

BRAȘOVUL ȘI ROMÎNII

SCRISORI ȘI LĂMURIRI

DE

N. IORGA

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

BUCUREȘTI

Stabilimentul grafic I. V. SOCECU, Strada Berzei, 59

1905

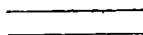
BRAȘOVUL ȘI ROMÎNII

SCRISORI ȘI LĂMURIRI

DE

N. IORGA

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

BUCUREȘTI

Stabilimentul grafic I. V. SOCECU, Strada Berzei, 59

1905

**Formează vol. X din «Studii și documente», tipărite
de Ministeriul de Instrucție.**

BRAȘOVUL ȘI ROMÎNIÎ

PREFAȚA

Aici se cuprind toate scrisorile românești din Archiva orășenească a Brașovului. Tipărindu-le, am crezut de nevoie să adaug la ele o cercetare asupra subiectelor la care ele se raportă.

Am voit ca această carte să poată folosi oricui, nu numai învățaților, istoricilor sau filologilor. În adevăr, astfel de scrisori se cuvin a fi cetite de oricine dorește să cunoască trecutul și prin graiul său însuși; ele pot arăta în același timp ce mlădiere, ce cumpătare, ce scurtime plină de înțeles avea limba noastră de odinioară, care a rămas până astăzi limba poporului de la țară; într'o astfel de limbă, care e a tuturor strămoșilor și a celor mai mulți dintre Români de astăzi, se cuvine să scrie și cărturarii. Numai așa scrisul lor va putea străbate adînc în mulțimile românești și va putea căpăta trăinicie. Căci e sigur că mai curînd sau mai tîrziu ne vom întoarce la limba noastră cea adevărată, vom părăsi sintaxa franțuzească și vom întrebuința numai acele cuvinte culese din străini care sînt numai decît de nevoie.

Ca să poată ceti oricine, am împruținat notele și am înlăturat unele semne de transcriere latină a vechilor buchii, care semne nu se înțeleg în de obște¹.

Fie primită această carte ca o solie de la oameni cuminți și bunî ce au trăit înaintea noastră.

N. IORGA.

¹ Astfel 4 a fost transcris 47, nu 6.

INTRODUCERE

Partea de de-asupra muntelui între Țara Oltului la Nord și Vest, între Secuime, la Răsărit, se chema, după vechiul obicei slavonesc de a se da Ținuturilor numele râurilor ce le străbat, *Țara Bîrsei*, de la râul Bîrsa. Locuitorii fuseseră cândva Slavi, și ei întemeiaseră jos în vale cîteva sate ca Rîșnov, Brașov, Vîlcan, Cîrstian («Creștinul»), care în rădăcina și desinențele lor se apropie de atîtea alte numiri slave. Romîniî se întinseră pe încetul și asupra acestor vechi așezări ale Slavilor, pe cari-i numiau, aici ca și în alte părți, *Șchei* (sing. masculin *Șchiaă*, singularul feminin *Șchiaucă*)¹. Ei păstrară nomenclatura înaintașilor și conlocuitorilor lor, prefăcînd însă une ori finalul *ov* în *ăi* («Brașău» în loc de «Brașov» nu e rar în cele mai vechi scrise românești, privitoare la aceste locuri). Alături cu aceste sate ei făcură și altele, ale căror nume fură alcătuite românește după acela al părintelui care întemeiasă și satul și vița locuitorilor lui: un Zîrnea fu începătorul Zîrneștilor, un Tohan poate stă la obîrșia Tohanilor (e de ținut în seamă, cu privire la această din urmă localitate, că se zicea întăi un Tohan, nu un Tohănean). Sătelul a fost la început un *sătucel*, care se făcu un sat mare, luînd numele greșit de Săcele.

Sătenii aceștia trăiau în liniște, liberi și nesupuși domnilor de alt neam și dăjdilor, dijmelor lor, supt ascultarea bătrînilor și juraților dintre dînșii; mai mare peste unul său mai multe sate era *județul*, al căruî nume a fost schimbat, dela

¹ O soră a lui Ieremia Movilă se chema Șcheauca. Cf. în Moldova două locuri zise Șcheia, mai multe suburbii ale Șcheilor pe lângă orașe.

venirea Ungurilor încoace, cu acela de *birău* («biró»). Dincolo de Carpați, de «munte», pe cealaltă costişă de «Țară-Românească» era aceeași așezare, de și acolo satele erau supuse unor Voevozi ce nu stăpîniau și dincoace.

Întinzîndu-și puterea asupra văilor Someșului, Crișurilor, Mureșului, regiile unguri voiau să statornicească, odată pentru totdeauna, o graniță față de «Țara de dincolo de munți», «Transalpina» pe latinește sau pe ungurește «Havasalföld». În aceasta într'adevăr culegeau venituri și strîngeau pradă călăreții turci din neamuri cumplite ale stepelor răsăritene, Pecenegii și Cumanii, cari obișnuiau să se răpadă prin pasuri și asupra «Ardealului» regesc. Ungurii erau prea slabi ca să poată apăra cu înseși puterile lor, fie secuiești, fie ungurești chiar, acest pămînt amenințat. Și astfel ei chemară pe cavalerii teutonii, cari nu mai aveau de lucru în Palestina și erau mai potriviți decît oricine pentru luarea în stăpînire, cîrmuirea, împoporarea și aducerea la cultură a țărilor sălbatece.

Teutonii, de limbă mai mult germană, veniră decî în Ardeal și înălțară cetățile și mănăstirile lor închinete Sfintei Fecioare. Așa răsăriră pe rînd în acest unghi *Marienburg* (Feldioara, după ung. Földvár), cetatea din Brașov, — cetatea de de-asupra orașului, care fu dăruită abia către anul 1450 —, Branul, pe un loc care se chema Terciū (de unde ungurește și nemțește i se zice Töröcsvar, Törzburg)¹, și, în sfîrșit, Cîmpulungul. «Muntele» era și de o parte și de alta al lor în acea regiune unde el e străbătut de pasurile cele mai lesnicioase și mai potrivite pentru negoț: al Rucărului, al Predealului și al Buzăului, care răspund văilor Dimboviței, Prahovei și riului Buzău.

După ce cavalerii clădiseră, orînduiseră, și răspinseseră sau pusaseră supt jug chiar pe barbarii turci, regele se făcu a se supăra pe ei pentru că ar fi întrecut hotarele danielor dintru început, și-i goni prin război. În locul lor fură aduși acum Unguri, Secui, dar mai ales Sași.

Aceșii noi străini se numiau pe sine însuși «Sachsen», un

¹ Bran înseamnă «cetatea lui Bran».

nume care rămîne încă să fie lămurit. Ei veniau de la Rinul de jos: regi unguri îi chemaseră pentru a-îi locui pămînturile de puţină vreme cîştigate şi ei sosiseră în cete strîns unite supt căpeteniile dintre dînşii. Românii li-au zis *Sas* (nu Saşi), şi după numele românesc vine de sigur acel unguresc de Szász (fîresc ar fi fost ca Ungurii să-î numească *Nemét*, cum zic Nemţilor şi aşezărilor făcute de ei în toate părţile). De la început, ei, sătenii fără drepturi, «Piei Roşii» ai acestei Americi Ungureşti, trecură în deplina ascultare a Saşilor, oriunde aceştia se sălăşluiră în număr mai mare. Deprins cu nevoile unei culturi mai înaintate, Sasul nici n'ar fi putut trăi de la început în cetăţi de meşteşugari şi de negustori, în sate bine închegate, dacă n'ar fi găsit acest bogat «pămînt negru» care trebuia să fie pentru alte culturi neamul nostru.

Satul Braşov, Braşău ajunsese astfel Brassó al Ungurilor, veniţi să culeagă pe urma secerişului greu al altora. Saşii, cari primiseră de la Coroană acest dar, făcură supt castelul Mariei al Teutonilor un oraş, şi-l numiră oraşul Coroanei, *Kronstadt* sau, în graiul poporului, *Kronen*. Ceva mai înainte, altă grupă de Saşi întemeiaseră iarăşi pe vechiu pămînt românesc Sibiiul, pe care-l numiră, după acel ce-î adusese acolo: «cetatea lui Hermann», *Hermannstadt*.

Cele două cetăţi săseşti răspundeau ca aşezare celor două alcătuirii româneşti mai însemnate din «Transalpina», Voevodatelor de căpetenie. Sibiiul era în marginea ţerii Oltului; din jos venia ţara Voevodului Jiiurilor de care se ţinea şi Ținutul Haţegului; poate chiar că locuinţa obișnuită, Curtea Voevodului, era în Haţeg, căci alte tîrguri vechi prin aceste locuri nu se cunosc. Peste munţii din Țara Bîrsei venia Voevodatul Argeşului şi Dîmboviţei, avînd ca reşedinţă cetatea Argeş. Oltul despărţia amîndouă Voevodatele, iar în Ardeal raza de acţiune a Sibiiului de aceia a Braşovului.

Pentru România munteană, Braşovul şi Sibiiul reprezintă cea ce reprezintă pentru România moldoveană cetăţile, tot germane, ale Poloniei: Lembergul şi Cracovia. Acolo însă marfa apuseană trecea prin Cracovia, ajungea spre Sud-Est la Lemberg sau la Liov, cum îi ziceau ai noştri, şi de aici

se coboria în Moldova. Cele două întreprinderi comerciale se ajutau între ele, se *completau*, pe cînd dincoace, în Ardeal, trebuia să izbucnească o rivalitate între Braşov şi Sibiiu pentru folosirea «Transalpinei». Braşovul învinsese în veacul al XIV^{lea}, adică după vre-o sută cincizeci de ani de lucru, şi anume printr'o schimbare politică petrecută peste munţi.

Dacă Voievodul jiiian ar fi învins, întrecut şi înghiţit pe al Argeşului, Sibiiul ar fi fost locul cel mare de schimb între fabricatele Apusului şi Ardealului chiar, pe de o parte, iar, pe de alta, materiile brute îmbielşugate ale «Transalpinei». Dar biruinţa rămase a Argeşului, între 1300 şi 1330. Stema vulturului cu crucea în plisc învinsese. Într'o pecete nouă însă, pentru Domnia cea nouă şi «mare» a «toată Ţara-Românească» (căci o Moldovă nu era pe atunci), doi Domni încununati cu coroana în trei cornuri pe care o poartă Mircea pe la 1400¹, staî de o parte şi de alta a unui arbore de împăcare. Aceiaşi înălţime, aceiaşi haină ca a despoţilor şi rudelor împărăteşti din Răsăritul bizantino-slav, aceiaşi coroană, aceiaşi ținută; dar Domnul din dreapta era acel care învinsese pe cel din stînga şi impusese reşedinţa şi stema sa². Drumul său de negoţ ajunsese drumul cel mare,

¹ V. chipul d'innaintea vol. I^a al colecţiei Hurmuzaki.

² O înfrîurire a «Sfinţilor Constantin şi Elena» ce ar figura pe monedele bizantine şi bulgăreşti, după d. D. A. Sturdza, se poate admite cu greui; cele două chipuri de pe monedele pomenite reprezintă ele pe împărat şi împărăteasă, sau mai curînd unitatea Imperiului roman (de Răsărit) cu doi împăraţi? Cf. planşele, adause la articolul lui Iliev în *Sbornicul bulgar* I (1889) şi Sabatier, *Monnaies byzantines*, 2 vol., Paris-Londra, 1862. — E de observat că şi monedele persane ale lui Chosroes I-ii şi al II-lea, ale lui Iezdegherd al III-lea, imitate după cele bizantine, au două chipuri împărăteşti (se crede însă că ar fi paznici) cu totul asemenea lîngă un copac (dar se crede că e altarul focului); aici se vede, de-o parte soarele, de alta luna (v. Hertzberg, *Geschichte des byzantiner und des osmanischen Reiches*, în col. Oncken, pp. 37, 39, 51). Costumul unei împărătese era cu totul deosebit de al împăratului (v. *ibid.*, p. 177). În veacul al XVI-lea pecetea se dezvoltă în acel sens că unul dintre chipurile încoronate poartă plete femeieşti revărsate pe umăr, iar cellalt are chica strînsă bărbăteşte, ca în chipul de la Cozia al lui Mircea. Cf. şi reproducerile, puţin întregite şi corectate însă, ce sînt alipite la articolul d-lui D. A. Sturdza în «Analele Academiei Române», VIII.

cetățile sale fură popasurile negustorilor ce mergeau la Dunărea Brăilei sau la Dunărea Giurgiului, și *emporiul* din preajma lui ajunsese depositul, atelierul, punctul de plecare pentru schimbul de mărfuri cu «Transalpina», cu [Bulgaria, cu Bizanțul până la peirea lor și, în sfârșit, cu Turcii, cari înlătură și copleșiră de la o vreme totul.

Acesta fu începutul măririi Brașovului.

CAP. I.

Negoțul Brașovului cu Romîni.

Din lucrurile care se întîmplă, puține, și nu totdeauna cele mai însemnate, se păstrează în scris. Aceasta e adevărat mai ales pentru timpurile mai vechi.

Din tot ce s'a schimbat în cele d'întăi o sută cincizeci de ani între Brașov și pămînturile românești de peste munți, nu s'a păstrat cu desăvîrșire nimic. Abia din anul 1358 avem învoirea regală ca Brașovenii să poată face drumul «între Buzău și Prahova, adecă de la vărsarea Ialomiței până la vărsarea Siretiului în Dunăre». Ialomița se varsă la Piuș Petrei, unde era odată vestita șchele Floi, iar vărsarea Siretiului e între Brăila și Galați, care iese la lumină ca port simțitor mai târziu, după ce Moldova fusese gonită prin cucerirea turcească de la Chilia și Cetatea-Albă¹. Drumul pe care regele-l asigură Brașovenilor e deci acela *al Brăilei*.

Peste zece ani, Vlad sau Laico-Vodă, Domnul muntean, care era și stăpînitor în Făgăraș și Ban în Severin, venia la rîndul lui să întărească drepturile Brașovenilor. De fapt, această întărire singură avea valoare, căci regele, care stătea la 1358 în dușmănie cu Voevodul muntean și nu-l recunoștea

¹ Zimmermann-Werner-Müller, *Urkundenbuch der Deutschen in Siebenbürgen*, II (Sibiiu), 1897), p. 153, n° 736. «Ilontha» e «Iloncha», Ialomița.

nici-un drept de stăpînire, dăruise cu de la sine putere în casa altuia, care nu îngăduia încălcarea nimănuî. Acum însă Vlad a căpătat Făgărașul, i s'a recunoscut stăpînirea din Severin, de bună samă că Hațegul îi va fi fost lăsat în mînă, și de aceea el se întitulează în actul de întărire, care arată prin caracterul îngrijit al scrisorii sale a fi fost așternut la Brașov chiar, «Domn din mila lui Dumnezeu» — tot din mila lui Dumnezeu decî! — «și a Măriei Sale Regelui».

Și acest privilegiu privește mai ales drumul Brăilei, căruia i se și zice așa. Cine va merge acolo nu va plăti decît a treizecea parte ($\frac{3}{10}$) din valoarea mărfii sale, la Cîmpulung, și anume *la întors*; decî mărfurile vămuite erau numai cele ce se aduceau de peste Dunăre, mărfurile «ungurești» rămîind slobode. Pe altă cale — decî a Giurgiuului, sau a Turnului, care ducea la Nicopol —, vama domnească va lua și la sosire și la plecare, decî pentru amîndouă felurile de marfă, la Cîmpulung întăi, la Dunăre pe urmă sa, pentru a vorbi ca oamenii de atunci, la *șchele* și la *vaduri*. Cine va voi să treacă în Oltenia, nu va mai plăti vechea vamă dela Slatina, pe Olt. Iar negustorii ce se vor opri în țară, n'au nevoie să dea la Cîmpulung altă vamă decît «vama cea adevărată și veche»¹.

Această «datină veche» se lămurește și ea prin cartea de privilegiu dată de Mircea-Vodă, cel d'întăi adevărat urmaș al lui Laico, la 1413. Mircea era atunci în pace cu regele Sigismund, cu toate că el nu mai era silit ca înaintașul său a-și arăta prietenia prin adausul «cu mila Măriei Sale Regelui»; el era puternic și sigur și-și ținea pîrcălabii la Bran².

¹ Privilegiul lui Ludovic e cuprins în acela al lui Sigismund din 1395. Al lui Laico e păstrat în original. Ambele se găsesc în colecția de documente (*Urkunden*) a Brașovului. S'au tipărit pentru cea din urmă dată, dar nu fără greșeli, în Zimmermann-Werner-Müller, *Urkundenbuch der Sachsen in Siebenbürgen*, II.

² Acte de la Sigismund, din 1419 (*ibid.*; lipsește din Hurmuzaki, I³): «castellani castri nostri leurch vocati, per condam magnificum Merche parcium Transalpinarum oljm et Mych[aelem], filium eiusdem, nunc Vayvodam, pro tempore constituti».

El înșiră și mărfurile ce se duceau în Țară și acelea care se aduceau de acolo¹.

Iată-le pe cele d'întăi: postavuri de Ypres, zis la noi «franzuzesc», de Louvain, de Colonia, postav silesian, zis și : leșesc, cehesc, — postav întreg, în viguri, sau «tăiat», «început». Apoi încălțăminte și pălării, zise «frîncești» pentru că se făceau tot în țara «frîncească», a Flandrei, ciorapi. Pînză cenușie și de în. Traiste, funii, frîne, blănii lucrate. Fîn ales. Brîie, săbii, cuțite, arcuiri. Pentru toate acestea se plătia vama întreagă la Rucăr, jumătate numai la «Dîmbovița» și, în afară de aceasta, un drept la vînzarea în țară. Socoteala vămii se face în ducați — moneda aceasta se numia tot așa și la noi — și dinari, sau în *ban* de ai noștri, și pe bucăți sau viguri, pe legeturi, etc., după felul mărfii.

Cele de-al doilea sînt următoarele: pești, mai ales pești de Dunăre, cari se aduceau mai ales prin Buzău, în cară, apoi: vite, ceară, berbeci, porci, piei de cerb și de alte «fiare», brînză. Vin și mied se ducea și aducea, de sigur, de o potrivă. Vama mărfurilor ce se aduc de Sași înapoi în țara lor, se iea în Rucăr, în «Dîmbovița», în Brăila, dar și în tîrgurile d'innăuntru, pentru carele de pește ce trec: Tîrgșorul și Tîrgoviște. Sînt puși la plată caii cu poveri, caii legați de care, caii fără poveri, drumeții pe jos, cari dau un *ban*.

Cum se vede, socoteala aceasta nouă nu se potrivește bine cu cea veche. Aceia fusese impusă Domnului după regulile Apusului, mai simple și mai firești. Mircea era însă destul de tare pentru ca să silească pe Brașoveni a se întoarce la obiceiurile de odinioară, cu vămii interioare, cu plată pentru călătorii fără marfă și pentru cai ce nu erau de vînzare. El sfarmă cu acest prilej drepturile Brăilei, și de acum înaintea oricîine va sosi la Dunăre cu mărfuri de import va da trei la sută, ceva mai puțin decît tariful vechiu de 1 la 30. Tot așa plătesc mărfurile «turcești»: pîper, bumbac, *camhă*, cînd ajung la Dunăre. Mai vedem însă că postavul, vinul, miedul,

¹ Actul e tipărit în a 2^a ediție (București, 1905) a documentelor slavone din Brașov, de dl. I. Bogdan, pp. 36-8.

sînt singurele obiecte de import care dau vamă, iar la ieșire plătește orice. Vama e deci generală pentru export, iar la import ea lovește numai articolele cele mai scumpe.

Aceste măsuri au fost întărite pe rînd de Domniî munteni din veacul al XV^{lea}, și de Mihail, ca păzitor al graniței de sus, în numele tatălui său, și ca Domn singur, și de Dan I^{lu}, fiul lui Mircea, și de Radu Pleșuvul (Praznaglava), alt fiu, și de Vlad Țepeș, și de Basarab cel bătrîn, și de Vlăduț, și de Neagoe Basarab, de la începutul veacului al XVI^{lea}. Deosebiriile sînt cu totul mici, și mărfurile nu sînt arătate decît rare ori mai cu de-amănuntul. Astfel, în niște porunci din 1422 către vameși¹, cei din Rucăr și Dragoslavele («Dîmbovița») și cei din Bran («Prahova»), Dan adaugă la articolele de export brașovenesc: hamurile, cergile, fierul — de obicei oprit de a trece la noi, cînd Domnul era dușman sau nesigur —, *boboul*²; el specifică pieile de «fiare» sau «gadină» astfel: piei de veveriță, de jder, de vulpe, de rîs, de pisică sălbatecă și de iepure. O altă *carte*, tot de la el, mai cuprinde: «saltele» (лежник), sumane sau, cum li se zice de obicei, «straie».

Din partea lor, negustorii munteni aveau dreptul de a veni în Ardeal fără a plăti vre-o vamă. Cînd se întorceau însă cu mărfuri, li se cerea plata cuvenită de culegătorii *vigesimel* regale — 1 la 20 —, care fu încă de curînd arendată Brașovenilor. De cîte ori se încerca ridicarea de vamă, Domniî «transalpinî» protestă. Oamenii din «țară» mergeau de altminterea și prin alte părți, și se pomenesc odată ca locuri cercetate de dînșii, claie peste grămadă, «Oradea, Clujul, Timișoara, Rîșnovul și Țara Bîrsei»³. Ei aduceau une ori de-a dreptul în Ardeal «marfa turcească»⁴.

Brașovul primește deci două feluri de marfă. Pe de o parte «mărfuri de peste mare», din Siria și Egipt adecă, din Le-

¹ Bogdan, *Doc. și regeste*, pp. 13-5, n^{le} IX-X; ed. a 2^a, pp. 17-21, n^{le} X-XI.

² Un fel de postav.

³ Bogdan, p. 81.

⁴ *Ibid.*, p. 103; ed. a 2^a, p. 176.

vant; piper, șofran, mirodenii, stofe din Răsărit, cum e *camha* supțire (camocato, καμουχά). Pe de alta, mărfuri din țară: vite, brânză, cai, ceară, vinuri, mai târziu numai grâu, mălaiu, orz.

Iar exportul lui se alcătuiește, pentru vremea cea mai veche, din postavuri ce se aduc din Flandra, de la Rin sau din Silesia, din produsul muncii meșteșugarilor sași, mai ales argintarii, caretașii, postăvarii, pînzarii, frînghierii, pielarii de hamuri și, întîmplător, chiar covrigarii, și, în sfîrșit, din unele materii brute și produse ale muncii cîmpului; astfel mazerea mai ales ¹.

Din registrele de vamă, din socotelile darurilor făcute Domnilor și boierilor muntenii, ici și colo dintr'o scrisoare latină putem vedea aceste articole pe care Brașovenii obișnuiau a le trimete la noi. Ce se dovedește pentru 1700 e bun, de sigur, și pentru 1400, cu o singură deosebire: de la asigurarea drumurilor de negoț ale Europei, ei aduc mai multe, fabricate din Apus, iar de la cucerirea Ardealului de Germani, la 1699, industria Vienei, Linzului, Grazului, Brînnului năpădește în piața săsească. Dar un lucru hotărîtor rămîne ca mai de mult: Germanul nu trece Carpații, iar Turcul rămîne mai totdeauna la București; între unul și altul, înfățișînd Apusul și Răsăritul, Sasul trebuie să stea încă, pentru a-i mijloci.

În privința banilor, Sașii socotiau în *ducați* și *dinari*. Românii n'au bătut ducăți până la Dan cel de al II-lea. Acesta, aliat al Împăratului Sigismund; avea nevoie de bani pentru a duce lupta împotriva Turcilor, căreia-i închinase viața sa: pentru aceasta, cu voia lui Sigismund, el puse să i se bată *ducați* în Brașov, și el încercă să-i impună negustorilor brașoveni cu aceiași valoare. Ei nu văzură bucurii această înnoire și se plînseră Împăratului, care opri printr'o scrisoare din 1425 această încercare a vecinului și ocrotitului său².

¹ Hurmuzaki, XI, pp. 581-2 (nº VIII): «putem trăi și fără mazerea voastră» scrie Petru Șchiopul, năcăjit, la 1564.

² Scrisoare inedită în Arch. Brașovului.

La 1443, tot pentru nevoile războiului cu Turcii, Ioan Corvin făcu o nouă Cameră de bani la Sighișoara, strămutînd acolo meșterii și uneltele din Brașov; acestea sînt însemnate astfel: «82 de nicovale, 25 de maiuri lungi, 20 de foarfece de tăiat, 23 de foarfece de ținut, 44 de maiuri mici, 26 de maiuri mari»¹.

Ai noștri aveau monete mărunte de argint și de aramă, care serviau însă mai mult ca să arate neatîrnarea de fapt a țerii. Ei făceau socoteală cu «banii» lor, dar mai mult cu monete răsăritene. Din compararea celor două forme ale privilegiului comercial dat de Mircea Brașovenilor la 1413 se vede că Muntenii numiau «fertun» o monedă de aur bizantină, și că acesta era mai mare decît perperul (πέρπερον) simplu, de cari avea și Mircea cu efigia sa, bătută neapărat în Brașov.

Supt Sigismund, cînd în Țara-Românească era Domn Dan al II-lea, Brașovenii încercară să strecoare florinî din *hereghia* sa Camera regală, dar Dan, ai căruî ducați nu se primiau, înțelegea să nu se primească nici la vama lui banii ardeleni, și astfel el hotărî să nu se ia decît vechii și cunoscuții bani italieni din Veneția. Tot așa se supără Vlad Dracul în 1441 în potrive baterii în Ardeal a unei monede de imitație, mai mică în valoare, menită tot luptei cu Turcii, și prin care Sașii înțelegeau să-i plătească mărfurile.

Ioan Corvinul, de la care pornise măsura monetăriei celei nouă, de la Sighișoara, pentru cheltuielile de război, nu se învoi însă cu această hotărîre. După ce el înlătură pe Vlad, care-l jignise în multe lucruri, Ioan impuse urmașului său Vladislav fiul lui Dan să ia monedă ardeleană. În anul 1448 Corvinul hotărăște decî, într'o scrisoare către Sași, că de aici înainte ei vor trebui să plătească și să primească la plată «banul cel mic» din Sighișoara în locul florinilor florentini sau asprilor bizantini și turcești, cari se obișnuiau mai înainte,

Pentru vremea lui Brîncoveanu avem o socoteală a vămiî, un «tarif», foarte neîndestulător, neînțeles în unele puncte,

¹ Scrisoare inedită în Arch. Brașovului.

dar care poate sluji pentru a se vedea ce mărfuri treceau către 1700 pe la schelele și vadurile noastre.

Avem întâiu marfă *apuseană*, adusă prin Ardeal, și anume: «postav supțire» — mai târziu se va zice «fain» —, «postav feld i breleş», la care putem adăogi «postav șai», sfoară, «strămturî», fiere de plug, coase, cuțite, seceri, ștreangurile sau «oștreangurile», betele («beate»), spițeria («erbe de dohtorii»), oțel, argint viû, plumb, vâpseli, chivere pentru ostași, mazăre.

Apoi marfă *turcească*, socotită în *poveri*: de Constantinopol, de Adrianopol, de Brusa, de Sofia, de Tîrnova, de Rumelia și de Veneția: «aget», șofran, piper, orez, lămîi, smochine, săpun, «tutun i lulea», abale, «caplamal», chihlimbar în «pietre», stafide, anason, scumpie, tămîie, bumbac netors, arnice, procoave și procovețe, piei: săftiane, meșini; blăni în *sorouce* și *coropce*: samuri, etc.

În sfîrșit, *produse ale țerii*: miere, ceară, în, cînepă, grîu, meiû, vin, rachiû, uleiû, roșcove; dobitoace: cai, boi, vaci, oi, — dar oile erau oprite în veacul al XVI-lea ¹ — pește, porci, piei și blăni: piei de miel, blăni de jder, vulpe, ris, vidră, dihor; apoi: lînă, său ².

O listă foarte bogată a lucrurilor ce se exportau la noi de către Brașoveni — acuma însă erau și negustori brașoveni de legea și chiar de neamul cumpărătorilor de peste munți — e păstrată într'o carte de socotelî românească, ce începe cu anul 1769 ³.

Chiar din cele d'întăiu pagini se arată banii întrebuintați: «Gal beni] zărmacut, zingîr, funducliî, stambol, tunuh, turaliî.»

Toate numirile sînt turcești, *zingirliul* valora 2 lei pe acest timp, *funducliul* 7; *zarmacupul* 5; *stambolul* era galbenul împărătesc; nuștiu ce era *tunuhul*, dar *turaliul* era galbenul ce purta «turaua», semnul întortochiat al iscăliturii Sultanului ⁴.

¹ Hurmuzaki, XI, p. 582, n° VIII.

² *Studii și doc.*, V, pp. 364-7.

³ *Arhiva Brașovului*, vol. IV, U, 4.

⁴ Wolf, *Beschreibung der Moldau*, I. p. 137.

Nu mai erau acum florini și dinari, precum nu mai erau perperi și bani. Alături de galbenu turcesc se prețuia însă cel olandes și venețian, «de Holandia» și «venetic», precum și talerul german, leul apusean. Iar, ca monedă mică, costandele (poate alt nume pentru asprul turcesc, de Constantinopol), șuștacișă sau *grosul* polon dublu, *gresla*, polturacul, cunoscut încă de pe la 1600, mariașul din Ardeal, monedă de aramă *anterioară* Mariei Teresei, *orțiș* sau a patra parte din leu, *pitacul*, egal cu cinci polturaci, pe când șuștacul avea numai patru, *burlincul* ș. a.¹

Urmează acuma înșirarea de marfă. Negustorul, un Român, mergea și la Constantinopol — de unde se luaă toate articolele de modă, precum se ieau astăzi de la Paris —, dar de obicei se opria la Sliven, supt Balcani, două ceasuri departe de Iamboli, unde până pe la 1828 a fost lucrat un fel de *abă* căutat pretutindeni².

El începe, ca toți tovârașii săi, cu chemarea într' ajutor a numelui lui Dumnezeu :

«Cu mila Domnului Hristos și cu ajutorul Maichi Precisti marfă ce am adus del[a] Slivin, cum arată în jos anum e] :

2523 oca undelemnă, foi 41, oca : ban[i] 32 ¹/₂ m.

75 deto săpun, rachiu, cântar 683,96.

780 deto stafide, rahchiu, cu tot.

90 deto deto o traistă.

24 deto ghimber galben.

20 deto deto albă.

607 chile urez.

1288 oca zamă de lămăie.

1666 deto piatră acră cantar[e].

48 deto lurbăn.

54 deto pučoasă.

58 deto năut.

12500 lulele albe, miiă lei 3.40.

Cheltuiala pân în Timiș. . .

¹ *Studii și doc.*, V, p. 145 și nota 1; p. 365.

² Jireček, *Fürstenthum Bulgarien*, pp. 510-1.

Cu mila lui Dumnezeu[*ü*], alt^u mărunțiș, cum arată în jos, anum[e]: 5 cîoltar[e] mar[*i*] roșii, deto micⁱ, deto, și verz, 2 sacⁱ arnice suptîr[*i*] roșul, 200 lulele roșii bun[e], 30 oca gogoș, 26 deto țipirigu, 1 deto sacăz, 50 deto tămăie, 1 deto gogoș de pește, 10 săftien năramzi^u (*?*)... , 9 litre borangicu, ^{1,2} bucată țembir... , 8 oca săpun tarabuz, 58 dramur[*i*] argint^u, 2 mutcalur[*i*] mărgăritar, 8 oca mătase roșie tel., 10^{1/2} oca deto feț[e], neagră, verde; 3 păr. iminei, 23^{1/2} oca tutun boșcă, 3 ibrice cu leghen, 307 safien[e] galben[e], 4 perin[*i*] de Brusa, 1 căldar[e], 184 oca migdale, 151 iarșale poleite, 12 oca fidea, 30 deto cafea Emin, 5 păr. meș[*i*] galben[*i*] voinicești, 17 tălpⁱ, 3 astar[e] daubez, 26 deto sovaz..., 75 oca morun, 37 deto crap, 7 procoviț[e]. 47^{1/2} oca săpun de ruf[e]..., 2200 țir[*i*]. 5 oca tutun, 25 deto piatră vîn[ă]tă ocao, 59 deto cracatiță deto..., 207 bogasie de Tocatu..., 36 bogasie ațișii cazamirchiⁱ, 36 deto fețe, 45 deto de căte 10 coț, 10 musulurⁱ roșii, 60 bogasie fețe, 6 alagele manite, 20 brân[e] de mătăsă micⁱ, 20 bogasie cazamișchiⁱ, 18 deto fețe..., mutcalur[*i*] tețin mar[*i*]..., 17 citur[*i*] fețe, 7 șamurⁱ alagele, 1 faț[ă] plapum[ă] de Serez..., 4 șamur[*i*] alagele albe, 16 coțⁱ cutnie în furculiță..., 2 fesur[*i*], 2 alagele mai proaste, 2 țitur[*i*] roșii, 2 ghiermesutur[*i*] albe, 2 brăne șamur[*i*]. 11 coț sandal năramzat^u..., deto mătănii roșii, 2 saftien[e] negre..., 1 păr. nădragⁱ albⁱ, 1 cantar mar[e], 5 păr. papuci făm[e]ești galben[*i*], 4 păr. iminii negri, 10 cacom..., 40 nastur[*i*], 250 lulele de spumă..., 7 covorră, 4 ștuci pânză borangic, 1 puținⁱ scrămbiț, o ibrișim.

Lăn[ă] ce am adus comision pe sam[a] lui Domnul Imeș¹:

4204 ocă lăn[ă] țigaie, ocao banⁱ 23.

11586 deto deto, ocao banⁱ 24.

238 sacⁱ de pânză[ă] cu sfoar[ă], banⁱ 51.

Chiriia la sacⁱ ce i-am dus la Giurgiu...

Leg[ă]tur[a] sangepi, leg[ă]tur[a] tanel, 40 cacomⁱ albⁱ..., sticle rozol..., 9 ștuci ghiermesutur[*i*] cu fir..., 11 bucăț ci-tarii albe...

¹ Himesch. Familia aceasta trăiește și până astăzi în Brașov.

1774 Noem. 1, cu ajutorul lui D[umnezeu, marfă ce sa află în boltă și] am dat-o în sam[ă] Mitrului, cum arată în jos anum[e].

...2 ocă țop mătase, 23¹/₂ ocă mătase de saiu, feț[e]; 9 ocă mătase neagră, 376 dramur[i] mătase chenar..., ibrișim de Țarigrad feț[e], ibrișim suptir[e] mohorātu, deto de Odrîi, deto de Tricala, 7¹/₂ ștucă fachioale negre, 806 coț șiretu, 958 coț ceapar-șiretū, 484 bucăț găitan sacăz i stambol, 532 deto deto ibrișim, 320 deto deto bosneaagū, 31 topur[i] tan găitan, 73¹/₂ topur[i] selanic găitan, 61 păpuș gaitan de Odrîi..., 529 ștucă cimbir-hasale biborlai, 7 cimbir verz mărcar, 58 diirmale, boiamale și mucesemur[i]..., 17¹/₂ ștucă pânz[ă] vârgată, 99 deto cafeslii și 2 coț de cămăș, 1 irbichir de Tocatu, 3¹/₂ deto de Ienișer..., 63¹/₂ musurur[i] de Ienișăr..., 110¹/₂ topur[i] astar[e]... și de Braș[ov], 102 deto deto înguste de Braș ov]..., 307¹/₂ pân[ză] de piriaș..., 1⁷/₈ fer prostu albū și galben, 17 brân[e] mar i] de Brusa, de mătase]..., 1 testea brân[e] bilbil ciuz..., 14 brân[e] naramgiū..., 4 păr. mănūș muierestī..., 14 mărām[i] de Olandiia mar[i], micī..., 3 cutiī și coț 6¹/₂ gur i de Lipsca... 27³/₁₀ testele călțun[i] de Serez, 9 păr. papuci cu meș voinicești..., 9 păr. meși singurī..., 8²/₄ 0 rășur[i] hărtie tricapelo..., 604 coale șic pe piele albă..., 106 lulele porțileaan[ă], 48 deto roșii fain, 380 deto proaste roș, 30 hărtii metal..., 27 păr. sponce de Braș[ov], 5¹/₂ ll. bumbac torsu de Brașo[v]..., 6 ibrice de Țarigrad mar[i]..., 7 cutiī tabac de Corfus, 12 deto sticle cu balsam, 76 testele aur bun, 4 deto argintū bun, 3 măturit[e] de haine, 22 părechī felegen[e] cu farfuriī și[i] 5 cu mănūș, 2 ibrice de ceaai, un urcioruș, 3 păr. călimăr[i]. i 7 păr. cărți de joc, 14 blide de hrean..., 409 litre sâricică, 2400 anghinar[e]..., 2000 lulele de Brașo[v], 2 plapom[é]..., 102 bogasie tocatīșur[i] fețe, 380 deto dinihlii albe marī..., 8 antirie mar[i]..., 452 ll. stafide negre, de Tristū, 167 vedre oțătū, 6 chilimur[i] de Țarigrad..., 1 ll., loț 15 cuișoar[e], 2 ll., loț 27 nușoar[e], 15 loț frunzășoar[e], 7¹⁴/₃₂ ll. scorțășoar[ă]..., 356 ll. piper, 30 oc[ă] ghimbir turcescū, 120 ll. țitfer pisatū, 23¹/₂ loț reventū, 118 ll. migdale, 16³/₄ oc[ă] cafea Iemen..., 50¹/₂

oc[ă] cracatiț[ă], 1⁸⁸₄₀₀ oc[ă] răstic, 3¹₂ ll. comid, 2⁶₃₂ ll. sămânță de scoarță, 28 loț văpsală indih, 2⁸⁸⁰₄₀₀ oc[ă] smirnă, 27¹₂ oc[ă] cerneală uscată..., 26³₄ ll. cognac de Beci, 89 litre deto de Ven[e]ția..., 13¹₂ oc[ă] șerbetă..., 138 ll. tăbac de nas cu iagăr, 50³₄ ll. ciripie roșie albă, 14 oc[ă] stafide negre de coș, 144 ll. smalțu de oale..., 7¹₂ oc[ă] nevre, 66 oc[ă] tutun în abale, 212¹₄ ll. fidea i ma caroan[e]..., 263 ll. cleiū de măsar, 6 ocă cleiū de morun, 35¹₂ ll. burete, 34 ocă praf de tămăie turcească, 113¹₂ ll. prezil vânătu, 82¹₄ ll. fărnașo, 126 ll. pământu roș galben, 8¹₂ ll. aur pergamentu, 92 ll. lazur, 65¹₂ ll. alicie..., 83¹₄ ocă sacăz, 90 ll. tămăie de Ven[e]ția, 17¹₂ ocă săpun Tarabuluz..., 55 ocă alun[e], 30 ll. scoice..., 54 ocă scumpie..., 76¹₂ ll. coafe de năramză, 20 oc[ă] stafide noao roș..., 144 ocă mortoprac..., 137 oc[ă] fasol[e] turcească, 24 oc[ă] confetur i, 70 oc[ă] candel, 119 ll. cosător..., 13¹₂ ll. parmazan, 15¹₂ ll. făclii albe..., 129¹₄ ocă urez, 361 ocă năutū prăjitū și de hiertū..., 19 ocă drojdii undelemnū..., 3 scoarțe de Tocatu.

1774, Noem. 6, am datū Mitrului marfă la boltă: 100 ocă icre negre sar[ate] a f. 150..., 300 ocă măslin[e] burduf..., 19 ocă smochine..., 784 coț ceapir-șiretu..., 600 tărșale poleite..., 140 cof[e] mier[e]..., 23 ștucī hamhanele.

1774, Avgustu 1... Dăm... iar în sam[a] Mitrului 4¹₂ ocă mătase ghizev bun[ă]..., 366 dramur[i] mătasa chenar..., 582 deto mătase supțir[e] de Țarigrad..., 31¹₂ ștucī fochioale negrul de Melenic..., 34¹₂ mața: nastur[i] tob han de mătase..., 10 scândur[i] cipce, 1 ll. moniș fir albū, galben..., 1 călimăr[i] de alam[ă], 70 testele aur bun de văpsitū la bisericī icoan[e] 4 deto argintū bun, deto, deto..., 31 ll. olărloī..., 23³₄ cerneală uscată turcească, 8 ll. ciripie albă roșie..., 8¹₂ ocă sacăz-mastih..., 9 ocă alun[e] turcești..., 130 oc[ă] făioară turcească..., 50 ocă candel turcescū..., 107 ocă puicioasă bună, ciubuce..., 190 ll. ceaar[ă] de Brașov..., 350 ll. stafide în coș și o torbă..., 105 păr. margele de ceaară roșie.

[8 Avgust.] 155 ștucî bogasie merdimir..., 14¹/₄ ocă săpun izmir.
1776, Iunie 22... Marfa de Slivin:

13 paftale de Tocatū civite, 2 la un loc, a f. 6; 40 civitur[i] haspașa, bez strânse ca paftale de Târnova..., 10 ștucî cartonur[i] de Serez, 4 prosoape bune mar[i], 5 ștucî cartonur[i] de Tocatu.

[27 Iunie.] 24¹/₂ ocă mătase de hârtie, 101 ll. cafea Holandiia, 326 ll. tăbac la lulea tăiatu.

...4 brice..., 500 ace croitorești..., 6 ceasornice de soare...

[1776.] 15 dramurî mătase în par[a] focului..., 4 feț[e] plapum[e] de Ienișer..., 6 mărâm[i] de Holandiia, galben[e], mar[i]..., 67 aspricur[i] și de Tocatū și fândicur[i], ș[i] din hârtie, cazameschii atășlii..., 24 loț cuglac de Beč..., 2¹/₂ ll. mineum..., 2 ll. badiiam (*sic*)..., 47 ll. coaje de năramză..., 85 coț șalău franțuzescū roș...

[1778.] 787 coț găitan de lână de Brașov, suta f. 2,40..., 5 brân[e] bilbil ghiuz, popești, de bumbac mohorâte, f. 2,40..., 12²/₁₀ maș. ghiordan cu sârmă..., 6 ierbichiri de Tocatū..., 26 oc[ă] dulceață[ă] chitră și rodozahar..., 8 loț cărpășoar[ă]..., 4 tabacher[i] de bleh, 5 burduș gol[e]..., 50 bucăți tanea galbin[ă]..., 4 ll. bumbac crud..., 10 oc. anum[e] o povar[ă] bogasie și alte calabălăcur[i], iar aū adus chir Flor:..., 24 ștucî eneia rupisiia..., 8 ocă mătase de sac creaci..., 2800 nastur[i] de aram[ă] plini galbeni..., 1 cotū raș de Beci..., 23 păpuș galon moniș albū..., 19 lulele poileite..., 31 ocă arnici gros..., 29 păr. sponce țigănești[i]..., 11 bogasie ortalarsi feț[e], alagea de Rumele..., 4 prosoape albe..., 126¹/₂ măș scumpie..., 86 ll. cear[ă] de Boștin[ă], ..., brân[e] de lână[ă] micî roș[ii]..., 3 saci de Harar gol,...

Păn aicea ieste marfa car e] s'aū aflatū în boltă. Doamne, Doamne, fiî cu milă spre cele sufletești, de voiești, și la cele trupesti bun; decî fie voia Sfinții Sale.

[1780.] 104 dramurî mătase roșistic...

1780, Dechem. 40. Am isprăvitū socoteaala: nu sântu vrednic să laudū pre D[u]mnezeū; Doamne, ajută-mi și la an[ul] viitor: nu mă judeca dup ă] păcatel[e] mele.

1781, Ghen. 15, anume marfa car[e] rămân[e] în boltă asupra

copiilor. Doamne, dăruiește-le darul Sfinții Tale și mult bin[e]: 24³ 1/2 ll. zahar ordinar ..., 34 păr. gurî de frînghie ..., 24 coț colți de Beci..., 112 ocă roșcove.

Negustorul înseamnă deci două categorii de marfă: cea pe care o adusese de la Sliven și aceia pe care o ținea «în boltă», în prăvălie. Din aceasta din urmă cumpărau și țerani, tirgoveții romîni din Țara Bîrsei și negustorii munteni ce veniau la Brașov.

Făcînd și în această listă de articole de negoț împărțirea pe care o făcusem în cea de la Brîncoveanu, mai veche cu trei sferturi de veac, constatăm schimbările ce urmează.

Marfă *apuseană* și *ardeleană*: Astarte (căptușală), bumbac tors, lulele și sponci (și țigănești) de Brașov, mănuși pentru femei, mărămî de Olanda, gurî adecă încheietori de Lipsca, hîrtie italiană, zisă *tricapello*, ce se vinde în «risuri» adecă *Riess*, conț de 20 colți, hîrtie *șic* și *metal*, lulele de porțelană, argint văpsea, *auripigment* sau *orpiment*, tot văpsea, pentru icoane, chinovar sau *șenbir*, culoare roșie, indigo: «indih», lazur, *minum* alb, măturițe de haine, urcioare, levent sau *revent (lavande)*, *cognac* de Viena și de Veneția, tabac european cu miros de «iagăr», tabac de prisat sau «prezil», tabac de Pernambuco, smalt, cleiū de morun și cleiū de tîmplar («măsar» = *Tischler*) alicie, «cognac» sau «cutnac» de Viena și de Veneția, cositor, alamă și tinichea («fier alb»), zahăr *candel (succe candi)*, cofeturi (bomboane), făcliū albe, parmezan, «mărgele de ceară roșie», cafea de Olanda, ace pentru croitori, «șalău» (șal) franțuzesc, ceasornice de soare, tabacheri de tinichea («blech» = *Blech*), cîrpușoare (*torchons*?), oțet, anghinare, săricică, hrean, călimări, cărți de joc, stafide negre de Triest.

Toate celelalte mărfuri sînt turcești. Întăiu toate felurile de *species* (cafea de Iemen, *comid* = gumă-arabică, smirnă), apoi «materii», stofe: arnice, mătăsuri de tot felul, ibrișin (de Constantinopol, de Adrianopol, de Tricala), șiret, găitan (de Chios și de Constantinopol, de Bosnia, de Salonic, de Adrianopol), bogasiū (fr. *boccasin*; de Tocat), alagele, cituri,

plapome (de Seres), șamalagele (alagele de Șam, de Siria; plural greșit: «șamuri alagele»), cutnii, ghermesuturi, sandale, citarii (ațe), chilimuri (de Constantinopol), scoarțe (de Tocat).

Articole de îmbrăcăminte: fachieale (*coiffes*), cimbire de pus pe cap, boiamale (băsmăli), dirmele (broboade), *irbichire* (de Tocat și de Ienișer), musururile sau pînzele de Mosul (de Ienișer), brîne (de Brusa), meși, papuci, imineî, nasturi de mătăasă, pafale de Tîrnova.

Lucruri și obiecte de mobilat: perini de Brusa, căldări, ibrice, lighene, felegene.

Fabricate: săpun (de Tripoli din Africa sau *Tarabulus* și de Smirna sau *Ismir*), balsam, șerbet, mastică de Chios, cerneală uscată *candel* turcesc, dulceți.

Să nu uităm tabacul de Corfù (și în «abale») ¹.

Trebuie să nu se uite că negustorul e un *detailist* și nu trimete însuși în Țara Românească lucrurile ce se cereau acolo: aceasta împuținează numărul articolelor coprinse în socotelile lui și lasă totdeauna îndoială dacă nu cumva cutare din ele se întrebuița numai de Romîni, sau și Grecii și Bulgarii din Brașov, chiar.

Pentru o vreme cu totul târzie, de la 1809 la 1814, avem însă o listă foarte bogată de lucrurile pe care le trimete un negustor român din Brașov unor *detailiști* din Cîmpulung: Stoica Gogu și Popa Sava. Și de aici se va vedea că în patru sute de ani nu se făcuse o mare schimbare în exportul brașovenesc:

«30 pietri silos de Răjnov, de frunte, a f. 3,15 k. Rf.; 50 ll. alicea, în 2 săculeț[e], rij, 78 k.; 10 ștreangur[i] albe groase —, 23 k.; 50 căpestră dto —, 9 k., 6 leg. ciorapi de lă[n]ă cu roșu, cu vînat, 8 k. 30; 1 ștuc țolt[i] îndoit, bun, la 22 ștuc., 1 ștuc dto dezdoit; 5 chimire roșii cu 4 cătăr[ămî], 5 dto cu 3 cătăr[ămî], 5 tafture lungi cusute, 1 leg. covraci de mijl., 4 tacămur[i] ocale de bleh, 5 păr. cisme roș mar[i] ră-

¹ A se compara pentru unele articole tariful vamal moldovenesc din vremea lui Ioan Teodor Callimachi; *Arch. românească*, II, p. 242 și urm.

tunde, 5 păr. dto, 15 păr. ascuțite mar[î], 5 păr. dto bădiî, 2 leg. tecî încleiate, 4 leg. dto, 100 pieptin[î] de mijl., 76 coț bete de postav, 200 ace cizmărești, 2 broaște cu arc, în dreapta și în stînga; 185 cuțite cu os de cerbû, 50 ll. bumbac tors, 10 ll. tabac în plumbû, 1 leg. pungi cu un cîucure, 4 leg. dto mici, 10 oc[ă] fernaboc ceraspel, 10 oc[a] prizil roșu, 5 oc[ă] cositor vîrgele, 5 oc[ă] albeală de Veneția, 1 ris flispapir, 100 ll. calacan verde, 109 ll. reezvais, 3 tocur[î] lăzi, 40 coț pânză groasă de Săcuî, 5 ris hîrtie de scris, 10 păr. șiuhurî bărbătești nemțești, și țolur[î] de lăn[ă] curat[ă]. . . Din chirie i-am dat Prahoveanului¹.

[Aceluiași:] 103 coț găitan vînat săsesc, 195 coț dto negru. . ., 15 ploște legate cu curele. . ., 10 tăfture lungi cuate, 5 dto scurte, de omû mare, 2 leg. bice albe suțit[e] cu belciug, 10 ll. tabac în plumbû, cu miros; 10 ll. dto în bășici ord., 100 ll. zmalte verde, 1 păr. izmene, 2¹/₂ ll. arnici vînat suțir[e], 100 piepteni de mijloc (*sic*), 50 momenele cu alamă, 30 site Bricica, 4 oc[ă] praf de aramă, 50 amnare mari, bune. . ., 10 păr. pantofi de piele cusut[ă] și glaz., 40 pâlării înalte, 20 dto cu pastalcă căptușite, bune, 50 dto-ordinar[e], 30 dto fețe, 30 dto proaste, 30 dto de copii, 14 ll. bumbac tors suțir[e]. . ., 24 ghiulur[i] ață albă, neagră și roș[ă], 50 păpuș sfoară în doo . . . 22 ll. vâpseală violet fain, 2 leg. cîorapi cu roș și cu vînat. . ., 2 tul. (*sic*) lulele de lemn mici, 1 tul. dto de pămînt. . ., 30 site mistrițe, 2 site alese cu vîcălie. . ., 5 căpestre de cînepă bune, 5 chingî de cînepă cu cîtărămi, 5 dto de lăna cu cîtărămi, 2 viguri ganți bune, 4 leg. șurupur[î] de buți. . ., 1 ort. (*sic*) guri de ham bune, de Sighișoar[a], 100 coț țopî de mătase în 2 forme . . ., 15¹/₂ cof. arpăcaș mărunt. . ., 15 pâlării înalte rumănești. . ., 4 leg. brăghinare de mijl., 5 tafturașe de copii, 40 ll. pesmeți de post mărunți, 106 col. bete de postav, 2¹/₄ ll. tirighie pisat[ă]. . ., 2 ll. sîrmă de fier groasă. . ., 1 păr. izmene la arpăcaș², 34 ll. piatră acră roș[ă] turcească, 1

¹ Prahovenii erau căraușii cari duceau marfa de Brașov pînă la Ploiești și chiar la București (Hurmuzaki, X, pp. XVI, XXXI)

² Adecă puse la un loc cu arpăcașii.

cutie noo cu coperiș. . . , 4 tocuri sticle de toat[ă sama. . . ,
 4¹/₂ ll. paler fain. . . , 10¹/₄ ll. zahar fain. . . , 1 păr. știvel[e
 nemțești, dintr'o piele. . . , 2 ll. violet indih fain. . . , 1 vig glugi
 mari, 12 ll. ferniboc strujit, 1 cămașe noo, 9 ll. piper,
 2 ll. sârmă galbin[ă] suptir[e], 17 oc[ă] cuie de șindril[ă]
 suptir[e], 3 tocuri sticle, candole, litre, cinzecur[i]. . . , 5
 păr. papuci negri cusut cu cop, 1 păr. dto ghiurghiuli, 1
 tacăm ocale de bleh, 5 sfeșnice de bleh cu scaun, 3
 lăzi țocur i la cisme. . . , 10 covați de copii, 10 pipernite,
 2 tul. călimare pestrii (*sic*). . . , 5 ploște legate cu curele. . . , 1
 trihter mare, 5 dto de miljoc, 5 dto mici de papornite, 5
 răziituri de miljoc, 5 dto mici. . . , 2 tocuri hârtie de Brașov
 albă. . . , 2 ll. tirighie albă pisat[ă]. . . , 4 păr. pantofi voini-
 cești de miljoc. . . , 500 ținte de uluc, 1 pach. bumbi galbin i
 scriș, 1 pach. dto sadea mici, 1 toc pieptini negri strămbi. . . , 1
 unbrelă fain cu oase de pește, dum. chiir Andrei Gogu. . . ,
 7¹/₂ pesmeț de dulce cu zahar. . . , 54 coț fașe verde fain, 1
 ll. țiperig. . . , 10 sovoan[e] cusute cu fir, 10 ll. pișcoturi
 proaspete fain. . . , 1 tult basmale vinete cu flori și cu pică-
 tur[i]. . . , 2 tocur[i] hârtie albă de Făgăraș, 12 coale șint
 (*sic*) galben, 2¹/₂ șocur[i] (*sic*) cinzecur[i] verzi. . . , 10 ștu-
 cur[i] șovics de șters cisme, 1 toc hârtie de scris rețezată,
 1 sută ștreanguri groase albe. . . , 19 cof[e] ulei proaspăt. . . ,
 2 ll. clei de măsar, 1 sfeșnic de alam[ă] nouă vărsat, 20 hârtii
 nasturi cu bumbi. . . , 50 pălării înalte rumânești căptușite,
 30 dto căptuș[ite] cu patlică neagră, 20 dto cu patlici fețe,
 20 dto mai proaste, 20 dto de copii, cu patlici fețe, 5 pă-
 lării înalte după mod[ă], de neguțitor, 5 dto de copii, 1 vig
 glugi mari, bune. . . , 50 coț pânză eperiașer îndoit[ă] la 2 știci
 cu proba. . . , ¹/₂ oca candel bun alb. . . , 5 ll. tăbac de nas,
 cu mir[os], în bășici. . . , 100 l. zmaț roș de Graț, 100 ll. dto
 verde. . . , 1 hort gurî de ham bune. . . , 3 ris fain papir mic. . . ,
 8 păr. pantofi nemțești. . . , 10 chingi de sfoară cu cătăr[ămi],
 100 gresii bune. . . , 26 săceri bune. . . , 1 pac bumbi scriș. . . ,
 1 ștuc patlice cu ape negri, 5 ploște cu șirof de cositor. . . ,
 1 leg. ciorapi de lăn[ă] cu vână, buni, bătuți. . . , 1 ll. scro-
 bială albă, 10 șocuri sticlărie de toat[ă] sama. . . , 2 țol. 1

fringhie . . . , 18 lo[ț] miambal adecă iarbă de gât, 1 sicriu mic pentru banî, legat . . . , 100 coț. beste (*sic*) de postav de Becî bune, $27\frac{1}{4}$ coț roșe-vănăt, de Brașov, bună . . . , 1 tult cărți de joc franțuzești, 7 k. . . , 6 ll., 13 loț tiriplic albă de milj[oc], 4000 ată (*sic*) galbin, gomboș de milj[oc] . . . , 4 stucî măhrămî vinete de copii mai mar 1 . . . , 5 ștucurî galon albă de milj[oc] . . . , stucî basmale vinete micî . . . , $2\frac{1}{4}$ ll. faioară de Venet[ia] . . . , 1 pac drămbur[i] negri bune . . . , 4 m. ace galbine cu gă mălie . . . , 1 tult lulele de lemn cu coper[iș], 1 ștuc patlică teține cu flor î tipăr[ite], 16 cof[e] linte bună . . . , $13\frac{1}{2}$ ll. fernaboc strujit . . . , 12 ll. toval[e] de aramă . . . , 10 pălniî de milj oc . . . , 1 sicriû legat ferecat . . . , 10 ocă săpun turcescu . . . , 5 cămăș noi mar[i], 2 ștucî galon de ață albă, 1 cutie cepur[i] de buț[1 . . . , 2 ll. sărmă groasă de alam[ă] . . . , 50 momele de ciubuc fără alam[ă] . . . , 90 coț zeche albă lat[ă], 23 cof[e] unt-delemn bun . . . , 1 butoi de jdezar (*sic*) . . . , 240 ghiulurî ață de cusut fel [fete?] . . . , 2 leg. cu cărți legate . . . , 4 ll. preparirten vainștain . . . , 25 coț pânză rusască îndoit ă pe mostră . . . , 1 liort gurî vârgate de Sighiș[oara] . . . , 3 ll. clei de măsuru . . . , 7 păr. cizmulit[e] . . . , 12 ll. gheriștat fernaboc . . . , 25 ll. alice . . . , 3 șoc. glăjerie verde de toat[ă] sam[a] . . . , 17 ll. tărățe de fet (*sic*) . . . , 32 cuțite cu mădular pestri[țe] . . . , 200 ll. fhier nemțesc . . . , 5 păr. zăbale ordin. cu alam[ă] . . . , 3 ll. fernaboc mărunț, 1 toc drămbe negri . . . , 10 pălăr[ii] măcelăr[estî] mari, 5 dto, căptușite cu baier . . . , 6 păr. știvel[e] de vițel curate bărbătești, 1 dl. blaivasur[i] fain[e], 8 dl. cărți de joc franțuzești, rumănești . . . , 10 cămășî poale mari, 10 dto de casă, bune; $\frac{1}{4}$ ll. camfor . . . , 11 ll. făclii albe, vinete . . . , 4 site brutărești cu 2 vâcălii, 5 site de fain[ă] cu 1 vâcălie; $4\frac{1}{8}$ coț postav vână de Brașov . . . , de Beci . . . , 15 coț flanel[ă] albă de Brașov pentru cojoac[e], 5 ștucî nasturî de os roș pentru cojoac[e] . . . , 10 fuse de roat[ă], de bumbac, cu pristel . . . , 10 coarde de mațe pentru roat[ă] . . . , 30 păr. pantofî muerești fel. modi . . . , 1 lot vitriol albă . . . , 1 leg. pile mari de ferestraie . . . , 3 cof[e] gris fain . . . , 2 ll. anghelica . . . , 7 coț postav Raihenberg, 1 tult mănus de piel[e] galbin[ă], bărbătești fain . . . , 3 cozonocur[i] de căciul[ă]

muscălești sadea, 3 dto cu fir, 6 știvel[e] de cordovan mar[e],
 bun[e] . . . , 15 păr. cisme fetești roș ascuți[e], 1 păr. dto negri
 de porânceal[a], 10 păr. dto roși mocănești ascuțit[e], 10 păr.
 dto neg[re] cu stichel așez[at], făm[eești] . . . , 2 lăz viorea tocur[i]
 la cisme . . . , 10 coț pânză groas[a] la tiancur[i] . . . , 250 păr.
 garofițe cu șic . . . , 3 miș cuie cu țință, 2 miș deto cu urian
 . . . , 135 coț pânză înălbită, suptire . . . , 50 ll. săpun de Bra-
 șov . . . , 1 așternut de plisă pentru masă . . . , 6 funii de legat
 mărfa . . . , 20 de palării măcelărești . . . , 20 pieptini pe 2 parți,
 cu dinți mărunți . . . , 17 izmene de casă, suptir[i] . . . , 2 bu-
 toie de brad . . . , 504 ll. fhier scurtu . . . , 6 șocur[i] geamur[i]
 de milj[oc] și mică . . . , 30 site de mălai . . . , 60 ll. tortu albu
 . . . , 5 zăbal[e] țigănești spoite cu alam[a] . . . , 6 tul. cărți de joc
 rum[ănești], franțuz[eești] . . . , 109 coț țopă de mătase . . . , 1 ciaslov
 bogat cu toate rânduile [e] bisericesti 10 k., 1 psaltirie bo-
 gat[ă], 5 k.; 30 spicur[i] de curărar . . . , 45 $\frac{1}{2}$ ll. metal la un
 clopot, lemn de asupra, legat la faur, cureaoa la limbă; 10
 loț ținober pisat . . . , 1 păr. sfesnice de biser[ică] ploscar . . . ,
 5 chimire roș . . . , 300 coț găitan rumănesc vână . . . , 1 păr.
 cununi de bleh alb . . . , 2 leg. pungă mică vinete . . . , 50
 spicur[i] de curea . . . , 2 leg. bice albe cu belciug ciucur mar[e]
 . . . , 200 floră de hârtie roș cu șic . . . , 7 strae vârgate roș . . . ,
 25 pieptini popești rar[i] . . . , 1 ceaslov mic bogat, 3 k. . . , 20
 păr. papuci făm[eești] cu fir . . . , 52 cuțite cu os de mādular . . . ,
 1 cămaș[ă] casă la bumbac . . . , 80 coase . . . , 50 cîocane albelungi,
 2 ll. piatră pucioasă, 4 $\frac{1}{2}$ ll. poști . . . , 5 ll. salitră bun[ă] . . . ,
 20 coț flanel[ă] albă de Beci, în 4 ițe; 20 coț dto vârgat
 sângiapiuri, 100 coț anghinet fain, 100 păpuș[i] sfoară Sighi-
 șoar[ă] lunguiat[ă] . . . , 25 poști la o pungă . . . , 2 ll. aurum pi-
 gument grunjă . . . , 5 păr. cîorap[i] lungă pân în genunche, 89
 coț pănură albă de Zărnești . . . , 5 păr. zăblaie spoite (r)
 săsești, fără alam[ă], trainic[e]; un bund la 5 țasăl[i] spoite,
 cu 7 rândur[i] . . . , 2 leg. pile în trei muchi . . . , 2 $\frac{1}{8}$ ll. ter-
 pentin . . . , 1 vig glugă mare pîeloas[e], 32 coț postav negr[u]-
 verde de Brașov, 20 coț dto în 2 peră, 14 ris șifstuh de
 Brin vână, 10 ploște legate cu cosoie, 22 $\frac{1}{8}$ coț barcan
 vână cu ape . . . , 14 $\frac{1}{2}$ ll. table de bleh neg[re] mar i] . . . , 4 $\frac{1}{4}$

11. țāvī de aram[ă] roș[i] pentru un cazan..., 30 ll. pesmeț cu anason de post..., 4 straițe roș milj. păroas[e], ... 5 curele țântate..., 1 săculeț de pânză bătut[ă]..., 4 pac. poleială albă, galbin[ă]..., 1 broască la lădiț[ă]..., 10 coț flanel verde de scurtecî, lat..., $\frac{1}{2}$ tul. cozonrucur[i] cu galbin și alb, — sadea nu am găsit; 20 tul. nastur i] de os sadea, de nădragi..., 70 ll. lumin i] de ceară..., $\frac{1}{2}$ cof[ă] unt de brad..., 10 pâl[ării] modi, mar[i], proaste..., 100 ștreangur[i] de Sighișoara, lungi, groas[e]; 10 ll. clei de Beci pentru măsar[i]..., 200 coase de Ștair; 50 seceri cu mănș..., 3000 ținte de șeatră mai lunguleț[e]..., 10 sfeșnice de bleh alb cu scăunel de lemn..., 9 ll. cremotartar alb, piat[ră]..., 300 păpuș sfoară lunguleț[ă] suptire de Sibii, 2000 ținte de șatră, 9⁵ oc[ă] piroane mar[i] și mici..., 50 sfredele mar[i] și mici..., 40 cămaș de Racoș curate, de casă; 30 dto poale, curate..., 11 $\frac{1}{4}$ ll. piatră-vănat[ă] mar[e]..., 4 $\frac{1}{2}$ ll. rumeneală roș[ă]..., 10 straițe vârgate cu roș..., 18 sărici bune, proaste; 19 țoluri dărstărești mar[i] la legat..., 100 pietre flos de Cotlea fain..., 131 coț pânză groasă sprijinită mai înainte..., 3 potire cu discosurile lor de cositor..., 30 butel[i] vutcă franțuzească..., 100 păr. ciochine albe..., 5 fuse de bumbac..., 1920 covrici mici marunți, 2 $\frac{1}{4}$ ll. gogoș romeneală roș fain..., 770 turte dulci..., 2 tul. farfurii de masă..., 10 ll. șoricie..., 50 oase de ciubuc[e] cu roat[ă]..., 10 coarne de sare (*sic*); 6 păr. pantofi cu flutur[i]..., solniț[ă]..., 2 borcânel[e] de dughiană..., 2 păr. clește..., 1 masă de brad alb..., 4 $\frac{1}{2}$ ll. cristal franțuz[esc]... 1 șoc tigăi de cafea, de mijloc..., 55 burghii mari și mici sfred[ele], 279 $\frac{1}{2}$ ll. reet (*sic*) superfain..., 2 $\frac{1}{4}$ ll. franțuz crinșpan..., 1 burloi ulei proaspăt..., 1 pământuf de spoit..., 5 ris hârtie mucavă mar[e]..., 10 cofiț goal[e], pentru argint viu..., ținte ca parao..., 300 coț batistă albă după probă..., 1 păr. cipici negri blăniț, făcuți pe măsur[ă]..., 2 capite de frâne negr[e], 2 cadre chipuri[a] k 48 [1823]..., 10 pieptini popești cu dinți mari..., 1 ll. spumă de mar[e] pentru netezit pânza, de l[a] Orghidan..., 2 loț șpirt de camfor[ă]..., 10 pălării săcelen[e], 10 dto căptuș[ite] cu blană..., 1 sul flispapir negru..., 5 pălării nemțești înalte, 20 coț

zaraficuri[i] albastre după] proba, 2 bocheturi[i] flor[i] de catifel[e] grenat lungi (?); 3¹/₂ coț patlici lat[e] pe probă, de închis cocoanele..., 2 pac nasturi de cositor cu lumin[i] roș..., 50 cuțite cu furculiș[e] cu cerbă [1816]...; 1¹/₂ ll. chinovar pisat, roș...; pentru un căsornic diresul, spălat...; 5 loț șofran franțuzesc fain..., 100 flori de Brașov cu șic..., 50 cuțite de Zărnești bune mari cu cerbă..., 50 cuțite de Zărnești cu plăsele de cerbă¹....

Aceste însemnări îmbielșugate arată mari și însemnate schimbări. După întâia perioadă, în care Brașovenii trimeteau peste munte, afară de postavuri — și încă făceau și ei postavuri, mai proaste —, tot lucruri făcute în atelierele lor sau culese de ei pe câmp, după perioada a doua când negustorii brașoveni, mai mult Greci, Bulgari, Români, adică din «Țara Turcească» marfuri răsăritene, pe care le trimet, cu câștig, în Țara-Românească, o a treia s'a deschis în a doua jumătate a veacului al XVIII^{lea}, și ea va ținea până pe la 1860 tocmai.

Mărfurile răsăritene din lungul catastif sînt de tot rare: «piatră acră roșă turcească», «săpun turcesc», și alît.

Romînii le ieau de-a dreptul din țară, de la negustorii lor, și tot mai puține. Ele sînt contrafăcute adesea în Apus, de unde vin până și «qase de ciubuce».

Încolo se trimet tot fabricate apusene. Unele dintre dinsele sînt mai mult pentru țeran: pe acelea acum, ca totdeauna, Sasul le face însuși. Îmbrăcăminte: «pălării înalte rumănești», «pălării măcelărești», «pălării săcelene», cu panglica sau «patlica» neagră sau «fete», adică *moirée*, glugi, zeghi, brăghinare, brîie, cizme, cizmulite, «fetești», rotunde, ascuțite, chimire, «tafturi», «tafturașe», sarici, țoluri. Unelte: tecă, piepteni (și *popești*: «cu dinții mari»), broaște, cuțite, pungi, ploște, site de mălăi, amnare, șurupuri, cepuri de buți, burghii, zăbale, nasturi roșii de cojoace, fuse, pile de fierăstraie, cuie, piroane, cio-cane, coveți pentru copii, țăsăli, bice, coase, clește, tovale, pîlnii, lazi sau «sicrie», ș. a. Se mai pomenește hîrtia de

¹ Arch. Brașovului, IV, U, 71.

Braşov şi de Făgăraş, «pănura albă de Zărneşti», sfoara, ştreangurile de Sighişoara, şurupurile din acelaş oraş, sfoara de Sibiiu, pietrele silosuri din Ţara Bîrsei, găitanul săsesc, pînza aspră «secuiască». Tot de la Saşi vor fi venit lucrurile ce se fac din acel «fier alb», tinicheaua, «blehul», care înlocuieşte prin ieftinătatea lui vechiul metal masiv şi trainic: table, sfeşnice, ocale, cinzecuri, cununii. Flori artificiale, «cu şic», deosebi sau «în bocheturi», se fac destul de *fain* şi la Braşov. Chiar şi dintre fabricate de modă, «modi» — cum zice negustorul nostru —, unele vor fi fost lucrate în Ardeal; astfel toate felurile acelea nouă de ghete, care înlocuiesc papucii turceşti din timpuri: «ştivele (*Stiefel*) nemţeşti dintr'o piele», «ştivele de viţel», «pantofi», «şihuri nemţeşti», toate unse cu vax: cu «şovics».

Dar mărfurile cele mai scumpe, dacă nu cele mai multe, vin de aiurea, din depărtarea europeană. Şi Saşii sînt numai nişte mijlocitori. Unora li se spun locul de origine: «şifstuh de Brin» (*Schiffstuch* de Brünn), coase de «Ştair» (Stiria), «cămăşi de Racoş» (*Rakos*), pînză de Eperjes, postav de Beci» (Viena), «foișoară sau albeală de Veneţia» (fard), postav de Reichenberg, flanelă de Beciu, cristal franţuzesc, vutcă franţuzească. Tot de-acolo trebuie să fi venind şi altele fără provenienţă indicată: umbrele, galoane, hîrtie sugătoare (*fispapir*), vâpseli: calacan, reezvaisul», «blaivasul», sticlăria sau «glăjeria», batiste albe, ş. a.

* * *

Din multele scrisori româneşti ce se păstrează până astăzi în arhivele Braşovului alegem pe acelea care privesc acest negoţ: din ele se va vedea împrejurările în care el se făcea. Scrisorile sînt aşezate după articolul la care se raportă.

I. Vinuri.

Viile ţerii au fost în timpuri foarte nouă în minile boierilor. La Piteşti mai ales se făcea pe vremea lui Brîncoveanu vinul cel mai căutat. Domnul căuta să-l desfacă pe preţ bun — de şi se apăra întîmplător de învinuirea că ar fi ne-

gustor și s'ar «hrăni» cu această muncă desprețuită —, și o cronică dușmană îl învinuiește astfel pentru întrebuintarea puterii domnești ca să iea preț bun pe vinuri: Și aduce rachiu și vinuri stricate den venitul casii lui și l împărta pe la neguțtorii și pe la țară cu preț mare, și punē de platē în silă»¹. Constantin Cantacuzino Postelnicul, care avea vii în tinse în vestitul deal al Ștefăneștilor, și fiii saii vor fi desfacut vin ca și ruda lor, Brîncoveanu. În cară ce urcau numai cu greu pe drumul Prahovei, buțile de vin muntean mergeau la Brașov, și de aici «vinul românesc» se răspîndia măcar în tot Ardealul. Del Chiaro² îl pomeneste cu laudă, ca unul ce la băut adesea la mesele lui Vodă și l-a primit în dar și acasă, și el vorbește de vînzarea lui bună peste hotare.

I.

[Formule de salutare slavone.] Iar de la un bun prietănu șa în toată vremea de bine cugetător al dumnital[e], iermonah Dionisie, egumen de Câmpulungu, [prete nie șă libov curat trimitem dumnital[e]. Alta, cinstită cartea dumnital[e] venitu-miaă, și cu bună dragoste o aam priimitu, șă de toate ce ne-ai scrisu dumneata, pre rând înțeles-am, șă, cetindū cinstit[ă] scrisoarea dumnital[e], dat-am laud[ă] milostivului Dumnezeu, cât am auzitū și am înțeles de bună sănătaatea dumnitale. După acîasta scrisu-ne-ai dumneata, pentru rândul vinului, că este cam scumpū; ci șă știî dumneata că aicea pre locū este vinul cel mai prostū într'acel prețu; ce am socotit, pentru voe dumnitale, șă meargă șă cestu vin, care este de frunte, ca cel mai prostu, șă iată că am trimis șă vinul. Ce vei vedea dumneata șă mai bine, ce bucate sântū. Însă, cumū vei socoti dumneata ca sântū bucatele, așa-î³ vei socoti și prețul, că noi n'amū putut înfrînge voe dumnitale, ca șă avem prietenie cu dumneata, șă mai adevărat oamenii den cetaatea dumneavoastră l aū ruptū³ căte cos[tande] 60, pre bani⁴ gata, șă iată iar pentru voe dumni-

¹ *Cronicele muntene*, p. 106.

² *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, Veneția, 1718, p. 58.

³ Adecă l-aū hotărît.

tal[e], ca să vie vinul în întreg, nu l-am trimis pre alții, ce am trimis carul cu oamenii miei, pentru credința. Șă alții au cerșut năemă de aicea până la Brașeav câte 12 ban[î] de vadră, iar noi l-am lăsat câte 1 cost[andă], pentru voe dumnitale, însă în voe dumnitale să fie, că de spre noi nu va fi niț o băntuial[ă]. Nicî noi să fim pogorât de tot den prețul vinului, ca să putem poslușă șă de altă dată Măriei Tale, că estempu foarte se-au căotat acestu fel de bucate. Alta, am învățat feciorii noștri să ne iă vre o 40, 50 de găleate de ovăsă, ci, de nu voră găsi mai de grabă, noi ne rugăm dumnitale să faci dumneata osteneală pentru voe noastră, să ne dai de la dumneata. Iar dumneata vei socoti în prețul vinului, și, cât se va vinde ovăsul în cetate, și de ce va fi poftă și porunca (dum) dumnitale, foarte vom fi bucuroș a sluj[i] dumnitale în toată vreme. Acîastă vestimu dumnitale; milostivul Dumnezeu să veselească pre dumneata întru ai mulți și buni. Pis mț. Dech. dni 3, vl' 7160 [1651].

Întru tot bun-voetoră se de binel[e] dumnetal[e] pohtitoriu: ermonah Dionisie, igumen.

Vº: adresă slavonă. Pecete brună neînțeleasă¹.]

2.

† Întru tot cinstit și ca un părinte al nostru dumnului giupănu Mihaiu, marele-giudețu cinstitei cetății Brașeului. Să fii dumiata sănătos. M[i]l[o]stivul Dumnedzău să trimița multă pace și sănătate dumital[e], împreună cu toat[ă] cinstit[ă] Curtia dum[i]tal[e]. Să vei osteni dumiata a ști și de noi, cu m[i]la lui Dumnădzău și întru cinstit norocul Mării Sale lui Vodă aflămu-ne cu sănătate. Altă, pentru vinul ce ni-ai scris dumneata, pentru 2 vase, trimis-am la Cotnariu, să cunpere, pecum ne scrii dumiata, ce nu știm cum va fi den prețu: înțeles-am că vin s'au făcut pră puțan, c'au străcat bruma viile ice; cum a fi, poate că vor lua. Alta, pentru rândul banilor, ne rugăm dum[i]tal[e] să nu bănușii dumneata că n'am putut să trimetem într'aiastă dată, că nu

¹ N° 623

foarte înblă drumul, și avem și cheltuial[i] multe acmu pe trebel[e] Ocnîi, că le facem toate de iznoao; ce foarte vom nevoi, peste puține dzile să-î trimitem. Alta, iarăș am trimis pre omul nostru, pre Stan¹, pentru hier albu², care este de triaba mănăstirei a Mării Sale lui Vodă, și i-am dat și oarece banî. Decî ne rugăm dum[i]tal[e], de va fi nemerit nescă neguțatorî și să fi adus de acel hier, cu învățătura dum[i]tal[e] ne rugăm să să opriască pe sama noastră; iară den prețu, pecum s'aū luat și mainte, să va da. Și acmu ce gandim că va fi acmu mai efitm, căce este și șocodolom (*sic*)³, măcaru ni-am ruga dum[i]tal[e], să faci dumniata bine să s[ă] iă pe credința dum[i]tal[e], și să-l aducă Stan mai curund, pentru sa să lucreadze, să nu stiă lucrul. Iar banîi, precum să va tocmi, noi vom trimite cum mai curund. Foarte ne rugăm d[u]m[i]tal[e] pentru acest lucru, să ne faci dumneata acîastă ispravă; iară. să vor fi neguțatorî de pre aiurea, tot ne rugăm dum[i]tal[e] să faci bine să dai, iară noi fără zăbavă om trimite dum[i]tal[e], și de la Măriia Sa Vod[ă] încă va fi cu mulțamită dum[i]tal[e]. De aiasta ne rugăm dum[i]tal[e]. Să fîi dumneata sănătos.

U Ocnă, v^{lt} 7165 [1656], Oct. 19.

A dum[i]tal[e] ca niște fîi mai micî și prietenî: Dumitrașco Boul și Miron, Cămărașii de Ocnă⁴, ne închinăm dum[i]tal[e] cu mult[ă] sănătate.

[V^o:] Întru tot cinstit și ca un parinte al nostru, dumiialuî giupănul Mihaiu, marele-giudețu cinstitei cetățîi Brașeului, cu cinste să să dea.

[Pecete neagră cu semne și inițiale ce nu se pot înțelege⁵.]

¹ Acesta e Stan de la Ocnă, trimis la Brașov în 1645 pentru plata unor argintării. V. § *sfoardă*, an. 1645.

² Tinichea.

³ Ungurește: nuniță.

⁴ Dumitrașco nu era cunoscut. Cf. *Studii și d. c.*, V, pp. 616-7 Pentru Cămărașul Miron v. § *argint*, an. 1652.

⁵ N° 631.

3.

† Io Costandin Voevod, bjiu mlst. gsdnū zeml. vlahiscoe.

† Cinstișilor și ai noștri de bine voitori, dumnealor tot Sfatul cetății Brașovului, sănătate și tot binel[e] pohtim dumneavoastră de la Dumnezeu. 2 cărți ce ne-aș trimis dumneavoastră cu dumnealui jupănuł Țaco Ghiorghe, aū venit, și de a dumneavoastră sănătate ne-am bucurat. Alalte ce ne-aș scris, am înțeles Întăiu, pentru aceaia ce s'aū întâmplat cu vinurile ce să ducea de la Campul lungu la Brașov, și le aū luat Cruții¹, ne scrieț dumneavoastră și ne pohtiți ca să nu lăsăm să rămăe și ai dumneavoastră cetățeani și oamenii noștri la atăta pagubă. De aciasta veți ști dumneavoastră că noi mai nainte, până a nu ne veni știre de la dumneavoastră, înțelegând dentr'alții pentru aceale vinuri ce au luat Cruții, ne-au părut foarte rău de aciasta, căci, deși au cu dumneavoastră vrbă și nedragoste, iar cu oamenii țării noastre n'aū nici-o treabă, să-i prade, și, de 'ndată ce am înțeles, am trimis 2 randuri de oameni la jupanul Calnichi Petre, pohtindu-l să pue lucrul la o cale, să nu rămăe oamenii noștri prădați. Ce pân acum nu ne-aū mai venit răspunsu de la dănsul, iar, ce răspunsu ne va veni, veț avea și dumneavoastră știre. Ne mai scrieți dumneavoastră că ați înțeles cum că aū eșit aici la noi în țară o dajde pe vite, și vă rugați pentru oamenii de țara dumneavoastră, cari s'aū trecut vitel[e] aici, pentru răutățile ce sânt acolo, ca să poruncim să nu le facă supărare. De aciasta veț ști dumneavoastră, că, ajungând țara aciasta la mare greu, de vreme ce i s'aū dus numele la Poarta Împărății turcești cum că într'aciastă țară s'aū strănsu atăta om și atăta dobitoc, și den țara turciască, și den țara ungurească, și den Moldova, de iaste plină de oameni și de dobitoace, și, cu acest nume mare ce s'aū făcut ticăloasei de țări, ne-aū încărcat cu dările, căt iaste peste puțința săracilor, și nu mai contenescu cu cerutul, — ce, având mare păs și supărare de bani, n'am mai avut ce

¹ Ostași prădălnici ai lui Tököly și apoi ai lui Francisc Ráköczy, — *Curușii*.

să facem într'alt chip, ce ne-au căutat de nevoie de am scos seama a doao pe vite¹, cine pe cât va avea să plătească, și așa s'au socotit cu tot. Sfatul și boerimea noastră, ca să ajute și striinii pe pământeani la acest greū. Care aciastă dajde numai estimpu va fi, iar, dând Dumnezeu să mai răsufliăm den greul ce ne aflăm, altă dată ca aciastă dajde nu va mai eși. Însă iat[ă] că pentru dragostea vecinătății dumneavoastră am socotit, pentru oamenii de țara dumneavoastră ce sânt cu dobitoacele aici, ca să nu dea un ort de vită, precum dau pământeanii de aici, ce am scăzut al treilea ban, adevădă dentr'un ort 11 bani², și am lăsat să dea numai câte 22 de bani de vită, și așa am dat poruncă celor ce umblă cu aciast[ă] dajde pen județe, ca să iă de la oamenii țării dumneavoastră numai câte 22 de bani de vită; mai mult să nu-î supere, precum mai pe largu și de la dumnealui jupânul Țaco Ghiorghe veți înțeleage dumneavoastră. Aciasta, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneavoastră.

Ghen. 23 d., 7213 [1705 .

De bine voitor dumneavoastră: *Io Costandin Voevod.*

[V^o.] † Cinstiților și ai noștri de bine voitori, dumnealoru tot Sfatul cetății Brașov[u]lui, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă ³.]

4.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gdnū zeml. vlahiiscoe.

† Cinstitul și al nostru bun priiaten și de bine voitor, dumnealui jupânul Ghiorghe, marel[e]-județ al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot binel[e] pohtim dumital[e] de la Dumn[e]zeu. Cinstită cartea dumital[e] o am luat, și de bun[ă] sănătatea dumitale ne-am bucurat. Alalte ce ne-ai scris dumneata pentru carăle ce ar fi să vie den țara dumneavoastră, să cumpere de aici den țară vinuri și alte bucate, și ne poh-tești dumneata, împreună cu alalt cinstit Sfat al dumnea-

¹ Înția *samă* de d[ă]jdi fusese *pe capete*.

² Decî un ort e 33 de bani.

³ N° 353.

voastră, ca să n'aibă val de văcărit¹,—de aciasta, pentru voia dumneavoastră, iat[ă] că am poruncit și la județul Mușcelului și la județul Prahovei, celor ce umblă cu dajdea aciasta a văcăritului, pentru câte caar[e] vor veni de acol[o], den Ardeal, ca să cumpere bucate de aici, den țară, să să fe-rească de dobitoacele de la carăle acealea, să nu le facă nici-o supărare, și vor aveă paace. Pentru rândul casii ce ne scrii dumneata ca să te ertăm, că nu ne-ai putut isprăvi, iar aducându-te Dumnezeu săn[ă]tos de la Sibiiu, zici dumneata că ne vei isprăvi, de aciasta noi nu pripim pe dumneata, iar, încăș tot pohtim și ostenim pe dumneata, să neovești ca să ne isprăvești cât s'ar putea mai fără zăbavă, și să ne scrii dumn[ea]ta câți bani facū, să-î trimitem. Pentru rândul Brașoveanilor, precum am făgăduit dumitale, de când era jupănul Ghiorghe Țaco aici, așa am făcut, și de atunce am isprăvit, că dentr'o mie de t¹ ce era legați, i-am scăzut 200 t¹, și au rămas pe 800 t¹, și, de alte obiceiuri ce n'au avut încă, am poruncit să nu-î supere². Pentru 12 buți cu vin ale dumital[e], ca să poruncim să treacă fără[ă] vamă, iat[ă] că am făcut carte la vameșii de la Văleani, să nu facă nici-un val pentru vamă. Și iarăș ale dumital[e] pohte, ce vor fi pen puțința noastră, nu ne vom apăra. Și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Ghen. 10 d., l¹ 7216 [1708].

De bine voitoriū dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V^o:] † Cinstitului și al nostru bun priiaten și vecin de aproape, dumnealui jupănul Ghiorghe, marel[e]-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă sănătaate să s[ă] dea.

Pecete mare rotundă³.]

5.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdnū zeml. vla-hiiscoe.

¹ Vitele de la care.

² Pentru Brașovenii din țară, v. capitolul Șchei.

³ No 415.

† Cinstitului, bunului nostru prieten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitoriū, dumnealui jupănul Ghiorghe, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeu. Cinstită cartea dumitale ce ne-ai trimis cu sluga noastră ce au fost acolo, o am luat, den carea înțelegând de a dumnetale bună sănătate, ne-am bucurat și am dat laudă lui Dumnezeu. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru arginturile noastre ce au fost să ne aducă de acolo, cum că nu s-au fost lucrat bine, ce s-au apucat acum jupănul Ghiorghe Mai¹ să le lucreaze de iznoavă, și au zis că pân într'o lună le va găti și ni le va trimite, de acăsta bine ar fi fost, cei ce le-au lucrat, să le fie lucrat bine, precum le-au fost tocmeala, să nu ne fie dat de zmințeală. Dar, de vreme ce aceia nu s-au nevoit a face lucru bun, noi poate fi că vom mai aștepta o lună precum au zis jupănul Ghiorghe Mai¹; numai pohtim pe dumneata tot să-i dai grija ca să înbărbăteaze să le isprăvească pân în toamnă și să mi le trimită, că plata ce au fost, am dat mai de nainte. Pentru casele noastre den Brașovul Vechiu, ce am fost pohtit pe dumneata pentru 2 obagi ai noștri de la Sămbăta, ca să vie să șază în casele acealea, de care ne scrii dumneata că până acum n'ai știut nici dumneata, nici alalt Sfat al cetății ca să fim având noi case în Brașovul Vechiu², de acăsta, de ați știut dumneavoastră au de n'ai știut, noi aceia nu știm: poate și fi doară să nu fiți știut; iar vei ști dumneata că noi aceale case le-am cumpărat de la jupănul Nica Hoge, de sânt vre o 6, 7 ani, și ne-au dat și scrisorile căte au avut de la cei ce le-au cumpărat și dumnealui, și de atunce tot noi le stăpănim, numai, după ce le-am cumpărat, ne-au pohtit jupănul Nica de le-am lăsat iar pe seaama dumisale, ca să-i șază niște oameni și să-și fie nește cai ce are, iar apoi, lipsind dumnealui într'altă parte, și înțelegând că acei oameni ai dumisale ar fi având de grija foarte prost acelor case, am zis să lipsească, să nu

¹ V. § argint, anul 1708.

² V. pentru aceasta cap. Pribegii.

mai șază. Pentru aceia am fost pohtit pe dumneata pentru acei 2 obagi ai noștri ce vor să șază în case, să le păzească, să fie nesupărați. Pentru care lucru de n'ați știut dumneavoastră pân acum de aceale case că sânt ale noastre, iar de acum să știți că, precum am zis mai sus, 6, 7 ani sânt de când le-am cumpărat de la jupânul Nica, și tot le stăpănim. Dumnealui jupânul Nica însă ne scrie, de la Beci, că iaste viitoriū, și far zăbavă va veni. Ce și dumnealui vă va spune dumneavoastră cum că ni le-au vândut, și pohtim pe dumn[e]ta iarăși pentru acei 2 obagi de la Sămbăta¹, viind, să fie de paza acelor case, să aibă odihnă. Alta, facem știre dumital[e] că acolo la casele noastre avem niște vinuri ale noastre, și de'ntracale vinuri iaste să dăm 2 buți cu vin dumisale ghen[er]ariului cestui nou ce au venit acum, jupânului Crihpau. Decî iat[ă] că am trimis pre sluga noastră ca să cearce aceale vinuri, să vază, sânt bune, și, de vor fi bune, să i să ducă dentr'acel vin, iar, de nu vor fi bune, nu trebue să dăm vin prost unui om mare și de cinste ca acela. De care pohtim pe dumneata să zici dumisale gînerelui dumitale jupânului Ghiorghe Țaco (căruia ne închinăm cu sîn[ă]tate și-i mulțumim dumisale de cereașale ce ne au trimis) să ostenească dumnealui pentru voia noastră acolea la casele noastre unde ne sânt vinurile, să le cearce, că dumnealui va putea cunoaște ce e bun și ce e prost, și, de va socoti dumnealui că vor fi bune, ca să poată fi de treaba celui om de cinste, să aleagă 2 buți, care va fi vin mai bun, mai ales, ca să-l încarce sluga noastră, să-l ducă la Sibiiū, la gheneariul. Și pe dumneata încă te punem la osteneală să poruncești ca să s[ă] facă 2 cară cu cai, de acolea, să-l încarce, să-l ducă; de să vor putea face, ca să-l ducă fără de chirie, bine va fi, prietenescu lucru vei arăta dumneata, iar, de nu să va putea fără chirie, noi iat[ă] am dat slugii noastre 10 t¹ ca să dea căraușilor acelor ce vor duce vinul; ce fără zăbav[ă] să fie porunca dumital[e] să să rădice aceale 2 buți cu vin, să le ducă celui de cinste om, și vom mulțumi du-

¹ Mosia Brîncoveanului în Țara F. gârășului.

mitale. Și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumnezeu să fie cu dumn[ea]ta. Iun. 25 d., l' 7216 [1708].

De bine voitoriū dumitale :

Io Costandin Voevod.

[V°:] Cinstitului, bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitoriū, dumnealui jupănul Ghiorghie, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă sănătate.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

6.

† Io Costandin Voevod, bojiū mltiū gospodaru zemle vlahiscoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitoriū, dumnealui jupănul Ghiorghie Ietcăl², marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul. Multă sănătate și alalt tot fericitul bine de la putearnecul Dumnezeu poftim ca să dăruiască dumitale. Pricina scrisorii acum de ciastă dată cătră dumneata nu iaste alt[ă], făr de cât facemu dumitale în știre că, trimițându noi niște vinuri ca să să bage în pimnița de la casele noastre den Șcheai, după cum am trimis și alte dăți, am poruncit ispravnecului nostru ca să dea și dumitale o bute cu vin de Pitești. Ce dumneata să o priimești și să o beai cu săn[ă]tate. Și, cu aciasta sfârșindu, mila lui Dumnezeu să păzească pe dumneata pururea.

Oct. 19 dni, lt. 7217 [1708].

De bine voitoriū dumitale :

Io Costandin Voevod.

[V°:] Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitoriū, dumnealui jupănului Ghiorghie Ietcăl, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovului, cu săn[ă]tate să dea ³.

[Pecete mare rotundă.]

¹ N° 406.

² Jekelius.

³ N° 423.

Marele boier Constantin Știrbei, de la Curtea Brâncoveanu, vinde și el vin la Brașov:

7.

† Cinstitului și de bună rudă și de Dumnezeu ales și noao de aproape vecin, dumnealui marel[e] j[u]deț la cinstit[ă] cetaatea Brașovului, de la Dumnezeu tot fericitul bine pohtim ca să dăruiască dumnetale.

Întâmplarea scrisori noastre către dumneata nu iast[e] de alt cevaș, făr de cât pohtim pe dumneata ca să avem ertăciune de sup[ă]rarea noastră care facem dumnetal[e], că sănt acum 3 ani și mai bine, de când au fost luat dumnealui jupănul Hanăș lăcătușul, Sasul, de aci de la Brașov, 7 buți de vin de la o slugă a noastră, și de atunce tocma acum la vremea culesului de vii a venit dumnealui și au zis că den 7 buți ce a luat de la sluga noastră i-au lipsit dumisale vin veadre 127. Și noi pe dumnealui l-am întrebat, aceale 7 buți de câte veadre de vin le-a luat pist[e] tot de la sluga noastră, și câți bani gata a dat la mână slugii noastre. Dumnealui au zis că nu știe, și a zis dumnealui că-i sănt scrisorele acolo la Brașov, și s'a pus dumnealui zi cu noi înaint[e] dumnealui Radul V¹ Com[i]s Goleșcul, cum că va veni dumnelui pân în 10 săpt[ă]măni, de ne voam isprăvi, și va aduce[e] dumnealui scrisorile dumnesal[e], de să va vedea câte veadre de vin a luat într'aceale 7 buți și câți ban[1] gata au dat la mână slugii noastre, și să măsurăm buțel[e] cu vadra de aicea, de la oraș, de la Pitești, care a făcut Măriia Sa Vodă; că buțel[e] care a luat dumnealui atunce, sănt toate de față. Și am dat și mână cu dumnealui cum că să va afla la zi făr de nici-o zmintal[ă]. Și de atunce pân acum sănt 12 săpt[ă]măni, și dumnealui n'a mai venit ca să ne isprăvim pân sănt buțel[e] de față,—că apoi să vor da buțel[e] la unii și la alții; ci va f[i] gălcia[ă]. Ci pohtim pe dumneata să-i poruncești dumneata, de are cevaș cu sluga noastră, să vie dumnealui să-ș cate, și numel[e] nostru nu trebuiaște să ni-l poarte dumnealui, că iast[e] rușin[e], că noi într'a-

dinsu atunce la zi, când s'au unplut 3 săpt[ă]măni, ne-am aflat la viel[e] noastre, ca să ne isprăvim cu dumnealui, și dumnealui n'au venit. Acum ast[ă] ună dat[ă] iar ne aflăm aicea la Piteșt[i], cu slujba Mării Sal[e] lui Vod[ă]; ci pohtim pe dumnealui, numai să vie dumnealui pân sântem și noi aicea, ca să ne isprăvim, că, de nu va veni dumnealui nici acum, iat[ă] că eu într'adinsu am trimis cu chelt[u]ial[a] noastră ca să facem știre și dumnetal[e], și, de nu va veni dumnealui nici acum, pe urmă de nici-o treabă nu va fi[i] venirea dumisal[e], că noi nu pohtim paguba priiatinilor și vecinilor noștri. Și, cu aciasta sfârșindu, mila Domnului Hristo[s] să fie în toat[ă] vreamea cu dumneata. Dech. 17, 1° 7208 [1700.

Tot al dumnetal[e] bun priiatin și de binel[e] dumnetal e voitor și gata în toat[ă] vreamea spre slujba dumnetal e: Costandin biv V¹ Cluci. Știrbiai.

[V^o:] Cinstitului și de bună rudă și de Dumnezeu ales, și noao de aproape vecin, dumnealui marele județ de la cinstit[ă] cetaatea Brașovului, cu cinste și cu fericită sănătaat[e] să să dea.

[Pecete brună cu crucea, un semn neînțeles în scut, și K. A. III. = C[os]tand[in] Ș tirbei¹.]

Alături cu Domnul și boierii, vindeau vinuri și orășenii din Cîmpulung și boierinași:

8.

† La al nostru bun priiatin și de aproap[e] vecin, dumnealorvoastră cinstiilor îndereptător[i] și fănnaci² Brașovului, săn[ă]tat[e] și t[ot] bi[n]e]le vă pohtim de la Dumnezeu.

† Cinstită scrisoarea domnealorvoastră ne au ven[it], și, de căt[e] ne'ț scris dumneavoastră, am înțelesu, pintru 2 buț de vin ci au fosto compărat domnealoî jupân Ghiorghe județlo cel bătrân și domnealoî jupânul Andreiaș fălnogî cel bătrân de la Radul județ și de la Dumitra băcăneasa de aice, de în Cănpulo[n]g, și buțile n'au eșit la măsurătoarea precum

¹ No. 681.

² *Folnaș, julaș.*

le aũ dat ei, ci aũ eșit lispă (*sic*); pentru acea lipsă îmă scriți dumneavoastră să le porănescu să plătească. Decî iat[ă] că le am porăncit, și iat[ă] că vine un om al lor acol[o] la dumneavoastră, să să plătească, și, plătindu-să, dumneavoastră le veț da buț[i]le. Și să avem șt[i]rii de la domneavoastră de acesta. Să fiț dumnevoastră sãn[ă]toș.

Sep temvrie] 13, 7206 [1697].

Al dumneavoastră de bin[e] voitor și gat[a] spre slujbă:
Șarban Com[i]s Vlădescul¹.

[V^o:] Dumilorsale ci[n]stiților și sfetnicilor ot cetate Brașovului, cu sãn[ă]tate să s[ă] dea.

Anno 97, die 27 Sept. Comiss Sorban Schreiben wegen der Rukurener umb einen kleinen Aufschub mit den Geldtern.

[Pecete brună cu arme și literele Ș[er]p[an] Vl[ădescul]².]

9.

† Jeluescũ, domnei, Mării Tal[e], dup ă] cum faci Măriia Ta mil[ă] și poman[ă] și dereptate la mulți săraci, așaș mă rog, Doamne, Mării Tal[e] pentru anum[e] om strein din Țar[a]-Rum[ă]niască, Vasil[e] cupeț, că veî știi (*sic*) Măriia Ta că în trecut[i] ainî (*sic*) am fostũ dat 2 buț de vin dumisal[e] jup[ă]nului Mihaî Graf, și tocma la am avut: vad[ra] unguriască câte dut ce 8 i pot[ronici] 2; car[e] va răspunde zapisul al mieũ la dumnialuî, că mi-aũ fostũ tocma la cu dumnialuî vad ra] unguriască, iar nu rum[ă]niască, și am fostũ dat și 2 buți domnului Fronis, tot cu acia tocma[ă] pecum am sorocit cu jupănul Mihaî, vad[ra] unguriască. Și, dup[ă] ce m'am dus eũ în țar[ă], dumnialuî aũ vândut abia 2 buț domnului Fronis, câte dut ce] 9, și n'aũ dat zapisul mieũ domnului ca s[ă] vaz[ă] cum am tocmit, să fac[ă] socotial[ă], ci aũ ținut zapisul dumnialuî păn acum. Și eũ mărturisescũ cu sufletul mieũ că am trimis în 5, 6 rânduri să-m[î] măsura buțil[e] și s[ă] fac ă socotial[ă] dup[ă] vad[ra] unguriască, și, ce ar mai fac[e] banî peste măsur[ă]tor[e], să-m[î] trimiț[ă] bani, și tot

¹ Ispravnic de Cîmpulung. V. cap. II, § 4.

² N° 666.

nu s'aũ făcut nicĩ-o isprav[ă]. Dup[ă] acĩaia, doamne, au venit un socru al meu, și am fostu zis ca s ă] ciae zapisul meu, să fac[ă] socotiala cum ım va scrie zapisul meu. Domnul aũ răspunsu că eũ n'am la domnul nicĩ-un zapis, că zap[i]sul aũ ținut dumnialuĩ jup[ă]nu Mihaĩ căldărarul de atunci păn acum, și socru-mieu, nevăzĩnd zapisul meu, au făcut socotial[ă] pe vad[ra] rum[ă]niască, iar nu pe vad[ra] unguriască, nevăzĩnd zapisul mieũ, că, di-ar fi văzut zapisul mieũ socru-mieũ, zapis[ul] domnuluĩ, nu i-ar fi dat. Că și buțil[e], doamne, pecum aũ eșit la măsur[ă]tor[e] domnuluĩ, așa le am și ın catastiful meu; și am, doamne, și mărturie pe gazda mia, că, dup[ă] socotiala socru-mieu, am trimis carte pe gazda de la Cămpulungũ, că nu s'aũ făcut socotial[ă] direapt[ă], nescotĩnd dumnialuĩ zapisul de faț[ă]. De acĩasta mă rog Măriilor Vostre, ca s[ă] aibũ dereptat[e] de la cinstitul Sfat, că sânt om strein.

Eu Vasil[e] cupeț, mai mic și plecat Măriilor Vostre, ot Cămpulungũ.

Și eũ, doamne, nu si[n]t om slobod ca s[ă] viu totdiauna aicia, că și acum cu mar[e] chiz ă]șie am venit, ca s ă] mă întorcũ iar ınnapoi.

[C. 1700¹.]

10.

Cinstite și al mieũ bun priiatin dumneata jupă[ne] Marcoș [=Marcus Wagner], dumitale cu sănătate mă ınchin.

Cu acĩastă puținică scrisore, ıntăi poftescũ ca să știu de a dumneavostřă sănătate. După acĩastă mă rog dumitale ca să ostenești dumneata să-mĩ scriĩ ce aĩ mai putut isprăvi pentru treaba care am eũ cu jupănul Andreĩ; care' iar mă rog și Mării Sale județuluĩ, după cum aũ văzut Măriia Sa, că și pă Măriia Sa aũ ınșelat când s'aũ prinsu cu capul ınaintea Mării Sale că nu iaste soție cu Costandĩn pă miiare și cĩara care oprisămũ, și apoi s'aũ dovedit că aũ fost soție. Apoi iar cu buțile de vin care zicea că le-au cumpărat și Costandĩn,

¹ No. 596.

și au scris mie că sânt ale lui. Care știu că și Măria Sa județul, știind dreptatea mea, îi va porunci să plătească. Pentru care și dumitale mă rog, ca unui al mieu cunoscut bun voitor, cu dreptatea ce am, să nevoești să-mi scoți acei bani ce am la ei. Pentru care mă rog să aibu răspunsu de la dumneata. Acăsta mă rog dumitale, și fii dumneata sănătos. Av. I, 1727.

Al dumitale de tot binele voitor și gata slug[ă]:

Radul Sănătescul, Căm[ă]raș.

P. S. [cu litere]. Mă rog carte când îmi vei scrie, să o dai la jupănul Mogoș, și dumnealui ni o va trimite.

[V^o:] Cinstului și al mieu bun priiatin, dumnealui jupănului Marcoș, pr[o]catorul cinstitei cetăț B[r]ășovului, cu multă și fericită sănătate să să dea, la Brașov.

[Pecete roșă cu inscripția : R[adu] S[ă] n[ă]tescu]¹.

II. Grîne.

Numai o mică parte din pământul Țerii-Românești era sămănat, până destul de târziu în veacul al XIX^{lea}. Sămănturile erau de grâu, de săcară și de meu sau mălaiu. Țeranii nu întrebuințau mămăligă nici pe vremea lui Brîncoveanu (1688—1714), ci se hrăneau cu pîne albă făcută din felurile de grîne ce am pomenit, adesea amestecate între ele. Export de asemenea produse nu se făcea nicăiri, nici peste Carpați, nici chiar peste Dunăre, până în veacul al XVIII^{lea}, epoca în care principatele se prefac într-o cîtva în «grînarele» de căpetenie ale Turcilor.

Dintr-o scrisoare ce se tipărește aici, vedem că grînele noastre erau cerute numai în vreme de secetă prin vecini, dar că atunci cîrmuirea Domnilor, înțelepți, care știa să prevadă un an rău, opria ieșirea *pînei* până se deslușia cît poate da recolta cea nouă.

I.

Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnu. zemle vlahiscoe.
† Cinstiților și ai noștri de bine voitori, dumnealor tot

¹ No 716.

cinstit Sfatul Brașovului, sănătate și tot binele poftim dumneavoastră de la Dumnezeu. Cartea dumneavoastră ce a trimis, ne-a venit, întru care ne scrieți și ne poftiți ca să dăm voe să treacă pînă la 2.000 de găleate de grâu pe seama cetății dumneavoastră. De care veți ști dumneavoastră că și noi am socotit, împreună cu toți cinstiți boiarii noștri și cu tot cinstitul Sfatul nostru, de s'au facut aciastă poruncă pe la toate schilele, să fie pâinea oprită, să nu fie slobod nimeni a trece pâine den țară într'altă parte, de vreme ce vedem că estimpu să arată sămănăturile de pâine foarte proaste aici în țara noastră, și, deaca nu să va face estimpu pâinile, și nici paine veache de an să nu să afle, iată dar că va fi o lipsă și o flămânzie mare în pămîntul acesta. Căci, nu numai spre partea dumneavoastră o trag, ce mai mulți și de spre țara turciască și de spre Moldova caută să o tragă. Pentru aceia s'au socotit de s'au oprit ca nici spre o parte să nu fie nimeni slobod a trece nisca pâine, și, den ceaia ce s'au socotit și s'au legat cu Sfatul Domniiei Noastre, nu putem face într'alt chip, ca să strice acea socoteală. Însă veți ști dumneavoastră că numai grăul s'au oprit să nu treacă, iar meiul și orzul nu iaste oprit, ce, cine cît va vrea să treacă, iaste slobozire, însă și grăul va fi oprit vre o lună de zile, de acum pînă în vremea păinii, și, de vom vedea că miluiaște Dumnezeu de să face pâine multă și nu iaste scădere, ca să fie vre o lipsă țării de paine, atunce și grăul să va slobози, și, cine cît va vrea să treacă, va fi slobod. Ce de aciasta să creadeți d[um]neavoastră, că de aciastă dată nu putem, nici nu ne dă îndemănă a face într'alt chip, pînă nu vom vedea cum sa aleage de pâinile de estimpu. De altele ce ne veți pofti, ca unor vecini ai noștri, vă vom face pohta dumneavoastră, iar de aciasta ne iaste cu greu și peste putință. Și, cu aciasta sfîrșind, mila lui Dumn[e]zeu să fie cu d[um]neavoastră. Iun. 10 d., 1^a 7206 [1698].

De bine voitori dumneavoastră:

Io Costandin Voevod.

[V°:] Cinstiților și ai noștri de bine voitori, dumnealor tot

cinstitul Sfat al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare roșie, cu vulturul supt coroană punctată și legenda: «Io Costandin Brăncov. Vvd., bjiu mlstiu gdnū z. v laș]coe». De jur împrejur, laur¹.]

2.

Jalba a dumisal[e] jup[ă]nului Stancîl Corfeșt[î] înaintea Mării Sal[e] marelui județu cu Toh[ă]niani și Cuznești, pe-cum se va ar[ă]ta în jos, anum[e]. Potumul [*sic* = *punctum*] întâi: toc-mala așa au făcut Dumitru Papii cu Stoica din Tohan[î] și cu Ivan din Zernești și cu Ion, ca să margă ca s[ă] duc[ă] mălai de la Ghidici, și Stancîl, nefiind faț[ă] la tocmala lor, s'au întâlnit cu Stoica, și i-am spus pecum că au tocmît cu Dumitru ca s[ă] aduc[ă] mălaiul; l-au chemat înaintea lui. Dumitru ca s[ă] știe pecum le iaste tocmala, și l-au întrebat ca s[ă] vaz[ă], iaste adevărū pecum a spus Dumitru, și el au spus tot pecum au spus și Dumitru, ca s[ă] meargă cu car[e] bun e și se-ș plătiască ei banii și cheltuiala, și a lor și a vitelor; și în duc[ă]tore și în viitoare, ce ar fi, Stancîl și Dumitru să plătiască vama mălaiului și la poduri. Și, mergând ei acolo unde au fostū mălaiul, au destupat gropil[e] și au scos mălai din gura gropilor, car[e] au fost tămai roșul, și l-au tinsū pe provocov la cort, ca s[ă] usuce, și au măsurat de cel bun car[e] au fostū în gropi; și unii zicia că ar mai pun[e], iar alții iș didias[e] sarcini[e], și au cumpărat(?) mălai de ș'au făcut povara, și zicia că n'or mai pun[e]; din ceiialaltî, a zis ca s[ă] pue mălai din cel ce au rămas din gura gropilor. Ei n'au vrut ca s[ă] pue de acela. Și, viind noi la sama, am mersū, și li-ai (*sic*) mai cumpărat obroc[e] 40, câte bani 28, și celalalt car[e] au rămas, au fostū câte bani 20. Decî, împărțindu-l și mălaiul acela, ei n'au mai zis nimic pînă au venit aicia. Mergând Stancîl ca s[ă] înparță mălaiul, au măsurat la 3 car[e] di[n] Zernești, după cum au fost tocmît: ca s[ă] iă Stancîl înaintea

¹ No 364.

o găliat[ă] și ei ca 2 fiardel[e]. Decî Stanciul, cerându-le bani car[e]li li-au fostu dat împrumut, de car căte zloț 2, pitaci iar 2 și căte un mariiaș la vam[ă], ei au zis că vor lăsa zălog pentru bani, pîn vor caștiga bani. Stanciul n'au vrut ca s[ă] iă zăloge. Ei, văzînd că Stanciul nu va ca s[ă] iă zăloge, au găsit pricin[ă] și au zis că au tocmit mai mult, și oprit mălaiul acolo. Și, viînd Stanciul la Tohan[1], au mersu la cela car[e] au fost tocmit, și l-au dus (dus) la toate carele, și au măsurat din 9 care, dup[ă] cum au fost tocmit, iar un car s'au pus în pricină, și n'au vrut ca s[ă] măsure cînd au fostu el de faț[ă], ci l-au măsurat el în urmă, dup[ă] cum au vrut. Și, viînd carele toate de la Tohan[1], au descărcat mălaiul. Decî, viînd și carul acela car[e] [s'au] măsurat în urmă, au deșertat și el mălaiul. Stanciul, văzînd că iaste puțin, l-au întreat, numai atăta iaste; el au zis: numai atăta [*pe margene*: mălai să pue în car]. Și s'au dus Stanciul să caute la car, iar Stoica, car[e] au tocmit, au zis să nu mai caute, că iaste oprit mălaiul. Stanciul l-au lăsat în pac[e] pâr se vor întrea înaintea Mării Sal[e] jud[e]țului. Vînd Zerneștii, l-au tras înaintea Mării Sal[e] domnului [judet] pe Stanciul, mergînd ei înaintea Mării Sal[e] domnului, au răspunsu zicînd pecum că am tocmit cu ei ca s[ă] le pui în car e] căte găliate 21, și alte vorbe multe. Măriia Sa au făcut ca s[ă] iă din toate car[e]le 9 găliate de mălai. Decî, mergînd eu Stanciul ca s[ă] iau sama mălaiului și să-m cei și bani car[e] li am fostu dat arvun[ă], ei, saū manainte s'au fost sculat, și s'au dus la Z[er]nești făr de știir[e] mia, și au luot un car de mălai, și l-au împărțit. Ceialaltî n'au adus bucatel[e] ca s[ă] le măsur, ci l[e] țin oprite acolo. Eu m'am dus acolo cu peciate Mării Sal[e] domnului, ca s[ă] vie aici cu mălaiul, ca s[ă] mai stăm înaintea Mării Sal[e] cu dinși, că mie nu-m par[e] cu dreptul ca s[ă] iă ei 9 găliate, și eu să iau 5 au 6, că ei acum răspund de zic pecum că am tocmit cu ei căte găliate 21, iar acolo n'au răspunsu de aciasta.

[C. 1700¹.]

¹ No 576.

III. Lînă.

Lîna se exporta de la noi, dar firește că nu în cantități mari, pentru că și o bună parte dintre Brașoveni își aveau turmele de oi, pe care, cum se va vedea în alt capitol, păstorii de neamul nostru, Bîrsani, le pășteau pe plaiuri și pe marile întinderi ale șesului acoperit de ierburii înalte. E păcat că nu avem însă știri mai multe și mai sigure asupra acestui articol. Se pare — judecînd după cele d'întăiu registre de vamă ale Brașovului (încă de la începutul veacului al XVI^{lea}) ¹, — că vînzarea nu se făcea în baloturi mai mici, aduse de negustorii din Tîrgoviște, Cîmpulung, Tîrșor, Buzău, etc., ci în cantități mari, de către boieri, cari desfaceau, dintr'o dată, unui prieten brașovean tot produsul tunderii oilor și, în loc să ia bani în schimb, se învoiau a li se da tot ce era de nevoie pentru gospodăria lor de la țară sau de la oraș.

Vînzătorul de lînă Diicul a fost concurent la Domnia munteană după moartea lui Matei Basarab.

I.

† La al nostru cinstit frate și de aproape vecin și bun priiatin, jupan Mihaî, velichii județ ot grad brașovscomu = mare județ din cetatea Brașovului]. Pohtescû de la m i]l[o]stivul Dumnezeu să-ț dăruiască sãn[ă]tate dumnetal[e] înpreun[ă] cu dumneaei jupăneasa dumnital[e] jude ceasa și cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumnital[e]. Să veî pohti dumneta a'ntreba și de sãn[ă]tatea noastră, cu mila lu Dumnezeu aflămu-ne cu bun[ă] sãn[ă]tate și cu bună pac[e]. Alta, cinstit[ă] carte ci mi i-ai trimis dumneta, înțeles-am de toate pre rîndu. Mulțemescû dumnital[e] căce nu sântem uitaț de cătră dumneta. Alta, mi i-ai scris dumneta pentru rîndul lăniei, cum să o trimiț acum la dumneta. Iar să știî dumneta adevărat că nu o vom putea trimite acum, că nu vom putea, că vreamea iaste de iarnă: fân nu iaste, pae

¹ *Quellen zur Gesc'ichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen*, I, Brașov, 1886.

nu-ș sânt, de iarbă nu iaste vream[e]. Ci, s[ă] ai da pre oca câte 10 cos[an]de, nim[e] (НИМ.) nu să va putea găsi, ni-meni[le] (НИМЕНИЛЕ). Iar, de vei fi dumneta îngăduitorî pân mai încolea, să s[ă] mai fac[ă] iarba, să poat[ă] paște vite, eū bucuros că o voi trimite la dumneta, toat[ă] lăna câtă voi avea, și, cum am grăit întâi, tot de acea tocmeal[ă] mă voi ținea, că voi lua pentru lână marda, postav, tipsii, clondire, sfeașnice, — de toate de acealea voi lua în prețul lăni; numai să fii dumneta îngăduitorî priste puțin[ă] vreame, pân să va dereage calea și s[ă] va fac[e] iarbă. Decî eū o voi trimite la dumneta, iar acum nu putem nici cum, cumu-ț va spune și omul dumnetale din gură. De aciasta facem știre dumnetal[e]. Să fii dumneta săn[ă]tos, amin. Pis mșta Mart 12, vlt. 7157 [1649].

Al dumnetal[e] frate și bun priiaten :
jupan Diicul Vel Spat[ar].

Alta, de ce vor fi trebile dumnetal[e] aicea la noi, de toate să ne scrii dumneta, că de toate vom sluj[i] dumnetal[e]. Să fii dumneta săn[ă]tos, amin.

[V°:] Al nostru cinstit frate și bun priiatin și de aproape vecin, jupan Mihaî velichii județ ot grad brașovscomu [= marele-județ al cetății Brașovului] . . .

[Pecetea știută ¹.]

2.

† La al nostru cinstit și prea-iubit frate și bun priiatin și de aproape vecin jupănul Mihaî, județul Brașovului, și la a noastră ca o sor[ă] dumneaei jupâneasa Catrina judeceasa. Pohtim de la m[i]lostivul Dumnezeū să v[ă] dăruiască săn[ă]-tate dumneavoastră, împreun[ă] cu toat[ă].cinstit[ă] casa dumneavoastră. Să veț pohti dumneavoastră a'ntreba și de săn[ă]-tate noastră, cu mila lu Dumnezeū săntem săn[ă]toș. Alta, fac știre dumneavoastră pentru care lucru fost-am și mai scris dumneavoastră, pentru lăna, că om fi adus și mai de multū, dar văzut-aț dumneavoastră ce potop de iarnă fu. Ci foarte .

¹ N° 616.

aū slăbit vita rău, și a noastră, și a Rumănilor; ci n'am putut. Iar acum, să va fi voia dumneavoastră, să luaț lăna, lână avem multă și bun[ă], tot țigare, și de an și de estimpū. Ci, deaca veț zice dumneavoastră să o aducem și o veț lua, eū să trimitē să o aduc[ă] toat[ă] la Tărgovișt[e]. Decī să trimitiț omul dumneavoastră cu credință să tocmim aicea la noi la Tărgovișt[e]. Decī, deaca vom putea tocmi, eū o voi aduc[e] pân în Rucăr, și eū nu voi să iaū banī, ci tot negoț de ce ne va trebui, de ce vom scrie la dumneavoastră. Iar, să nu veț vrea dumneavoastră să o luaț, iar să ne daț știre, să nu o mai pornim de acas[ă], să mai înblăm cu dănsa purtându-o zalud. Decī cum va fi voia dumneavoastră să-m daț știre curând. De aciasta pohtescū pre dumnevoastră. Să fiț sãn[ă]toș. Amin.

Pis mța Ap., 29 d., vlt 7157 [1649].

Al dumneavoastră bun priiatin :

Diicul Vel Spat[ar].

[V°:] † La al nostru cinstit frate și bun priiatin și de aproape vecin, jupăn Mihaī județul ot građ brașovscomu [= din cetatea Brașovului]. . . .

[Pecete neînțeleasă, acoperită cu hîrtie ¹].

3.

† La al nostru cinstit și prea-iubit frate și bun priiatin jupănul Mihaī vel județ ot grad Brașov [= mare-județ din cetatea Brașovului]. Pohtescū de la m[i]l[o]stivul Dumnezeū să-ț dăruiască sãn[ă]tate dumnetal[e¹, împreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumnetal[e]. Să veī pohti dumneta a'ntreba și de sãn[ă]tatea noastră, cu mila lui Dumnezeū săntem sãn[ă]toș și cu bun[ă] pac[e]. Alta, tãmplându-se a vini acest om al nostru, jupănul Mecleuș, cu trebile dumneaē Domniī, porăncit-am și noi să ne tãrguiască ce ne va trebui. Decī pohtescū pre dumneta, de ce ne vor fi trebile, să ne fiī dumneta într'ajutori și să ne isprăvești, iar noi încă vom sluj[i] dumnetal[e] de toate de ce veī pohti

¹ No 165.

dumneta la noi, și de ce vor fi trebile dumnetale. Alta, fac știre dumnetal[e] că am nișt[e] lână, multă și bun[ă]: de-ț va trebui dumnetal[e], să-m porâncest[î] dumneta, că eu o voi da toat[ă] pre-seama dumnetal[e], și nu pohtescū banî de la dumneta, ci postav, tipsii, clondire, sfeășnice, fluturi, de toate de aceastea voi lua în preț. De aciasta pohtescū pre dumneta. Să fi dumneta săn[ă]tos. Amin. Pis F[evrua]r[ie] 11 d., vlt. 7157 [1649].

Iubit al dumital[e] frate: Diicul Vel Spat[ar].

[V°:] La al nostru cinstit și prea-iubit și bun frate și de aproape priiatin, jupăn Mihaî vel județ ot grad Brașov [= marele-județ al cetății Brașovului]....

[Pecetea știută ¹.]

4.

Cinstit și de bun neam domne Draot, să fi Măriia Ta săn[ă]tos, împreun[ă] cu toată cinstită fameliia Mării Tale.

Cu plec[ă]ciune închinându-m[ă], sărut cinstit[ă] măna Mării Tale, și mă rog mil[e] și bunătații Mării Tale pentru ce au fostu în cămară tutun și nește pieî argășite și o jum[ă]-tate de povar[ă] de lână de Dobrogia, albă. Mă rog Mării Tal[e] ca să s[ă] vânză mai cu preț, ca să mă pot plăti și eu de pe unde sânt. Și, pentru datorii, mă rog ca să silească procatoru să s[ă] scoț[ă], pentru că sânt omenî de să pun și în pricină. Și iar mă rog Mării Tal[e] pentru nește lână care iaste în cămară înlăuntru, să o daț, că iaste a Hagi-Neculei, fără niț-un fel de pricină. Aciasta, și mila lui Dumnezeu să fie cu Măriia Ta. Al dum[i]tal[e] mai mic și plecat:

Eû, Mareș,

[V°:] Cinstitului și de bun neam Mării Sale domnului domnului Draot, cu multă și fericit[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea, la Brașov².

[Pecete neagră cu literele A A A A.]

¹ N° 617.

² No. 594.

IV. «Bucate» (oi, boi, rîmători).

Ieșirea «bucatelor» din țară — supt acest nume se înțelegeau mai de de mult, nu grînele, ca astăzi, ci dobitoacele, capetele de vită sau de oaie — era, în de obște, oprită. Oile erau pentru Turci. Se purta totdeauna de grijă ca la întoarcerea turmelor ardelenе în țara lor să nu se strecoare și oi, de vînzare sau vîndute, ale boierilor sau locuitorilor țerii.

Din registrele de vamă citate, ca și din alte izvoare, întîmplător, se vede că boii și rîmătorii erau articole de export ale Moldovei, și nu ale Țerii-Românești. Domnii moldoveni chiar trimeteau asemenea marfă vie în orașele din Ardeal, ba une ori ei făceau astfel plata pe care o datoriau în bani, pentru cîte o cumpărătură de fabricate sau de metal.

I.

† La al nostru cinstit și din m[i]la lui Dumnezeu dăruit Măriia Sa cinstitul județ din cinstit[a] cetate a Brașovului cu plecăciune și cu săn[ă]tate ne închinăm Măriei Tale. Precina scrisorii nu iaste de alt cevaș cătră Măriia Ta, numai ve[i] ști Măriia Ta pentru cei înșelători care le deadem berbecii, și ne lăsară la sărăcie, pentru aciasta ni-am jăluit la Măriia Sa Vodă, și ni-au dat Măriia Sa învățătură de am luat nește oi ale Voiucului și ale Oprei, fraț acelor înșelători. Decî Voiucul împreună cu sluga Măriei Tal[e], veni aici în scal[ă] cu cinstit[ă] cartea Măriei Sal[e] lu Vodă, și așa ni să alease judeca[tă] ca să le dăm bucatele și să venim la Măriia Ta să ne luom acei înșălători¹. Decî, fiind oile în jos la țară, și ale lor înpărțite pre la păgubași, ni-am pus zi cu Voiucul și cu sluga Măriei Tal[e], păn ne vor veni oile aici la sat, să-i strângem oile și să le aducem noi în hotarul Măriei Tal[e] la Bran, toate deplin. Pentru aciasta ne rugăm Măriei Tal[e] să-ț faci Măriia Ta pomană pentru sărăciia noastră, să ții acei înșe-

¹ Pentru aceste «opriri», v. capitolul *afaceri de hotare*.

Întorî închiș pân vom aduci[e] oile Voiucului; ci vom veni și noi la Măriia Ta; ci ne vei aleage Măriia [Ta] cu dinși, — ca să nu fim nici noi de sărăcie. De aciasta ne rugăm Măriei Tal[e], și pân la trei săptămăni să nă aflăm cu oile la Bran. Ap. 25 dn[i], l¹ 7206 [7 ? = 1698-9].

† Ai Mării Tal[e] plecaț: Stoica biv păr[călab]¹.

Eū Stanciul părcălabul, cu toț săteanîi.

[Pecete neagră, cu fum]

[V°:] Întru cinstit[ă] mănă Măriei Sal[e] județ[ul] din Brașov, cu cinste să s[ă] dea².

2.

† [Formule slavone cu acest înțeles: La al nostru preaiubit și bun prieten și vecin de aproape, dumnealui Mihai, județ al cinstitului oraș Brașovul. Dorim de la Dumnezeu pace și sănătate dumnitale.] Să ver[i] pohti dumneata (dumneata) a întreba și de bun[ă] săn[ă]tate a Mărie Sale Domnu nostru, iaste Măriia Sa săn[ă]tos și veasel; așijderea și noi încă ne aflăm pre lângă spatele Mărie Sale, cu bun[ă] săn[ă]tate. Alta, fac știre dumnitale, că ai fost pohtit dumneata pentru postav, ca să dăm dumnitale știre, să luom de la dumneata: să știū dumneata că preste o săptămăn[ă] voiū mearge și eū la Măriia Sa la Vod[ă]; ci voiū grăi Mărie Sale, mai bine să luom de la dumneata. Ci, cum voiū grăi Mărie Sale, așa voiū trimite pre Iștfan de-ț va duce răs-punsu dumnitale. Iar, pentru rândul răm[ă]torilor, trimite dumneata oamenī dumnitale aicea la noi, ci-ī vom trimite cu oamenī noștri la răm[ă]torī, de vor lua căț le va trebui, și ne vom tocmi ce le va fi prețul. Noi, pintru drag[o]stea dumnitale și pentru pretenīia, vom lăsa și mai jos. De alta, pohtescu pre dumneata, să poruncești dumneata la meșterī dumnitale de acia, carie lucrează dă fac tipsiū, să-m fac[ă] un toc de tipsiū bunu, dă credință, și să-m scriū dumneata cādu va fi gata, și, ce-ī fi prețul, vom trimite baniī, saū să va fi și gata. Și, cādu ver trimite oamenī dumnitale la

¹ De Rucăr saū de Dragoslave. V. cap. II, legăturī cu vecinīi.

² La n° 363.

răm[ă]tori, trimite dumneata și tocul de tipsii, și, ce va fi chil-tuiala, noi vom da la oamenii dumnitale; de aciasta poh-tescu pre dumneata. Aciasta a noastră puțin[ă] scrisoare să afe pre dumneata săn[ă]tos și veasel, împreun[ă] cu tot[ă] cin-stit[ă] casa dumnitale, de la H[risto]s, amin.

Pis Maiu 30 dni [innainte de 1700.]

Bun priiatin al dumniitale :

Radu Vel Agă.

[Către județul Mihaï¹. — Pecete verde, ruptă.]

V. B u m b a c.

Noi primiam bumbacul de la Turci, cari-l cultivau ei înșă său îl aduceau din Asia-Mică, Siria și Egipt, patria lui. Bumbacul trecea însă numai pe la noi. Torsul se făcea la Brașov, și de acolo-l primiam ca simplu bumbac tors, sau și ca țesetură. Abaua se aducea gata făcută, cum am văzut din Bulgaria, mai ales de la Sliven. Bogasia (fr. *boccassin*) era o veche fabricație asiatică, foarte mult întrebuințată la noi, și care se aducea în «baluri» încă din veacul al XV^{lea}: socotelile de vamă ale Brașovului pomenesc pe la 1500 dese sosiri de bogasie la hotar².

Negustorul muntean Pîrvan, care mergea și în Polonia, căutase, de sigur, bumbacul și luase abaua, bogasiile roșii la Sliven.

I.

† Eă jupănul Prăvan scriu multă sănătate până la dumneata mai mare domnu Brașeuului și la d[u]mneata jupăneas[o] Catrino. Alta, de vei întreba de sănătatea noastră, cu mila lui Dumnezeu ne aflăm cu sănătate. Alta, să știi dumneata c'am mersu la bumbac, și bumbacul au fostu scumpu, și am băgat samă până la Brașeu, ce m[ă] ținea câte 50 de florinți, și n'am cumpărat, ce am cumpărat abă, c'aū fostu ca[m] eftină abaoa. Decī am cumpărat. Și să știi dumneata c'am purces

¹ Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 258-9.
— Cf. și scrisori de curtenie, la data de 1659.

² V. și Bogdan, ed. a 2^a, I, pp. 122, 295.

în țara leșască, și, de rândul banilor, Ț'am trimes 10 bogasie roșiă, câte 2 tal[erî], 20 de taler[î], și am rămas încă 10 taler[î], dobânda banilor, și aceeaș voiū trimeate. Alta, de ver[î] vrea dumneata să-Ț trimeț baniî, să-m trimeț dumneata răvaș pe Dobre, că pe el am trimes bogasiile. Decî voiū trimite baniî și ceî 10 taler[i]; iar, de nu vei lua, ce î vei lăsa, iar să-m trimeț dumneata răvaș, să știū și eū ce voiū face, căce voiū să mă duc, de va da Dumnezeu, după Crăciun la bumbac, că s'a mai estini. Iar dumneata să-m trimeț răvaș: eū voiū merge la bunbac. Iar baniî voiū trimeate pe un om al mieū. Iar, de vei vrea dumneata să-î laș în dobândă, cum ne-am tocmit cu dumneata întâū (*sic*), iar trimite răvaș. Decî voiū veni cu bumbacul; decî vom băga samă și ne vom socoti. Iar, de nu, trimite-ver[î] [pe Necopoian, pe aî noștri, ver[î] pe alți; baniî sântu gata, numai să-m trimeț răvaș, să știū și eū. Și, alta, iar daū știr[e] dumitale de ial[e] 200 de taler[e]. Să știî că Ț'am trimes pe jupănul Iovan, să le iaî de la dănsul, căce aū adus răvaș de la mână dumitale și aū zis că va cum-păra el bunbac. Decî să-î cer[î] de la dănsul, să-Ț cauț de la dumnealui aceale 200 de tal[erî]. Dea aciasta scriū, și iar mă rog dumitale să-m trimeț câte cât să vinde bunbacul acolo, să-m trimeț răvaș, să știū și eū ce voiū lucra, dacă voiū veni din țear[a] leșască, de va voi Dumnezeu. Și să fiî dumneata să-nătoas[ă], de la Hs., și să știî dumneata că foarte cu cinste vom să ne plătim; amin. [Pe la 1660.]

[V^o:] Să fie dat[ă] aciasta cartea întru cinstita mână dumn[i]-sal[e] Catrinei vel judeciasea ot grada Brașov [= din cetatea Brașovului].

[Pecete brună ruptă ¹.]

2.

Noî boeri prea-luminat[u]lui Divan al Ungrovlahi[eî].

Înnaintea Divanului aū avut judecată Nec[u]lae Braș[oveanul] companiotul² cu Mihaiū i Necula, mărgelari de aici din Buc[urești], pentru niște bumbac al lui, ce i s'aū luat de niște

¹ No 514.

² Membru al *companiei* comerciale din Brașov.

ostași, la vremea stupaiului¹, viind atuncea bumbacul în niște cară de l[a] Gîurgî[u]; pentru care bumbac, dovedindu-să că este al lui, prin semnele ce au fost pus la sac[i] în cari era bumbacu, i s'au dat bumbacu, ca al său lucrul ce au fost, și mărgelari au rămas ca să-ș iă bani de la cei ce au vândut bumbacu. Și pentru ca să fie Neculae Braș[o]v[eanul] nesupărat de către mărgelari, i s'au dat aciastă carte a noastră de adeverință la mână, ca să o aibă. Acîast[a] scriem.

[Pecete octogonală, cu chinovar.] Fev. 26 d., 1770.

[Pe V°:] † Cartea de judecat[ă] pentru bunbacuri².

VI. Orez.

Orezul era adus în mare parte de ai noștri cari-l cumpărau de pe la Sliven, Adrianopol, Constantinopol. Dar și Turci veniau cu acest articol de negoț, și Hasan-Aga pare să fie unul din aceștia, căruia căraușii îi îndosise marfa, fugind cu ea la pasurile muntene. Cei ce răspund la porunca lui sînt niște sătenî romîni, cari abia puteau să miște condeul,

† Scrisu-am eu Hasan-Aga până la voi, slujătorii cari santeți în țară, să căutați, pre niște 3 cară cu saci, căraușii, să le cătați, să săriți, să mărđiți (!), să-i întornați îndărăt, să să dă sema aicea.

[Pecete turcească.]

[V°:] Săm[ă] se se ștè: aju[n]su în sat, în Răghiniște, ahăi 2 Sași, aoflat 2 saci de orez și onul de lent[e] și onă piatre acră; se mereteresimu tut satul. Ș'a făstă și omin[i] domnești, anum[e] Bratul și Bene, fuștași³.

VII. Postav.

Și acum acel ce trece din cetatea Brașovului spre suburbia Șcheilor, care se ating acum în locul deschis al Groaverilor, unde-și au școlile cele mari și Romîni și Sașii,

¹ *Stupa*, după strigătul ce scoteau năvălitorii, s'a numit intrarea în București, la 1769, a cetei prădalnice care a luat în stăpînire orașul cu cîva timp înaintea Rușilor. V. Hurmuzaki, X, p. XI.

² No. 746.

³ Pe la 1650. — N° 504.

vede în dreapta un deal străbătut de dungă paralele. Acelea sînt lemnele pe care se întindea, mai mult alaltăierî decît ierî, postavul brașovenesc lucrat de femeile din toată cetatea. Pe lîngă acest postav făcut aspru și fără multă pricepere, Brașovul, care aducea totuși postav din toate părțile, avea meșteșugarii săi de postav. Postavul brașovenesc nu se putea pune alături cu acel de Flandra, de Rin sau de Silesia; nu-l purtau Domnii și boierii, cari nici nû se prea uitaî, în de obște, la o stofă așa de ieftină ca postavul; dar el era întrebuintat singur pentru îmbrăcămintea ostașilor muntenî, Seimenii, iar, la sfîrșitul veacului al XVIII^{-lea}, *slujitorii* pe jumătate țeranî. Se poruncia pentru aceasta postav albastru, postav roșu, postav galben. Sașii primiau bucuroși arvuna în galbenî de aur a Domnului, rupeau prețul cu el, hotăriaî termenul de predare sau își *puneaî zina*, iar, cînd venia la adevă, mai totdeauna aveau numai o mică parte gata. De aici, scrisori peste scrisori, îndreptate din partea stăpînitorului muntean către «marele-județ» al cetății vecine. La urmă se ajungea în sfîrșit la o înțelegere; Domnul mai zăbovia puțin sorocul de primire, iar meșterii se făceau ceva mai iuți decît de obicei. Supt paza oamenilor domnești, iar une ori, de la 1699 înnainte, a «Nemților» generalului din cetate, carele Rucărenilor și Dragoslăvenilor, luate cu voie, cu nevoie pentru slujba Măriei Sale, duceau spre hotar postavul ostașilor, înfășurat cu țesături proaste și pecetluit.

Între legăturile de postav ce sosiau la Tîrgoviște sau la București, ca să fie împărțite de Paști, după vechea datină, erau și cîteva care cuprindeau stofă mai bună, menită boierilor ce aveau ranguri în oaste sau la Curte și cari erau îmbrăcați și ei cu acest prilej. Ba chiar boierii cei mari luaî, pe lîngă blănuri scumpe, pe lîngă o bucată, un *vig* de catifea, și «patru coți și jumătate, măsură românească, de postav»¹. Acesta se chema cu «pecete», iar cel mai bun putea să aibă chiar «două peceti».

¹ Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, Veneția, 1718, p. 50. Cf. *Studii și doc.*, V, p. 361.

Moldovenii dădeau și ei une ori să li se lucreze postav pentru aceiași împărțire a darurilor de îmbrăcăminte la Paști. Dar ceia ce se cerea mai des la Brașov din partea lor nu era postavul cu una sau două peceți, nici chiar adevăratul postav, ci numai «boboul» cel prost de tot, cu care se miluia la Curtea din Iași cerșitorii.

I.

Întru tot cinstit și prea-iubit al nostru, mai mare dum-n[ea]lui p[a]nu Mihaiu, marel[e]-gřudeț de la cinstitul Brașeu, poftim de la m[i]l[o]st[i]vul Dumn[e]dzeu tot binel[e] dumi-tal[e], împreunat să fie cu toț cinstiț oameni dumital[e]. Alt, de veț cerca dumn[ea]ta de noi a ști, să ști dumn[ea]ta, cu norocul Măriei Sale Domnu nostru sintem cu sănătat[e] și cu bună pac[e]. Alt[a], dăm știre dumital[e] că am trimis pre Apostol acol[o] pentru treb[i] domneșt[i] ce trebuescu acmu la Pașt[i], boboe și cămeș, și cumănace¹ de mișei, și de sulite ce trebuescu Măriei Sale iar acmu, și de o mas[ă] domnescă. Deci poftim pre dumn[ea]ta să fie cu știrea du-mitale, pentru vamăș, să le dzic dumn[ea]ta să nu învă-luiască de vamă, că nu putem tot trepăda la Craiū, că dumneavoastră știț că altă dat[ă] nu s'aū învăluit care aū fostu lucruri domneșt[i]. Și au zis solul Borcea Ianuș² că iaste învățătura de la Mărie Sa Craiū să nu învăluiască lu-cruil[e] cel[e] domneșt[i], că nici să cad[e] să dăm știr[e] Măriei Sal[e] lui Craiū, pentru nemic. De iasta poftim pre dumn[ea]ta. ³Să fie dumn[ea]ta sănătos \tilde{w} \tilde{x} AMHN [=în Hristos ; amin]. U Ocnă, Mart II.

Ιαννης Καρυότης.

¹ În vechime orice pălărie se zicea comănac. V. *Studii și doc.*, V, p. 526, No 1.

² Viitorul «Craiū ardelean» Acațiu Barcsai. Decī scrisoarea poate fi din 1638 (vol. IX, pp. 18-9), cind acesta a îndeplinit o solie în Moldova. Cf. în vol. IV, p. CCXVI. Dar și în 1643 Barcsai vine la Vasile Lupu (*ibid.*, p. CCVIII). *Mișei* sint săracii. Pentru postavurile ce li se dau, v. și § argint, an. 1652.

† Priiatenul dumnital[e]: Enachie Cămăraș Ocnoe [=de Ocnă].

КА. (*sic*) КШ. МА. [=sluga Mărilor Voastre].

[Adresa slavonă. Pecete verde, cu o pasere și legenda... στδ:ν...¹.]

2.

[Matei-Vodă județului Mihaï Eötvös. — Formule slavone.]
Cătr'aciasta facem știre dumnitale pentru rândul postavului
de dăr[ă]banț: dup[ă] cum iaste tocma și obicîaiul a toț
timpîi, trimis-am și acum pre omul nostru, pre Statie, ca
să iă postavul, să-l aducă aici, să îmbrăcăm Curtea, cum
a slobozit și Măria Sa, Crai. Derept aceaia pohtim și pre
dumneata, ca pre un bun priiaten și vecin de aproape, să
n'aibă omul nostru vre-o opreaal[ă], ci să-ș poată căuta lucrul cu
bun[ă] pac[e]: căt[ă] sam[ă] de postav ne va trebui, să iă
pre seama noastră cu bani, cumu-l va putea cumpăra. Iar noi
încă vom avea a sluj[i] și a mulțemi dumnital[e]. Acîasta
pohtim pre d[u]mn[e]ta. [Tîrgoviște, 7152 [1644], Martie 17.]
[Pecete mică exagonală, pusă pe hîrtie ¹.]

3.

[Matei-Vodă către același] și la bun[ă] priiatnica noastră Mar-
gheta judecîasa cea bătrîn[ă], ЗДРАВИЕ [=sănătate]. Cătră acîasta
facem știre dumnevoastră că aț fost zis dumnevoastră cum că
aveț nește postavu, de carel[e] ne trebuiește pentru sluj[i]torîi
noștri. Dec[r] e[tă] că am trimes acol[o] cest om al nostru și cu
cățvaș bani la dumnevoastră. Ce să ne daț dumnevoastră căt[ă]
samă de postavu ne va trebui, și să luaț aceșt[i] ban[i] căț am
trimes într'acîast[ă] dată; iar, căț bani vor mai rămăne, iar i vom
trimete dumnevoastră, acum, făr[ă] de nici-o zăbavă. Cum
am luat și altă dată postavu de la dumnevoastră, și tot s'au
plătît păn la un ban, așijderel[e] și acum iar vom trimete dum-
nevoastră toț baniî deplin, căț vor face. De acîasta scriem
și pohtim pre dumnevoastră. Să fiț dumnevoastră săn[ă]toș.
Amin. [7159 [1651], Aprilie 12.]

[Pecete mică, ruptă ².]

¹ N° 597.

¹ N° 331.

² N° 343.

4.

† La al nostru cinstit și mai mare, ca un părinte, jupan Mihaî в[ε]а сѣдиє чинаг града брашвскі и прѣга[ри] ѿ ѿи раѣ вась ѿ хъ; amin [= mare județ al cetății Brașovului și pîrgarii, etc.].

† De pururea am scris cu multă bucurie la al nostru cinstit mai marea și ca un părinte jupan Mihaî, в[ε]а сѣдиє чинаг града брашвскі, cu inim[ă] bun[ă] și cu slujb[ă] plecat[ă] Măriei dumnetalea, ca unui părinte. Vod[ă] Mărie Sa încă iaste săn[ă]tos și vesel: noi încă așijdere. Pentru bani dumnetalea de postav, încă destul am silit, căt Dumnezeu va crede, și se' u dat în mîna slugii dumnetalea ugh[î] 375, și am zis jup[ă]nului Gherghi să vie împreună cu omul dumnetalea; pentru meșteri încă mulțemescu dumnetalea, ca unui părinte, și de acum iar, în ce va fi pohta dumnetalea, tot vom sluj[i]. Numai să fii dumnetă sănătos; amin. Ap. 25¹ [c. 1651.].

Ca un fecior al dumnetale: Socol Cliuc[er].

[Pecete neinteligibilă, mică, ovală cu inscripția: Socol Clucerul.]

5.

[Matei-Vodă; traducerea formulei slavone: Prea-iubitului și bunului prieten și de aproape vecin al nostru, dumnealui Mihail Etveși, mare-județ al cinstitului oraș Brașov, îți dorim viață lungă și sănătate.] Ci[n]stit[ă] cartea dumnetale ci ne-ai trimis, venitu-ne-aū, și de toate pre amăruntul [înțe]les-am. De care lucru scriindu-ne dumneata pentru rîndul postavului, cu[m] că n'aū acum meșterii postav gata de ce iaste treaba noastră, ci să fim îngăduitorii până la lăna noao, atunce să fac[ă] postav; ci aceeaia cum am putea noi îngădui până la lăna noao? Crez meșterii bin[e] ș'aū înțeles cu noi cum pîn prea la Văsnes[e]nie G[o]sp[o]d[i]ne^a să fie postavul tot gata, că iaste și vreamea să-l dăm dăr[ă]banților. Dar, deaca aū știut ei atăta zăbavă, căci nu ne-aū spus de atunce, să ne fim căutat lucrul într'altă

¹ Înălțarea Domnului.

parte, să nu avem atăta zmenteal[ă] ? Ci acum iar pohtim pre dumneata, ca pre un bun priiaten și vecin de aproap[e], de vremea ci nu ne dau ei acum postav să ni s[ă] împl[e] ce iaste treaba noastră, ci ne lasă de zmenteală la ac[ă]sta vreme, numai să ne vie iar răspunsu fără zăbavă; iar noi vom opri lăna, și vom trimite lăna într'alt[ă] parte, de ni s[ă] va grij[i] lucrul nostru, deaca ei ne dau de atăta zmenteal[ă] . . . Mai 9 dni, 7159 [1651]¹.

[Pecete mare.]

6.

[Matei-Vodă către același.] Multă săn[ă]tate și tot binel[e] pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeu să-ț hăr[ă]zească domnital[e]. Cătră ac[ă]sta facem știr[e] dumnetal[e], pentru rândul postavului, că numai ce ne mirăm și noi cum vom mai scrii dumitale, că am fostu grăit cu acei oamen[ă] fără de nic[i]-omenie, cu postăvarii, să li dăm lă[n]ă de aic[i] și să li-o trimitem să lucreaze, ca pentru să ni s[ă] umple seama (sama) postavului, cât ne trebuie[te]. Iar, când iaste acum, nu s[ă] aleage nimica și nic[i]-o ispiavă nu iaste, și toț sluj[i]torii noștri șād aic[i] de aștept și nu s[ă] pot duce pre la lucru, — că acum iaste vream[e] lucrului casii, pentru să le dăm postavul, după cum ne-a[un]t fost obiceiul aic[i] în toț timpii, și pentru acei postăvari nu ne putem căuta lucrul într'altă parte, să ne isprăvim acest lucru. Dec[i] pohtim pre dumnetă pāntru acest lucru, ca pre un priiatin, să le dai și dumnetă poruncă și 'nvă[ă]tur[ă] și certare, să ni isprăvească într'unu chip, și să ne umple cāt[ă] seam[ă] de postav ne trebuie, sau să ne fac[i] dumne[te]a știr[e], — de vream[e] ce nu va fi[i] nic[i]-o ispravă, să știm și s[ă] slob[o]zim sluj[i]torii noștri, să s[ă] ducă pre la lucru și s[ă] nu mai șaz[ă], și omul nostru carel[e] iaste aci, să mai facă cheltuial[ă] de atăta vream[e], și de acel lucru nimica nu s[ă] alege; ce să ne mai căutăm într'altă parte, dacă vream[e] ce avum atăta zăbavă și nimica nu s[ă] a[un]t ales. De

¹ Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 248-9.

acăsta scrim și pohtim pre dumneta. Să fiî dumneta săn[ă]tos.
Amin. [7159 [1651], Iunie 22.]

[Pecete mică, ruptă ¹.]

7.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluî nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea nevoitor, dumnealui jupănul Hanășu Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot binele poftim dumital[e] de la Dumnezeu. Pricina cărții iaste întâiu a cerceta buna săn[ă]tatea dumital[e]. A doao, ca să facem știre dumital[e] că iat[ă] că trimisem aciî pre dumnealui Iorga starostea ² pentru postavele ce facem în toț timpîi, de treaba sluj[i]torilor noștri, ca să tocmească cu meșterii de acolo, să l[e] facă. Pentru care poftim și pre dumneata, precum ai fost și mai nainte într'ajutor la toate treabele noastre, și acum punem pe dumneata la osteneaal[ă] a chema pe meșterii aceia înaintea dumitale, să să facă tocmeala, și poftim pre dumneata, cât s'ar putea să să facă tocmeala cu preț mai jos den cum era mai nainte, căci aiave s'au văzut că estimpu au fost lăna foarte efină. Și după cum să va face tocmeala, să avem de la dumneata știre, și vom trimite o sumă de bani arvună înaintea. Însă vei ști dumneata că de tot postavul ne trebuescu 240 de bucăți, și tot albastru să-l facă, iar roș să nu fie nimic. Și noi aseamenea vom fi dator[i] a face pofa dumital[e]. Acăsta. Și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata.

Noem. 23 d., l. 7206 [1697].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluî nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare rotundă ³.]

¹ N° 345.

² De negustori, probabil.

³ N° 358.

8.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnũ. zeml[i] vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot binele poftim dumital[e] de la Dumnezeu. Cartea ce ne-ai trimis dumneata, o am luat, și, înțelegând de bună sănătatea dumital[e], ne-au părut bine. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru rândul postavelor ce am fost poftit pre dumneata ca să să facă tocmeală cu meșterii, să ni-lă facă, cum că ai chemat dumneata meșterii, și s-au tocmit bucata de postav câte t¹ 13 p¹, de aciasta mulțumim dum[i]tale căci ai fost nevoitoru de s-au făcut tocmeala mai eftin decât anu. Și iat[ă] că acum trimisem cu omul nostru t¹ 1.500, să să dea meșterilor postăvară înainte, ce iarășu punem pe dumneata la osteneal[ă], să chemi pre meșteri să li să dea banii, și poftim pre dumneata ca să le dai poruncă : întâiũ, să facă postavul bun, că unioarea îl fac bun, iar alte ore îl fac mai prost ; ce să fie porunca dumitale să-l facă bun, și să nevoiască până în sfârșitul lui Fevrie să gătească tot postavul, că iată până atunci sânt 3 luni, și destulă vreme iaste. Ce să nu ne să facă zmințeală. Noi încă aseamenea vom sluji dum[i]tal[e]. Și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata.

Ot Târgoviște, Dichm. 5 dn., l^t 7206 [1697].

De bine voitor dumital[e] :

Io Costandin Voevod.

[V^o] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă sănătate să să dea.
[Pecete mare rotundă ¹.]

¹ N° 366.

+ Io Costandin Voevod bj. mlst. gospodinū zemle vla-hiiscoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăț Brașovul, sănătate și tot binele poftim dumital[e] de la Dumnezeu. Cartea dumitale ne-au venit, și de sănătatea dumitale ne-au părut bine. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles, cum că s'aū dat banii meșterilor postăvari, și, pentru postav, aū zis că până în sfârșitul ui Fevruarie nu-l vor putea găti, iar a treia săptămână den Fevruarie va fi gata. De aciasta vei ști dumneata că, deaca să va zăbovi până atuncea, cum aū zis ei, a treia săptămân[ă] den Fevruarie, atuncea să chiiamă că iaste în sfârșitul lui Martie, și nici într'un timpu pe acea vreme nu ne-aū venit postavele. Ce poftim'pre dumneata să le dai poruncă ca să înbărbăteaze cu lucrul și, de nu vor putea găti tot postavul, iar măcar jumătate de postav până în sfârșitul lui Fevruarie să fie gata, adecă la lăsatul secului de postul cel mare, că atuncea lăsăm noi sec. Alta, facem știre dumitale că iat[ă] că am trimis pre boiariul nostru Drăghici Spătarul ca să tocmească cu meșterii sforari 1.500 de păpuși de sfoar[ă], că numai atăta ne trebuie; alte dăți făceam mai multă, iar acum aciasta ne trebuiașt[e]. Ce să fi și dumneata într'ajutor, ca doar s'ar tocmi mai estină, că am înțeles că și cănepă destulă s'aū făcut pe acolo. Și să dai dumneata poruncă meșterilor, aciastă sfoar[ă], de nu o vor putea face până în sfârșitul lui Fevruarie, iar la Mart să fie toată gata. Iat[ă] că și bani am trimis înaintea 1000 t[a]l[er]i, să li să dea, și, după ce vor găti toată sfoara, atuncea le vom da și alalt bani. Așijderea am trimis cu boiariul nostru Drăghici Spăt. și niște cositor ca să tocmească, să ne facă niște tipsii, precum am dat izvod, și am trimis tot cositor ales, neamestecat, ce poftim pre dumneata să dai poruncă ca aceia meșterilor: una, întâiū că aceaste tipsii ne trebuescu în grab[ă], ca să e dai dumneata grij[ă], că meșteri vor fi mulți, a lucra la

cositor, ca să grăbească să le facă, și pân în 30 de zil[e] să le gătească, că ne trebuescu; a doao, să le poruncești dumneata să nu amestece cositoriul, ce să-l lucreaze așa curat precum l-am trimis, că, după ce ne vor veni tipsiile acelea aici, vom să topim o tipsie de acelea, să cercăm să spoim niște vase. Decî atunci să va cunoaște, că, de vor amesteca cositoriul, nu să va putea spoi la aramă. Ce poftim pre dumneata să le faci poruncă ca să nu-l amestece, și să grăbească să ne le gătească precum am zis mai sus. Și noi încă a sluji dumat[e] datorî vom rămănea. Acîasta, și mila lui Dumn[e]zeu să fie cu dumneata.

Dech. 25 d., l. 7206 [1697].

De bine voitor dum[i]tale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marel[e]-județ al cinstitei cetăț Brașovul, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

10.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdnă zemle vlah[i]scoe.

Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăț Brașovul, sănătate și tot binele poftim dumatle de la Dumnezeu. Cartea ce ne-ai trimis dumneata cu boiariul nostru Drăghici Spăt. o am luat, și de a dumat[e] bună sănătate priiateneaste ne-am bucurat. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru rîndul postavelor, cum că în sfîrșitul aceștii lunî a lu Ghenarie vor fi 100 de bucăț gata, numai să trimitem caar[e] să l[e] rădice, și pîn în sfîrșitul lui Fevruarie vor fi încă 100 de bucăț gata, de acîasta iat[ă] că de acîastă dată le trimisem cu boiariul nostru Drăghici Spăt. t[a]l[er]i 500 și, cu alt t[a]l[er]i 500, ce s'au dat mai nainte, fac t[a]l[er]i 1000. Iar cară nu trimisem acum să rădice postavul, că nu ne trebuiaște așa în grab[ă], ce să

¹ No 359.

stea postavul acolo la meșteri, și să le dai dumneata poruncă ca până în sfârșitul lui Fevruarie să mai gătească 100 de bucăți, că atunci vom trimite caară de vor rădica câte doao sutel[e] de bucăți, de le vor aduce deodată, și atunci le vom trimite și ceialalți bani. Pentru rândul sforii, cum că s'aũ făcut tocmeală mla de păpuși câte 21 t[a]l[er]i, mulțumim dumatle căce aĩ fost nevoitorũ de s'aũ tocmnit mai estinũ ; de care, precum s'aũ legat ei în zapisul lor ca pãn în sfârșitul aceștiĩ lunĩ să dea o sumă de sfoar[ă], și pãn în sfârșitul lu Fevruarũ să dea altă sumă de sfoară, iat[ă] că am învățat pre boiariul nostru Drăghici Spăt., cătă sfoar[ă] va fi acum gata, să o rădice să o aducă aici, și le-am mai trimis și bani t[a]l[er]i 1000, ce, dându-le boiariul nostru baniĩ, poftim pre dumneata să dai poruncă sforarilor ca să șie pre tocmeala ce s'aũ legat în zapisul lor, pãn la Mart să plinească toată sfoara. Pentru rândul cositoriuluĩ, cum că s'aũ tocmnit câte un zlot ocoa, de aciasta prea multă plată vor să ia dumnealor meșterii, căce prețul cositoriuluĩ iaste un taler ocoa, și acum lucrul vine iar mai la un taler ; ce foarte scumpu iaste, crez : noi am cumpărat și aici niște tipsii de cositor, de Danțca, așa lucrat gata, de la niște neguțător[i], și am cumpărat ocao câte un galbenũ ; care iaste alt feliũ de lucru : că știĩ dumneata că lucrul de Dansca tot iaste mai bun decât cum lucrează aciĩ la Brașov. Iar acum cositoriul acela ne vine mai 2 lei ocoa. Înșă, deaca s'aũ tocmnit așa, acum n'avem ce face ; iat[ă] că noi am trimis baniĩ cu boiariul nostru, să-ĩ dea, și să ia vasele, să ne le aducă. Aciasta, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata.

Ghen. 22 d., l. 7206 [1698].

De bine voitor dumatl[e] : *Io Costandin Voevod.*

[V°] : † Bunuluĩ nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealui jupânul Hanăș Mancășu, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă sănătate să dea.

[Pecete mare rotundă ¹.]

¹ N° 361.

II.

† Io Costandin Voevod, bj. mlt. gsdnũ zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupânul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot bine[e] poftim dumnital[e] de la Dumnezeu. 2 cinstite cărți ale dumnitale, una de la Fev. 1 d., și alta de la Fev. 6 d., le-am luat și, de bună săn[ă]tatea dumnital[e] înțelegând, ne-aũ părut bine, și am lăudat pe Dumnezeu. Alalt[e] ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru rândul postăvarilor, ca să le trimitem banii, că și ei zic că pân în sfârșitul lui Februar vor găti postavul, de aciasta și mai nainte am fi trimis; numai vei ști dumneat[a] că și noi, den mila lui Dumnezeu, am avut o nuntă în casa noastră, a unii fice a noastră ¹, ce, stând de treaba aciasta, n'am putut nici dumnitale să dăm răspunsul mai curând, nici banii să trimitem; iar acum, trecându-să nunta, iat[ă] că trimisem iar pre sluga noastră Stan Brașoveanul acolo, cu care am trimis și postăvarilor t¹ 1000, ca să le dea; și, pentru caar[e], încă am poruncit să meargă acolo să încarce postavul; ce, viind carăle, să fie și postavul gata să-l rădice. Și, după ce va veni postavul aici, atunce, câți bani vor mai face, le vom trimite. Și, pentru rândul sforii, încă poftim pre dumneata să poruncești sforarilor, duple cum și ei s'au legat că pân în sfârșitul lui Februarie vor găti o seamă de sfoar[ă], iat[ă] că pân atunce mai sânt vre o 13 zile, ce, până va fi Stan Brașoveanul acolo, și pân a veni carăle să rădice postavul, să nevoiască și ei să gătească acea sumă de sfoar[ă], să o pornească. Pentru tipsile de cositor, le-aũ adus, și mulțumim dumnital[e] căci ai fost nevoitor de s'au trimis la vreme. Și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Fev. 15, l¹ 7206 [1698].

De bine voitor dumnital[e]:

Io Costandin Voevod.

¹ La 5 Februar Domnul căsătorise pe fica sa Ilinca cu Scar'at Mavrocorda, fiul lui Alexandru Exaporitul (Iorga, *Documente privitoare la Constantin-Vodă Brîncoveanu*, București, 1901, p. 168).

[V°.] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănu Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetățu Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete rotundă, mare ¹.]

12.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănu Andreăș, mare[e]-județ al cetății Brașovul. Sănătate pohtim dumitale de la Dumn[e]zeu. Cartea ce ai trimis dumneata, au venit, și de săn[ă]tatea dumital[e] ne-am bucurat. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru rândul postavului, cum că iaste gata, și zici dumneata ca să trimitem cai să-l rădice, și bani ce au rămas, să să dea postăvarilor, de aciasta iat[ă] am poruncit ispravnicilor noștri de la Cămpina ca să trimit[ă] cai și, pentru zăblău de învălitul postavului, neaflându-să aici, am poruncit iar de la Cămpina să trimită, și[i] iat[ă] că trimis-am și foiț[ă]; ca să vezi dumneata că acest postav au fost să facă postăvarii precum semnează în foiț[a], câte bucat cu pecet și câte fără pecet, și vei vedea dumneata și prețul precum s'au tocmit, și, câți bani au mai rămas, iat[ă] că i-am trimis. Ce acum pohtim pe dumneata, cât s'ar putea mai curând să să rădice postavul de acolo, și pentru voia noastră să pohteșt[i] dumneata pe comandantul den Brașov ca să dea câțiva Neamți ajutor, să vie cu postavul până la hotarul țării, adecă pân la Predeal, ca să n'aibă postavul vre o zăticneală. Ce să nevoești dumneata ca să s[ă] dea un ajutor de la cetate, ca să-l aducă fără de primejdie pân la hotar, că acolo am trimis sluj[i]tor[ă] de ai noștri, de vor veni cu postavul. Aciasta, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Fev. 26 d., 1° 7213 [1705].

De bine voitor dum[i]tal[e] : *Io Costandin Voevod.*

Iat[ă] că scrisem și noi o carte la comandantul, de-l pohtim

¹ No 362.

ca să trimită câțva Neamți, ajutor, pân va treace postavul locurilor[e] ce sânt cu grij[ă]; ce dumneata încă să nevueșt[i], că aciasta iaste mai mult pentru folosul și ajutoriul cetății dum-n[ea]voastră.

[*Foiță:*]

† Foiț[i] de postavel[e] ce s'aū tocmit să s[ă] facă la Brașov, cum semneaz[ă] în jos anum[e]: Fev. 26 d., l¹ 7213 [1705].

† 130 bucăți postav vearde, cu 2 pecet bucata,
po t¹ 14. cîn. [=adecă] t¹ 1.820

† 20 bucăți postav roș, iar cu 2 pecet, bucata
po t¹ 14 cîn. t¹ 280

† 120 bucăți postav albastru, fără peceat[e], bu-
cata po t¹ 10 cîn. t¹ 1.200

cîn. t¹ 3 300

Dentr'acești s'aū trimis întâiū t¹ 1000.

S'aū trimis pă urm[ă] iar t¹ 1000.

S'aū trimis și acum t¹ 1.300.

[V^o:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealui jupănul Andreăș Reiter, marel[e]-județ al cetății Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă ¹.]

13.

Io Costandin Voevod bj. mlst., gsdnū zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului priiatin și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriū, dumnealui jupănul Ghiorghe Fețchel, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, săn[ă]tate și tot binele pohtim dum[i]tale de la Dumnezeū. Cartea ce ne-aī trimis dumneata, aū venit, și de sănătatea dum[i]tale ne-aū părut bine. Alalte ce ne-aī scris dumneata, am înțeles. Pentru dumnealui răposatul Andreiaș Reiter ce era județ, ne scrii dumneata că s'aū întâmplat de ș'aū dat datorie cea de obște. De aciasta foarte ne-aū părut răū, că dumnealui era om bun

¹ N° 391.

și priiatin, de ne înțelegeam bine cu dănsul și ne căuta trebile ce aveam. Dar, deaca aũ fost voia lui Dumnezeu așa, n'avem ce face, că toți vom să facem acea cale. Dumnezeu să-l iarte. Iar cum că ai stăut dumneata de ești acum județ, ne-aũ părut foarte bine, de vreme ce dumneata ești al nostru priiaten vechiũ, și știm că și cu dumneata ne vom înțeleage bine de ce ne vor fi trebile, și dumneavoastră încă, ce trebĩ veți avea, scriindu-ne de ceale ce va fi pen puțința noastră nu ne vom apăra. Dup[ă] aciasta pohtim pe d[u]m-n[e]ta că am tocmit cu meșteriĩ postăvarũ de acolo, ca să ne facă niște postav de treaba sluj[i]torilor, de Paști, precum avem și zapisul lor; încă dumnealui răposatul Andreiaș Reiter județul, Dumnezeu să-l iarte, aũ fost la mijloc de aũ făcut tocmeală cu postăvariĩ, — carele le e tocmeala, la mijlocul lui Fev[rUAR] să fie postavul gata. Acum iată că și pãn la mijlocul lui Fev[rUAR] aũ rămas numai 2 săptămãni; ce pohtim pe dumneata să le dai poruncă pãnã la acea vreme să-l gătească. Noi le-am fost dat și bani înainte, t¹ 1.500, și, de ceialalți căți mai fac, am zis, după ce vor găti postavele, să le dãm și aceia. Ce, cum vor isprãvi, să avem știre, ca să le trimitem și banii ce aũ rămas, și să trimitem și carã, să rădice postavul. Altã, osebitã carte a tot cinstitul Sfat al cetății încă ne-aũ venit, în care vă rugați dumneavoastră pentru dajdea aciasta a dobitoacelorũ, ca să n'aibã oamenii de țara dumneavoastră supãrare: de aciasta ne-aũ fost scris dumneavoastră și mai nainte, și am dat rãspunsul cum că de mare pãs s'aũ scos aciastã dajde pe dobitoace, să dea cu toții, și striini și pãmãnteani, pãn și noi înșine ne plătim dobitoacele ce avem; iar încăș am rãspunsu, și întâi, și acum, cum că dobitoacele ale dumneavoastră judeților și ale fãlnogilor vor avea paace, iar alți oameni de țara dumneavoastră, ce sãnt trecuți cu dobitoacele lor aici în țaar[ă], aceia vor da toți, că n'avem ce face. Numai de aceia ce scrieți dumneavoastră că vin cu carãle lor să rădice vinuri și alte bucate de aici din țarã, și cum că i-ar fi apucãnd la Rucãr pe unde trec, să-ș plătească vitele ce aũ la carã, iat[ă] că îndatã am poruncit și vameșilor de la Rucãr, și boiarilor cariĩ umblã cu dajdea do-

bitoacelor, pe aceia să-i lase în bună pace, și nu vor avea nici-o supărare. Și, cu această sfârșind, mila lui Dumn[e]zeu să fie cu dumneata. Ghen. 30 d., lt. 7215 [1707].

De bine voitor dum[i]tale: *Io Costandin Voevod.*

Alta, pohtim pe dumn[ea]ta să ne trimiț pe jupănul Ghiorghe Mai argintariul, că avem niște arginturi să ne lucreaze; ce să vie să ne tocmim și să-i dăm argintul, și să va întoarce acolo de va lucra, că tot dumnealui ne-a lucrat și mai nainte. — Mulțumim dumitale de darurile ce ne-ai trimis.

[V°:] † Bunului nostru priaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitoriū, dumnealui jupănul Gheorghe Fețchel, marele-județu al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

14.

† Io Costandin Voevoda bjiū mlstiiū gspdrū zeml[i] vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitoriū, dumnealui jupănul Ghiorghe Iechel, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul. Multă săn[ă]taate și alalt tot binele de la Dumnezeu poftim ca să dăruiască dumitale. Pricina cărții acum de ciast[ă] dat[ă] cătră dumneata nu iast[e] de alt făr căt pentru rândul postavelor, că, scriindu-ne dumneata în trecutele zile cum că ar fi zis meșteriī postăvarī că, dupe cum ne iaste tocmeala cu dănșii, și dupe cum sânt legați în zapisul lor, la zi vor fi toate postavele gata,—acum dară și noi, știindu-ne vorba și tocmeala cu dănșii, dupe cum au trimis și zapisul lor, ce ne-a făcut la mână noastră, den carele mai pe largu veī înțeleage dumneata că zioa lor iaste la sfârșitul lunii aceștia a lui Fevruarie, adică acum Vineri ce vine, și, și pentru rândul banilor, iarăș veī vedea dumneata den zapis că tocmeala noastră pe tot postavul iaste t¹ 3.580: dentr'aceștea datu-le-am când au venit aici de ne-a adus zapisul, t¹ 1.500, iar t¹ 2.080, ce mai rămăsease, iată că-i trimisem și aceștea cu sluga noastră acesta

¹ No 402.

carele va aduce dumitale cartea, și am trimis și 5 cară pentru încărcatul postavelor. De care poftim pre dumneata să poruncești meșterilor ca să îplinească toată suma postavului după cum le scrie zapisul, și să-l învălească în nește zăblae, să-l leage bine, să-l grijască pe cum știu ei, și să-l încarce pen cară, să-l așaze, ca să-l aducă cu o zi mai înainte. Și iar poftim pe dumneata ca să le zici să vie și dentr'ânșii unul împreună cu postavele până aici, ca să vedem cum sânt postavele, și sânt deplin, au nu sânt; așa ne-ar fi voia să vie cu un meșter cu dănele aici, nu doară că va să le poarte pe cale vre o grijă cevași, au să le păzească, că pe cale le vor purta grija oamenii noștri cei ce le vor aduce. Numai, pecum zicem și mai sus, cât să să afle și unul den meșteri aici, să vedem, deplin sânt, nu sânt deplin, și cum sânt, și, căci va veni, nu-î va fi osteneala în pagubă, că, de va fi fost anul bun și deplin, îl vom și dăruî cu cevaș. Așijderea și pentru rândul clopotului ce iaste la clopotariu, poftim pre dumneata ca să-î zici, acum cu învărtijirea carălor acestora ce vin ca să rădice postavul, să încarce și clopotul într'un car, ca să ni-l aducă¹. I-am fi trimis și baniî, dar n'am știut de căt[e] oc[ă] va fi eșit, ca să știm căți bani îî vom trimite, că nu ne-au făcut știre; iar, după ce-l vor aduce, îl vom trage, și, pe căt[e] oc[ă] va fi eșit, îî vom trimite dumisale toți baniî deplin, au să trimiță dumnealui un om împreună cu clopotul, ca să-î dăm baniî la omul dumisale. De aciasta poftim pre dumneata. Și mila lui Dumn[e]zeu rugăm ca să păzească pre dumneata pururea. Fev. 24 dni, 1° 7215 [1707].

De bine voitoriū dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V^o:] Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitoriū, dumnealui jupânului Ghiorghie Iechel, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovului, cu săn[ă]taate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă².]

¹ V. la § argint, scrisoarea din 14 Februar 1707

² N° 397.

15.

† Io Costandin Voevod bjiu mlstiu gspdrü zeml. vla-
hiscoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă]
vreamea de bine voitoriü, dumnealui jupănul Ghiorghe Iet-
chel, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, multă săn[ă] taate
și alalt tot binele de la putearnicul Dumnezeü poftim ca să
dăruiască dumitale. Prietenească cartea dumitale ce ne-ai
trimis, ne-aü venit, și, de a dumitale sănătate înțelegând,
ne-am bucurat. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles.
Pentru rândul postavelor, cum că s'aü rădicat toate deplin,
și s'aü trimis, viind și den meșteri unul aici, vei ști dum-
neata că aü venit, și, aducând postavul, l-am văzut, și iaste
bun, ne-aü plăcut; de care foarte mulțumim dumitale de
osteneală, căci ai fost nevoitor la aciastă treabă a noastră.
Acum iar mai poftim pre dumn[ea]ta, că ne mai trebuescu
încă 44 de bucăț de postav de cel fără de peceate și iat[ă]
că am trimis și baniü căți fac, 451 t[ă]l[er]i, adec[ă] bucata
câte t[a]l[er]i 10,33, că așa l-am plătit și celalalt. Ce dumneata
să faci osteneal[ă] să chemi pre meșteri, să le poruncești ca
să munciască să ne căpuiască și acest postav deplin, cât vor
putea mai curând, să ni-l aducă cu o zi mai nainte, că iat[ă]
că am trimis și omul nostru acum, ca să-l încarce, să-l aducă,
și i-am poruncit, pentru mai grabul, să-l pue pe cai și să-l
aducă pe la Cămpina, că ne iaste voia pân în 10 zile să fie
postavul aici. Numai să zici dumneata meștirilor, cându-l vor
încărca, să învălească postavul bine, să-l leage bine, să-l
grijască cum trebuiaște, ca să nu să strice pe cale, și, duple
cum mai sus, poftim pre dumneata, cât să va putea mai
curând să-l gătească, ca să ni-l aducă fără de zăbavă, că ne
trebuiaște, și noi foarte vom mulțumi dumitale. Meșterul
clopotariul încă aü venit de ne-aü adus clopotul, și ce aü
avut a-ș căuta, și cu noi, și cu alții, ș'aü căutat, și iat[ă] că
vine înapoi, mai are să ne mai facă un clopot; ce, dup[ă]
ce-l va isprăvi, vom trimite de-l va aduce și acela. Și să ne
erți dumneata căci la multe te supărăm de faci osteneal[ă]

pentru noi. Noi încă la cele ce ne vei pofti dumneata, gata vom fi a face pofta dumatiale. Și, cu aciasta de aciast[ă] dat[ă] sfârșind, mila lui Dumnezeu să păzească pre dumneata pururea rugăm.

Mart 11 dni, leat 7215 [1707].

De bine voitoriū dumatiale: *Io Costandin Voevod.*

[V^o.:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriū, dumnealui jupănuļi Gheorghie Ietchel, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovului, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

16.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdrū zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriū, dumnealui jupănul Ghiorghe FetcHEL, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul. Sănătate și tot binele pohtim dumatiale de la Dumnezeu. 2 cinstite cărți ale dumatiale, ce ne-ai trimis: una mai nainte, alta, acum pe urmă, de la 8 dni acești lunī, le-am luat, și, înțelegând de bună sănătatea dumatiale, ne-am bucurat. Alalta ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru vinurile ce am fost trimis dumatiale, cum că au venit, să dea Dumnezeu și la anul cu săn[ă]tate. Pentru clopote, cum că le-au vărsat clopotariul și, nefiindu gata ca să s[ă] fie trimis cu carăle ceale mai de nainte, zici dumneata că până astăzi vor fi gata, numai să trimitem car[ă] să le rădice, ce iat[ă] că numai decât am poruncit la Rucăr, să vie un car să le încarce. Ce să fie și porunca dumatiale, încărcându-le, să vie și clopotariul împreună cu clopotele, ca să ne socotim cu dănsul, și să-i plătim. Pentru oeritul de an, cum că n'au fost ajunsu cartea ce am fost făcut dumatiale, ce au fost luoat oerit, și ne pohtești dumneata ca să s[ă] ție în seam[ă] estimpu, de aciasta vei ști dumneata că estimpu dau oerit cu toții, și boiari mari și mici,

¹ No 403.

și mănăstiri, fiind al treilea an, iar încăși pentru oeritul dumitale vom socoti; numai trimite dumneata cartea mai nainte la păstorii dumitale, să o găsească oiarii la dănșii, și ce să va putea, pentru voia dumitale tot vom face¹. Alta, iat[ă] că am trimis pe cest neguțător al nostru, pe jupănul Manul², ca să tocmească nește postavū de treaba sluj[i]tor[i]lor noștri, de Paști, cu ai dumneavoastră meșteri postăvari de acolo; însă semnăm și dumital[e], să știți că ne trebuescu 280 de bucăți albastre fără de nici-o peceate, și 70 de bucăți de cel cu 2 peceți, și acest cu 2 peceți să fie cătăva sută albastru și celalalt vearde, și acest postav trebuiaște să fie gata la 20 de zile a lu Fev., și pân la sfârșitul lu Fevrie să fie tot postavul adus aici, căci de la zi întâi a lu Mart să dau postavele la sluj[i]tori. Pentru care lucru pohtim pe dumneata ca înaintea dumitale să să facă și tocmeala cu postăvari, și să aibă și porunca dumitale, să facă și postavul tot bun, să nu fie pentr'ânsul rău, precum pururea făcū, și să vie și tocma la coți, adecă deplin, să nu fie vre o lipsă, și să-i întărești dumneata cu porunca, ca să să gătească pân la vreamea aceea, să nu ne dea de vre o zmințeal[ă]. Iat[ă] că și arvună le-am trimis t' 1000, și, după ce vor găti postavul, le vom da și celalalt ban, numai să avem de la dumn[ea]ta știre precum s'aū tocmit și cel fără peceate și cel mai bun, cu 2 peceți, să știu. Alta, în trecutele zile fostu-ne-ai scris dumneata 2 cărți, când aū venit ginerile dumitale, jupănul Ghiorghe Țaco: una de la dumneata, alta ne-ai scris tot cinstit Sfatul dumneavoastră; ce atunce n'am dat răspunsu acelor cărți, fiind dumnealui mergătoriū la Sibiiū, den porunca dum[i]tale, și ne-ai zis că va veni iar pe aici ca să iă răspunsul cărților acelor; ce dară și noi așteptăm pe dumnealui să vie, și cu dumnealui, ce va fi răspunsul acelor cărți vom da dumneavoastră. Și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumn[e]zeu să fie cu d[u]mn[ea]ta. Noem. 15 d., l' 7216 [1707].

De bine voitor dumitale

Io Costandin Voevod.

¹ Pentru oier și oierit, v. capitolul respectiv.

² Mano Apostolo.

Pocloanele ce ne-ai trimis dumneata, încă le-ai adus, și mulțumim dum[i]tale.

[V°:] Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitori, dumnealui jupânul Ghiorghe Fetchel, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă¹]

17.

† Io Costandin Voevod bjiu mlstiū gspdrū zeml. vla-hiscoe.

Cinstitului bun priiatenul nostru și de aproape vecin, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupânul Ghiorghe, marel[e]-județ al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeu. Pricina cărții nu iaste alt, fără cât ca să facem știre dumital[e] că iat[ă] că trimisem pe cest neguțătoriu, pe jupânul Manul², ca să vază pentru rândul postavelor ce am tocmit mai denainte cu meșterii postăvarii de acolo, cu cari ne iaste tocmeala ca, până în sfârșitul lui Februar, să gătească tot postavul, să-l și aducem, să să afle până atunci și aici. Acum dar, iat[ă] că, sosind și Februar, socotim de le mai trimisem cu acest neguțător al nostru și t¹ 1.500, ca să nu găsească pricină să zică că le-ai fost lipsă den bani și n'ai avut cu ce lucra, că de spre noi nici-o zmințeală den bani n'ai, că mai nainte le-am dat t¹ 1000, acum le mai trimisem t¹ 1500, de s'ai făcut t¹ 2.500. Când vor isprăvi postavul, și vom avea știre ca să trimitem să-l aducă, atunci le vom trimite și ceialalți bani, cât ai rămas; numai trebuiaște și ei să nu ne dea de vre o zmințeală, ce, precum li e tocmeala, să nevoiască să-l gătească la zi. Că vremea de la Dumnezeu iaste bună: când ar fi nisca geruri, atunci poate să zică că n'ai putut să lucreze, iar acum vedem că iarna iaste ca vara, vreme bună, călduroasă; den bani încă nu le iaste nici-o lipsă. Pentru aceia pohtim și

¹ N° 404.

² V. mai sus, p. 73.

pre dumneata să le poruncești[i] ca să nevoiască să isprăvească postavul pân în sfârșitul lui Fev., și, când va fi aproape de isprăvit, să avem știre, ca să trimitem și caară, să-l rădice, ca să ni-l aducă la vreame, și vom avea a mulțumi dumitale, căce să va găti și la vreame, și ni să va face și lucru bun. Dupe aciasta iar mai înștiințăm pe dumneata că la acest neguțător al nostru am dat și câtva argint, pân la 135 de grivne, ca să dea la meșterii de acolo, ca să ne facă niște vase de argint, precum va arăta dumitale și izvoadele ce am dat, și[i] de la neguțătorul nostru vei înțelege dumneata ce fel de vase sânt să ne facă. Decî știm că, numai un meșter, doi, de vor lucra la arginturile acestea, să va prelungi zăbavă multă, și noao ne trebuescu vasele acestea până la Paști, să le avem gata aici. Ce și pentru aciasta punem pe dumneata la osteneală, să chemi pre tot țeul meșterilor argintari, să le zici dumneata ca să ia acest argint asupra tuturor, să-l lucreaze cu mai mulți, și, cine pe câte vase de argint va lua să lucreze, să-și poarte grija fieștecare, să le gătească toți deodată; că iar zicem: la Paști ne trebuescu. Iat[ă] că și arvună le-am trimis acum, t¹ 200, ca să le dea înaintea, și, isprăvind arginturile, le vom da și ceialaltă banî, cât le va mai face plata. Ce pohtim pe dumneata să le poruncești ca să ni le lucreaze și[i] bine, și la vreame să fie gata. Pentru rândul casei, am învățat pre neguț[i]torul acesta al nostru ca să zică dumital[e], și de la dănsul vei înțelege dumn[ea]ta mai pe largu. Ce, precum vei socoti dumneata că va fi mai bine, așa vei face. Și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Ghen. 26 d., l¹ 7216 [1708].

De bine voitoriū dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Cinstitului bun priiatenul nostru și[i] de aproape vecin, în toată vreamea de bine voitoriū, dumnealui jupănul Ghiorghe, marel[e]-județu al cinstitei cetăți Brașovului, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare rotundă¹.]

¹ N° 413.

18.

† Io Costandin Voevod bj. mlst, gsdnū zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluī nostru priiatin și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitorū, dumnealūi jupānul Ghiorghe, mare[e]-județ al cinstitei cetățī Brașovul. Sănătate și tot binel[e] pohtim dumitale de la Dumnezeū. Cartea dumital[e] ce ne-ai trimis cu omul nostru jupānul Manul¹, aū venit, și, de săn[ă]-tatea dumital[e] înțelegānd, ne-am bucurat. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru rândul postavuluī de la postāvarī, cum că le-aū mai dat jupānul Manul t¹ 1.500, de s'aū făcut t¹ 2.500 cu ce li s'aū dat mai nainte, și ei încă aū dat 200 de bucățī de postav, cāt aū fost gata și s'aū în-cărcat de l-a dus,—așa ne-aū spus și jupānul Manul, măcar că până acum n'aū mai sosit postavul, iar așteptām să sosească; iar, de celălalt postav, ce aū mai rămas, 177 de bucățī, cum că aū zis postāvarīi că la zi va fi gata, de aciasta zioa iaste la 20 de zil[e] a lu Fevruar, ce iat[ă] că trimisem cu omul nostru și ceialaltī banī, cățī mai fac, t¹ 1.500, ca să-i dea postāvarilor, să să plinească t¹ 4.000, și am poruncit la satel[e] noastre, la Rucăr, la Dragoslavel[e], să meargă cu caar[ă], ca să în-cărce și aceale 177 de bucățī, să l[e] aducă, și am trimis și t¹ 16, cāt aū zis că iaste chelt[ū]iala la învālitul postavuluī. Ce, încārcāndu-s[ă] postavul, pohtim pe dumneata să poruncești să vie și un postāvar de aceia, înpreun[ă] cu postavul, aici, ca să fie de fat[ă] până să va descărca, până-l va da în seamă aici, ca să vedem ce fel de postav aū făcut, că noi banīi le-am dat la vreame, și vreame încă aū avut bună de lucru. Ce trebue să fie și postavul bun. Și, la 4.000 t¹ ce le-am dat, ce mare lucru iaste căci va veni unul den ei până aici, ca să fie pān să va dāscărca postavul, precum aū venit și an? Iar pentru rândul arginturilor, ce fel de tocmeal[ă] s'aū făcut cu meșteriī argintari, adecă și cel ce va să fie cu florī și cel neated, am văzut. Și, cum că aū pus zioa că le vor isprāvi pān la Sf. Ghiorghe, de aciasta, fie și până atunce, — numai știm

¹ V. p. 74, n° 17.

că unile le vor isprăvi mai nainte; ce, câte vor putea găti până în Paști, pohtim pe dumneata, când vor hi 2 săptămăni păn în Paști, să chemi meșterii argintari, să-i întrebî câte au isprăvit, și să avem știre, ca să trimitem numai de căt să iă acealea câte vor fi gata, să ni le aducă păn în Paște; și, ce va fi plata lor, vom plăti tot. Pentru rāndul casei, ne scrii dumneata că vom înțeleage den cartea cinstitului Sfat; și am înțales. Ce noi gândiam să cumpărăm case slobode, iar nu să cumpărăm case închise, ca Șcheaii, ca Grecii, să fim legaț cu de aceastea ce vedem că arată în cartea Sfatului; că noi cărciumari nu sântem, să vindem vin, alt meșteșug nu știm, ca să ne legăm cu de acest feliu de lucruri, ce ne pun înaintea,—că nu sântem în rāndul mojacilor, nici nu iaste cu cinstea noastră ca să cumpărăm case cu acest feliu de tocmeli și de legături, ce, ale cui sânt, să și le ție sãn[ă]tos, că noi într'un fel grăisem cu dumnealui jupānul Ghiorghe Țaco, gineril[e] dumatile, și acum într'alt fel vedem că ni să dă rāspunsul. Ce să fie de bine a cui iaste casa aceea, că nu ne trebue, nici dumnealor Sfatului n'avem a mai da nici-un rāspunsu la aciasta. Și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata.

Fev. 13 d., l^t 7216 [1708].

De bine voitor dumatil[e]:

Io Costandin Voevod.

[V^o:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriū, dumnealui jupānul Ghiorghe, marel[e]-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă sãn[ă]taate să să dea.

[Pecete mare rotundă¹.]

19.

† Io Constandin Voevod bjiū mlstiiū gspdrū zemle vlahisoc.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bin[e] voitoriū, dumnealui jupānul Gheorghe

¹ No 408.

Reitel, marel[e]-județ al cinstiții cetăți Brașovului. Săn[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeu poftim dumital[e]. Cartea dumital[e] ce ne-ai trimis, ne-au venit, și, de sănătatea dumital[e] înțelegându, ne-am bucurat. Alalte ce ne scrii dumneata, încă am înțeles. Pentru rândul postavelor sluj[i]torilor, cum cum că au nevoit meșterii de le-au isprăvit toate la zi, și, afară den ce au trimis mai nainte cu jupânul Manul¹, bucăți 200, au trimis și acum cu omul nostru Bunea copilul den cas[ă] bucăți 167; care s'au făcut peste tot bucăți 367, și, cum că s'au luat toți banii deplin, pe cât le-au fost tocmeala, foarte bine. Au venit și postavel[e], și am văzut și noi că au silit meșterii de le-au făcut mai buniceale de cât într'alți timp: dea Dumnezeu și la anul, și mulți an[i] cu săn[ă]tate. Iar, pentru rândul argintarilor, cum că ai chemat dumneata pe meșter[i] de le-ai zis ca, de să vor găti niscare lucruri mai nainte de Pașt[i], să ne fac[ă] știre, să trimitem să le iă, și ei așa au răspunsu că până 'n Paști nu să vor putea găti toate, iar, ce să vor găti, ni le vor trimite ei cu oamenii lor aici — de aciasta iar poftimu pe dumneata să le poruncești să nevoiască cu lucrul, și, ce vor găti până 'n Paști, să ni le trimiț[ă], și, de cealealaalt[e] lucruri ce vor mai rămănea, să le isprăvească, și până la S[fe]ti Ghiorghe să ni le aduc[ă], dup[ă] cum le iaste tocmeala cu noi. Acîasta acum, și mila lui Dumnezeu să fie pururea cu dumneata. Mart 3 d., 1, 7216 [1708].

De bine voitoriul dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupânului Ghiorghe Fetchel, marel[e] județ al cinstiții cetăț Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă².]

VIII. Sfoară.

Toată sfoara ce trebuia Domnului muntean era brașovească. Învoiala se făcea la o anumită vreme din an, și atunci

¹ V. p. 76.

² N° 409.

sforari începeau lucrul, firește cu târăgăniurile și protestările obișnuite; uneori se încerca și câte o urcare la preț, care nenorocia pe dregătorul ce târguise. Marfa se dădea în păpuși, și era adusă adesea odată cu postavul, în aceleași cară ale țeranilor de la hotar.

I.

Întru tot cinstit, al nostru dulce și d[e] la inimă părinte, dumnealui jupânul Mihaiu, marel[e]-gîudeț cinstit[u]lui Brașeu. Poftesc de la m[i]l[o]st[i]vul Dumn[e]dzău să dăruiască multă viaț[ă] dumital[e]. Alta, poftescu pre d[u]m[nea]ta ca pre un iubit părinte, să-ți aduci d[u]mn[ea]ta aminte când am fostu acolo la dumneavoastră pentru șfoar[a] Visternicului¹, știî dumneata că am chemat meșteriî de am tocmit denaintea dumital[e] suta câte 3 florinți, 2 costande. 1.500 de șfoar[e] fac peste tot 48 de florinți. Acmu nu mă cred boiari noștri, și-m dzic că fac numai 40 de florinți, iar optu dzic să-î plătescu eu. Dar eû, săracul de eû, ce vină am, că denaintea dumital[e] am tocmit, și acmu mă năcăj[e]scu boiariî! Ce mă rog dumital[e] să faci o carte de la dumn[ea]ta, cum știî dumn[ea]ta, să nu mă învăluiască; foarte mă rog dumn[e]tal[e]. Că eû paț mar[e] (ne) nevoe. Alt[a], mă rog dumital[e] pentru 4 florinți ce am luat sulița eû, voiû veni acmu curundu, și voiû aduc[e] baniî dumital[e]. Alt[a], mă rog dumital[e] pentru cei ban[i] ce am adus dumital[e] pentru argintu, și ai tăiat dumn[ea]ta peceatea de pre ban i, și i-ai numărat dumn[ea]ta, și aû fostu 60 ug. i pol., iar acmu dzic boiariî că aû fost 63 ug.: năpaste cu 3 ug.; ce mă rog dumital[e], pentru Dumn[e]dzeu și pentru sufletul părinților dumital[e], să-m faci dumn[ea]ta o îndireptărie, să nu petrec nevoe pentru direptate, că mi-î nedejde pre dumn[ea]ta,— că dumn[ea]ta știî toate negoățel[e] câte am luat. Foarte mă rog dumital[e]... Mai 30 dni².

¹ Iorga. Vistiernicul *cel Mare* moldovenesc era însă Iordachi Cantacuzino.

² Cred că anul e 1645. Trimeterea banilor pentru arginturile dăruite la nunta Mariei Radziwill se va fi făcut prin acest Stan, Cămăraș la Ocna Ba-

Maî mic, ca un ficior Măriei Tal[e]: Stan de la Ocnă.

[V°:] Întru cinstit[ă] măn[a] dumisal[e] p[a]nu Mihaî marel[e]-
judeţ de l[a] cinstit[ul] Braşseu, ꙗꙗ ꙗꙗꙗꙗꙗꙗ [=cu sănătate¹].

2.

† Io Costandin Voevod bjiu mlstiiu gspdrū zemle vla-
hiiscoe.

† Bunului nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată
vreamea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăş Mancăş,
marele-judeţ al cinstitei cetăţi Braşovul, sănătate şi tot bi-
nel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeu. 2 cărţi ce ai trimis
dumneata, ne-au venit, şi, de bună sănătatea dumitale înţele-
gând, ne-au părut bine. Alalte ce ne scrii dumneata, am
înţeles. Pentru rândul sforii, cum că, pre căţi bani am dat
meşterilor, au făcut toată sfoara, de aciastă iat[ă] că, viind
şi Drăghici Spat. aici, ne-au spus că s'au plinit toat[ă] sfoara.
De care mulţumim şi dumital[e] pentru nevoinţa ce ai făcut.
Iar, pentru nişte Rucăreanî ce am fost poftit pe dumneata,
căţi vor fi fugiţi pe acolo, ca să să dea să-i ducă la sat, de
care ne scrii dumneata că alţii, căţi au fost, s'au dat,—carii
ni-i semnezî dumneata şi anum[e],—de aciastă nici noi nu
zicem pentru unî ca aceia carii sânt de atăta vreamă, de 40,
50 de ani şazători pe acolo,—că aceia ar fi fără de cale a-i
pofti; fără cât am poftit pe dumeata pentru alţii, ce vor fi
fugiţi mai de curăndu, de 5, 6 ani, măcar şi de 10 ani, că
tot nu iast[e] mult; şi aceia iaste cu dereptate a nu să opri,
căci noi nu vom să lăsăm să să răsipească acel sat, fiind o
scală ca aceia de iaste şi de treaba ţării noastre, şi de fo-
losul oamenilor den ţara dumneavoastră². Pentru răspunsul
cărţilor, ce zici dumneata ca să nu să zăbovească, de aciasta
vei şti dumneata că nu s'au putut mai în grab[ă], fiind asu-

căului. Se ştie că nunta s'a serbat numai în Februar 1645.—Pentru sfoară, v.
şi § *postav*, scrisoarea lui Brincoveanu din Decembre 1697 şi cea din 22
Ianuar 1698.

¹ № 585.

² V. Cap. II, § afaceri de hotare.

pră-ne multe trebî și valuri. Ce dumneata vei creade căci s'aũ can zăbovit răspunsul. Acîasta acum, și mila lui Dumne[*e*]zeũ să fie cu dumneata.

Iuni 7 d., l^e 7204 [1696].

De bine voitor dumital[*e*]:

Io Costandin Voevod.

[V^o:] Bunului nostru priiaten și vecin de aproap[*e*], în toată vrăamea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marel[*e*]-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu săn[ă]tat *e*] să s[ă] dea.

[Pecete mare roșie¹.]

Această scrisoare se lămurește prin aceia lui Drăghici însuși, care urmează:

4.

Cinstitului și prea-iubitului nostru bun priiaten, ca un părinte, Măriia Sa jupan Haneș Mancoș, marele-județ dintru cinstit a] cetate Brașovului, săn[ă]tat[*e*] și tot binel *e*] poh-tescũ de la Domnul H[risto]s, ca s[ă] tremit[ă] Mării Tal[*e*], dinpreună cu toat[ă] cinstit[ă] familia Mării Tal[*e*].

† Pricina scrisorii noastre către Măriia Ta nu iaste de alt[*a*], numai ce, întâi, ca s[ă] cercetăm de bună și noao dorit[ă] săn[ă]tate Mării Tal[*e*], care pururea pohtim de la Dumnezeũ ca s[ă] auzim. A doa, încă vei ști Măriia Ta că și eũ am mersũ puțintel păn la Bucureșt[i], și nu știũ cum am venit, că m'aũ făcut Măriia Sa Vod[ă] ca pe dracul, pentru sfoar[ă], și nici n'am apucat să descalez bine, m'aũ înturnat Măriia Sa Vod[ă] înapoi ca s[ă] fac istovul tot de sfoar[ă]. Ci acum iat[ă] că trimisei pe Mihaĩ înnainte; ci mă rog Mării Tal[*e*], și iar mă rog, să faci Măriia Ta bine, să poruncești[*i*] țeh-meșterului să fac[ă] cum va fac[*e*], să strângă toat[ă] sfoara, păn Sămbătă. Iat[ă] că și eũ încă voi veni poimăni, ci mă rog Mării Tal[*e*], ca unuĩ părinte al mieũ, să faci Măriia Ta acest bine, pentru voia Mării Sal[*e*] lui Vod[ă], ca să s[ă] strângă acîastă sfoară toat[ă], că, de nu s[ă] va face acum

¹ N° 354.

în cîst[ă] săptămână tot istovul, nu știu cum voi să mă mai duc la Măriia Sa Vod[ă]; că Măriia Sa Vod[ă] încă acum aŭ lăsat în nădejde Mării Tal[e], și în nădejde Mării Tal[e] au trimis acii. Măriia Sa zic[e] că ar fi găsit și într'alt[ă] parte meșteri, ci, fiind Măriia Ta priiaten vechi Mării Sal[e] lui Vod[ă], în nădejde Mării Tal[e] s'aŭ lăsat. Ci iarăș mă rog Mării Tal[e], să nu m[ă] laș Măriia Ta acum, și eŭ voi rămănē dator a sluj[i] Mării Tal[e] în toat[ă] vreme, ori la ce m'aŭ pohti Măriia Ta. Și mă rog Mării Tal[e] pentru o gazdă, ca să-mi rāndueșt[i] Măriia Ta, cānd voi veni poimāini, să fie bunișoar[ă], și foarte voi mulțumi Mării Tal[e]. De acest[e] mă rog Mării Tal[e]; și mila lui Dumnezeuŭ rog în tot cîsul ca s[ă] fie cu Măriia Ta. Ap. 20 dni, lt. 7204 [1696].

Al Mării Tal[e] cial spre slujbă ca un fiu :

Drăghici Spat[ar].

[V°:] Cinstitului Mării Sal[e] jupānului Hanoș Mancăș, mar[e] județ a ci[n]stitei cetății Brașovul, cu cinste și cu mult[ă] sănătate să s[ă] dea¹.

[Pecete neagră cu coroană, cruce, vultur cu două capete și literele «Dr...»¹.]

Comanda pentru 1697 n'o mai aduce însă Drăghici :

5.

† Cinstite dumneata județe în censtit[a] cetate a Brașovului, să fii dumneata săn[ă]tos; tot binel[e] rugăm pre m[i]lostivul Dumnezău să dāruiască bun[ă] săn[ă]tat[e] dumn[e]tal[e], cu toț cinstit ai dumnetale. Plecat[ă] scrisoarea către dumneata nu iaste de altă cătră dumneata, făr cāt facem știre dumn[e]tal[e], viind cinstit[ă] porānca Mării Sal[e] Domnului, trebuind Mării Sal[e] o seamă de sfor[i] dumneata (*sic*), și viind de la dumneavoastră jupānul Iacov și dumnealui jupānul Gherghie Abra, cu 10.000 (mii) de sfor[i], și, dup[ă] porunca Mării Sal[e], am oprit [pentru] dumneata, și Măriia S[a] Vod[ă] ne poruncește, dumneata, să meargă ca să iā baniŭ dup[ă] sfor[i], dumneata, Mă-

¹ N° 659.

riia S[a] Vod[ă] ne (*sic*) pohteaste paguba nim[ă]nuî : ne-aū poruncit Măriia S[a] Vod[ă], a cui va fi sfora, să meargă să-ș iă baniî de la Măriia S[a] Vod[ă] dup[ă] sfor[ă]. Să știî dumneata că le-am făcut știre și lor, dup[ă] porunca Mării Sal[e], să meargă să-ș iă baniî de la Măriia S[a] Vod[ă]. Facem știre și dumnetal[e] cum ne-aū păruncit Măriia S[a] Vod[ă] să mergă să-ș iă baniî de la Măriia S[a] Vod[ă], căci că Măriia S[a], iar (?) trebuindu-î, nu pohteaste pagub[a] năm[u]lui, ci plăteaste cu banî Măriia S[a]. Acîasta facem știre dumnetale, și m[i]la lui Dumnezău la cinstit[e] casil[e] dumnital[e]. Av[gu]st 11 d., l^e 7205 [1697].

Al dumnital[e] plecat și de bine voitorū : *Leca Vat[aful]*.

† Cinstitulū dumnealū județū la cinstit[ă] cetatea Brașovului, cu cinste și cu săn[ă]tate, cu plecăcfune să s[ă] dea. [Pecete neagră, turcească¹.]

În legătură cu cererile de sfoară, e aceasta de funii pentru scos sarea din Ocnă, pe care o face un Cămăraș moldovean :

6.

Întro tot cinstit și de m[i]l[o]stivul Dumnădzău dăruit mai mar[e]gîudeț Măriia Sale cinstitul birău, să dăruiască m[i]l[o]stivul Dumnădzău multă pace și sănătate Mării dumeale (*sic*), împreună cu toată cinstită cas[a] Mării dumeale (*sic*) și cu toț slujitorî Mării dumeale (*sic*); să fiu Măria Ta, Doamne, sănătos. Altă, dăm știr[e] Mării dumeale că am trimis pre cestu ficior al nostru, anume pre Gavril, pentru rîndul funilor de ocnă, că s'aū m[i]l[o]st[i]vit Măriia Sa Domnostru de mi aū dat ocnele iar. Deci mă rog Mării dumeale să trimiț Măriia dumeale o slugă a Mării dumeale cu ficiorul nostru unde să fac otgonele, să iă; noi încă vom avea a sluj[i] Mării dumeale. Să fi Măriia Ta sănătos $\omega\tau\ \chi\epsilon$ [= de la Hristos], amin. U Ias, Ag. 21.

'Iav. Καμπάρσης.

† Mai mic ca un ficior a Mării dumeale: Enachie Cămăraș de Ocnă, mă închin Mării dumeale cu sănătate.

¹ N° 669.

[V°:] Întru cinstită mână Mării Sale marele-giudeț de cinstitul Brașău să s[ă] dea cu cinste.

Pecete mică, brună, cu semne, fără inscripție ¹.]

IX. Cară, căruți.

Nimic nu era mai obișnuit decît cererea de carăte din Ardeal. Odată Petru Șchiopul, trimițînd o astfel de cerere, înseamnă că vor trebui să se întrebuințeze la carele lui lemne «uscate, ușoare»². Caleștele de Viena n'au înlocuit decît foarte târziu în veacul al XVIII-lea trainicele rădvane de Brașov, acoperite cu postav roșu.

I.

Alta, facem știre dumital[e] pentru o carătă ce au tocmit un boiar de ai noștri cu Gherghe cărătașul de acoloa, de la Brașov, puindu-ș zi pîn în sfârșitul lui Ghen., să fie carăta gata, și, den cât au tocmit, alaltî banî i-au dat, numai 6 t' i-au rămas, și acum au mai cerut 30 t' ; și iat[ă] că i s'au trimis, și, aducând carăta, i să va da și ceialalt banî. Detî, socotind că va fi carăta gata, de vream ce iat[ă] că au venit și sfârșitul lui Ghen., am poruncit și la Rucăr ca să vie cu cai să o rădice. Iar, de care cumva nici cărătașul acela nu să va fi ținut de cuvânt, ca să o fie gătit, precum ș'au pus zi, pohtim pe dumneata să-î dai poruncă ca să abată, să o isprăvească, că omului acesta al nostru i-am poruncit, de nu o va găsi, să mai așteapte aciî 4, 5 zil[e] pîn o va găti, să o aducă ; că toat[ă] poveastea iaste, de nu să va afla carăta de acum în 15 zil[e] aici, de-aciî să face zmințeală, și nu trebuie să facă nici-o zmințeală, că ș'au pus zi și s'au legat

¹ No 566. — Acest Ienachi Cămărașul ar fi fost ucis de Căzacî la 1686, căci el pare a fi «Enachi Gramaticul, fiind Cămăraș la Ocnă», de care vorbește Neculce (p. 232). Dar din scrisoarea lui în § *postav* : 1638—43, se vede că el avea dregătoria de Călnăraș înaintea de 1658, cînd Acașiu Barcsai ajunse principe ardelean.

² Inedit, în Arch. Brașovului.

și cu zăpis că în sfârșitul lu Ghen. va fi gata. Ce trebuie, precum grăiaște și să și leagă, să și ție de cuvânt, că e rușine.

[Costandin Brâncoveanu.¹]

2.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zemi e] vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupânul Ghiorghe marele e]-județ al cinstitei cetăți Brașovul. Sănătate și tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeu. Pricina cărții către dumneata nu iaste alt[a], fără cât întâi ca să cercetăm de a dumital[e] bună sănătate. Alta, facem dumital[e] supărare și osteneală că am fost tocmit cu Ghiorghe carătașul de aici, să ne facă o carătă, dându-i și bani înaintea, pe jumătate din cât iaste tocmeala. Și așa ne-au dat el zăpis cu zi, până la 3 luni să o gătească, și de atunci au trecut 4 luni, și, când am trimis acum să ne aducă carăta, nu o au găsit gata, nefind lucrat mai înainte nimic la dânsa, ce ne-au lăsat lucrul jos, și tocma acum s'au apucat de lucru, și zice că de acum în 4 săptămâni va fi gata. De care vei ști dumneata că noaoa acea carătă la S[ăn]ta Troi[ă] ne trebuiaște, că, deaca nu va fi atunci, de-aici n'are ce ne fi bună. Ce poftim pe dumneata ca pe un vecin al nostru să faci dumneata osteneală să-l chemi pe acel carătaș, să-i dai dumneata poruncă, și să i se pue și om să-i stea în spinare, să o isprăvească, ca să poată afla de acum în 3 săptămâni aici, adică lângă S[ăn]ta Troi[ă]; să nu ni să facă vre o zămintă, că, iar zicem, atunci, la S[ăn]ta Troi[ă], ne trebuiaște, și vom mulțumi dumital[e]. Aciasta acum, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Ap. 26 d., 7208 [1700].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costantin Voevod.*

[V°:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupânul Ghiorghe, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă².]

¹ Scoasă din altă scrisoare. — N° 590.

² N° 380.

3.

† Cinstitului și al nostru bun priiatin, dumnealui jupan Barteș Seuler, județul cinstiții cetăți Brosovului, dumitale dă la Dumnezeu mult[ă] săn[ă]tate, împreună cu toată cinstită familia dumitale rog.

† Cu aciastă puțină scrisoare, după priiținească datorie a cercetării prea-buni și fericitii sănătății dum[i]tale, viū a mă ruga și a supăra dragostea dumitale, pentru că, având tocmeală cu un meșter carătaș dă acii dăn Brașov, ca să ne facă o căruță nemțească, puindu-ș încă și soroc până în câtă vreme să o facă, care soroc vei ști dumneata că au și trecut, că așa am avut între noi așăzământ, adecă până în 2 luni, Septemvrie și Octomvrie, iar acum iată trecu și Noemvrie. Pentru care lucru, văzând că să face atâta zăbavă, iat[ă] am trimis și cest om al nostru într'adinsu până acii, ca să vază ce mai face acel meșter: doară să țină dă cuvânt, doar o va fi isprăvit. Dă să va fi isprăvit, să o aducă. Ce pentru aciasta priiținește mă rog dumitale, dă să va fi isprăvit, pren bună voința dumitale și cu ajitoriu dumitale, să să aducă până la hotar, și de acolò o vom aduce noi pren oamenii noștri. Dă care și eū gata slug[ă] voi rămănea dumitale, și foarte voi mulțumi harului celui prietenescu al dumitale. Aciasta, și mila lui Dumnezeu să fie pururea cu dumneata.

Noem. 28 d., lt. 7217 |1708].

Al dumitale bun priiatin și slugă:

Șerban Greceanul V[e]l Stolnic.

[V⁰:] Cinstitului și al nostru adăvărat și bun priiatin, dumnealui jupăn Barteș Seuler, marele-județ al cinstiții cetăți Brașovului, cu cinste și multă sănătate să să dea.

[Pecete cu un scut și Ș. G.¹.]

4.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdnū zeml. vlahiscoe.

† Cinstitul, al nostru bun priiaten și vecin de aproape,

¹ Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, p. 255.

dumnealui jupănul Barteș Sauler, marel[e]-județ al cetății Brașovul, sănătate și tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeu. Cartea dumital[e] ce ne-ai trimes cu dumnealui Toma Spăt., o am luat, și, de a dumital[e] bună săn[ă]tate înțelegând, ne-am bucurat, și am dat laudă lui Dumnezeu. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru carătă, ce au fost poveastea, de s'au zăbovit atăta, am văzut; ce așa le iaste a zice și a găsi pricină, iar nu iaste alt fără cât că s'au învățat toți, și acolo și aici, a să purta tot în minciună și a nu sta la cuvânt; că carătașului acestuia i-au fost zioa încă de în sfârșitul lui Ghen., să să afle carăta aici. Iar necum atunce, ce nici în sfârșitul lui Fev., tocma la jum[ă]tateșu lu Mart de-abia a venit. Însă noi mulțumim dumital[e] căce ai dat poruncă de o au isprăvit și o au adus și acum. Arginturile ce au fost gătit jupănul Ghiorghe Maî argintariul, ni le-au adus dumnealui Toma Spăt. Și[i] de altel[e] ce au mai rămas, încă i-am scris să nu ne zăbovească; ce dumneata totu-î poruncește și[i] pentru acealea să ni le isprăvească. Pentru cinstea și căutarea ce au avut de la dumneata boiarii noastre (*sic*) ce au fost trimiși pentru nunta dumisali vărului nostru Iordache beizadea¹, ne-au spus dumnealor după ce au venit, și foarte mulțumim dumital[e], ca unui bun priiaten al nostru și vecin de aproape. Dumneata încă, ce vei avea într'acoace, ne pohtește, că, de ceale ce ne vor fi pen puțină, neapărați vom fi a fi pohta dumital[e]. Și mila lui Dumnezeu să fie cu dumn[ea]ta. Mart 15 d., 7217 [1709].

De bine voitor dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[Vº:] † Cinstului bun priiatenului nostru și vecin de aproape, dumnealui jupănul Barteș Sauler, marel[e]-județ a cinstitei cetăți Brașovul, cu multă sănătate să s[ă] dea.

[Pecete ovală, cu un cerc de lauri și altul de linie dublă. Legenda: «† Constantin Basaraba Branc. de Bract. (*sic*), Vaivoda pr[ince]ps Val[achi]ae». Corbul cu crucea în plisc, coroană închisă și data 1688².]

¹ Cantacuzino. V. cap. Pribegii.

² No 386.

X. Pielării.

În cele mai vechi registre de vamă ale Brașovenilor se pomenesc cizmele (*chizme*) care se trimeteau în Țara-Românească. Și astăzi la Brașov se fac mari, înalte, trainice cizme pentru țeranî, și în ajunul serbătorilor celor mari, cînd aceștia-și schimbă îmbrăcămintea și încălțăminte, se urcă încet spre suburbia românească a Șcheilor băieți de prăvălie, cîte doi, cari poartă pe umăr cobilițe de unde atîrnă, acoperite cu o pînză curată, în lungi șiruri, cizmele greoaie, ce vor suna la horă peste cîteva ceasuri.

Alî noștri nu se pricepeau însă de loc să facă *hamuri*. Vedem odată pe Basarab-cel Tânăr cerînd de la Brașov patruzeci de părechî de hamuri pentru caii ostașilor săi¹. Și urmașii săi pînă în veacul al XVIII-lea și-au adus de la Brașov hamurilor povodnicilor sau telegarilor. Ele erau de două feluri, și, la orice porunceală, se arăta anume dacă e vorba de hamuri *tipărite* sau de acele cu *cosoaie*.

Pentru *frîne*, pentru *șele* n'avem scrisori românești care să ne lămurească.

I.

† Al nostru cinstit și prea-iubit, mai mare și bun prieten și vecin de aproape, pan Mihaiu, mare-județ al cinstitei cetăți Brașovului. Pohtim de la milostivul Dumnezeu viață și sănătate și tot bine[e] să daruiască dumnital[e] împreună cu tot Sfatul dumnital[e]. Alta, dăm în știre dumnital[e] că Măriia Sa Domnu nostru au purces în jos în priumblare, iar pre noi ne-au lăsat aici la Scaun în Buc[u]rești, să strângem haraciul, și pentru bogate trebî ale Măriei Sal[e] și ale țărăi. Pentru care lucru întămplându-ni-se acum în grab[ă] a ne trebui 2 părechî de hamuri, și nu am avut, de olac am trimis cest aprod cu banî, rugăndu-ne dumnital[e] să faci așa de bine, pentru voia Măriei Sal[e] Domnu nostru și pentru prietenia noastră, să poruncești cu de-adinsul, unde se vor găsi 2 părechî de hamuri gata, 1 păreche să fie tipărită, alta să fie

¹ Bogdan, ed. a 2a, p. 165.

cu cosoae, și să ni le trimiți dumneata numai de cât, iar Măriia Sa Domnu nostru va ști harul dumnital[e] Și noi încă vom mulțimi și vom sluj[i] dumnital[e], de ce ne veți pohti. Acăsta ne rugăm dumital[e] . . . Pis Buc[u]rești . . . A[v]g[ust] 30, leata gd. [=anul Domnului] 1645.

† În toat[ă] vremea ai dumnital[e] priiateni și gata a sluj[i]: Radul Vel Log[ofăt], Stroe Vel Vist[ier]¹.

[V^o:] La al nostru cinstit și prea-iubit, mai mare și bun priiaten și vecin de aproape, jupân Mihaï vel sudțu [=mare județul] al cinstitei cetății Brașovului . . .

[Două pecetii verzi, rupte ².]

2.

† Cinstit al nostru bun priiatin și de bine voitoriū, dumnealū Mancăși, județul Brașovului, dumitale poftim de l[a] milostivul Dumnezău multă fericire. Pricina scrisorii nu iast[e] de alta, făr de cât poftescu pre dumneata pentru Radul Brașoveanul, carele înneguțându-s[ă] cu Radul Cîoară pentru niște piei de boi, ca s[ă] le cumpere, Radul Brașoveanul arū fi dat Radul Cîoară arvună t¹ 8, încă din postul Crăciunului. Decî Radul Cîoară aū înșălat pre Radul Brașoveanul, și aceale piiî le-aau fost vândut unui Armeaan, și Radul din postul Crăciunului pân acum iaste păgubaș. Care Radul Brașoveanul cu acel Armeaan aū mai avut judecată de faț[ă] înaintea dumitale, și dumneata ai pus zi ban[i]lor, până îș va isprăvi Radul Brașoveanul cu Radul Cîoaoră. Ci de aciasta bine ai făcut dumneata. De care veți ști dumneata că noi am trimis la Radul Cîoaoră, să-l aducă aicea la noi, să stea de faț[ă] cu Radul Braș[o]veanu, să-î judecăm³; numai poftescu pre dumneata să mai puî dumneata zi, o zi ban[i]lor, să nu să dea ban[i] Armeanului de acuma pân în 15 zil[e], pân îș va isprăvi Radul Brașoveanul cu Radul Cîoaoră de aicea; și cu ce feliū de judecată i să va

¹ Cel d'întăiū pare să fie Radu Crețulescu; cellalt e Stroe Leurdeanul.

² N° 611.

³ V. și Judecăți. în cap. II.

fac[e] Radului Brașoveanului, cu acia ispravă va veni la dumneata. Și mila lui Dumn[e]zău să fie cu dumneata ¹.

Să[p]t[emvrie] 31 d., 1^e 7208 [1700].

Al dumatile de bin[e] voitor și a sluji gata :

Costantin V[e]l Cap[i]ta[n].

[V^o:] Cinstit al nostru bun priiatin și de bine voitor, dumnealui Mancăș județul Brașovului, cu multă săn[ă]tate să să dea. [Pecete negricioasă ¹.]

XI. Argintării și lucrări de metal.

Ardealul are mine de aur, dar ele nu mai erau cercetate și lucrul lor n'a început din nou decît supt stăpînirea austriacă (de la 1699 încoace), care n'a uitat nici-odată vre-un izvor de folos pentru fisc. De mult, nu se mai scotea de Sașii bistrițeni argint la Rodna. Fierul se aducea în Ardeal, și tot așa oțelul făcut gata.

Dar locuitorii Țerii-Românești aduceau din cele mai vechi timpuri de la Sașii vecini și fierul și oțelul și plumbul (cu care, cum se știe, își acoperiau bisericile, casele fiind acoperite totdeauna cu șindrila ardeleană). În timpuri de război, de bănuie, de nesiguranță, regii unguri, Voevozii Ardealului opriau exportul celor d'întăiu două metale, dar peste puțină vreme granița se deschidea și pentru aceste articole.

Brașovenii trimeteau însă mai mult metale lucrate, și meșterii lor turnători sau săpători în aur și argint erau vestiți. Cîte un Neagoe-Vodă cerea din cînd în cînd argintării și de la Veneția ². Cîte un Vasile Lupu ³ sau un Brîncoveanu-și aduceau tipsii, sfeșnice, clopote din Danzig, un mare atelier de turnătorie a metalelor. Ba chiar se pare că în Moldova — cum era, de alminterea și mai ușor — lucrările de metal

¹ No. 679.

² V. articolul mieu «Două documente ragusane relative la un sol trimis la Veneția de Basarab al III-lea Neagoe», în *Arch. soc. științifice și literare din Iași*, an. 1898.

³ *Călătoriile patriarhului Macarie de Antiochia în țările române*, tesă de d-ra Emilia Cioran, București, 1900; pp. 13, 17.

veniaū mai totdeauna de acolo de la Danzig, unde se trimeteau cirezile boilor noștri, cari puteau sluji pentru schimb. Și clopotele mănăstirii Cetățuia, întemeiată de Duca-Vodă, urmașul lui Vasile Lupu, sînt turnate la Danzig, în atelierul lui Gerhard Benningk. Același turnător a făcut și un clopot pentru biserica Curții din Țirgoviște, dar aproape în același timp unul din clopotele Mitropoliei din acest oraș era turnat de un anume Petru Maurer, probabil Sas din Ardeal¹. Însă printre cele d'întăiu clopote muntene, ce se cunosc — acele de la Cozia sînt surgunite astăzi în palatul de lîngă biserica Argeșului și încuiate acolo de d. Lecomte de Noüy — se află acel din 1413 de la Cotmeana, care a fost turnat de «Hanoș maistorul», un Sas, ori din Sibiiu, ori din Brașov².

Un clopot al lui Brîncoveanu călători din Viena prin Debrețin la Țirgoviște, în 1696³. Dar altele le-a făcut — și pe cele mai multe — în Brașovul apropiat de dînsul. Tot de la meșterii brașoveni ceru el sfeșnice și anaornice, precum e aceia, foarte frumos lucrată, care se păstrează la 'biserica bucureșteană Curtea Veche. Candel, legături de evanghelie pentru atîtea și atîtea biserici înnoite de dînsul au venit tot de la ei.

Afară de argintăriile de biserică, se aduceau de la Brașov și argintării de masă. Încă din vremea lui Neagoe, a lui Mihnea-cel-Rău și Radu-cel-Mare, înaintașii acestuia⁴, se lucrau în această cetate pentru Domniile muntene vase de toată forma și de toată mărimea, oale mari de aramă, cupe împodobite pentru mesele mari ale Curții. Ca și mulți alți Domni, Brîncoveanu pune să i se facă la Brașov pecetea de aur a *cărților* de întărire, pecetea de inel săpată într'un safir ales. Până și tipsiile de cositor pentru bucătăriile lui, le poruncia el tot la vechii și statornicii săi prieteni. Multe așa zise «produse ale artei românești» nu sînt decît bun «lucru de Brașov».

¹ *Inscripții din bisericile României*, pp. 14, 109, 123.

² Hasdeu, *Istoria critică*, ed. 2-a, p. 132.

³ *Studii și doc.*, V, pp. 128-9, n° 51.

⁴ Bogdan, ed. a 2-a, pp. 348-9, n^o CCXII.

I.

† Al nostru cinstit și iubit de la inimă, mare priaten, dumnealui jupan Mihaî, mare[e]-gîudeț cetăței Brașevului, de la m[i]l[o]stivul Dumnedzău poftim veselie și bucurie dumitale și a toată cinstită casa dumitale. Alta, mulțemim dumitale, ca unui mare priaten, pentru care lucru ni-aū trecut cuvîntul la dumneata de argintu ce ne-ai trimis, și poftim pre dumneata să nu aibî de rău pre noi căce am can zăbovit cu plata, fiindu și noi într'aiastă dată învăluiti cu alte treabe. Pentr' aceaia s'aū făcut și zăbavă. Ce tot poftim pre dumneata și de acmu înnainte, cîndu ni să va prileji cîte vre o treabă la dumneata, să nu fim lipsiți de lasca dūmitale. Iar ce vor fi treabele dumitale într'aiastă parte de loc, să agîungî dumneata cu scrisoarea dumitale la noi, că vom fi datorî de pururea ca să plinim cu slujbele noastre întru tot după pofta dumitale... U Ias, Noev[rie] 21.

† A dumitale întru tot cu credință priateni și de bine pof-titori: Gavril Hatmanul și Ghiorghe Păharnicul cel Mare și Iorga Vistearnicul cel Mare¹, închinămu-ne dūmital[e] cu sănătate, ca unui mare priaten.

[V^o: Adresa slavonă. — Pecete brună cu semne, fără inscripție².]

2.

† De Dumnădzău cinstiti, cu mare dar dăruite și întru tot înțe[lepte] .., de la Dum[nădzău nădeajde și mai mare, dumiialui giupănul Hetfeș Mihaî, județul cel dentru cinstit[a] cetatea Brașeului și biruitor a totu Țănutul Bărsei, pohtim de la milostivul Dumnădzău să dăruiască Sv[i]nția Sa tot binele Mării Tal[e]

¹ Frații cei doi ai lui Vasile Lupu și vărul lui. Scrisoarea ar părea să fie încă de pe la 1635-7, cînd Gheorghe, apoi și el Hatman, era numai Păharnic, iar Iorga, Visternic al doilea, pe cînd a fost apoi și Postelnic-Mare. V. ale mele *Studii asupra istoriei Românilor în secolul al XVII-lea*, I, București, 1900, p. 51. De oare ce însă ea e în legătură strînsă cu cea de la 21 Septembrie [1644], ce urmează, trebuie s'o punem la această dată. Scrisoarea aceia e scrisă de Necula Catargiu, pîrcălabul de Neamț (*l. c.*, pp. 25, 51)

² N° 577.

și a toată cinsti[e] casei Mării Tal[e], amin. Altă, dau știrea tal[e] (*sic*) că, după voia milostivului Dumnădzău și după tocmal[a] ce au făcutu Măriia Sa Vod[ă] [unei cinsti]t[i] și iubit[e] cocoan[e] a Mării Sal[e], ca să o căsătorească, dumiilor toțu b[oiarii] Mării Sale¹, după ce le-am adus și aminte, chie-matu-m'au dumiialui Hatmanu² d[e m]i i-au dzăs că tribuesc pre sama dumiisal[e], și mi i-au dat și izvod cui ce trebuiaște : tribuesc pre sama dumiisal[e] 2 păhară de argint, să fie păreachiia, să nu fie înbucate, ce s[ă] fie făptură mândră și suptări, într' argint, și arătătoare, și în poleial[ă] frumoase, și s[ă] trag[ă] amândoa 7 grivne și giu[m]ătate. Și, iară, pre sama Păharnicului celui Mare³ tribuesc iar 2 păhar[ă], să fie tot cu capac[e], să trag[ă] aceal[e] 2, 6 grivne, și, iar, altul mai mic, să trag[ă] 2 grivne, și iară pre sama Vistearnicului⁴ tribuesc alte 2 păhară, iar într' aceiaia protiv[ă], cu capac[e], și s[ă] tragă iar 6 grivne, și, iar, altul, mai mic, să trag[ă] iar 2 grivne. Și mi i-au dzăs, la cin[e] voi scrie, să scriu și de rândul prețului pre grivnă, să fie mai pre iușor, ca să vie Mării Tal[e] numai cât bani gata. Eu, știind că mai gata și mai de grabă să vor găsi la Măriia Ta, și am scris Mării Tal[e]. Deci, de s[ă] vor afla aceste păhar[ă] la Măriia Ta gata, Măriia Ta numai că[t] să le cumpănești, care câte grivne și câte măsuri și câți luți⁵, și câte cât, și să le trimiț (miți) numai câtă cu omul Mării Tal[e] la noi. Iară, să nu vor hi la Măriia Ta gata, mi i-au dzăs încă, tot să trimiți Măriia Ta răspunsu, să știe să grijască dentr' altă parte. Iar, să vor hi, și ver[i] trimite Măriia Ta, trimite la noi, că vom purta noi toată grija. Aiasta dau știre Mării Tal[e], și milostivul Dumnădzău să prelunge aii și dzălele Mării Tal[e] întru bună pac[e], cu toat[ă] cinsti[ă] casa Mării Tal[e]; *wt rñ amhn; nnc s lau,*

¹ Probabil e vorba de căsătoria, în 1645, a Mariei, fata lui Vasile Lupu, cu Ianus Radziwiłł (*Studii și doc.*, IV, p. CCX).

² Gavriil.

³ Gheorghe.

⁴ Iorga.

⁵ Loți, măsură.

сеп. ка днѣ [=de la Dumnezeu; amin. Scris în Iași, Septembrie 21 de zile].

Pentru toț mai mic și plecat robul

Mării Tal[e]: Necula părcălabulū.

[V°:] [De] Dumnădzău cinstit și cu mare dar dănit [=dăruit] și întru tot înțeleg[ă]tor și după Dumnădzău nădeajde și mai mare, dumiialui giupănu(su)l Hetfeși Mihaî, giudețul cel mare dentru cinstit[ă] cetatea Brașeului, și biruitor a tot Țănutul Bărsei, cu cinste să fie dată aastă [c]artie întru cinstită mână Mării Sal[e], мног[а] здор[о]в[ь]и [=multă sănătate¹].

[Pecete verde ruptă ².]

3.

† Întru tot cinstit și prea-iubit și pre după milostivul Dumnădzău nădăjduit, mai mare părintele nostru Mihaiū marel[e]-giudeț a cinstitului Brașeu și a tot olatul. Scriū multă sănătate dumnitale și a toată cinstită Curtea dumnitale, împreun[ă] sănătoș. Altă, ne rugăm dumnitale pentru păhar[e], că iat[ă] că aū scris și dumnelui Log[o]fet ³ la dumneata o carte, și foarte s'aū rugat dumnitale pentru păhar[e], că acmu toat[ă] nedeajdea pre dumneata, să faci dumneata cum veî face, și să-î fiî și dumneata tat[ă] și înmă; cum i-aū fost și dumnealui Herdzel Criștov, carele s'aū răpoosat, așea să-î fiî și dumneata tat[ă], și înmă, și preatin bun, și să aibă nedeajde pre dumneata ca și pre dumnealui Herdzel Cri[ș]tov, cum aū avut mai denainte. Iar, pentru banî, iat[ă] că om fi noî chizeaș până la Născut ⁴, să trimitem bani de aicea, de l[a] Ocnă. Numai să s[ă] strângă niște dat[o]rie de sare ce iaste în țar[ă], că am trimis de trei săptămăni să strângă dat[o]riea, iar pre mare chizășie ne om prinde ca s[ă] trimitem bani. Decî, foarte ne rugăm dumnitale să

¹ Pentru sfîrșitul acestei afacerî de comandă, v. și mai jos, la § *sfoară* an. 1645.

² № 265.

³ Toader Ianovicî poate.

⁴ Crăciun.

avem nedeajde pre dumneata (АЩМНѢАТА). Fire-am făcut și zapis, iar n'am știut ce, cum a fi. Să fie dumneata sănătos
 WT ꙗ ꙗ ꙗ [=de la Domnul Dumnezeu], Dech. 21.

Maî micî preatinî dumnitale : Ghiorghie și Iane Cămăraș ¹.

[V°:] La al nostru cinstit și întru tot nedejditor marele-
 giudeț giupan Mihaiū, a cinstitului Brașeu și a tot olatul, cu
 multă cinste (cinste) să s[ă] dea.

[Pecete cu vulturul bicefal și steaua ²]

4.

† Întru tot cinstit și iubit bun prieten, dumnealui jupănul
 Mihaî, marele-giudeț cinstitului Brașev, poftim de la milostivul
 Dumnădzău bună pace și sănătate dumital[e], împreună cu
 toată cinstită Curtea dumital[e]. Să verî întreba dumneata și
 de noi, cu mila lui Dumnădzău și întru cinstit norocul Măriei
 Sale Domnu nostru aflămu-ne sănătoș. Alta, dăm știre du-
 milorvoastre de rândul banilor argintului care s'aū luat de
 la dumneata, șeptespreace grivne și giumătate, iată că trii-
 mitem baniî acmu, pe dumnealui, pe Temelie, 175 ughî, lei
 bătuți, și foarte mulțămim dumital[e], ca unui maî mare al
 nostru, că sânteti dumneavoastră neapărați de treabe care
 sântu aicea ; de care lucru sântem și noi maî micî a dumi-
 tal[e] și gata a sluji întru ce vor fi treabel[e] și porunca du-
 mital[e] aicea la noi. Alta, iarăș aū vinit vreamea de rândul
 boboaolor, carel[e] dă Măria Sa Vod[ă] în toți ai mișeilor :
 învățat-am pre Temelie să le cumpere și acealea. Decî ne
 rugăm dumital[e], de a maî trebui ceva lui Temelie, să faci
 dumneata bine să-i dai. Decî iarăș peste puțină vreame
 om trimite dumital[e] tot ce a fi. Alta, ne rugăm dumital[e]
 de rândul grădinarilor, cariî aū scris și Măria Sa Vod[ă] la
 dumneata, acmu Măria Sa Vod[ă] iarăș ne aū scris la noi
 pentru aceî grădinari³. Decî ne rugăm dumital[e] să socotești

¹ Epoca acestea se hotărește prin pomenirea lui Ioan saū Ienachi. V. maî
 sus, § *sfoară*.

² N° 580.

³ Pentru această cerere de grădinari a lui Vasile Lupu, v. scrisoarea ace-
 stuia chiar, la § *mărunțișuri*, an. 1652.

dumneata cariî vor fi de triabă, să-î trimiți dumneata aicea, că cu mila lui Dumnădzău aū vinit și vreamea grădinilor, și să iă dumnealor ce or cunoaște că le va trebui dumilor sale, iară, de le vor trebui niscare banî, am învățat pre Temelie să le dea; numai să vie cam curundu, că acmu iaste vreamea. De aciasta ne rugăm. Să fîi dumneata sănătos.

Văl. 7160 [1652], Mart. 8.

Ἦς τοὺς ὀρισμοὺς τῆς Εὐγενίας Σου: Μιρώνης Καμαράτης [=la poruncile Măriei Tale: Miron Cămărașul].

[V°:] Întru tot cinstit¹ dumnealui giupănul Mihaî marele-giudețu cinstitei cetățai Brașeului, cu cinste să s[ă] dea întru cinstite mănul[e] dumisal[e].

[Pecete verde, ruptă¹.]

5.

Io Costandin Voevod bjiu mlstiiu gspdrū zemli vlahiscoe.

† Cinstite și al nostru vechiū priiaten și de bine voitor, dumnealui jupănul Ghiorghe, fălnogîl de la cetatea Brașovul, sănătate și tot binel[e] de la Dumnezeū pohtim dumital[e]. Pricina scrisorii nu iaste alt, făr de căt facem supărare dumitale că iat[ă] că, trebuindu-ne a ne face o peceate la un zanfîr, iat[ă] că l-am trimis dumital[e] cu omul nostru; care, aducându-l dumitale, pohtim pre dumneata să-l dai la nepotul dumital[e], la jupănul Irimiia pecetariul, să-l lucreaze și să-l sape, că iaste foart[e] bunișoară piiatră, precum o veî vedea și dumneata. Ce și dumnealui să nevoiască a ni-l lucra pre plăceare, măcar că știm că știm că dumnealui lucrează foarte bine și curat. Iar încăș și învățătura dumitale știm că nu va strica. Însă veî ști dumneata că nu iaste să facă altă peceate, ce tot ceaia ce ni o aū făcut în inelul cel de aur, care l-am fost trimis cu boiariul nostru Radul Post. Golescul, de ni l-aū făcut iar dumnealui; ce tot acea peceate, acel corbu, soarele acela, luna aceea, slovele iar acealea; numai atăta, la picîoarele corbului la inelul acest de aur s'aū fost pus leatul cu slove rumănești, iar în inelul

¹ № 625.

acesta să să facă cu slove letinești, cu ambac: 1689 [cifre]. Pentru care iat[ă] că i-am scris și dumisal[e] jupănuлуй Erimiî, și i-am trimis și izvodul pecetii aceia, care iar dumnealui ni o aŭ trimis, — măcar că știu că-ș va fi oprit dumnealui izvod după peceatea aciasta atunce, iar încăș iat[ă] că i-am trimis și aciasta. Ce pohtim pe dumneata să-î zici și den gură, și să fie și nevoința dumnital[e]; și pentru voia și dragostea noastră să lase alte lucruri înapoi și să să apuce de acest puțin lucru al nostru, ca doară ni l-ar isprăvi pân în 10, 15 zil[e]. Că iat[ă] că am învățat și pre omul nostru ce l-am tremis pentru aciast[ă] treaab[ă] acolo, să șază aici până să va isprăvi, să ni-l aducă gata. Numai să-î zici dumneata și aciasta, căt ar putea, să nevoiască să-l sape adăncu, să nu-î fie săpătura în față. Și, dup[ă] ce-l va isprăvi, să-l dea în mână omului nostru, să ni-l aducă, și atunce, ce va fi osteneala dumisale, ne va scrie, și numai decât vom trimite dum[i]sale plata. Și, cu aciasta svârșind, m[i]lla lui Dumnezeu să fie pururea cu dumneata.

Ap. 10 d, l^e 7197 1689.

De bine voitori dumnital[e] :

Io Costandin B. Voevoda.

[V°:] † Cînstitului și vechiū priiatenului nostru, dumnealui jupănul fălnogiul de la cînstit[a] cetatea Brașovul cu multă sănătate să s[ă] dea.

[Pecete octogonală cu corbul, data † 7197 (1688) și legenda : «Io Costandin Vd. Bsrab B. bj. mst. g. z. vlh.» «Io Costandin Voevod Basarab Brâncoveanu, cu mila lui Dumnezeu Domn al Țerii-Românești»¹.]

6.

† Io Costandin Voevoda bjiū mlstiiu gspdrū zeml[i] vlahiscoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitoriū, dumnealui jupănul Ghiorghe Fetcchel¹, marele-județu al cînstitei cetățî Brașovul. Multă săn[ă]-tate și alalt tot binele de la Dumnezeu poftim ca să dăruiască

¹ N° 349.

dumitale. Drăgăstoasă cartea dumitale, ce ne-ai trimis cu jupănul Ghiorghe Maî argintariul, ne-au venit, și de șăn[ă]-tatea dumitale ne-au părut bine; alalte câte ne-ai scris dumneata, toate le-am înțeles. Ne scrii dumneata pentru rândul postavului, cum că, dupe cum am fost poftit pre dumneata, ai chemat pe meșterii postăvari de le-ai dat poruncă ca să gătească postavul păn la zi, și și ei încă s-au prinsu innaintea dumitale că la zi va fi tot postavul gata. De care zici dumneata, când va fi atunce, la zi, să trimitem cară ca să-l încarce, să-l aducă. De aciasta, dup[ă] scrisoarea dumitale și duple cum s-au legat și ei în zăpis, vom trimite și noi carăle de aici la zi. Care și zioa iaste la sfârșitul lunii aceștia a lui Fevruarie, adecâte de astăzi Vineri în doao săptămăni; atuncea vom trimite carăle de le vor încărca și-l vor aduce, și cu trimiteră carălor le vom trimite și meșterilor baniî căți mai fac să li să mai dea. Jupănul Ghiorghe Maî argintariul încă viind aici, i-am dat niște arginturi ca să ne facă niște lucruri ale noastre, precum va spune dumitale și dumnealui den gură; carele, dupe cum s-au făgăduit cătră noi, socotim că ne va face lucru frumos. Dumnealui clopotariul de aci, jupănul Hendrec Lambru, încă ne-au trimis o carte, de ne scrie pentru clopotul ce i-am zis ca să ne facă, cum că l-au făcut și iaste gata, ce, când vom trimite carăle ca să încarce postavul, vom porunci de vor pune și clopotul într'un car, și-l vor aduce. Numai nu ne scrie de câte oc[ă] au eșit clopotul, ca să-i fim trimis baniî. Ce să avem știre fără de zăbav[ă] și de aceeaia, adec[ă] de câte oc[ă] va fi eșit, ca să-i trimitem baniî. Și să-l chemi dumneata, să-i zici să-i facă și lemnul, adec[ă] butucul clopotului, împreun[ă] și cu legăturile de fier ce trebuescu, și limba. Toate să i le facă de acolò, și, ce-i va fi cheli[u]iala, îi vom plăti dumisale tot. Și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumnezeu să păzească pre dumneata pururea.

Fev. 14 d., l¹ 7215 [1707].

De bine voitoriū dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V^o.] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă]

¹ *Ietchel*: Jekelius.

vreamea de bine voitoriū, dumnealūi jupān[u]lūi Ghiorghe Hetcāl, marel[e]-județ al cinstitei cetățî Brașovului, cu sănătaate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă ¹.]

7.

Io Costandin Voevod bjiu mlstiiū gspdrū zemle vlahiscoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreama de bin[e] voritor, dumnealūi jupānul Ghiorghe Fetchiel, marel[e]-județ al cinstitei cetățî Brașovul, săn[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeu poftim dumital[e]. Pricina scrisorii noastre cătră dumneata nu iaste alt[a], făr de cât iat[ă] și noi, viindu aici la Târgoviște, și mai apropiindu-ne de vecinătatea dumneavoastră, nu putem lipsi a nu cerceta săn[ă]tatea dumital[e], carea pururea poftim a o auzi, să ne bucurăm. A doaoa, fac[em] știre dumital[e] pentru niște arginturi ce am avut la jupānul Ghiorghe Mai argintariul, ca să ne lucreaze, că, scriindu-ne cum că le-aū isprăvit, numai să-î trimitem aur, să le poleiască, iat[ă] că i-am trimis; ce poftim și pe dumneata ca să-î dai poruncă să nevoiască cu un cîas mai nainte să mi s[ă] isprăvească, și să ni le aducă. Dup[ă] acîasta iar mai facem știre dumital[e] pentru Andreiaș, omul nostru, ce avem ispravnic acîi la casel[e] noastre de la Șchia², că ne scrie cum că are mare supărare de țehiul croitorilor și al cojocarilor, și nu s[ă] poate odihni, ce, când aū fost mai în trecutele zile, aū mersu acolo, de aū dăscuiat toat[e] încueteril[e] du p[ă] la toate ușile, și i-aū dăscuiat și lăzile lui, de i-aū luat ce aū avut. De care lucru mult ne-am mirat de acîasta, că noi alte treb[i] ale dumneavoastră, ce aveți aici în țara noastră, mai mar[i] decăt acîasta, nu le putem treace, ce toat[e] dup[ă] pofta dumneavoastră le facem. Iar noi numai un omu avem acolò, și nu s[ă] poate odihni. Mi să pare că nu iaste cu cinste; știm că veți să zici dumneata

¹ N° 400.

² Vezî mai departe. cap. Pribegii.

că nu iaste obiceiiu a lucra alții afar[ă] den țehiui¹, și așa iaste; iar trebue, la alții să fie aciasta, iar nu la noi; că ce mare lucru iaste, un om a avea și noi, acii să s[ă] odihnească? Pentru care lucru noi iat[ă] că și de astă dată prieteneaste poftim pe dumneata să poruncești țehiului să-î dea pac[e], să nu-l mai supere; că, de ne va mai scrie că tot nu s[ă] poat[e] odihni, să știi dumneata că nu ne va părea bine pe dumneavoastră. Că aciasta ce au făcut dumnealor acolo la casă[e] noastre, de aū mersu și aū dăscuiat petutindenea, să atinge și de cinstea noastră, și ni s[ă] pare că nu iaste cu cale. Aciasta acum, și mila lui Dumnezeu fie pururea cu dumneata.

Iul. 21 d., leat 7215 [1707].

De bine voitoriul dumitale: Io Costandin Voevod.

† Alta, pohtim pe dumneata pentru o treabă a noastră, care am zis dumisal[e] jupănuui Ghiorghe Țaco, gineril[e] dum[i]tal[e], și de la dumnealui vei înțeleage dumn[e]ta; care acea treabă iaste a ni să isprăvi de acolò, de spre partea a tot cinstitul Sfatului cetății dumn[ea]voastră, și iaste și pe lesne a să face și a să isprăvi precum iaste pohta noastră, că nu e lucru mare, aū să să atingă de vre o păgubire, și mai vârtos că noi cu dumneata, fiind vechi priiateni, de 30 de anī și mai bine, aproape de 40 de anī, gândim că de atăta lucru nu să va treace cuvântul. C[i], fiind nevoința dumital[e], tot să va isprăvi. Ce foarte pohtim pe dumneata, pentru voia noastră și pentru vechiul prieteșug, să nevoești dumn[ea]ta să ni să isprăvească aciastă treab[ă], și făr zăbav[ă] să luăm și răspunsul de isprava trebiī aceștia, că foarte vom mulțumi dumital[e], și vom rămănea și noi îndatorai, ori de ce ne-ai pohti dumneata să-ți slujim făr de apărare.

[V°:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bin[e] voitor, dumnealui jupănuui Ghiorghe Ferchiel, marel[e] județ al cinstiții cetăți Brașovului, cu multă s[ă]n[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecetea știută².]

¹ Din breaslă.

² N° 396.

8.

Io Costandin Voevoda bjiu mltiū gspdrū zemle vlahiscoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreama de bine voitoriū, dumnealū jupănul Ghiorghe Hetchel, marele-județū al cinstitei cetățī Brașovul, multă sănătate și alalt tot fericitul bine de la putearnecul Dumnezeū poftim ca să dăruiască dumitale. Cartea dumitale ce ne-ai trimis cu jupănul Ghiorghe Mai argintariul, ne-au venit, și, de a dumitale sănătate înțelegând, ne-am bucurat. Alalte ce ne-ai scris dumneata, toate le-am înțeles. Pentru arginturile ce au fost la dumnealū jupănul Ghiorghe Mai, de me-au lucrat, acum viind și dumnealū aici, ni le-au adus, și ne-au plăcut, că ni le-au lucrat foarte bine. Și iar am mai dat dumsale și acum cătva argint ca să ne mai lucreaze și alte lucruri, duple cumu-ți va spune dumitale jupănul Ghiorghe den gură, și am vorbit cu dumnealū, care cându va isprăvi, să ni le trimită. Ce pohtim pe dumneata ca să faci și dumneata osteneală, să-ī zici să va facă lucru bun, frumos, ca să ne placă, și vom mulțumi dumitale. Pentru omul nostru Andreiaș, carele șade în casele noastre den Șcheai, cum că, peste scurte zile trimițându dumneata omul dumitale până aici, ne va spune den gură poveastea cum iaste, — foarte bine: noi iarăși zicem că atăta poftim, aceluī om să i să dea pace, să nu i să facă nici-o supărare, ca să să odihnească, să poat[ă] fi de paza caselor noastre, că nu iaste mare lucru de vom aveā și noi un om acoloa la Brașov: noi încă vom mulțumi și dumitale, și a tot Sfatului. Și, cu aciasta sfărșindu, mila lui Dumnezeū să fie pururea cu dumneata. Av gu]st 20 dni, 1° 7215 [1707].

De bine voitoriū dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V^o :] Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreama de bine voitoriū, dumnealū jupănului Ghiorghe Hetchel, marele-județ al cinstitei cetățī Brașovului, cu mult[ă] săn[ă]tate să să dea.

{Pecete mare, rotundă ¹.}

¹ No 398.

9.

† Io Costandin Voevod, bj. mltiü gsdnũ zeml. vlahiscoe.

† La al nostru bun priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitoriü, dumnealü jupănul Barteș Sauler, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul. Sănătate și tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeü. Cartea dumitale ne-aü venit, și de sănătatea dumitale ne-am bucurat. Ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru arginturile ce aü fost la jupănul Gherghe Mai argintariul, ne le-aü adus dumnealü toate, și, ce aü fost și plata lucrului și cât argint aü mai pus de la dumnealü, am socotit tot, și i-am plătit ce aü fost. Alte lucruri acum n'avum să-ı mai dăm să ne lucreaze. Iar, când vom avea, vom trimite iar la dumnealü, și vom face și dumitale știre. Acfasta acum, și mila lui Dumnezeü să fie cu dumneata.

De bine voitoriü dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V^o.:] La al nostru bun priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitoriü, dumnealü jupănul Barteș Sauler, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

10.

† Io Costandin Voevod bj. mlt. gsdnũ zeml. vlahiescoe.

† La al nostru bun priiatin și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitorü, dumnealü jupănul Barteș Sauler, mare-județü alu cetății Brașovuluı. Săn[ă]tate și tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeu. Cartea dumital[e] de la 13 dn. a ceștiı lunı ne-aü venit, și de săn[ă]tatea dumitale ne-am bucurat. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru ginturile ce avem, de ne lucrează jupănul Ghiorghe Maiu, cum că aü gătit evangheliia și cădealnița și ni le-aü trimis,

¹ No 417.—Datarea: c. 1709 e făcută după numele judeului brașovean.

le-au adus, și lucru frumos au făcut, numai cu zăbavă multă. Și, den câte lucruri bisericești i-am dat să facă, vedem că numai aceastea au gătit, iar niște candelă și o tipsie de năfură, până acum nu s'au mai gătit. Măcaru că ne scrii dumneata că au zis că lucrul bun tot cu zăbavă să face, dar dumnealui cu noi își pune zi până în cutare vreme, când socoteaște, că va putea isprăvi, și noi încă lăsăm până când zice, iar apoi vine zioa, și trece o lună, doao peste zi, și tot nu isprăveaște. Ce am zis și iar zicem că nu să ține dumnealui de cuvânt, și nu face bine. Ce pohtim pe dumneata, tot să-î dai poruncă ca să gătească acealea ce mai sânt ale besearicii, să ne le trimiță cum mai de grab[ă]. Și, pentru alte arginturi ce mai sânt, încă să iaî dumneata un răspunsu ales de la dănsul, pân în ce vreme vor fi gata, să știm. Iat[ă] că am trimis acum cest om al nostru până acolo, ca să ne târguiască câte ceva; ce făcum și dumitale știre, cât să știî, și, de-î va trebui vr'un ajutor al dumital[e], cu ceaia ce vei putea dumn[ea]ta, să-l ajutorezi, vom mulțumi dumitale. Acîasta, și mila lui Dumn[e]zeu să fie cu dumn[ea]ta. Ghen. 27 d., l. 7217 [1709].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] La al nostru bun priiaten și vecin de aproape, de bine voitoriū, dumnealui jupănul Barteș Sauler, mare[e]-județ al cetății Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

II.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zeml. vlahiscoe.

† La al nostru bun priiaten, de binevoitoriū și vecin de aproape, dumnealui jupănul Barteș Saulerū, marele-județu al cinstitei cetății Brașovul. Sănătate și tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeu. Cartea dumital[e] de la — a ceștiî lunî o am luat, și, de a dumitale sănătate înțelegând, am dat laudă lu Dumnezeu. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles; pentru

¹ N° 420.

arginturile noastre de la jupănul Ghiorghe Mai argintariul, cum că le-au gătit toate tocma de la zi, adecă den sfârșitul lui Martie, numaî noi n'am trimis pe nimeni să le iă, — de aciasta adevărat n'am trimis, căce dumneata ne scriiaî mai nainte că, după ce să vorū găti aceale arginturi, ne vei face știre, și pentru aceaia n'am trimis, că am tot așteptat să ne vie de la dumneata înștiințare, și nu ne-au mai venit nimic. Acum, făcându-ne dumneata știre că sănt gata, mulțumim dumitale, și iat[ă] că numaî de cât am trimis acest om al nostru ca să le iă să le aducă. Ce pohtim pe dumneata să poruncești jupănului Ghiorghe, aceale arginturi toate, să le așaze bine într'o cutie mare,—ce va fi cheltuiala aceiî cutiî vom da noi aici—și făr zăbavă să ni le aduci; încă zi dumneata jupănului Ghiorghe că, de va putea să vie el însuș cu arginturil[e] aici, ca să ne facem socoteală cu dumnealui, de cât argint i-am dat, de va fi mai fi rămas, aū de va fi mai pus și de la dumnealui, și pentru plată încă s'ar vedea ce i s'au dat și ce aū mai rămas,—mai bine ar fi; iar, de nu va putea veni, să ne trimiță foiț[ă] de socoteal[ă] de cât argint aū fost și de aū mai pus de la dumnealui, de n'aū mai pus, aū ce va fi rămas, și pentru a plății iar să ne semneaze ce aū luat și ce aū rămas, ca să-i dăm ce va mai fi. Aciasta acum, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Ap. 26 d., 1^e 7217 [1709].

De bine voitoriū dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V^o:] † La al nostru bun priiaten, de bine voitoriū și vecin de aproape, dumnealui jupănul Barteș Saulerū, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu mult[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea. [Pecete mare, rotundă¹.]

12.

† Io Costandin Voevod bjiū mlst. gspdnū zeml. vlahiscoe.

† Cinstitului, alū nostru de bine voitoriū și vecin de aproape, dumnealui jupănul Barteș Saulerū, județulū celū mare al cinstitei cetăți Brașovului. Sănătate și tot binele pohtim du-

¹ N° 416.

mitale de la Dumnezeu. Cartea dumitale ne-aū venit, și, de a dumitale sănătate înțelegând, ne-am bucurat și am dat laudă lu Dumnezeu. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru Hendrih Lambru clopotariul, care s'au tocmit cu noi să facă niște sulinare pentru un puțu, cum că n'au putut să le isprăvească, având alte lucruri, iar până într'o lună le va găti, — de aciasta bine ar fi fost ca să să ție de cuvânt, precum aū grăit cu noi, iarū, deaca nu s'aū putut, fie și până atunce, numai îi poruncește dumneata, în sfârșitul aceștii luni să fie gata, să nu ne mai prelungească. Noi cară vom trimite ca să le aducă, numai știre să avem, să știm când vor fi gata. Însă acestea socotim că tot să va găti, numai nu știm cum vom să facem cu alt clopotariū, iar de acolo, ce-l chiiamă Mihaī, — că i-am dat niște cūaoae, ca să prefacă niște sfeașnice la o bisearică, și ș'aū pus zi cu noi până acum, la S[fe]ti Petriū, să le gătească; iar, necum să le isprăvească, precum aū grăit, ce înțelegem că nici s'aū mișcat până acum, ca să să apuce de lucru cevași, și ne-am mirat de aciasta, că și aici putem zice că uniī meșteri sânt de să scapătă de cuvânt, iar, pecum vedem, întrec acei de acolo cu nestarea la cuvânt. Noi pe acel clopotariū nici l-am silit, nici l-am rugat să ne lucreaze, ce elu de voia lui aū venit de ni s'au rugat ca să nu-l lipsim nici pe dānsul de la lucrul nostru. Și i-am dat acel lucrīșorī, iar el acum umblă purtāndu-ne de valū, și iatā că ne stā lucrul jos. Darū, deaca aū știut că nu ne va putea lucra, să nu ne fie luoat lucrul,—că am fi dat și sfeașnicele acealea iar la Hendrih Lambru clopotariul. de le-ar fi prefăcut; ce de supărările lui n'am avut ce face, gândind că va fi om de omenie, și ne-am ținut cu nădeajde; iar el nici aū avut gând să să apuce să lucreaze. Ce pohtim pe Domniia Ta să-ī dāi porunca dumitale, aū să ne gătească sfeașnicile, aū, deaca nu poate lucra, să dea cūaoaia la celal[a]lt clopotariū, Hendrih Lambu (*sic*), să le facă,—că iaste și rușine: el s'aū rugat să-ī dām lucru, și acum el să ne poarte de val și să ne dea de zmin-teală, nu iaste bine. Am fost pohtit dumneata pentru cuțitariul, ca să-ī poruncești să iasā den case, și am știut să

fie eşit, că şi omul dumneavoastră ce au venit aici ne-au spus că au eşit, iar acum înţeleasem că tot şade în case. Ce şi de acîasta mai pohtim pe dumneata, de n'au eşit, fă-î o poruncă mai cu tărie, să iasă, că avem câte ceva a dereage la casele acealea. Şi, cu acîasta sfărşindu, mila lui D[u]mn[e]zeu să fie cu dumneata. Iul. 1 dn., lt 7217 [1709].

De bine voitoriū dumitale :

Io Costandin Voevod.

[V°:] † Cînstitului al nostru de bine voitoriū şi vecinū de aproape, dumnealui jupănul Barteş Sauler, judeţul cel mare al cînstitei cetăţi Braşovul, cu multă sănătate să s[ă] dea [Pecete mare rotundă¹.]

13.

† Io Costandin Voevod, bjiū mltiū gspdrū zemle vlahiscoe.

† Cînstitului şi al nostru de bine voitoriū, vecin de aproape, dumnealui jupănul Barteş Seulerū, marele-judeţū alū cînstitei cetăţi Braşovului, sănătate şi tot binele de la putearnecul Dumnezeū poftim ca să dăruiască dumitale. Cartea dumitale ce ne-ai trimis în trecutele zile ne-au venit, şi ce ne-ai scris dumneata, am înţeles. Pentru nişte sfeaşnice de besearică ce am fost dat la Mihaî clopotariul, ca să ne lucreaze, cum că nu le-au putut lucra, să le isprăvească la soroc, având alte lucruri împărăteşti, de acîasta poate fi şi așa, iar şi de cînd le-am dat să ni le lucreaze, nu iaste puţină vreamă, tocma de astă iarnă, o jum[ă]tate de an, de ar fi vrut să lucreze. Pentre (*sic*) lucrul aceliîmpărătescu, tot ar fi avut vreamă de ar fi lucrat şi la al nostru, şi l-ar fi isprăvit. Ce nu va fi vrut să lucreaze; de aceaie n'au lucrat. Şi, deaca au ştiut că nu vā să lucreaze, incaî să nu ne fie luat lucrul nostru, să ne facă atăta zăbavă, De care lucru acum n'avem ce să mai zicem alt, făr de cāt vedem că ne scrii dumneata, cum că, după ce să vor întoarce de la Sibiiū, le vei da dumneata poruncă de să vor apuca, şi le vor isprăvi făr de zăbavă. Ce socotim că până acum vor fi venit aici. Deci poftim pre dumneata să le dai poruncă ca aceaia, să să

¹ No 421.

apuce să le facă și să le gătească, să ni le aducă, să nu le mai zăbovească, — că iaste și rușine, fiind atăta vreme, de când le-am dat să le lucreze; ce ar ca[m] ajunge acum. Iar, pentru celalalt meșter, carele ne lucrează la un meșteșug ce va să facă aici la o fântână, ne-au scris în trecutele zile o carte ca să trimitem 2 cară, să să afle în sfârșitul lunii lui Iulie acolò, să încarce sulinarile și alte lucruri ce mai sânt de treaba fântânii aceștia, să le aducă aici. Ce noi iată că am lăsat de au trecut și den Avgust șase zile, căci știm că meșterii aceștea pururea sânt obicinuiți de nu să țin de cuvânt și nici-odată lucrul nu-l gătescu la zioa ce-și pun. Pentru aceea și noi am lăsat de au trecut o săptămână mai mult peste zi, socotind că până acum doar îl va fi gătit. De care iată că trimisem pe cîastă slugă a noastră, poruncindu-î ca să facă de la Rucăr 2 cară, să meargă să încarce lucrurile acealea ce vor fi să le aducă. Ce, viind sluga noastră aci, poftim pre dumneata să dai meșterului poruncă, ca numaî de cât să încarce și sulinarile și alt lucru ce va mai fi, tot, și să vie den preună cu dănele aici, ca să le așaze la fântână, să nu ne mai facă altă zăticnire și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Av[gu]st 7 dn., 7217 [1709].

De bine voitoriū dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V°:] † Cîstitului și al nostru de bine voitoriu, bun priiatin și vecin de aproape, dumnealui jupănului Barteș Seuler, marele-județ al cîstitei cetăți Brașovului, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

XII. Sticlă.

E interesant să se afle că Matei-Vodă cel gospodar a făcut o sticlărie în țară, dar materialele le aducea din Brașov, cum se vede din scrisoarea ce urmează, a Vornicului Dragomir, mîna dreaptă a Domnului său:

¹ N_o 424.

[Matei-Vodă] la al nostru cinstit și prè-iubit și de la inimă dulce și bun priiaten, jupan Mihaï, județul cel mare dentru cinstită cetatea Brașovului. Pohtim de la milostivul D[u]mn[e]zeu să dăruiască dumnitale multă sănătate și bună pace, împreună cu toat[ă] cinstită casa dumn[i]t[a]le. Cătră aciasta, cinstită cartea dumnitale, ce mii-aï scris pre fecforul nostru, pre Lupul Vătavul, venitu-mii-aũ, și cu dragoste o am primit, și scrisorie dumnital[e] pre rând i-am înțăles, și mulțămim d[u]mn[i]tale pentru căc[i] nu sântem uitat[i] de cătră d[u]mn[e]ta. Așij-direa facem știre d[u]mn[i]tale că, având Măriia Sa Domnu nostru aciastă sticlărie, carea iaste de treaba Măriei Sale, scris-aũ Măriia Sa pentru pământul ce să află în olatul cetății supt ascultarea dumnital[e]. Ce și noi pohtim pre d[u]mn[e]ta ca să aibă porincă și să sârguiască să nu facă zăbav[ă]; iar, ce va fi pohta și treaba d[u]mn[i]tale aic[i] cătră Măriia Sa Domnu nostru și cătră țara noastră, nu ne prigeta, ce în tot cîasul ne porunceaste: noi sântem bucuroș și gata să slujim d[u]mn[i]tale. De aciasta pohtim... Amin. Aprilie 11.

Nendoit și bun priiaten d[u]mn[i]tale:

Dragomir Vel Dvornic.

La al nostru cinstit și iubit și de la inimă dulce și bun priiaten și de aproape vecinu, jupan Mihaï județul cel mare dentru c[in]stită cetatea Brașovului, cu cinste să s[e] dia.

[Pecete verde, ruptă ¹.]

XIII. «Peteare», flori și mărunțisuri.

Cîte alte lucruri nu se mai aduceau de la Brașovenii cari înfățișau pentru noi cuceririle vechi și nouă ale civilizației apusene! Doamna Elina a lui Matei Basarab are nevoie de izvoade de cusut și de semințuri de flori: cui i-ar putea scrie mai potrivit decît prietenei sale, judeceasa brașoveană? Un Domn moldovean din veacul al XVI-lea vrea să aibă de la Brașov un grădinar bun, precum, în al XVI-lea, Lăpușneanu chemase de acolo până și buturări. Boieri din amîn-

¹ No 54r.

două țerile trimet adesea în cetatea de graniță oameni de-ai lor cu cară, pentru a face fel de fel de cumpărături înaintea serbătorilor bisericești, înaintea unui botez sau unei nunți. Dacă s'ar fi rătăcit până la noi o țidulă de-a acestor trimiși, ar fi fost fără îndoială un însemnat câștig pentru istoria, încă așa de nedesăvârșită, a culturii noastre.

I.

† La al nostru cinstit și prea-iubit mai mare părinte, jupânul Mihaiu, județul cel mar[e] al cinstit Scaunului cetății Brașovului. Sănătate pohtescă de la m[i]l[o]stivul Dumnezeu să dăruiască dumnital[e], de împreună cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumnital[e]. Alta, să verî pohti dumneata a ști și de bună sănătatea Mării Sale Domnu nostru, cu mila lu Dumnezeu iaste Măriia Sa sănătos și veasel și întru bun[ă] pace. Așijdirea și noi încă ne aflăm pre lângă spatele Mării Sal[e] cu bun[ă] sănătate. Alta, fac știre dumnitale că acia în cetatea dumneavoastră trimis-am sluga noastră, pre Boiar Iștfan, ca să ne târguiască câteva târguiale pre seama noastră. Decî pohtescu pre dumneata ca pre un părinte, să faci domneata atăta bine pentru voia noastră de un car cu cai, ca să ne rădic[e] aceale târguial[e], să le aduc[ă] până la Rucăr. Iar eu foarte voi ști har și voiu mulțemi dumnital[e]. Și, de ce va hi treaba și pohta dumnital[e], dumneata făr[ă] preaget să îndrăznești cu scrisoarea la noi, ca la un fecior al dumnetal[e], că, de câttu-m va hi prălejul, tot voiû sluj[i] dumnital[e]. Foarte pohtescu pre dumneata pentr'aacest lucru. De aceasta am scris dumnital[e]. Să hii dumneata sănătos ѠѢ ГИ ПОУДАВАТЕ С ѠѢ ХЕ АМИН, МАР. КИ АНИ [=de la Dumnezeu să se dea, de la Hristos, amin; Martie 28 de zile].

† Ca un fecior al dumnitalea :
Socol Vel Cliuț[er].

[V°:] Cu cinste să se dea această carte întru cinstit[ă] măn[a] a cinstit mai mar[e] părintel[er] nostru jupânul Mihaiu

județul cel mar[e] al cinstit Scaunului cetății Brașovului...
amin.

[Pecete cu cerbul și inscripția: «Socol Clucerol»¹.]

2.

† La al nostru cinstit și bun priaten și de aproape vecin, jupănul Mihaiū, județul cetății Brașovului, viaț[ă] și bună săn[ă]tate pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeū să-ți dăruiască dumnital[e], împreun[ă] cu toot[ă] cinstită casa dumnital[e]. Pentru care lucru, să veī întreba dumneata și de sănătatea Mării Sal[e] Domnu nostru, cu ajutoriul m[i]l[o]stivului Dumnezeū iaste Măriia Luī săn[ă]toș; lângă cinstite spatele Mării Sal[e] aflămu-ne și noi sănătoș. Alta, întâmplându-se a venirea feciorul nostru Lupul Văi[a]hul pentru trebile nostre, ca să ne târguiască câte ceva de acolo, n'am putut lăsa ca să nu scriem dumnital[e], ca să putem ști de bun[ă] sănătatea dumnitale. Numai și dumneata, scrie-ni dumneata în toot[ă] vreamea, de ce vor fi trebile dumnital[e] aicea, la Măriia Sa Domnu nostru, că noi vom hi nevoitorī a sluju (*sic*) dumnital[e]. Aceasta scriem. Să fī dumneata săn[ă]tos, amin. Pis Ap. 4 d., l' 7152 [1644].

† Fratel[e] dumnital[e]: Drag[o]mir V[e]l Dvornic.

[V°] † La al nostru cinstit și prea-iubit și bun priaten și de aproape vecin, jupănul Mihaiū, județul cetății Brașovului, cu cinste să să dea.

[Pecetea obișnuită².]

3.

Elina gspjda, bijeiū mlt. năcalnița zemle vlașcoe [Doamna luī Matei-Vodă].

Scris-am la a noastră iubită, bun[ă] priiatnică și de aproape vecină, jup[ă]neasa Catrina judeceasa den cinsti[ă] cetatea Brașovului; cu săn[ă]tate mă 'nchin dumnital[e]. Alta, poh-tescu pre dumneata că aici am cumpărat Domnia Mea o

¹ N° 587.

² N° 606.

roabă, și iaste împletitoare, numai nu avem aici izvoade de peteare, ci să faci dumneata bin[e] să ne dai ceva izvoade de peteare, și mai mari și mai mici, și de călți, și de tot fealiul. Că într' acolo sânt multe la dumneavoastră. Ci să ne câștigi dumneata, și să ne trimiți pre acest om al nostru, iar noi vom avea a mulțemi dumat[*e*]. Și iar pohtescu pre dumneata, pentru rândul sămenților de flori de tot fealiul, să ne dăruiești dumneata și noao de ce vor fi acol[o] la dumneavoastră. Iar, de nu le ver[*i*] putea trimite acum pre acest om, le ve[*i*] trimite mai încoalea, la vream[*e*]. Iar Domnia Mea încă voi fi bucuroas[ă], den ce va hi pohta dumat[*e*]. Să hi dumneata săn[ă]toas[ă]. Pis F[*e*]v[*r*uarie] 10 dni, 1° 7157 [1649].

[V^o:] La a noastră iubită, bur[ă] priiatnică și vecină de aproape, jup[ă]neasa Catrina judeceasa de la cetatea Brașovului ДАТН с [=să se dea].

[Pecete mică cu corbul (?) și inscripția: Elena Domnița? ¹.]

4.

† Io Vasilie Voevoda, bojiu mlstiiu gspdrū zemli moldavscoi. Scriem Domnia Mia la cinstit priiatinul nostru dumnialui Mihaï, giudețul cel mare de cetatia Brașeuului, multă săn[ă]tati. Cătrî acîasta dăm știre dumitale pentru rândul cestor meșteri grîdinarî, cariî am pohtit la dumn[ia]ta, și dumn[ia]ta pre pohta noastră ai făcut, și aicia la noi i-ai trimis, mulțămim dumitale; și ei, ca nește oameni înțelepți, lucrul său cu cinste l-au plinit. Acum au venit vreamia de s'au cerșut acasă, și i-am slobozit. Decî pohtim pre dumn[ia]ta, cîndu veni primăvara, vreamia lucrului, iarăș să-i trimiți aicia la noi, iară noi încă sintem daturî a plini pohta dumat[*i*], ce va hi spre acîastă parte de loc; И БЖДѢТ ЗДРАКИА ГДЕТН УТ ХІ, АМНН [=și să fie sănătate Domniei Tale în Hristos și pace.]

Io Vasilie-Vod[ă].

U Ias, vlto 7161 [1652], msța Octomvri[*e*] 13.

¹ N° 618.

[V°:] La al nostru cinstit priiatin, dumnialuî Mihaî, giudețul cel mare de cetatia Brașeului¹. . .

[Pecete mare².]

5.

† Noi Ghiorghei Ștefan Voevoda scriiam la al nostru cinstit priiatin, dumnaluî Mihaî marele-gîodiaț de cinstit[a] cetaate Brașăuluî. Multă săn[ătate. Mu]lt pohtesc pre dumnata pentru un cal, car[e] cal [l-a]u fost] lăsat Daniil cî-a]u fostu slug[ă] la Costantin-Vod[ă]: acmu iaste la noi. Diacî, tâmplându-s[ă] a-l trimite nainte co o trabî, s'a]u rugat să trimitem omul nostru să iă calul. Diacî poftiam pre dumnata să să dè acel cal pre mănă cestuî om al nostru. Acîasta poftim pre dumnata. Să fî sănătos *wt xi* [= de la Hristos]. Amin.

Io Gheorghî Ștefan Voevod.

Pis ot Feldior³, let 7166 [1668], Maî 16.

[V°:] La al nostru cinstit priiatin dumnaluî, Mihaî marele-gîodeț, *чиче дати с* [= cu cinste să se dea.]

[Pecete mică, roșie, cu bourul între soare și lună și literele latine: G. S. P. M. = Georgius Stephanus, princeps Moldaviae⁴.]

6.

† Cinstit și al nostru bun prieten și d[e] bin[e] voitor, dumn[ea]ta gîupănea Murcoș Voagner⁴. Dum[i] al[e] bun[ă] săn[ă]tate și tot fer[i]citul bin[e] dea l[a] m[ilosti]v[ul] Dumn[e]-zeu rog ca să dăruiască dum[i]tal[e]. Pricin[a] scrisorii nu-î dea altă, făr căt veî ști dumn[e]ta, iat[ă] că am trimis prestot să deșchiză bolta, să è nișt[e] marfă a Mihalcîi, să o aduc[ă], și o lad[ă] cu nișt[e] borfea a copiilor iară să aducă, c'am scris și l[a] Mărie Sa gîudeațul chiar (?), să dea cheilea, să deșchiză bolta. Dea acîasta fac știr[e] dum[i]tal[e]. Să fî dumn[ea]ta săn[ă]tos. U Ocna, Iul. 21 [pe la 1680].

A dum[i]tale bun prieatin și d[e] bin[e] voitor:

Μιχαήλ Σφάντου (?).

¹ Bibl. Ac. Rom., documente; *An. Ac. Rom.*, VIII, p. 249.

² Feldioara.

³ Bibl. Ac. Rom.; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, p. 249.

⁴ Marcus Wagner.

[V^o.] Cînstitului și al nostru bun prietin și d[e] bin[e] voitor dumn[ea]lui gîupănul Marcoș Voagnăr, dum[i]sal[e] cu cîntea și lin[ă] săn[ă]tate să i să dea în Brașăv.

[Pecete roșie cu coroană și slove încurcate ¹.]

7.

Cînstitului și al mieu vechiū, dă aproape bună priiaten și de bine voitoriū, dumnealui marele-județ al c[i]nstitei cetăț Brașovul, de la bunul Dumnezău rog să trimiț[ă] dum[i]tal[e] multă fericire și tot binel[e].

† Pric[i]na scrisori cătră dumneata nu am alt, fără căt, știindu-te pă dumneata că destul ești sup[ă]rat și cu multe valuri înfășurat, am scris dumisale jup[ă]nului Țeaco Ghiorghie pentru nește zădari, trebuindu-m[i] să-m spoiască nește cas[e], ce mi-am făcut la Bucureșt[i]. Ci mă rog și te poftescū și pă d[u]mneata, să fie și cu voința dumital[e], să vie acum mai curând, până nu d[ă] răceaala, să le spoiască, și plata lor, ce va fi, pă deplin le voiū da. Și dumital[e] mulțamitor voiū fi dă osteneaal[ă]. Rămăind datoriū, la ce va fi pofta dumital[e] și putința mea, neapărat a sluj[i] pururea; și iar mă mai rog și te poftescū pă dumneata și pentru un știucatur ce aū fost aici de aū lucrat și acum să află acolò. Iat[ă] că i-am scris să vie să-m[i] lucriază la o cas[ă]. Ce să fie și cu îndemnarea dum[i]tal[e], a mi-l trimiț[e], și voiū mulțami dum[i]tal[e]. Și, cu atăta sfărșănd, mila lui Dumnezău să păzeaască pă dumneata, rog pururea; Av[gust] 19 dni, l^e 7217 [1709].

Al dumitale de bine voitor și pururea gata a sluj[i]:

Toma Cant[acuzino.]

[V^o.] Cînstitului al mieu vechiū, bun și de aproape priiatenu, d[u]mnealui marele-județ al c[in]stitei cetăț Brașovul, cu c[i]nste și cu fericit[ă] sănătate să s[ă] dea.

[Pecete neagră, cu vulturul bicefal și literele: T[o]m[a] C[an]t[acuzino]².]

¹ N° 508.

² N° 701.

CAP. II

Afaceri de hotare.

1. Fugarii.

Braşovul avea supt atîrnarea lui, încă de la 1498, prin zălogire, un număr de sate, legate până atunci de cetatea Branului, care se uniră mai târziu formînd de-a lungul unei văi frumoase, lingă un uşor curs de apă şi supt o «tîmplă» de munţi, cele «Şapte-Sate»: Turcheşul, satul Baciului, Cernatul, Satulung, Purcărenii, Zizinul, Tatrangul sau Tărlungenii, precum şi Apaşa, Crizbavul. Iarăşi de pe acea vreme judele şi juraţii din cetate avură putere de cîrmuire şi de dăjdii, 'adecă drepturile feudale de atunci, asupra satului Bran, castelul însuşi ieşind din mîna regelui şi a celor cărora el îl încredinţa mai de mult (Domnul muntean sau dregătorii ardeleni, Voievodul Ardealului ori comitele Secuilor). De alminterea, amestecul suveranului în aceste părţi e destul de nou, căci încă la 1377, pe vremea cînd Ţara-Românească o avea neastîmpăratul şi nesigurul Voievod Vlaico, Branul era o «cetate nouă», un *novum castrum*¹.

Apoi Crîstianul, Codlea, Prejmerul şi celelalte sate româneşti, precum şi vechiul Rîşnov, care ajunse al doilea tîrg din aceste părţi şi avu judele şi juraţii săi deosebiţi²,

¹ «Novum castrum in lapide Tydrici» (Zimmermann-Werner-Müller, II, p. 480). Pe atunci regele Ludovic era în război cu Muntenii şi trăgea nădejde să li supuie ţara: atunci el făgăduia să strămute vama de la «Ruffa arbor» la Bran, supt cetate (*ibid.*).

² Forma Rosenau, cu înţeles în nemţeşte («cîmpie de trandafiri»), e mai nouă. La început se zicea «Rasnow» (*ibid.*, p. 480).

se ținea încă de la început de Ținutul său, cum se zicea une ori la noi, de «olatul» Brașovului¹. Pe de altă parte, încă din veacul al XIV^{lea}, în sfârșit, Brașovenii aveau pământ la Tohanî, Zernești, Vlădeni, dar acel care a hotărît alipirea acestor sate curat românești la «domeniul» Brașovului a fost Împăratul Sigismund, al cărui chip, refăcut în veacul al XVIII^{lea}, împodobește și astăzi sala de lucru a Arhivelor orășenești din Brașov.

Fără să mai pomenim stăpînirea trecătoare a unor sate făgărășene, cum e Șercaia.

Astfel, Ținutul brașovean mergea din preajma Rucărului, pe la Predeal până la pasul Buzăului, și era mărginaș cu patru din județele muntene: Muscelul, Dîmbovița, Prahova și Buzăul.

Care era starea locuitorilor romîni supuși Brașovului, se va vedea într'un capitol următor. Ea putea să fie privită ca mai bună, dar și ca mai rea — după punctul de vedere —, decît starea ȣeranilor noștri. Nu trebuie să se uite că *Rumîni* de la noi aveau ca stăpîn pe un boier de neamul lor, pe o mănăstire cu mîna mai ușoară, legată oricum de datorii creștinești, pe cînd dincolo Sasul avea cel mai desăvîrșit despreț pentru «Blochul» său, pe care-l punea alături cu boul său, cu oaia sa și cu celelalte «dobitoace ale pămîntului». Să se ție iarăși în seamă că asămănarea se cuvine a fi făcută între Romîni supuși Brașovului și locuitorii *de la munte* din Țara-Românească, iar nu cu acei din șes său de la baltă; și nicăiri nu s'a păstrat mai bine moșnenia veche decît în aceste ȣinuturi mai ferite și, trebuie să spunem iarăși, mai sărace, așa încît ispitiau mai puțin pe boierul dorit de întindere și cotropire.

Pe urmă, se înșeală cineva foarte mult cînd vorbește de veșnica nesiguranță a înprejurărilor din principate. Datina era aici așa de puternică, încît nimeni nu cuteza s'o înfrunte. Iarăși e o închipuire prădăciunea veșnică din partea Turcilor și Tatarilor. Tatarii erau ȣinuți doar în friu de Turci, iar

¹ V. I. c. Cf. *Die Rechtslage des ehemaligen Törsburger Dominiums*, Brașov, 1882.

aceştia aveau nevoie, din partea noastră, nu de jaful sălbatec, pustietor al ostaşului nesupus, ci de exploatarea sistematică a Statului. Trebuia ca ȋeranul român să trăiască şi să fie sănătos, mulţămît chiar oarecum, pentru ca să-î poată paşte oile şi scoate hrana din pămînt. Între grijile de căpetenie ale Domnilor era aceasta: o apăsare prea mare aducea fuga locuitorilor, iar aceasta mazilia domnescului vinovat sau domnescului nepriceput.

Timp de douăzeci de ani, dacă se lasă la o parte cele trei năvăliri moldovenestî, Matei Basarab, adevărat bun păstor şi părinte, a ținut țara în cea mai deplină linişte, cu judecată bună şi dări cumpătate. Picior de Turc sau de Tatar nu s'a văzut în văile de sus ale Dîmboviţei, Ialomiţei, Prahovei, Buzăului, care erau în hotar cu pămîntul săsesc al Braşovenilor. Supt Constantin Basarab, urmaşul lui Matei, această «pace domnească» a ținut şi mai departe. Răscoala şi prădăciunile Seimenilor au atins numai viaţa şi gospodăria boierilor din Bucureşti şi Tîrgovişte, şi n'a jignit întru nimic pe țeranî. Numai după înlocuirea lui Constantin cu Radu Mihnea, Turcii sosesc pentru a supune Domni haini sau pentru a trece împotriva Ardealului neascultător. E atunci o epocă de vre-o douăzeci de ani, care începe cu astfel de păcate ostăşestî şi urmează cu stăpînitori lacomî, precum a fost Duca şi chiar Grigore Ghica, sau netrebnicî: un Radu Leon, un Antonie din Popeşti. Dar cu venirea în Domnie a lui Şerban Cantacuzino se întorc iarăşi timpurile bune de statornicie, de cîrmuire hotărîtă şi înţeleaptă. Până la 1688 nu se mai vede tabără turcească la noi, nici una nemţească, precum doriau cîţiva dintre boieri. Brîncoveanu, urmaşul lui Şerban, trebuie să îndure la început şi Nemţi şi Turci şi Tatarî, şi Unguri de-ai lui Tököly, dar aceasta ține numai trei ani. Pe urmă, plătind la vreme, stăruind unde trebuie, hrănind la Poartă prietenî siguri, manevrînd ager cu făgăduielile şi cu ştirile mincinoase, şi faţă de creştinî şi faţă de păgîni, Constantin-Vodă ştie să ferească țara de oştenî străini, să-î lase pacea, în care se puteau lucra şi chiar strînge bogățiile.

Pe cînd să vedem ce este în Ardeal. De la Mihaî Viteazul

încoace până la Gavril Bethlen, adecă timp de douăzeci de ani, lupte înviersunate, nimicitoare pentru locuitorii, între Nemți, Romîni din Țara-Românească, nobilii unguri, Sași, Turci, Tatarî. Nu se poate spune prin cuvinte ce a suferit atunci țeranul ardelean de orice neam, dar, firește, înainte de toate, bietul «Valah» oropsit, călcat ca iarba cîmpului în copitele cailor. Bethlen face politică în stil mare: vrea Ungaria Împăratului, vrea Polonia și apasă greu asupra unei țerișoare nu tocmai bogată, ca Ardealul. El moare înainte de vreme, și norocul Ardelenilor îi dă ca urmaș pe Gheorghe Rákóczy cel d'întăiu, om patriot, cinstit și cuminte. Ca și Țara-Românească supt Matei, principatul vecin are liniște acum pentru vre-o douăzeci de ani. Dar cel de-al doilea Gheorghe Rákóczy, «Craiă» de la 1648 înainte, umblă după planurile cele mari ale unui Bethlen. Turcii nu-l mai vrea, umblă să-l scoată în toate chipurile, și oști păgîne fără milă tăbăresc asupra țerii, de o istovesc cu totul. Față de cei ce sprijină pe Rákóczy, pe Ioan Kemény, unindu-se cu Germanii dușmanii, nu se mai încapă nici-o milă. Zile grozave s'au urmat dincolo de munți până ce puterea a rămas în sfîrșit, după voia Turcilor, în mîna pașnicului și nobilului Mihai Apaffy, tipul tributarului credincios.

Dar iată că încercarea Turcilor de a lua Viena nu izbuște. Imperialii se apropie de Ardeal și pătrund chiar în cuprinsul lui. Cel de-al doilea Apaffy abdică. Împăratul creștin e stăpînul principatului, care e unit astfel cu Ungaria germană, cu Statele Casei de Austria. Însă Ungurii, cari păstraă ura lor veche împotriva Nemților, nu vrea să primească noua stare de lucruri. Ei găsesc întăiu în trufașul Emeric Tököly o căpetenie, și acesta aduce în 1690 pe Turci asupra Ardealului: o luptă se dă la Zîrnești, în care Imperialii sînt învinși, și cete răparețe de Tatarî se abat asupra satelor fără deosebire, săturîndu-se de jaf și de suferință omenească. Pentru ca să se împiedece o nouă nenorocire ca aceasta, guvernul austriac umple Ardealul de cătane, care trebuie ținute, hrănite și nu se poartă totdeauna bine, ci *pedepsesc* cu cea mai neomenoasă asprime, arzînd casele

și colibele, orice bănuială de trădare¹. Cetățile vechi se ridică pretutindenți, apăsătoare. Și, din partea lor, Ungurii iubitori de neatințare nu se lasă. Curuții, dușmani ai Imperialilor, Lobonții, cari atacă pe Curuți, împănază toată țara: drumurile sînt ale celor d'întăiu; neputînd să ducă războiul, Curuții fac haiducie sau tălhușag de cel mai prost fel. Odată vedem pe Brîncoveanu că se roagă a i se da Nemți din cetate pentru paza postavurilor ce aduce în țară.

Se mîntuie cu Tökölly; el merge în Turcia să-și ispășească păcatele prin umilință și sărăcie, și să moară. Dar Francisc Rákóczy apare în locul lui, luptînd pentru același scop, cu aceiași oameni, și cu aceleași arme. Iarăși un strașnic război civil împarte țara în două și gonește orice siguranță aproape, în toate părțile.

Și, cînd aceasta se mîntuie, Curtea vienesă, stăpînă pe întregul Ardeal, își pune în minte să oprească deserțiunile Romînilor de la Unirea în credință cu Roma. Încep certe, răscoale, uneltiri cu străinii, fugi peste hotare. Granițele sînt pázite, și cele mai aspre măsuri se ieaș împotriva celor ce-și părăsesc căminurile; dar nu totdeauna cu folos. *Cătania*, slujba militară, e privită întăiu de țeranii romîni ca o strașnică osîndă, un fel de trimetere pentru vecie între limbile străine, și principatele se umplu de desertorii Împăratului.

La urma atitor frămîntări, ce se vede? Țeranul plătește aceleași dijme «domnului de pămînt», un străin, preotului de altă lege; el are aceleași datorii față de legea sa și, pe lîngă toate acestea, cad, necurmat și sigur, sarcinile împărătești.

Am lăsat la o parte timpurile vechi, înnainte de 1600. Asupra lor se poate ști mai puțin, și din acel timp n'avem acele izvoare românești a căror tipărire e unul din scopurile cărții de față. Se poate spune însă fără greș că, în acel răs-timp cînd Țara-Românească a fost, de la moartea lui Mircea-cel-Mare până la 1550 măcar, neconținut zguduită de luptele pentru Domnie, iar de la 1550 înnainte a suferit cea mai

¹ Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, ed. Meltzl, I, p. 21.

grea povară a cererilor turcești, care trebuiau să ducă la o răscoală desperată —, îi era mai bine țeranului român să trăiască în Ardealul Împăratului Sigismund, al lui Matiaș Corvinul, al principilor din Casa Zápolya și din Casa Báthory. Dacă tot așa a fost și înaintea de Mircea, poate fi supus îndoielii; pe atunci cîrmuirea nu și-o smulgeau așa de sălbatec feciorii și vlăstarele de Domni. Și, iarăși, pe atunci Turcii erau încă departe și între ei și Dunăre stăteau Bulgarii și Sirbii, apărîndu-ne. În sfîrșit la noi țeranii erau liberi și se puteau înălța oricît de sus.

Pasurile Carpaților au fost totdeauna străbătute, cu voie de la cîrmuirea dintr'o parte și din cealaltă, sau, mai ales, fără de voie. Cînd la noi bătea războiul dintre pretendenți, «Domnișorii», cînd Turcul stătea la vaduri pîndind, vară și iarnă, țerănimea din «Țară» se oploșia în «olatul» Sibienilor sau al Brașovenilor. Cînd dăjdile erau grele în Ardeal, cînd țara era în luptă și năpădită de dușmani, sătenii de acolo se furișau dincoace. Ținînd samă de caracterisările ce s'au dat până la Mircea, foarte mulți Romîni ardeleni vor fi căutat un adăpost sub oblăduirea Voievodului din sîngele și de legea lor, în locurile senine, fără robie. De la Mircea la Mihai Viteazul, sălbătăciile Turcilor și năzdrăvăniile Domnișorilor vor fi gonit pe țeranii munteni ca pe niște turme nenorocite în Ardeal. Și după Mihai Viteazul, vre o douăzeci de ani, noi am primit oaspeți de acolo. Apoi înțelepții stăpînitori Matei și Rákóczy I-iu se îngrijesc de o potrivă a-și păstra toți supușii. De la 1658 înainte, iarăși fuga se face de dincolo dincoace. Brîncoveanu are o țară plină de locuitori, în bună parte pribegî din toate vecinătățile. Și Fanarioții de prin 1740-80 țin porțile deschise pentru pribegî, și ce pierd la Dunăre — căci e mai ușor să trăiești de-a dreptul sub Turci —, ei cîștigă adesea la munte.

Cînd găsim două nume asemenea în Ardeal și în Țara Românească, la munte, putem bănuî o emigrație și înțelege în ce sens ce s'a făcut. Astfel, cînd este un Rucăr în Țara Făgărașului și altul în marginea Muscelului, la «șchelă», în-

țelegem că cel d'întăiu a fost colonizat de Domniî munteni, stăpîni ai Făgărașului, cu sătenî din cel de-al doilea. Iar cînd Tohanilor din Țara Bîrsei li răspund Tohaniî din Buzău, putem vedea în aceștî din urmă o colonie a celor d'întăiu. Un sat era atunci o familie; numele era și pentru pămînt și pentru oameni, și, unde mergeau aceștia, îl duceau cu dînsîi.

Pază de hotare nu exista pe atunci, nici din partea Ardelenilor, nici dintr'a noastră. Numai la pasurî așteptaî «vigesimatorî» pentru a lua vama, $\frac{1}{20}$. Potecile erau foarte puțin păzite. Până tîrziu în epoca Fanarioților, grija hotarului era lăsată în mîna unor sătenî de acolo, cari se bucuraî pentru aceasta de anumite scutirî de dăjdî. Astfel, încă din vremea lui Ieremia Movilă, straja o făceaî într'un loc străjerî de la Dărmăneștî și Oprișanî ¹. Pe vremea lui Matei Basarab plăiașî din sate, supt vîtașî, aveaî de la Domnie sarcina «să păzească plaiurile de hoțî și de oameni răî și de oameni birnicî, să nu treacă în țara ungurească» ². Ni s'a păstrat și numirea, de Brîncoveanu, la 1704, a unui vîtaf de plaiu, care nu va plăti decît haraciul, și anume în sumă scăzută: «birul vîtașesc», care făcea numai 10 ughî pe an ³. Întîlnim la 1734 în Moldova străjerî de Comăneștî, scutițî de vama vitelor și a peștelui de hrană; staî și ei supt un vîtav. Din actul care-î pomenește, aflăm cum se făcea trecerea pe la strajă a negustorilor, cărăușilor și drumeților. Vameșul își lua vama, iar vîtavul «punea pecetea străjiî pe pecetluitură», adică dădea o hîrtie pecetluită, în loc de a fi iscălită; pentru aceasta se lua taxa de 3 banî, și o împărțiau de o potrivă pîrcălabîi de Bacău, vameșî de hotar și acest vîtav ⁴. Din aceștî vîtavi de plăiașî se desvoltară mai tîrziu, în Țara-Romănească, vîtaviî de plaiurî, cari

¹ *Arc'v. istorică*, I², p. 107.

² *Studîi și doc.*, V, pp. 120-1, n° 16.

³ *Ibid.*, V, p. 357.

⁴ *Studîi și doc.*, VI, pp. 209-10, n° 2.

aveau și datoria de a strînge unele dări, de a judeca și a pedepsi, dar numai până la «doazăcăci, treizeci bețe»¹.

Cu o pază ca aceasta, se trecea lesne, și nu cite unul-doî, ci, la vremea marilor primejdii și apăsărilor nesuferite, sate întregi. Domnii aflau însă destul de răpede despre lipsa fugarilor.

Întăi, și în vremea veche, îi pîriau sătenii, cu toată prietenia, înrudirea sau mila. Birul era hotărît într'o singură sumă pe tot satul, și locuitorii îl împărțiau între ei, după averea fiecăruia; aceasta se chema *cisluire*, alegere a *cislelor*. Cînd unul din birnici lipsia, *cisla* lui nu era ștearsă din catastișele Vistieriei, ci rămînea s'o răspundă cei rămași în sat. Ei nu erau cîtuși de puțin bucuroși de această creștere a părților lor, de această îngreuiare a unei sarcini și așa destul de grele, și pîriau la Domnie. Domnul scria atunci vecinilor, cerînd ca birnicii furișați afară din țara lor să fie aduși înapoi la hotar. După multe tăgăneli — căci și Sașii erau bucuroși de muncitori mai mulți pe pămîntul lor —, dorința domnească era îndeplinită. Pentru a grăbi lucrul, se închideau une ori pasurile din partea Muntenilor, se opria adecă negoțul, și pagubele erau așa de mari pentru Brașoveni, pentru Sibienii, încît ei se grăbiau să dea înapoi pe bieții țeranii opoșiți la dînșii.

Maî târziu, cînd fugarii erau Rumîni vre unui boier, vre unei mănăstiri, plîngerile veniau din partea stăpînilor păgubiți, cari arătau că «se hrănesc» cu acei oameni și nu-i lasă în ruptul capului. Cînd reclamația atîngea niște emigranți așezați de 40-50 de ani în «olatul» Sașilor, se socotia că sorocul de prescripție e îndeplinit, și trimeterea înapoi nu se mai făcea. Cînd însă era vorba de fugari mai proaspeți, ei trebuiau să-și vadă, de voie, de nevoie, căminul părăsit pentru prea multă suferință.

Domnul însuși făcea de la sine urmărirea pentru țeranii pribegi din acele sate care aveau un rost în viața Statului.

¹ *Ibid.*, pp 511-2, n° 286.

Astfel el afla îndată și reclama fără zăbavă, cînd se strecuraū oamenii de la schele, Rucărul și Dragoslavele: sătenii de acolo slujiau pentru pază, pentru ajutorul vameșului, pentru datul carălor ce mergeaū să aducă de la Brașov postav, sfoară, lucrări de metal,—«slujbă a Domniei» pentru care nu se încăpea plată. El ținea să nu se «risipească» sate ca acestea, și băga bine de samă ca ele să fie totdeauna bine locuite. Măsurî grabnice se luaū și se întrebuițaū cuvinte tari, pline de amenințare, și cînd pofta de fugă bîntuia vre-un sat plăieșesc, a căruî stricare descoperia hotarul.

În sfîrșit, între fugari eraū, neapărat și Țiganiî. Mai folositori decît Rumîniî — fiindcă puteaū fi întrebuițați la orice și eraū oameni cu meșteșuguri —, ei nu puteaū fi părăsiți lesne de egumeni și de boieri, cari umblaū morțiș după dînșii. Totuși unii dintre bogații Brașoveni din veacul al XVII^{lea} aveaū cîte un Țigan, doi, pe cari-l țineaū ca robî, cu toate că în Țara Ungurească țigănimia avea o situație mai bună și era supusă numai Voevozelor săi. Astfel de Țigani robî nu puteaū veni însă decît la noi: eraū vechi pribegî mai rău căutați sau, cîte odată, uitați de stăpîniî lor¹.

I.

† Întru tot cinstit și de Dumnezeu dăruit și mai mare județ a cetăție Brașevului, dumneata jupăne Mihaiū, de la milostivul Dumnezeu multă pace și sănătate dumatăle, înpreun[ă] cu toat[ă] cinstită casa dumatăle. Altă, fac știre dumatăle pentru rîndul a nește Rumăni ai mănăstirii de la Cîldărușan[i], carea iaste mănăstirea Mării Lui Domno nostru Mateiū Voevod. Decî acești[i] Rumăni, anume Stoian și Oprea, aū fost de aicea, de la sat de la Treistian[i], și aū fostu fugiț aciî la țara dumneavoastră, la sat la Porcăleani. Decî noi am spus Domnu nostru de acești Rumăni, cum sintu fugiț. Măriia Lui ne-aū ficuț cinstită carte a Mării Lui, și m'aū trimis să saiū cu toți plăiașii, unde voiū afla în munte marha lor,

¹ Pentru Țiganiî, v. Herrmann, I, p. 296; II, p. 411.

să o iaă. Dece am venit și am scornit tot satul Treisteani, și am aflat marha lor în hotarul țării noastre, numai că le ară (*sic*) stăna în locul țării dumneavoastră, iar oile toate le-am, găsit în locul nostru. Decî am aflat numai pe Stoian cu marha lui, și aă fustă și nește oi ale lui David Ianiși ș' altor împreună cu acestă Rumîn. Decî le-am luat și marha lor pentru cea Rumîn, pentru Oprea. Apuî am fîcut bine, pentru voia dumitale, și le-am dat marha; numai nește vaci ce aă avut aicea, li-am oprit pentru să ne aducă fimeia aceluî Rumîn și cuconiî. Iar pentru Rumîn am oprit marha a' nuî obagă a Beldei, pentru că el iaste la nește oi la satul Beldei. Decî poftescă pre dumneata să faci bine pentru voia Domno nostru, să dai fimeile acestor Rumăni, să nu le opri, că, de veî opri, apuî noi iar vom mai trage. Să dăruiască Dumnezeu pace și sănătate dumitale și tuturor cinstiîi cetățeani $\omega\tau\ \chi\rho\iota$ [= de la Hristos], amin.

Pis mț. [= scris în luna] Iun. 11 dni.

† Ermonah Necolae, dicheiă, ot s[fea]ta monastir[e] Căldîrușan[i], cu sănătate mă închin dumitale.

[V°:] Întru cinsti[ă] măna dumneaalui Mihaiă, marele-județ a cinstitei cetăți a Brașovului, cu cinste și s[ă] dea.

[Pecete mică, acoperită cu hîrtie, purtînd legenda: Nicolae¹.]

2.

La al nostru cinstit și ca un părinte și vecin de aproape, p[a]n Mihai $\kappa\epsilon\lambda\ \kappa\alpha\iota\ \chi\epsilon\tau\eta\alpha\iota\ \gamma\rho\alpha\alpha\ \beta\rho\alpha\sigma\omega\kappa\epsilon\kappa\iota$ [= județ al cinstitei cetăți a Brașovului]. Pohtim dumnetal[e] via[ă] și sănătate să-ț dăruiască dumnetal[e] m[i]l[o]stivul Dumnezeu, cu bun[ă] pac[e] îndelungate zile, împreună cu a toat[ă] cinstita cas[a] dumn[i]tal[e]. Să veî cerca dumn[ea]ta dintr'acoac[e], să știî dumn[ea]ta, cu mila Sînții Sal[e] m[i]l[o]stivului Dumnezeu și cu cinstit norocul Mării Sal[e], nimic de rău nu avem ce-ț scrie dumnetal[e]; că din toate părți[e] iaste bine și pac[e], tot pre voia Mării Sale

¹ N° 592.

Domnu nostru. Har să fie Fîiului Domnului Dumnezeu! Alta, cinstita cartea dumnetal[e], care ne-ai trim[i]su cu omul dumnetal[e], venit-aũ, și de toate pre rînd înțales-am scrisorîi dumn[e]tal[e], și ne-aũ pîrut bine cîci am putut înțaleage de bun[ă] sîn[ă]tatea dumnital[e]. De care lucru ne-ai scris pentru un copil de Țigan al dumnetale, anum[e] Pîtru, nepotul Bibului, ce l-ai oblicit cî iaste aici în țara Mării Sal[e], dicî ai pohțit cum sî-i dîm omul Domnu nostru, sî poat[ă] îmbla prin țară, sî-ț gîsască unde va fi; și i-am dat de aũ îmblat, și l-aũ aflat la sat la Berindeștî, și l-aũ adus acum aici la Curte. Dicî omul dumn[e]tale aũ vrut sî-l aducă la dumn[e]ta. Într'aceaia noî într'alt chip n'am putut fac[e] fîră știrea Mării Sal[e] Domnu nostru, cî iast[e] Țiganul din țară; ce l-am bîgat în temniț[ă], și am zis omului dumn[e]tale sî mearga la Măria Sa iar cu cartea noastră, sî iî isprav[ă] de acol[o], sî poat[ă] veni acol[o]; și sî ne fie și noao cu cînst de cîtră Măriia Sa. Iar omul dumn[e]tal[e] doară n'aũ avut nicî de cheltuial[ă], ce s'aũ întors înapoi acol[o] la dumn[ea]ta. Iar sî nu-ț pare cumva cî-l oprim noî cum nu sî cade, ce scrie o carte la Domnu nostru, sî ne dea rîspunsu; cî Țiganul totũ a sta în 'nchisoare pîn sî va isprîvi: dice-l va aduc[e] la dumn[e]ta. Iar nimic sî nu te îndoeșt[î] dumn[e]ta, cî va fi într'alt chip, cî noî sîntem fecîor[i] dumn[e]tal[e]. Ce ne scrie dea pururea de ce vor fi trebîl[e] dumnetal[e]. Trimite, cî-ț vom sluj[i] de toate, ca unui pîrinte. Acîasta scriem și poh-tim pre dumn[ea]ta... Iun 5, 1^t 7152 [1644].

Feci[o]rîi dumnetal[e] dintru tot gata a sluj[i] pururea:

Preda V[e]l Spîț. i Diicul Vel Agă.

[V^o: adresa slavonă.—Pecetî verzî, rupte¹.]

3.

[Matei-Vodă către judele Mihaî.] Sî ver cerca dumn[e]ta de în coac[e], cu m[i]la l_u Dumnezeu sîntu Domnia Mea întru bun[ă] sînătate, și cu norocul cînstîului Înpîrat sîntu veasel și întru bun[ă] pace î nimic de rău nu avem ce scrie prieteniei dumne-

¹ N° 607.

tal[e]. Alta, dîm ştire dumnetale de carte ce ai trimis, venit-aŭ la Domnia Mea, şi cu dragoste o am priimit; înţelegând de bun[a] sănătatea dumnetal[e], mi-aŭ părut bine. De care lucru ne scrii dumneata cum pentru vătafu lui Luca Lo[gofă]t de în Cămpina, zicând cum v'aŭ oprit neşte doi Țigan[i] de aci din Ținutul dumnetal[e], cari aŭ vênit aici la Cămpina să-ş scoat[ă] neşte datorii de la neşte oameni de acoloa, pentru un Țigan al lui ce iaste acoloa, care-l ziceţ dumneavoastră că iaste mai de mult decăt de 20 de ani de când şade acoloa, şi cum nu vă să vă dea Țiganiî, — dec[i] pentru acesta lucru să ştii dumn[e]ta că, de aş vrea Domnia Mea să fac acestu lucru, cum să vă dea Țiganiî, să nu soc[o]tim cum să cade, ce să-î dăm, iar, adevărat, din obicîiul ţării nu poc[i] eşi Domnia Mea, că, nu numai cîast[ă] ţar[ă] are obicîiū ca cesta, ce toate Ț[ă]rile aŭ obicîiuri pentru oamenii lor şi pentru moşii[e] lor într'aces[t] chip; ce nu ne să cade să stricăm obicîiul. Ce, măcar de-ar fi şi de 20 de ani, deaca iaste al lui de moşie, să-l dat, şi să vă dea ai dumneavoastră, că cu moşii să țin toate ţările. Dumn[e]ta eşti destul înţălept; ce pot[î] soc[o]ti şi dumn[e]ta că iaste acest lucru așa adevărat. Iar într'alt chip nu poate fi. Acîasta scrie[m]. [Țirgovişte, Noiembrie 14, 7153 [1644].]

[Treî peceţi mici: una, exagonală¹, celelalte fără nimic pe ele².]

4.

† La al nostru cinstit şi mai mare ca un părinte p[a]n Mihaî КѢА СЪДНІ ЧЕТНАГ ГРАДА БРАШОВСКІ [= mare-judeţ al cinstitei cetăţi a Braşovului]. Pace şi sănătate pohtescū de la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ să-ţi dăruiască dumnetal[e] întru multe zil[e], împreun[ă] cu a toat[ă] cinstita casa dumnetal[e]. Să ver[i] cerca din coac[e], cu m[i]la lu Dumneze[ŭ] şi cu norocul c[in]stitului Înpărat, iaste Măriia Sa Domnu nostru întru bună sănătate; noi încă ne aflăm cu sănătate pre lângă spa-

¹ Adică acea cu corbul şi legenda: Іѡ Матію Божодѣ Бѣсѣрѣхъ; cealaltă are cele două chipuri încoronate lângă arbore şi data de 7146 (?).

² No. 336.

tele Mării Sal[e]. Alta, iar daū ştire dumnetal[e], ca unuī părinte, pentru ceī Ţiganiī cariī ştiī dumn[ea]ta, că Ţ'am mai făcut ştire pentru dănşii, dară dumn[ea]ta atunci poate că a'ăi nicī îndrăznit Mării Sal[e] lu Crai, cum să ni-i daī; ce am crezut dumnetal[e] şi de acel răndu. Iar acum iat[ă] că de la Măriia Sa Crai încă ăm trimis cartea, şi iat[ă] că Ţ'au scris şi Măriia Sa Domnu nostru într'acest chip; ce ver[i] în-ţaleage dumneta de toate. De care lucru pohtescu pre dumneta să nu mai avem zminteal[ă], să ni s[ă] mai oprească Ţiganiī, cu (*sic*) cu aceia ne ținem moşiile şi case[e], de ne rădicăm trebile noastre. Că aici s'ar cădea pre dereptate, parte întâi să socoteşt[i] dumneta să nu fie vecinătatea şi întreprietenia noastră cuvente fără lucru, ce dragoste în toat[ă] vream[ea], cu liubov curat, cum să cade între priiatin[i], să nu s[ă] Ţie unul la alaltu vre un lucru măcarū cât de prost, necum aceştia, ce sântu robī şi moşie de ajutoriū caselor noastre. Ce voiū lungi cuvântul? Dumn[ea]ta eş[i] înţeleptū; ce ver[i] înţaleage de toate,—că le şi ştiī mai de nainte, nu de acum. Că să socoteşt[i] cu firea minţii dumnetal[e] mai pre scurtu şi pre dereptate, că eū, de aş fi vrut să facu preste voia Mării Sal[e] Domnu nostru, într'alt chip, cum să zice să-m cautu lucrul robilor miei pre dereptate, bucatel[e] dumnetal[e] îmblă pre moşia mea; ce aş fi luat pentru acei Ţigani[i] cătăva marfă a dumnetal[e],—cum Ţ'ăi căuta şi dumn[ea]ta bucatelea, ce le-aī şti într'alt[ă] parte, fiind fără[ă] lucru şi Ţiindu-le alţii fără dereptate. Iar eū, dup[ă] zisa şi porânca Mării Sal[e], n'am făcut dumnetal[e] nicī-o zminteală, ce am socotit cum să avem prietenie unul la altu, cum iubeaşte Dumnezeuū. Ce acum pohtescu pre dumn[ea]ta cum să nu fie nescariī cuvinte între noi, ci să n[i] să dea Ţiganiī, toţ căţ sântu, să ni-i aducă. Aciasta pohtescu pre dumneata. Şi aciastă puţin[ă] scri-soare a noastră pre dumn[ea]ta întru bun[ă] săn[ă]tate wr xc [==de la Hristos], amin; Mart 19, 1° 7153 [1645].

Al dumnetal[e] neîndoit ca un fecior şi pururea gata a sluj[i]:

Radul V[e]l Ag[ă].

[V⁰:] Întru tot cinstit, ca un părinte al nostru şi vecin de

aproape, dumn[ea]luî pan Mihaî *кѣл сѣд четар града брашовскѣи* [=mare-judeţ al cinstitei cetăţi Braşovului].

[Pecetea lui obișnuită¹.]

5.

[Matei-Vodă către judele Mihaî.] Să veî întreba de săn[ă]-tatea Domnie Meal[e], cu mila milostivului Dumnezeu sântu Dómnia Mea săn[ă]tos şi veasel într'o bun[ă] pac[e]. De alta, fac ştire dum[i]tale pântru neşte Țigan[i] aî ci[n]stit boiariului Domnii Meal[e], aî Agăi Rudchi (*ροϋακε*), ce să află acoloa. Dumn[e]ta ştiî că boiariî cu Țiganii să hrănescu; ce să socoteşti dumn[e]ta să-î dea Țiganii, că Măria Sa Crai aû făcut cartea Mărie Sal[e] ca să-şi iă Țiganii. Dec[i] dumn[e]ta încă, fiind priiatinul nostru şi destul înţelept, ce, decât s'arû fac[e] cuvinte pântru nişte cioar[e], ce folos va fi? Mai bine să-î dai dumn[e]ta. Iar, să nu să vor da, poate că să vor opri niscare marhă dentr'acea țar[ă], pân să vor da Țiganii; căce Măria Sa Crai nu opreaşte robii noştri şi boereşti, carii să află acoloa. Ci mai bine să socoteşti dumn[e]ta să-î dai. Noi încă vom sluj[i] ce va fi pohta dumn[e]tale. Să hiî dumn[e]ta săn[ă]tos. Amin. [Martie 20, 7153 [1645].]

[Pecete rotundă, mare, roşie, ruptă².]

6.

La al nostru cinstit şi iubit priiatin şi vecin de aproape, jupan Mihaî *сѣдущ четар града брашовскѣи* [=judeţul cinstitei cetăţi Braşovul] Viiat[ă] şi sănătate pohtescu să-ţ dăruiască m[i][o]-stivul Dumnezeu întru multe zil[e], cu bun[ă] pac[e]. Alta, să ver cerca dumn[e]ta din coace, cu mila lu Dumnezeu tot pac[e] şi bine avem a scrie dumn[e]tale de în toate părtil[e], cu cinstit norocul Mării Sal[e] Domnu nostru. Avem a da laud[ă] m[i][o]stivului Dumnezeu. Să ver[i] vrea a şti şi de noi, har să fie Sf[i]nţii Sal[e], că acum ne mai înbăr[bă]tăm. Alta, cinstita cartea dum-

¹ N° 609.

² N° 340.

netal[e], carea ai trimis cu omul dumn[e]tal[e] cu —, venit-aũ, și Ț'am înȚales de toate, pre rându scrisorii dumnetale. De care lucru, pentru cei Țigani Ț'aũ căzutũ dumnetal[e] cu greũ, pentru cuvinte ce ai avut pentru dãnșii. De aciasta, sã știĩ dumn[ea]ta cã, tãmplãndu-mi-s[ã] mie scriindu pentru ei la dumnetã într'atãtea rãndur[i], ca sã ni-ĩ daĩ, iar lucrul aũ fost într'alt chip de acol[o], nu de spre dumn[ea]ta, ce de spre Mãriia Sa Craĩ; adãstãndu și dumnea[t]ã rãspunsu ca acela sã prinsã zãbav[ã]. Apoi și Mãriia Sa Domnu nostru scrisã la Craĩ și la dumn[ea]ta cu inputãciune: noao încã, sup[ã]-rãndu-ni-s[ã] în tot cãsul a trim[e]te dumn[e]tal[e] rãspunsur[i], bogate cuvinte am scris, cã ne era cu abãnat. Fiĩndu dumn[ea]ta priiatin și vecin de aproape, gãndiiam, în ce chip nu ni s[ã] daũ robii noștri? Adevãrat, de aciasta sã nu-Ț pare dumn[e]tal[e] nicĩ-un rãu cã fieteșcãruia i pare rãu de agonisita lui, ce are direaptã, de moșie, — cum singur și dumnetale într'acest chip le poȚ priceape, cu înȚãlepciunea dumnetal[e]. Iar acum sã fiĩ ertãtoriũ de toate. Dat-am știre și Mãrii Sal[e]: de porãnca dumn[e]tal[e]. Mãrii Sal[e] încã i-au pãrut bine deac'aũ înȚales cum ai prinsu Țiganiĩ și cum ai porãncit sã trimitem omul nostru acol[o] la dumn[ea]ta, sã ni-ĩ aduc[ã]. Dicĩ ne-aũ dat porãncã Mãriia Sa și noao, cum sã trimitem oamenii noștri unde vor fi oile, sã le dea slob[o]-zie. Dicĩ, într'acel cãs iat[ã] cã am trimis oamenii noștri la dumn[ea]ta, sã le daĩ Țiganiĩ, și am trimis și la oi pre alȚii, împreunã cu oamenii de acolo, la oi, sã le porneascã; cãndu vor sosi cu Țiganiĩ la hotar, oile încã vor fi la hotar. Numãĩ mã rog sã nu mãĩ fie într'alt chip, ce, deaca vor sosi toȚ la hotar, Țiganiĩ sã-ĩ treacã dincoac[e], iar oile sã treacã la dumn[ea]ta, cum sã cade sã fie între vecinãtatea noastrã. Și, cãte cuvinte s'aũ fãcut pãnã acum, toate sã fie cãlcate. Așa mã Țiiũ cã sãntu dumn[e]tale ca un fecĩor. Și, adevãrat, pãn unde vom fi întru toat[ã] viaȚa noastrã, ver de ce va f[i] pohta dumnetal[e], sãntu gata a sluj[i] în toatã vream[e] dumnetal[e]. Pentru postav, iarãș voiũ isprãvi dumnetal[e], cã sãnt bucurosi la toate, cum mã și fãgãduescu sã nu fiĩ nicĩ de un lucru lipsit, ce de toate în voia dumnetal[e] sã fie. Cã sã

știî dumn[ea]ta că de aceștea foarte m'aū durut inima, — că cu aceșt[i] robi ne ținem casel[e] și moșiile, cum știi și dumn[e]ta, că sântu cumpăraț cu ban[i], încă de la părinții noștri, nu de la noi. Avem și Rum[ă]n[i] acol[o] destui, ce aceia, de vor vrea să vie, de voia lor ei vor veni. Iar, să nu, de aceiaia nici-o supărarea n'am. Aciasta scriū și pohtescu pre dumn[e]ta... Mai 21, l^e 7153. [1645].

Al dumn[e]tal[e] întru tot gata a sluj[i] în toat[ă] vream[ea]:
Radul V[e]l Ag[ă].

[V^o.:] La al nostru cinstit și iubit priiaten și vecin de aproape p[a]n Mihaî sudtu [=județul]...

[Pecete galbenă și semne; din legendă se cetește ... REX ...¹.]

7.

† Къ наиимъс [=la ai noștri], etc. Pohtim de la milostivul D[u]mn[e]zeū, tot binel[e] să-ț dăruiască, de împreună cu bun[ă] pac[e] și săn[ă]tate; iar de la un bun priiatin al Mării Tal[e], iermonah Melhisedec, năstavnicul sf[i]nteî lavrăi unde iaste cinstit[ă] pomeana Mării Sal[e] Domno nostru, la Cămpul lungu, dragoste și bun[ă] prietinie trimitem. Alta, scrisoare ci-ai trimes Măria Ta cătră noi, venitu-mi-aū, și de toat[e] amū înțeles. Scrisu-mi-ai Măria Ta pentru rândul cei Țigance carea aū fostū dup[ă] un Țigan al dumniivoastră, cum să o dăm să vie dup[ă] Țiganu-ș. Ce să știî dumneata că pentru acestū lucru întrebaî și pre Domnu nostru. Decî învățătura Măriei Sal[e] iaste, cum să nu dăm, ce să-ș fie la loc de unde iaste. Iar Țiganul, de nu va vrea să șaz[ă] cu Țigancă care a luat întâi, să fie volnic să-ș iă alta, aciî, carea va vrea. Iar, să veî bănuî dumneata cum aveț dumniavoastră Țigance de al dumniilorvoastre aicea la noi, noi de acestū lucru nu putem tăgădui că sântū. Iar de ale noastre Țigance încă sântū aciî la dumniavoastră. Dereptū acesta lucru să fie Măria Ta ertătoriū, că făr[ă] voia Mării Sal[e] Domnu nostru nu să va da Țigancă aciasta. Iar de altel[e] ce va fi

¹ No 608.

pohta și porânca dumniilor voastre cătră noi, noi bucuroș vom sluji Mării Tal[e]. Acîasta vestim. Să fîi Măria Ta cu sănătate și cu bun[ă] pac[e] întru mulți an[î]; amin. Pis mșt. Iul. dui 15, vlt. 7154 [1646]¹.

† Μελησιεδεκ.

[V° : adresă slayă.]

[Pecete neagră cu legenda . . . ΕΡΗΗ . . . ΤΣΟΡΚ.]

8.

† Ermonah Melhisedec, egumen ot s[fea]ta măn[ă]stire ot Cămpulung. Scris-am la bun, cinstit și de milostivul Du[mne]zeu dăruit doamnea județ dentru cinstita cetaate Brașovului; pohtim de la milostivul D[um]n[e]zeu pac[e] și săn[ă]taate dumnevoastră și a c[i]n[s]tite casele dumnevoastră. Într'aceia ne rugăm Mării Tal[e] pentru acești[s] săraci de oameni de aicea, că au foarte nevoe și păs de acești boeri pentru acei Țigani carîi sânt opriți. Acum acești[s] săraci i-am scos den închisoare (ΑΚΥΚΟΑΡΕ) și de în legătur[ă] de la acei boeri ai cui au fost, și i-am trimes la dumneta. Doamne, să faci Măria Ta bine, pentru D[um]n[e]zeu, să i le dai și aceia Țigani, să-ș scoat[ă] capetele acești creștini de oameni, și să iasă dentr'atâta urgie, că le sânt casele tot dă nevoe. Iar, dup[ă] ce o va năstă[vi] milostivul Dumnezeu, dă-ș vor scoate capetel[e] acei Țigani carei sânt den Ținutul Mării Ta[le], de aicea de la noi iar se vor da lá Măria Ta. Numaî să s[ă] dăzlege lucrul de aicea. de la cești boiari. Decî să faci Măria Ta bine, doamne județ, să le-î dai să s[ă] slobozească, căci că acește sânt creștini, dă petrec atâta nevoe pentru nești[e] Țigani. Ci ne rugăm Mării Tal[e] să le faci slobozire acestor creștini, să nu fie tot dă nevoia aciasta, că le sânt casele în toate zilele cu dajde și cu greu. Acîasta ne rugăm Mării Tal[e], doamnea județ. Milostivul Dumnezeu să aflea pre dumnevoastră cu săn[ă]tate și bun[ă] pac[e]. Pis mșta [= scris în luna] Noem. 17 dnă.

Μελησιεδεκ αρχ., ήγούμενος.

¹ No 612.

[V°:] Aciasta cartea să s[ă] dea întru c[in]sti[ta] m[ă]na a cinstitului și de D[um]n[e]zeu d[ă]ruit domnului județ ot Brașiv, ѡт ѿ радостѣи сѧ [= de la Domnul să se bucure¹].

[Pecete mică, neagră, ștearsă, cu inscripția : † [мѧхисѧдек и]г[о]р[ъ]м[ѧн].]

9.

† La al nostru c[i]nsti[t] și de la D[u]mn[e]zeu cu mare dar d[ă]ruit, cu mult[ă] înțelepciune îngrădit, jupan Mihaiu Gold[șmit], кѧ сѧдѧ ченѧг градѧ брѧшескѡм и прочѧѧ [= mare-județ al cinstitei cetăți a Brașovului, și celelalte]. Poftim de la m[i]l[o]stivul D[u]mn[e]zeu d[u]mn[e]tal[e] viaț[ă] și sănătate și tot bine[e] împreună cu toat[ă] prea-c[in]stita casa d[u]mn[e]tal[e]. Să veți pofti d[u]mn[e]ta a ști și de a noastră s[ă]n[ă]tate, har m[i]l[o]stivului D[u]mn[e]zeu, s[ă]ntem s[ă]n[ă]toș. C[in]stita cartea Mării Tal[e], carea ne-aî trimes, venit-au la m[ă]nă, și toate pre rând am înțeles. De care lucru ne-aî scris d[u]mn[e]ta, pentru nișt[e] bucate ce se-aū oprit aici[ă] pentru cei Țigani ai noștri cari s[ă]nt acia la D[o]mnia Voastră, crez Domnia Ta știi, când am venit astă toamnă acia cu cartea Mării Sale D[o]m[n]u nostru, când era județ celalalt, Neamțul, cum aū citit cartea Mării Sale D[o]mnu nostru, așa aū trimes pre globnicul, împreună cu slugile meale, de-au adus pre Oprea Țiganul, carel[e] razimă astăzi la d[o]mniata, și l-aū băgat în 'chisoare. Dup[ă] aceia, mi-aū făcut carte la județul den coala, ca să prinză și pre Barbul Țiganul, să-l aduc[ă] la închisoare. Dar acol[o] nu l-aū aflat, că se-aū fost suit la sat la Țânțariul, și m'aū m[ă]nat pre mine acia în cetate în Brașov, și se-aū prinsu cumu-l va trimeate pre Barbul Țiganul acia la cetate, pre urma mea. Iar Stan Țiganul iaste la judeceasa cea bătrân[ă], cum știi și d[u]mniata. Decî știi d[u]mniata cum mi-am cerșut Țiganii la județul, și mi-î da, dar domniata zicea cum aî dat patruzeci de florinți, de aî scos pre Oprea Țiganul de la sp[ă]nzur[ă]toare, și n'aî fost dat nici-un ban. Decî pentru acela nici alaltî n'aî vrut să-m

daî. Decî şi eû, văzând atăta val de cătră d[u]mn[ea]voastră, mai dat-am ştire Mării Sal[e] D[o]mnu nostru. Iar şi de acol[o] m'aû trimes cu cartea Mării Sal[e] ca să-m daî robii, că iar era aciia, şi razimă şi astăzi de Domnia Ta. Şi aî zis Domnia Ta să tăcem, să nu prinză Țiganiî de veaste, să fug[ă], păn verî trimeate globnicul de-î va prinde şi ni-î va da în mănă. Iar apoi d[u]mn[ea]ta aî ascultat globnicului şi aî oprit Țiganiî. Măria S[a] Domnu nostru ne-aû făcut carte, şi am oprit aceaste bucate. Decî se-aû pus zi trei săptămăni, şi aû trecut; acum iarăş mai puiû zi doao săpt[ă]măni: de nu-m vor veni Țiganiî, adevărat să ştiî d[u]mn[e]ta că se vor rădica de acol[o] toate bucatele şi se vor chieltui toate. Iar Țiganul cel bătrân Stoichina, carel[e] iaste prinsu aciia, de nu-l verî tremeate cu cartea Domnu nostru şi cu omul nostru, iar să ştiî d[u]mn[ea]ta că se vor opri bucate. Aciasta scriû d[u]mn[e]tal[e]... Iun. 18, vl. 7157 [1649].

† Priiatenul d[u]mn[e]tal[e]: Costanda Vornicul.

[V°: Adresa slavonă.]

[Pecete roşie neinteligibilă ¹.]

10.

† Slujbă şi bun[ă] săn[ă]tate. Mă închin dumnetal[e], poh-tindu de la Dumnezeû să dăruiască dumnetale toot binele dup[ă] pohta dumnetale, cu toot[ă] cinstit[ă] casa dumnetale. Alta, mă rog dumnetal[e] pentru cel Rum[ă]nu al mieû anume Oprea, carea iaste la Răjnovu, să faci dumnetale bine să mi-l daî la mănă fiû-mieû, lu Ianache, că eû n'am vrut să fac preaste carte dumnital[e], să-l legu saû să-l închis aice, ci m'am tocmit cu dinsul să si plătescă cu trei suflete de Țiganiî, şi aû fapt zapisul lui, cu mărturiî şi cu zi la Rusaliî ce au trecut. Cu acel ales eû l-am lăsat; acum nicî vine ial, nicî aduce Țiganiî. Decî dumnetale eşti înţeleptu, şi-mi iaşti ca un părinte: să-l daî dumnetale, că să va mai face altu val; eû voiû apuca nişte oameni de la Răjnovu, şi-î voiû închid[e]

¹ N° 614.

aice. Să fii dumneta săn[ă]tos wr x̄s [= de la Hristos]; amin.
Ghenare 9 dni, lt. 7159 [1651].

† Al dumnital[e] ca un fecior.
Socol Cliu[er].

[V°:] La al nostru cinstit și ca un părinte, jupan Mihaî
s[̣]Λ c̄sΛ̄ [= marele-județ].
[Pecetea obișnuită ¹.]

II.

† Io Costandin Voevod bjiiū mlstiiū gspdrū zemle vla-
h[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat ă[
vreame de bin[e] voitoriū, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș,
marele-județ al cinstiții cetăț Brașovul, sănătate și tot binele
poftim dumitale de la Dumnezeū. Cartea dumitale, ne-aū
venit, și, înțelegănd de bună ănatatea dumitale, ne-aū părut
bine. Alalte ce ne scrii dumneata, am înțeles. Pentru o seamă
de oameni den țara dumneavoastră, den Tohanî și den Zăr-
nești, cariî ar fi trecut aiciî în țara noastră, ce ne poștești
dumneata ca să-î dăm, — de aciasta vei ști dumneata că, măcar
că mai nainte obiceiăi n'aū fost ca să s[ă] dea oamenî
dentr'o țară într'alta, iar, cât pentru aceștea, știind că și
den satele noastre, de la Rucăr și de la Dragoslavele, au
fost trecut cățva oameni acolo, în Ținutul dumneavoastră, și,
cum am poftit pe dumneata, ai poruncit de i-aū dat, — așa
și noi datorii ne-am făcut, de vreme ce știm că Tohanî
și Zărneștiî sânt în marginea țării, de păzescu la schiiale,
precum iaste Rucărul și Dragoslavele. Și iat[ă] că am dat
voe cu cartea noastră ca, unde să vor afla oameni de aceia
den Tohanî și den Zărnești, să-î iă cu tot cu ce vor avea și
să-î ducă la satele lor. Numai poftim pe dumneata, de ar
mai treace niscare oameni den Rucăr și den Dragoslavele,
acolo în țeara dumneavoastră, să fie porunca dumitale ca să

să dea, să să nu oprească. Acăsta acum, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata.

Marte 8 dni, 1° 7203 [1695].

De bine voitoriū dumitale :

Io Costandin Voevod.

[V^o:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitoriū, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstiții cetățî Brașovul, cu multă sănătaate să să dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

~12.

Cins[ti]tului și al nostru bun priiatin și de aproape vecin, dumnealui jupan Ioan Mancăș, județul ot cetatia Brașoului, săn[ă]tate și tot binel[e] pohtim dumital[e] de l[a] Dumnezeu.

† Cinstit[ă] scrisoarea dumital[e], den preună cu omul dumital[e], ne-aū venit. De a dumital[e] fericit[ă] și bun[ă] săn[ă]tatia ne-am bucurat. Ce ne scrii dumneata, am înțales : ne scrii dumneta cum că ai trimis omeni dumital[e], dupe porunca Mării Sal[e] Domnului nostru, ca să aduc[ă] dumital[e] omenii din Tuhantul ș[i] de în Zărnești, car[i] sântu fugiț aicii în țară, să-î aduc[ă] acia la locul lor. Așa iaste precum zic[î] dumneata, — c'aū venit omeni dumital[e] și aicii le noi, de ni-aū arătat cartia Mării Sal[e] lui Vod[ă], ca să-î rădic[e], car[e] und[e] îi va găs i. Și noi încă le-am zis dumilorsal[e] să-î rădic[e] car[e] pă und[e] îi va găs[i], — că d[e] nimeni opreaal[ă] să n'aibă ; iar, de l[e] va sta cin[e]va înpotriv[ă], atunci vor veni la noi. Ce s[ă] știî dumneta că nimeni înpotriva lor nu li-aū stătut, ca s[ă] nu-ș iă omeni. Ce dumneta, după cum porănceaște Mări S[a] Vod[ă], trimete și-î rădică, și fîă cum e pohta dumital[e] cu dinșîi, și, omeni noștri, Rucăreani, cari porănceaște Mării S[a] Vod[ă], ca să-î daî dumneata,—precum ți-î dă Măriia S[a] ai dumi-

¹ N° 351.

tal[e], și dumneata dă ai noștri, — că pe ai dumilorvoastre nimen[i] nu-î opriște, ce, când va fi voe dumital[e], atunci i[i] vii luò. Și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumnezeu să fie cu dumneta. Ap. 15 dni, l¹ 7203 [1695].

Al dumital[e] bun prilatin și de bin[e] voitor, gata sipre (*sic*) slujba dumital[e] :

Șarban Părvul, biv ¹ Vel Com[i]s, Vlădescul.

[V^o.:] † Cinstitului și al nostru și de aproope vecin, dumnealui marelui-județullui Brașouvului, cu cinste și cu săn[ă]-taate să s[ă] dea. S'aū scris ot Vlădeșt[i].

[Pecete brună ca a lui Gherghe Băleanul, cu inițialele: «Ș[erban] P[ărvul] Vl[ădescul] (?) ²».]

13.

Cinstite și al nostru bun priiaten și de bine voitoriū, de aproape vecin.

† De la putearnicul Dumnezeu sănătate și tot fericitul bine pohtim ca să dăruiască dum[i]tal[e], împreună cu toț iubiți dum[i]tal[e]. Cinstit[a] scrisoarea dumital[e] ce ai trimis, care scrie la mai marel[e] mieū frate, dumnealui neanea Costandin Stolnicul, aū venit, și, ne 'ntămplându-se dumnealui a fi aici, mi i-aū zis omul dum[i]tal[e] ca să o dispecetluescu, să-ș poată lua răspunsul ce va fi. Dăschizându-o și citindu, întâiū de bun[ă] sănătate dum[i]tal[e] înțelegându, ne-am bucurat și ne-aū părut bine. Alalte câte aū cuprinsu în carte, iar am înțeles; căt dară ne sămnezī domneata, pentru niște oameni ai dumneavoastră de la Satul Lungu, cariī încă sântu vre o 20 de ai de cându aū mai avut val de niște călugări, apucându i că sântu Rumăni ai mănăstirii de la Teșălă, și mărturisindu pre dănșii 7 sate că nu sântu Rumăni, au avut pac[e] până acum; iar acum, scornindu-se Rumăni den Teșălă iar cu gălciav[ă], cum că sântu Rumăni ai măn[ă]stirii, le-aū luat niște bucat[e], și pre unul l-aū pus la opreal[ă]: de car[e] pohtești a avea acel om dreptate și să slobod-

¹ Vlădescu, — ispravnic de Cimpulung.

² N° 651.

zească, și să i să dea bucatel[e],—de care lucru încă pentru aciasta noi, neștiindu poveastea precum au fost, am oprit omul dum[i]tal[e] 2, 3 zil[e] aici, până am trimis la egumenul de la mănăstire ca să ne scrie cum au fost lucrul, să știm ce vom răspunde dum[i]tal[e]. De car[e] părintel[e] egumenul așa ne au scris o carte cum că, pântru acei Rumăni, viind la București, s'au făcut judecata, și 'ntr'acesta chip s'au rupt, făcându o carte dă afurisanie a părintelui patriiarhului la toț săteanîi din Teșălă și la alțiî d'inprejurul lor, ca să mărturisească ce vor ști adăvărul, Rumăni sântu au nu sântu Rumăni. Și așa niminî n'au vrut să iă acea carte asupra sufletului lui, ci au mărturisit adăvărul că sântu Rumăni, iar niminî în spinarea cuivaș să să pue și să-l fac[ă] că iast[e] Rumăn, nu să va face. Că fiștecar[e] să teame de suflet. Ci numai, fiindu ei șăzătorî aproap[e] dă hotaru, și cum sântu ei obicîuiț a fugi și a treace în țara dumnea-voastră, și șăzindu mulțime de ai acolo, socotindu că să uită și li să va piiarde urma dă Rumănie, pentru aceaia ei acum, cāndu-î găsescu, tăgăduescu că nı sântu Rumăni. Iar năpaste și asupreaal[ă] să să fac[ă], saū lor, saū altora mīcar, aceaia să ferească Dumnezeū. Și, de acum innainte, ce vor hi trebile dum[i]tal[e] într'acoace, ne scrie, că gata spre slujba dum[i]tale vom fi. Și, cu aciasta sfărșānd, mila lui Dumnezeū rugām ca să fie pururea cu dumneata. Ap. 25, 7203 [1695]¹.

Al dumitale de bine voitoriū și gata spre slujbă:

Mihaî Catacuzinò.

[V°:] Cinstitului și bunului nostru priiaten, de bine voitoriū și de aproape vecin, dumneaalui jupānului Hanăș Mancăș, mare-județ al cinstitiî cīătăți a Brașovului, cu cinste și cu mult[ă] sān[ă]tate să să dea.

[Pecetea neagră cunoscută]

¹ No. 749.

14.

† Io Costandin Basarab Voevod, bj. mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlah[i]scoe.

Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ cinstitei cetăț a Brașovului, sănătate și tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeu. Pricina cărții acești a nu iaste alt[a], fără de cât facem știre dumitale pentru niște oameni de la Rucăr și Dragoslave, cari au fugit de acolo și au venit aici în țara dumneavoastră, de șad pe hotaru Branului. De care lucru, viind ceialalți săteanî de ni s'au jăluit pentru fuga lor, și păsându-le de nevoi fără de dînșii, și nevrând de bună voe ca să vie la moșia lor, — pentru cari dar pohtim pe dumneata, pentru voia noastră, viind ceialalți săteanî den Rucăr și den Dragoslavel[e], și spuind dum[i]tal[e] care le sânt oamenii acei fugiți, să poruncești dumneata ca să să dea, cu toate bucatel[e] lor, ce vor avea, să-î aducă la moșia lor; iar să nu să oprească. Că vom mulțumi dumitale, și și noi, ce ne veți pohti dumneata, aseamene neapăraț vom fi a face pohta dumital[e]. Acăsta, și fi dumneata săn[ă]tos. Ap. 25 d., 7204 [1696].

Dumitale de bine voitor : *Io Costandin Voevod.*

De ar fi alți oameni dupe 'ntr'alte sate, nu am supăra pe dumneata, numai, fiind acești oameni den scală, care scală iaste și de folosul țării noastre și de folosul țării dumneavoastră, ce pentru aceia pohtim pe dumneata ca să-î dai, să nu stea scala pustie; iar, de ar fi duple 'n alte sate, nu am face supărare.

[V^o:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ cinstitei cetăți Brașovului, cu sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

¹ N° 355.

15.

† Io Costandin Voevod bjiu mlstiiu gpdrü zemle vlahiscoe.

† Bunului nostru priiatin și vecin de aproape[e], în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, mare[e]-județ al cinstitei cetăți Brașovului. Săn[ă]tate și tot bine[e] pohtim dum[i]tal[e] de la Dumn[e]zeu. Pricina scrisorii către dumneata nu iaste de alt[a], fără de cât facem dum[i]tal[e] șt[i]re că aici, înaintea noastră, veni Vlad părcălabul de la Drag[o]slavel[e], de ne spus[e] pentru 2 oameni, anum[e] Jănga și Șărban, car[e] au fost den sat den Dragoslavel[e], birnic de acol[o], și apoi au fugit de au mersu acol[o], de șad în Satu-Lungu, și birul au rămas asupra bieților sătean den Drag[o]slavel[e]. Decî, găsind niște vite dă ale lor aici în țară. însă: oi 87 și o iap[ă], le-au luat pentru birul lor. Iar acum oamenii noștri, cei ce trec dentr'acol[o], i-ai fi oprind dumneata pentru bucatel[e] acelor oameni. Pentru care lucru, aciasta o poț cunoaște[e] dumneata că nu iast[e] cu cale să șaze ei într'alt[ă] țară și bucatel[e] lor să le ție în ciastă țară dencoac[e], fără de cât într'alt chip nu să poat[e], numai pohtim pe dumneata să dai poruncă acelor oameni ca să ș vie la sat la urma lor, să-ș ia bucatel[e] și să șaz[ă], să-ș plătească dăjdil[e] cu ceialaltă sătean denpreună. Iar, pentru camenii noștri ce s[ă] oprescu dentr'acoc[e] pentru bucatel[e] acelor 2 oameni, nu iast[e] cu cale; ci să poruncești dumneata să las[e] oameni în pac[e], să nu să învăluiască; că, de vor veni cineva să s[ă] mai jăluiască cum că-i tot oprescu, apoi să știți dumneata că mai mulți vom opri noi de ai dumneavoastră dencoac[e]. Și, cu aciasta săvârșind, mila lui Dumn[e]zeu pururea să fie cu dumneata. Iun. 9 dni, l^t 7207 [1699].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunului nostru priiatin și vecin de aproape[e], în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, mare[e]-județ al cinstitei cetăți Brașov[u]lui, cu sănătat[e] să să dea,

[Pecete mare, rotundă ¹.]

¹ N° 368.

16.

Io Costandin Basarab Voevod bjiiū mlstiiū gspdrū zemle vlahiscoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealui jupânului Hanăș Mangăș, marel[e]-județ al cinstiții cetăț Brașovului. Săn[ă]tate și tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeū : cartea dumital[e] ce ne-ai trimis împreun[ă] cu omul dumital[e], ne-au venit, și, de săn[ă]tatea dumital[e] înțelegând, ne-au părut bine. Alaalte ce ne mai scrii dumneata, încă am înțeles. Cât pentru niște oameni[i] dăn Rucăr și dăn Dragoslavel[e], cari sânt fugiți acoloa, de cari am fost poftit pre dumneata ca să s[ă] dea să-i ducă la urma lor, căci cei ce sânt fugiți duple'ntr'alte părți, de aceia n'avem atăta bănuial[ă], iar aceștea, fiindu den Rucăr și den Dragoslavel[e], unde iaste schila țărăi, nu-i putem lăsa, ca să nu s[ă] întâmple țărăi vre o pagubă,—măcar că dumneata ne scrii că i-ai dat, să-i aducă la urma lor, numai vameșul nu i-au slobozit. Ce, de aciasta, poftim pre dumneata, să zici dumneata și vameșului să-i slobozească, să-i aducă, să nu-i oprească, căci că, precum am și mai zis, de ar fi dentr'alte părți fugiți, n'am zice nimic, iar, fiind de acolo, den schilă, și fiind de paza țărăi, nu-i putem lăsa, căci va pricinui țărăi, cum zicem, mare pagubă. Iar, pentru niște vite ale lui Șerban și ale frăține-său Jingăi, care s'au oprit la Dragoslavele, de aciasta iat[ă] că am făcut cartea noastră, și am trimis într'adinsu omul nostru acol[o] ca să-i apuce, să le dea fără de voia lor. Și, iarăș, întru ceaia ce va fi pofta dumital[e], gata vom fi. Și, cu aciasta acum, de ciastă dată, sfârșind, mila lui Dumnezeū să fie pururea cu dumneata. Avgust 23 d., l^e 7207 [1699].

De bine voitoriul dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V^o.:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealui jupânul Hanăș Mangăș, marel[e]-județ al cinstiții cetăț Brașovul, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea. [Pecete mare rotundă¹.]

¹ No 372.

17.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml[i] vlah[i]scoe.

† Bunului priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Echel Ghiorghe, marele-județ de la cinstită cetatea Brașovul. Sănătate și tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Alta, facem știre dumitale că aici, înaintea noastră, veni cest sărac de om, Coman de Dragoslavele, de ni să jălui cum că, fiindu trecut de cătăva vream[e], el și cu un văr al lui, de aŭ șăzut acol[o], în Țara Ungurească, de aŭ slujit la un neamiș ce-ŭ zic Farcaș Matei, și murind văru-său, și rămăind numaŭ el săngur, aŭ tras ca să vie iar aici în Țară, la moșia lui, iar neamișul acela i-aŭ oprit bucatel[e] pe bună dreptate, și nu vă să i le dea. De care lucru, dumneata știŭ că mulț de acol[o], den Țara Ungurească, să află aici, în țara noastră, și, când vor să să ducă iar la țara lor, noi nu-ŭ oprim, nici pe ei, nici bucatele lor. Așa trebuiaste, nici oamenilor de țara noastră să nu li să oprească bucatel[e], căci trag de-ș vin la pământul lor. Ce poftim pre dumneata vecineaste și prieteneaste, să cruți de dreptatea acestui sărac: de unde-ŭ vor fi bucatel[e], să i le scoți dumn[ea]ta și să i le dai, să nu vie de la dumneata neîndreptat; căci apoi să vor opri aici alte bucate. Aciasta, și mila lui D[u]mn[e]zeŭ cu d[u]mn[e]ta. Av^t 16 d., l. 7208 [1700].

De bine voitor dum[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Echel Ghiorghe, mar[e]-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu săn[ă]-tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

18.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdnŭ zemle vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Ghiorghe, ma-

¹ N° 373.

rel[e]-județ al cetății Brașovul. Sănătate și tot binele poftim dumital[e] de la Dumn[e]zeu. Cu aciasta facem știre dumital[e] că, fugindu o seamă de oameni den Rucăr și den Dragoslavele, de aū trecut acolo, în satele den țara Bărsei, care sânt supt ascultarea dumneavoastră, precum iat[ă] că-s scriși tot pe nume în foiț[ă], i-am trimis dumital[e], ca să vezi dumneata pre unde sânt. Care aceast[e] 2 sate nu sânt ca alte sate ale țării noastre, ce aceastea, Rucărul și Dragoslavele, sânt în marginea hotarului țării, la scală, de sânt de treabă, și de spre o parte, și de spre alta. Că, de ar lipsi aceas[e] 2 sate, nu numai țării noastre ar fi pagub[ă], ce și satelor țării dumneavoastră s'ar face multe pagube. Pentru care lucru facem dumital[e] știre că, dentr'aceast[e] 2 sate, când aū fugit oameni acolo pen satele țării dumneavoastră, și am poftit pe alți județi ce aū fost mai nainte, nu i-aū oprit, ce pe toți i-aū dat. Acum dară poftim și pre dumneata, pentru oamenii aceștea, să faci dumneata ca un priiaten bun, să să dea, ca să-î aducă la sate, să nu să strice buna vecinătate. Aciasta acum, și mila lui D[u]mnezeu s[ă] fie cu d[u]mn[e]ta. Noemvrie 5 d., 1^a 7209 [1700].

De bine voitor dum[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V^o:] Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreama de bine voitor, dumnealui jupănul Ghiorghe, marel[e]-județ al cetății Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă.]

19.

† Cinstului și alesului întru vrednicie al nostru bun priiatin și de bin[e] voitor, dumnealui jupan Hanoș Mancăș, marel[e] județ al cinstitei cetăți Brașovului, de la atot putearnicul și mult milostivul Dumnezeu mult[ă] și bun[ă] săn[a]tate și tot bin[e]le fericit dumitale pohtim, împreun[ă] cu toat[ă] cinstit[a] familia dumitale. Cinstit[a] carte dumitale ne-au venit, și, de-a dumitale bun[ă] săn[ă]tate înțelegând, ne-am

¹ N° 375.

bucurat foarte. Ostenind și dumneata, cu pohtă a ști de noi, har acelui mult milostivnic Dumnezeu, săn[ă]toș ne aflăm. De câte ne scrisese dumneata, încă am înțeles, pentru rândul Rumănilor noștri car[i] sânt pen Săceal[e], și pentru acel Rumân boar cu boi, fiind plugari, pecum și întâi ș'apoî am scris dumital[e], așijderea și pentru acel Iane zidari, iară pecum am scris dumitale. Iar, pentru Rumăni, i-ai dat dumneata, însă, uniî fiind cu slujbe, bacî, păstor[i] într'acolo, pe la vite, acum neputându-s[ă], se-au făcut vorbă, ca, plinindu-și vreama slujbei, să ni s[ă] dea; iară pe 2 dându-î, cum ne-au spus omul nostru, car[e] am trimis la dumneata scrisoaril[e]. De car[i] foarte am mulțumit dragostei cei herbinte a priiteșu[gu]lui dumital[e], car[e] ai arătat și acum mai vartos, și mai nainte, întru câte am pohtit pe dumneata. Numaî vei ști dumneata, pecum vei și înțeleag[e], cum că a scăpat; de cari, unul, pecum i-au fost scăparea, cum vei înțeleage dumneata de nu s[ă] va fi petrecut, iară aciî va fi venit; altul încă zdravăn, arătându-s[ă] om bun, care, ce va fi gândit, aî cine ce-î va fi zis, iară aciî, fugind, va fi venit. Ci numaî iară mai cu prilej să vor cerca, și aceia și alaltî, și toî, deca de dumneata și de cinstitul Sfat nu n[e] sânt opriî. Iară acum de ast[ă] dat[ă] vom mai aștepta. Car[e] dar al dumital[e] priiteșug caldu și cu mar[e] dragoste conoscând, întâmplându-s[ă] și dumnealui unchiul nostru Mihaî Cantacuzino V[e]l Spat., și împreunându-n[e], am spus; car[e] și dumnealor încă având cățva ubagi Rumăni ai dumnealor acolo, cu ai dumnealui unchiului nostru Costandin Cantacuzino Stolnicu, — omul nostru ne-au spus cum nu sânt opriî; spuindu dumnealui, foarte bin[e] i-au părut, căci de opște iaste aceast[ă] treab[ă], și foarte au conoscut al dumital[e] bun priiteșug și dragoste, care noi am propovăduit. Car[e] și Mării Sale lu Vod[ă] bin[e] vâ să-î par[ă], cum am mai scris dumital[e], conoscând drept al dumi[tale] priiteșug. Care, de voi trăi, să știî dumneata că de spre toî mă vo[î] sili a-l mai întemeia, lăudând a dumital[e] bun[ă]voință și priiteșug. Pentru zidari de aici. Car[e] am fost pohtit pe dumneata, iară, pecum dumneata ne scrisese poveastea, am înțeles; car[e] iară mai pohtim pe dumneata, cum s'ar putea mai curând, să ni-l tri-

miȝi, foarte trebuindu-ne, și vom mulȝumi dumital[e] foarte. Și încă pohtim pe dumneata pentru un meșter pietrarȝ, care s[ă] știe meșteșug, bun foarte, iar să n[e] trimiȝi dumneata, ca s[ă] ne lucreaze nișt[e] lucru, și iară vom fi dumital[e] foarte mulȝămitor. Că, măcar că și alt[ă] dat[ă] tot să aduc[e] aici de acei meșter[i] de aceeașȝ, iară acum aici sânt dăstuȝ, dar, bun[i], puȝini, și, cariȝ sânt cei bunȝ, lucreaz[ă] la tre[bile] Mării Sal[e] lu Vod[ă]. Ci foarte pohtim pe dumneata să n[e] faci dumneata și aciast[ă] pohtă; iar bun[ă] plat[ă] vor avea; și dumital[e] foarte vom mulȝumi. Rozmarinul ne-aȝ venit bine; car[e] mulȝămim dumital[e] foart[e]; și cu mare dragoste l-am priimit; car[e] doar cu vre-un acelva [= alt ceva] vom asem[ă]na a dumital[e] dar. F[e]cȝorul nostru ne spus[e] o pohtă a dumital[e], car[e] noi am fi socotit de alt ceva să n[e] fi pohtit dumneata, dar prea de puȝin. Care am fi făcut acum pohta dumital[e], că, cum zisem, nu iaste ceva mar[e] lucru; dar acum îndat[ă] nu să putu. Pentru car[e] pricină, aducătoriuł cȝrȝiȝ, acest priiatin al nostru, va spun[e] dumital[e]. Iară peste câteva zile vom trimite, și va fac[e] pohta dumital[e]. Car[e] și de acum, cu ce am putea, ne vom sili a fac[e] dumital[e] cinste și slujbă, întru ce ne-aȝ pohti, pecum și dumneata ne adeverezȝ, cum că, de c[e] am mai pohti pe dumneata, neapărat cu drag te veȝ arăta. Car[e] am conoscut ș[i] cunoaștem dragostea dumital[e] și urmarea cea veche bătrănească car[e] avea ce' mai denainte cinstiȝi și răposaȝi judeȝi cu stremoșii, moșii, părinȝii noștrii, și cu noi. Car[e] dumnezeu cu mult[ă] viaȝ[ă] și fericită să te trăiască pe dumneata, și să t[e] bucur[i] tot de bunȝ priiatini și voitori de bin[e]. De aciasta iară dar avum a mai scrie dumital[e]. Și aciast[ă] priitenească scrisoar[e] să afle pe dumneata întru multă și bun[ă] săn[ă]tate. Iulie 21 d., leat 7220 [1712].

Al dumitale bun priiatin și de bine voitor:

Mateȝ Filipescuł.

[Vº:] † Cinstitułi, înfrumușăȝatuluȝ cu dăstoinicie și alesuluȝ întru vrednicie al nostru bun priiatin și de bin[e] voitor, dumnealuȝ jupan Hanăș Mancăș, mar[e]le-judeȝ al cinstiteȝ

cetățî a Brașovului, cu cînsté și cu săn[ă]tate mult[ă] să s[ă] dea.

[Pecete neagră cu vultur și legenda «† Matei Filipescu¹».]

II. Opriri.

În afacerile de hotar joacă iarăși un rol mare *opririle*, felul cel mai sigur de a se face dreptate de la o țară la alta, în timpurî cînd judecățile zăboviau sau erau pârtenitoare pentru localnici.

Cuvîntul *oprire* sau *poprire* e cel românesc, care se întrebuinta singur în Țara-Românească, pe cînd Moldovenii întrebuintau mai ales cuvîntul slavon *zăbor*, din care făceau și : *săberire*². Și într-o țară și în cealaltă, măsura mai era numită *trăsură*. Dacă o turmă de oi era trecută peste hotar, dacă hoții luaui un cal și-l duceau în cealaltă țară, dacă nu se plătia datoria unui negustor, ori i se aduceau, într'un fel sau altul, pagube, atunci se alerga la *oprire*. Un număr corespunzător de oi, alt cal, cam tot atîția bani sau tot atîta marfă cîtă se păgubise, erau oprite de orice supus al țerei în care trăia vinovatul. Lucrurile erau ținute o bucată de vreme, și se dădea de știre despre măsura ce se luase. Dacă Brașovenii, Sibienii, de pildă, făceau dreptate, *oprirea* înceta, și nevinovatul își căpăta înapoi bucatele, marfa, banii. Dacă nu, lucrurile erau scoase în vînzare, și astfel se ajungea la despăgubire. De multe ori, cînd și o parte și alta se îndărătniciau, o *poprire* putea să aducă altă *poprire*, și astfel se alcătuia un întreg lanț de nedreptăți, al căror scop ultim era totuși dreptatea.

Săilor nu li venia de loc la socoteală *popririle* noastre, mijloc sălbatec, dar fără greș. În tratatele lor cu Țara-Romă-

¹ Bibl. Ac. Rom., documente ; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 256-8.

² V. *Documentele Bistriței*, tabla, la cuvîntul *zăbor*. În Apus, care nu desprețuia de loc acest mijloc, el se chema «dreptul de represalii» (de la *reprehen-dere*, a lua în schimb). Asupra acestui drept a scris o teză R. de Mas Latrie. Acolo însă se acorda negustorului jignit autorisări în toată forma, pentru a putea să-și iea despăgubirea : în Franța ele se numiau *lettres de marque*. V. și actele genovese prin care se dau drepturi de *represalii*, în *Acte și fragmente*, III¹, p. 16 și urm.

nească, ei nu uită să cuprindă și o învoială asigurătoare în această privință. Astfel, se cetește în privilegiul lui Mircea-cel-Mare încă la 1413: «Și iarăși, cine-și dă marfa pe datorie, să-și caute datornicul său chezăși», — acești chezăși, cărora li se zice în Moldova *sodăși*¹, sînt totdeauna de nevoie — «dacă-î are, iar de oameni drepti să nu se atingă, și nimenea să nu bîntuiască vre-un om drept»². Ceva mai târziu, Mihail, fiul lui Mircea, îndeamnă pe ai săi să meargă cu plîngere pentru pagubele lor la județul și la pîrgarii din Brașov, fără a lua de la cei fără vină «zăloage» (залог)³; averea poprită era privită, în adevăr, la început numai ca un mijloc de asigurare, ca un zalog. Peste cîțiva ani, Radu Praznaglava e adus și el să asigure pe Brașoveni și de *oprire* (оприм) și de «zalog», două expresii pentru același lucru. Clauza privitoare la asemenea urmărire trece din tractatul lui Mircea în al sau, ca și în ale lui Dan al II-lea⁴. Oricum, se hotăria întâi căutarea dreptății înaintea judecătorilor din Brașov (1423)⁵. «Cine va bîntui pe vre-un om drept» scrie odată acest din urmă Domn, «pe unul ca acela în foc îl vom arde»⁶. Și Vlad Dracul cuprinse în privilegiul său vechea clausă împotriva opririlor⁷.

Dar lumea se ținea și mai înainte de vechea datină. Domni, din partea lor, nu se arătau tocmai supărați pe aceia cari călcau acest punct din învoielile de negoț cu vecinii. Ei nu mergeau doar așa de departe ca Bogdan Orbul din Moldova, care îngăduia fostului vameș de Suceava, Logofătul Isac, păgubit la Lemberg printr'o chezăsie la care intrase, «să-și îplinească banii de la oricine-î va fi la îndămină», și dădea de știre *burgmeisterului* din acel oraș ca să despăgubească pe orașanul de la care Isac oprise o sumă de bani⁸. Dar un astfel de popritor

¹ *Doc. Bistriței*, tabla, la acest cuvînt.

² Bogdan, *o. c.*, I, p. 6 (nº I), p. 38 (nº XVIII).

³ *Ibid.*, p. 8 (nº III).

⁴ *Ibid.*, pp. 10, 12, 16-7, 23-4, 34.

⁵ *Ibid.*, p. 26.

⁶ *Ibid.*, p. 39.

⁷ *Ibid.*, p. 73.

⁸ Hasdeu, *Arch. istorică*, I, p. 7.

nu era pedepsit. Ba vedem chiar, în veacul al XVII^{lea}, cum Domniî staû de vorbă cu Braşoveniî în privinţa unei opriri săvârşite.

I.

† La al nostru cinstit şi iubit ca un părinte, şi vecin de aproape, p[a]n Mihaî cŞAЦŞ четнаг града брашовскѣи [= judeţ al cinstitei cetăţi a Braşovului]. Pac[e] şi sănătate pohtescu să-ţ dăruiască m[i]l[o]stivul Dumnezeû, înpreun[ă] cu toat[ă] cinstita cas[a] dumn[e]tal[e]. Să ver[i] cerca dumn[ea]ta de încoace, cu mila lu Dumnezeû iaste Măriia Sa Domnu nostru întru bun[ă] sănătate. Noi încă ne aflăm cu sănătate pre lângă spatele Mării Sal[e], har lui Dumnezeû. Alta, mă rog dumn[i]tale, ca unui părinte, pentru cei Țigan[i] ce am la dumn[ea]ta, cariî singur dumn[e]ta ştiî că, an, pentru dănşii am oprit 2.500 de oi, apoi Măriia Sa Domnu nostru mi aû dat poruncă cum să las, şi le-am lăsat pentru voia Mării Sal[e],—că Măriia Sa aû soçotit, pentru căci ne eş[i] priiaten şi vecin de aproape şi cum ver[i] cunoaşte şi dumn[ea]ta atăta îndemănă ce am făcut pentru voia Mării Sal[e]. Iar acum atăta vream[e] aû trecut, şi dumn[e]ta nu ne isprăveşti, cum iaste cu dreptul, să ni s[ă] dea Țiganii, ci-î ȝii la dumn[ea]ta, cum nu să cade a fi lucru ca acesta între prietenia şi vecinătatea noastră. Destul am adăstat, că să nu faci d[u]mn[e]ta zminteal[ă]; ce trebuiaşte să nu s[ă] uite prietenia, că în toat[ă] vream[e] trebuiaşte să s[ă] aib[ă] priiatin cu priiatin. Că Țiganii să pohtescu de voia lor să vie, iar dumn[ea]ta îi opreşti. Iat[ă] că acum am trimis pre oameniî noştri, pre Cr[ă]stea iuzbaşa i Mihnea iuzbaşa acol[o], la dumn[ea]ta, pentru Țigan[i]; ce să î dai să-î aducă, că şi altă dată vom vrea a sluj[i] dumn[e]tal[e]. Iar, să nu ver[i] da, eû iar voiû opri bucate pentru aciasta, că bucatele din țara dumneavoastră sântu pre pământul țării noastre: să nu-ţ pare dumn[e]tal[e] într'alt chip. Aciasta-ţ scriû dumn[e]tale... Mşta Fevruarie 10, l' 7153 [1645].

Al dumn[e]tal[e] pururea gata a sluj[i]: Radul Vel Ag[ă].

[V^o.] La al nostru cinstit și iubit priiatin și vecin de aproape, pan Mihaï KEMES [==marele-județ]...

[Pecetea obișnuită¹.]

2.

[Matei-Vodă către judele Mihaï Eötvös.] Dup[ă] aciasta dau știre domnetal[e] pentru rând[u]l ce[s]tu[î] preot, pre num[e] pop[a] Vlaicul, de aic[î] din țeara noastră, că au venit aic[î] la noi cu jalbă pentru 40 de florințu, ce i-au luat un jitar din Răjnov, carel[e] păzește câmpul: cum au fost cumpărat nește oameni de aic[î] o iap[ă] din Răjnov; dup[ă] aceia acel jitar el au prinsu pre acel om carel[e] au fost vândut acea iapă, și au venit și dup[ă] cumpărătorî, ca să-î prinză; ce i-au aflat la u[n] loc cu acestu pop[ă]. Dec[î] apoi acel jitar, el, deaca i-au ajunsu, au aflat aceșt[î] ban[î] la popa, de-î i-au luat. Ce nu i-au pus legie la județul din Răjnov, ce i-au dat în mâna Giurcăi șpanu din Șinca, și iapa, și hoțul și tot. Dec[î] pohtim pre domneata, ca pre un priiatin, să apuc[î] pre jitar[ul] din Răjnov să aib[ă] a pl[ă]ti toț ban[î] popei, iar, să nu-î ver apuca domneata, noi vom opri aic[î] la scal[ă] neșt[e] bucate ce om putea afla, din Răjnov, au de unde vom găsi. Numai să nu vă pae mai apăi rău dumneavoastră pre noi. Aciasta scriu domniital[e]. [Ianuarie 3, 7159 [1651].

Pecete mare. Pe hîrtia cu pecetea: Rusenau (nemțește²).]

3.

[Matei Vodă către judele Mihaï Eötvös.] Cătră aciasta facem în știre dumnetal[e]: de scrisoare ce mi-ai trimis dumneata, înțiles-am. De care lucru fostu-mi-ai scris dumneata, pentru nește care cu pâne de acii den ținutul dumneaoastră, den Zernești, carele iaste aic[î] în țear[a] noastră, oprite la scal[ă], la Dragoslavele, pentru un hoț anume Buzălaș, care au fostu furat nește cai den Drag[o]slavel[e], și i au prinsu păg[u]bașii, carii sântu, hoț fățișat, și se-au adevărat de tot lucrul cum iaste

¹ N° 343.

² N° 610.

acela. Încă, nu numai acum, ce, să fie dumneata crăz[ă]tor cum iarși (*sic*) să știe adevărit că încă și alt[ă] dat[ă] aū māi furat tot acel hoț niște cai de la Văleani; ce, dacă l au prinsu, el au fostu apucat de aū fostu vândut acei cai. Ce, deca aū văzut așa, el se a dat platnic, și i-aū plătit, și încă le-aū întorsu și cheltuial[a] ce aū făcut pentru umbletile acelor cai. Derept aceaia și acum încă nu se poate creade cum că iaste om bun. Ci să nu cugeț dumneata într'altu chip, că aic i] nu pot încăpea alte cuvint[e] cariî nu trebuiescu, sau sântem noi buc[u]roși a oprir[e] bucatele oamenilor dumneavoastră aic[i]; ce numai staū de mă mir de alia, cum părținești dumneata așa tare și țiî parte unor hoț fațișat ca aceștea: nu numai de acesta, ce de mulți ca acesta. Crez. dumneata știî că noi nu făț[ă]rim nim[ă]nuilea, ce, deca am văzut un răvășal trimis de dumneata, măncar (*sic*) cât de mic, aic[i] la noi, dereptu alt[e] trebî māi mari, necum de un lucru ca acesta, noi tot am fostu bucuroși ca să fie voia a dumnital[e] deplin, și, măncar fie ce om de prostu, tot i-am ales judecat a] cum au fostu pre derept. Așijder[e] și de acum înnainte noi tot de acea prietenie bun[ă] socotim să fie în toat[ă] vream[ea] întru noi. Iar de acesta lucru tot mă voi mira cum se-aū întemeiat de cătră dumneata așa tare. Ce numai pohtescu pre dumneata, ca pre un bun priiaten și de aproape vecin, să fac[i] dumneata înțelepțeaste, cum se cade, să trimiț pre acel om aic[i], să stea de faț[ă] înaintea noastr[ă], denpreun[ă] cu păg[u]bașii. Dec[i], deca va fi el hoțul, va petrece ca un om rău, cum i se va cădea; iar, deca nu va fi acela, nimic nu va fi, și bucatel[e] încă se vor slob[o]zi de aic[i]; nu se vor opri măncar un cap de at[ă]. De aciasta pohtescu pre dumneata. Să fii dumneata săn[ă]tos. [Ianuarie 15, 7159 [1651]¹.]

Adevăr să știî dumneata că aceaste bucate acum iat[ă] că le-am slob[o]zit, iar, deca vom vedea cum tot nu veî să māi trimeț hoțul, se vor opri alte bucate.

[Pecete mică, ruptă.]

¹ N° 342.

4.

† Pururea am a scrie cu buc[u]rie la al nostru cinstit și ca un părinte dumnelui pan Mihaî, [mare-județ alū cinstitei cetăți a Brașovului]. Cătră acesta, să vei pohti dumneata a ști de săn[ă]tate Mării Sale lu Vod[ă], săn[ăt]os iaste Mărie Sa și cu pace bună; noi încă, dup[ă] voe lu Dumnezeu, am înblat cu san[ă]tate. Dumnetale încă mulțemescu de toot[ă] cinste cî-am avut în cetate dumnelorvostre; să vom hi săn[ă]toși, fi-voiū harnic a sluj[i] dumnitale în tot[ă] vieța mè. Alta, cinstit[a] carte dumnetale, cari mi-eu vinit cu sluga dumnetale, forte cu cinste o am luat, și am înțeles toot[ă] porunca dumnetale, har lu Dumnezeu săn[ă]tății dumnetale. Scrisu-mi-ei dumneta ca[m] cu înputăciune, cum, dup[ă] cinste cî-au faptu nooa Răjnoveni, noi l'em oprit caii. Dumneta să fie iertător; eū dă cinste loru nu le mulțemescu, ci eū mulțemescu Mării Sale Craiului și dumnetale, că ei sântu datorî a sluj[i] solilor, cum sluj[e]scu și ai noștri solilor Mării Sale lu Crai; iar, pentru cai, judică dumneta a cui iaste vira, că bine știî dumneta, că am adus atâte cărți ale Craiului la dumneta. Dumneta ai trimis scrisori dumnetale și oameni dumnetale la Răjnoveni; ei, ca niște oameni tarî în cap, nici carte Mării Sale lu Craiu n'aū băgat în se[m]ă, nici a dumnitale. Acum iar ai trimis sluga dumnetale: întro nimic aū fost. Că, p'îi au oprit marha, i-aū ascunsu. Dar eū ce aș hi mai făcut, și la cine aș hi mai grăit, daca nu trece cuvântul dumnetale?! Acum eū am făcut pre voe dumnetale și am dat caii la sluga dumnetale, iar ei de nu-m vor da feciori Rum[ă]nului meu și marha lui, mai afla-voiū bucate de ale lor aicia în țara noastră; numai să nu zic[ă] apoi că iaste începutul de în noi. Că eū pohtescu să avem pace cu toți; iar ei sântu începători de vrajbă, și apoi iar incap a afla pre Mărie Sa Crai. Iar, de spre dumneta, sântu gata a sluj[i] dumnetale în toot[ă] vieța mea. Să fiî dumneta sănătos, cu tot[ă] cinstit[ă] casa dumnetale wr x̣ (= de la Hristos].

Iul. 2 dni, vlt. 7159 [1651].

Al dumnetale ca un fecior și gata a sluj[i] dumneta[e]:

Socol Clîuc[er].

[V°: † La al nostru cinstit și ca un părinte, dumnelui pan Mihaî, etc.

[Pecete brună, ruptă¹.]

5.

† J[u]pan Mihaiū Goltūșūmit [în traducere : «judele cel bătrîn al cinstitei cetăți a Brașovului]. De la m[i]l[o]stivul D[umne]-dzăū cu bucurie scriemū la al nostru c[in]stitū și socotit și iubitū bun priiaten, de D[umne]dzăū dăruit și iubit fiū, j[u]-pan Radul Vel Comis. Pohtim de la m[i]l[o]stivul D[umne]-dzăū tot binel[e], înprenū cu bun[ă] pac[e] și sănitate, să dăruiască d[u]m[i]tal[e] și a toată ci[in]stită cas[a] d[u]m[i]tal[e]. Altă, iar foarte mulțemăscū d[u]m[i]tal[e] de ustenealī ce ai nevoitū și ai ustenit d[u]m[nea]ta prentu noi și prentu marha noastră. De care lucru foarte am luat în nume de bin[e], ca de la un fiū sufletescū și adevărit priiaten, că d[u]m[nea]ta ai arătat inem[ă] bună spre noi, și cu cuvântul d[u]m[i]tal[e] cel bun ai îndemnatū pre Negoit[ă] Comisul de ne-au slobozit marha pân cătră cea Cămpină. Iar, cum am scris d[u]-m[i]tal[e], eū cu acei Țigan[i] ce s'aū scrăbit pre noi d[u]mnealū, fost-aū zis d[u]mnealū că i-am oprit noi Țiganii cu porânca noastră în Bran. Iar să crez d[u]m[nea]ta că noi n'am știut ne mult, ne puțin dă acel lucru, ce d[u]mnealū vameșul Măriei Sal[e] lu Crai, j[u]pan Pavaî Tamaș, înțele-gându cum aū fostū lucrul acelor Țigan[i], aū porăncitū și aū scris acolō în vam[ă], de aū oprit ce aū putut. Iar, deaca am înțeles cum mi s'aū oprit marha, am întreat, și am aflat că s'aū opritū cu știrea d[u]mnesal[e]; dară noi ce vinī avīm ? Iar dreptū aceia să știī d[u]m[nea]ta că eū am închis acel Țigan, și, de ne va porănci Crai să-l dīm, numai căt sântū bucuros, după porânca Măriei Sal[e] a-l da. Iar știī d[u]m[nea]ta că avem și noi stăpān; decī știī d[u]m[nea]ta că trebue a înbla după porānci. Altī, iar încă pohtim pre d[u]m[nea]ta, ca pre un iubit și bun priiaten și ca pr[e] un fiū dulce, să faci d[u]m[nea]ta bin[e] să grăești d[u]mne-

¹ Bibl. Ac. Rom., documente ; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 254-5

sal[e] Comisului Negoită, să facă bin[e] să ne slobozească marha pre chizășia d[u]mnetal[e]. Iar, dă să va isprîvi acest lucru, și de nu să vor da d[u]mnesal[e], pentru un ban să dau 1000 de bani. Crez avem, de căt ne-aū dăruit D[umne]-dzăū, să ar fi și preț de 1000, 2 de galben[i], încă n'amu lăsa pre d[u]m[nea]ta la pagub[ă], — că d[u]m[nea]ta să ne știî ca un părinte, și noi pre d[u]m[nea]ta ca pre un fiū iubit, de trupul nostru. Iar noi îpcă până acmu, sau am putut sluj[i] d[u]m[i]tal[e], saū încă n'am putut; iar de'ici înaintea, să ne ver[i] posluși acest lucru, nu vom uita binele d[u]m[i]tal[e], — că nu mi-e de acea marhî, ce mi-e numai de scandală, că ne rîd toți și zic că iată ce vazi are județul de Brașov. Și, de ar fi prentu vina noastră cē bun[ă] dereptate, d[u]m[nea]ta ești destul înțeleptu, poți socoti cu mentea d[u]m[i]tale. Mai mult nu pocî prelunga d[u]m[i]tal[e]. Acîasta scriem. [Din slavonește: «Și fî sănătos de la Hristos amin; și să se dea această scrisoare. În cetatea noastră Brașovul».] Mșta April 26 dnă, vlto 7161 [1653]¹.

6.

Ai Măriei Tale credincioși boiarî, Raț Iștfan, împreună cu Herman Mihaie ot Brașov, viîndu la noi cu scrise cărțile Măriei Tal[e], tot de o dată ne deaderă; care cu frățească dragoste priîmit-am: să dea D[u]mnezeū și acîastă carte a noastră să afle pre Măriia Ta în viață cu bunî săn[ă]taate și în cîasuri norocite, împreună cu iubiții Măriei Tale. Ce ne scrii Măriia Ta pentru păra lui Raț Iștfan și a lui Herman Mihaie de Brașov, și den cărțile Măriei Tale, și den gura lor, fiind de față și robii noștri Rucăreaniî, am înțeleș, cu tot Divanul nostru, pentru bucatel[e] lui Raț Iștvan, care se-aū luat dupre muntele Berivoescului, având prigonire cu Tohăneaniî pentru călcarea hotarului nostru. Ce toat[ă] marha robii noștri Rucăreaniî, carea aū fost luat de la Raț Iștvan, le-aū dat iarăș în mîna oamenilor cariî aū fost trimiși de Raț Iștvan, tot cu seaan[ă]. Dentr'aceaia se-aū oprit numai berbeci 20, cariî

¹ No. 627.

aū oprit vameşii noştri pentru osteneala lor, precum să cunoaşte den răvaşul de seamă al oamenilor lui Raţ Işvan, cum că se-aū dat aceale bucate, fiindu şi Tohăneanii de faţă. Ce asupra Rucăreanilor nimic rămăşiţă n'aū rămas, cî acea marhă a jupănului Raţ Işvan dăplin trecutu-o-aū hotarul în ceaia parte, cu Tohăneanii împreună. Pentru aceaia, de i se-aū prilejit vre-o pagubă lui Raţ Işfan de cătră cineva, a da seamă mai încolo: robii noştri n'aū treabă. Pentru care lucru prepuindu-ş Raţ Işfan oarecum pre Tohăneani, cari sînt de t[a]ra Măriei Tale, zicând cum cî cătăva marhă i-ar fi luat Tohăneanii; pentru care ar fi rămas la pagub[ă]; care pagub[ă], precum iaste judecata t[ă]răi Mării Tale, vrând să o caote Herman Mihaî, arătând o carte supt numele Rucăreanilor, de mărturie, cum că de la Tohăneani n'aū avut jup[ă]nul Raţ Işfan; pentru care neputându-ş isprăvi lucrul în anul trecut, aicea, înnaintea noastră, aū fost venit Raţ Işfan, şi, cercând de lucrul acei cărţi, zicea cum că toat[ă] paguba lui iaste adevărat de la Rucăreani. Şi așa, pentru aceaia ajungăndu judecat[a] şi pre Rucăreani ca să jure pentru acea carte, așa se-aū îndereptat, şi adevărat se aū aflat cum că, căţî aū fost atunce cînd au jurat, cu ştirea lor n'aū fost. Iar, de vor fi făcut dintr'aceia cari n'aū fost atunce cînd aū jurat, precum şi cartea lui Raţ Işfan, şi a lui Herman Mihaî, iarăşi supt numele Rucăreanilor, am văzut, pentru mărturiia aciaia. Căroră cărţi luîndu-le noi seama, şi nepotrivindu-se nici mărturiile, nici scrisorile, am văzut, cu tot Divanul nostru, cum de nescare oameni blestemaţi să fie făcute, pentru vre-o frică saū de o parte, saū de altă parte, ca pre dinşii vre o nevoie să nu cază. Pentru aceaia amăndoao nestăt[ă]toare le-am făcut, şi așa, fiindu fără treabă, pre judecata noastră nu le putem cerca. Pentru aceaia jup[ă]nul Raţ Işfan, de va avea cu cineva vre o întrebăciune, slobod iaste, — că Rucăreanii în paguba lui nu sânt vinovaţi; că toat[ă] marha lui cu seamă s'aū dat în mîna oamenilor lui, juraţi, cari aū fost trimiş de dinsul: le-aū dat precum să cunoaşte den scrisoarea acelor oameni ai lui, cum că i-aū dus marha lui, fiindu şi Tohă-

neanî de faţă. Pentru aceeaia dară, noi, cu tot Sfatul nostru, așa am aflat să fie dreptu, și am dat aciastă carte a noastră de judecată.

[Copie cu litere latine și ortografie ungurească, Stenner, II, n° 43.]

[Pe copertă:] † La cinstit[ă] mână bunului sfeatnic al cinstitei cetăți a Brașovului și noao bun[i] priiatinî și vecin[i] de aproape, dumnelui jupănu Herman Mihaî, cu cinste și cu săn[ă]tat e să s[ă] dea¹.

[Indoită pecete neagră, cu un călăreț.]

7.

Noî vameșii din preun[ă] cu părcălabii și cu preoții și cu bătrânii satului din Drag[o]slavele și din Rucăr, dăm știre dumnelor voastre, tuturor ispravnicilor și dereg[ă]torilor Țării Ungurești pentru ca să s[ă] știe că acea marhă a dumneaei giup[ă]neasei dumnealui giup[ă]nului Raț Iștvan, carea s'au fostu prădat pentru spartul plaiului, de aicea, s'au dat în samă ispravnicilor dumneaei, anume Aldea Toflan, Lupul și Stoica, toate oile, și cai, și vaci, și tot, s'aū numărat aici la posad[ă], în straja vămiî, și s'aū dat în mână acestor ispravnicî ai dumneaiaî, ce scriū mai sus toate pre număr, și nimic n'au fost lipsă, nici de oi, nici dintr'altele, — fără numai 20 de berbeci, cari i-aū oprit Rucăreanîi ceia ce au mersu de au luat marha din munte, pentru spartul plaiului, adecă pentru treapădul și osteneala lor, cu porunca dumnealui vameșului. Acîasta știm și mărturisim, și de la oi nici-un venit nu știm să fie fost, nici urdă, nici brăndză, nici dintr'altele; că, fiind oile fir de stână, saū și sterpite, decî nu s'aū ales nimic de venitul lor. Iară niște mițe ce s'aū tunsu de la oi, s'au vândut, de aū fost de mâncat păcurarilor și de încălțăminte. Dintr'altele nimic, nu știm să fie fost. Iar Toh[ă]neanî n'au nici-un amestec, nici nici o vină. Zic și păcurarii giup[ă]neasei să fie înblat vînzănd niște mițe: cu aceeaia nu avem nici-o treabă, nici nici un amestec. Decî nu ne-au fost

¹ N° 626.

aminte, nici ştim. Iar de cei 4 cai ce i-am oprit noi vameşii, pentru hotar şi pentru treapădul nostru, i-am dat şi aceştia pre sama lui Bărsan de la Şinca, şi s'aû prinsu foarte bine, cum, ce are fi adetul nostru pentru spartul plaiului, va veni cu bani, şi ne va plăti dup[ă] obiceiăi. Atăta ştim şi mărturisim. Pis [= scris] în cas[a] lui Vlad Stană, u Rucăr, 27 d. Oct., 1674. Cu sufletel[e] noastre.

Adec[ă] noi părc[ă]labii şi preoţii şi bătrânii ot Rucăr şi den Dragoslavele ne-am pus iscăliturile ca să s[ă] creaz[ă]. Eû pop[a] Vlad şi eû Iane sluj[itorul], Radu pār[călabul], Vlad pār[călabul] ¹.

8.

† Cinstite şi den bună rudă şi vecin de aproape şi noao priiatenă bătrănu şi, de spre tinereate, ca un fiiu, dumnealui jupănul Herman Mihaî, părgarul de la cinsti[a] cetatea Braşovului, de la m[i]l[o]stivul Dumnezeu pohtim pace şi bun[ă] săn[ă]tate să dăruiască dumnetal[e]. împreun[ă] cu toat[ă] cinsti[ă] casa dumnetale şi cu toţ voitorie de binel[e] dumnetal[e]. Să veî avea a ştirea dumneata şi de noi, den mila lu Dumnezeu şi cu ferecit norocul Mărie Sal[e] Domnu nostru ne aflăm cu săn[ă]tate. Cinsti[ă] scrisoarea dumnetal[e] care ne-aû venit cu această slug[ă] a cetătie, de toate înţeleasem, şi ne-au părut bine, înţelegându de bun[ă] săn[ă]tatea dumneatal[e]. Şi ne scrie dumneata pentru satul Tohanic, pentru o supărare ce aû fostu avut pentru neşte oi şi cu Raţ Işfan; care li s'aû fost ficut (făcut) judecat[ă] de astă vară, de la Măriia Sa Vod[ă], precum veî fi înţeles şi dumneata. Dece, de veî pohti dumneata să li să fac[ă] şi acum judecat[ă], să ştie dumneata că numai pre venirea unie părţi nu se va putea face judecat[ă], fără numai când ar veni toate părţil[e] aicea, să fie Raţ Işfan şi Tohanii şi ai nostri, Ruc[ă]reanii, —atunce le-aru face şi Măriia Sa Vod[ă] judecat[ă]. Iară fără venirea tut[u]ror nu se va putea fac[e] judecat[ă]. Ci precum veî socoti şi dumneata că va fi[i] cu cinste. De acesta facem

¹ No 636.

în ştire dumnetal[e]. Şi această puţin[a] scrisoare a noastră să aflu pre dumneata cu săn[ă]tate. Pis Ghen. 5, v¹ 7185 [1677].

† Al dumnital[e] de bine voitoriū şi bătrân priiatin şi vecin :
Gheorghie Băleanul.

[V⁰:] † Dănu bună rudă şi al nostru bătrănu priiatenu, dumnealui jupănu Herman Mihaî, părgarul de la cinstit[a] cetat[e] Braşovului . . .

[Pecete brună cu iniţialele : Γ. Η ¹]

9.

† Pohtim de la D[u]m[ne]zău multă săn[ă]tate d[u]mn[e]-voastră, părcălabului ot Rucăr, împreună cu juraţii şi cu bătrânii satului, cari să află acum. Alta, facem ştire d[u]mn[e] voastră pentru cel lucru, care, fiind mersu d[u]mn[e]-voastră înaintia Mării Sal[e] lui Vod[ă], pentru paguba mia care s'au făcut în ţara Mării Sal[e] lui Vod[ă], şi aţi jurat înaintia lui Vod[ă] cum voi nu sântet amestecaţ în paguba mea, ce Tohăneanii au făcut ce au făcut, — decî noi am căutat judecat[ă] înaintea Mării Sal[e] lui Craiu cu jupănu Hărman Mihaî. Decî jupănu Hărman Mihaî aicea aşa s'au mântuit cu o carte a d[u]mn[e]voastră, cum eu să nu caut Tohăneanii, că paguba mea iaste de la Rucărnu. Decî de în Scaunul ţării nostre aşa ni-au eşit judecat[a] să mergu eu cu Hărman Mihaî înaintea lui Vod[ă], să stăm de faţ[ă] cu dinsul şi cu d[u]mn[e]voastră împreună, înaintea judecăţii Mării Sal[e] lui Vod[ă]. Decî, pentr'aciasta, fac ştire d[u]mn[e]voastră să nu cumva să vă amăgiască Hărman Mihaî, să vă schimbaţ cuvintel[e] care aţ mărturisit cu sufletel[e] vostre, dup[ă] jurământul vostru, înaintea Mării Sal[e] lui Vod[ă], — că apoi toată paguba mea o veţ plăti voi, şi veţ fi cu sufletel[e] pierdute. Ce numai, precum aţ jurat înaintea Mării Sal[e] lui Vod[ă], de aceia să vă ţineţ tare, — că ştiu adevărat că, au va veni Hărman Mihaî la voi, au va trimet[e] omul lui pentru acest lucru, ca să vă schimbaţ cuvintel[e]. Ce Hărman Mihaî ar sili mai tare să scoată ghimpul din piciorul lui şi

¹ No 644.

să-l puia în piciorul vostru. Ştiţ d[u]mn[ea]voastră bine, când aţ jurat d[u]mn[e]voastră înaintea Mării Sal[e] lui Vod[ă], că Măria Sa mie-aū dat cartea Mării Sal[e], întărit[ă] cu péceatea Mării Sal[e], de iaste la mine, cum să va adevăra diaca voi veni şi eū. Decī Hărman Mihaī acum îi caută să s[ă] scurteaze tocmealel[e] lui ce aū făcut. Că el, de nu va adevăra că i-aţ dat d[n]mn[e]voastră cartea, el numai ce îi caută să plătească paguba mea. Iar, de va adevăra, voi veţ plăti. Ce pentr'aceaia să vă socotiţ să nu vă amăgiască cumva. Acīastă puţineā scrisoare noastră să vă afle sănătoş. Amin.

Al d[u]mn[e]voastră de bin[e] voitor:

Raţ Iştvan ot Făg[ă]raş.

Pis Ghen. dnă 23, l¹ 1677.

[V^o:] Întru cinstit[ă] mână a părcălabului den Rucăr, în preună cu juraşii şi cu bătrânii cariī sânt purtătorii de grijă satului, ai noştri de bine voitori şi de aproape vecini, cu cinste să dea wт хѣ [= de la Hristos]; amin.

[Pecete roşie, cu inscripţia: «Bo... Sofia»¹.]

IO.

Mlstiiu bjeiū Io Duca Voevod i gsdnū. Pisah gsdvmi [= am scris Domnia Mea] voao Rucăreanilor şi voao ficiorilor lui Nan ot Berivoeşti. Cătră acīasta v[ă] fac Domnea Mea în ştire, în vreama ce veţ vedea acīastă carte, a Domnii Meal[e], de soroc, iar voi să veniţ cum mai curându, să staţ de faţ[ă] aicea, înaintea Domnii Meal[e], la Divan, cu Raţ Işfan ot Făgăraş, pentru bucatele Tohanilor, ce li s'aū luat; că, de nu veţ veni, bine să ştiţ că voi trimite Domnia Mea de vă vor aduce făr de voia voastră, şi veţ da şi boū de soroc. Pentru că așa iaste porunca Domnii Meal[e]. I sam reč gsdvmi [=şi aceasta e zisa Domniei Mele].

Ghen. 29 dn., lt. 7185 [1677]. Pročt. V[e]l Logft.

[Monograma. — Pecete mare cu chinovar, cu această legendă: Іѡ Дѣка Воєводъ Бжю Матию грѣ Земле Влахити².]

¹ N° 638.

² N° 348.

II.

† Cinstitului şi de bună rudă şi noao bun priiaten şi vecin de aproape, dumnealui jup[ă]nul Herman Mihaiu, bun sfeatnic al cetăţii Braşovului, săn[ă]tate şi tot binel[e] de la Dumnezeu poftim dumnital[e], dinpreun[ă] cu toat[ă] cinstită cas[a] şi viaţa dumnital[e]. Poftindu dumneata a şti şi de a noastră săn[ă]tate, dentr'a lui Dumnezeu multa mil[ă], şi întru fericit norocul Mării Sal[e] Domnu nostru, ne aflăm cu săn[ă]tate. A dumnital[e] cinstita carte la mănîl[e] noastre şi dentru trimisul dumnisal[e] cu drag o am priimit, şi, înţelegându de a dumnital[e] viaţ[ă], ne-am buc[u]rat şi am dat laudă m[i]-l[o]stivului Dumnezeu pentru a dumnital[e] buna şi fericita săn[ă]tate. Pentru a dumnital[e] întristare, ce dumnital[e] s'au întâmplat, şi noao mare tănguire am avut. Dară ce vom face? Ceale ce sântu dintru voia lui Dumnezeu, iaste să le priimim. Că noi toţ aceaia datorie avem. Precum zic[e] fericitul David: că, cine va putea fi om pre lume să custe, şi de moarte să nu guste¹? Derept acesta lucru iaste, dumneata, ca un bun înţelept, tănguirea dumnital[e], ca un om înţelept, să o conteneşti, ca cu alt dar de la Dumnezeu să te îndulceşti. Pricina cărţii d[u]mn[i]tal[e] deplin o am înţeles, şi în toate fealiuril[e] cu chibzuial[ă] am socotit, şi înaintea Mării Sal[e] lui Vod[ă] încă am arătat. Întru care lucru nici într'o seaam[ă] de chip judecata cea mai denainte, care s'au făcut, nu s'au putut vârteji, de vream[e] ce Raţ Işfan aŭ luat carte în măn[ă], precum şi dumneata. Această Măria Sa Vod[ă] nu poate învârteji, de vream[e] ce paguba care ceare Raţ Işfan, nu s'au făcut den ţeara Mării Sal[e], precum săngur Măria Sa Domnu nostru adev[e]rează cătră Măria Sa Craiul ţării dumneavoastră, pre izvodul care dumnital[e] trimitemu, precum săngur d[u]m[ne]ta îl vei vedea. Care noi socotim, care carte scrie Măria Sa Vod[ă], scrie spre Craiul dumneavoastră mai mult spre folosul d[u]mn[i]tal[e] decât spre al lui Raţ Işfan. Căci că în carte Mării Sal[e] lui Vod[ă], mărt[u]riseaşte cătră Măria Sa

¹ Citaţie din Psaltirea în versuri a Mitropolitului Dosoftei.

Craiul cum Raț Ișfan nici-o pagub[ă] din ț[a]ra aciasta nu are, că i s'aũ dat toat[ă] marha deplin în mânia oamen[i]lor dumnisal[e], și i o aũ trecut făr de nici-o zmintea[ă] în hotarul țării dumneavoastră. Decî, de are el de la cin[e]va vr'o pagub[ă], o caute cu adeverință, că Măria Sa Vod[ă] i să cade a căuta lucruril[e] țării noastre, iar a țării d[u]mnea-voastră are stăpăn, și d[u]mn[e]ta, avăndu dereptate, te veî îndirepta de la stăpănul dumneavoastră. Poștești[i] dumneata a avea carte slobodă de judecat[ă] a Mării Sal[e] lui Vod[ă] la mânia dumnital[e]: aciasta Măria Sa nu o poate da. Că, de ar fi o parte și alta de aici den țeara Mării Sal[e], ar fi făcut Măria Sa judecat[ă], și ar da și carte; iar, fiindu amândoaă părtil[e] dentr'acea țeară, de la cin[e] va fi avăndu pagub[ă], să adevereaz[ă] că de aici s'aũ dus toat[ă] marha deplin, pren mânia oamen[i]lor dumnisal[e], precum se adeverează și scrisoril[e] oamen[i]lor lui Raț Ișfan, cāndu aũ luat bucatel[e] deplin din mânia vam[e]șilor și a Rucăreanilor. Jă-luești[i] dumneata căcî nu-ț adev[e]rează Măria Sa Vod[ă] pricina cărții dumnital[e] care ai de la Ruc[ă]reanî: fiindu întru amândoaă mânia[le] cărți, le lasă necercate amândoaă părțile. Iar, de veî vrea să socotești[i] dumneata pre amăruntul răspunsul cărții care scrie Măria Sa Vod[ă] la Măria Sa Craiul, mai mult adeverează pre dumneata derept și pre carte dumnital[e] că iaste bună decăt pre Raț Ișfan, — că în cartea d[u]mn[i]tal[e] scrie că Raț Ișfan aũ luat oil[e] toat[e] deplin și nu are nici-o pagubă de aici den țear[ă], de la nim[e]lea, nici de la Tohăneanî, nici de la oamenii țării noastre, și Măria Sa Vod[ă] iar așa adeverează la Măria Sa Crai. Ce, de veî vrea să socotești d[u]mn[ea]ta bine, iaste să cunoști că ți-i de folos. Iar cartea lui Raț Ișfan să o soc[o]tești[i] d[u]mn[e]ta, că scrie cum paguba lui i s'aũ făcut din țara noastră, din muntele Berivoescului, și pre aciasta cartea lui să cunoaște că iaste deșartă, fie de cin[e] va f[i] făcută. Derept aciasta nu mai pune la inema dumnital[e] nici-o scandălă,, că, avăndu de la cinevaș vr'o nedireptate, și d[u]mn[e]-a avăndu dereptate, harnic ești dumneata a te îndirepta, verî în ce loc, că acesta nu iaste fiece lucru iușor, să l pue cin[e]va

în pozinari, ci fieșt[e]care înțelept poate cunoaște că nu sântn ceale străambe a fi direapte. Și, cu aciasta săvârșindu, mila lui Dumnezeu fie pururea cu d[u]mn[e]ta. Pis Mart 19 dni, 1° 7185 [1677].

† Aî dumnitale bunî voitori și de aproape vecinî:

Ἰωρδάκης Μῆγας-Ποστἐλλνηκος, Ilie V[e]l Med[e]l[nicer], Radul Vel Log[ofăt].

[V^o:] La al nostru bun priiatin și de aproape vecin, dumnealui jupănul Mihaî Herman, de la cinsti[ă] cetatea Brașovului¹

12.

† Ghiorghe Banul i Vlăcul Vel Vornic i Hriza Vel Vist., Iordache Vel Post., ispravnicî Scaunului Buc[u]reștilor², scriemu cartea noastră de soroc voao, tut[u]ror datornicilor cariî veț fi datori dumnealui jupănului Herman Mihaî, care iaste priiaten al Mării Sal[e] Domnu nostru și noao, să căutaț, în vreme ce veț vedea cartea noastră, iar voi să aveț a meargerea la Pitari ot Cămpulungu, cariî sânt ispravnicî acol[o], să staț de faț[ă] naintea lor, să s[ă] fac[ă] judecat[ă] cu dumnealui, și, cine ce i-ar fi datori, să-i plătească. Iar cariî n'ar vrea să asculte de cartea noastră, să meargă, am dat voe Pitarilor să trimiț[ă] oameni de aî lor pre la voi, să v[ă] duc[ă] pre fieșcare la judecat[ă], făr de voia voastră. Și de cătră nimenilea opreaal[ă] să n'aib[ă]. Aciasta v[ă] scriem. Iul. 11 d., 1° 7185 [1677].

Ghiorghe Banul, Vlăcul Vel Dvornic, Hriza V[e]l Vist[ier], Iordachie Ruset V[e]l Post[elnic]³.

13.

Adec[ă] popa Vlad ot Rucăr și eū Vlad Can. ot tam scris-am și mărturisim noi cu sufletele nostre cum să se știe, astă iarnă, cânt. aū venit Domnul Har (*sic!*) Mihaiū cu cartea de soroc, să margim la Curte pe[n]tru o carte (carūte), ce am

¹ N° 640.

² N° 643.

³ V. și n^l 13.

fostu dat noi Rucărianii petro o păr[ă] ce au 'vut cu Rați Ișton pe[n]tru mu[n]tele Berevoeștilor, și atu[n]cî noi nu s'aũ tă[m]-plat a fi acas[ă]. Pe[n]tru care lucru iată că s'a [tăm]plat la Simtile [= Sintilie] de au ven[i]tũ ot Dăl[go]pol, Căpulu[n]gu, ne am 'flatũ și noi acolo, și mărturisescu eu popa Vlad și Vlad Can. gazda în care s'au scris cartea în casa noastră, și o am scrisũ cu știria bătrănilor, care aũ mărturisit și la Curte, și ș'au pus și deagetele, pecum iaste leagea în țara noastră, și aũ pus și deagetele în loc de pecetfi; care a vrutu Rați Ișton să o facă hiclian[ă]. Și am mărtu[ri]sit și înneata Pitarului¹ că aũ cartea dumnealui Harman i deriaptă, iar a lũ Rați Ișton noi nu știm nimic de cartea lui. De aiasta măr[tu]-risim noi cu [su]fletele [noa]stre. Și pe[n]tru credința ne-am pus și deagetele ca să s[ă] criaz[ă], cum e obiciailul țărăi. Pis mța Iul. dnă 15, let 7185 [1677]. Ot Căm[pulung].

Și eũ popa Vlad. Și eũ Vlad Can.

[Semne de degete.]

Și noi Pitarii mărturisim precum au venit dumnealui domnul Harman Mihaï cu chip de au mărturisit nainte nost[ră]; mărturisim și noi precum au scris mai sus pop[a] ot Rucăr și cu gazda, Vlad.

Eu, Costandin. Ἀναστάσης μαρτυρὸ τὰ ἄνωθεν².

14.

Ghiorghe Banul i Vlăcul V[e]l Vornic i Hriza V[e]l Vist., Iordache V[e]l Post., ispravnicii Scaunului Bucureștilor³, scriemu cartea noastră voao Pitarilor carii santeș ispravnici la Cămpulungu. Cătră aciasta facem în știre pentru dumnealui jupănul Herman Mihaiũ, care iaste prieten al Mării Sal[e] Domnu nostru și noao. Viindu acolea pentru trebil[e] dumsale și datorii ce are dumnealui pre la oameni aici în țeară, voi să căutaș pre la cine ce datorie va avea și, viind acolea de fat[ă], să le faceș judecat[ă] dereapt[ă], și, cine ce ar ră-

¹ Ispravnicul.

² No 642.

³ Caïmacamĩ în lipsa lui Duca-Vodă, dus asupra Cazacilor, cu oastea turcească.

mănea a fi datorî domnealui, voi să staț să apucaț pre uniî ca aceia cu strinsoare, să plătească, cine cu ce ar fi datorî. Și iat[ă] că s'aũ făcut și o carte de soroc la toț datornicii du. misal[e], la cine ar avea alte trebî și datorie, să-i sorocească să vie să stea de faț[ă] naintea noastră. Decî cariî n'ar vrea să vie cu cartea noastră de soroc, voi să tremiteț de acoloa oameni de aî voștriî, să aduc[ă] pre fieștecare datornic făr de voia lor acoloa naintea voastră, să le faceț judecat[ă] și, precum scrie mai sus, să-i apucaț, cine ce ar rămănea datorî, să plătească. Acîasta v[ă] scriem. Iul[ie] 12, 1^a 7185 [1677].

Gheorghie Banul, Vlăcul Vel Dvor[nic], Hriza V[e]l Vis-t[ier], Iordachi Ruset Vel Post[elnic.]¹

15.

† Io Costandin Voevod bjiũ mlst. gsdnũ zeml. vlahiiscoe.

† Bunului nostru priiaten și de bine voitoriũ, dă aproape vecin, dumnealui Anăș Mancheș, marel[e]-județ de la cinstită cetatea Brașovului, sãn[ă]tate și tot binel[e] de la putearnicul Dumnezeũ pohtim să dăruiască dum[i]tal[e]. Cartea dumital[e] ce ne-aî trimis, ne-aũ venit, și, dă bună sãn[ă]tatea dum[i]-ta[e] înțelegănd, ne-aũ părut bine. De altele ce ne scrii d[u]mn[ea]ta, am înțeles. Pentru un Stoică părcălabul de aici de la Rucăr, care aũ venit la noi, de s'aũ jăluit pentru niște Șcheaî de acol[o] de la Brașov, anum[e] Ion Bochicî i Stoica Boghean i Toader Țapul, nepot Brinciî, cari le aũ fostu vandut lor niște berbeci, și baniî nu i-aũ fost dat, și am fostu pohtit pre dumn[e]ta ca s[ă] aib[ă] direptat[e] de la d[u]mn[e]ta, să i să plătească baniî. De care lucru ne scrii d[u]mn[ea]ta cum că aciî berbeci i-aũ luat de la Șcheai aceia un Racoș, și acel Racoș nu iaste suptu ascultarea dumital[e]. De care adevărat acel Racoș nu va fi suptu ascultarea dum[i]tal[e], iar Șcheai aceștea, cariî scrii mai sus și au luat berbeci de la acestu om al nostru, acia sântu suptu ascultarea dumital[e]. Întru care, precum ne pohtești d[u]mn[e]ta pre noi, pentru aî d[u]mital[e] oameni[i], și, ceal[e] ce s[ă] pot,

¹ N° 641.

au dreptate dă la noi, și noi pohtim pre d[u]mn[e]ta pentru acestu om, ca să aib[ă] de la d[u]mneata dereptate, să i să plătească bucatel[e] de la Șcheai ci le-aū luat de la mână lui. Iar Șcheai să-ș caute cu cel Racoș care aū luat berbeciū de la dinșiū, ca să nu vie de la d[u]mneata făr de județ. Aciasta, și mila lui D[u]mnezeū să păzească pre d[u]mn[e]ta cu săn[ă]tate.

Noēm. 6 dni, lt. 7206 [1698].

De bine voitoriū d[u]m[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V⁰:] † Bunuluī nostru priiaten și de bine voitoriū, de aproape vecin, d[u]mnealū jupānul Anăș Mancăș, marel[e]-județ de la cinstită cetatea Brașovuluī, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

16.

† Io Costandin Basaraba Voevod bjiū mlstiiū gspdrū zemle vlahiscoe.

† Bunuluī nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealū jupānul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstiit cetățī Brașovuluī, sănătate și tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeū. Pricina cărții aceștiia nu iaste de al[ă], făr căt facem știre dumitale pentru cești oamenī de aici den țara noastră, săteanī de la Ručăr, anume Stoica părcălabul și Stoica Dulamă și Radul al lu Radomir, că, jăluindu-ni-se ei în câteva rânduri, zicānd că, avānd ei niște berbeci de vânzare, i-aū fost tocmit cu banī cu niște oamenī de acolo diș Țara Ungurească, anume Ion Boghicī și Stoica Boghina și Toader Țap, și aū fost luat ei berbeciū, zicānd că le va trimite banī, iar ei de atunce până acum n'aū trimis nici-un ban; pentru care lucru de aciasta am fost mai scris dumital[e]. Pohtim pre dumneata ca să li să facă acestor oamenī dreptate, să nu fie răbdător[i] de bucatele lor, ce ca să li să scoat[ă] banī. Și, viind ei acolo, nici-o dreptate de la dumneata n'aū avut, că banī nu și i-aū luat.

¹ No 356.

Deci, văzând noi că rabdă de bucatele lor, și acolo dreptate nu li să face, le-am fost dat voe de aū oprit de la frații aș acelor oameni ce aū luat berbecii, oș de ale lor. Deci veți ști dumneata că noi nu i-am lăsat să le vānză, ce le-am poruncit să le ție cu seamă bună până la Ispas, socotind că tot vor avea dreptate de la dumneata, de-și vor lua bani de la oamenii aceia ce le-aū vāndut berbecii. Deci de aciasta facem știre dumnitale, și pohtim pe dumneata, de iaste să li să facă vre o dreptate ca să-ș iā bani de la cei ce aū tocmit cu dānșii berbecii, atunce mai bine va fi, că ei vor da bucatel[e] ce aū luat, înapoi. Iar, nefăcādu-li-să nici acum dreptate, ca să-ș iā bani, să știți dumneata că le vom da voe de vor vinde bucatele ce aū oprit. Aciasta, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. April 18 dni, lt. 7206 [1698].

De bine voitor dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupānul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovului, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

17.

† Io Costandin Basarab Voevod bjiu mlstiiū gspdru zemle vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupānul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăți Braș[ov]ului, sănătate și tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeū. Cinstită cartea dumitale ne-aū venit, și, cātū ne scrii dumneata, am înțeles. Pentru niște Rucărean[i] car[i] aū fost oprit niște bucate, a unor oameni de acolo, den Țara Ungurească, ce ne scrii dumneata, am înțeles. De care lucru, de vream[e] ce ne scrii dumneata că pe datornicii car[i] le sânt datori, dai în mână lor, și sânt acolo puș la opreală, — iat[ă] că le-am poruncit să meargă să-ș iā oamenii aceia, și ei să dea bucatele ce aū oprit. Deci

¹ N° 365.

dară, viind ei acolò, le fă dumneata dreptate, aũ bani sã li sã plătească, cât aũ ei la acei oameni datorie, aũ oamenii sã li s[ă] dea în mână, sã facă ce vor ști cu dânșii; iar sã nu mai aibă alt val. Că de multe ori ni s'aũ jăluit acești Rucăreanși, trimițându-i acolo la dumneata, nici dumneavoastră dreptate nu le faceți, — pentru aceea s'aũ oprit bucatele acelea. Ce acum dumneata dă-le datornicii în mână, și ei vor da bucatele ce aũ oprit. Acıasta, și mila lui Dumnezeu sã fie cu dumneata. Ap. 19 d., 7206 [1698].

De bine voitor dum[i]tale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunului nostru priaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupânul Hanăș Mancăș, mare-județ cinstitei cetăți Brașovului, cu sãn[ă]tate sã s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

18.

† Cinstite dumneata județ Haneș Mangoș din cinstita cetatea Brașovului, de la putearnicol D[u]mnezeu pohtim dumital[e] sãn[ă]taat[e] și tot fericitul bin[e]le ca sã-ț dăruiască dumital[e]. Cinstit[ă] scrisoarea dum[i]tal[e] ne aũ venit, și, ce aũ fost poruncile dumitale, le am înțeles, scriindu ne dumneta, cum că am hi fost luat doi cai ai unor oameni ai dumital[e] pent[r]u Ghiorghie meșterul, car[e]le au fost tocmit sã lucrează la măn[ă]stirea dumnelui Stolnecului Mihalcie la Bercă². L-am fost tocmit drept t¹ 30, și i-am dat toț banie deplin; iar el sã cre[z] domneta că n'aũ șăzut sã lucreze, sã isprăvescă tot lucrul, ce aũ fugit și aũ lăsat lucrul neisprăvit. Streașănila măn[ă]stiriei șe foișorul de naintea măn[ă]stirie aũ rămas tot neșândilit[e], iar el aũ zis cătră dumneta că aũ lucrat tot. De acıasta iat[ă] că fac știre dum[i]tale, ce aũ fost sã lucreze, și ce aũ lucrat, și ce aũ rămas nelucrate; ce-i dă dumneta poruncă sã vie sã lucreze, sã isprăvească tot lucru ce aũ fost sã lucreze; că, neviindu, apoi iar vom lua alt[ă] dat[ă] alte trăsuri pentru acest lucru. Iar

¹ N° 363.

² În jud. Buzău.

acum cai[] aceste iat[ă] că-î deadem. Șe mila lui Dumnezeu să fie dum[i]tal[e] de ajutor.

Iun[ie] 4 d., 1° 7206 [1698].

Al dum[i]tal[e] mai mic și de bin[e] voitoriu :

Stoica Oaleș.

[V^o :] Intru cinstit[ă] m[ă]na dumnealui Hangoș Mangoș, județului de la cinstit[ă] cetatea Brașovului, cu cinste și cu săn[ă]tate.

[Pecete neagră, neînțeleasă¹.]

19.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdn[] zeml[i] vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealui jup[ă]nul Han[ă]ș Manc[ă]ș, mare-județ al cinstitei cet[ă]ți Brașovul. Sănătate și tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeu. Alta, facem știre dumital[e] că aici înaintea noastră veni cu jalb[ă] c[ă]stă săracă de f[ă]meae, anum[e] Samfira den C[ă]mpullungu, cum că, fiind datoare lui Iacob Sasul de acolo de la Brașov, și puindu-î și nește scule z[ă]log[ă], ia a[] făcut cum a[] putut de i-a[] plătit tot ce i-a[] fost. Și, când a[] fost la datul sculelor, auzind că i-au perit cărțile, numai ce au tăgăduit că nu i-a[] dat atâtea scule. Și au avut judecată cu d[ă]nsul și la boiariul Domnii Noastre S[ă]rban Com[i]s[ul], ispravnicul de la C[ă]mpullungu, și a[] și jurat aciast[ă] f[ă]meae, cum pe câte scule i-a[] dat. Și s'au prinsu feciorul lu Iacov Sasul[ă] că, cum va merge la Brașov, îi va da toate sculele; și, deaca a[] mersu acolo, nu i-au dat nimic. Pentru care lucru poftim pre dumneata să i să facă dreptate acești[] sărace cu acel Sas, ca să i să plătească, că, nefăcându-i-să dreptate, să-î plătească tot, apoi să va opri bucatel[e] altor Sasi. Pentru aciasta, și cu aciasta sfărșind, mila lui Dumn[e]zeu să fie cu dumneata. Oct[omvrie] 27 d., 1° 7208 [1699].

De bine voitor dumital[e] :

Io Costandin Voevod.

¹ No 668.

[V°:] Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăț Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

20.

† Io Costandin Voevod biu mlstiiū gspdrū zemli vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape[e], în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Ghiorghe Eremie, marele-județ al cinstitei cetăț Brașovul, sănătate și tot binele[e] poftim dum[i]tal[e] de la Dumnezeu. Pric[i]na cărții nu iaste de alt, fără cât facem știre dum[i]tal[e], că aici la noi, jălui cest sărac de om de aici, de țara noastră, de la Berteacum că, perindu-î 3 vite de iape, și umblându-le pe urmă, ș'aū găsit dentr'aceale iape una, la fălnogiul den Satul Lungu, și, găsindu-ș cap de bucate, ș'aū cerut să i să dea bucatel[e] ce i-aū perit, și el n'aū vrut să le dea, ce aū tăgăduit. De care lucru poftim pre dumneata vecineaste, să-î faci dumneata dreptate, să i s[ă] dea bucatel[e] săracului, căci că și noi, când să întâmplează de vin oameni de ai dumneavoastră la judecată, le facem dreptate. Că, neavând săracul dreptat[e], să i să dea bucatel[e], apoi vom putea face într'alt chip. De aciasta poftim pe dumneata, și fi dumneata săn[ă]tos.

Fev. 13, 1^e 7208 [1700].

De bine voitor dum[i]ta[le]: Io Costandin Voevod.

[V°:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape[e], în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Ghiorghe Erimie, marele-județ al cinstitei cetăț Brașovul, cu sănătat[e] să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă².]

21.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zeml[e] vlahiscoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată

¹ N° 371.

² N° 376.

vreamea de bine voitor, dumnealui jupănul Echil Ghiorghe. mare[e]-județ al cinstitei cetăți Brașovul, sănătat[e] și tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeu. Cu aciasta facem știre dumital[e] pentru cest sărac de Dragoslăvean, anum[e] Comanū, de care am mai scris dum[i]tal[e] și într'alt rând, că, având el un văr, și slujind văru-său la un neamișu acolo, i s'au întâmplat de au fost murit acolo, și, rămăindu-i nește oī, i le-ai luat dumneata. Pentru care și dumnealui cinstitul și credincios boiariul nostru Radul Com[i]s Goleșcul, când au fost acol[o] la Brașov, au zis dumital[e] ca să i le dai; dumneata ai zis că nu le vei da, că Dragoslăveanul acela au fost Rumăn aceiui neamiș. Pentru care lucru, vei ști dumneata că s'au dovedit lucrul foarte bine, și mărturisescu preoți și vameșii den Dragoslavel[e], și alți sățeani toțu, cum că acest Dragoslăvean iaste rudă a celui ce au murit, și acel ce au murit, n'au fost iobagiu neameșului, — că Rucăreanii și Dragoslăveanii nu sânt iobagi nemănu ai ci în țara noastră, necum să fie neameșilor den Ardeal. Ce pohtim pre dumneata iarașu, să faci ca un vecin bun, să să dea bucatel[e] la mănă Dragoslaveanului acestuia; că, de nu i să vor da, să ști dumneata că i să va da voe de va opri bucate de ale Brașoveanilor pentru bucatel[e] acealea. Aciasta, și mila lui Dumnezeu să fie cu d[um]n[ea]ta. Oct. 11 d., 7209 [1700].

De bine voitor dumn[i]tal[e]: *Io Costandin Voievod.*

[V°:] † Bunului nostru priiatenū și vecin de aproape, în toată vreama de bine voitor, dumnealui jupănul Echil Ghiorghe, mare[e]-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

22.

† Cinstitului al nostru bun și adev[ă]rat priiatin, dumnealui jupăn Fechil Ghiorghe, marele-județ al cinstitei cetăți al Brașovului, dumitale cu sănătate mă închin, și rog pre putear-

¹ N° 377.

nicul D[u]mn[e]zeu ca să păzească pre dumneata cu bogat[ă] mila Sf[i]n[te]i Sali. Pric[i]na scrisorii nu iaste de alt[a], fără numai, întâi, a cerceta de a dumitale bună săn[ă]tate. Și, cu aciasta, fac știre dumitale pentru cest Dragoslovean, carele, murind v[ă]ru-său, i-a[un] rămas oile acolo; pentru carele mi i-a[un] fost zis dumneata ca să adeverezu: iaste cu adev[ă]rat Dragoslovean a[un] ba. Decî e[un] viind pe'n Rucăr, pe'n Dragoslavel[e], am chiebat pe to[un] s[ă]teanii, înp[reun]ă cu popi[un], și i-am înt[rebat], și așa a[un] mărturisit cum că cu adev[ă]rat iaste Dragoslovean de baștină, iar nu vinetic dentr'alt[ă] parte venit. Și încă mi-a[un] ar[ă]tat și temeiul casii lui și moșiile ce are, de le am văzut, și așa, dovedind că cu adev[ă]rat iaste Dragoslovean, am spus și Măriei Sal[e] lu Vod[ă] ce iaste poveastea lui, și Măria Sa a[un] scris dumitale[e] ca să i s[ă] dea vitele. Ci dumneata poruncește ca să nu i s[ă] mai oprească bucatel[e], că-î ajunge de când treapădă. Care pocî să zic că, de când umblă, va f[i] și chiebtuit prețul acelor vite. Iar acei neamiș, de a[un] altă judecată cevaș, va cerca pe Măria S[a] Vod[ă], și-ș vor afla dreptate. Că n'a[un] fost nici-un om de a[un] dumneavoastră, carele să aib[ă] întrebăciune cu de a[un] noștri oameni, și să nu-ș fie aflat dreptate; ci și dumnealor, de a[un] alt ceva, să-ș cearce, și vor afla dreptate. Iar vitele săracului să nu să mai oprească; că acesta, cunoscându-ș dreptatea, poate că va opri bucate de la oameni de acolo. Ci aș vrea ca, cât voi fi spre aciastă parte de loc, să nu să facă trăsuri¹ de spre o parte spre alta, ca să avem vorbe de înpotriviri, ci să fim cu priiteșug drept, și fieștecarele să-ș afle dreptatea, atât a[un] noștri la dumneavoastră, cât și a[un] dumneavoastră la noi. Ci, socotind cu bună adev[er]ință că acest om are dreptate ca să i[un] aceale vite ale v[ă]ru-său, iat[ă] că de iznoav[ă] iar vine ca să-ș afle dreptatea de l[a] dumneata. Ci pentru aciast[ă] pricină rog și e[un] pe dumneata ca să nu s[ă] mai întoarcă neîndreptat, că el, a-ș putea lăsa ce iaste al lui, să piarză, nu va putea fi. Și cu aciasta iar pă

¹ Alt cuvînt pentru *oprire*.

acelaş H[risto]s Dumnezeu rog ca să fie pururea cu dumneata. Oct. 14 dni, 1° 7209 [1700].

Al dumitale la tot binel[e] voitor şi gata spre slujbă :

R. Golescul ¹.

[V^o :] Cinstitului al nostru bun şi adev[ă]rat vechiū priiatin dumnealui jupănuł Fechił Ghiorghe, marele-judeţ al cinstitii cetăţii a Braşovului, cu cinste să să dea.

[Pecete neagră cu leul ținând sabia în mână şi iniţialele : r. r. ².]

23.

† Io Costandin Voevod bjiū mlst. gsdnū zemlie Vlahiia.

† Bunului nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănuł Andreiaş Răitel, marel[e]-judeţ al cetăţii Braşovului, sănătate şi tot binele poftim dumital[e] de la Dumnezeu. Cu aciasta facem în ştire dumital[e] că aici la noi aū venit cest sărac de om anum[e] Frăţilă den Cămpul lungu, de au făcut jalbă, zicând cum că, luind tată-său nişte negoţ de la un Sas de aci den Braşov, anum[e] Pătru Bogatul, drept 45 de florinţi, şi dentr'aceşti bani aū dat tată-său florinţi 35 bani gata, şi i-aū rămas florinţi 10. Apoi, murind Sasul acela, l-aū dat pre seama altui Sas, nepot al lui, şi Sasul acela l-aū apucat de i-aū luat 34 de florinţi şi un sac cu nişt[e] unealte, tot pentru acei 10 florinţi, şi el nu să ştie mai mult dator decât zece florinţi. Pentru care lucru poftim pre dumneata să-i faci judecată cu acel Sas dennaintea dumital[e], şi, de va fi aşa precum să jăluiaşte, să aibă de la dumneata dreptat[e] ca să i să întoarcă ce i s'aū luat mai mult înapoi, să nu mai vie cu jalbă. Aciasta acum, şi mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata.

Dichemvrie 8 d., lt. 7210 [1701].

De bine voitor dumitale :

Io Costandin Voevod.

[V^o :] † Bunului nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumisale jupănuł Andreiaş

¹ Ispravnic de Cîmpulung ; v. mai departe, § IV.

² N° 680,

Răitel, marele-județ al cetății Brașovul, cu mult[ă] sănătate să
să dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

24.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată
vreamea de bine voitor, dumnealui jupănul Andreăș Reiter,
marel[e]-județ al cetății Brașovul. Sănătate și tot binel[e]
pohtim dumitale de la Dumnezeu. Cartea dumital[e] ne-a
venit, și de a dumital[e] bună sănătate ne-am bucurat. Alalte
ce ne-ai scris dumneata, pentru acei vecini ai dumneavoastră,
de jafurile ce fac și pe cât au prădat de le-au luat bucatele,
am văzut, și ne pare foarte rău. De care lucru noi acîasta
nu vom îngădui, mai vîrtos căci au călcat hotarul țării
noastre; ce iat[ă] că am trimis omul nostru la cine iaste
mai mare pest[e] aceia, și i-am scris ca să întoarcă săracilor
toată paguba ce li s'a făcut; că, de nu vor da cui ce au
luoat, am învățat pe omul nostru să-î zică că apoi noi vom
găsi de vom lua mai mult; ce să nu-î pară rău. Iat[ă] că
am trimis și cățva sluj[i]torî la munți, să păzească ca să
nu-î mai lase pe unii ca aceia să să tinză și să măi facă ce
au făcut. Și iar, ce va fi pen puțința noastră pentru folosul
și ajutoriul dnmneavoastră, nu ne vom apăra a nu face.
Acîasta, și mila lui Dumn[e]zeu să fie cu dumneata. Iun. 9
d., lt. 7212 [1704].

De bine voitor dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

[V°:] Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toată
vreamea de bine voitor, dumnealui jupănul Andreiaș Reitel,
marel[e]-județ al cetății Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea
[Pecete mare, rotundă².]

¹ N° 382.

² N° 390.

25.

+ Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml. vlahiiscoe.
 † Bunuluŭ nostru priiatin ŝi vecin de aproape, în toată vremea de bine voitoriŭ, dumnealuŭ jupânul Ghiorghe Fechchel, marele-judeţ al cinstitei cetăţ Braşovul, sănătate ŝi tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeŭ. Alta, facem ştire dumitale pentru acest preot anum[e] popa Savul de la Cămpul lungu, că l-au fost prădat nişte Şcheaŭ de acolo, de la Braşov, anume Iosif ŝi cu frate-săŭ Palco, de i-aŭ luat banŭ gata tl. 53, ŝi alte târguialele ce aŭ avut, ŝi au fost venit de ni s-aŭ jăluit în doao rânduri, ŝi i-am fost făcut cărtŭ la comendantul de acolo, de l-am pohtit ca să-ŭ facă dreptate. Şi dumnealuŭ comendantul l-au fost dat pe seama răposatuluŭ Andreiaş Reiter ce era judeţ, ca să-ŭ facă ispravă cu acei oameni; ŝi tot aŭ umblat purtându-l den zi în zi, ŝi nici-o dreptate nu i-aŭ făcut. De care lucru iat[ă] că l am trimis acum la dumneata, ŝi ca pe un bun priiaten al nostru te pohtim să-ŭ faci judecată cu acei Şcheaŭ, ŝi să aibă de la dumn[ea]ta dreptate, ca să-ŭ plătească ŝi baniŭ ŝi alt tot ce i-aŭ luat, că vom mulţumi dumitale. Iar, de nu să va isprăvi nici acum nimic, poate fi că ne va căuta a porunci să să oprească bucate de ale Şcheailor ce sânt aici în ţară, ca să nu rămăe acest preot prădat ŝi păgubaş pe bună dreptate. Şi, cu aciasta sfărşind, mila luŭ Dumn[e]zeŭ să fie cu dumneata. Fev. 1 d., lt. 7215 [1707].

De bine voitor dumitale :

Io Costandin Voevod.

[Anexă:]

† Să ştie la Goapăc dator florinţi 10.

La Bloz florinţi 17.

La fratele Gherghe dator florinţi 14; la Stănimir Pătru au rămas să dea florinţi 15.

Să aibă să s[ă] dea aciastă scrisoare în mână fonogŭluŭ ca să s[ă] scoată aceşte banŭ, iar, care nu va vrea ca s[ă] dea, să ştiŭ că vom lua la Târgovişt[e] pe car[e] vom putea găsei.

† Şi la Bronoaŭ, car[e] mănă locul frăţene-săŭ, să aibă a darea florinţi 15.

† Eū Ion Răduuṭul den Ghenbav.

† Eū Alba, soṭiia luī Ion.

Aṣa ne rugăm dumnevoastră ca s[ă] să scoaṭă aceṣṣte ban[i].

[V^o :] Bunuluī nostru priiatin și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitoriū, dumnealuī jupănuī Ghiorghe Fechel, marele-judeṭ al cinstitei cetăṭi Braṣovuluī, cu săn[ă]-tate să să dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

26.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdrū zeml. vlahiscoe.

† Bunuluī nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitoriū, dumnealuī jupănū Barteṣ Seuler, marele-judeṭ al cinstitii cetăṭi Braṣovu. Sănătate și tot binele poftim dumitale de la Dumnezeu. Alta, facem dumitale în ṣṭ[i]re că acii înaintea noastră să jāluiră aceṣṭi săraci de oameni, anum[e] Dragomir i Drăgulin ot Chioajde, cum că aū fost vândut de la cas[e]le lor 4 boi unuī Ungur Săcuī, anum[e] Venedict den Bitfalăū și cu soṭiia luī, și, dupe ce i-aū vândut, ducându-i în Țara Ungurească, la casa lor, aū trecut un an, și tocma peste un an s'aū sculat un Sas den Braṣov, de s'aū făcut conoscător acelor boi, zicând că sânt ai luī, și i-aū luat de la Unguri. Decī Unguriī, văzând că le iā Sasul boi, aū venit la aceṣṭi oameni de i-aū apucat, și le-aū făcut mult necaz, năpăstuindu-i că le-aū vândut bucat[e] de furat, și, de multă nevoe, aū plătit 2 boi cu bani, și, pentru alṭi 4 boi, le-aū luat alṭi 4 boi; și ei, ṣtiindu-s[ă] oameni drepti, aū jurat în 2 rânduri cu 12 oameni cum că aū vândut ale lor bucate dreapte; și aū rămas și cu jurământul și cu bucatele luate. Decī acum, viindu înaintea noastră cu mare jalbă, zicându că vinovaṭi în hoṭie nu să ṣtiū, ce dreapte bucate ale lorū aū fost acei boi ce aū vândut, precum zicū că, de nu să vor creade cu 2 jurămături, sânt bucuroṣū să jure și a treia oar[ă] cu sufletele lorū, că n'aū fost bucate de

¹ N° 401.

furat, și, arătând cu multe obide dreptatea și prada lor, noi ce să le răspundem fără decât noi la dumneata-î trimisem, știindu că dumneata cu judecata dreapt[ă] le vei descoperi bucatele, să nu rămăe prădaț pe'ntreg. Căci și acel Sas ce aū luat boi de la Unguri, cu atăta numai să face stăpân boilor, cât zice că-î cunoaște că sântu den cireada lui, fiind vite strănse de ceradă. Dar vită cu vită îș seamănă. Și acești oameni, nu odată, ce de doao ori aū jurat, și pohtescu să și mai jure că sânt dreapte bucatele lor. Dar, afară den jurământ, dupe obiceiul legii noastre, nu trebuie să și mai necăjască săracii; ce pohtim pe dumneata, ca pre un bun vecin al nostru, să-î judeci în dreptate, fiind și Sasul și Ungurii aceia de față. Și, de carea cumva jurăminturile ceale de'ntăi ale acestor oameni nu să vor ținea în seaam[ă], pot să și mai jure că ei sântu bucuroși, și, mai jurându dumneata pă dreptate ca să dea Sasul boii Ungurilor, și Ungurii să dea boii oamenilor ce aū luat; că, de nu le să vorū face dreptate, ca să li să întoarcă ce le-aū luat, poate fi că să va face niscai trăsuri, ca să nu rămăe săracii păgubași. Aciasta, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Noem. 24 d., lt. 7217 [1708].

De bine voitoriū dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V^o:] Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, dumnealui jupănuļi Barteș Sauler, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovului, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

III. Judecăți dezbătute.

Alte afaceri de hotar intră în categoria judecăților. Vinovați de fapte rele, datornicii cari nu voiaū să plătească, oamenii vicleni cari căutaū totdeauna locul unde ar putea storce mai bine o hotărîre potrivită cu interesele lor, strămutaū Scaunul de judecată. Brașoveni saū supuși ai Brașovului mergeaū la judecata lui Vodă, saū oameni domnești cereaū «dreptate» de

la județul din Brașov. Unii schimbau pe rînd un Scaun cu cellalt și se jucau cu hotărîrile pentru a mai zăbovi și a ciștiga prin această zăbavă.

Nu era o regulă în ceia ce privește tribunalul înaintea căruia trebuiau să se înfățișeze *causele mixte*, procesele între Brașoveni și Romîni. De obicei, se ținea samă însă de locul unde se află, în momentul deschiderii acțiunii, lucrul în debateră. Astfel, dacă e vorba de un cal vîndut în țară, dacă se face judecată pentru un munte de dincoace de graniță, Domnul cerea ca el să hotărească, în Divanul său.

Cînd, din acest Divan, pornia o hotărîre și acel care era atins de dînsa, partea care pierdea, se afla la Sași, se cerea de la aceștia extrădarea pentru plata datoriei sau facerea pedepsei.

În sfîrșit, alături de judecata domnească, supușii Brașovului sînt supuși uneor judecății negustorilor sași, în casuri cînd trebuie jurămint, judecății Mitropolitului.

În veacul al XVIII-lea chemarea la judecată a străinului se făcea printr-o citație în toată forma, și una din aceste citații a fost păstrată, din fericire, așa încît o putem întrebuința pentru luminarea acestui capitol din viața de odinioară.

1.

[Matei-Vodă către marele-județ Mihael.] Să ver întreba dintr'acoac[e] du[m]n[e]ta, cu mila lu Dumnezeu și cu norocul cinstitului Împărat sântem întru bun[ă] săn[ă]tate. Iar, de alta, facem știre dumnetal[e], ca unu priiatin și vecin de aproape, pentru sluga noastr[ă] Vintilă Vătah, că vine acîi la dum[n]e]ta pentru o datorie ce are la Costandin și la Nicula Pitar, nește oi. Derep[t] aciasta, pohtim pre dum[n]e]ta să-î fac[ă] dreptate și judecat[ă], să i să plătească bucatel[e], cum facem și noi judecat[ă] oamenilor dumneavoastră aic[i],—să n'aihă val. Că destulă vream[e] iaste de cîndu așteaptă; iar, să nu-î ver fac[e] județ, să-ș iă bucatele de la ei, de acolo, el poate că va găsi bucate aic[i], de va lua pentru bucatel[e] lui. Iar mai bine arū fi să-î plătească cu bine, decăt să între și alții

în glăciavă pentru ei. Aciasta scriu, și pohtescu pre dum-
n[e]ta. [Tîrgoviște, Ianuarie 10, 7152 [1644].]

[V^o: Adresa slavă.]

[Pecete mare¹.]

2.

[Matei-Vodă către marele-județ Mihaî.] Cătră aciasta dau
știre d[u]mnetale că aic[i] înaintea noastră[ă] venit-au cest sărac
de aic[i], de sat de Pietroșița, anume Drag[o]mir, ot sud
Dăm[bovița], de au jeluit și au spus cum ș'aū aflat în oile a
unor iobagi ai d[u]mnetale, în oile Iugăi și ale lu Stan, 2
miei sugari, și i-au fost întreat în doao-trei rândure de acei
miei, să-i spue, și tot n'au vrut să-i spue, până au luat miei,
de i-au dus la mumănilor lor, de și i-au cunoscut oile miei.
Apoi Andronie Vornicul, care au fost judecătorei lăsat aic[i]
la Scaun, deac'au prinsu de veaste, el i-au prădat, ca pre nește
oamenî răi. Dec[i] Iuga și Stan n'au vrut să vie înaintea
noastră la Divan, de să le facem judecată cum va fi pre
direptate, și sântu de atunce 8 ani. Iar, cându iaste acuma,
se apucă Stan și Iuga de Dragomir, și-l trag de atăta vreamă să
vie acia înaintea domnetale, și nu se poate răposah (рѣпосах),
și n'au vrut să-ș caute de atunce. Derept aceia nu se cade
să învâluești dumnetale săracii noștri, că au vrut să-ș întreabe
de atunce, că aic[i] în țeară se-au făcut acel furtișag, iar loru,
de le va părea cu vre o strămbătate, iar dumneata să-i tri-
meți aic[i], să stea de fat[ă] toți depreun[ă]. Dec[i], cum i va
ajunge leagea și judecata și Divanul, face-li-se-va judecata,
cum va fi pre dreptate; iar acest sărac al nostru să n'aibă val
și băntuial[ă] de spre d[u]mnetale. Aciasta fac știre dumnetale.
[Ianuarie 20, 7152 [1644].]

[Pecete mare, rotundă².]

3.

[Matei-Vodă către județul Mihaî.] Cătră aciasta facem știre
d[u]mn[ă]tale pentru rândul lui Vas[i]lie Sărb[ul] ot Necopoe,

¹ No 324.

² No 339.

că au avut mult[ă] pără cu frate-său Iovan naintea Divanului, pentru multă pag[u]bă ce-au avut Vas[i]lie de cătră frate-său Iovan. Decî i-am trimis Domnia Mea și la neguțorii de i-au socotit și me-au (*sic*) luat sama, tot pre amăruntul, de toate lucruril[e] lor, și l-au dat neguțorii pe Ivan platnicu frăți[ne]-său lui Vasilie, cu zapisul de mănă lor, de judecat[ă], și cu cartea noastră, făcută pre zapis, dup[ă] judecata lor. Iar apoi, dup[ă] aceeaia, iar au venit naintea noastră, la Divan, și au căzut Iovan platnic frăține-său lu Vas[i]lie, și l-am pus (și l-am pus) pre Iovan și la închisoare; iar apoi el ș'a u luat zi păn la Boghiavlenie, cum să vie să-î plătească bucatel[e]; iar el n'a venit. Dup[ă] aceeaia ș'a u mai pus zi și de 'nnaintea dreg[ă]-toriuului nostru jupan Drag[o]mir Vel Dvornic, când l-am trimis Domnia Mea sol la Măria Sa la Craiū, și la Belgrad, și în Brașov, și tot au rămas Iovan de zi și de menciuă. Derept aceeaia, poftim pre d[u]mn[e]ta, ca pre un bun priiaten și vecinū de aproape, să-l daț d[u]mn[ea]voastră, să l aducă aici, și cu Sfatul de'npr[e]ună, ca să-î plătească bucatel[e], dup[ă] cum i se-au rumtu judecata de aici, de la neguțorii. și mai mult val să nu-l mai poarte. Acîasta pohtim pre d[u]mn[e]ta. [Tîrgoviște, Martie 6, 7152 [1644].]

[Pecete mică¹.]

4.

[Formulă slavonă.] Alta, să vii pohti domn[e]ta și de săn[ăta]-tre Mării Sal[e] Domno nostru, iastea Mărie Sa săn[ă]tos și întru bun[ă] pac[e]. Așijdire și noi încă ne aflăm cu săn[ăta]tre. Cătră aceasta, facem știre domn[e]tal[e] pentru rāndul lui Vasilie cu frate-său, că au fostu avut pără naintea Mării Sal[e] Domno nostru pentru datoriia ce are Vasilie la frate-său: într'aceia Măriia Sa i-au dat pre sama neguț[ă]torilor de le'ū luat sama, și au rămas datoriū fratel[e] lui Vasilie, și l-au băgat și în pușcărie. Iar, când iastea acum (acum), a venit acî de umblă altă hitlenie. De care lucru, fiind și tāmblāndu-nea și noi la acē judecat[ă], și știm cum se-au dat platnic, facem știre

¹ N° 338.

domniat[ale] să hie în opreală și la vamăș, păn vom veni noi de la Mărie Sa Craiū. De acesta fac știre domn[e]tal[e], amin. Pis Ghen[arie] 15 d.

[V^o: Adresa slavonă către județul Mihaî.]

[Pecete brună, ruptă. — Toată scrisoarea e de mîna lui Dragomir¹.]

5.

[Formula slavonă.] Pac[e] și săn[ă]tate pohtim și tot binele să-ț dăruiască dumnital[e]. Alta, fac știre dumnital[e] pentru rândul lu Vasilie, cum aū avut multă pără cu frate-său Ivan naintea Divanului, pentru multă pagubă ce aū avut Vasilie de la frate-său Ivan. Dec[î], i-aū trimes Domnu nostru la neguțătorî, de i-aū socotit și le-aū luat sama pre amăruntul de toate lucrurile lor, dă l-aū dat negu[ă]torilor pre Ivan platnic frăține-său lu Vasile; cu care se-aū dat însușu Ivan platnic, cu ce scrie în zapisul negu[ă]torilor și în cartea Domnu nostru de judecată. După jud[e]cata negu[ă]torilor, aū venit iar la Divan, ce l-aū aflat leagea să aibă a plăti Ivan lu Vasilie; ce aū pus și la închisoare. Decî ș'aū cerșut Ivan zi păn la B[o]goiavlenie ca să vie să plătească; iar el nu aū venit. Decî, cāndu m'aū trimes Domnu nostru sol la Măriia Sa Craiū, el se-aū prinsu în Belgrad și în Brașov cum va veni în țară. Decî el nu aū venit să plătească, ce au rămas de toate cuvintel[e] mincinos. Dereptu aceae, pohtescu și rog pre dumneata, ca pre un bun priiatin și vecin de aproape, să-l trimeateț să vie în țară saū să-î plătească, mai multu val să nu umble la judecat[ă], de în țară în țară. Aciasta mă rog dumnital[e]. Iar, ce va fi porunca dumnital[e], aici la Domnu nostru, noi vom fi gata a sluji dumnitale. Să fi dumneata săn[ă]tos *wt xpcrk* [= de la Hristos], amin. Pis M[a]r[ti]e 5 dni.

Bun priiatin dumnital[e] : Dragomir Vel Dvornic.

[V^o: adresa slavă.]

¹ N° 571.

[Pecete brună, cu inscripția : [ДРАГО]МИРЪ ВЕЛИКИ [ДКОРНИК]
și semne neînțelese¹.]

6.

[Matei-Vodă către Mihail Eötvös] Alta, scrisoare ce ne-ai trimis dumneata pentru cel cal, înțeles-am de toate. Scriindu-ne dumneata cum să vie acestu dărbăbanțu al nostru acolo, să-ș caute lucrul, dec[i] dărbăbanțul nostru ș'au fostu pus zi cu oamenii dumneavoastră, și au fostu mersu dărbăbanțul [i]a zi, să-ș caute lucrul, de au făcut atăta cheltuial[ă] și atăta treapăd; iar oamenii dumneavoastră n'au venit la zi, cum le-au fostu tocmeala și sorocul, ce au trepădat acestu dărbăbanțu al nostru numai așa. De care lucru acum sântu și ceaste zile mari; decî nu va putea veni. Ci se cade acum, deaca n'au vrut să vie oamenii dumneavoastră la zi, cându [au] mersu dărbăbanțul nostru acolo, acum să vie oamenii dumneavoastră. aic[i], că vor avea judecată direaptă, ca ș[i] la dumneavoastră. Aciasta fac știre dumnitale. Să hiî dumneata săn[ă]tos wr x[ristos] [=de la Hristos], amin.

[7152 [1644], Aprilie 14.]

[V^o: Adresa slavonă către «Mihail Eotveș».]

[Pecete exagonală de ceară roșă².]

7.

[Matei-Vodă către județul Mihaî.] După aciasta, facem știre dumnital[e], ca unui bun priiatin și de aproape vecin, pentru cești săraci de oameni de aic[i], din țara noastră, din Rucărū, anume Stanciul și Stoica Țeațiul, că au venit aic[i] naîntea noastră[ă], de s'au jăluit și au spus cum au fost cum-părat o iapă și, [să] erți dumneta, de la un Sasū din Răjnovū, anum[e] Hanășū, de cătăva vream[e]. De[ci], apoi nu s'au mănât vrea[me] mult[ă], ci acești săraci de oameni ai noștri s'au sculat de au vândut acea iapă, iar aic[i] în țara noastră, în oraș, în Câmpul-Lungū unui om anume Barbul. Dec[i]

¹ No. 543.

² No 333.

acest om iar o aū ținut cătă va vream. Dec[i] de la acest om s'aū aflat iapa de furat, a unor Țiganī aī noștri; ce acuma aū rămas acești săracī aī noștri cu atăta pagub[ă] și prad[ă], că le-aū luat Țiganī i cal, și i iap[ă], și banī gata ug. 12, făr[ă] alt[ă] cheltuial[ă]. Dec[i] pohtescu pre dumneta, ca pe un bun priiatin, deaca vor veni acești sărac[i] acia la domneta, să aib[ă] judecat[ă] dereaptă cu Sasul, să li s[ă] plătească bucatel[e] și prada ce s'aū prădat pentru dănsul, căci i-aū fostū vândut bucate reale. Iar, de nu va vrea să plătească, să vie Sasul împreun[ă] cu oamenii noștri, aici, să se împreune toț[i], și să stea de faț[ă] naintea noastră[ă], să se adevereaze acest lucru într'un chip, — că nu poate să fie săracii noștri cu atăta pagub[ă]. Iar, de nu va vrea nici să plătescă, nici să vie să stea de faț[ă], să știū dumneta că să vor opri nește bucate aici în țară, pentru paguba lor. Acīasta scriem și facem știre dumnetal[e]. [1649], Aprilie 28.]

[V^o: adresa slavonă.]

[Pecete mică, ruptă¹.]

8.

La al nostru cinstit și prea-iubit bun priiaten și de aproape vecin, jupan Mihai, județul-cel-mare dentru cinstită cetatea Brașovului, pohtim de la m[i][o]st[i]vul Dumnezeū să-ț dăruiască dumital[e] multă sănătate și bună pac[e], împreună cu toat[ă] ci[n]stită casa dumnital[e]. Cătră acīastă facem știre dumnitale, pentru rândul acestuī om al nostru Bonciul Vătahul, că are să-ș întreabe naintea dumnital[e] cu niște oameni den țara dumneavoastră, cu Ion Butoiu, și cu Frățil[ă], și cu Reanțea; care oameni zice Bonciul, că i-aū furat niște iape, și aū mai venit naintea dumnealui priiatenuluī nostru jupan Hrăjil[ă] Criștov, județul cel bătrân, și i-aū făcut dumnealui peceate ca să-ī chiiame la leage, iar ei n'aū mersu de faț[ă]. Derept aceaia, pohtim pre dumneata, că iară vine acia la leage, ce să-ī chiiame, să fie de față, să-ī ții dumneata

¹ N° 341.

leage direaptă, să nu-î piară bucatele. Aciasta pohtim pre dumneata. M[i]l[o]st[i]vul Dumnezeu să dăruiască, această puțină scrisoare a noastră să afle pre dumneata s[ă]n[ă]tos wr ھا = de la Hristos], amin. Fev[ruarie] 3.

† Bun preiaten dumnetal[e]: Hrizea Vel Dvornic¹.

[V^o.] În cinstită m[ă]na a bun priiatenul nostru jupan Mihaî, judeţul cel mare dentru c[in]stită cetatea Braşov[u]luî, cu cinste să s[ă] dea.

[Pecete verde, peste hirtie, cu un leu în scut şi literele r. r.².]

9.

† De l[a] m[i]l o]stivul Dumn[e]z[ă]u cu bucurie scriem la al nostru cinstit şi dă m[i]l[o]stivul Dumn[e]z[ă]u dăruit p[ă]rintel[e] nostru mai mare, jupan Mihaîu, marel[e] judeţ, domnul dintru cinstit[ă] cetatea Braşov[u]luî. Pohtim pre m[i]l[o]st[i]vul Dumnăz[ă]u să dăruiască mult[ă] s[ă]n[ă]tate dum[i]tale şi bun[ă] via[ă]t[ă], împreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumnital[e] şi a tot Sfatul. Iar dă la noi plecat[ă] închinăciune, cu libov curat. Alta, facem ştire dumn[i]tal[e], pentru rândul acelor hoţi, anum[e] Ion Bătoi şi Rean[ă] şi Frăţil[ă], dă cinstit[ă] por[ă]ncă, cu scrisoarea care ne-au trimis dumn[ea]ta, înţeles-am, ci fir'ar aflatu-să şi alţi căţva păg[u]baş, de ar[ă]u fi venit pentru d[ă]nşi; el iar a[şa] dăgrab[ă] n'a[un]t putut veni; iar marfa noastră tot ei o a petrecut, — că s[ă] află oamen[i] dă i-a[un]t văzut de fa[ă] cu iapele meale, şi, deca le-a[un]t luat, a[un]t plecat pre la Teşilă, şi a[un]t mersu la Manea Stupariul, de a[un]t dat a s[ă] tocmi cu d[ă]nsul, s[ă] i le v[ă]nză. Iar f[ă]meae-sa, anum[e] Drăguna, nu l-a[un]t lăsat, — că puteare's scoate e[un]t m[ă]rturie şi den ţara dumnevoastră; dar leagea nu iaste vadnicul, ci ne colăceaste s[ă] se v[ă]dească dă fa[ă]. Iar, dă v[ă] vai (*sic*) lucru f[ă]r dă păcat, nimic dă nu-m vor plăti bucatele meale, sau s[ă] le scoat[ă] dă und[e] le-a[un]t dat, ei tot s[ă] aibă peire,

¹ Aşupra căruia, Mare-Vornic al lui Matei-Vodă, v. articolul mieu în *Literatură şi artă română*, IV, pp. 401-2.

² No 593.

făr dă nimic bănuial[ă], ca să nu mai sărăcească pre atătea oameni bun[î] nești lotri ca ceia. Acesta ne rugăm . . .

† Mai mic, ca un fecior al dumneavoastră:

Bonciul Vătahu.

[V°:] Întru cinstit[ă] m[ă]na părintelui nostru, jupan Mihaiu, marel[e]-județ din[ă]tru cinstit[ă] cetate Brașov u]lui. . .

[Pecete mică, galbenă, căzută ¹.]

10.

† La bun, cinstitu, de m[i]l[o]st[i]vul Dumn[e]z[ău] d[ă]ruit părintel[e] nostru mai mare, jupan Mihaiu, marel[e]-județ dentru cinst[it]ă cetatea Brașov[u]lui. Pohtim și rugăm de l[a] m[i]l[o]st[i]vul Dumn[e]z[ău] să d[ă]ruiască bun[ă] săn[ă]tate și mult[ă] viaț[ă], înpreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] cas[a] dumn[i]tal[e]. Iar de la un mai mic fecior al dumneavoastră, anum[e] Bonciul vătaful, plecat[ă] închinăciune, cu libov curat. Alta, facem știre(re) și m[ă] rog dumneatal e] pentru rândul celor hoți, anum[e] Ion Bătoiu și Reanța și Frății[ă], că mie-m iaste pag[u]ba, și mi a[un] petrecut bucatel[e], marha mea, acei lotri; ci s[ă] te năstăvească m[i]l[o]st[i]vul Dumnăz[ău], cum ști[ă] leage cu d[ă]nșii, cum va fi cu dreptul, cu Sfatul Mării Tal[e], ca un domnu m[i]l[o]stiv, în bun dar care te-au d[ă]ruit m[i]l[o]stivul Dumn[e]z[ău], — că e[un] de atătea ori am trepădat acol[o], și i-am cerșut la leage, iar ei tot se-au ascunsu, iar, cum e[un] n'am fost în voe să vii, de slujba Marie Sal[e] Domnu nostru, ci am trimis pre fiu-mieu Necula acia la Sfatul Mărie Tal[e], ci mă rog Mărie Tal[e] să le faci acelor hoți o leage, care să se ferească și alți lotri pentru patemea lor; ca s[ă] nu mai fac[ă] pag[u]bă altor boiar[i] și noao. Că e[un] rădic cu sufletul mieu și cu 7 oameni bun[î] lângă min[e], cum s[ă]ntu aceia fur[ă] adevărați, făr de păcat și făr nimic bănuial[ă]. Anum[e] m[ă]rturisescu cu bun[î] oamen[i], precum: Dumitru Ceauș, Tudor ot Selceraș, i Danciul ot tam, Dan ot Berivoești, Lazar ot tam, Toader, că noi cu treapădul

¹ N° 591.

n'am putut veni, iar cu sufletel[e] noastre așa lucru să mărturisim, că sânt aceia furii Vătaf[u]lui Bonciului. Aceasta ne rugăm dumnital[e]. . .

[Iscălituri cu degetul.]

Eū Bonciul Văt[af]. Dumitru Ceauș. Dancul. Dan. Lazar. Tudor. Toader.

Derept credinț[ă], pus-am și pecetیل[e] (*sic*!).

[Vº:] Întru cinstit[ă] mână j[u]pan Mihaiū vel județ den cinstit[ă] cetatea Brașovului. . .

[Pecete a Bonciului¹.]

II.

† La al nostru cinstit și socotit și bun priatel, jupan Mihaī
 КІА СЪДИЮ ЧЕНАГ ГРАД БРАШОВСКОГА И ПРОЧІА [= mare-județ
 al cetății Brașovului și celelalte]. ПИШЕМ [= scriem] sãn[ă]tate,
 și tot binel[e] de la milostivul Dumnezeu pohtim dumnital[e] și
 a toat[ă] cinstit[ă] casa dumnital[e]. Alta, cinstit[a] scrisoarea
 dumnital[e] înțeles-am, cum că ai fost dumneata nevoitoriu
 pentru paguba noastră, și ai dat dumneata strânsoare mare
 acelor oameni[i]. Care ne-au fost foarte de folos, că, dup[ă]
 ce au venit oamenii noștri cu scrisoarea domnital[e] aici la
 noi, mai fost-am trimis ș'altă carte la dumneata, cum să stea
 acei furī tot la prinsoare. Dar în urma aceia poate că le
 va fi dat Dumnezeu și lor vre un gându, și cu meșteșug;
 aflându-se calul nămerit la un sat acia, la munte, și ne-au
 venit la mână noastră: unī zicând că au venit pe Praova,
 alții zicând că s'au adus pre Teleajin. Noi încă, părăndu-ne
 bine de paguba noastră, că s'au aflat bine, n'am mai putut
 sălduși² să putem ști amăruntul. De care lucru noi foarte avem
 a mulțemi domnital[e], ca unui bun priatin; cunoscund noi
 acest bine de la dumneata, bucuroș sântem și noi a sluj[i]
 domnital[e] în toată vreamia, de ce vor fi trebیل[e] și pohta
 domnital[e] și întru ce ne va fi prilejul, într'acīast[ă] parte
 de loc. Alta, iar pohtescu pre dumneata pentru acest[i]
 săraci de oameni[i] ai noștri, cariī știī dumneata că sânt și

¹ No 480.

² Cerceta. Nu putem ști de unde vine cuvīntul. Orī poate de la *sodăș*, chizăș?

ei păgubaș de 4 iape; care iape au spus acei furî de față, naintea domnital[e], cu[m] le-au luat ei, și 2 iape le-au fost trimis mai nainte, iar doo sânt la ei, și le vor trimite fără zăbavă. Iar, de cal, au grăit naintea dumnital[e] cum nu știu nimic de cal. Acum vedem că calul au dat Dumnezeu ca în fără de nădejde el au venit la mîna noastră, iar iapel[e], fiind cu nădejde, nu le-au mai trimis cum s'au prinsu naintea domnital[e], ci iar au trepădat acest[i] săraci de oameni[i] aciia la dumneata. Că, vezi dumneata, cene are pagubă, nu să poate așaza la casa lui. Ce pohtim pre dumneata, cum ai fost dumneata nevoitori pînă acum, și de acum nainte să le dai dumneata strînsoare, să aducă și aceale 2 iape care au rămas la ei, și să le plătească și cheltuiala lor, 20 de florinți, cum iaste legea făcătorilor de reale, și, după[ă] ce vor da marha și cheltuiala acestor oameni[i], noi nu pohtim să aib[ă] moarte de la noi: fie despre noi ertaș! Dumnezeu le va plăti pentru faptele lor. Iar cu dumneata iar și vor fac[e] pace, cum vor putea, pentru fapta lor. Aciasta pohtim pre dumneata; m[i]l[o]stivul Dumnezeu să te bucure pre dumneata, cu tot binel[e]. Amin. Ms̃a Fev[ruarie] 11 dni, vl. 7154 [1646].

Al domnital[e] bun priaten:

Dumitrașco Stolnic Fil[i]pescul¹.

[V°:] Întru cinstit[ă] mîna cinstit[u]lui și prea-iubit[u]lui bun priaten și vecin de aproape, jupan Mihaș....

[Pecete neagră, neînțeleasă ².]

12.

La al nostru cinstit și bun priaten și de aproape vecin, dumnealui jupănu Mihaș, județul Brașov[u]lui. Pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeu tot binel[e], împreună cu bun[ă] pac[e] și cu săn[ă]tate, să-ț hăr[ă]zască dumnetal[e] și a toată cinstit[ă] casa dumnetal[e]. Cătră aciasta, dăm știre dumnetal[e] pentru un Rumăn al nostru, anum[e] Stan, car[e] au venit o muiare de

¹ V. asupra acestui boier, tatăl cronicarului Constantin Căpitanul, prefața la ediția ce am dat din cronică acestuia.

² N° 613.

l-au părăl la dumneavoastră, și l-aț pus la închisoare. De car[e] lucru să știî domneata că acel om are mărturiî foarte bune, cum nu iaste vin[o]vat nimic. Pentru acesta lucru, pohtim pre dumneata, ca pe un bun priaten, să le cauț dumneata de dereptate, că nu e vin[o]vat nimic. Iar dumneata, ce ver[i] pohti într'acoac[e], foarte cu drag vom sluj[i] dumneavoastră. Acîasta pohtim pe dumneata . . .

† Al Domnii Tal[e] priiaten :

Dumitrașco Vel Stolnic [Filipescul].

[V^o.:] La al nostru bun priiaten și de aproap[e] vecin, dumnealui jupănul Mihaî БѢЛІКІН [= mare] județ . . .

[Pecete mică, cu crengi, fără inscripție ¹.]

13.

† Radul Cup[a]riul dat-aam cartea noastră la mână acestui sărac de fecior, anum[e] Ion snă [= fiu] lui Simion răchiiariul, den Olbav, pentru că aicea naintea noastră făcut-au jalbă pentru un om anum[e] Stoica, părgar din Câmpulung, și pentru o mumă a Stoicăi părgar, pentru că, având el o datorie la dinșii de atâta seaam[ă] de vreme, și chiamându-i la judeca[ă] aicea la noi, iar ei n'au vrut să vie, ce au fugit ca niște oameni răi și înșălători. Direptu aceaia să fie volnic cu cartea noastră, unde ar găsi, au pre mumă-sa Mariia, au pre Stoica fiiu-său, să-i apuce și să-i duc[ă] la judecător[i], să-i pue la închisoare, au fie în Țara Ungurească, au în țara Moldovei, au aicea în Țara-Muntenească,—tot să-i apuc[e] să-i închiz[ă], și, până nu-i va plăti toț baniî precum le scrie zapisul lor, și chieltuial[a] ce ar chieltui el, să îi să întoarcă înapoi, să nu să mai sloboaz[ă]. Acîasta scriem.

Mart 13 dni, lt. 7202 [1694].

Radul Cup[a]riul².

[V^o.:] Des Kempulunger Judicats Sentence³.

¹ N° 582.

² Ispravnic de Cîmpulung.

³ N° 649.

14.

† Cinstitului și al nostru bun priiaten și vecin de aproape, dumnealui jupan Ion Mancăș, marele-județ. De la m[i]l[o]stivul Dumnezeu, săn[ă]tate și tot fericitul bine pohtim ca să trimiț[ă] dum[i]tal[e]. Cinstită cartea dum[i]tal[e], care ne-ai trimis dumneata, ne-au venit; dentru care, de bună și fericit[ă] săn[ă]tatea dum[i]tal[e] înțelegându, multu buc[u]rându-ne, am dat laudă lui Dumnezeu. Alalte câte ne scrii dumneata, încă am înțeles. Pentru Gherghe meșterul, Sărbul, de care ne scrii dumneata, cum că ar fi venit înaintea dum[i]tal[e] dumneaei jupăneasa Marta, care are datorie la acest Gherghe meșterul, Sărbul, t' 43, cu zapisul lui, precum le-am văzut și noi, ca să nevoim să scoatem banii dumneaei dă la dănsul,—noi foarte bucuroș; numai vei ști dumneata că iaste un om prea slabu și lipsit, precum doar gândim că și dumneata vei fi înțeles dă la ceialalți boiari, car[i] au mai avut datorie la dănsul. Cari, viindu aici, cu dăstulă nevointă abia s'a scos cățva bani de li se-au dat. Văzându-i lipsa lui și neavându ce-i mai face, au ertat dumnealor mai mult dă jum[ă]tate, precum vor spune și ei singuri dum[i]tal[e]. Dă car[e] noi, precum și mai sus zicem dum[i]tal[e] că foarte bucuroș vom nevoi, și pentru banii dumneaei jupăneasei Martei, numai să soc[o]tească dumneaei pentru lipsa lui, să mai iarte, că nu iast[e] puțință aceșt[i] ban[i] toț să ias[ă] de la dănsul. Și, pre ce va fi socoteala dumneaei să lase, să avem răspunsu, ca să știm ce vom fac[e]. Și, lângă aceastea toate sfârșindu, mila lui Dumnezeu pururea să fie cu dumneata.

Mai 24 d., l' 7204 [1696]

Al dumital[e] dă bine voitor: Bunea Grădișteanul.

[V^o] Cinstitului și al nostru bun priiaten și vecin de aproape, dumnealui Ion Mancăș, marel[e]-județ al cinstitei cetăț Brașovului, cu cinste și cu multă săn[ă]tate să se dea.

[Pecete bună, având mielul cu cruce pe spate «și B[u] n ea G[rădi]ș[teanul]»¹.]

15.

La al nostru bun priiaten și de bine voitor și vecin de aproape, cinstite dumneata jupăne Hanăș Mancăș.

De la prea-putiarnicul și a tot țiitoriul D[u]mn[e]zeu pohtim ca să păzească pre dumneata cu bună pac[e], cu întreagă sănătate, cu viață îndelungată și cu tot fericitul bine, împreună cu toată cinstită casa dumnitale. Cinstită și noao foarte dorită cartea dumnitale, care ni-ai trimis, ni-aū venit, și, de câte ni-ai scris dumneata, de toate am înțeles. De bună sănătatea dumnitale, ni-am bucurat foarte. Ne scrii dumneata pentru popa Stan den Satul Lung, cum că aū venit la dumneata de aū spus dumnitale că, furându-i-se niște une alte, și dovedindu-le prin călăcaș că i li-ar fi furat un om anum[e] Neagul și cu un cumnat al lui, aū fost venit popa Stan cu Neagul la judecată înaintea noastră, și s'aū aflat Neagul vinovat, și cu cumnatu-său Stan, precum aū mărturisit și colăcașii. Și i-am fi dat ca să-i plătească paguba. De care văzând dumneata că n'are popa Stan carte de judecată de la noi, nu foarte l-ai crezut de cealia ce aū spus dumnitale, cel-l-ai trimis dumneata iară aici, ca să-i facem carte de judecată, precum vom fi ales dreptatea. De care lucru, așa vei ști dumneata cu bună adevărînță, că aū venit popa Stan cu Niagul de față înaintea noastră, și întâi s'aū îndreptat popa după leagia voastră, apoi aū venit Niagul a dooara înaintea noastră, fiind și popa Sten de față. de aū mărturisit singur el cu gura lui că el și cu cumnatu-său Stan aū furat unele popei lui Stan. Deci noi așa am judecat, să-i plătească Niagul și cu cumnatu-său toată paguba, și pre jumătate aū plătit Niagul aici, partea lui, iar ceialaltă parte să o plătească acolo cumnată-său. Și atunce n'aū cerșut popa Stan carte de judecată, iar acum iat[ă] că i-am făcut; ce viind acolò, îi vei face dumneata dreptate, și să-i scoț dumneata ce ar avea la acel om, să nu rămăe cu paguba. Aciasta acum, și mila milostivului D[u]mn[e]zeu să fie pururea cu dumneata și cu toată cinstită casa dumnital[e]. Av[gust] 30 dni, l^e 7207 [1699].

† Theodosie Mitropolitul Ugrovlahiei.

[V°:] † Cinstitului și binevoitoriului nostru și vecin de aproape, și bun priiaten, dumnealui marelu-județ al cinstitei cetăț a Brașovului, cu căzută cinste să să dea.

[Pecete neagră, cu Maica Domnului cu Hristos în brațe, și inițialele: μητήρ θεοῦ Ἰησοῦς Χριστός, ἀμήν: α[ε]δοσιε] б. м[итрополит] а[мми] с[и]н[г]ро[в]лаχ[и]н [= Maica Domnului, Isus Hristos, amin. Teodosie b. Mitropolit al Țerii Ungro-vlahiei].]

Anno 99, die 14 Sept.

Des Wallachischen Bischoff Schreiben wegen des Popa Stan auss Langendorff gestollen Stütten¹.

16.

Cinstit și al nostru bun și vechiū priiaten, de bine voi-toriū și de aproape vecin, dumneaalui jupănul Hanăș Mancăș.

De la Dumnezeū sănătate și tot binel[e] pohtim ca să triimiță dumnitale împreună cu toată familia dum[i]tale. Cinstit[ă] scrisoarea dum[i]tale ce ne-ai trimes, cu căzută cuviință o am priimit. Dentre care de bună sănăta[e] dumneavoastră înțelegându, foarte ne-am bucurat și am lăudat pre Dumnezeū. Alalte câte au fostu scrise, am înțeles, pentru un preot anum[e] popa Stan, ce ne semnezî dumneata că, avându o pagubă de cătră un om anum[e] Neagul, și viindu amândoi de față înaintea noastră, noi i-am trimis înaintea Sfinții Sale părintelui Vlădicăi, de i-au judecatu. Și le-au făcut dreptate. Și, știundu-ș Neagul și vina și fapta lui, au mărturisit înaintea Sfinții Sale părintelui că el au făcut acea hoție și stricăciune, împreună și cu un cumnat al lui, anum[e] Stan, care iast[e] acîi, și ș'ar fi plătit Neagul și partea lui de stricăciune, ce au fostu, precum ai hi văzut dumneata și cartea Sfinții Sale părintelui Vlădicăi, de judecată. Car[e] carte dându-o dumneata și cumnatu-său, lui Stan, el ar hi tăgăduindu de acea stricăciune. De car[e], văzându dumneata lucru păn într'atăta, ai trimis de iznoavă iar pre părintele împreună cu

¹ N° 675.

o slug[ă] a cetății, ca să îndrepteaze lucrul. De car[e], la aciasta nu mai trebuie atât[a] dovedire, de vreme ce ei amândoi de față au fostu înaintea Sfinții Sal[e] părintelui Vlădicăi, de i-au judecat, și Neagul de bună voia lui, fără de nici-o pedeapsă, au mărturisit cum că el și cu cumnatu-î Stan au făcut acea stricăciune, și s'au plătit el și partea lui de stricăciune, cum ai văzut dumneata și cartea părintelui, de judecată. Fără de cât, de-acum răm[ă]ne judecata dumneata : fiind supt ascultarea dum[i]tale, ce vei vrea să faci, aceaia va fi. Căci ei, adevărat, ca niște oameni răi și hoți, așa vor tăgădui și să vor apăra, ca să-ș mai lungească vremea. Iar dumneata, ca un dreptu judecătoria, să aibă părintele popa Stăn dreptat[e], să nu fie păgubaș. Că destul de de alte certări și pedepse, care sânt duple vina lor să iă, li să iartă, de vreme ce însuș, dă bună voia lor, precum și mai sus, s'au mărturisit păcatul; iar stricăciunea și paguba să plătească. Că noi, ce am cunoscut și știm adevărul, și 'ntăiu și acum, al doilea rând, cu aciastă scrisoare, dum[i]tale mărturisim, cea de apoi : cu acei oameni, ce sântu supt ascultarea du[m]itale, ce vei vrea, vei fac[e]. Și cu aciasta sfârșindu, mila lui Dumnezeu să fie pururea cu dumneata. Sept. 28 dni, lt. 7208 [1699]¹.

Al dumnitale de bine voitoriu și gata a sluji :

Mihail Cantacuzino.

[V^o.] † Cinstitului și al nostru bun și vechiu priiaten, de bine voitoriu și de aproape vecin, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marel[e]-județ de l[a] cinstită cetate Brașovului, cu cinste și cu multă sănătat[e] să s[ă] dea.

[Pecetea știută, cu negru.]

17.

Cinstite și al nostru de bine voitoru, bun priiaten și vecin de aproape, dumnealui jupan Boarteș marel[e]-județ al cinstitei cîtății Brașovului, s[ă]n[ă]tate și tot binel[e] pohtim dumnital[e] de la Dumnezeu ca să-ți dăruiască.

¹ No. 677.

† Întâmplarea scrisorei către dumneata nu iaste de alt, făr[ă] căt ca s[ă] știm de bună și ferecit[ă] sãn[ă]ta[tea] du-mital[e]. Lăngă acăsta, te pohtim pe dumneata pentru o să-rac[ă] de fămeae, care aũ fost de aicea din Cămpulungu, de o aũ fost luat un Tudoran Beanghiia, de acif din Șchiai, și întâmplându-i-s[ă] din poruaca lui Dumnezău de i-aũ murit soția, și aũ rămas sărac și strein, și nu are acif pe nimin[ă] ca să-i caute de hrana ei, că n'aũ făcut nici copii, și aũ rămas și câte cevași de la bărbatul ei, și n'are cine îi căuta, fiind streină; ce și rudele bărbatului ei sânt nește oameni năprasnici, și aũ pecetluit tot ce aũ fost rămas, și să brodescu să o scoat[ă] numai cu trupul din cas[ă], și, când i s'aũ apropiat lui să moar[ă], aũ fost și popa Florea din Șchiiaa acolo, fiind sară, și, întrebându-l preotul: «Todorane, ești slab, și, de te temi de moarte, căci nu faci o diiat[ă] și ce veî, lași fămei tal[e]?». Iar Tudoran aũ zis: «Părinte, eũ laș casa fămeaei mele Stancă: nimin[ă] treab[ă] să n'aibă din rudeneil[e] mele». Și aũ vrut să fac[ă] și diiată, și, pripindu-l moartea, i-aũ perit limba. Și aũ fost zis, ce are fi rămas, din toate să s[ă] înpartă precum iaste obiceiul. Ci te pohtim pre dumneata ca să i s[ă] fac[ă] acei sărac[e] dereptate, la înpărteala lor, să nu s[ă] fac[ă] niscare voi veghiate. Si iar te pohtescu pe dumneata pentru Stoica post[ă]variũ de acif, care aũ fost soție cu Tudoran și cu jupănul Dan: când aũ fost la soc[o]teala lor, de s'aũ despărțit, aũ fost rămas Stoica post[ă]variul lui Tudoran Beanghie¹ t¹ 800, cu zapis de la mânia lui, ca s[ă] să dea acești bani toți deplin în mânia lui Tudoran, precum va mărturisi și jupănul Dan, că el le știe toate soc[o]teale[le] lor, și el le va descoperi toate. De acăsta pohtescu pe dumneata, să i să fac[ă] acești sărac[e] dereptate. Și, sfârșind, m[i]la lui Dumnezău să păzască pre dumneata cu sãn[ă]tate. D[e]ch[emvrie] 3 dni, l^o 7217 [1708]¹.

Al dumital[e] în toat[ă] vreamea de bine voitoriũ și bun priiatin, gata spre slujbă:

Hriza Log[ofă]t, ispravnicul ot Cănpul lungu.

¹ No. 704.

[V^o :] Cinstitului și al nostru de bine voitori, bun priiaten și vecin de aproape, dumnealui jupan Boarteș marele-județî al cinstitei cîtătî Brașovului, cu fericită săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete brună cu inscripția : «† H[ri]v[ea] [is]p[ra]v[ni]c»¹.]

18.

Io Costandin Voevod bjiu mlstiū i gsdnū zemle vlahiiscoe.

† Cinstitului al nostru bun priiaten și vecin dă aproape, dumnealui jupănul Barteș Sauler, județul-cel-mare dă la Brașov. De la Dumnezeū pohtim să dăruiască dum[i]tale fericită săn[ă]tate. Cartea dumitale ce ne-ai trimis, ne-au venit și, ce ne scrii dumneata, am înțeles. Pentru un munte care l-au cumpărat Oprea Florea, ce să chiiam[ă] Radila, aici în țară, dă la cumnată-săū Comșa Răuț, drept t¹ 102, și apoi acel Comșă nu s'au lăsət pă acea vānzare, ci s'au sculat dă l-au fost vāndut mai pă urm[ă] și egumenului dă la mănăstire dă la Mărgineanî, drept t¹ 130, și acum au mare gāl-ceaav[ă] intră dānșî, fiindu vāndut muntel[e] în doao locuri, precum vāzum și zapisel[e] dă vānzare, și acel Comșă vānzătoriu l să află acol[o] la Brașov, și acum, nefiindu el aici de faț[ă], nu să poate îndrepta lucrul fār de dānsul, nici egumenul nu poate veni acol[o], și, fiindu și moșia aciasta aici în țară, — de care lucru te pohtim pre dumneata, să dai pre acel Comșă în mână cumnată-săū Oprii, să vie împreună cu dānsul aici, să stea dă faț[ă] și cu egumenul dă la Mărgineanî înaintea noastră, să să îndrepteaze acest lucru, că au înșălat și pă unul și pă altul, — că fār de dānsul nu să poate îndrepta; ci numai să vie de faț[ă]. Aciasta, și mila lui Dumnezeū să fie cu dumneata

Iul[ie] 9 dni, l¹ 7217 [1709].

De bine voitoriū dum[i]tale : *Io Costandin Voevod.*

[V^o :] Cinstitului al nostru bun priiaten și vecin dă aproape, dumnealui Barteș Sauler, județul cel mare de la cinstita cetatea Brașovului, cu sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă².]

¹ N° 704.

² N° 419.

19.

Dumital[e] jupăne Moarcăr, sănătate să trimiț[ă] Domnul Dumnezeu dumital[e] și la toată cinsti[ă] casa dumital[e] poftescă de l[a] prea-puternicul Dumnezeu, ca la un bun și voitor de bin[e] al mieu. Că, de n'ai fi fost dumneata mie într' ajutori cu cuvântul, cine știe la ce lucru aş fi ajunsu eū? Ce numai, dup[ă] mila lui Dumnezeu și dup[ă] ajutoriul dumital[e], eū socotescă că mult me-ai folosit dumneata mie. Ce mă rog dum[i]tale și de acum înainte ca să nu m[ă] puī dumneata la uitare, că, cu mila lui Dumnezeu și prin ajutoriul dumital[e], deaca mă va scăpa Dumnezeu de aici, eū tot voi fi al dumital[e], și, ce va fi, ostineala dumital[e] va fi, că, pă cum să înțeleage lucru, mie-m ceare Măriia Sa domnul, chizaș, precum pofteaște el, dar, pentru acest lucru care pofteaște el, cine s'ar băga chizaș precum ca s[ă] nu aibă el pagub[ă] nici de un ban din toate ale lui, câte are, — că oamenii s'au spăreat de el, și de frica părcălabului, și oameni de acolo nu să vor băga chizaș pentru mine, de aş șidea aiciă cât de mult. Că eū n'am altă nădejde după Dumnezeu, făr pă dumneata; că dumneata ne știī tot începutul și fărșitul; că eū poftesc să dau chizaș pe sufletul mieu, să mergū în sfânta bisearică, să jur în sfânta evanghelie, precum nu s'au făcut nici-o pagub[ă] de mine, nici de acum înainte de mine nu s[ă] va fac[e]. De care lucru, dumneata știī toate, câte m'au părăt. Ci fă dumneata toate ca un înțelept, că mie mi s'au supărat cu atăta prinsoare, și, din toate, acum am căzut și la betesal[ă], și, dintr' alte, din toate am fărșit, cât mai și de foame pier. De care lucru, știī dumneata că, de aş fi mai de aproape, ar fi cum ar fi, ci nevasta mea într'o săp[tă]mână poate veni, iar în treī nu poate, și pă acas[ă] toate miī să răsipescă.

Al dumital[e] de bin[e] voitor și mai mic slug[ă], eu, Ion Avram din Soodol¹.

[Către 1720 50².]

¹ El scrie din temniță și cere chizaș ca să poată ieși de acolo.

² N° 583.

20.

Ție Cad[i]-Efend[i] de la Giurgiu i ție Voivod de la București. Viind acest luminatū ferman al Împărății Mele, având Craiul Niamțului sol aci la Țarigrad cu șazămăntul, și viind aici la Poarta Împărății Mele cu o carte pecetluit[ă] a Craiului nemțescū, dănd jalbă pecum că din raiaoa noastră care are șază[mă]nt în București, anume Costandin Ioan snū [=fiu] Flore Pop, care este dator la un negustor din Ținutul Nemțescū, anume Conrat Capel de la Acna, având să iă cu zapisul lui bani tl. 794, ban[i] 90, cu toată zăbava banilor, care aū zăbovitū mai mult din zi, adec[ă] de la 1761 și păn acumū, banii nu i-aū dat; și, văzând Împărăția Mia pecum că este lucru cu păcat nedănd banii de atăta vreme, tu, Voivod de la București, dinpreun[ă] cu Cad[i]-Efend[i] de la Giurgiu, să le luați sama, și să-î judecați cu dreptate, după pravile, și să faceți banii taxil, după cumū arat[ă] și zapisul lui, și, făcând vechil pe acest negustor, anume Ghiorghie Făg[u]rel, să-î dia banii, să-î duc[ă] la cel mai sus numitū, care are să iă, iar, făcând vre-o pricin[ă] a nu da banii, să-l trimiteți după cumū scrie fermanul Împărății Mele, ca s[ă] vie aici la Poarta Împărății Mele, ca să-ș iă judecata driaptă. Iar într'alt chip să nu faceț, afar[ă] din porânca firmanului Împărății Mele, ci să căutați să-l găsiți dup[ă] cumū mai susū am numitū, iar, nefăcând ascultare după porânca firmanului Împărății Mele, apoī vă veți pedepsi. Ghenuarie 1, 1767.

[Traducere pe o largă foaie de hîrtie orientală, trimeasă din Constantinopol odată cu firmanul original¹.]

21.

Io Alexandru Ioannu Ipsilant Vvd. bju. mil. i gspdr. zemli vlahiscolū.

Petco Brașovene. Am văzut cele ce scrii pentru banii ce ești datorū lui Dumitru Cașcambă, și, măcar că aveam dată poruncă ca să să vînză din cele ce ai aici în țară, spre îm-

¹ Bibl. Acad. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, p. 258.

plinirea banilor datornicului lui, adică vii și altele, daru, dupe rugăciune-ți, iată m'am milostivit, și ți s'aū dat norocul ce ceri, și-ți scriem cu hotărâre, dupe sărbătorile Paștelui până în 20 ale luni lui Aprilie, fără de alt cuvânt de prelungire, să vii negreșit aici, ca să-ți dăsfaci cu numitul datornicu, căci, când și dupe acest sorocū nu vei veni și vei măi profasisi cevași, să știi hotărât că măcar o zi soroc nu ți să măi dă, ci vom da poruncă de să va vinde cele ce ai aici, și să va face împlinire dă dreptul numitului datornic. Aciasta. 1778, Mart 6¹.

[V⁰ :] La Petco Brașoveanu, neguțătorul, ce să află în Brașov, să să dea.

Procit. Vel Logt. [= A cetit Logofătul-cel-Mare].

[Pecete roșie, ruptă.]

IV. Legături cu dregătorii de hotare.

Brașovenii aveau, firește, legături dese cu dregătorii munteni de la hotare. Ele erau însă măi puțin dese și măi puțin însemnate de cum s'ar crede, pentru că pe atunci cele măi multe afaceri interne, și măi toate cele din afară, erau lăsate în grija Domnului, care priveghia de-a dreptul, fără mijlocitor, asupra lor. Nu era nici-un lucru, cît de mic, în care Voevodul să n'aibă chemarea de a se amesteca, și să nu se amestece de fapt foarte adesea.

Afară de boierii din Sfat și cei de la Curte, erau, pe acea vreme, puținii dregători statornici. Ceilalți erau numai *ispravnic*i ai lui Vodă, represintanții persoanei lui și îndeplinitorii voinții lui, într'o anumită afacere. Ispravnici permanenți se întâlnesc numai de la *reforma* lui Constantin Mavrocordat înaintea.

Totuși erau anumite puncte din pămîntul țerii, unde prezența neconținută a unui om domnesc era neapărată. Aici afacerile nu se iviau numai din cînd în cînd, ci se urmau zilnic, și ele erau destul de grabnice — zăbava aducînd marfă

¹ No. 429.

pierderi și neplăceri —, pentru ca dezlegarea lor să nu poată fi strămutată la Domnie. Astfel, pentru nevoile vămi și ale hotarului, un ispravnic stătea necurmat, din cele mai vechi timpuri, la Cîmpulung.

Locul său era de mare încredere: prin mîna lui treceau mulți bani, hotărîri însemnate era chemat să le pronunțe el și, în sfîrșit, printr'însul se căpătau poate cele mai grabnice știri din străinătate. Din acesta din urmă punct de vedere, Cîmpulungul muscelean era pentru Munteni același lucru ca localitatea cu același nume din Bucovina de astăzi, pentru Moldoveni.

De aceia *ispravnicul* se alegea dintre boierii mari și de neam bun.

Cel d'întăiu pe care-l cunoaștem, e Socol din Cornățeni, coborîtorul vestitului boier Socol din veacul al XVI-lea. Încă din 1635 și până 'n 1640, Socol e ispravnic la Cîmpulung, avînd mai ales grija înnoirii bisericii domnești din acest oraș¹.

L-am văzut scriind odată pentru postav, altă dată pentru afaceri de hotare, și iată acum o altă scrisoare a lui, fără alt scop decît recomandările și complimentele obișnuite :

I.

† La al nostru cinstit și prea-iubit și întru tot nădăduitor, mai mare părintel[e] nostru jupănul Mihaî, marel[e]-județu de întru cinstit Scaunul cetăței Brașovului, sănătate pohtescu de la m[i]o[st]ivul Dumnezeu, împreună cu tot binel[e], să dăruiască Sfenția Sa dumnital[e], de împreună cu toat[ă] cinstit[a] casa dumnitale și cu toț priatnicii dumnital[e]. Alta, cinstit[ă] cartea dumnetal[e] care mi i-ai trimis, foa[r]te cu mar[e] drag[o]ste o am priimit, și de toate pre rându am înțeles. De care lucru dăm laud[ă] și mulțemim m[i]o[st]ivului Dumnezeu de această veselie ce se-au început întru cinstit[ă] casa dumnital[e] cu sora noastră, fiia dumnital[e]

¹ V. *Inscripții din bisericile României*, pp. 130-1; *Conv. literare* pe Februar 1905; mai sus, *passim*, și tabla.

M[i]l[o]stivul Dumnezeu să dăruiască să fie în ceasul cel bun, și să le dăruiască Sfenția Sa zil[e] îndălungate și viaț[ă] norocit[ă], împreună cu tot binel[e]. Alta, să ver[i] pohti dumneata a ști și de bună sănătate a Mării Sal[e] lu Vod[ă], iaste Măria Sa sănătos și veasel și întru bun[ă] pac[e]. Așjidirea și noi încă ne aflăm cu sănătate pre lângă spatel[e] Mării Sal[e]. Alta, și noi, dup[ă] pohta dumnital[e], apropiindu-se zioa cea de veselie, trimis-am cu cinste pre omul nostru și ca un fecior, Boiar Ișfan. Dumneata să priimeș[i] cu drag[o]ste și să ia în nume de bine, ca de la un fecior al dumnital[e]. Numai să dăruiască m[i]l[o]stivul Dumnezeu să petreacă dumneavoastră această veselie cu pac[e] și cu bun[ă] sănătate. De aceasta am scris domnital[e]. Să fi dumneata sănătos. . . Ap[ri]lie] 26 dni.

† Al dumnetalea ca un fecior:

Socol Vel Cliuc[er].

[V°:] Cu cinste să se dea această carte întru cinstit[ă] mână a cinstit și prea-iubit măi mare părintel[e] nostru, dumnealui jupănul Mihaiu, marel[e]-județ dentru cinstit Scaunul cetății Brașovului. . .

[Pecetea obișnuită, cu semne¹.]

O scrisoare din 1698 arată cine era atunci ispravnicul de Cîmpulung, după Radul Cupariul, cunoscut dintr'o scrisoare tipărită în capitoul precedent:

2.

† Cînstitului și al nostru bun priiatin și de aproape vecin, dumnealui Ioane Mancîș. Să fie dumneata sănătos. Sănătate și tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeu ca să trimiță dumital[e], denpreun[ă] cu cinstită familiia dumitale. Cînstită scrisoarea dumitale ne-a venit, de a dumitale săn[ă]tate ne-am bucurat. Ne scrii dumn[ea]ta pentru grăul de la Rucăreanî, ca să le zic să aducă banii la dumn[ea]ta, să-ș isprăvească într'un chip, că iaste și de mult. De aciasta vei ști dumn[ea]ta că i-am chiebat aici la noi, și le-am zis foarte,

¹ No 581.

și iată că-ș puseră zi de 'nnaintea noastră, până la Sântă-Mărie să vie acolo la dumneata, să-ș isprăvească. Ci de aciasta așa vei ști dumneata. Aciasta acum, și mila Domnului cerescu să fie dumitale pururea de ajutor.

Iul. 20 d., lt. 7206 [1698].

† De bin[e] voitor și gat[a spre slujba dumnetal[e]:

Șărbăban Com[is] Vlădescul.

[V°:] Dumisale cinstitului și bunului priiatinului nostru Ioanes Mancăș, județ a cetății Brașovului, cu fericită săn[ă]-tate să să dea ¹.

[Pecetea obișnuită.]

Nu cunoaștem alți ispravnici de Cîmpulung, mai vechi, din vremea lui Brîncoveanu. Dar s'a păstrat încă scrisoarea prin care acest Domn dă de știre Brașovenilor că a încredințat această sarcină lui Radu Golescu Comisul, unul din personagiile «Istoriei ieroglifice» a lui Dimitrie Cantemir ². Radu Comisul era fiul lui Matei, tot Comis, și, prin acesta, nepotul de fiu al vestitului Stroe Leurdeanu, dușmanul neamului cantacuzinesc ³. Postelnic, apoi Agă, în 1691-2 ⁴, el fu Marele-Vornic al lui Constantin-Vodă (1711) ⁵ și Logofătul cel Mare al lui Ștefan Cantacuzino, urmașul Brîncoveanului ⁶.

Șerban Comisul, pe care-l înlocuia, era poate Șerban Vlădescu, care fusese odată solul la Viena (în 1688) al lui Șerban Cantacuzino și se întorsese cu agentul ungar, bine cunoscut, Ladislav Csáky, pe un timp cînd Golescu era numai Postelnic al doilea sau al treilea ⁷. Cu vremea el s'ar fi îmbunat cu Domnul cel nou, care i dădu isprăvnicia de la Cîmpulung, lăsîndu-i-o până acum, în 1700. Dar un alt Șerban Vlădescu, fiul lui Pîrvu, era fost Mare-Postelnic încă din 1691-2 ⁸.

¹ No 671.

² *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, I, p. 358.

³ *Documentele Cantacuzinilor*, p. 111 (no LI-LIII).

⁴ *Ibid.*, p. 154 (no LXV).

⁵ *Studii și doc.*, V, p. 311 (no 72).

⁶ *Ibid.*, p. 176 (no LXXV).

⁷ *Magazin istoric*, V, pp. 102-6.

⁸ *Doc. Cantacuzinilor*, p. 153 (no LXV).

3.

† Io Costandin Basarab Voevod bjiu mlstiiu gspdru zemli vlahiscoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[a] vreamea de bin[e] voitoriū, dumnealū jupānul Echil Ghiorghe, marele-județ al cinstiți cetăț Brașovul, sǎn[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeū poftimu dumnital[e]. Cu aciasta facem știre dumnital[e] că iat[ă] că am socotit de am pus ispravnic la Cămpul lungu pre cinstitul și credinciosul boiariul nostru Radul Comisul Golescul, în locul lui Șărbani Comisul; carel[e] vine și până acolo la Brașov. Deci am poruncit ca cu dumneata să s[ă] înțeleag[ă] de toate ce vor fi trebil[e], și să trăiască în dragoste și prieteșugul vecinătății, și, or[i]ce judecăt[ă]r ar fi în partea locului aceluia, să îndrepteaze și să caute, să fac[ă] ce ar fi cu dreptul. De spre partea dumnital[e], încăș, ca un bun vecin ce ne eșt[i] dumneata, la ceale ce ar fac[e] dumnital[e] știre, aseamene și dumneata cea ce va fi dreptul a căuta și a fac[e] poftim, ca să s[ă] păzească pururea buna vecinătate. Aciasta acum, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Sept. 3 d., lt. 7209 [1700].

De bine voitoriul dumnitale:

Io Costandin Voevod.

[V:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriū, dumnealū jupānul Echil Gheorghe, marel[e]-județ al cinstiți cetăț Brașovul, cu mult a] sǎn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

De la Radu avem următoarea scrisoare către Brașoveni:

4.

† Al mieū cinstit și mai mare vecin de aproape și bun priiaten, dumnealū jupānul Mihaiu, județul cel mare al cinstitei cetăț Brașovului, cu sǎn[ă]tate mă închin dumnital[e].

¹ N° 374.

Aşijderea, se veî pohti şi de sãn[ă]taate noastră, cu mila lu Dumnezeu, în nărocul Mării Sal[e] Domnu nostru, aflămu-ne cu sãn[ă]taate pre lângă spatel[e] Mării Sal[e] Domnu nostru. Cartea dum[i]tal[e], car[e] ne o'î tri[mi]s cu fiul dumital[e] şi fratel[e] nostru, jupănul Herjerū Lucaciū, şi, deca o am citit şi am înţeles de bun[ă] sãnătaate dumital[e], foarte ne-am bucurat. Darul ce ne'î trimis dumneata, încă ne aū venit, şi foarte mulţămescu dumetal[e]: să dē Dumnezeu şi noi să slujim dumnevoastre de ce veţ pohti dumneavoastră. Iar, pentru rândul oilor dum[i]tal[e], înţelege-vei dumneta den scrisoarea Mării Sal[e] Domnu nostru că, cum aū îngăduit Măriia Luī dumital[e], tot va îngădui şi acum, pe ce vor hii bucate ales[e] al[e] dumital[e], numaī păn acum Mării Sa Domnu nostru oiariī în țar[ă] n'aau trimes. Iar tot va hi pe voia dumital[e]. Şi aciast[ă] scrisoare a noastră să afle pe dumneata sãn[ă]tos. Dech[emvrie] 9 dni.

† De bin[e] voitor şă în toat[ă] vream[e] gat[a]
a sluj[i] dumnital[e]:

Radul Vel Com[is].

[V^o:] † La al nostru cinstit şi mai mare vecin de aproape şi bun prieten, dumnealui jupănul Mihaiū judeţul al cinstitei cetăţii Braşovului, АТН с [= să se dea].

1651, 23 December. Diess Genadess (?) halpen.

[Pecete galbenă, cu semne¹.]

Un alt dregător din vecinătate e judeţul Cîmpulungului, vechiū oraş din veacul al XIII-lea, avînd judeţul şi pîrgariī săi². De la unul din aceşti judeţi e cererea următoare:

5.

Cinstitului de Dumnezău şi ales întru vrednicie Măriia S[a] Ghieorghius Ghieicăl, marel[e]-judeţ al cinstitei cetăţ Braşovului, să fie Măriia Ta sãn[ă]tos.

Pohtim de la prea-putearnicul şi a-tot-ţiitoriul Dumnezău Măriei Tal[e] lin[ă] paac[e] şi fericită sãn[ă]taate, dinpreun[ă] cu

¹ N° 620.

² *Studii şi doc.*, I-II, p. 273 şi urm.

toat[ă] cinstit[a] familie Măriei Tal[e]. Facem Măriei Tal[e] șt[i]re pentru cest om al nostru, de aicea, din Câmpulungu, anum[e] Stoica, pentru că aū fost venit acum la Brașov cu carul pentru hrana, iar un Ion, fecior lui Simion, de aicea, l-aū apucat de zic[ea] cum ca să-i fie acest Stoică datorî încă mai de nainte vream. Ci de aciasta vei ști Măriia Ta că aciastă datorie cum iaste poveatea : că aū fost luat muma acestui Stoică, anum[e] Mariia, o bute de vin de la un Iane Grec[ul] de la Focșani, fără[ă] bani, și chizaș aū fost intrat acel Simion, iar mătușa Mariia, muma Stoicăi, aū fost lăsat un bătlag de rachiū zălog la acel neg[u]țătorî, și aū pus zi mătușa ca să aduc[ă] baniî neg[u]țătoriuî și să-ș iă bătlagul cu rachiul. Și, neputând merge la zi mătușa Mariia, să duc[ă] baniî neg[u]țătoriuî, iar neg[u]țătoriuî au apucat pre Simion, căci au fost chizaș ; iar Simion au venit aicea la Câmpulungu, de au apucat pre mătușa Măriia cu scrisoarea ei. Iar mătușa Mariia, având și acolo plătit vin, veadre 300, cu zapise, au zis Simion mătușăi Mariei să-i dea aceale zapise care au avut mătușa, că va scoate el vinul și va plăti la neg[u]țătorî. Decî mătușa Mariia i-aū dat aceale zapis[e] toate lu Simion, și au apucat Simion pre datornicî mătușăi Mariei, și au scos acel vin tot de pre la datornicî, și aū plătit aceluî neg[u]țătorî, și i-aū scos și zălogul: bătlagul cu rachiul, de i l-aū trimis el aicea mătușăi Mariei, precum știū toț oroșanii ; ci încă au fost rămas vin, de al mătușăi Mariei, la Simion, necum să fie mătușa Mariia datoare lui Simion. Precum vei vedea Măriia Ta și diiata mătușăi Mariei la mână fiuluî său Stoicăi, făcut când aū vrut să moar[ă]. Și vei ști Măriia Ta că mătușa și acum iast[e], și căt nu i-aū venit cîasul cu puțin suflet, și o am întrebat noi acum d'intăi, și așa mărturisă cu sufletul ei, că, ce au scris iă în diiata ei, când aū vrut să moar[ă], așa au mărturisit și acum înaintea noastră. Iar pentru o carte ce aū scos Ion feciorul lui Simion înaintea Măriei Tal[e], a Raduluî Cupariul¹, acea carte să nu s[ă] crează, că o știm noi toț și mărturisim că iast[e] rea, că, fiind Cupariuluî

¹ Ispravnic și el. V, mai sus, cap. precedent.

pizma pre acest sărac Stoica, să mira ce rău îi va mai fac[e], ca să-l omoar[e]. Ci, mergând Simion cu zapisul mătușăi cel de la Grec, și văzându-l Cupariul, i-au făcut pentru pizma acea carte, ca să-l apuc[e]. Ci de aciasta mărturisim noi tot cu sufletele noastre, că a[c]ea carte ce i-au făcut Cupariul, nu iaste bun[ă], și iaste rea. Ci Măriia Ta, ca un înțelept, să-î faci dreptate,— că nu-î iast[e] nici-un ban dator. Acïasta, și mila Domnului cerescă să fie Măriei Tal[e] de ajutori. Pentru că, când au făcut Cupariul acea carte lui Simion, Stoica n'au fost de faț[ă].

Gh[e]n[arie] 27 dni, lt. 7208 [1700].

† Al Măriei Tal[e] plecat și vecin de aproape, de bin[e] voitor :

Stanciul jud[e]țul de Dlăgopol, împreun[ă] cu orașanii.

Pecete peste hîrtie, cu corbul, avînd de-asupra steaua, și inscripția neînțeleasă.]

[V°:] † Cînstitului de Dumnezău și ales întru vrednicie Măriia S[a] Ghieorghius Ghieicăl, marele-județ al cînstitei cetăței a Brașovului, cu plec[ă]ciune și cu fericită săn[ă]taate să să dea.

[Pecete mică, brună, cu inscripția : ПЕЧАТ КЛ.]

† Anno 1700, die 8 Febr., exhibit. des Langenauer Richters undt geschworn Brieff in puncto eines Schuldners Sztojika des Popa a luj Negro Sohns ¹.

Rucărul avea un Căpitan, adecă un Căpitan de margine, și de la unul din ei primesc Brașovenii scrisoarea ce urmează :

6.

† La al nostru cîstit și prea-iubit și de m[i][o]stivul Dumnezeu dăruit dulce priiaten, jupan Mihaï, marel[e]-județ den cîstit[ă] cetatea Brașovului, bun[ă] pac[e] și săn[ă]tate și tot binel[e] pohtim de la m[i][o]stivul Dumnezeu dumnetal[e], împreun[ă] cu toat[ă] cîstit[ă] cas[a] dumnetal[e]. De

¹ No 683.

veî pohti și dumneata a întrebarea de săn[ă]tatea noastră, cu mila lu Dumnezeu și în cinstit norocul Mării Sal[e] Domnu nostru, sântem săn[ă]toș, de pre săn[ă]tatea noastră, și părintel[e] Macarie patriiarhul, carel[e] iaste aici¹, să închin[ă] dumnetal[e] cu săn[ă]tate. Alta, pohtim și ne' rugăm dumnetal[e] pentru un nepot al părintelui, pre nume Petru, carel[e] iaste acîi în cetate la dumneavoastră, că au avut neșt[e] marhă de negoat[e] aici, și lea-au închis într'o o ocnă, și, de nu va veni acum, iaste peitoare. Ce ne rugăm dumnetal[e] să faci bin[e] să-î faci dumneata o carte a dum-nital[e] la Bran, să-l slob[o]zească să vie să-ș caute de marhă. Iar noi încă dator[i] să fim a sluj[i] dumnetal[e], ori de ce lucru ne veî pohti dumneata aici în țar[a] noastră. De acîasta pohtim, și ne rugăm dumnetal[e] *wt ġñ paδoxati c* [=de la Domnul să se veselească]. Amin. Ap[rilie] 14, lt. 7166 [1658].

† Al dumnetal[e] în loc de fecior:

Vasilii Căp[i]t[an] ot Rucăr.

[V^o:] La (la) cinstit și prea-iubit și de milostivul Dumnezeu dăruit dulce priiatenul nostru, jupan Mihaî . . .

[Pecete neagră, cu semne².]

Pîrcălabul de Rucăr e căpetenia satului, și doi din pîrcălabi apar cu prilejul plîngerii Brașovenilor în privința unei cîtimî de grîu pe care ei o lăsaseră în minile Rucărenilor, cînd cu rechisițiile austriace, și care nu li fusese plătită:

7.

† Io Costandin Voevod bj. mlstiiū gspdrū zemle vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape în toat[ă], vreamea de bine voitori dumnealui jupănul Mihaî Filșteah, marele-județ cinstiții cetăți Brașovului. Săr[ă]tate și tot binele pohtim dumitale. Cătră acîasta-ț facem în știre dumitale, că

¹ Macarie de Antiohia, cunoscutul călător. V, Prefața cărții citate a d-rei Cioran.

² No, 633.

aici înaintea noastră veni de să jeluir[ă] toț săteanîi de la Rucăr i Dragoslavele, zicând cum că, fiind ei datorî dumitale cu t¹ 480 dupre niște grău ce aũ fost lăsat Neamțîi la dinșîi, rânduindu-ı la dumneata ca să-l plătească cu acești bani. Decî, întămplându-li-s[ă] lor de aũ venit Șchiiai de la Brașov, și i-aũ jăfuit, de le-aũ luat caı 130 și vaci 180 și oi 250; decî ei, știindu-să că sânt datorî dum[i]tale, și dumneata dăndu-le strânsoare pentru bani, s'aũ fost jăluit cum, de le vei scoate dumneata bucatele de la Șchiiai, să fie în prețul banilor care sânt ei datorî dum[i]tale. Iar dumneata nicî vitel[e] le-ai scos, nicî banii în sam[ă] nu i-ai ținut. De care lucru te pohtim pe dumneata, pentru voia noastră, ca să le scoți vitele de la Șchiiai aceia, să s[ă] plătească de banii dum[i]tale, că nu vor putea fi ei prădați în doao părți, [și] Șchiiai să le ia bucatel[e], și dum[i]tal[e] să-ț plătească banii ce aũ; să l[e] scoți dumneata bucatele de la Șchiiai, să-ți dea banii dum[i]tal[e], aũ să le ia dumneata în prețul banilor, care sânt ei datorî dumitale. Și să aib[ă] de cătră d[u]mn[ea]ta dereptate, ca s[ă] nu mai facă jalbă la noi. Aciasta, și fi dumneat[a]. sã-n[ă]tos. Noem[vrie] 26 d., lt. 7200 [1691].

† De binele dumitale voitori: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, d[u]mn[ea]lui jup[ă]nul Mihaı Filșteah, marele județ al cinstiții Brașovului (*sic*), cu sãn[ă]tate să să dea.

[Pecete ca la n¹ precedent ¹.]

8.

† Cinstitul marele-județ de la cinstită cetatea Brașovului, cu cinste și cu multă sãn[ă]tate să fi Măriia Ta sãn[ă]tos; amin.

Sãn[ă]tate și tot binel[e] voimă Mării Tale, doamn[e] județ; să te păzească Domnul cerescu cu mul[ă] sãn[ă]ta[te] și cu ppace îndelungată, întru cinstit Scaonul Mării Tal[e]. Cinstita carte a Mării Tale și împreun[ă] cu sluga Mării Tale ne aũ

¹ N° 350.

venit, și, de câte ne-ai porâncit Măriia Ta, de toate înțelegem pre amăruntul. Și ne poruncești Măriia Ta ca s[ă] dăm baniî grăuluî toț deplin acum. Ast[a] ne zici Măriia Ta ca s[ă] scriem și noi baniî pre sume, iar ce am dat și într'a cui mână. Ci s[ă] știî Măriia Ta că Țântea nu s[ă] tâmplă să fie acas[ă], și sânt scrisorile la dinsul. Ci iară ne rugăm Mării Tal[e], ca la un cinstit înțelept, cum ne-ai adăstat Măriia Ta cel mult, ne rugăm Mării Tale să ne mai adăstezi Măriia Ta pân la Crăciunul nostru, și vom face Măriia Ta pân atunci 200 de florinți, și atuncea va mai ostăni omul Mării Tal[e] aici, și 'npreun[ă] cu sluga Mării Tal[e], și, cu acești bani ce zicem mai sus, vom veni și noi, și ne vei lua Măriia Ta socoteală, precum va fi cu dreptul. Ce vom fi dat, ne vei prinde Măriia Ta în seaamă, că noi, Măriia Ta, sântem bucuroși a plăti, ci numai nu putem tot odat[ă], pentru sărăcia noastră. Și s[ă] știî Măriia Ta, doamne județ, că o scrisoare de bani ce am adus, nu ni s[ă] scrie în cartea Mării Tal[e]. Ci rugăm Mării Tal[e] ca s[ă] nu s[ă] facă vre o opreală la cinevași, că noi, Măriia Ta, cu sărăcia noastră, tot vom plăti pre rîndu, pân la un ban. De aciasta ne rugăm Mării Tal[e], și Domnul cerescu să fie dumital[e] pururea de ajutoriū. Dech[emvrie] 11 dni, lt. 7204 [1695].

† De tot binel[e] Mării Tal[e], domne județ, al nostru priiatin și de aproape vecin: Iarca părcălab, din preun[ă] cu toț Rucăreaniî, mai miciî Mării Tale.

[V°:] † Întru cinstită mână domnului județu de la cinstit[ă] cetatea Brașovului, cu multă s[ă]n[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete roșie, ruptă¹.]

Peste trei ani pîrcălabul Stanciul vorbește despre aceiași afacere:

9.

† Cinstitului de bună rudă Măriia Sa cinstitul județ din cinstit[a] cetate a Brașovului, cu plecăciune și cu s[ă]n[ă]tat[e] ne închinăm Măriei Tale. Rugăm pe m[i][o]stivul Dumnezeu

¹ N° 687.

și prea-curatei Maica Sf[i]nției Sale, să păzească pre Măriia Ta cu lină pac[e] și cu fericit[ă] s[ă]n[ă]tat[e] întru cinstitul Scaun. Precina scrisorei nu avem a supăra pre Măriia Ta pentru altă cevaș, numai cât iat[ă] că trimiseș Măriia Ta omul Mării Tal[e] cu cinstit[a] carte a Măriei Tal[e] la dumnealui cinstitul Comis pentru baniș grăului, care sântem noi datori Măriei Tal[e], și vine omul Măriei Tal[e] împreună cu al dumnealui, aici la noi, porâncindu-ne ca să dăm baniș ce sântem [datori], și să venim la Măriia Ta, să ne dăm sama și pentru 300 florinți, care am trimis la județ[ul] Filiștac (*sic*). Pentru aciasta ne rugăm Măriei Tal[e], să ne mai aștepti pân dup[ă] Bobotează, iar atunci iar să trimiț cest om al Măriei Tal[e] aici la noi, că acum nici omenii care au fost ispravnici la grău nu sânt toți aici, și avusem și de la Măriia Sa Vodă nevoi greale pentru oerit și pentru Samă. Iar pân atunci ne vom strânge cu toții, și vom da cine ce vom avea, și vom veni încă și cu omenii care au adus baniș la județul Filiștac, de-ș vor da sama, și ne vom isprăvi de toate cu Măriia Ta. Numai atuncea să ne trimiț omul Măriei Tal[e] aici la noi; cu de atâta vream am tot mincit (*sic*) pre Măriia Ta, iar acum nu vom mai putea minți, că și dumnealui Comisul ni-au dat strânsoare foarte tare, au să dăm baniș, au să venim la Măriia Ta. Numai atuncea să s[ă] afle și Stan Cur Roșiu acî la Măriia Ta, că el au luat baniș de aici și au venit împreună cu omenii noștri la județ[ul] Filiștac. De aciasta ne rugăm Mării Tal[e]. Și aciasta puținea scrisoare să afle pre Măriia Ta s[ă]n[ă]tos și veasel, wт хѣ [= de la Hristos]. Amin.

Dech[emvrie] 19 d., 1° 7207 [1698].

† Al Măriei Tal[e] plecă :

Stanciul păr[călab] ot Rucăr, împreună cu toții.

[Pecete cu cerneală: «...ea ot Rucă[r]».]

[V^o:] † Întru cinstit[ă] m[ă]na Măriei Sal[e] cinstit[ul] județ din Brașov, cu cinste să s[ă] dea.

[Pecete neagră, ruptă¹.]

¹ No 674.

Cu o zi înainte Șerban Vlădescu, ispravnicul de atunci, pe care-l cunoaștem, scrisese pentru aceasta sătenilor:

I O.

† Ție, părcălab Stanciule, ot Rucăr, și ție, Turio, și ție Răceaal[ă], și voao, tut[u]ror săteanilor, și voao cariî aț fost comisarî în vremea Neamților. Cătră aciasta vă facem în știre, că iat[ă] că iar ne veni o carte de la dumnealui județul de la Brașov și o slug[ă] a cetății, pentru baniî grăului cari-î știț voi. Ci s[ă] căutaț, în vreme ce veț vedea răvașul nostru, iar voi, aū să-î daț baniî toț căț știț că fac, aū să trimiteț pre comisarîi aceia cariî aū fostū atunce de au strānsu grāu, înpre[ună] cu sluga dumnealui, acolo la dumnealui județul, să-ș dea seama și s[ă] socotească și să plătească ce vor fi datorî. Că, nedānd baniî, nici mărgānd acolo, să v[ă] isprāviți precum ne scrie dumnealui, zice dumnealui că va să scrie la Măriia S[a] Vod[ă]; ci veț să petreaceț răū, și iat[ă] că v[ă] trimisei și cartea dumnealui pre un fecior al nostru. Ci o veț ceti și veț vedea precum scrie, că v'am fost scris și eū într'atātea rānduri ca să v[ă] isprāviți, și v'am zis și cu gura, și voi tot n'ați mai isprāvit. Nu știū ce fealiu de oameni ați fost, si mai pre urmă tot răul vostru va să fie. Aciasta v[ă] scriū.

Dich[e]m[vrie] 18, l^e 7207 [1698].

Șarban V[e]l Com[is].

[V^o:] † La Stanciul părcălab ot Rucăr să dea ¹.

Apoi zăbava, mai mult de nevoie, a Rucărenilor și Dragoslăvenilor aduse iarăși amestecul Domniei:

I I.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū. zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupānul Hanăș Mancăș, marele-județu al cinstitei cetăț Brașovul, sănătate și tot bi-

¹ N° 670.

nel[e] poftim dumital[e] de la Dumn[e]zeu. Cartea dum[i]tale ne-aū venit, și de s[ăn]tatea dumitale ne-aū p[ă]rut bine. Alalt[e] ce ne-a[ī] scris dumneata, am înțeles. Pentru nește ban[ī] ce a[ī] dumneata la Rucărean[ī] și la Drăgoslăvean[ī] după niște p[ă]ine, și ne-a[ī] trimis dumheata, și zăpisul lor, care s'aū legat c[ă] s[ă] dea ban[ī], am văzut, și iat[ă] c[ă] le-am dat poruncă foarte tare, și le-am și scris carte, s[ă] caute s[ă] plinească dumital[e] to[ți] ban[ī] c[ă]t scriū în zăpisul lor, c[ă] noi nu poftim nici paguba dumital[e], nici a nimănu[ī]. Ac[ī]asta, și mila lui Dumn[e]zeu s[ă] fie cu dumneata. Av[gus]t 20 dni, 1^a 7207 [1699].

De bine voitor dumital[e] : *Io Costandin Voevod.*

[V^o.] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jup[ă]nului Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cet[ă]ți Brașovul, cu multă s[ă]nătate s[ă] s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

Porunca pe care o vestește Domnul, o aceasta :

12.

† Mlstiiu bjiū Io Costandin Voevod i gsdnū. Иначѣ г҃а҃рѣмн [= am scris Domnia Mea] voao Ru[c]ăreanilor și Drăgosloveanilor. Cătră ac[ī]asta v[ă] fac Domnia Mea în știre c[ă] aicea la Domnia Mea scris-aū dumnealui județul de la Brașov cum c[ă] i s[ă]n[ă]teț dator[ī] nește ban[ī] după nește p[ă]ine, d[ă]ndu voi și zăpisul vostru la m[ă]na lui, ca s[ă] i pl[ă]tiț, și de atuncea p[ă]n acum umblaț purt[ă]nd cu povești, și nu v[ă] pl[ă]tiț. Ci iat[ă] c[ă] v[ă] poruncescu Domnia Mea, în vream[e] ce veț vedea ac[ī]astă carte a Domnii Meal[e], iar voi s[ă] căutaț s[ă] v[ă] pl[ă]tiț de toț bani, precum știț c[ă] v[ă] scrie zăpisul, nimic s[ă] nu umblaț cu alte povești, ca s[ă] nu mai vie Domnii Meal[e] sup[ă]rare, c[ă] — apoi veț petrecea nevoe, și veț pl[ă]ti f[ă]r de voia voastră. Ac[ī]asta v[ă] poruncescu Domnia Mea. . . Avg[u]st 19 dni, 1^a 7207 [1699].

[Monograma.]

[Pecete octogonală cu chinovar.]

Proc[it] Vel Log[ofăt ²]. = A cetit Logofătul cel Mare.

¹ No. 370.

² No. 369.

Același pîrcălab Stoica de la N° 9 se plînge odată astfel șovenilor într'o afacere cunoscută prin scrisori tipărite în paragraful precedent :

13.

† Cînstitului de bun[ă] rudă și al nostru măi mare și de aproape bun vecin, Măriia Sa cînstitul județ de la cînstit[ă] cetate a Brașovului, cu plecăciune și cu săn[ă]tate ne închinăm Măriei Tale și a tot cînstitul Sfat. Rugăm pre m[i]l[o]stivul Dumnezeu și prea-curat[ă] Maica Sf[i]nției Sale să păziască pre Măriia Ta cu bună pac[e] și cu fericită săn[ă]tate întru mulți ani întru cînstitul Scaun. Precina scrisorei nu ias'e a supăra pre Măriia Ta de alt cevaș, numai ne rugăm Măriei Tale, iată că m'au fost înșelat nește măcelari din Șchiiai Brașovului, anum[e] Ion Bochici și Stoica Boghina și Toader Țap: li-am dat nește berbeci drept ban[î], tl. 100, bez 2 lei, și ș'aū pus zi ca să-m aducă bani, și atăta vream aū trecut, și nici-un bin[e] nu mi aū adus. Ci am trimis omul mieū acolo pentru ban[i]. Ei ș'au adevărat lucrul cum li-aū fost luat berbeci un niamis pentru o datorie; dară eu n'am fost datoriu niamisului nimic, nici nu-l știu cine iaste, ci, noi fiind cu nevoi greale de la Măriia Sa Domnul nostru, am dat aciale vite, să m aducă ban[i], ca să ne scoatem și noi capetele de la nevoe,—precum știī și Măriia Ta că li-am dat și mai înainte, și s'aū ținut de credință; iar acum vāzu că m'au lāsāt la sārăcie. Ci mă rog Măriei Tal[e], pentru m[i]l[o]stivul Dumnezeu, să ostenești Măria Ta să trimiț la acei omeni, să-i aducă înainte Măriei Tale, să-m scoț bani, ca să nu fiu și eu rămas la atăta sārăcie. Că știī Măriia Ta că cu marha ne iaste hrana noastră. Că eū încă voiū sluji Măriei Tal[e] de ce mă vei pohti Măriia Ta. Iar, neviindu-m[i] bani, să știī Măriia Ta că voiū spune Măriei Sal[e] lui Vod[ă], și vom lua oi de ale Șchiianilor de aici din țara Măriei Sal[e], pentru acei ban[i]. Și, cātă pagubă, au chiețuală, voiū avea, tot vor plăti, precum scrie zapis[ul] acelor înșelători. De aciasta mă rog Măriei Tal[e]; și fiī Măriia Ta săn[ă]tos. Oct. 6 dni, l' 7206 [1697].

† Al Măriei Tal[e] mic și plecat: Stoica părcălabul din Rucăr.

[Pe o foiță:] † Iar mă rog Măriei Tale, doamne județ, și pentru cești omeni ai noștri de aici, anum[e] Radul al Radomir și unchiaș Mihil, și aceștea aũ dat iar acestor măcelari berbeci drept t^l 60 și ban[i] 50, tot când am dat și eũ, și nu li-aũ mai dat nici-un ban. Și, pentru aceștea, mă rog Măriei Tal[e], să fii ostenitoriũ, să li să dea baniĩ, că sãnt omeni sãraci, și aceale vite li-aũ fost toatã nãdiajdea sã-ș scoț[ă] capul din nevoe. Iar, nãdãndu-li-s[e] baniĩ, să știi Măriia Ta că sã vor lua bucate de ale Șchiailor aici în țara Măriei Sal[e] lui Vodã, și nu s'ar cãdea Măriia Ta să nã stricãm frãția și vecinãtatea pentru nește înșelãtori ca aceia. De aciaasta mă rog Măriei Tal[e]. Și fii Măriia Ta sãn[ă]tos. Oct. 6 dni, l^a 7206 [1697].

† Al Măriei Tal[e] plecat: Stoica părcălab[ul] din Rucăr.

Iar sã ertĩ Măriia Ta cã, neviindu-ne baniĩ, și omeniĩ sãnt aciĩ în orașul Măriei Tal[e] de faț[ă], iatã cã am trimis Măriei Sal[e] leagea, precum iaste obiceiul, 2 potori, și vom lua bucate drepte; de veĩ socoti Măriia Ta cã va fi cu cinste acest lucru: așa va fi.

[V^o.:] Întru cinstit[ă] mânia Măriei Sale județul de la Brașov *честно дѣти съ* [= cu cinste sã se dea].

[Pecete neagrã ruptã.]

Anno 97, die 18 Octobris. Aus Ruckur Schreiben wegen des Dudujul Kanane und Todor Czapul¹.

În sfirșit avem un răvaș, pentru un furt, de la sãteni chiar, în frunte cu un Oncea și cu preotul lor:

14.

† Scris-am eũ Oncea ot (ot) tam [= de acolo], ot Ruc[ă]rũ, și eũ pop Radulu ot Piscure, și eũ Duca ot Bãtean[i], la domneata, domne jud[e]țu ot grad Brașov, și la toțe cinstenții dregãtorie șe jud[e]cãtorie cetãție, pac[e] și sen[ă]tat[e] sã vã dãrescã mi-

¹ N° 665. — V., pentru aceastã afacere, § III, la data de 1697.

lostivul Dumnezeu. Alta, fac[e]mă ştir[e] Mării Tale pentr'u om ce este închis aciî în temniţă în Braşovu, că nu istă om bun. Decei aŭ fostu ven[i]tă ac[e]stă om ce 'ste închis aice, anume Voicul, pre la cas[a] mè, pre în Ruc[ă]ră, şe au fostu forat un cal, şe eŭ Once Spătărelu nu l-amă ştiută c'au fosto hoŭo. Ce, căci aŭ găzduită la min[e], cândă este acum, aŭ ven[i]tă păgubaş[u] la cas[a] mè, anume întâi pop[a] Radulu de la Piscure, că e 'ŭ fostu furat un cală al lui. Ce aŭ v[e]n[i]tă, domni jud[e]tă, popa la cas[a] mè, de mi'ŭ looata tot[e] bucatele. Cândă este acum, aŭ ven[i]tă şi alŭei. Ce m[ă] rog Mărie Tale, domne jud[e]tă, să stē omolo închis aciî, pân voi ven[i] eŭ cu păgubaşei, acela el şe-s dē sema cu ac[e]şti omen[i] com a şte păgubaşē,—că mie mi'ŭ loot tot[e] bogatel[e]. Ce voi ven[i] eŭ şe-s dē sema, de va fie om bun şe-s va drepta, elŭ va fie, iar de va fie omu rău, iar să va ştie. Ce rugăm, domne jud[e]tă, Mărie Tale, se stea omolo închis, să lu ped[e]p[s]iŭ, neci să-lŭ slobozeşti, nece se-lŭ va cer[e] şe în chezăşii cen[e]va, să nu-l dă, ci s[ă] stea tot închis acie. Iar, se va păji (*sic*) omol, săŭ lŭ veŭi da de s[ă] va slobozi, şi no voi găsi omol, aici, şi mie se vor looa bucatel[e], să ştiŭ, domne jod[e]tă, că vom oprea noi bucatea derepte de aici, den ŭar[a] Mării Tale. Ce se stē omol închis pân voi venē eŭ, Once, acei, în Braşov. Aciasta am scris noi. . . Amin.

† Pis mşta Iun. 19 dni, l¹ 7160 [1652].

Eŭ Once ot Ruc[ă]ră.

[Pecete cu cerneală]

[V^o:] † Aciasta cartea cu cinstea se s[e] dē întru cinstit[ă] măna censtetului jud[e]tă ot grad Braşou¹.

Vameşii de Dragoslavele, săŭ de Dîmboviţa, sînt printre cei măi vechi dregători ai ŭerii. Şi de la ei avem cîte-o scrioare:

15.

† Cînstitulŭ şi mareluŭ Mării Sal[e] domnului judeţului ot cînstit[a] cetate Braşovului, cînstit să fiŭ de milostiv[ul]

¹ No. 621.

Dumnezău și de cinstit Sfat și de to[tă] cinstit[a] cetate Mării Tal[e]. Săn[ă]tate și tot binele pohtim de la milostiv[ul] Dumnezău Mării Tal[e], din preun[ă] cu tot cinstit Sfatul, ca s[ă] vă (vă) păzească milostiv[ul] Dumnezău cu dulce viiat[ă], cu feri[ci]t[ă] săn[ă]tat[e] întru veci, amin.

† Alta, veî ști Măriia Ta: pentru o cinstit[ă] carte a Mării Tal[e], ci ne-ai trimis Măriia Ta, de ce ne-ai scris, am înțeles. Pentru o gâlcîav[ă] ci s-au făcut aici la Rucăr, cu jupăn[ul] Gabăr, aceale ci le-au grăit dumnealui, le-au grăit fără treabă: nu sântu acealea câte a spus dumnealui. Iar, de gâlcîav[ă], au făcut, c-au fost slobozit în apărat (?); și acel om au fostu jitar, și au fost și, să erți Măriia Ta, și beat; ci au făcut gâlcîav[ă], și el au fost singuru, și cărauș vr'o 10 oamen[i]. Dar, cum aru fi put[ut] bat[e] el sângur pe 10 oameni? Și veî ști Măriia Ta că l-au fostu bătut și pe acesta om, de zace din bătaia aceia, și l-au legat. Apoi, după aceaia, l-am pus și noi în butuci, și l-am bătut cu 300 de toiage, că altă n'am avut ce-l lua, că iaste om sărac, și iaste și acum la închisoare. Ci, pohtindu Măriia [Ta] tot pentru aciasta, ca ca s[ă] lu trimiț la Măriia Sa Vod[ă], noi să-l trimitem; dar numai pentru atăta să supărăm pre Măriia Sa? Iar, de poh tești Măriia Ta ca s[ă] să fac[ă] și să să scornească și alte gâlcîvî, — pecum veî pohti Măriia Ta vom fac[e]. Aciasta, și mila lui Dumnezeu să te păzească pre Măriia Ta în veaci. Amin.

Av[gus]t 3 dn., l^e 7217 [1709].

Al Mării Ta[e] plecat și slug[ă] în toat[ă] vream[e], de porunca Mării Tal[e]: lane vam[e]șul ot Dragoslavel[e].

[V^o:] † Întru cinstit[ă] și fericit[ă] mănă Mării Sal[e] județului ot grad Brașov, cu cinste și cu fericit[ă] săn[ă]tate să s[ă] dia.

[Pecete mică, neagră, pe care pare scris: «Lane»¹.]

În afacerea unui Pătru Buburuzeai sau Buburuzea cu Petru Moldoveanu și în alta se întâmpină acum vameșii Prahovei, de la

¹ No 700.

Cîmpina. Această vamă, ca și cea de la Timiș, sînt nouă, Ele se ridică abia în veacul al XVIII-lea, cînd decade vama celor două șchele muscelene. Pe la 1650-60, și chiar supt Brîncoveanu, Cîmpina era numai un sat, fiind totuși reședința unui ispravnic, pe cînd la 1788 ea e pomenită ca o localitate însemnată ¹.

Cu privire la procesul pomenit, Arhivele brașovene dau întâiu această întrebare, cu răspunsul ei (1709 ?):

16.

† De la Zota Cojocar, de la Filipești, să-l întrebaț ce ban[i] aũ fostu dator Pătru Buburuzeai, pe ce vreme aũ plătit banii și cînd s'aũ plătit, să s[ă] adevereaze pre ales, pe ce aũ fost luat acei ban[i], pe unt, aũ pe brînză, au ban[i] gata i s'aũ dat.

[V^o:] † Plătit-aũ Pătru Buburuzea Zotei unt oc[ă] 26, iastă toamnă ².

Urmează scrisori ale Vameșilor Cîmpinei:

17.

Хс. кзекзрсе [= Hristos a înviat].

† Cînstitului și de neam bun. alesului între vrednicii, și însuș destoinic, și de aproap[e] vecin, срѣдномъ доброу приѣтну [= și încă și bun prieten] Mării Tal[e] doam[ne] județ din Brașov, biruitoriul a toat[ă] oblastia cetății, sãn[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeu pohtim Mării Tal[e] ca să-ț dăruiască, împreun[ă], cu toț ai Mării Tal[e]. Vrând Măriia Ta a știrea și de a noastră sãn[ă]tate, din mila lui Dumnezeu ne aflăm sãn[ă]toș. Pricina acești scrisori cătră Măriia Ta nu iaste dă alt[a], făr numai pentru Marcea, care iast[e] dator lui Iovan Sărbul de aici de la noi. Știi Măriia Ta că l-am pus la prinsoare, de atăta vream[e], și ne-aai scris Măriia Ta ca să-l slobozim din

¹ *Doc. Cantacusinilor*, pp. 14-5, 311, 313.

² N° 706.

prinsoar[e]. De care știî Măriia Ta, că am scris Mării Tale și mai înaintea, ca să-l slobozeșt[i] Măriia Ta, iar acum am înțeles că iast[e] tot închis. Ci acum dar să-l sloboz[e]șt[i] Măriia Ta, și te poftim pre Măriia Ta să nu mai aibă alți datornicî treab[ă] cu dînsul, pînă să va plăti de noi, și, căț ban[i] va avea, să ni-î trimeat[ă], și, căț banî va mai căștiga, tot să ni-î trimeaat[ă] pre rîndu,— că aceșt[i] banî nu sînt ai lui Ivan, ci sînt ai noștri. Și neșt[e] banî ce au zis că sînt acum gata, să ni-î trimeaat[ă]. Și noi încă sîntem gata a sluji Mării Tal[e] din ce ne-î vei pohti și ne va hi prin putință. De aciaste pohtim pe Măriia Ta; și mila lui Dumnezeu să fie cu Măriia Ta; amin. Mai 17 d., vl. 7206 [1698]¹.

Al Mării Tal[e] de aproape vecin, și de bine voitori:

Theo[dor] Log[ofăt]. Az [= eü] Mihăil[ă]

Log[ofă]tul, vamășii ot Cănpina.

[V^o:] † Întru cinstită mîna Mării Sale județului din Brașov, cu cinste și cu multă sîn[ă]tate să s[ă] dea.

Anno 98, die 25 Maj, Schreyben des Vamosauss Kempina wegen des Pötrö Martsche.

[Pecete brună. cu două semne și inițialele M. R¹.]

18.

† Cînstitului bunului nostru priiatin și de aproap[e] vecin, în toat[ă] vream[ea] de bin[e] ritor, Măriia Sa marele-județ al cînstitei cetățî Brașovului.

Săn[ă]tate și tot binel[e] pohtim Mării Tal[e] de l[a] Domnul H[risto]s ca să-ț dăruiască mult[ă] fericit[ă] sîn[ă]tate, dinpreun[ă] cu toț cînstiță sfeatnicii Mării Tal[e]. Alta, facem știr[e] Mării Tal[e] pentru Petria Moldoveanul și pentru Pătru Buburuzea, precum ai scris Măria Ta mai nainte la noi, și acum mai pe urmă ai scris dumneata la văt[a]ful Drăghici ca să-î judece. Și, mergînd el săracu la judecat[ă], la vătăful Drăghici, ei au sărit și l-au ucis, și n-au vrut să-l lase să între la judecat[ă]. Apoi el săracu au mersu la Măriia Sa Vod[ă], la Divan, și

¹ N° 673.

aū luat carte de soroc, de i-aū sorocit să miargă la Divan, și, mergând la Divan, ei aū scos o carte a Mării Tal[e] cum că i-aī judecat Măriia Ta acīī la Brașov, și aū rămas Pătru Buburuzea pe Pătria Moldoveanul înaintea Mării Tal[e]. De vreme ce rămase Pătru Buburuzea pe Petrea Moldoveanul, căci nu scriseș Măriia Ta iar la noi pe cât ai scris și mai nainte? Ci ai scris Măriia Ta la Măriia Sa Vod[ă] cum că i-aī judecat Măriia Ta, și aū rămas pe Petrea Moldoveanul, și ai scris Măriia Ta cum că aū jurat un neamiș cu 12 oameni. Iar n'ai scris Măriia Ta cum c'aū fost cheil[e] la ei, pe cum scriiaī mai nainte la noi, ca să le facem dreptate, ca să nu mai super[e] pe Măriia Ta și pe noi. Iar Măriia Ta ai scris și altel[e] multe car[e] nu s'ar fi căzut, că n'am socotit să ne fie vecinăta(ta)tia păn într'atăta. Și pohtim pe Măriia Ta să scrii Măriia Ta o carte la Măriia Sa Vod[ă], cum ai scris mai întâi la noi, cum că aū fost cheile în mână lor păn aū perit ban[i], și, dup[ă] ce aū perit ban[i], i-aū dat săracului acestuia cheil[e]. Și pohtim pe Măriia Ta să chem[i] pe acei doi oameni car[e] sânt de ai dumneavoastră, care au fost de straj[ă] într'acia noapte, unde li-aū fost cămara, să mărturisiască cum aū mărturisit înaintea vreme. Și să scrii Măriia Ta o carte la Măriia Sa Vod[ă], căt iaste adevărul. Și, de cartia aciasta car[e] aū scos ei de la Măriia Ta la Divan, iaste în știria Mării Tal[e], aū nu iaste, — cu car[e] au rămas pe săracul acest[a] —, pohtim pe Măriia Ta, de nu va fi cu știr[ea] Mării Tal[e], și pentru aciasta să scrii Mării Sal[e] lui Vod[ă], că iaste cu păcat să rămăe sărac săracul acesta. De aciasta pohtim pre Măriia Ta, ca pre un bun priiatin și vecin de aproape. Și, cu atăta săvârșind, mila lui D[umne]zeu să fie cu Măriia Ta. Iul[ie] 26 dni, lt. 7216 [1708].

† A Mării Tal[e] de bin[e] voitor; vameșii ot Cămpina

Γεώργιος δάμνησης.

[V°:] Cinstitului, bunului nostru priiatin, în toat[ă] vremea de bin[e] bun voitor, Măriia Sa marel[e]-județu al cinstitei cetăț Brașovului, Mării Sal[e] cu multă fericit[ă] sãn[ă]tate să să dea.

[Pecete neagră, ruptă ¹.]

[Pentru același lucru, mărturie grecească de vameși, la 25 Ianuar 1709; n° 699.]

19.

Cinstitului și al nostru de aproape vecin, în toată vreamia de bin[e] voitor, Mării Sal[e] marele-județ al cinstitei cetăți Brașovului.

Săn[ă]tate și tot binel[e] pohtim Mării Tal[e] de la Domnul H[risto]s ca să-ț dăruiască Mării Tal[e] multă și fericit[ă] săn[ă]tate, dinpreună cu cinstiț sfeatnicii Mării Tal[e]. Alta, cinstit[ă] cartia Mării Tal[e] ne-au venit dinpreun[ă] cu omul Mării Tal[e], și, pentru ce ne-ai scris Măriia Ta, am înțeles. Pentru Pătru Moldoveanul și pentru Pătru Buburuzea, cum Ț'am scris Mării Tal[e] și mai în trecutel[e] zil[e]. Pentru moșii[e] car[e] au zis Pătru Buburuzea că li-au zălojit aici la Cănpina, la Barbul, am chemat pe Barbul înaintia omului Mării Tal[e], și ni-au arătat un zapis, car[e] îl veți vedea și Măriia Ta, că-l trimitem pe omul Mării Tal[e]; și noi, necrezând zapisul lui, i-am zis să jure precum i-au dat Barbul lui Pătru Buburuzea t¹ 27; și n-au vrut să jur[e]. Și pentru Ploestiani car[e] au zis că i-au dat ban[î], să l[e] târguiască, noi i-am întrebat, și au zis acei oameni[î] că nu i-au dat; numai marfa ce au adus, a cum-părat cu ban[î] gata de la el. Și pentru Stroe, soția lui, am întrebat: întâi, are zapis, și au zis că n'ar[e], și acum au scos un zapis înaintia noastră,— care am văzut că nu iaste drept. Și precum s'au jeluît Pătru Buburuzea că l-am prăda cu t¹ 10, i-am luat, și marfa încă iastă oprit[ă] de noi, și, îndereptându-s[ă], iș va lua marfa. Și zapisul să ni-l trimiți Măriia Ta iar îndărăptu, și răspunsu, cum să va așeza acest lucru. Acăsta, și mila lui D[umne]zeu să fie cu Măriia Ta. Fev[ruarie] 15 dni, l¹ 7217 [1709].

De bin[e] bun voitor:

Πολυχρόνιος δάμασης εις Κημπίνα.

¹ N° 696.

[V°:] Cinstitului și al nostru de aproape vecin, în toat[a] vreama de bin[e] bun voitor, Măria Sa mar[e]le-județ al cinstitei cetăț Brașovului, cu mult[ă și fericit[ă] săn[ă]tate să să dea¹.

[Pecetea neagră, obișnuită.]

20.

† Cinstitului și al nostru de aproape vecin, în toat[ă] vreamia de bin[e] bun voitoriū, Măria Sa marel[e]-județu al cinstitei cetăț Brașovului.

Sănătate și tot binele pohtim Mării Tal[e] de la Domnul H[risto]s ca să-ț dăruiască Mării Tal[e] mult[ă] fericită săn[ă]-tate dinpreun[ă] cu toți cinstiți sfeatnicii Mării Tal[e]. Alta, facem știre Mării Tale că, viind o cartia a Mării Tal[e] la vâtaful Drăghici, înpreun[ă] cu Pătru Buburuzea și cu Pătru Moldoveanul², i-am chemat, fiind judecata înaintea noî, să-î dea Pătru oamenii să jure, și n'aū vrut să vie, și aū sărit și aū bătut pe Pătru Moldoveanul, și de atunci au fugit, și amū aflat că aū venit aci. Și nu știmu, așia iaste, și i-aī făcut Măria Ta o carte, și aū venit de aū trecut la Bucureșt[1]. Și oamenii care vor să jure, sânt slugi dumnealui vâtafului, și, fiind oameni dumnealui, nu va să-î lase să jur e], ca să s[ă] înderepteze acest lucru. Și, viind aci, iar Măria Ta să-l puî la închisoar[e], că pre umbletele lui să cunoaște că nu e om drept. Acîasta, și mila lui D[umne]zeu să fie cu Măria Ta. Ap[rilie] 5 dni, 7217 [1709].

De bin[e] bun voitor: vameșii de la Cămpina,

Πολυχρόνιος, Γεώργιος.

[V°:] Cinstitului și al nostru de aproape vecin, în toat[ă] vreamia de bin[e] bun voitor, Măria Sa marele-județ al cinstitei cetăț Brașovului, Mării Sal[e] cu bun[ă] fericit[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete brună cu legenda: n. n. lw³.]

¹ N° 706.

² De cari a mai fost vorba, în § III.

³ N° 702. — O scrisoare de la Costea și Gheorghe, vameș de Cămpina (1745), se dă la sfîrșitul ultimului § din cap. IV. Două scrisori de la Vameșul Panaioti (1760), mai departe, pp. 222-3.

Cîteva scrisorî vin de la noiî ispravnicî de Prahova (dre-gătoria ispravnicilor de judeţ era de curînd înfiinţată de Constantin Mavrocordat reformatorul):

21.

Prea-cinstite şi de bun neam şi al nostru bun prietin şi vecin de aproape, dumnealui vel judeţu, cu săn[ă]tate mă închin dumitale.

† Prieteneasca scrisoare către dumneata de alt n'avusem fără de căt, fiindu luminată porunca Mării Sale lui Vod[ă] ca să să oprească oile lui Stoian Huia şi oile lui Pătru Blegul aice în ţară, după jalba ce aū dat fratele lui Stoian Hui, anum[e] iar Stoian, cum că s'ar fi năpăstuit la împărţeaala lor, şi încă un frate al lor, anum[e] Radul, şade închis acî de atăta vreme. Pentru care îm porunceşte Măriia Sa Vod[ă] ca să scriū dumitale, să laş dum[neata] pe acel Radul, fratele lui Stoian mortul, împreun[ă] şi cu fămeia mortului, anum[e] Sora, să vie la hotariū, că şi eū am poruncă de la Măriia Sa Vod[ă], ca să viū insumi eū la hotariū, şi acolo să să împărţască toate bucatele lor. Ce dar şi dum[neata] de acî vei trimi[e] un judecătoria al Sfătului, şi ne vom aduna cu toţi la mănăstirea Sinaia, şi acolò după dreptate îi vom împărţi după cum îm porunceşte şi Măriia Sa Vod[ă]. Iar, neslobozindu dum[neata] pe Radul, fratele mortului, nici viind Sora, fămeia lui Stoian mortul, la judecată, să ştiū dum[neata] că am poruncă de la Măriia Sa Vod[ă] să oprescu şi oile mortului, cum s'aū şi oprit, denpreun[ă] ş[i] cu oile lui Pătru Blegul. Şi, până nu să va slobozi acel Radul, fratele mortului, să vie să să împărţască în hotar, după cum iaste porunca, nici de cum acele oi de aici nu să vor slobozi. Ci pohtim pe du[mneata], pentru acestea toate să avem răspunsul. Acîasta, şi fi dumneata s[ă]n[ă]tos. Mai 30 dni, 7255 [1747].

Al dumitale bun prietin şi vecin de aproape,
gata spe (*sic*) slujbă:

Toma Gulianò, biv Vel Stol[ni]c, isprav[nic] Prao[ve].

[V°:] Prea-cinstitului şi de bun neam al nostru bun prietin

și vecin de aproape, domnului dumnealui Samoil Herbet, domnu de Guberniū și vel județ a cinstitei cetățî a Brașov[u]lui și a toată Țara Bărsei, cu fericită săn[ă]tate să să dea, la Brașov.

[Pecete neagră, cu inscripția: «Thom[a] Gu[li]anò»¹].

Un Vasile scria astfel la 1658 (v. p. 201, n° 6):

22.

† La al nostru cinstit și prea-iubit jupan Mihaiū, marele-județ dintru cinstita cetate a Brașoului. Alta, fac știre dum-nital[e] pentru rāndul cestuī om anome Fātulū, că ș'aū fostu găsit un cal de furat acfī la Brașov; decī calul s'aū oprīt pre sama dumnital[e] acfī la Brașov. Decī iat[ă] că vine acfī la dumneata cu mărturiile, și aū mărturisit și înaintea noastră cum că iaste calul al cestuī om. Decī dumneata eșt[i] destul înțe[le]ptu, de ver socoti dumneata să nu-ī piar[ă] bucatele, că va fi păcat. Acīastă puțin[ă] scrisoare să afe pre dum-niata cu săn[ă]tate și întru bun[ă] pac[e] wt xcrk [= de la Hristos], amin. Mai 26 dni, 1^r 7166 [1658].

Al dumital[e] fecior mai micū : Vasiliū Căp[i]t[anul].

Alta, cinstit județ, pentru rāndul ghiulușului², să-mī faci dumneata ustenial[ă] cu o scrisoare ă dumnitale, să știm și noi cum s'aū așezat lucrul; iar scrisoarea ce veī trimite dumneata, voiū să o trimițu și la Măriia Sa Vod[ă].

[V°:] † Să s[ă] dea la al nostru cinstit și prea-iubit jupan Mihaī, marele-județ dintru cinstita cetate a Brașoului.

[Pecetea de mai sus³.]

De la alt Vasile e următoarea:

23.

Prea-cinstitului și luminatului lustrisum, ecselentisumului ghenărar al Brașovului, al Țării Bărsii și Aromsecul și al Ciucului, cu multă plecăciune mă închin Mării Tale.

¹ N° 729.

² Adunare.

³ N° 645.

Prea-cinstită cartea a Mării Tale cu plecăciune am luat, și, toate câte îmi scrii Măria Ta, am înțeles. La care, auzind o faptă ca acăsta, m'am mirat, cum au îndrăznit acel blăstămat de au făcut, neavând noi nici-o știre. Pentru care lucru, numai de cât am trimis de l-au adus pă acel blăstămat de posădar, întâi l-am judecat, intrabându-l, cu a cui știre au făcut acăstă blăstămăție de au îndrăznit să calce hotariul și să tragă cai oamenilor străini: de au avut datorie, de ce nu ne-au spus noao, și noi am fi scris Mării Tale, și s'ar fi scos datorii. El au tăgăduit că nici dă cum n'au călcat hotarul, ci pă hotari au fost venit acel datornic al lui la lemne. Dară eu nu i-am dat credință nici de cum, ci l-am pedepsit cu bătae, vrând să-l trimit și la Măria Sa Vod[ă]. Numai am socotit că să va premejdui poate și cu moarte, de către Măria Sa; ci l-am pus la temniță închis, până va luă ertăciune de la Măria Ta. Iar cai iată că să trimise, să-i dea în mână vameșului de la Timiș. Numai mă rog acum, să dai Măria Ta poruncă la vameș de Timiș, să i să scoată bani, că iaste datorie bună, nu altă pricină. Pentru care mă rog și eu Mării Tale să rămăe, să nu te mai turburi Măria Ta pentru o faptă ca acăsta, de va fi făcut acel blăstămat; că el foarte tare să jură că nu e vinovat, macar că și dumnealor vameșii de aici l-au lipsit. Acăsta, și fi Măria Ta sănătos. Oc[tomvrie] 23, 1759.

Al Mării Tale plecat și gata spre poruncă ca un vecin:
 Vasile Căp[i]t[anul], isprav[nic]
 plaiului Prah[ovei].

[Copie a scrisorii către generalul baron de Stentsch¹.]

Un Căpitan de hotar, de la Rucăr sau de la Cîmpina, trebuie să fie și scriitorul răvașului ce urmează:

24.

† Adec[ă] eu Mustațe Căpitanul făcut-am zapisul meu a mâna dumisale jupânului Mihălache, pentru vitele carel[e] le'au fostu neguțatu dumnului jupânul Mihălache cu catanile, iar

¹ No 734.

eū m'am sculatu, și m'amu dus, și le-am luat, și le'm vându, unile la Comandaș, altele pe aiure, și eū amu rămasu cu tocmială driaptă, pe vite 163, și m'am rugatu dumisale jup[ă]nului Mihălache, și m'aū lăsatu pe acīastă tocmal[ă] dreptă ca să-ī plătescu talerī șasă sute și 60, pecum ne'm învoito. Iar eū să aibu a plătă dum[i]sale pecumu m'amu apucatu. Iară, neplătindu pecum m'amu apucatu, să fie volnicu cu acestu zapis să mă apuce să plătescu făr de voe mē, rămăindu dator dreptu a-ī plăti. Și amu pus zio, de astăzi în 15 zile, și, cine a veni cu zapisul, să-ī a[i]bu a plăti. Și pentru credin[ă] amu iscălit, ca să să crez[ă]. Și femee mē va rămănē credin[ă] la dumnelui. Ghenare 11, let 7225 [1717].

Eū Gavril Mustați Căp[itan], platnic.

[Pecete roșă.]

Ghiorghie Sinapu Căp[itan], martur.

Eū Ion[i]țe Căp[i]t[an], amu scris zapisul.

Eū Radul Căciul[ă], martur.

[V^o:] † Dintr'acești ban[i] ce scrii în zapis, însă t¹ șas[e] sute și șaizăciī, care-s dator jupănului Mihălache într'acestu zapis, s'aū socotit asupra lui Jintiș Comăndat alțiī ban[i], iar t¹ 212 p¹ aū rămas asupra mē, lui Mustat[ă] Căp[itan], ca să-ī dau jupănului Mihălache, pără în 2 săptămăn[i], fără nici-o găl-ceav[ă]. Și cine ar ciare baniī cu zapisul meū, să fie volni[c] să iā baniī. Și, pentru credin[ă], am iscălit, ca să ciaz[ă]; și me'm pus și peciatea. Fev[ruarie] 5 dni, 7226 [1718].

Mustat[ă] Căp[itan], platnic.

[Aceiași pecete ¹.]

Neculae Rant[e] Căp[itan], martur.

Andrei Raț Căp[itan], mar[tur].

Mihalcia Mășiș mart[ur].

Tuși Marton mart[ur].

Imici Iancău mart[ur].

V. Hoții.

Hotarul era trecut foarte adese ori, nu numai de cei ce nu voiaū să plătească vama sau de pribegī ce se stră-

¹ No 708.

mutaă unde era viața mai ușoară, ci și de hoți. «Oamenii răi» se găseaă risipiți prin satele de graniță în număr foarte mare. Ei pîndiaă pe negustorul rău păzit, pe călătorul singuratec, dar fapta lor tălhărească stătea mai ales într'acea că răpiaă vitele, oile, caii. Nu erau ucigași, nici haiduci în stil mare, ci hoți de cai și de «bucate». De aceia ei puteaă fi priviți, altfel, de consătenii lor, ca oameni de ispravă. Rare ori se încerca vre-o faptă mai îndrăzneată. Pe cînd hoții din Ținutul Bistriței ardelene cutezaă să cheme asupra lor minia lui Dumnezeu prin prădăciunea de biserici și mănăstiri bogate, dincoace, de spre laturea Brașovului, nu se pomenește nici-odată de așa ceva. Mănăstirea Sinaii, drept în munte, foarte departe de orice așezare omenească, n'a fost nici-odată despoiată de vre-o ceată prădalnică. Dar vedem că hoții se încumetaă să jăfuiască vama, unde erau totdeauna bani strînși.

Adăpostul făcătorilor de rele nu era în satele din partea noastră, unde măsurile de pedeapsă — spînzurătoarea fără vorbă multă, pentru orice furtișag, cînd nu ierta cel cu paguba — erau mult mai strașnice și mai răpezi. Ei se oploșiaă prin satele romănești din Bîrsa Brașovenilor. Căci trebuie să recunoaștem că făcătorii de rele erau mai mult Romîni, pe cari-i îndemna spre asemenea fapte, și sărăcia, și lipsa de lumină a minții, și lăsarea în voie din partea tuturor, și vechea vitejie, care nu-și mai putea găsi nici-o întrebuintare ¹. .

O afacere de hoție care se mîntuie cu prinderea vinovatului e bine cunoscută printr'un șir de scrisori din anii 1760 și 1761, care urmează aici. La o alta se raportă o scrisoare din aceiași epocă, datată 1766.

I.

† La al nostru cinstit și prea-iubit și mai de aproape vecin, dumnelui jupănul Gulmi Mihaî, velichii județ din cetatea Brașovol, pohtim de la m[i]lostivol Dumnezeu viaț[ă] și bun[ă]

¹ Cf. și Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, II, p. 163 și urm., 319 și urm.

săn[ă]tat[e] și tot binel[e] să-ț dăroiască dumnetal[e], denpre-un[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] cas[a] dumnetal[e]. De alta, facem în știre dumnital[e] pentru cesto Spăt[ă]rel anom[e] Oancea ot Rucăr, carile iaste slug[a] Mării Sale Domno nostru, cum are nevoi pentru nește cai ce au fost furat Voicu din Tohanî, ai unii slugi al Postealnicului celui Mare. Decî el l-a prinsu hoțul, și l-au dat în mîna dumnetal[e], să-l ții la închisura, pîn vor veni păg[u]bașii, să li-l dai do[m]neta în mîna, cum iaste legea. Dumneta nu l-ai ținut la închisura, ci l-ai sloboz[i]t. De care lucru, să cauț dumneta să-l prinzi, să le dai hoțul în mîna; că, de nu-l vei prinde dumneta, să știî dumneta, că noi vom opri neșt[ă] bucate den țara dumnevoastră în țara noastră, pentru acesto hoț. Ce să aibă judecat[ă] cu acel hoț, — că dumneta știî că noi, dec' aveț oameni dumnevoastră în țar[ă] la noi, noi le facem judecat[ă]. Aciasta facem știre dumnevoastră. Să fii dumneta săn[ă]tos wr хсѣ [= de la Hristos], amin; pis Ghen[arie] 6 dni, vl¹ 7161 [1653].

† Ai dumnetal[e] bun[î] priiatin[î] și vecin[î] de aproape, și pohtitor[î] de tot binel[e] dumnetal[e]: Preda Vel Vornic i Diicul Vel Spat[ar].

[V°:] La al nostru bun [pr]iatin și vecinî de aproape, jupânul Gulmi wr чинаг града брашовскаг даѣ с [= din cinstita cetate a Brașovului să să dea.

[Două pecetei brune¹.]

2.

Cinstite și al mieu mai mare dum[nealu] Vel Post[elnic], cu multă plec[ă]ciune mă închin dumitale.

† Cu căzuta scrisoare înștiințăm pe dum[neata] că trimisei foae de jafurile ce au făcut hoții ce au fost aici în plaî, dup[ă] cum mi-ai scris dum[nea]t[a]. De aceasta fă-mi știre dum[neata], și să fii dum[neta] săn[ă]tos.

Iul[ie] 8 dni, 1760.

Al dumi[ta]le mai mic:

Barbu Sărd[ar]î.

¹ N° 628. Cf. și pp. 208-9, n° 14.

[V°:] † Cinstitului și al mieu mai mare, dum[nealui] Vel Post[elnic], cu cinste și[i] cu plec[ă]ciune să să dea. Pentru pricina hoților.

An den Porkulab Kaczendorffer.

[Pecetea neagră, și cea roșă, a pîrcălabilor Branului¹.]

3.

Cinstiților și ai noștri bun[i] prieten[i] și de aproape[e] vecin[i]. Măriilor Voastre, Măriia Ta doamne director și Măriia Ta, doamne Tocaie, cu frățescă drag[os]te și cu mult[ă] săn[ă]tate ne închinăm Măriilor [Voastre].

† Facem știre Măriilor Voastre, că scrisoarea ce mi-ați trimis cu Simion Aldulea, pargariu, de grabu am fostu trimis-o la dum[nea]lui ispravnicu, și[i] dum[nea]lui, în cea ce au văzut-o, numai de cât au trimis oamenii cu ajutori la hotaru, ca să fie cu bună pază. Dar și[i] Măriilor Voastre veți da poruncă plăiașilor Măriilor Voastre, ca să fie cu bună pază. Măcaru că v'am mai înștiințat pă Măriia Voastră pentru Ivan Albușoiu, ca să-l prinză, că noi aicea am simțit că ar fi vorbă să meargă la ceilalți. Că, de nu se vor prinde acestu omu, pă urmă mai mare stricăciune va fi, precum puteți cunoaște și[i] Măriilor Voastre, că așa va fi. Acăsta, și[i] mila lui Dumnezeu să fie cu Măriilor Voastre.

Iun[ie] 21 dni, 1760.

Al Măriilor Voastre bun prietin și de aproape[e] vecin :

Παναγιώτης
βάρμ[εσης].

[V°:] Cinsti[ti]ilor și[i] ai noștri bun[i] prieten[i] și[i] de aproape[e] vecin[i], Mării Sale dum[nealui] directoru și[i] Mării

¹ N° 690.

Sale domnului vameș Tocaie, cu mult[ă] și fericit[ă] sănătate să să dea, la Bran.

[Pecete neagră, ruptă¹.]

4.

† Cinstiților ș'ai noștri bunī priiatinī și de aproape vecinī, dreptul contromat² i dum. vameș Tocaia, cu dragoste și cu multă săn[ă]tate ne închinăm dumneavoastră.

O prietenească carte ce ne-aș trimis dumneavoastră cu Simion, ne-aū venit, și ceale ce scriți dumneavoastră, am văzut, și numai de cât în cīasul acel am trimis-o la dumnealū ispravnicul, și, ce răspunsu ne va veni, într'acel cīas vom trimite la dumneavoastră. Dar numai iată că vă înștiințăm pe dumneavoastră că bin[e] ar fi pentru Ioan Albușo[iū să] siliț dumnealorvoastre să-l prindeț și să-l puneți la mare închisoare, ca s[ă] nu scape, că, scăpând, să nu meargă la tălhari ciialalți și va face pe urmă mai multe răotăți, că noi așa am simțit de aici. Ci dumnealorvostre siliț ca s[ă] prinză, că, deaca să va prinde, bin[e] va fi. Alt ne rugăm dumnealorvostre, pentru tălharii și pentru cīai de ce aș trimisu la Brașov, în ce chip va curge judecata lor, ne rugăm dumnealorvostre să ne înștiințat, ca s[ă] știm pentru paguba noastră, a vămiș, cine o să îplinească. Acīast[a], și mila lui Dumnezeu să fi aputarea cu dumnealorvostre, de ajutoriū. Aī dumneavoastră de bin[e] voitorī și de aproape vecinī. Iulie 20 d., lt. 7268 [1760].

Παναγιώτης

β[α]μ[ε]σσης.

[V^o:] † Cinstiților și ai noștri de bine voitorī și de aproape vecinī, dumnealū dumnului dreptului contromat i dumnealū dumnealū vam[e]șū Tocaie, cu dragoste și cu mult[ă] fericită sănătate să să dea.

[Pecete neagră, cu semne.] La Brașov³.

¹ N° 736.

² Directorul cotumașei (*Contumaz* = carantină).

³ Bibl. Ac. Rom. documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 257-8.

5.

Prea-cinstite și întru vrednicie ales, Măriei Tale, doamne județ, cu plec[ă]ciun[e] sărutăm cinstit[ă] dreptă Măriei Tale, și poftim de la prea-puternicul Dum[ne]zeu ca s[ă] ție pe Măria Ta întru mulți și fericiți ani cu s[ă]nătate, dinpreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] fameliia Măriei Tale.

Cu aciașt[ă] plecat[ă] scrisoare ne rugăm și facem Mării Ta[le] înștiințare pentru toți care au auzit că s'aũ prinsũ, că acum sânt 2 săpt[ă]măni de aũ venit 9 hoț la noi acas[ă], în Breaza, în vale, și ne-aũ jefuit de ne-aũ lot tot ce am avut, dup[ă] cum vom areta tot anume; și ne rugăm milei și bun[ă]tății Măriei Tale ca s[ă] întrebe acești ho[ți], unde aũ pus acestea ce s'aũ lot și am rămas gol, că ne-aũ lot tot.

4 ii.

2 cămăș.

7 mărămice să dă la nuntă.

1 basma picat[ă] în tipar.

5 ștergare.

1 mărămă de brău.

1 pânzetură de masă în ochiuri.

3 fețe de perine.

3 cingători de mătase.

1 cingătoare de purtat.

2 bogasie.

1 dulamă verde.

2 zăbranice.

4 inele de argint.

1 tipsie de aramă.

1 teacă galbin[ă].

2 p¹ oc[ă] ciară.

2 torture.

2 curele țintuit[e].

2 părech[i] cîoreci.

1 căciul[ă] neagră.

1 hărșie (?) neagră.

1 păreche filerî.

1 hărșie neagră.

61 mătase.

Acestea sânt ale lui Ion ce s'aũ lot, anume :

1 brău de purtat.

2 ștergare.

1 mărămă albă cusut[ă].

1 căciul[ă] neagră.

1 curea țintat[ă].

4 lei.

Aceste sântu păgubaș.

2 pușci, și una fărma[ă].

2 cantare de cele mari le-aũ stricat și le-aũ lot.

1 săpun.

19 lei turcești.

1 păreche forfecî.

1 piele de vac[ă] tăbăcit[ă].

1 piele de ursu.

1 frău turcescu.

2 saci: unu aũ fost cu mălai.

2 crețițe.

1 păreche cercei de cei mar[i],	1 gârbaci cu 2 sfârcur[i].
de argint poleit.	1 păreche cizme galbeni.
p ¹ oc[ă] bumbac torsu.	4 coț de pânză de fuior.

Și noi viind aici la Bran, am durmit Joi sara la căsărie, în Ialomit[ă], și ne-au [spus] baciul de la căsărie că mercuri sara a venit 3 hoț, de au lot 15 cașucavale.

Eu Buchia[!] Balea. Eu Ion Burtuș.

Iul. 23 dni, 1760, în Bran.

[V°:] Prea-cinstitului și întru vrednicia alesului, Măriei Tale d[omnu]l d[omnu]l județ al cinstitului maghistrat și al toat[ă] Țara Bărsii cu plec[ă]ciun[e] și cu fericit[ă] săn[ă]tate să să închi[dă] ¹.

6.

Cinstit și nostru prietin și vecin de aproape, dum nealul Miha[il] părc[ălab] al Bran[ulu]i, cu mult[ă] săn[ă]tate mă închin dum[ital]i.

† Priitenească scrisoare dum[ital]i am luat, în care scrii dum[neata] că-ț scrie domni[ile] maistratului d[ă]n Br[a]șov, ca să trimițu eu scrisoare încredințată pentru pricinile și pagubile ce au făcut acei tălhar[il]. Ve[ți] ști[ti] dum[neata] că mai înainte, până a nu veni aciastă scrisoare a dumat[il], am luat și[i] altă scrisoare a dum[ital]i, în care scrii[te] ca să scriu, tot pentru aciastă pricină, cinstitului maistrat, dară, nefiind aici, nu am fost scris, iară acum iată că scrie[te] și trimise[te] și[i] pe unul d[ă]n vameș, ce-î păgubaș, cu foe făcută dupe spusul păgubașilor, cu sufletele lor făcută; care foe o ve[ți] vedea-o și dum[neata], și vameș[ul] vine la dreaptă jud[e]cata cinstitului maistrat, ca să-ș afle dreptate. Aciasta, și fi[ile] dumneta să-n[ă]tos.

Av[gust] 12 dni, 1760.

Al dum[ital]i bun prietin:

Theodorachi biv Vel Com[i]s.

[V°:] † Cinstitului dumisale Miha[il] părc[ălab] din cetaatea Brașovulu[il], cu fericită săn[ă]tate să s[ă] dea.

Matheides. An den Porkulab Michael Matheides.

¹ N° 735.

[Pecete neagră, ștearsă. Pecete roșă, ungurească, a pîrcălabului de Bran¹.]

7.

Cin[stit] ș[i] al mieu mai de aproape vecin și bun prietin, dum[neta] Ștefane Comisarule, fericită s[ăn]tate poftim dă la Dumnezeu ca să-ți dăruiască. Scrisoarea dum[ital]i am luat, și cele ce mi scrii, am văzut, pentru că au scris Măriia Sa ghen[e]rarul la prea-înnălțatu stăp[ăn]ul mieu. Veți ști că, fiind ș[i] eu la București, am fost în casă unde s'au citit scrisoare Mării Sale ghin[ă]rarului, și prea-înnălțatu stăp[ăn]ul mieu mi au dat poroncă ca să mă ajungu și cu dumneavoastră ș[i] să fac tot fel[ul] de silință, înștiințându-vă pentru toate, după cum ș[i] dumneavoastră să mă înștiințați de toate. Pentru colacu ce-mi scrii că s'au făgăduit ca să s[ă] dea celor ce vor prinde hoții, asemenea am fost dat ș[i] eu poroncă, ca, oricare îi va prinde, va lua dă la noi bun colacu. Am nădejde că, după silința ce vom face, să vor prinde, ș[i] vom își din grij[a] unor hoți. Acăsta, și fi dum[neata] s[ăn]t[ă]tos.

Av[gust] 12 dni, 1760.

Al dum[ital]i de bine voitor :

Theodorachi biv Vel Com[i]s, isprav[nic].

[V°:] † Cinstitului dumisale Ștefan Tocaie, comisariul ce este rânduit pentru pag[u]ba ce au făcut hoți la vam[a] domnească, cu fericit[ă] s[ăn]t[ă]te să s[ă] dea.

[Pecete neagră și cea roșie a Branului².]

8.

† Prea-cinstiților domni ai prea-cinstitului maestrăt[ă]. Noi acești doi oameni care s[ă]ntem pierzător[ă] dupe judecata care ne-au eșit de la cinstitul maestrat sau dupe porunca cinstitului Comision de la Sibii sau dupe porunca înnălțatei Marii Terezii, Crăiasei noastre, și dupe greșealele meale, eu Stan

¹ N° 689.

² N° 740.

Varză dau jalbă cinstiților domni, bani care mi s'au venit de la furtișeagul vămii ai țării, mi s'au venit t[a]l[er]i 50. Aceștia bani s'au îngropat în pământ, care i-aș putea da de față, dacă i-ar pofti cinstitul maestrat, și sânt îngropați în pădurea Marcășului. Ci mă rog să fie mila cinstitului maestrat să mă erte, și voi plini toată greșeala și paguba, partea mea, ce am făcut eu. Iar, de nu, poftesc să să întoarcă toți bani care sânt muncit de mine, să să dea în mâinile muerii mele, să crească copii, bani care sânt la Tocaiu din Bran, taler 34. Și poftesc să să dea și lada, cu haine cu tot, ce s'au luat. Aciasta scriem, și cerem ertăciune de la cinstitul maestrat. Mart 3 dni, 1761¹.

Mici și plecat robi:

Stan Varză i Sandul Crețul.

[V^o :] Prea-cinstitului maestrat cu plecăciune să închină.

9.

Copie.

Măria Ta, domne județ al cinstitei cetăți al Braș[ovului], cu multă plecăciune mă închin Măriei Tale.

Cu plecata scrisoare înștiințez pă Măria Ta pentru o cistită scrisore a Măriei Tale, ce ai trimis dumnealui ispravnicului, au venit, și cu plecăciune s'au luat, și cele ce s'au scris, au văzut dumnealui ispravnicul, și am văzut și noi, și era să scrie dumnealui ispravnicul Măriei Tale, și, fiindu de grab[ă] să plece la București, m'au înștiințat pă mine să scriu Măriei Tale. Ci iată, după porunca dumnealui ispravnicului, iată că trimisei păgubașii aci la vama Timișului, ca să-ș găsească dreptate, și Măria Ta, de vor fi cai lor, să li să dea cai, iar, de nu vor fi ai lor, să li să dea cai după potriua cailor lor; să li să dea săracilor și chieluiala și chiria cailor după cum or arăta ei și scrisorea lor. Că iaste păcat, Măria Ta, de ce nu-î spânzurați pă unii ca aceștia? Că acum, de dăunăz încoace, ni s'au furat mai mulți de doazeci

¹ N° 743.

de cai, și le ducem urma păn la hotari, și nu putem umbla după ei. De aceasta înștiințez pă Măria Ta. Oc[tomvrie] 28, 1766 ¹.

Al Măriei Tale plecat :

Stoian vătav al plaiului Praov[i].

¹ N° 672.

CAP. III.

Legăturile politice dintre Braşov şi Ţara-Românească.

1. Pribeगी.

O cronică bizantină, a lui Chalkokondylas, ni spune că, în anul cînd Turcii pătrunseră în Ţara-Românească, supt Mircea-cel-Mare, şi o supuseră pentru cîtva timp, boierii credincioşi Domnului de pînă atunci trecură hotarul muntelui şi se adăpostiră la Braşov, unde-şi trimeseseră întăiu soţiile şi copiii¹. Aceasta e cea d'întăiu dovadă de pribegie în această cetate, care a primit mai mulţi învinşi din neamul nostru decît oricare alta din Ardeal.

Mircea însuşi a fost un pribeag în cuprinsul ei. Căci el îşi pierduse ţara, dacă nu nădejdea de a şi-o dobîndi îndărăt, cînd el încheie la Braşov, pentru acest din urmă scop, la 7 Mart 1395, cunoscutul tratat cu Împăratul-rege Sigismund². El e astfel cel d'întăiu dintre Domnii noştri care a pregătit întoarcerea sa biruitoare în acest cinstit loc de siguranţă la ceasul primejdiei.

Pînă ceva mai tîrziu nici-un Domn muntean nu vine de la Unguri, prin această porţiţă a Braşovului său prin cealaltă, a Sibiiului, ci toţi de la Bizantină, de la Turci, de la Moldoveni. Vlad Dracul, trimes tot de Sigismund, n'a stat însă, în timpul de pîndă în Ardeal, la Braşov, şi poate nici la Sighişoara³, ci mai curînd în Făgăraş sau în Amlaş. Acest «ducat» ardelean al Domnilor munteni era luat de la acei cari se sprijiniau pe ajutorul şi ocrotirea Turcilor, şi cu ve-

¹ P. 79 din ed. Bonn.

² Zimmermann-Werner-Müller, II, pp. 135-7, n° 1349.

³ Bogdan, ed. a 2^a, p. 57, n° XXXIV.

niturile lui se ținea pretendentul iubit de Unguri, care și locuia în vre unul din satele românești ale «ducatului». Aceasta se vede foarte bine pe vremea lui Țepeș, când Vlad Călugărul se oploșește în Amlaș, iar Dan cel tânăr poate în vre-o localitate făgărășeană, de unde putea veni lesne la Feldioara, și la Brașov chiar ¹.

Cel d'întăi Domnișor e așezat în Brașov prin voința lui Ioan Corvinul, care scrie orășenilor să dea o casă în cetate «rudei» sale «Vladislav din Țara-Românească», la 20 Iulie 1447 ². Acest Vladislav, fiu al lui Dan, a și ajuns peste cităva vreme Domn muntean. Și Țepeș, care înlocui pe Vladislav, își avu poate sălașul la Brașov, unde iarăși îl va fi așezat Ioan Corvinul, aducându-l din Moldova: la 1452 se porunci însă Brașovenilor să nu-l primească și să nu-l ajute nici într'un chip, pentru că s'a făcut în sfîrșit pace cu Țara-Românească ³.

Basarab Laiotă, vechi și bun prieten cu Brașovenii, încă de pe cînd era la Sighișoara, pare să fi stat și la Brașov, — căci acum, încă de la 1469, Făgărașul era al Sașilor și Amlașul ajunsese și el pe minî străine ⁴. După ce-l gonește fiu-său, el stă în această cetate, până la moarte chiar, în 1479. Pe vremea acestui fiu, Brașovenii țin la dîșii pe Vlad Călugărul, pe care dușmanii încercară să-l ucidă aici ⁵.

Iarăși pentru citva timp Brașovenii nu mai aū amestec cu pretendenții, după ce acest călugăr al lor se face Domn. Domnii sînt de acum de peste Dunăre sau din țară chiar. Numai Radu de la Afumați, în lungile sale silințe pentru Domnie, se bucură, și el și Doamna sa cea d'întăi, de adăpostul Brașovenilor. Și cellalt Radu din aceste lupte pentru tron, Bădica, e un ocrotit al orășenilor ⁶. Radu de la Afumați se plînge odată de un dușman al lui din Brașov ⁷. Și Moise-

¹ *Ibid.*, cap. Dan.

² Inedit, în Arch. Brașovului.

³ *Ibid.*

⁴ Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*, p. 150.

⁵ V. a mea *Istoria lui Ștefan-cel-Mare*.

⁶ *Pretendenți domnești*, p. 71 și urm.

⁷ V. *Studii și doc.*, III, Prefața, p. XLIX.

Vodă, gonit de boierî, trecu prin Braşov, mergînd la război şi la moarte¹. Urmează doi Domni ridicaţi din ţară şi unul scos din călugăria lui de la Argeş. Alţii, ce vin după dîşii, sosesc de la Turci. Dar Braşovenii ţin o clipă la ei pe Radu Iliaş, care învinse, dar nu putu să rămîie (1552-3)². Acesta e cel din urmă doritor de Domnie munteană pe care ei îl hrăniră şi-l gătiră de cale. Braşovul îşi avu deci pribegii domneşti de la 1395 până în acest an 1553. Afară numai dacă am voi să ţinem seamă de beizadea Gheorghe Cantacuzino, fiul lui Şerban-Vodă, care stătu cîtva timp în oraş, dar locui apoi la Sibiiu, lîngă Guvern.

Pribegii dintre boierî, foarte mulţi, se întîmpină şi mai târziu, mult mai târziu chiar. În veacul al XV-lea se pomenesc numai cîţiva: slujitorî fugiţi cu cai, lucruri şi bani domneşti, sau boierî chiar. Astfel, Alexandru, fiul lui Mircea, reclamă de la Braşoveni pe un anume Antonie³. Cruzimea lui Vlad Ţepeş aruncă peste hotar o sumă de boierî, pe cari-i primi şi Braşovul: Vlad cere pe Mihaî Logofătul şi pe Pardoî; văduvele, slugile celor morţi se ascund în marea cetate de hotar, aducînd cu sine ce putuseră scăpa din avere⁴. În jurul lui Dan pretendentul roiesc boierii. La căderea lui Ţepeş altă pribegie⁵. Cînd cei doi Basarabi — cel Bătrîn şi cel Tinăr — se luptă cu furie între ei, numărul pribegilor creşte; lîngă bătrîn se vede şi puternicul Udrişte.

Cînd un Domn avea norocul să stăpînească mai mult timp, aşa încît duşmanii începeau a-şi pierde nădejdea, şi cînd el era şi un om bun, aplecat spre iertare, — pribegii se întorceau. Se începea întâi cu plîngerî şi ameninţări către judeţul şi juraţii braşoveni; apoi, neizbutind, Voevodul trimetea solie la Rege, mai târziu la principele, intitulat de dînsul tot

¹ *Inscripţiî din bisericile României*, pp. 195-6.

² Hurmuzaki, XI, pp. III-IV.

³ Bogdan, *l. c.*, p. 47, n° XXVI. Cf. şi p. 45.

Ibid., p. 90, n° LXVIII; inedite în Arch. Braşovului.

⁵ *Ibid.*, pp. 105, III-2.

«Craiă», al Ardealului; acesta sfătuia și o parte și cealaltă, dar să arunce din țara lui cu de-a sila pe acei cari crezuseră în puterea și milostivirea lui, nu putea. Domnul se înmuia; el punea rude, prieteni, cunoscuți ai fugarilor să stăruie pe lângă dînsii, prin făgăduieli și asigurări, între altele și aceia că li se va da o despăgubire pentru dărapănarea averilor, peirea vitelor, stricarea moșiilor. Oamenii anume veniau pentru acest scop. Se ajungea de cele mai multe ori la jurămînt, care avea mare preț pe acel timp de credință, putînd să înfrîneze patimile. În sfîrșit, hotărîrea era luată: rădvanele se scoteau din șuri, Brașovenii dădeau cai până la graniță, și vechi dușmani se apropiau cu sufletul tremurător de Scaunul Domnului, a cărui cinste rămînea să se dovedească acum, — ceia ce se întîmpla une ori, iar alte ori, nu.

Un Domn ca Vlad Călugărul, ca fiul său Radul-cel-Mare va fi adus pe cei mai mulți «oposanți» înapoi; ei își vor fi *făcut pace* cu dînsul. Dar măcelurile lui Mihnea mină iarăși boieri în pribegie. Cînd mai tîrziu, Basarab Neagoe-l înlocuiește, alt rînd de fugari. Și mai mulți își caută mîntuirea în 1521, cînd, după moartea acestui Domn, Turcii lui Mehmed-beg vin să puie țara la cale. În frămîntările lui Radu de la Afumați, cînd o partidă, cînd alta se așează la Brașov, ba adesea boieri din amîndouă taberele stați alături, siliți de paza județului să se lase în pace măcar aici. Mircea Ciobanul, un nou Țepeș, un Mihnea-cel-Rău ieșit din mormînt, face să fugă la Brașov rămășițele boierimii sale pe care o împlătise nebunește cu sabia. Cîțiva fugiseră la început, și, neștiind cu cine au a face, se înduplecară a se întoarce: capetele lor căzură cele d'întăi. De atunci pentru orice om cuminte care slujise cu credință și iubire pe un Domn, era o datorie să treacă granița la mazilia lui. Aceasta se vede mai bine de la 1550 înapoi, la schimbarea Domnilor din neamul lui Mircea Ciobanul cu acei din neamul, vrăjmaș, al lui Pătrașcu-cel-Bun.

Și mai departe prigonirea aduce pribegia. Cîtă vreme Brașovul însuși fu un loc primejduit — la începutul veacului al

XVII-lea — și Domnii fără prietenii venira unul după altul din mila Împăratului turcesc, nu se prea văzură în cetate oaspeții în veșminte străine, privind pe gânduri spre țara d'incotro îi pîndia moartea. Cu un Domn-părinte ca Matei Basarab nimeni nu era silit să fugă pentru a-și păstra viața. Toți stau în liniște «pe lîngă spatele Măriei Sale»¹. Numai cînd, pe la 1660, puterea, mîndria și ambiția Cantacuzinilor împarte boierimea în două cete înviersunate una asupra celeilalte, un nou capitol se deschide în istoria pribegiei. La fiecare numire de Domn nou, la fiecare schimbare de «sistem», se pot aștepta închisori, chinuri, aruncări în ocnă, și ucideri chiar. Învinșii se duc mai bucuroși la Sibiiu, dar ei se abat și pe la Brașov, unde sosesc, ca pe vremea Mirceștilor, soli de împăciuire ai noului Voevod, care se teme de piră la Turci, de uneltiri cu «Craiu» Ardealului.

Aceasta ține pînă la venirea în Domnie a lui Brîncoveanu care, ca și Matei Basarab, chiamă pe toți în jurul lui și, după putință, îi mulțamește.

Acum e un singur pribeg în Ardeal: Gheorghe Cantacuzino, care credea că vărul său Brîncoveanu luase locul lui, căci el era fiu de Domn și lăsat să domnească de tatăl său, în ceasul morții. Gheorghe nu se înduplecă nici-o dată a se întoarce, cu toate că, altfel, ca să nu i se aducă pagube la moșiile ce avea în țară, el se îmbună de la o vreme cu Constantin-Vodă. Doamna Maria a lui Șerban stătu, pînă aproape de moartea ei, în Brașov, unde o îngriji o bucată de vreme fiica ei, numită tot Maria, văduva celui strălucitor și înfocat boier care fusese Constantin Aga Bălăceanu, mort la 1690, în rîndurile Imperialilor, la Zîrnești. Doamna va fi fost îndemnătoare ca fiul ei să nu calce hotarul dincolo de care era chemat, după drept, să domnească. Totuși Brîncoveanu trimise soli la nunta lui Gheorghe Cantacuzino, serbată la Brașov, în Mart 1709. Mireasa era Luxandra sau Ruxanda, fata lui Iordachi Roset, și nepoata de fiu a lui Antonie-Vodă, Domn

¹ În luptele pentru suirea pe tron a lui Matei, adăpostul pribegilor a fost în Hațeg. V. vol. IX, cap. I.

al Moldovei; mamă-sa era o fată a lui Grigore Ghica. Amîndouă soacrele dușmăniau de moarte pe Brîncoveanu. Vedem, însă, pe acesta trimețînd odată, în 1698, «vărului Iordache» «sase buți de vin», miere, ceară, bani chiar, și arginturile ce le avea în țară, precum și o scrisoare destul de plină de prietenie¹.

Cînd o năprasnică nenorocire căzu la 1714 asupra neamului Brîncovenilor, cîțiva pribegî de neam mare se iviră iarăși la Brașov. Asprimea lui Nicolae Mavrocordat ajută și ea la această înviere a timpurilor de răstriașe. Nicolae Roset și mai târziu și soția lui, Domnița Ancuța, se așezară în cetate, împreună cu ficele lor, Măriuța și Safta; Domnița se stînsese în acest oraș străin, și la moarte ea lăasă bisericii românești din Șchei Brașovului «o cunună de aur, tot cu diamanturi», în preț de 2.500 de lei. Alt ginere al lui Constantin-Vodă, Grecul Manolachi Lambrinò Clucerul, locui și el un timp în Brașov, cu soția sa Balașa. Trupul Domniței nu s'a împărtășit de îngropare împreună cu sărăcimea și negustorimea, în biserica din Șchei, ci a fost dus la mănăstirea Horezul, clădită de tatăl ei (April 1730)².

Constantin-Vodă însuși se gîndise la un pașnic adăpost în Brașov, dacă nu-î va fi dat să moară în Domnie. Pentru aceasta, ca boierii de odinioară, el căută să-și cumpere case, în oraș chiar sau în suburbii. Căci și o rudă a lui, un «văr», «Is-tratie feciorul lui Stoian Comisul», fusese îngăduit a lua, pentru o datorie neplătită, o casă în cetate chiar.

Brîncoveanu cumpără întâi casele din Șchei, de la fiii unui Căpitan Francisc Bialis. Erau case «nemeșești» și nu plătiau prin urmare dajde. Brașovenii stătură întâi pe gînduri dacă să primească orî ba stăpînirea pe pămîntul lor a vecinului muntean, și-î arătară acestuia îndoielile ce aveau. Ve-

¹ V. *Ist. lit. romîne în sec. al XVIII-lea*, II p. 620 n. 2, pp. 629-30; *Gen. Cantacuzinilor*, pp. 271-2; *Doc. Cantacuzinilor*, pp. 167-9; Engel, *Gesch. der Walachey*, I, p. 66; *Studii și doc.*, III, pp. 27-9.

² *Socotelile Brașovului*, p. 158; Sterie Stinghe, *Istorița besearecet Șcheailor Brașovului*, Brașov, 1899, p. 90 și urm., p. 121; *Inscripții din bisericile Românei*, p. 183 și urm.

dem pe Domn cum trimete solii pentru aceasta, în 1700 și 1701. El alege doi Brașoveni, fiii dascălului Ioan Corbea: Teodor, care ajunsese mai târziu «cațelerii» la Ruși, și David, *ceauș spătăresc*, adecă ofițer în trupele Spătarului, căpetenie a oștirilor¹. Cel din urmă izbutește a încheia o înțelegere și astfel, în April 1701, Sfatul dă lui Vodă cartea de stăpînire. Brîncoveanu, om cu socoteală și chiar bănuitor în toate faptele lui, nu se mulțămî cu această *carte* scrisă pe limba lui, ci pretinse, în Decembre 1702, ca ea să fie prefăcută în latinește, după un formular pe care-l dădu el. Afacerea se putea socoti ca încheiată. Sașii se îngrijiseră însă a face în taină o îndoită protestație, la «Universitatea» lor și la Guvern².

Avînd case în Șchei, Domnul muntean se îngriji a-și crește și asigura moșiile lui din Țara Făgărașului, care ar fi putut înlocui, în zilele de mazilie și fugă, înfloritoarele sale posesiuni răspîndite pe tot cuprinsul Țerii-Românești. Bunicul său, Vornicul Preda, avuse Sîmbăta-de-sus, care-i fu amanetată la 1653. Acest sat, împreună cu Besembavul, Viștea, Drăgușul, sînt zălogite apoi lui Constantin-Vodă, de guvernatorul ardelean Gheorghe Bánffy. Încă din 1707, el mai avea Poiana-Mărului, cumpărată de veci, cu bani, de la frații Nalaczy și de la Adam Szekély³: cu privire la această din urmă moșie, Brîncoveanu scrie odată și Brașovenilor. În 1712, el negocia cu fiul lui Mihai Apaffy I-iu, pentru a căpăta domeniul Ibașfalău, în schimbul unui împrumut de 50.000 de florini renanți. Și generalul Stainville, comandantul în Ardeal, scrie cu acest prilej Consiliului de Război: «Domnul, un om bătrîn, vrea ca familia mare pe care o va lăsa în urmă — care obișnuiește a fi dusă ca în robie, la Constantinopol din amîndouă țerile, Țara-Românească și Moldova —

¹ *Ist. lit. romîne în secolul al XVIII-lea*, tabla, p. 14; Stinghe, *Ist. besekerel*, la anul 1659: «Ioan sin Florea Corbea».

² Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, I, p. 124.

³ Iorga, *Documente privitoare la Constantin-Vodă Brîncoveanu*, București, 1901, pp. 165-6; *Sate și preoți din Ardeal*, pp. 153-4 (după Arch. de Stat. din Budapesta, conscripția Făgărașului, 1736; fasc. II, lib. 2).

să afle aici un adăpost, precum aflu că tot pentru aceasta ar fi cumpărat și moșii în Polonia»¹.

Îndemnat de lipsa de piedeci de care se bucurase până atunci, Domnul cumpără la 1702, de la un negustor român din Brașov, Nica Hoge, niște case în Brașovul Vechiu său, cum i se mai zice de popor, în «Brașovechiu», și anume în *Mittlere Gasse*. El coborî buți cu vin în pivnițele casei și puse chiar, după cîtva timp, un păzitor, dintre iobagiî săi de la Sîmbăta, cu toate că până atunci, în aparență, Nica era și mai departe stăpînul. Brașovul vechiu era însă mult mai închis pentru străini decît Șcheii, acesta mai de grabă sat din margene decît «forștat», suburbie. Decî, încă din 1708, începură întrebările din partea Cîrmuirii brașovene². Brașovenii «tînjiau» și «bănuiau», scrie Constantin-Vodă, cu parapon. Un Gheorghe Dietrich, din neamul Sasului de la care făcuse cumpărătura Nica, se ridicase cu cererea de a i se îngădui să-și făscumpere moștenirea. Brîncoveanu răspunse, aducînd înnainte exemple de stăpînire ale Muntenilor în Brașov, lepădîndu-se de bănuiala că ar vrea să întrebuițeze casele pentru negustorie sau meșteșug, arătînd că, după cum știe dînsul legea, s'a trecut vremea cînd Dietrich putea să-și urmărească dreptul: la urmă, el ceru să i se dea înapoi banii, dar cu strașnica dobîndă ce se obișnuia în țară: «zeacea a doisprăzeace pe an», — ceia ce, pentru prețul întreg de 550 de florini, făcea o sumă destul de mare. Pe atunci Domnul își avea casele din Șchei, în privința cărora nu mai era nici-o vorbă; el ținea, ca epitrop, casele ce fusese ale «vărului» Stoian; în sfîrșit, alt văr, Gheorghe Cantacuzino avea casele, ce-i venise pentru o datorie, ale unui anume Șerban.

În 1709, Sfatul cercase să-l aducă pe Brîncoveanu a schimba casa din cetate, în *Mittlere Gasse*, cu «locul cuțitariului». Acest al doilea loc fusese cumpărat de Domn de la cuțitarul Thomas, dar el nu voise să primească obișnuitele condiții

¹ *Doc. Cantacuzinilor*, p. 274, n° X; pp. 277-8, n° XII.

² În acest volum, pp. 35-6.

care-l împiedecău mai ales de a vinde vin. Brîncoveanu nu se învoi cu schimbul cum am văzut, ci-și ceru banii. *El i se oferiră*, dar atunci el găsi alt mijloc de a prelungi lucrul. La urmă, se întrebuiță mijlocul următor: casa cuțitarului fu «cumpărată» de Gheorghe Dietrich și cedată lui Brîncoveanu, și prin această cedare el dobîndi proprietatea din cetate. Banii nu se cheltuiră pentru aceasta, ci totul se făcu ca un schimb. Cu acest prilej ieși la iveală și permisia, ce căpătase Brîncoveanu de la Curte, ca să poată cumpăra în Șchei în aceleași condiții ca și Romîni de acolo¹.

Brîncoveanu avea dreptul să vorbească, la întîmplare, aspru către Sași, pe cari-i îndatorise adesea, cu privilegiile și scutițiile sale, cu darurile ce trimetea, și chiar cu împrumuturi. Astfel el îi ajută odată, prin 1706, cu suma de 3.000 de lei. El îi ceru, fără să poată fi însă mulțumit. După ce viața i se încheie în felul grozav care se cunoaște, văduva Doamnă Marica, întoarsă din surgunul asiatic de la Chiutaie, izbuti să capete înapoi jumătate din acești bani, la 1717. Peste cîteva săptămîni ea se ruga a i se trimete și ceilalți. Aceasta pare să se fi îndeplinit, și astfel se stînsese această veche datorie la o casă prietenă.

Cînd Brîncoveanu fu mazilit și dus la Constantinopol, în casele din Șchei se găsiau mai multe lăzi cu lucruri scumpe, care fură deschise pentru a se face inventariul. Astfel ieșiră la lumină săbii, cești, podoabe de metale și pietre scumpe, icoane îmbrăcate cu argint, stofe prețioase, cărți ș. a., a căror socoteală o putem face și astăzi². Acel care stătu de față în numele familiei, fu negustorul Apostolo Mano, dese ori pomenit în scrisorile lui Constantin-Vodă, al cărui om de încredere, pe lîngă frații Corbea și cîte un logofăt mai de rînd, era acest Grec. Mano pare să nu se mai fi întors în țară, și văduva lui, Zamfira, face o plîngere tot din Brașov, în 1728³.

Ștefan Cantacuzino, urmașul lui Brîncoveanu, se luă după

¹ Herrmann, I, pp. 124-6.

² Hurmuzaki, V, p. 135 și urm.

³ O scrisoare a lui cu știri din Țara-Românească, *ibid.*, pp. 158-9.

acesta și în ceia ce privește pregătirea în Ardeal a unui adăpost, de care-î fu dat să se bucure tot așa de puțin ca și acestuia. El cumpără, la rîndul său, o moșie făgărășeană, Recea¹. Cînd biata lui Doamnă mîntui de colindat Italia și Imperiul, ea-sî găsi un bun adăpost sigur la Brașov. Păuna Cantacuzino stătea aici, de bună samă în Șchei, singură, — căci fiiî săî Radu și Constantin, străbăteau lumea după aventuri —, avînd numai îngrijirea acelor slugi pe care le pomenește în diata ei, scrisă tot în Brașov; «Bucur, Catrina și fata Stanca»; cu dînsa stătea și logofătul cantacuzinesc, Vlad Boțulescu de Mălăiești, însemnat și prin traduceri ce a făcut mai tîrziu, în cursul unei vieți ciudate și nenorocite². Popa Statie de la biserica Sf. Nicolae, călugărul Azaria de la Sf. Mormînt, duhovnicul, erau printre cunoștințele nenorocitei pribege³. Păuna muri pe la 1646, și fu îngropată de bună samă, la acea biserică a Sf. Nicolae din Șchei. Averea lui Ștefan-Vodă, soțul ei, trecuse în parte la Cîrmuirea austriacă; și în 1716, cînd fu mazilit și ucis Cantacuzino, ca și în 1714, cînd aceeași soartă atinsese pe Brîncoveanu, lăzî cu lucruri și bani fură desclise în Brașov, unde ele fuseseră depositate într'o boltă, și atunci o sumă de peste 20.000 de galbeni fu smulsă din mîinile dreptilor moștenitori⁴.

Un al treilea membru al acestei familii de mari boieri și Domni, Mihaî Cantacuzino, unchiul Brîncoveanului și al lui Ștefan-Vodă, cuprins de aceeași grijă a unui culcuș al nenorocirii sale — și iarăși și el peri de mîna Turcilor fără să fi putut prinde de veste și alerga către acest culcuș —, făcu un schimb de pămînturi cu comitele ungar Mihaî Mikes, căpătînd pentru niște sate în județele Rîmnice și Buzău, satul Budila, în Țara Birsei. La urmă însă se descoperi, spre marea nemulțămire a lui Mihaî, că averile lui Mikes, un

¹ *Sate și preoți*, p. 154 (după Repertoriul făgărășean I în Arch. de Stat din Budapesta, «Liber productionum» K²).

² *Ist. lit. romine în secolul al XVIII-lea*, I, p. 506 și urm.

³ Testamentul Păunei, în Xenopol, *Ist. Romînilor*, V, p. 764 și urm.

⁴ *Doc. Cantacuzinilor*, pp. 284-5.

aderent al lui Francisc Rákóczy, fuseseră confiscate de Guvernul austriac al Ardealului¹. Fiul, cam slab de minte, al lui Mihaî Spătarul — numit tot Mihaî — stătu şi el un timp la Braşov, de unde numia un procurator la 1720². El trecuse acolo încă din 1716, când se începu prigonirea neamului său. Mihaî bătrînul fusese, de alminterea, aproape un Braşovean şi, cum se va vedea în alt capitol, el avea dreptul de a lua parte la alegerea episcopilor săi «gocîmanilor» bisericii Sf. Nicolae. Spătarul avea şi partea sa în moşia Recea³.

După moartea lui Mihaî Comisul şi a Doamnei Păuna, un nou război opreşte şi el în pribegia de la Braşov pe Nicolae Roset, pe care Austriacii îl făcuseră conte. El era însumat din nou cu o «contesă», care arată să fi fost de neam străin şi-l aduse şi pe dînsul la legea ei catolică. Altfel, contele şi contesa, cari se întoarseră numai după mai mulţi ani în ţară, păstraū necontenite legături cu rudele lor de aici, unde mai vindeau din când în când cîte o moşie ca să li fie de cheltuială. Ei trimiteau acestor rude şi cîte o nouitate saū specialitate de civilisaţie apuseană, precum «prăjitori de cafea», «hamuri nemţeşti», cerînd în schimb, pe o românească amestecată cu termîni latinî, ca ungureasca timpului acelaia, vin roş de Cotnarî şi tutun turcesc, «basmăghiubec»⁴.

Constantin Aga Bălăceanu avuse un singur fiu, pe Ioan, care muri şi el luptîndu-se cu Turcii, ca şi tatăl său. El lăsa trei fete, faţă de care Imperialii, pentru cari, căzuseră amîndoi Bălăcenii, aveau oarecare datorii. Cea mai mare din ele, Smaragda, stătu în Braşov, probabil pînă la 1739, când se întoarse în ţară, pentru a se mărita cu un Grec, Manu⁵.

¹ *Ibid*, p. 274 şi urm., 278 şi urm.

² *Ibid.*, pp. 182-3, n° LXXX. Cf. *Gen. Cantacuzinilor*, p. 345.

³ *Doc. Cantacuzinilor*, p. 184.

⁴ *Studii şi doc.*, V, pp. 56-7. Cf. studiul d-lui Şt. Grecianu asupra lui Nicolae Roset; Bucureşti, Carol Göbl, 1903.

⁵ *Gen. Cantacuzinilor*, p. 258.

Acesta pare să nu fi fost altul decât fiul lui Apostolo Manu și al Zamfirei. În 1741, Smaranda sau Manda era la Secuienî, la moșie, și de aici scria Brașovenilor, pomenind și pe soacră-sa, care, cum știm, era atunci în cetatea lor¹. Ea se va fi întors iarăși la Brașov, căci se vorbește odată de testamentul din 1750 al Smarandei Bălăcenciei, care lăsa la biserica Sf. Nicolae două moșii, Cacaletul-Vechi și Reda Barbului². Celelalte două surori, care nu se măritară, Elena sau Ilinca «comitesa» și Maria, erau la Brașov în 1784, după ce stătuseră întâiu până la războiul din 1768 în Țara-Românească. Întorcîndu-se 'ntr'un târziu iarăși aici, Maria aduse cu dînsa, din Brașov, un fiu de suflet, Petre, «copil mic de Neamțu și sărac de părinți»³.

Războaiele dintre Ruși și Turci, dintre Austriaci și Turci, marele blestem asupra țărilor noastre în tot cursul veacului al XVIII-lea, dădeau din vreme în vreme Brașovului oaspeți din boierimea românească. Așa s'a întimplat și în 1736, așa și în 1768, și tot așa în 1788. În 1770 se afla aici fiica lui Pîrvu Cantacuzino și soțul ei Tudorachi Balș⁴, Nicolae Dudescu, coborîtor al unei fete a lui Constantin Stolnicul Cantacuzino (fratele lui Mihail), Clucerul Pană Filipescu, a cărui străbună fusese o fată a bătrînului Postelnic Constantin Cantacuzino, și poetul, gramaticul Ienachi Văcărescu. Tot la Brașov își trimesese soția de la început Nicolae Brîncoveanu, nepot de fiu al lui Constantin beizadea și strănepot al lui Constantin-Vodă⁵. Acolo-și va fi căutat adăpostul și cellalt Brîncoveanu, Manolachi, fratele lui Nicolae. Neamul lor se va așeza în curînd din nou la Brașov; și cei doi bătrîni, de alminterea, principii și comiți ai Imperiului (titluri date

¹ Inedit în Arch. Brașovului.

² Stinghe, *Documente privitoare la trecutul Romînilor din Șchet*, III, (Brașov, 1903), p. 331.

³ *Studii și doc.*, III, pp. 60-5; *Ist. literaturii romîne în sec. al XVIII-lea*, I, p. 204.

⁴ *Gen. Cantacuzinilor*, p. 180.

⁵ *Ibid.*, pp. 186-7; Văcărescu, *Istoria Împăraților otomani*, în Papiu, *Te-saur*, II, p. 281.

lui Constantin Vodă și urmașilor săi), aveau mai multe simpatii pentru viața apuseană, cea ce arătau cumpărînd cărți latinești, italienești, și plătindu-și, sau uneori neplătindu-și, un bucătar neamț¹. Nicolae a fost soțul Mariei, sora lui Lenachi Văcărescu, și cei doi cumnați se întâlneau astfel în pribegie². Purtări ca a lui Nicolae Mavrogheni față de Brîncovenii amîndoi nu erau potrivite pentru a face pe acești bogați și mîndri boieri să iubească plina de primejdie Curte a Bucureștilor³. Ei se întoarseră decî din surgunia lor peste Dunăre, după 1790, numai ca să treacă pentru totdeauna în Statele Împărătești.

Erau nu mai puțin de 150 de familii fugare încă de la început, apoi se ajunsese acolo «încît la urmă mai că nu era o casă în oraș, care să nu fie ocupată de străini», chiar până la 40 de persoane⁴!

În 1773, cu un an înainte de încheierea păcii, Brașovul era încă plin de pribegii noștri. Cînd, în Maiu al acestui an, regele Romanilor Iosif veni în oraș, el dori să-î vadă și trimise la ei pe medicul său ca să-î poștească la gazda lui, în casele lui Mihail Fronius din piață. Primirea lor se făcu a doua zi, la 7 Iunie după calendarul nou, tîlmaciul fiind Văcărescu, ca unul ce știa bine italienește. Iosif se va fi mirat văzînd portul turcesc, foarte scump, al «Valahilor», iar aceștia nu vor fi fost mai puțin uimiți de înfățișarea simplă a regelui, care purta «o haină obișnuită de postav verde, cu o singură stea pe piept» și care vorbea slobod cu

¹ *Ist. lit. romîne în secolul al XVIII-lea*, II, p. 29, nota 10.

² *Ibid.*, p. 133.

³ *Ibid.*, pp. 138-40; cf. pp. 115-6. Pentru tatăl lor, Constantin, fiul Dînnului și nepotul lui Constantin-Vodă, v. *Genealogia Cantacuzinilor*, pp. 126-7. Tot acolo se spune că acest Constantin Spătarul a luat pe fica lui Toma Hrisant Cozliceanu (pp. 348-9). La 1776, Nicolae Brîncoveanu se însură din nou, luînd pe o Fălcoiancă, apoi pe Elena Gulianò, născută Moruzi (*ibid.*). Manolachi era soțul Zoîței, fica lui Dumitrașco Sturdza și a unei fete a lui Grigore Matei Ghica (cf. și pp. 410-1). Brîncovenii sorii Guvernatorului Ardealului la 1785, pentru satul lor de moștenire, Simbăta-de-sus (*ibid.*, p. 411, nota 1).

⁴ Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, I, pp. 353-4.

oricine despre orice, ceia ce un Fanariot de la noi ar fi găsit mai pe jos de demnitatea lui. Românilor el li arătă dorința sa ca ei să fie și mai departe bine tratați de generalul-comandant Eichholz și li dădu voie să judece ei între ei afacerile privitoare la gospodăriile lor. În sara aceleiași zile, pribegii meraseră și la serată, «assemblée», scrie Văcărescu, pe care o dădu Măria Sa, la generalul acasă, în cetate sus. Jupănesele întovărășiau acum pe soții lor. «Sinior Vacarescule», spuse Iosif lui Ienachi, «luîndu-l de supțioara din stînga», «te pohtesc și te pui în osteneală ca să-mi faci astă seară tergimanlic.» «Aceasta e cea mai fericită noapte ce am întîmpinat în lume de cînd m'am născut», răspunse, cu un greoiu compliment oriental, învățatul și deșteptul boier. «Nici-un boier», «nici-o jupăneasă» nu rămaseră fără a fi mîngîiați de o înaltă vorbă împărătească. Oaspeții Brașovului mai stătură de față și la revista militară pe care o ținu Iosif înainte de despărțire, în ziua de 8, și putură să vadă pe regele Romanilor plecînd aproape fără paradă, într-o trăsură deschisă în care toată lumea putea să vadă fața lui plină de bunăvoință ¹.

Fugarii se întoarseră abia după numirea lui Alexandru Ipsilanti ca Domn al Țerii-Românești. Ei vor fi fost bucuroși că-și văd iarăși patria, și, poate, și că nu mai au să sufere, de îngustarea de venituri pe care li-o adusese deprecierea, ba chiar oprirea pentru cîtva timp, a monedei turcești ².

Peste cîtiva ani, în Decembre 1781, cei doi fii ai lui Ipsilanti, dintre cari unul, Constantin, a domnit și el mai târziu, fugiră în Ardeal, de zburdălnicie tinerească mai mult decît pentru vre-o pricină serioasă, «siliți fiind», scrie cunoscutul nostru, Văcărescu, «de rîvna vederii și de căldura vîrstei». Doi slujbași ai Curții, Brașoveni de felul lor, îi duseră noaptea pe «potecile plaiului Prahovii, carele cu greu le putea trece și zioa cei ce se călătorii în toată vremea pe

¹ Papiu, *I. c.*, pp. 284-5; Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, I, p. 274 și urm.

² Herrmann, I, p. 423.

dinsele», și mai ales la o vreme ca aceasta ¹. Văcărescu și alți soli munteni, Vlădică și boierii, alergară după dînșii, dar ei trecuseră de la yama Timișului la Brașov, unde generalul crezuse că trebuie să-i primească. Ciudata scrisoare francesă a Văcărescului rămase deci fără folos ². Trebuie să amintim că pe acel timp se afla în Ardeal altă rudă domnească răzvrătită, Alexandru, fratele lui Constantin Moruzi, Domnul Moldovei, care Alexandru vorbea tocmai în acest an despre «viața sa care nu e decît un lanț de nenorociri» ³.

Cînd un nou război izbucni între Turci, de o parte, și Ruși și Austriaci, de alta, un mare număr de boieri fugi încă de la început în Brașov. Feldmareșalul de Rall vestește la 24 Februar 1788 sosirea lor și hotărîrea ce a fost luată de a rămînea în acest oraș ⁴. Cîțiva se vor fi întors însă în țară, după ce ocupația austriacă aduse iarăși cu dînsa siguranța. Se știe că Mavrogheni, Domnul muntean, trecuse, cu cîtva timp înaintea, granița și îndreptase chiar către Brașoveni o proclamație românească în care-i poștia să se închine, ca unui ce ar fi fost odinioară supuși ai Țerii-Românești (!) ⁵.

După restabilirea Domniei de la Turci, începură jafurile Pazvangiilor, Turcilor răsculați de pe cellalt mal al Dunării. Una din năvălirile lor înspăimîntă, la 1802, atît de tare pe toată lumea, încît fugiră la Brașov toți cîți puteau fugi, cu Domnul în frunte, Mihalachi Suțu. Unul dintre fugari a fost istoricul Dionisie Fotinò, care descrie cu de-amănuntul această pribegie, ce sămăna cu vechile strămutări de popoare. El pretinde că ar fi plecat din București la 70.000 de oameni (!). Boierimea-și luă tîlpășița aproape întreagă, afară de Nicolae Brîncoveanu, Scarlat Ghica și bolnavul Constantin Filipescu ;

¹ Papiu, I. c., p. 287. Cf. Hurmuzaki, X, p. XXXIII; *Archiv für siebenbürgische Landeskunde*, XXXI, pp. 520-1.

² Hurmuzaki, VII, p. 331 și urm.

³ *Ibid.*, pp. 329-30, n° CLXXXIII. Cf. *Acte și fragmente*, II, p. 158, nota 8 ; *Gen. Cantacusinilor*, p. 394.

⁴ *Doc. Cantacusinilor*, p. 310.

⁵ Urechă, *Istoria Romînilor*, III, p. 200.

dintre clerici rămaseră deocamdată Mitropolitul și Iosif, cel d'întăiu episcop de Argeș, Carăte, cară, călăreț, bieț, oameni făcînd drumul pe jos — dar era pe căile lesnicioase, ale lui Maiu — înpănau drumul spre hotar. Cel d'întăiu popas înălbi de corțuri împrejurimile Cîmpinei și satelor vecine, Comarnic, Poiana, Breaza. «Unii mineau în cară, alții supt dinsele, cutare supt șatri tufite din pînzături de casă.» Zvonul fals că Pasvangiul aș sosit și sint chiar pe urmele lor, spaș, seră tabăra și duseră mai departe pribegia, «pe calea strîmtă, stîncoasă, neorinduită, prăpăstioasă, pe alocurea grozavă și primejdioasă» care ducea atunce la hotar. Cîte o oprire în loc, adusă de îngrămădeală, creștea spaima: pare că hangerile strălucitoare se și vedeau sosind. La Sinaia, atunci numai mănăstire și sat, zvon că Domnul, care nu și pornise decît familia și averea, a și fost tăiat în București. «Cine poate zugrăvi țipetele și bocetele cocoanelor? Nu te mai puteai mîngîia.» După vești mai bune, se ajunse, în sfîrșit, în liniște la Brașov, unde nimic nu era gătît pentru primirea unei așa mulțimi.

Boierii rămași în București se hotăresc a fugi și ei în Moldova, și merg deocamdată la Colintina, moșia Bașului Ghica, așteptînd acolo și pe Domn. Acesta se suie însă în căruță cu fiii săi, Grigore și Ioan, și cu Ghica însuși, gîndind spre Brașov. Locuitorii ce se mai găseau n'au acum decît un singur exemplu de urmat. Parte din ei, mîi de oameni, se ascund la Vălenii-de-Munte. Alții urmează pe Vodă. La Piatra Craiului, munte înalt și aspru care trebuia urcat, așteptau Țigani cu boi pentru urcatul trăsurilor. Sint prea puțini pentru cît este de lucru. Fiecare se căznește cum poate, pe cînd femeile și copiii urcă, în cete fricoase, coasta. Sus cade o ploaie cu zăpadă care-î îngheață. După toate aceste spaime, silințe și ostenele Brașovul, țîrsit de o lume nebună, așteaptă și acest nou rînd de pribegi. Domnul e încă la vama Timișului cu cei doi copii; Doamna bătrînă, fetele vin în urmă cu Spătarul și Postelnicul, doi Greci de încredere.

Suțu ajunse zile grele: toți cîți aveau să reclame vre-o

sumă de la dînsul, se năpustiră asupra lui în acest loc unde nu mai era a lui judecata. Împăratul îi făcu o adevărată îndatorire trimetînd să-l ducă la Siegensburg, în Austria, de unde apoi se întoarse mai-tîrziu la Constantinopol. Ceilalți rămaseră în Brașov sau Sibii, în frunte cu Mitropolitul, cu episcopii, cu fruntașii boierii aî țerii. Era o pribegie tipică, din acele care vor fi fost în vechile vremuri de revărsare furioasă a Turcilor lui Ali-beg, Schender-beg, Mehemed beg, vestiții Mihalogli de la Dunăre. De aceia am și dat toate aceste amănunte, căci pentru nici-o altă fugă n'avem lămuriri așa de bogate și de sigure, o icoană așa de întregă.

În cursul ațeluiasi an însă, numirea ca Domn a lui Constantin Ipsilant, care, cum știm, gustase și el din pînea pribegiei, aduse înapoi în țară pe toți înspăimîntații, și, de altfel, ei își găsiră casele neatînse, căci zvonul de năvălire fusese mincinos.

Pribegii dintre boierinași și săracii veniau îndărăt nemulțămii, cu amintiri urite din șederea lor peste munți. Unul dintre ei, un statornic și neobosit cîntitor, «Zilot Românul», se plînge de «strîmtorare», «destulă supărare», lipsa de «liniște și tihnă», «cereri de chirii grele nesuferite», «chirie de un an pe lună potrivite», «cătături crucișe și vorbe poncișate», de învinuirea ce se aducea străinilor că au scumpit toate și de porecla de lăcuste cu care erau împodobiți¹. Sentimente de acestea trebuie să se fi ivit încă din cele mai îndepărtate timpuri ale pribegiei.

Tot de la Fotinò știm că o nouă emigrație s'a întîmplat în timpul războiului ruso-turc din 1806, la apropierea Rușilor. Întorși, după pacea de la București, peste șese ani, boierii pribegesc iarăși, împreună cu destui negustori și o mare mulțime de norod, în 1821, cînd izbucni mișcarea grecească și răscoala lui Tudor Vladimirescu. Se strîng la Brașov Mitropolitul Dionisie Lupu, ocrotitorul școlilor românești, epis

¹ B. P. Hasdeu, *Ultima cronică română din epoca Fanariofilor*, București, 1884 (din «Columna lui Traian»), p. 78. — Din partea Sașilor de la Sibii fătîlului această plîngere pentru scumpire, ce ce menține și după plecarea pribegilor, în Wolf, *Beschreibung de Moldau, Sibii*, 1805, p. 213, nota 2.

copii Ilarion, de Argeș, Costandie de Buzău, Grigore fiul lui Dumitrachi Ghica, deci viitorul Domn «național», fratele său generalul Costachi, care muri la Brașov, Barbu Văcărescu, Constantin Bălăceanu. Fruntașii întregii boierimii, cei mai bătrâni și mai respectați din mijlocul ei, se află strânsi acolo împreună cu mulți alții. Nu lipsește nici văduva Domnului mort la începutul acestui an tulburat, Alexandru Nicolae Suțu. Doamna Eufrosina, fiica Romînului Alexandru Callimachi și a Roxandei, fata lui Scarlat-Vodă Ghica, se alipește la emigrație, împreună cu familia ei ¹.

Se găsea cu dînsii și Banul Grigore Brîncoveanu, care mai fusese așezat odată mai de mult, prin 1806-12, în cetate. Banul, un om încă tînăr, era fiul lui Manolachi — care muri în Brașov atunci —, și purta numele lui Grigore Alexandru-Vodă Ghica, din care se trăgea de spre partea mamei. Învățase cu multă sîrguință la înalta școală grecească din București, avea patima cărților de știință, ocrotia literatura grecească, la modă atunci în capitalele noastre, și fusese în stare a traduce în neo-elenică *Principiile logicei și filosofiei morale* a lui Heineccius, vestit filosof german: lucrarea se tipări la Viena în 1808 ², și Grigore o răspîndi între prieteni; multe exemplare se află și acum în biblioteca sa, păstrată la școala comunității grecești din Brașov. Grigore se înălțase până la cea mai de sus treaptă a rangurilor muntene: Bănia cea Mare, pe care o căpătă în 1802 de la Mihail Suțu, scutindu-i-se tot odată și casa de orice dăjdi ³. El era însurat de mult, și la 18 Mart 1809 i se îngropa în cimitirul bisericii brașovene din cetate, Sf. Treime, căzută în minile negustorilor greci, o soră, Elena, care fusese căsătorită cu un Cantacuzino; inscripția, redactată în latinește și în românește, se cetește și astăzi ⁴; mormîntul tatălui ei Manolachi († 1811) se vede în același cimitir.

¹ Hurmuzaki, X, p. LXXII^f și urm.

² *Ist. lit. romîne în sec. al XVIII-lea*, II, p. 40.

³ *Studii și doc.*, V, pp. 205-7.

⁴ O voiă da în vol. II din *Inscripțiile mele*. În Brașov muriră pe acest timp și boierul Racoviță și soția sa (Sunghe, *Documente*, III, p. 331), 'apoi

În această de-a doua pribegie a familiei, în 1821, muri și mama lui Grigore, Zoița Sturdza, care fu așezată lângă soțul ei. Grigore prinse iubire pentru această bisericuță, în pământul sfințit al căreia i se coborîseră părinții amândoi și sora. Înnainte de a se întoarce în patrie, în April 1823, el dăruia Sf. Treimi din cetatea Brașovului moșiile făgărășene ce rămăseseră necurmat în stăpînirea Brîncovenilor, de la Constantin-Vodă încoace, timp de aproape o sută cincizeci de ani: Poiana Mărului și Sîmbăta-de-sus; din venituri trebuia să se ție și o școală, în care copiii de orice neam și lege să învețe de la dascăli greci și nemți limbile elenică și germană, în materiile gramaticii și filosofiei. El nu uita să lase ca, după datina ținută totdeauna de ai săi, țeranii romîni de la Poiana Mărului să nu dea dijma porumbului ¹.

Grigore Brîncoveanu veni în țară, unde ocupă de acum înnainte numai dregătoria de Vistiernic — apoi el a fost candidat la Domnie în 1834 —, abia în 1826, după ce țerile noastre căpătaseră iarăși o situație *legală* pentru conștiințele rusofile cele mai gingașe, prin convenția turco-rusă de la Akkerman ². Cei din urmă dintre recalcitranți părăsiră atunci Ardealul, așteptîndu-se la schimbări folositoare intereselor lor. Printre ei nu se afla însă un înnalt cleric, care și el se adăpostise de mai mult timp în Brașov, Mitropolitul Dosoftei Filitis.

El fusese înlocuit de Ruși, întâi, la 1810, pe timpul războiului. După plecarea oștilor de ocupație, el nu putu să fie Mitropolit mai departe, căci în Decembre 1812 Vodă Caragea-i dădea ca urmaș pe alt Grec, fără tragere de inimă pentru noi, acesta, Moreotul Nectarie ³. Încă mai de mult Dosoftei trecuse în Ardeal. Moartea-l găsi la Brașov, în ziua de 14 Decembre 1826. Testamentul lui s'a păstrat, iar piatra-

pruncul Ștefan al Căminarului Gheorghe Văcărescu (1823), Gheorghe, fiul Stolnicului Grigore (1821), iar încă din 1812 un Neacșu Gușă Pană (*Inscripțiile citate*).

¹ Bartolomei Baiulescu, *Monografia comunei bisericesti gr. or. romine din cetatea Brașovului*, Brașov, 1898, pp. 107-10.

² Hurmuzaki, X, p. 388.

³ *Ist. lit. romine în sec. al XVIII-lea*, II, pp. 376-7.

de mormînt, în cimitirul bisericii grecești, se întrebuințează astăzi pentru ca să se așeze pe dînsa sicriile morților.

Și Nectarie, urmașul lui Dosoftei, murise la Brașov, încă din toamna anului 1825.

Cum trăiau pribegii acestei pribegii nouă se vede din povestirea unuia dintre ei, tînărul beizadea Nicolae, fiul Domnului de curînd răposat al Țerii-Românești.

El pornise din București în Februar 1821, încunjurat de vre-o treizeci de Arnăuți gata de gîlceavă, cari fura și trăgeau cu pușca în tot lungul drumului. În această ieșire nenorocită și zgomotoasă se poate vedea vrednica plecare pentru totdeauna a Domniei fanariote. Nobilii luptători nu voră să primească însă, la vama de la Timiș, nici-o plată din partea familiei domnești, în slujba căreia stătuseră până atunci. Răspunsul lor oglindește, odată cu această credincioasă desinteresare, și apucăturile statornice ale acestei *vieille garde*: «Dacă ni-ar fi fost nouă de cîștig, n'aveam decît să vă luăm tot calabalicul!»

Fugarii sînt priviți și data aceasta cu ochi răi, ca unii ce aduceau cu dînșii violența, lipsa de orînduială și de ascultare, chefurile și luxul destrăbălat, — vechi păcate ale Romînilor de dincoace. Suțu are bunătatea să recunoască și el, că aceste purtări puteau să turbure viața obișnuită, cu «obiceiuri simple» și «datini de rînduială și liniște» a locuitorilor țerii. Beizadeaua nu se coboară firește să descopere între acești *aborigeni*, Sași, Unguri, Greci de-ai lui, și Romîni: negustori, meșteșugari, cărăuși, hamali, țeranî. El nu vede chiar decît două feluri de oameni în împrejurimile Brașovului, unde mergea la vînat prepelițe, cu doi frați mai mici și cu un alt beizadea, de 95 de ani acesta, Mihaîl fiul lui Scarlat-Vodă Ghica: anume Sași, «cu case bune, paturi curate, pîne proaspătă și tot felul de hrană», de o parte, iar, de alta, Unguri, cu sate ticăloase, dar cu castele unde proprietarul nobil e «generos și patriotic», doamnele casei frumoase, masa bună și cheltuiala nici-una. «Relațiile cu ei», încheie Măria Sa, care a mai trăit pe la noi și a fost ministru moldovenesc, «relațiile cu ei» — adevă : Unguri —, «oricît de trecătoare ar fi fost, ni-au lăsat amintiri trainice».

La Braşov, unchiul Mihaï Ghica e atins de apoplexie şi moare, cu gîndul la prepeişe. O soră, Ruxanda, botezată la 1801 de vestitul Mitropolit al Moldovei Iacob Stamati, fiu de Ardelean, se stinge şi ea, la douăzeci de ani. Şi lui Nicolae-i moare un fiu în această străinătate.

Se ceteşte între pribegi şi se învaţă, măcar în această casă domnească, unde sînt doi dascăli: Senius pentru greceşte, Vassan pentru franţuzeşte. Se studiază «filosofie, drept, economie politică». Cîte unul, tînăr de talent, scrie poezii franţuzeşti sau greceşti. Opera italiană, adusă din Bucureşti, — unde în aceste timpuri este cu totul altfel de operă, cu strigăte de furie şi gemete de moarte, — joacă numai pentru buna societate emigrată, într'o sală de danţ. Colonelul de dragoni Villalta se vede, entusiast, între puţinii localnici. Se organizează baluri mascate în locul balurilor populare, cu cîrnaţi, bere, «matrone murdare», pălăria 'n cap, umbrela 'n mîna, de care rîde boierul nostru. Sara sînt ciocniri cu beţivii din partea locului, bătăi cu străjerii pentru cîte o lulea ce arde împotriva regulamentelor orăşeneşti, şi altele ca acestea. Cutare care bătuse pe un «burghes», e osîndit la amendă şi o plăteşte îndoit pentru că, zice el, se duce să-l mai bată odată. Lumea nu-i iubeşte de loc pe aceşti «ciocoî» uşurateci şi trufaşi, şi ei aud adese ori cum li se mirie cînd trec: «Ce cauţi aici? Du-te la tine 'n ţară»¹.

În alt an de revoluţie, 1848, pe rînd trecură prin Braşov învinşii luptelor politice: Bibescu, Domnul muntean, Eliade şi Tell, capiî guvernului provisoriu. Dar acum nu se mai poate vorbi de o pribegie la Braşov, căci lipsia cu totul şi numărul şi şederea statornică a oaspeţilor. Cetatea săsească de la hotare nu mai era un liman, ci numai un popas în drumul spre depărtata «Europă».

În sfîrşit bătrîniî din Braşov îşi mai aduc aminte de sosirea în oraşul lor a lui Alexandru Ioan I^{ea} Cuza, gonit

¹ *Mémoires du prince Nicolas Soutzo, publiés par Panaïoti Rizos, Viena, Gerold, 1899, p. 38 şi urm.*

la 1866. Trăsura lui prăfuită se opri la poarta hanului Pomul Verde, și apoi mîndrul Domn, desprețuitor pentru cei ce-l izgoniseră, trecu liniștit mai departe, spre odihnă și moarte.

I.

† Io Costandin Bas[a]rab Voevod bj. mlstiiū gspdrū zemle vlah[i]scoe.

† La al nostru priiaten, în toată vremea de bine voitor și vecin de aproape, dumnealui jupănuļ Andreiaș, marel[e]-județ al cetății Brașovul, și dumneavoastră tot Sfatul, sănătate și bine de la Dumnezeu poftim dumneavoastră. Cartea de la trimisul dumneavoastră luoatu-o-am, și toat[e] scrisele am văzut. Căt pentru casele noastre ceale ce am fost cumpărat acolea de la feciorul jupănuļ Frăncescu, ceaia ce scrieți dumneavoastră, noi n'am putut înțelege, de vreme ce dumneavoastră nu aleageț lucrul: iaste să le ținem noi cu temeiū și rămășițele noastre în urma noastră, după cum am fost zis și trimișilor dumneavoastră, cari nu iaste să le ținem. Căci, cum zisem dumneavoastră, încurcat și întunecat scrieți, de nu s'aū putut înțelege. Pentru care iat[ă] că socotim, de trimetem pe sluga noastră David Cîaușul Spătărescu¹ până acîi la dumneavoastră, ca pre largu să vorbească cu dumneavoastră, arătând toate ceale ce sînt de spre partea noastră. Decî dumneavoastră încă să răspundeț dăslușit și adevărat, de iaste să le ținem noi și rămășițele noastre în urma noastră, precum le-aū ținut și jupănuļ Frăncescu, bine, iar de nu, să știm. Așijderea ne mai scrieți dumneavoastră și de paguba vinurilor ce s'aū oprit aici, să arătăm cine va răspunde acei pagube. De aciasta, noi nu știm ce pagubă să fiți avut dumneavoastră, însă și de aciasta de la trimisul nostru dumneavoastră veți înțelege. De la carel[e] și noi așteptăm și răspunsul de la dumneavoastră curat și lămurit să-l avem. Aciasta acumū, și mila lui Dum[e]zeū să fie cu dumneavoastră. Mart 27 d., l^e 7209 [1701].

Al dumneavoastră de bine voitor: *Io Costandin Voevod*.
[V°:] † La al nostru bun priiaten, în toată vremea de

¹ Corbea.

bine voitor, dumnealui jupânului Andreiaș, marele-județ al cetății Brașovul, și la tot Sfatul cu sănătate să să dea ¹.

[Pecete mare, rotundă.]

2.

† Noi județi, fonoci și Svatul ai cetății Brașovului către acesta facem știre cum prea-luminatul și înălțatul Domnu Io Costandin Băsarab Voevod, Domn și biruitor a toată [ă] Țara-Rum[ă]nească, au pohtit de la noi pentru stăpânirea casii a jupânului Franțiscul Căp[itan], aicea în Șcheai, lângă Brașov, o scrisoar[e] a noastră. Deci noi, după [ă] voia și pohta a Mării Sal[e], am dat acesta, cum să ș[ă] știe că noi acia casă îngăduim să o stăpânească Măria Sa și în urma Măriei Sal[e] răm[ă]șițel[e] Măriei Sal[e], precum le-au stăpănit și răposatul jupânul Franțiscul Căp[itanul]. Și, pentru credința, întărit-am scrisoar[e] a noastră cu peceata noastră.

Pis mșta Ap. 12 dni, lt. 1701².

3.

† Io Costandin Voevod bj. mlstiiu gspdū zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupânul Andreiaș, marele-județ al cetății Brașovul, sănătate și tot binele poftimū dūmital[e] de la Dumnezeu. Cu aciasta facem știre dūmitale[e] pentru acest omu anum[e] Andreiaș carel[e] șade în casele noastre de acolo den Șcheai; care case, măcar că și mai nainte, fiindu nemeșăști, dajde n'au dat, iar noi lăsăm aceale mai de nainte, fără cât acum poftim pre dūmneata, ca pre un bun vecin și priiatin al nostru, precum noi, ceale ce sânt ale judeților aici în țara noastră, verī oī, sau orī ce ar fi, am păzit și păzim pururea, de sânt apărate și cu nimic nesupărate, — aseamenea și dūmneata să facī aciastă pohtă a noastră, de

¹ No 383.

² No 684 (concept). No 685 (forma latină trimeasă de Domn: Șcheiul e numit «Bulgaria prope Coronam»). No 686 (copia acesteia).

vreame ce aceale case au rămas pe seama noastră, omul acesta ce iaste în case, pentru voia noastră, să fie poruncă dumitale ca să n'aibă supărare de dăjdî, să poată păzi aceale case. Și, făcând dumneata acîasta, noi încă, după altă mulțumită, datorî vom rămănea a răsplăti cu mai multă slujbă, întru ceale ce ne vei pofti dumneata. Acîast' acum, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Fev[ruarie] 1 d., lt. 7210 [1702]¹.

De bine voitoriul dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

[V^o:] Bunului nostru priaten și vecin de aproape, în toată vreama de bine voitor, dumnealui jupănului Andreiaș, marele-județ al cetății Brașovul, cu săn[ă]tate să să dea.

4.

Io Costandin Basarab Voevod bjiu mlstiiu gspdrū zemle vlahiscoe.

+ La al nostru cinstit și pururea de bine voitor, dumnealui jupănului Andreiaș, marel[e]-județ al cetății Brașovului, sănătate și mult bine poftim dumital[e] de la Dumnezeu. Cu acîasta facem știre dumitale că mai în trecuții ani, când am cumpărat carele jupănului Franșisco, am fost pohtit pre dumneavoastră de aț făcut și cartea dumneavoastră pentru întărirea acelor case. Care carte iaste făcută rumănește. Pentru aciasta dară, poftim pre dumneavoastră să să facă letineaste, precum iată, scoțādu izvodu duple cartea cea rumănească, letineaste, îl trimisesemu dumneavoastră. Decî, precum scrie izvodul, pohtim pre dumneavoastră, așa să să facă și cartea. Noi încăș, la ceale ce ne'ți pofti dumneavoastră, gata ne vom afla, păzind pururea vecinătatea cea bună. Și, cu acîasta sfârșindu, iarăș rugām, mila lui Dumnezeu să fie pururea cu dumneata. Dich[e]m[vrie] 28 dni, l^e 7211 [1702].

Dumital[e] de bine voitor:

Io Costandin Voevod.

¹ No 387.

[V^o:] Cinstitului și al nostru de bine voitor și vecin de aproape, dumisal[e] jupânului Andreiaș, marel[e]-județ al cetății Brașovului, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

5.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsnū zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupânul Reiter Andreas s[ă]n[ă]tate și tot binele poftim dumital[e] de la Dumn[e]zeu. Cărtea ce ai trimis dumneata, ne-au venit și, de s[ă]n[ă]tatea dumitale înțelegând, ne-am bucurat. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înțeles. Pentru Andreiaș, care șade în casel[e] noastre, în Șchea, cum că mulți, pentru datorii ce ar avea la d[ă]nsul, îl trag la dumneata la judecată, și nu va să vie să să judece, și cum că să amească și în meșteșugul țehiurilor, — de aciasta vei ști dumneata că în știrea noastră acestea nu s[ă]nt, ce iat[ă] că-î vom porunci, ca, oricine ce ar avea cu d[ă]nsul, și l-ar trage la judecata dumital[e], să nu să ferească de judecată, ce cu toți să stea înaintea dumital[e], să să judece. Numai și noi poftim pe dumneata, cu unii ca aceia să-î faci dreptate. Așijderea și pentru aceia ce zici dumneata că să amească în meșteșugul țehiurilor, noi încă nu poftim, nici nu suferim ceale ce n'au fost obiceiul să să facă. Ce și de aciasta i-am poruncit să nu să mai ameștece în cele ce n'are treabă. Poclășele ce ne-ai trimis dumneata, cu dragă le-am primit, și mulțumim dumitale de osteneal[ă], ca unui bun vecin. Aciasta, și mila lui Dumn[e]zeu să fie cu d[u]mn[ea]ta.

Fev[ruarie] 8 d., l^a 7211 [1703].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V^o:] Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupânul Andreiaș Reiter, marel[e]-județ al cetății Brașovului, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă².]

¹ N° 385.

² N° 388.

6.

Io Costandin Voevod bjiu mltiū gspdrū zemle vlahiscoe.

† Bunuluī nostru priiatin și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bin[e] voitor, dumnealuī jupănuī Ghiorghe Etchiel, marele-județ al cinstiți cetățī Brașovul, sãn[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeū poftim dum[i]tale. Pricina scrisoriī nu iaste alt[a], făr cāt facem știre dumital[e] că, iat[ă], cum-părăndu satul Poiana Măruluī de la Nalați Andreiaș cu frațiī luī și de la Sechil Adam cu frațiī luī, toate părți[e] lor ce aū avut acol[o], cu iobagi cu tot, pe seaama noastră, și trimițându de aū venit birăul de acol[o], ca să ne dea seaama de iobagiī de acol[o], să vedem, sânt toți pe loc, saū nu sânt, ne-aū dat seaama că uniī dentr'ănsiī sânt fugiți și aici în țară. Cariī pe acește vom trimite de-ī vor duce iar acolo la sat, iar un iobagi anum[e] Radul Igoiul, cu frate-săū Voico, aceștea sânt fugiți acol[o] în Țara Bărsiī, într'un sat ce-l chiamă Vălcănuī. De care lucru poftim pe dumneata, viind oameni de la Poiana-Măruluī, care-l știū și-l cunoscū, să trimiți și omul dumital[e], împreun[ă] cu ei, să-l iā de acol[o], și să-l ducā iar la urma luī la sat, și vom mulțumi dumitale. Acīasta acum, și mila luī Dumnezeū să fie cu dumneata pururea.

Iun[ie] 18 d., 1° 7215 [1707].

De bine voitoriul dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V^o :] Bunuluī nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bin[e] voitor, dumnealuī jupănuī Ghiorghe Fetchiel, marel[e]-județ al cinstiți cetățī Brașovuluī, cu sãn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

7.

Io Costandin Voevod bjiu mltiū gspdrū zemle vlahiscoe.

† Bunuluī nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealuī jupănuī Ghiorghe Fetchiel, marel[e]-județ al cinstiți cetățī Brașovul. Sãn[ă]tate și tot

¹ N° 405.

binel[e] de la Dumnezeu poftim dumital[e]. Pricina scrisorii nu iaste alt[a], făr de căt facem știre dumital[e] că văru nostru Istratie, feciorul lui Stoian Comisul, având datorie la State Șofrangiul, s'aũ fost tocmit cu dănsul, de i-aũ dat pentru acea datorie casel[e] lui de acolo, den Brașov, cu zapisul lui. Decĩ acum, întămplăndu-i-să lui Istratie moarte, și rămăindu casa și jupăneasa, coconii asupra noastră, iat[ă] că am trimis cest neguțătoras anum[e] Milea, ca să vază de case și ce iaste înprejurul casii, și să așaze omu, să șază într'ăns[e]le, ca să nu s[ă] stric[e], să s[ă] dărepene, ce să le poarte grija, de vreme ce aũ rămas pe seaama lui Istratie și a coconilor lui. De care lucru poftimu pe dumneata, viindu neguțătorasul acesta, să aibă voe de la dumneata, ca, pe cine va găsi, să pue în casă, să le păzească, să le poarte grija, să n'aibă de cătră cineva vre o opreaal[ă]. Acĩasta acum, și mila lui Dumnezeu să fie pururea cu dumneata.

Mart 22 d., l' 7216 [1708].

De bine voitoriul dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[Vº:] Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreama de bine voitoriũ, dumnealui jupănul Ghiorghe Fetchiel, marel[e] județ al cinstiții cetăți Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

8.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdnũ zeml. vlah[i]scoe.

† Cinstitului, bun priiatenul nostru și vecin de aproape, dumnealui jupănul Barteș Sauler, județul, și dumneavoastră de bine voitorilor noștri pãrgarilor și alalt tot Sfatul al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot binele pohtimu dumneavoastră de la Dumnezeu. Alta, facem știre dumneavoastră pentru cei 3.000 tl., care v'am dat împrumut mai an țărțu, de sânt acum 3 anĩ, — iat[ă] că trimisem pe sluga noastră acoloa; la care am dat și zapisul dumneavoastră, ca, de va fi cu puțința și prelejul dumneavoastră, să ni-ĩ dați cu do-

¹ N° 407.

bănda lor, cât facă: 3.900 t¹, capetel[e] cu dobândă cu tot. Vă veți lua dumneavoastră zăpîsul, și banii ni-i va aduce sluga noastră, iar, de nu vă va fi dumneavoastră cu îndă-mână a ni-i plăti acum, are sluga noastră învățătură, ca în ce chip să să facă alt felu de așăzământ, precum de la dănsul dumneavoastră veți avea înțeleage. Ce dară, precum socôteala dumneavoastră va fi, au de veți da banii, au ce felii de așăzământ să va face, fără de zăbavă să avem răspunsu cu sluga noastră. Acîesta, și mila lui D[u]mn[e]zeu cu dumneavoastră. Mai 30 d., lt. 7216 [1708].

De bine voitori dumneavoastră:

Io Costandin Voevod.

[V°:] Cinstiților buni prietenilor noștri și vecinî de aproape, dumnealui jupănu Barteș Saulerū, județul cel mare, cu dumnealor pargarii și cu alalt tot Sfatul al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

9.

† Io Costandin Voevoda bjeiū mlstiiū gspdrū zemle vla-h[i]scoe.

† Cinstiților și ai noștri de bine voitori, dumnealor tot cinstitul Sfat al cetății Brașovului, sănătate și tot binele vă poftim dumneavoastră de la Dumnezeu. Cartea dumneavoastră scrisă de la 30 dni ale trecutului Noemvrie, o am luat, și, de a dumneavoastră bună sănătate înțelegându, ne-am bucurat. Alalte ce ne scrieți dumneavoastră, în care coprinde pentru poveastea caselor ce am cumpărat de la jupănu Nica vameșul acolea la Brașovul Vechiū, am înțeles. De care lucru noi adev[ă]rat am fost scris jupănu Nicăi ca să zică dumneavoastră (de vream ce am cunoscut că ați fi tănjinu și ați fi bănuindu căci le-am cumpărat), și am zis ca să vă dășcopere dumneavoastră, să știți că de la dumnealui le-am cumpărat cu bun temeiū, dăndu-ne atăta zăpîsul dumnealui de vânzare, cât și alte zăpise ce au mai avut de la cine au

¹ No 418.

cumpărat și dumnealui casele acealea ; care case sânt acum 6 ani de cându le-am cumpărat, gândindu că de spre dumneavoastră nu va fi nici-o bănuială, iar acum ne mirăm ce iaste poveastia de nu ne îngăduiți și vă vedem în bănueli, nesuferindu să le ținem. Dar vom să zicem dumneavoastră că nu sântem numai noi acum cumpărători de case acoloa în Brașov, ce încă de mai nainte, dupe'n zilele lui Mateiu-Vodă, bogați de cești de țară boiarî au cumpărat, cine au vrut și cui au trebuit, case acolo în Brașov, afară de cetate, și și den rudeniile noastre au cumpărat, precum să și veade că până astăzi țin și stăpănescu, și nici cât n'au fost opriți. Las că neguțători, feliu de feliu, Greci, Sărbi, au cumpărat și cumpără totdeauna. Dar pe noi cum ne osebiți dumneavoastră ? Și ați pus în socoteală ca să nu ne îngăduiți ? Care lucru n'am fi gândit nici de cum, ce încă socotiam, de vor avea vre unii opreală a cumpăra, iar pentru noi, necum să ziceți ceva, ce încă să vă fie dumneavoastră cu păreare bună. Mai vărtos că, de am cumpărat aceale case, nu știm să să fie făcând dumneavoastră nici-o păgubire, — că noi în casele acealea, nu doară că vom să punem să să vândă, au niscai vinuri, au să să lucreaze alte meștersuguri (că den mila lui Dumnezeu cu acea hrană nu ne hrănim), fără cât, având pen multe locuri case, ne-au poftit inema ca să avem și acoloa niște cășcioare, să să afle, și câte odată să fie și pentru odihna oamenilor noștri ce trimitem cu trebî, și s'ar fi căzut nici de cât de spre partea dumneavoastră bănueli să nu auzim pentru aciasta ; că ce mare lucru iaste ? ! Mai vărtos că noi pe dumneavoastră în multă dragoste vă avem, și, de ce sânt poftile dumneavoastră, nu ne apărăm, și și oamenii dumneavoastră, orî ce le ar trebui și ar pofti den țara noastră a cumpăra, au vii, au case, au niscai bucate, neopriți sânt, dar dumneavoastră pre noi a ne opri și a nu ne îngădui să ținem aceale case, den ce pogoară și ce iaste pricina, poftim pe dumneavoastră, un răspunsu să avem. Și, cu aciasta sfârșindu, mila lui Dumnezeu să fie cu dumneavoastră pururea. Dich[e]m[vrie] 6 dn., lt. 7217 [1708].

De bine voitoriū dumneavoastră : *Io Costandin Voevod.*

[V:] † Cinstiților și ai noștri de bine voitori, dumnealor cinstitul Sfatu al cetății Brașovului, cu multă săn[ă]tate să să dea.

[Pecete mare, roșie¹.]

10.

† Io Costandin Voevod bjiu mlstiiu gspdrū zemle vla-
h[i]scoe.

† Ai noștri de bine voitori și vecini, dumnealor tot Sfatul Brașovului, sănătate poftim de la Dumnezeu. Cartea d[u]m-
ne[a]voastră ne-a venit, și de sănătatea dumneavoastră ne-a
părut bine. Alalte ce ne-ați scris, am înțeles. Pentru poveastia
caselor ce cumpărasem acoloa în Brașovul Vechiu, precum
curge lucrul am văzut, și am înțeles și den cartea lui Ghierghe
Dedireh. La care ce să mai răspundem alt, văzând că puneți
dumneavoastră înaintea pricină, cu care ne spăreți și ne le-
pădați a nu putea ținea noi aceale case? ! Măcar că pricinile
aceastea să cunosc a fi și a ne purta în meșteșuguri; cari
nici am fi gândit să vedem și să auzim de la dumneavoastră
unele ca aceastea. Iar, de au fost a ne osebi și a nu ne priimi,
de'ntăiași dată de când le-am cumpărat, mergând acum al
șaselea an, să ne fiți arătat, și anume să ne fiți răspunsu (pre-
cum și acum), — că ne-am fi lehătit. Dăstul că ziceți și ne
lăsați pre noi înșune să judecăm de să cade să le ținem, au
de nu să cade, și, adevărat, cum ziceți dumneavoastră, judecă-
tori săntem, nu numai ca un județu al uni cetăți, ce și ju-
decători și stăpânitori uni țări săntem, den mila lui Dum-
nezeu, și ni să pare doară și mai bine să știm a pravililor
și a rânduelilor a altor lucruri mai mari, dar cu cât a moșii
și a case de aceastea? Noi așa știm că cu direaptă jude-
cată iaste, când cumpără cineva, au moșie, au casă, și
până la un an simte cel ce iaste neamul (adecă sângele),
iaste volnic a-și lua moștenirea lui înapoi, iar, deacă să mai
povârneaște și să învecheaște lucrul, nu dă judecata să să
strămute. Dar cu cât noi, că ne știm cumpărători de șase,

¹ No 414.

şapte ani, şi, când cumpăram casele acelea, acel Ghierghie Dedireh nu era dăpărtat undeva, ce acolo să afla, auzia şi şi vedea, dară căci ne îngăduia? Ce să mai zicem, şi ce să mai lungim cu vorba? Să cunoaşte lucrul de faţă, că nu vă iaste voia a ne suferi să avem aceale case acolo. Ce noi încă, cu sila şi fără pofta dumneavoastră nu vom putea. Fără de căt, deaca vreame ce nu să poate şi nu vă iaste voia ca să le ținem, noi ne cearem banii cu dobânda lor, zeacea a doisprăzeace pe an, — că noi am dat pe dănsle 550 de florinţi: acum ne aducă acel ce să face moştean caselor şi nu ne îngăduiaşte, banii cu dobânda lor, căt va face de când le-am cumpărat, cum zicem, zeacea a doisprăzeace pe an. Şi noi încă-i vom da zapisele ce vor fi pe aceale case, şi să-i fie casele de bine! Măcară că fără de cale iaste şi peste nici-o dreptate, iar încăşi ce să facem? Deaca nu să poate să le ținem, aducă-ne banii [adaus: cu dobânda lor], şi-şi ție casele. Aciasta, şi fiţi dumneavoastră sănătoşi.

Ghen[arie] 3 dni, 1° 7217 [1709].

De bine voitoriū dumneavoastră:

Io Costandin Voevod.

[V^o:] Ai noştri de bine voitori şi vecini, dumnealor tot Sfatul cetăţii Braşovului, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

II.

Cinstitului şi al nostru bun priiatin şi de bine voitoriū şi vecen de aproape, dumnealui jupănul Bartăşu, marele-judeţ al cinstitei cetăţei Braşovul, dum[i]tale săn[ă]tat[e] şi tot binele poftescu de la Dumnezeu să-ţi trimit[ă] dum[ni]tale.

† Pricina scrisorii nu iaste de altu, fără de căt vei şti dum-neta că şi eu aici, Sămbăt[ă], din ajutorul lui Dumnezeu să-n[ă]los am venit, şi pă Măria Sa Vod[ă] încă, d'inpreun[ă] cu toţ alalt ai Mării Sale, săn[ă]toş i-am găsit. Şi, arătându-i Mării Sale şi scrisoarea de la dumnealui jupănul Didireh

¹ N° 422; copie contemporană în n° 425.

pentru tocmeaala și schimbul ce am făcut, adec[ă] să dea Mării Sa Vod[ă] maerul și să iă locul cuțetarului, Măria Sa Vod[ă] foarte i-aū părut bine și i-aū plăcut aciastă tocmeaală; numaī atăta Mărie Sa zice că ar fi bine să aibă Mărie Sa și scrisoarea de la cuțitarul pentru (pentru) acel loc, duple cum știi dumneata că ziceam eū dumneavoastră că ar fi bine să iaū și acea scrisoare, — căci că așa să și cade. Și dumneata ziceaī că piste 3, 4 zile să va face și acea scrisoare și o veī trimite dumneata. Decī acum știm că doară să va fi isprăvit și acea scrisoare. Decī iat[ă] că am trimis cest fecior într'adinsu pentru acea scrisoare, duple cum dumneata aī fost și de'ntăi, și păn mijlocul dumatle s'aū făcut aciastă tocmeaală, fiind într'ajutor și dumnealūi jup[ă]nul Ghiorghe Dreaotu și dumnealūi funogīul —. Și, spuind Mării Sale lūi Vod[ă] că aț fost dumneavoastră într'ajutorīū la aciastă tocmeaală și schimbu, foart[e] vā mulțumeaște dumneavoastră de dragoste ce aț arătat dumneavoastră către Măria Sa Vod[ă]. Ci dar, fiind această treab[ă] asupra mea ca să o isprăvescu, mă rogu dumatle să trimiți dumneata acea scrisoare de la cuțitarul, pentru acel loc, ca să fie Mării Sa Vod[ă] pā deplin odihnit, și de cătră dumneavoastră mulțumit. Decī, cum zic, fiind eū dup[ă] aciastă treaab[ă] orânduīt ca să o isprăvescu, și știind pā dumneata om de omenie, alergu la dumneata cu această[e] puține rânduri: de vream ce și d'ntăi pā muljocul (*sic*) dumatle s'aū făcut aciastă tocmeală, și acum mă rog dumatle să o și obărșești. Și, făcând dumneata aciastă osteneaală, eū încă voi sluj[i] și voi mulțumi dum[i]tale. Și, cu aciasta sfârșind, mila lūi Dumnezeuū rog pur[u]rea să te păzească pā dumneata cu fericit[ă] sână[ă]tate.

Mart 14 dni, 1° 7217 [1709].

Al dumatle pururea de bine voitor și gata a sluji:

Toma Cantacuzino Vel Spat[ar].

[V^o.:] Cīnstitutulū și al nostru bun priiaten și de bine voitor și vecen de aproape, dumnealūi jup[ă]nul Bartăș, marel[e] județ

de la cinstita și mare cetate Brașovul, dumisale cu censte și cu fericet[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecetea știută, pe ceară neagră ¹.]

12.

† Cinstitului și al nostru mai mare, dumnealui județului ot Brașov, dumneata jup[ăn] Bortis, cu plec[ă]ciune mă'nchin dum[i]tal[e] și rog pre milostivul Dumnezău ca să ție pre dumneata cu bun[ă] și fericită săn[ă]tate. Pricina scrisorii nu iaste de alt, făr de cât — [*spațiu mare alb*] căci au venit omenii dumital[e] și le trebuia de grab[ă], pentru treaba dumital[e] și pentru treaba Sfătului, cu zapisul dum[i]tale, t¹ 300. Ci eă, pentru voia dumital[e], am dat oamenilor dum[i]tal[e] t¹ 300, și am luat zapisul dumital[e]. Și, venindu aici omenii dum[i]tal[e], it vor spune dum[i]tal[e] și din gură. Ci de aciasta fac știre dumital[e], și, cându veă avea dumneata baniăceștea, it veă da dumneata la jupăneasa Anna mășărița, și pentru credința veă lua dumneata de l[a] dumneaei o scrisoare, păn vom trimit[e] și zapisul dum[i]tal[e], însă la jupănul Ghiorghei Orgănașul. Cu aciasta sfărșându, iar rog pre milostivul Dumnezău ca să ție pre dumneata cu bun[ă] și cu fericită săn[ă]tat[e].

Iul[ie] 18 dni, l¹ 7217 [1709], ot Buc[u]rești.

Δούλος τῆς παντοῦνος (*sic*): Μανὸς Ἀποστόλου.

[V^o:] † Întru cinstit[ă] măna dumnea[lu]i jupănului Bortis, județul ot cetatea Brașovului, cu cinste și cu săn[ă]tat[e] să s[ă] dea, la Brașov.

[Pecete neagră, mică, ruptă ².]

13.

† Cinstitului și al nostru bun voitoriă, dum[nealui] marele-județ al cetății Brașovului. De la a tot putearnecul Dumnezeu poftim ca s[ă] dăruiască dumitale fericită viață, cu bună norocire, întru neclătită stare. Pricina scrisorii cătră dumneata nu iaste de alt, făr de cât iarăș mai poftim pă dumneata

¹ N° 703.

² No. 698.

pentru cei bani ai noștri, ce sânt la dumneavoastră, că aici ne scriu oamenii noștri ce avem acolo, asupra acestor trebî, cum că dintr'ânșăi ne-ați fi dat dumneavoastră t¹ 1.500, iar ceialaltî bani staî jos. De care lucru poftim pă dumneavoastră, ca pă niște bunî voritorî și ai noștri vechî priiateni, ca s[ă] faceți dumneavoastră bine, să ni-i dați pe toți deplin, dup[ă] cum scrie zapisul dumneavoastră. Că unul Dumnezeu știe la cîtă supărare și năcaz mă aflu de supărarea datornicilor, — că nici-o zi nu am răsuflu și odihnă de dănșii. Ci faceți dumneavoastră bine, de ni-i dați toți, ca s[ă] ne mântuim și noi de supărători, și să ne mai ușurăm de sarcina ce ne iaste în spinare, și vom și mulțami foarte dumneavoastră. Acîasta, și iarăș putearnicul Dumnezeu să păzească pă dumneata pururea întru fericire.

De bine voitoare și veache priiatenă:

Marica Doamna

a răposatului Costandin-Vod[ă] B[răncoveanu].

[V^o:] Cînstitului și al nostru de bine voitoriū, dumisale Veliștan, marele-județ al cetății Brașovului, cu mult[ă] sănătate să să dea.

[Pecete neagră, octogonală, cu vulturul, soarele, luna, coroana și МАРИН БЖІЮ МАСТІЮ ГПЖДИ ЗЕМЛИ СГГРОВАХНСКОЕ¹.]

14.

† Cînstitului și al nostru de bine voitoriū și vecin de aproape, dumneata jupăne Filștai, marele-județ al marei și cînstitei cetăți Brașovul, împreună cu tot Sfatul. De la Dumn[e]zeu săn[ă]tate și tot fericitul bine poftescu dumitale, împreună cu tot cînstitul Sfat al cînstiții cetăț. Precina aceștii cărți nu iaste alta, numai să știm de săn[ă]tatea dumitale. Dup[ă] acîasta facem știre dumitale că iat[ă] trimisem pă jupănul Neacșul, omul nostru, pentru cei bani ai noștri ce avem la dumneavoastră. Ci vă poftim să faceți dumneavoastră bine, căți aū mai rămas, să s[ă] dea și accia la omul

¹ N° 426.

nostru, să ni-î aducă. Că și noi avem mare păs de datoriile ce sântem datori; căț nu ne lasă pă zile și pe cîasuri a răsufła(t), — căț. și în patriia noastră fiindu, dar amară viață treacem, măi mult pentru datoriile aceastea. Ci, precum v'am și măi scris dumneavoastră, faceți bine și nevoiți să ias[ă] banii făr zăbavă, ca doară m'aș măi ușura den datoriî. Că acum, la primejdie ce am ajunsu, ca cum ni i-ați dărui de la dumneavoastră. Acîasta, și mila lui Dumn[e]zeu pururea să fie cu dumneata.

Iun[ie] 19 d., lt. 7225 [1717].

De bine voitoare dumneavoastră și veache den priiateni:

Marica Doamna

a răposatului Costandin-Vodă.

[V°:] † Cîstitului și al nostru de bine voitoriū, dumnealui jup[ă]nului Filșteai, marele-județu al cîstitiî și marei cetăț Brașovul, împreun[ă] cu tot cîstitul Sfat, cu fer[i]cită săn[ă]-tate să s[ă] dea.

[Pecetea știută¹.]

15.

† Cîstitului și al nostru măi mare și de bine voitor dumnealui jupan Ștefan Filiștahi, marele-județ al cîstitei și vestei cetăț Brașovului, cu săn[ă]tat[e] și cu multă plecăciune mă închin dum[i]tal[e], rugăndu pre milostivul Dumnezeu pururea ca c[a] să fie pe dumneata suptū mare mila Sf[i]nției Sale. Cu plecata-m[i] scrisoare către dumneata nu-m iaste de alt, fără de cătū, întăi, să cercetez de bună sănătatea dum[i]-tale și a toată cîstită casa dum[i]tale; a doao, mă rog dum[i]tale pentru un Stoica ce iaste închis de nepotul nostru Costandin pentru o mare pagubă ce ne-aaū făcut aicea. Care el singur mărturiseaste. Care scule i le-am datū la întămplarea vremilor în măinile lui, știindu-l că iaste slugă a unui priiaten al nostru înțelept, și pe el nu-l știam că iaste hoț, și, fiindū încredințat și măi nainte despre dănsul, ca s[ă] stea până voi veni de la țară. Dupre cum și alți mulți lasă priiaten,

¹ N° 427.

unul la altul, am lăsat și eu 2 săculețe ale noru-mea, pecetluite, la dănsul, ca, cându le voi ceare, să le iaș iar, după cum le-am dat. Iar el ca un hoț și ca un om rău, aș stricat pecețile și aș luat aceale scule, care le-aș dovedit el singur. Care eu înțelesei. Ce zice el că i-am făgăduit să-i plătescu oste-neala, zicându că s'aș ruptu, rădicându avuția de la 7 case peste bolovan[i]. Dar știș dumneata hoțul câte pricină găsește : până îl duce să-l și spânzure, adevărul nu mărturisește. Iar eu mărturisesc înaintea lui Dumnezeu și înaintea dum[i]tale că aceastea ce le zice el că i-am făgăduit cevaș, au aș fost ale altora, minciuni grăiaște. Că, să mă judece Dumnezeu trupește și sufletește, de nu spui adevărul, cum că nu i-am făgăduit să-i dau măcar un ban ; dar eu nu le-am dat să șază în prăvălia lui, aș c'aveam numai pe el priiaten, ci, de nu l-aș fi știut că șade la acel priiaten, le-aș fi dat la alte obraze mai de cinste decât el. Ci mă rog dum[i]tale să nu-i iaș dumneata cuvintele în seamă, ceale ce le zice, că el, ca un hoț, va să zică multe vorbe ; ci să s[ă] pedepsească ca un hoț, ca s[ă] le mărturisească toat[e], că nu iaste pagubă puțină. Și, de nu mă vei crede dumneata pe mine, cum că nu i-am făgăduit nimic, să-i dau eu dupe leagea noastră : voi lua și carte de afurisanie cu mare blestem, împreună și cu multe mărturii. De aciastă mă rog dum[i]tale, ca să ne fiș dumneata îndreptător, și să nu să slobozească hoțul, măcar și chiezaș de ar găsi,—că hoțul chezaș nu să cadă să aibă. Cu aciasta și iar pre milostivul Dumnezeu rog ca s[ă] păzească pe dumneata întru mulți ani cu fericire.

M[e]s[i]ța Av[gus]t 19 dni, 7236 [1728].

† A dum[i]tale plecată :

Zamfira a răposatul[ui] Man[u]lui Apostol.

[V^o :] Cinstitului și al nostru mai mare dum[i]sale jupân Stefan Filiștahi, marele-județ al cinstitei cetăț Brașovul, cu cinste și cu săn[ă]tat[e] să s[ă] dea¹.

[Pecete neagră cu 3.]

¹ N° 720.

16.

Notițe de Antonie Constandin, fost negustor în Brașov, scrise între anii 1813 și 1832 (comunicate de d. profesor Andrei Bîrseanu, proprietarul manuscriptului):

1. 1811, April 25: aū răposat Prințipu marele Brancovan, anume Emmanuil, zioa Marți, și l-aū îngropat April 26, Miercuri, cu mare paradie la biserica cea din Cetate, cu 6 cai tot înbrăcați în postav negru și cu un edec iarăși înbrăcat cu postav negru. Care și acuma să vede groapa Măriei Sale, în grădina biserici, foarte înfrumșetată, aicea în cetatea Brașovului.

2. 1821, Avgust 20: au răposat cocona Brancoveneasa, Sămbătă, și o aū îngropat la 21, Duminecă, la 10 ciasuri înaintea prânzului, cu mare pompă. Că aū fost patru cai înbrăcați tot în postav negru, și i-aū citit slujba în mijlocul târgului, și aū spus logos chir Neofit Duca, dascalul cel mare; și aū îngropat tot în groapa aceia, care aū fost îngropat și soțul Domnie Sale, și până în 40 de zile aū slujit Vlădica Pogoniani, care iaste numele Dionisie. (Și Prințul să afle scris iarăși aici la Nr. 159).

3. 1822, April 10/22: aū răposat în Domnul cel de bun neam boeru și Generariul Costache Ghica, și l-aū îngropat la 12²⁴ April la biserica Șcheiului, și l-aū adus cu mare, orânduială din Cetate. Că la 3 ciasuri după amiază l-aū rădicat, puindu-l în calească pe postav negru, luînd coșu după calească și puind la calească și 6 telegari, toți înbrăcați în postav negru, și la fiește cal avea câte un vizitiu înbrăcat în haine negri și cu pălăria desfăcută, și 4 cai povolnici, înpodobiți, și înainte mergea preoți înbrăcați ca la 60, și apoi Mitropolitul Țării-Rumânești, Preaosfinția Sa chir Dionisie, și alți v'o 4 arhieriei și vr'o 10 igumeni, și i s'aū citit slujba în curtea bisericii, și apoi după aceia l-aū pus în paraclisul cel vechi, și apoi Joi dimineața l-aū pus într'un car și l-au dus la satul Domniei Sale, la Bucov, și mare paradie i s'au făcut, că toți Domni Maghistratului aū fost. Si Dumnezeu...

17.

Copia copiae e graeco litteris latinis in valachicum translata ¹.

Avend in gind in toate zilele nepraznika moarte schi vi-jatza omului este preskurte, inse stiind schi kite vrezsmaschi mei pot ka sze fake in urma reutetz schi kite intrizs pot se samene pizmaschi, de multe ori, in multe vremj, am pus in gind se-m orindujesk spre bine lucrurile mele, schi se orin-dujesk prin diate la tsine schi in tse kip trebuie se se im-portzaske averja mja, ka sze nu lasz dupe moartja mia la klironomi mei giltsevrj schi zsudeketz, prekum de multe ori pone akuma sau intimplat la altzi, kari, orj nau orendujit bine schi la vreme avuturile szale, ori, murind, au leszat dia-dohi nevrednits schi giltzevitorj. Dar, fiindke in Bukurestj ale vietzi schi a dregetorije mele grizs nu mau ingeduit sze dau sfirschit la atsasta, akum, aflindume szlobod de grizs, am gesit ku kale (in diastime de 4 anj tse me afli in Trans-sylvania) sze fak katagrafie de isprave la avutzija atseja, tse Imporatul cseresk mi-au derujit din darurile luj tsele bo-gate, orinduind ka, din avutzija atsasta, se se fake keltujala ingropetzunyi mele, pomenirile tsele trebuintsoasze dupe vremj, derujirj schi milostenij schi filodordine [=daruri de iubire] la rudele mele, dupe putintza avutzij mele, schi la szluzs, prekum sze arate mai zsosz.

Dare, fiind ka avutzije in moneta nu sze afle, sze numeschte intratsasta diate tsele tse am a primi de pela datornitsi miej ku imprumetare, dupe vremj, prekum obligatiile lor arate ; kare fiint pusze szupt petsetija mia in munile epitropilor atsestej dietzi, morturisesk inaintea Dumnezeului cseresk, ka kind asch fi infetsischat inaintija infrikoschatej zsudeketji luj, pentru ke nimike, nits makar un ban, nu am repit in vremja dre-getorijej mele de la Sfînta Episcopie Rimnikului i de la Sfînta Mitropolia, tsi numaj din porunka domnyaske schi din in-demnarja schi rugetsunija boerilor tse am keltuijt la kese-

¹ Actele ce urmează mi-au fost comunicate de d. Neagoe Popea, profesor în Focșani. D-sa le-a copiat după condicile de copii brașovene.

torijle fetelor szeratse schi azsutorintza la sirimani, pre kari schi ku al meu jam azsutat; din kare, lipon¹, ka omul, in viatza mia am strins schi am dobundit ku szilintze schi cu asuderj schi am a primi de la personele tse li am imprumutat, prekum sau numit maj sus. Dupe tse se vor aduna ku orindujale atseste toate de ketre epitropi las ka se se de maj intija la spitalul de aits din Braschov, tse vor geszi ku kale epitropi. La episcopia Ardjaluluŷ ampile [= odăjdiile] atsele, kare am intseput sze le fak. Ketre protopop, dupe analogia avutzij mele, tse vor geszi ku kale epitropi. Lui kir Theodosie duhovnikului meu, asemenea, preotzilor de la biszerika din Skej un filotim. La biszerika kare me vor ingropa, un filotim pentru mormunt. La Sfunta Mitropolie din Bukurest, asemenea. La Kutja de Mile din Bukurest pomenirele mele tsele sufletestije. La monestirjia de la Mega Spileon din Peloponis 12 amfij [ἄμφια = veşminte], treij ponky [pungŷŷ]. Asemenija la 3 biserits de akolo, la lokuri seratse schi ku disnikia [= greutăŷŷ]. O poretijie din ampile mele tsele archierestij se dja luj Stratonikias kir Ioanikie. O poreke dia-koneschtij diakonului meu, Danil. La nepoata mia Porfritza, blana ku samur schi un dsar [= şal], pentru multe muntsi tse au tserkat la betesugurile mele. Pitarjului Nicolai, nepotului meu, kare miau sluzsit schi ka o szluga proasta, ij lasz toate inbrekemintele mele. Iare tseloralalte rude, fiind ke in viatza mia li am azsutat prin putintze, akum le lasz kite un filotim. La mursj [= mulŷŷ] asemenea, kerora le sint dator, are obligatzia mia. La toate atsestja lasz epitropi aj mej, ku toate stepunirija, pe Sfintzija Sa Popa Simeon, pe kir Hadsi Iordan schi pe nepotul meu Serdarjul Ilie, keruja fiint datorj 6 mij de lej ku dobunda lor, tse au numerat la Kamara domnjaske, inke de 5 ani. Schi, dupe analogia avutziji mele, schi¹ dupe kibzuiala a epitropilor, cu toate puterjia schi stepunirja se se faka tsele tse se numesk intratsasta diate. Kare este adeverate schi bune. Pentru atsija mam schi iskelit. Braschov, 12 Sept. 1825.

Tsele tse sau 'orendujit intratsasta diate a lui proin Mi

¹ Λοιπόν = de almintere.

tropolitul Nectarie, din kuvunt in kuvunt am auzit din gura lui, schi, dupe tse sau isprevit atsasta diate, i szau dat ka sze o iszkeljaske, dare nau putut. Atsasta merturisesk ketre Dumnezeu schi in kunostintza me.

Archimandritul Theodosi schi preot al Biseritsi gretsestij din Braschov.

Simeon Popovits asemenija. Hadsî Jordan.

18.

Inclyte Divisoratus!

Quandoquidem ego infrascriptus a tempore factae Coronae emigrationis e Valachia boeronum, continuo per 5 annorum intercapedinem penes proxime denatum Reverendissimum antea Metropolitam Transalpinensem Nectarium fideliter serviverim, hicque denatus mihi, tanquam suo nepoti, cuius felicitatem exoptabat, semper appromiserit quod meam mercedem cumulate et generose, simul et adsemel persoluturus sit, — inter haec cum denatus, Coronae expendiose vivens, praecipue in pecuniae defectu reperiretur, suo appromisso ad subsecuram usque ad proximioram Coronae suam mortem haud satisfecerit; quod ipsemet in confectis super ultima sua voluntate litteris testamentalibus ultronee confitetur. Ubi in remunerationem longaevi et fidelis huiusmodi servitii, quocunque titulo venientia sua vestimenta mihi confert. Non obstante autem eo quod mea penes ipsum praestita servitia, quae vel humillima quoque meum statum et conditionem non decentia, penes ipsum subivi, longo maiorem summam, quam pretium mentionatorum vestimentorum ferirent, siquidem, levi calculo, in 3.000 r. florenis praefixa annuali mea mercede, haec pro 5 annis ad 15.000 r. florenorum valorem adsurgerent, — tamen hac quoque vestimentorum collatione acquiescere necessitor, ex eo quod summam meam pecuniariam, quam aliunde mea industria conquisitam habebam, intra mei servitii 5 annos, pro meis vestimentis et aliis necessariis requisitis consumserim, adeoque de praesenti in tam miserabili statu reperior,

ut nec necessariis sumtibus quotidianis aut aliquorsum memet pro obtinendo aliquo servitio conferendi, provisus sim ;

Quamobrem, cum denati emeriti Metropolitae omnes facultates Coronae, post suam mortem relictæ, inventatæ sint, perdemisse supplicare sustineo I. Divisoratui, dignetur ad concernentes testamenti nectariani exequutores, Hadsî Iordan Hadsî Genovits, Reverendum Simeonem Popovits, parochum Bolgarszegiensem, et reliquos, paternam edere ordinationem, quo 5 annorum continui mei servitii mercedem, mihi, aut, ad tenorem testamenti, in collatis mihi per testantem vestimentis, aut vero in parato ære 15 000 r. florenorum valorem eo potiori extradare velint, quod servilis merces proferenter semper exsolvi soleat quodque ego heic loci absque ulla servitii occupatione diutius commorari haud possim et necessariis quotidianis quoque sumtibus destituar, adeoque aliorum, pro acquirenda aliqua vivendi conditione, proficisci denecesse habeam.

Paternamque præstolans consolationem, iugiter emorior,
Inclyti Divisoratus humillimus servus

Nicolaus Pitarj,
servus hucdum denati emeriti
Metropolitae Nectarîi Transalpinensis.

19.

Către cînstitul revizorator al Braşovului.

Arăt cînstitului revizorator că eu, aflându-mă nepoată de spre bărbat a răposatului Mitropolit Nectarie, şi lăcuind cu dănsul aicea, în Braşov, tot supt un acoperemănt de sălaş, am fost îndatorată de l-am căutat mai bine decât pă tatăl mieu, la toate boale şi neputinţele lui, cum şi la cea dăn urmă boală au şi murit în braţele mele. Aşa dar, cunoscând răposatul slujbele mele, au lăsat în testamentul său ca să mi să dea un şal şi o blană de samur. Pentru care mă rog să să dea poruncă revizoratorului către epitropi ca să mi să dea aceste lucruri fără întârziere. Că, înterziindu-să aciastă

dare, poate să strice aceste lucruri, și atunci nu știu cine va fi răspunzător.

A cinstitului revizorator slujnică :

Profira Serdăreasa.

825, Nov. 8 20.

20.

Către cinstitul revizorator al Brașovului.

Arăt cinstitului revizorator că eu de șapte ani înainte plătind pentru răposatul Mitropolit Nectarie șase mii de lei, cari bani fiindcă am fost silit, a-i da fără de a-i avea, i-am luat împrumut cu grea dobândă de la negustorii, precum să obicinuește în București. Și, fiindcă acești bani sunt știuți de toți și netăgăduiți chiar de Preasfinția Sa părintele Mitropolit chir Dionisie și cunoscuți de dumnealui Logofătu Nicolae al Mitropolii, și știuți de epitropii de la testamentul răposatului, unde orănduește ca să mi să plătească cu dobânda lor, și, socotindu-i, fac 13.560 de lei. Pentru care mă rog să să facă poruncă către epitropii, ca să mi să plătească, fiindcă sunt silit și eu de alții datornici de aici, și cu tot respectul sunt al cinstitului revizorator.

Umilită slugă :

Ilie Sărdar.

825, Nov. 8/20.

21.

Către cinstitul revizorator al Brașovului.

Arăt cinstitului revizorator că eu, având să iau de la răposatul Mitropolit Nectarie 1.231 de lei, bani cheltuiți pe drum, când au venit răposatul în Brașov, și de chirie cheltuielă aici în Brașov, cu catastih, care catastih înseamnă răposatul la testamentul său ca să mi să plătească, și, fiind numitul catastih chiar în lada răposatului la catagrafie ce s'au făcut de dumnealui Logofătu Nicolae al Mitropolii și de Preasfinția Sa părintele Mitropolit chir Dionisie, s'au aflat și acest catastih, care s'au și însemnat de Preasfinția Sa.

Mă rog dar de cinstitul revizorator să poruncească unde

să cuvine a mi să plăti baniî, că şi pă mine mă sileşte datorniciî de aici. Şi cu tot respectul sănt al cinstuluî revizorator.

Umilită slugă :

Ilie Serdar.

825, Noemvrie 13/25.

22.

Cătră cinstitul revizorator al Braşovuluî.

Arăt cinstitului revizorator că eû încă de la 819, luând nişte moşii în arendă, ale Mitropolii Valahii, de la răposatul Mitropolit Nectarie, şi tot atunci scoţând pă răposatul dăn Mitropolie, şi orânduindu-să alt Mitropolit, nu aû ținut în seamă vânzarea răposatuluî, ci si-aû vândut arenda moşiiilor de iznoavă. Şi eû am rămas cu 18.100 de lei daţi şi cu iscăliturile răposatuluî în mănă mea. Pentru acest proteste-luesc asupra rămasuluî de la răposatul pentru împlinirea banilor acestora după adevărîţele răposatuluî. Şi cu respect rămîn al cinstitului revizorator

Umilită slugă :

Ilie Sărdar.

825, Noemvrie 14/26¹.

¹ De la Logofătul Mitropoliei, Nicolae, se păstrează această jalbă latinească : Inclyte Magistratus.

Sustineo humillime significare Inclyto Magistratui, me esse deputatum a regimine Principatus Valachiae, litteris recommendatitiis Caesareo-Regiae-Agentiae ad Inclytum Magistratum, causa faciendae conscriptionis bonorum defuncti exmetropolitae Nectarii, cum esset praesumptio, quod aliquos contractus, a parte Metropoleos iam persolutos, apud se retinuisset, et alias chartas necessarias, quae Metropolim ipsam spectant, item suppellectilem et genteam et alias res, quae secum, post abdicatum officium, accepisset.

Inclytus Magistratus dignatus est me inviare ad Spectabilem dominum Senatorem Trausch, qui rem fini manciparet. Ipse dominus Senator disposuit alium a parte Inclyti Magistratus; qui, una cum epitropis et heredibus defuncti, instituit conscriptionem omnium litterarum et aliarum rerum, quas in lumen proferre voluerunt consanguinei defuncti.

Dictos contractus et alia instrumenta litteralia, cum ab his mihi extradari (datis desuper etiam reversalibus), petissem, responderunt hoc se, sine speciali mandato, facere non posse. Rogo itaque, dignetur Inclytus Magistratus demandare ut dictos contractus caeteraque litteralia instrumenta, quae non

23.

Ketre Tsinsztitul Magistrat!

La 17 și 5 ale trekutului Sept. Perintele Nectarie Mitropolitul, bolnav fiind ku 3, 4 zile enainte, pela 3 dupe doyszprezetse an reposzat. Atseszt reposzat Mitropolit, en viatze fiind, la Szkaunul Mitropolii, au foszt fekut nu putzine lukruri en potriua intereszurilor Mitropolii, si ateta ennainte de a sze lesza de Szkaunul Mitropolii, ket si maj vertosz au dat fegedueli, de kare szau kunoszkut en urme ke ku felurimi de kipuri nu lau pezit. Ketsy pentru tsele tse el o-preszk entraszunksz din veniturile Kaszi Mitropolii si ale Eparchii, kare szau kunoszkut dreptetzi alle nosztre, tse nam aseszat in Szkaunul Mitropolii, indatse tse szau leszat, kare dreptetsi szau tot ammunat ku aszi ku mine, pene tse szau fekut rezkale (*sic*); pentru kare dreptetzi szentem rebdetori pene akuma și la o vreme sztremtoratzi ka aszta en kare ne aflem, sze pot szokoti de noy entro mare szume de bani. Apoy are si kete lukrurij de ale Mitropolii oprite pentru szama sza, kare ku kuviintze jera datorij a le entartse atseszt reposzat Mitropolit, si, de szau szilit de tseij dupe empresurujij la sversitul vijetzi a si inkipui asezement szau testamentol puternitsii, insze nau apukat, ketsi lau grebit as da szversitul vijetzi. Iare la entreberile tse szau fekut de are bani, au rezpunsz ke are, si szent aits omul, kare iare lipszeste insze de atsia, fiind dusz la Czara Rumanaszke. Lam entrebat de

ipsos haeredes defuncti, sed ipsam Metropolim et Episcopatum Rimnicensem spectant, neque illis, sed his usui futura sunt, una cum aliquot linteis et mappulis mensalibus (*Tischtücher und Servietten*), nec non carpento Mitropoleos, extradarentur; cum circa supplectilem argenteam, quae prorsum deficit, serius investigatio instituetur.

Demum id etiam rogo, ut dignetur demandare, ut ex rebus defuncti nihil devendatur, sed in lystris suis, sub iisdem sigillis, quibus absigillata fuerunt occasione conscriptionis, retineantur; cum multi sint creditores, non modo hic loci, sed et Bukurestini. Qui iugi venerationis cultu persevero.

Incltyi Magistratus humillimus servus:

Nicolaus Logotheta Mitropoleos
et plenipotentarius.

szent multzi, si au reszpunsz ke szent desztui. Iare pe om nou vrut szem szpuje, szikend ke, viind atsela aits, jeszte bine enkredintzat ke, tsinsziit fiind, i va da negresit.

Dupe engroparea, entelnind pe Szerdaru Ilie, unul din nepotzi atsesztui reposzat Mitropolit, karele vorbind cu noij entemplara unku-szeu, a mortzi, pe omul tsel ku bani reposzatuluj unku-szeu, dupe szpusza luj, el pote hoteri a fi un Szerdari Nekulaje Papa Szekelariu, prekum el va puta dovedi kyar din correspondencia tse avja ku reposzatul, kum si din emprumuterile tsele de tsei i sze fetsa dela Bukurest aits, fere nitsa un zelog¹.

Dela kare sze enteledse, ke depozito avja, zelog, bani reposzatuluj, si sze kunaszte ke va fi enpreunat pote cu bani atsesztuluj reposzatuluj, tsestia ke are pusze aits en Brasov, pusze la un lok enpreune ku ale atsesztuj Szerdar, si atsest Szerdari Ilie nau foszt szpusz ke are szokotale a deszkide lezile reposzatului tse szent pusze szupt petsete, ka sze sze praszkie ortse sze afle entrenszele. Si inke ke au szokotjale a ne adutse si pe noj sze ne aflem fatze. Insze, atsasza zebovindu-sze pene la 9 ale urmetorului si 27 ale trekutului, am entelesz ke, kibzuindu-sze, au hoterit ka mai intij sze vije si tselelalte rude tse sze afle in Czara-Rummunjaszke, afara, si apoi sze desckize si sze preszkrie.

Ascha dare, la 10 ale urmetori si 28 ale trekutului, am foszt szilitzi sze enstiintzem la Bukurest, jar jeri am primit dela un om al Mitropolii o instiintzare dela 9 ale urmetorului si 27 ale trekutului, prin kare ne arate ke szau aflat de prisztevire (moarte) reposzatului pe akolo si ke, inke mai nainte de a reposza, szau foszt aretat uni altzi ku zapisze vladitsesti, tserind bani dela Mitropolie, kare vladitsesti zapisze szint kunoszkuete si stiute, ke szau pletit din veniturile Mitropolii, inke fiind reposzatul Mitropolit. Si reposzatul, ne spergind zapiszele, ljau pesztrat, si, dupe tse szau leszat de Mitropolie, sze vede ke szau dat la uni altzi; insze nu sze stije, pe tote, szau va fi si maj oprit dintrinszele. Si, de va fi ascha, apoi, gaszinduse

¹ Cf. Hurmuzaki, X, p. LI, nota 4.

atselea de tsej tse vor deschide, poate si atsele sze inparte intraszunksz, prekum si tselelalte.

Atseszt reposzat Mitropolit, prekum stim, obrazul szeu jeszte enprumutat ku bani dela multzi, si poate remunya dator si la altzi, dintralte pritsinij si szokotelj, si, instiintzin-dusze uni ka atsesztia, adesze szupereri o sze dea Magisztra-tuluj, prekum szau si aretat akum la noj' prekuvioszul Ar-chimandrit kir Ioszif, karele are a lua dela reposzatul bani tse au reszpunsz pe arenda monostiri Szadova, si in urme nu lau leszat sze adune venitul arendi, rugindune akum Pre-kuviosija Sza, ka sze fatsem Tsinsztitului Magistrat kunosz-kute dreptetzile szale, enpreune ku ale noasztre si ale Mi-tropolii. Pentru kare si endreznind, ne rugem Tsinsztitului Magistrat, ka sze binevojaske a trimite un secretar al Ma-gistratului ka akum deokamdate szej petsetlujaszke pre ori unde sze va geszi lezile cu avutul reposzatului, si sze sze fake kunoszkut si unde sze afle atselja ale Szerdaruluj Sze-kelelie, a nu fi szlobod nits sze le riditse, nits makar sze um-ble tsineva ku jele, pene tse vom vedja, tse urmare sze fatse dela Bukurest, la instiintzare tse am fekut, si vom lua si noi reszpuns la tsele tse am foszt szkrisz.

Szintem ku deoszebitul reszpect tse avem ketre

Tsinsztitul Magistrat :

Oszirdik la poruntsi :

Archiepiscop Dionisius mp. ¹.

¹ Iosif, egumenul de Sadova, adauge ce urmează :

«Löblicher Magistrat.

Äusserst bestürzt über den mir auf mein Gesuch z. Z. gegeben Bescheid, dass die Gläubiger des hier verstorbenen Metropoliten Nectarie, zur Betreibung ihrer Angelegenheiten, nach Bukurest verwiesen wurden, u. noch bestürzter über die mir gewordene Nachricht, dass dem aus Bucurest hier erschienenen H. Logofet Nicolaj leicht möglich die in dem Nachlass des erwähnten H. Me-tropoliten vorgefundenen Obligationen der wallachischen Metropole übergeben werden dürften, sehe ich mich als Gläubiger dieser Verlassenschaft bemüssigt Einem Löblichen Magistrat nachstehende gehorsamst bittliche Vorstellung in der Hoffnung einzureichen, Ein Löblicher Magistrat werde die von mir ange-führt werdenden Gründe gütigst berücksichtigen, ohne dass ich diessfalls nöthig hätte, meine Bitte, womit nicht nur die erwähnten Obligationen von

Adaus la actele pribegilor¹.

I.

† La al nostru cinstit şi de bine voitor şi bun priiatin, dumnealui —, judeţul de la Braşov, săn[ă]tate şi tot binele îť pohtescu de la Dumnezeu să-ť dăruiască, împreună cu toť

hier nicht hinausgegeben, sondern auch die Gläubiger des verstorbenen Metropolitens hierorts liquidirt werden mögen, höheren Orts vorzutragen. Löblicher Magistrat! Glauben sie sicher dass diese Obligationen ihre volle Gültigkeit haben. Als Geistlicher und gewesener Abt in der Wallachey, bin ich mit den diessfälligen Verhältnissen so genau bekannt, dass ich keinen Anstand nehmen würde, die anonym ausgestellten, mit den gehörigen Unterschriften u. Contrasignaturen versehenen, ungerissenen Obligationen für bares Geld anzunehmen, aber eben so überzeugt bin ich, dass weder ich, noch irgend ein anderer Gläubiger des verstorbenen Nectarie, die ausgesprochene Befriedigung wir erhalten können, wenn diese Obligationen der Metropole zurückgegeben werden; denn natürlich würde in diesem Falle die Erben jeden Gläubiger an die Metropole verweisen, welche ihnen die Mittel der Befriedigung aus den Händen genommen, während die Metropole, ihrerseits, wie es bereits nicht nur früher, sondern auch jetzo wirklich geschehen ist, alle derley Anforderungen, unter verschiedenen Vorwänden, dass man sich mit dem Nectarie bey seines Dienstes Resignation verrechnet, dass diese Obligationen getilgt seien, u. d. gl., wieder zurück an die Erben verweisen würde, wodurch aber die Gläubiger in unendliche Prozesse verwickelt und dennoch endlich um ihr Eigenthum gebracht werden.

Dieselben Missverhältnisse treten aber selbst dann ein, wenn diese Obligationen auch nicht der Metropole eingehändigt, und blos die Verhandlung dieser Angelegenheit nach Bukarest verwiesen werden sollte, u. in jedem Falle wird die Metropole alle Gläubiger an die Verlassenschafts-Massa des Verstorbenen anweisen. Da nun aber, weder die H. Epitropen sich dahin begeben dürften, auch die Umstände es, weder den hierortigen H. Erben, u. zumal auch mir nicht gestatten, uns nach Bukarest zu verfügen u. einem endlosen Prozesse nachzuwarten, während hierorts die ganze Angelegenheit in Kürzem u. ohne grosse Schwierigkeit ihr Ende nehmen u. alle Gläubiger mit barem Gelde oder mit derley erwähnten Obligationen, oder durch Effecten, befriedigt werden können, so wiederhole ich meine gehorsamste Bitte, womit, weder jene Obligationen nach Bukarest ausgefolgt, noch diese Angelegenheit zur weitern Verhandlung dahie relegirt werde.

Da jedoch von dem diessfälligen, meiner Bitte etwa entgegengesetzten

¹ Aceste patru scrisorî au fost lăsate din greşeală la o parte din şirul cronologic.

aî dumital[e]. Precina scrisorii nu iaste de altu, făr de căt te pohtescu pă dumneata, ca pă un bun priatin, pentru Vă-siî Beăștea, Rumănul nostru, care l-am pus acolea la case,

Entschlusse Eines Löblichen Magistrats der Verlust meines ganzen Vermögens abhängt, so würde ich in diesem Falle genöthigt seyn hierorts zu recuriren ; für welchen Fall ich gehorsamst bitte, bis zur hohen Entscheidung, Alles in statu quo zu belassen. Der ich, in der Anhoffung eines günstigen Bescheides, mit Erfürcht geharre.

Eines Löblichen Magistrats unterthänigster Diener :

Ioszif, Igumen von Sadoba.

Wird dem Löbl. Divisorat mit dem Auftrag mitgetheilt, das Inventarium oder Verzeichniss allen bey dem verstorbenen eheinnigen Metropoliten Nectarie vorgefundenen Praetiosa, Effecten u. nur einigermassen zum Gebrauch dienenden Litteralien, ehebaldigst, nebst den etwa dabeij nöthig findenden Bemerkungen, anhero, zu weitem Veranlassung, einzureichen, bis dahin aber von diesen Gegenständen nichts zu veräussern, noch an jemanden hinauszugeben.

Cronstadt, 17 Dec. 825.

Der Magistrat, durch Fr. Trauschenfels.

Și o a doua de la Iosif :

Löbliches Stadt-Divisorat !

Vor wenigen Wochen ist der aus der Wallachey herausgeflüchtete ehemalige dortige Erzbischoff Nektarie, mit Hinterlassung eines ansehnlichen Vermögens, allhier in der Oberrn-Vorstadt verstorben, ohne eine letzwilige Verfügung getroffen zu haben.

Da uun der hiesige Handelsmann Hadsj Jordan die Curatelle über diese Verlassenschaft ausübt, ohne sich über das Recht hiezu ausgewiesen zu haben, und derselbe diesen Todesfall Einem Löbl. Divisorate anzuzeigen unterlassen hat, eine solchfällige amtliche Intervention aber hier um so nothwendiger ist, als an diese Verlassenschaft von mehreren Seiten, theils Erbensprüche, theils andere Forderungen gemacht werden, und die amtliche Einschreitung bei ähnlichen Fällen, auch durch hohe Verordnungen anbefohlen ist, — so nehme ich mir die Freyheit, Ein Löbliches Divisorat zu ersuchen, die amtliche Inventur sämtlicher vom besagten Erzbischoff Nektarie hinterlassenen Vermögens-Gegenstände, hauptsächlich in Documenten u. Obligationen bestehend, vornehmen und untersuchen zu lassen, ob nicht seit dessen Ableben Verschiedenes davon beseitiget worden ; sofort aber nach solchfälliger ehemöglichst zu veranlassenden Sicherstellung dieser Verlassenschaft-Massa, bey der seiner Zeit zu geschehenden Theilungs-Verhandlung, auch mich als Praetendenten an diese Massa gefälligst vorladen zu wollen. Mit vollkommenster Hochachtung gehärend, Eines Löblichen Divisorats

gehorsamer Diener :

Iosif Archimandrit von Sadoba.

Cronstadt, den 15-ten Oct. 1825.

Da die hiesige Regierung das zu Kronstadt erfolgte Ableben des Ex-Me-

ca să ne păzească casele. Veni de s[ă] jălui, zicând cum că-l băntuescu, uniî şi alţiî la rănduiale[e] cetăţîi, şi nu-l lasă să s[ă] odîlinească, ca să ne poată păzi aceale case¹. Ci te poh-tescu pă dumneata să porunceşti să nu-l mai băntuiască, ca să poat[ă] fi de paza acelor case; că, de nu-l vor lăsa, apoi eû voi trimite de-l vor aduc[e] aici, şi voi trimite altul cu capul, şi va păzi casel[e], dac[ă] el nu s[ă] poate odihni. Ci te poftescu pă dumneata, că şi noi vom sluj[i] dumital[e] ce ne-ai pohti. Aciasta, şi m[i]la lui Dumnezeu să te pă-zească cu bun[ă] s[ă]n[ă]tat[e].

Dech[emvrie] 10 dne, l' 7204 [1695].

De bine voitorî: Şerban, Cant[acuzino] V[e]l Com[i]s.

[V^o:] † La al nostru bun priiatin şi de bine voitor, dum-nealui jupănul judeţul de la Braşov, cu bun[ă] s[ă]n[ă]tate să s[ă] dea.

Anno 95, die 30 Decembris, Comissul Schorban Schreiben wegen des Beschte.

[Pecete roşie, ca şi a lui Mihaî Cantacuzino, decî cu vul-turul bizantin, şi iniţialele: Ş[er]b[an] C[an]t[acuzino]².]

tropoliten Herrn Nectarius in Erfahrung brachte und, bei dem Umstande wo der Verblichene hierlandes eine bedeutende Passiv-Schuldenlast umberichtigt hinterlassen, einen eigenen Bestellten dahin absendet, um das vorfindige Vermögen des Obigen inventarisch aufzunehmen, um nach Massgabe der Liquidität die Schulden aus demselben eingehen zu machen, so gibt man sich die Ehre, Einen Löbl. Kronstädter Magistrat dienstfreundlich zu ersuchen, dem mit diesem amtlichen Schreiben sich stellenden Bevollmächtigten in seinem aufhabenden Inventurs-Geschäft den gesetzlichen Beystand und die nöthige Hülfe nicht versagen zu wollen.

Bukarest, am 3-ten Nov. 1825.

Fleischhakel v. Hakenau,
k. k. Agent.

An den löbl. Stadt- und Stuhls-Magistrat in Cronstadt.

¹ V. mai sus în § Pribegiî.

² N° 66r.

2.

Luminate, înălțate, den mila lui Dumnezeu mare-județ cinstitei și înălțatei cetăț Brașovului, împreună cu la toț luminații domni ai cinstit[u]lui și fericitului Sfat, de la putearnicul Dumnezeu pohtim ca să trimiță Mărilor Vostre lină pac[e], bună săn[ă]tat[e] și atot fericitul bine.

† Cu plecata noastră scrisoare Măriele Voastre cu cinstită săn[ă]tate ne închinăm, cercetându ca să putem ști de fericita Mărilor Vostre săn[ă]tat[e]. Cu alta n'avem a face Mărilor Vostre sup[ă]rare, numai pentru niște case ale lui Șerban, care ne-aū rămas noao dator o sumă de ban[î] cu zapis încredințat de noi, — aceale case forte bine aū fostu știute, și am fi și făcut știre Mărilor Voastre ca să fie pre seama noastră, să s[ă] vānză, ca să ne prindem del. (*sic*) ban[î], numai am tot făcut adăstare, ca să s[ă] întoarcă omul înapoi la case-și, și încă aș fi și mai îngăduit, numai, cându aū fostu la târgul ces'aaū făcut la Mărilor Voastre, aū fostu supărat pre Mărielor Vostre un croitoru al nostru pentru puținței ban[î] ce zice c'are și el datorie la acel om, ca să fie oprit[e] casele, să fie pre seama lui. De acesta lucru știre făcându Mărilor Vostre că făr de știrea noastră aū făcut acel croitor Mărilor Vostre sup[ă]rare; la care noi nu-l îngăduim, că casele sântu cu baniî noștri cumpărate, și făcute, și mai aproape iaste stăpānul decât sluga. Precum la aceaia vreame, de aū fostu făcut Mărilor Voastre sup[ă]rare acestu croitor, slugile meale aū venit de aū făcut știre Mării Sal[e] pentru că ne iaste dator noao acel om. Ci acum, altu nu iaste, numai rog și pohtescu pre Mărielor Voastre, aceale case să fie oprite pre seama noastră, că într'altu chip pre alții nu vom putea îngădui. Eū încă, păzindu-mă Dumnezeu, dator voi rămānea a sluj[i] Mărilor Voastre, precum bine știm că roposatul tată-mieū bună dragoste aū avut cu Mărilor Vostre, și eū, spre puțință, nu voi uita mila și căutarea Mărilor Voastre. Și, c[u] aceaste sfârșind, m[i][lo]stivul Dumnezeu să păzască pre

Mărielor Voastre cu fericitul bine, ușurându-să și greurile ce aveți Mărielor Vostre.

Av[gust] 1 dni, 1° 7205 [1697].

† Al Măriilor Vostre rugător de săn[ă]tat[e] și la slujbă gata :

Γεώργιος Καντακουζηνός.

[V^o:] † Luminatului, înălțatului, den mila lui Dumnezeu cu bunul daru dăruitu, Măriia Sa Mancăș, marele-județ cinstitei și înălțatei cetăț Brașovului, Mării Sal[e] co cinste și c[u] fericită săn[ă]tate să fie dată.

Anno 97, die 17 Aug[usti].

Des H. Wajwoden Sohn Schreiben wegen des Sorban Hauss.
[Pecete roșă octogonală, cu corbul avînd crucea în plisc și legenda: «Io Ghiorghe Voevod»¹.]

3.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zeml. vlah[i]scoe.

† Cinstiților și ai noștri de bine voitori, dumnealor tot Sfatul al cinstitei cetăți Brașovul. Sănătate și tot binele de la Dumnezeu pohtim dumneavoastră. Cartea ce ne-ați trimis dumneavoastră, ne-ați venit, și, ce ne-ați scris, am înțeles. Ne scrieți dumneavoastră cum că ați înțeles că am fi cumpărat o casă acolo la Brașov, în Șchea, și ați vrea să știți, iaste cu adevărat. De aciasta veți ști dumneavoastră că așa iaste precum ați înțeles. Am cumpărat o casă ce a fost a Franțescului Căpit[an]; fiu-său, stăpănul casei, ni o ați vândut, și noi, nu doar pentru altceva am cumpărat acea casă, numai ca să să aște, când trimitem oamenii de ai noștri cu trebă acolo, să aibă unde șădea, să nu umble în gazde pe la alții, și ca să rămăe în urma noastră rămășițelor noastre. De care măcar de'ntăiu n'am făcut știre dumneavoastră pentru aciasta, iar

¹ No 667.

acum iat[ă] că vă facem știre, să știți, și de gândiți altceva, să avem răspunsu de la dumneavoastră, să știm.

Acîaste acum, și fiți dumneavoastră sănătoși.

Iun. 13 dni, 7208 [1700].

De bine voitor dumneavoastră: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Cinstiților și ai noștri de bine voitori, dumnealor tot Sfatul al cinstitei cetăți Brașovul, cu sănătate să să dea.
[Pecete mare rotundă ¹.]

4.

† Io Costandin Voevod bjiu mlst. gsdnū zeml. vlah[i]scoe.

† Cinstite al nostru de bine voitor, dumneata jupăne Ghiorghie, marel[e]-județ al cetății Brașovul, și dumneavoastră tot Sfatul de acolo, sănătate și tot binel[e] poftim dumneavoastră de la Dumnezeu. Cartea ce aț trimis dumneavoastră în trecutele zile, au venit, și, ce ne-ați scris, am înțeles. Pentru casele ce am fost cumpărat noi acolo în Șcheai, de la feciorii Franțescului Căpitan, de care arătați dumneavoastră multe pricinî cum că nu ne veți îngădui, și ca aceastea; pentru care lucru iat[ă] că trimisem pre credincioșii noștri acolo, pre Paan[ă] Post[elnic] și pre Toader ², sicritariul nostru, ca să vorbească cu dumneavoastră de acîasta. Ce, precum va fi mai bine, așa veți așăza. Acîasta acum, și mila lui D[u]mn[e]zeu să fie cu dumneavoastră.

Oct[omvrie] 28 dni, 1^t 7209 [1700].

De bine voitor dumneavoastră: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Cînstitului și al nostru de bine voitor, dumnealui jupănului Ghiorghie, marele-județ al cetății Brașovul, și dumnealor tot Sfatului de acolo, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ³.]

¹ N° 381.

² Corbea.

³ N° 384.

II. Alte legături politice.

Cînd un oaspete al lor său altul pe care nu-l cunoştea ajungea Domn, şi în Moldova, dar mai ales în Țara Românească, Braşovenii primiau ştirea printr'o ştafetă care aducea «vestea bună» şi trebuia să primească pentru aceasta o răsplată. Această misiune se chema în latineasca pe care o întrebuiţa Sfatul până pe la 1600 în actele sale: «petere evangelium». Expresia se potriveşte cu aceia, românească, de a «cere colac» pentru ştiri ce se dau cu privire la întâmplări sau la descoperiri de furturi.

Solii strălucite nu se trimeteau de Domniile noştri la Braşov pentru a-şi vesti înscăunarea. Boieri mari, cu alaiu mult, treceau numai prin cetate pentru ca să ajungă cu asemenea veste la regele din Buda întâiu, iar pe urmă la principele, intitulat, totuşi, «Craiu» de ai noştri, care stătea în cetatea Gilăului sau în oraşul vecin al Clujului. Unor solii ca aceştia, Logofeţi, Vornici, Vistieri, cite un Vlădică, li se dădea fără plată locuinţa şi hrana, de post său de fruct, după timp, precum şi băutura, care nu trebuia să fie puţină; la urmă, rămîneau să se dreagă adesea stricăciunile de multe feluri.

Prin astfel de solii, prin adăpostirea în pribegie — data aceasta însă cu plată, — prin sosirea pentru cumpărături sau trimiterea de casnici întru acest scop, se încheiau prietenii între fruntaşii Saşilor şi boierii noştri.

Folosul acestor legături de prietenie era mare, şi pentru o parte şi pentru cealaltă. Braşovul aducea înlesniri boierilor pentru cumpărături, pentru adăpost, pentru primirea, în ceasuri de nevoie, a averilor ce se lăcătuiau prin bolte. Saşii cîştigau pe urma alor noştri. Ei aveau, cum se va vedea, şi alte interese decît ale negoţului propriu zis, în ţerile noastre: ei îşi ţineau turmele în văile munţilor şi pe întinderea şesurilor muntene, supuşii lor aveau prăvălii şi vii şi munţi pentru căşării pe pămîntul Domnului vecin. În sfîrşit, pentru a se pregăti şi asigura faţă de orice primejdie, ei aveau nevoie de ştiri necontenite asupra împrejurărilor ce se desfăşurau dincolo de pasuri.

Din reședința domnească, din sălașul lor la țară, din mijlocul taberei, unde întovărășiseră, după datorie, pe Domn, boierii scriau cu vești prietenilor din Brașov. Și prietenii negustorilor făceau așa. Cel mai vechiu răvaș românesc, ce se cunoaște până astăzi, din 1521, e trimis de un negustor din Cîmpulung, cunoscut și prin socotelile de vamă ale Brașovului, Neacșul, pentru a lămuri pe orășeni asupra mișcărilor turcești la hotarele țerii. Neacșul său, cu numele întreg, Neacșul Lupa, făcea negoț mai ales cu pești, dar aducea și mărfuri turcești: cingători, damascuri, mătăasă, bogasi, stafide, și vindea, pe lângă aceasta, chepeneghe pentru țeranii¹.

Odată Brașovenii arată că prin legăturile lor cu boierii, cărora li ascund averea în timpuri de tulburări, ei au de la dînșii totdeauna știri sigure². Pe lângă aceasta, pentru a ști și mai bine, ei trimeteau în țară ca să «iea limbă», ca să spioneze. Spionii erau mai mult Romîni, din satele vecine, dar mai ales din Șchei. Ei se amestecau între săteni și negustori și prindeau zvonurile. Cîte unul avea pentru aceasta o dibăcie deosebită și era trimis mai adese ori decît alții. Plata pentru o asemenea sarcină primejdioasă era de tot mică.

Pentru a-și păstra prietenii, pentru a îmbuna pe Domn său a-l păstra în sentimente bune, Sașii îi trimeteau la suirea în Scaun, la vre-o nuntă, la vre-un botez, solii deosebite, care duceau cu ele daruri multe, mari și mici. Pentru a se vedea din ce se alcătuiau asemenea daruri extraordinare — cele obișnuite erau de multe ori poame ce nu se iviseră încă la noi cireși de pildă —, însemnăm ce s'a trimis lui Petrașcu cel Bun cu prilejul nunții sale, la 1555: o cupă, treizeci de coți de postav *șat*, unsprezece și jumătate de postav *stamet*, douăzeci de legături de pălării, o sabie de străpuns, douăzeci de legături de cuțite, două bucăți de perdele (*pepla*) mari, «turte cu miere» (așa numitele *turte dulci*), jime alese (une ori nu lipsiau nici covrigii), talere de cositor, în număr de 58. Solul,

¹ *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt*, I, pp. 7, 9, 15, 21, 24, 58-9.

² Inedit în Arch. Brașovului. Cf. memoriul meu despre aceste inedite în *An. Ac. Rom.*, pe 1905.

un *senator*, merge cu slugi de la vamă și cu bucătarul său, căci Sasul se teme foc de mîncarea Romînilor, grosolană pentru gustul lui.

După darea covrigilor, turtelor, jimlelor, pălăriilor, mănușilor, postavurilor și argintăriilor la Domn și la sfetnicii lui de căpetenie, se negocia une ori vre-un tratat de comerț. Cele politice nu se întîlesc, fiindcă n'ar fi avut nici un rost, politicește Brașovul nefiind un oraș liber. Odată numai, într'un timp cînd nu se știa cine va domni în Ardeal, la 1613, Radu Mihnea încheie un tratat, în care prevede adăpostul la nevoie, paza de pribegî, schimbul de vești, trimeterea din cetate a ierbeî de pușcă și plumbului ce ar trebui, și un sprijin întîmplător pe care Muntenii ar fi îndatoriți a-l da Sașilor.

Astfel se urmează zi de zi legăturile politice ale Brașovenilor cu Romîniî, schimbîndu-se foarte puțin numai, în cursul veacurilor.

Scrisorile românești de acest fel care s'aû păstrat se pot împărți în scrisori de vești și în scrisori de conveniențe, de *binefuri*, cum ar fi zis cei ce le-aû scris.

A. Scrisori de vești politice.

Acestea d'întăiî nu pot începe decît cu scrisoarea lui Neacșul, — tipărită până acum de două ori, în Hurmuzaki, XI, p. 842, nota 1, și în revista *Amicul Poporului* din Tîrgu-jiiu pe anul 1904 :

I.

† мѣдромѣ, племенитомѣ и чиститомѣ и бѣгом дарованномѣ жєпан Ханьш Бєгнер вѣ Брашов, мног здравїє вѣ Нѣкшєшє вѣ Длѣгополє [= înțeleptului, de bun neam și cinstitului și de Dumnezeu dăruitului dumisale Hanăș Begner din Brașov, multă sănătate de la Neacșul din Cîmpulung].

Ipac [= așijdere] daû știre Domnie Tale za lucrul Turcilor, cum amû auzit eû că Împăratul aû eșit den Sofia, și aimintrea nu e, și se-aû dus în sus pre Dunăre. Ipac să știi Domniia Ta că aû venit un om de la Nicopoe, de mie me-aû spus că aû văzut cu ochii loî (*sic*) că aû trecut ceale corabiî ce știi

și Domniia Ta pre Dunăre în sus. Ipac să știi că bagă den tote orașele cîte 50 de omin[i], să fie în ajutor în corabiî. Ipac să știi cumu se-au prinsă nește meșșter[i] den Ț[a]rigrad cum vorû treace aceale corabiî la locul cela strimtul ce știi și Domniia Ta. Ipac spuî Domnie Tale de lucrul lu Mahamet-beg, cum amú auzit de boiari ce sântû megiiăș și de genere-miû Negre cumu i-au dat Împăratul slobozie lu Mahamet-beg cum pre [șters: «eû»] iò i va fi voia pren Țeara-Romănească, iară elû să treacă. Ipac, să știi Domniia Ta că are frică mare și Băsărabû de acel lotru de Mahamet-beg, mai vârtos de Domniele Vostre. Ipac spuî Domnie Tale, ca mai marele miû, de ce-amû înțeles și eû, eû spuî Domnie Tale; iară Domniia Ta ești înțeleptû. Și aceaste cuvinte să ții Domniia Ta la tine, să nu știe umin[i] mulți. Și Domniele Vostre să vă păziți cum știți mai bine. И БѢ ТЕ ВЕСАУТ [= și Dumnezeu să te bucure].

[Adresa:] МѢДРОМѢ И ЧИСТИТОМѢ И БРѢМ ДАРОВАНОМѢ ЖЪНАН ХАНЪШ БЕГНЕР УТ Брашов [= înțeleptului și cinstitului și de Dumnezeu dăruitului, dumisale Hanăș Begner din Brașov].

[Pecete de ceară galbenă, ruptă.]

Iată acum tratatul, foarte frumos caligrafiat, al lui Radu Mihnea:

2.

БѢ ХСА БѢ БѢОКРѢНИИ ПРАВОСЛАВНИЦИ ВѢРА ХРѢСТИНАНСТВА АЗ РАБ ГѢ БѢ МОЕГ ІС ХСА, ІУ РАДУА ВОЕВОДА БЖІЕ МАСТИЕН, БЖІЕМ ДАРОВАНИЕМ ГСПДАРЬ ВЪСОЕ ЗЕМЛЕ ВЛАШКОЕ, СНѢ ВЕЛИКАГ МИХНЕК ВОЕВОДА [= În Hristos Dumnezeu, binecredincioasa pravoslavnică credință creștinească, eû robul Domnului Dumnezeu lui Iesus Hristos, Io Radul Voevod, cu mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu Domn a toată Țara-Romănească, fiul marelui Mihnea Voevod]. Cătră aceasta se cade a fi și a se ști întru domni și întru țer[i], spre binele săracilor și spre folosul c[in]stitului Împărat, făcut-am tocmeală și leg[ă]tură și jurământu cu prea-c[in]stiții și buni priia-teniî noștri, vecini de aproape, jupan Feer Mihali județul

и еї прѣгарѣ [=și 12 pîrgari], cu 100 de bătrâni, sveatnicii cet[ă]ții Brașovului, și cu toți cet[ă]țeanii, cum să fim întru o credință și într'un gând cu toat[ă] inima, însă priatenui domniilor lor să le fim priaten[i], iar nepriatenui nepriaten[i] să le fim. Și, Domnul Dumnezeu să ferească de răutate, să va avea a cădea cetatea și Domniile Lor vre'ntro o nevoie sau răutate, noi să avem a fi cu ajutor[i] în toat[ă] vream[ea]. Însă, și daca va dăruî Domnul Dumnezeu, carele va sta a fi domnu despuitorî țerăi Ardealului, iar domnia lor să aibă a nevoi și a face în acest chip: spre această tocmeal[ă], în ce legăm cu domnia lor, așijdirea și cu domnia lui să fim întru viața noastră. Alt, ce vor înțelege domnia lor, orî furiș, orî fâțiș, vare despre țeara leșească, vare despre țeara nemțească, vare despre Șrăban-Vod[ă], de vre-o răutate a c[î]nstitului Împărat și a noastră, să aibă a ne da în știre în toat[ă] vream[ea]. Așijdirea și noi de vom înțelege de vre-o parte, spre răutatea domniilor lor și a țerăi, să avem a da în știre domniilor lor. Iar, de spre Șrăban-Vodă, ce tocmeal[ă] și cuvinte și ce legătur[ă] vor fi avut până acmu, de astăzi înainte să aibă aceal[e] toate a se lăsa și a se pune jos. Alta, de rîndul erbiî de pușcă și plumbu, și ce va tribui de altele, și cu banî și fără banî, cum iaste scris în cartea domniilor lor cea de tocmeal[ă] să n[e] dea. Alt, să mă voi afla Domnia Mea în slujba c[î]nstitului Împărat și întru ajutoriul domniilor lor și, Dumnezeu nu dea, să ni se va întâmpla de vrăjmașii noștri și ai domniilor lor vre-o înfrângere, iar Domnia Mea să aibă cetatea deschisă de spre domnia lor, să intrăm măcar și cu 300 de oameni, iar alalt[ă] oaste a noastră să aibă a se aciua supt cetate afar[ă] și să aibă apărămînt de spre cetate. În acesta chip de vor avea a ținea domnia lor aciast[ă] credinți și legătur[ă] și tocmeal[ă] neclintit[ă], și noi iar așijdirea să avem a ținea jurămă Domnia Mea și cu toți boiarii Domnii Meale, pre Tatăl și pre Fiul și pre D[u]hul Svânt, unul Dumnezeu, cum vom ținea acest jurămînt în toat[ă] viața noastră, căt[ă] ne va dăruî Dumnezeu; și, cine cum va ținea acest jurămă[n]t, așa sî-i ajute și Dumnezeu. ТАКОЖИ БѢДѢ ВЪ БѢКИ,

AMHN. Пис Єрмія ЛУГФТ., мсца септ. вѣ дни, влѣт wt Идам
 ,зрк [=aceasta să fie în veci, amin. Am scris eu Ieremia
 Logofătul, în luna lui Septemvrie 12 zile, anul de la Adam
 7120 = 1612].

[Pergament. Pecete cu cele două chipuri lângă un arbore
 și legenda: «Іу Радѣа Ковода снѣ Мнѣнѣ-Код[ъ], бжї млстїе
 гнѣ землїе владїкоє».]

[V°:] Des Radul Wayda sein Confederation mitt der
 Stadt Cron, anno 1612, 12 Septembris¹.

Pentru scoaterea din Ardeal a unui principe aproape
 nebun, care încurca și pune pe gînduri toată lumea, Gavril
 Bathory, intră în Țara-Românească și apoi trecu și munții
 un Pașă turc, fiu de Ungur, Ali-Pașa Maghiaroglu. El scrie
 de mai multe ori Brașovenilor, dar, neavînd un secretariu
 ungur ori sas, e silit să iea un pisar românesc, de la
 care pornesc frumoasele răvașe — frumoase ca limbă și ca
 scris, afară de cel din urmă —, care urmează:

3.

† Scriș eu Ală-Pașa Magearuglu care sântu pus de c[in]stitul
 Împărat Pașe aicea pre margine și Serdariu pre oști, aceasta
 a noastră carte până la ai noștri bunî priiatinî, jupănul Drut
 Hanăș, județul Brașovuluî, și la toț sveatniciî cetății Brașo-
 vuluî, multă săn[ă]tate trimitem dumneavoastră. Alta, dăm
 știre domneavoastră, pentru plânsoare și cărți ce-ați trimis
 de anu până acmu la c[in]stitul Împărat pentru Batăr Gabor, —
 c[in]stitul Împărat, văzându greutatea și nevoia voastră, ales-au
 pre noi și ne-au trimis, căce știm rîndul marginilor, și den
 coace și de spre domneavoastră. Decî am socotit ș'am trimis
 omul nostru acîi, pre Husein Ceauș, ca să răspundeț întru
 un chip cătră dînsul, și să vie să ne spue de ce vă țineți.
 Iar noi vedem că, căț oameni au venit cu el acîi, pre toț
 i-aț slobozit, iar pre dînsul vedem că nu-l sloboziț, nici vine

¹ Privilegiî, n° 772. Facsimile micșorat în Mika Sándor, *Weiss Mihaly*
 Budapesta, 1893, p. 195.

să ne aducă răspunsu. Decî, în vream[e] ci veț vedea cartea noastră, iar voi să sloboziți soliî noștri, să vie aicea la noi cu răspunsu, că știm că soliî nici-odată n'aū opreală. Încă pohtim să trimiteț 2 părgari, den cei 12 oameni de credință, să fie pre lângă noi, căce pre noi nu ne-aū trimis c[in]stitul Înpărat pre vre o răutate a domneavoastră saū a țerăi dumneavoastră, ci ne-aū trimis pre nuî ca să scoatem pre Batăr Gabor den țeară, și să punem Domnul care va fi pre pohta și pre voia dumneavoastră ș'a țerăi. Decî, să veț pohti și veț priimi pohta c[in]stitului Înpărat, dumneavoastră să ne scrieț pre Husein Ceauș și pre oamenii domneavoastră cariî vor veni aicea. Alta, aț fost trimis domneavoastră pre Horvat Ghiurghi și pre Marco, cu cărțile dumneavoastră, la noi, ci se-aū fost greșit, cu Husein Ceauș nu se-aū timpinat, că au fostu mersu pre altă cale. Decî acmu iar trimitem pre Marco cu cărțile noastre, și Horvat Gherghe rămăne aicea. Decî cum mai curându să ne trimiteț răspunsu, iar, să nu ne veț trimite răspunsu, iar, să nu veț trimite, ce se va face apoi, departe de sufletele noastre! Aceasta vă dăm știre domneavoastră, și Dumnezeū să vă ves[e]lească, amin. Pis m[e]s[i]ța Iul[ie] 12.

[V^o: Îscălitura turcească a Pașei și pecetea cu literele latine «[M]agzar Ogli», întipărită cu fum¹.]

4.

Cu voia lui Dumnezeū și cu norocul putearnicului Înpărat c[in]stitul Pașa scriem județului, 12 prăgari și a tot Svatul și cet[ă]șeanilor micî i marii, Brașov grad [= cetate]. Mult[ă] săn[ă]-tate trimiț Domniilor Voastre. Cătră acîast[a] daū în știre Domniilor Voastre, de care lucru sânteț închinaț putearnicului Înpărat și aț fost trimes omul vostru aicea la noi, de ne-aț dat în știre, — drept aceaia noi, cum se-aū căzut, dat-am în știre putearnicului Înpărat și prea-c[in]stitul Veziriului cel[u]î Mare. Decî, când au fost acum, venit-aū și oamenii noștri d'acolo, cariî am fost trimes, și i-am trimes la Domnia Voastră cu voe bună și cu făgăduința carea se-aū jurat puternicol Înpărat pre leagea Înpărăției lui și pre toat[ă] credința În-

¹ N° 783. Cf. *Socotelile Brașovului*, p. 31.

păr[ă]ției lui, cum pre voia voastră va fi, și Bat[ă]r[ă] Gabur Crai Ardealului nu va mai fi. Că atăta iaste voia putearnicului Împărat și voia noastră, cum să nu aibă țeara Domniilor Voastre stric[ă]ciune cătu e mult un pui[ă] de găină, că, cine va fac[e] silă, măcar de un pui[ă] de găină, duce-i-se-va capul. Cum, de nu ve[ă] avea a creade pre noi, vă întrebați oamenii noștri cari[ă] au fost trimiș la c[in]stita Poart[ă], că vor spune de toate. Alt[a], porănciți și la priiatenul nostru, la Usein Cîauș, săn[ă]tate, și-î spuneți că iacăt[ă] că venim și noi, și la Seghișvar porăncim foarte săn[ă]tate și voe bună, și să nu se lase de poala putearnicului Împărat, ci să-ș leage brăul pre doao locure. Acîast[a] dăm în știre Domniilor Voastre. Să fiț săn[ă]toș, amin.

Pis u [= scris în] Teleajen, Avg[u]st 4 dni.

[Iscălitură turcească și pecete cu fum, cu literele latine: «Ali Basa Magzar»¹.]

[V°:] 1613, den 16 Augusti ist dieser Brieff von dem Magyar-Ogly-Pascha geschickt worden.

5.

Cu voia lu Dumnezeu și cu norocul cinstitului Împărat eū Ali-Paș[a] Magearoglu, scriemu credinciosului și priiatenului nostru judanul (*sic* = jupanul) Drut Hanîș, județul Brașovului, și tuturor sfeatnicilor cetății Brașovului, mult[ă] sănătate trimeatem Domnie Vostră. Alt[a], mulțimescu dumnievoastră de știre ce mi-ați[ă] făcut dumnievoastră pentru Batăr Gabor, cum au murit. Alt, mi ați[ă] făcut în știre dumnievoastră cum vene Sultanul [= tătăreșc] să treacă pre urma noastră. Dereptu aceaia să cautație dumnievoastră să dație veaste la Bran, să dea cu tunurile într'ânșii, să nu-î lase să treacă nici într'un chip. Cu [= că], de-î veți[ă] lăsa să treacă[ă] pre aci[ă], bine să știți[ă] că voi[ă] scrie arzu la Portă pentru voi, ~~De~~ voi ve-ști pentru acist lucru; ce să le daț niscari dorobanții, să-î petreacă pre urmă ce au venit: forte să nevoiți[ă], să nu treacă pre aici pre la Bran, că nu va fi[ă] voo apoi[ă] nici'un bine. Acesta vă scriemu

¹ N° 783.

și vă dîmu în știr[e] dumniivoastră; и ГѢ ВИ ВЕСНАНТ [=și Domnul să vă veselească], amin. Pis [=scris] Oh[tomvrie] 26 dni [=stil vechiū].

[Iscălitura și pecetea știută.]

[V°:] Priiatenul nostru jupan Drut Hanîș, sudțu ot Brașovscoi gradu [=județul din cetatea Brașovului¹].

6.

Cu voia lui Dumnezeu și cu norocul cinstitului Împărat eū Ali-Paş[a] Mageaaroglu. Scriemu și poroncimu căpitanu la Branu, mult[ă] sănătate. Alt[a], amu înțeleaș cum va să fie Sultanul [=tătareșc] să treacă pre acîi pre urma noastră. Decî să cauți, de va venii pre acia să treacă, să închizi porțile și să dai cu tunuri într'ânșii, să nu-î lași să treacă] nici într'un chip; că, de-î veți lăsa să treacă pre acîi, să [s trece țeara Împăratului, bine să știți că voiū scrie arzu la Portă pre Moî. Decî nici-un bine nu va fii voo. Acest vă scriu; и БГѢ ТИ ВЕСНАНТ [=și Dumnezeu să te veselească], amin. Pis[=scris] m[e]-s[i]ța Oh[tomvrie] 26 dni.

[Iscălitura și pecetea știută.]

[V°:] La căpitanul de Bran².

7.

Scrișu iaū fecerul U[n]gurului Ali-Pașa multă sănătate la Brașov, la boiarî la toți. Să știți c'ați trimiasu pria Adriașu cu cărțilia până la mine; ce miia mi-aū părut hvorte binia di voî. Împăratul pîrtu voî m'aū mînat. Acestia cuvinte sîntu adăvaratia, să pardemiia (*sic*) dă Dumniazeū cuviatliale miial[e] dăplin. Batîr Ianuș să lu trăimiateți c'un om la grăiial[ă] la noi, sa vinia să grăim cu ialu, cuvinte să legămu, nice tru chip, să viia curundu.

[Pecetea și iscălitura știute.]

¹ Urk., n° 783.

² Urk., N° 783. — Pașa era la Rîșnov (v. *Sor. Braș.*, p. 33).

Scrisoarea lui Radul Comisul e scrisă din cursul campaniei turcești în potrivea lui Rákóczy al II-lea :

8.

† La ai noștri c[i]nstiț și mai mari buni priiateni, dumnealor jupănul Mihaiū Golșmit și jup[ă]nul Mihaiū Herman БЕА ЧКАѢ УТ ЧЕТНАГ ГРАДА БРАШОВСКАГ [= mare-județ al cinstitei cetăți a Brașovului], pohtim de la m[i]lo[s]tivil Dumnezeū, bun[ă] pac[e] și săn[ă]taate să d[ă]ruiască dumniilor vostre și tot binel[e] întru delungat[ă] viaț[ă], și, să veț pohti dumniilor voastre a ști și de noi, cu mila lui Dumnezeū aflămu-ne bine săn[ă]toș pân acum. Și, să veț pohti dumniilor voastre a ști de rândul veștelor dintr'acoace, veț ști dumniilor voastre că am ajunsu cu oștile pân aici la Oradiia-Mare, și de aici sântem mergători cu Măriia Sa Hanul și cu Paașa la Timișoar[ă], la Veziriū Azem. Alta, cându aū mersu frate-mieū Moise acasă, eū nu m'am putut prelej[i] să m scriiu câte ce[va] acasă; ce pohtim pre dumniilor voastre că am scris cestu răvășel de trebil[e] casii, — că și noi sântem aici lângă Paașă; ce ne iaste nădeajdea pre Dumnezeū. Și veț ști și dumniilor voastre că Hanul și toate oștil[e] vor să dea pe la Rășav[a], să iă țara noastră în lungu. Așa iaste cu-vântul aici. Ce pohtim pe dumniilor voastre că iaste un feci[o]ru al nostru acia, anum[e] Voicu, lăsăm acestu răv[ă]șăl să-l duc[ă] la jup[ă]neasa noastră, să aib[ă] grij[ă] și paz[ă], pân[ă] vor treac[e] oștil[e]. Iar noi nu vom uita binel[e] domniilor vostre, nici odeneoar[ă], și 'ntru ce ne veț afla dumniilor vostre, cu slujbă direaptă voi hi către dumniilor vostre УТ ХІ [= de la Hristos], amin. Pis = scris] Septemvrie 10 dni, 7160 (*sic*) = 7167 [1658]).

† Bun priitnicul dumniilor voastre și vec[i]nu de aproape :
Rad[u]l Com[is].

Și mă 'nchin părintelui popei Vasilie de săn[ă]taate.

[V°:] † La ai noștri cinstiț și socotiț mai mari și buni

¹ Cf. Socotelile Brașovului, la acest an, p. 103.

priiaten[i] și veci[i]nî de aproape, jup[ă]nul Mihaiu i jup[ă]-
nul Mihaiu Herman...

[Pecetea obișnuită; neînțeleasă ¹.]

Și la aceleași împrejurări se referă următoarea:

9.

† Ci[n]stitu și bun priiaten și veacin dă aproape, dumnelui
jupan Mihail Goltșimit *кел сѣдѣ града браиуевскаго нпроч*
[= mare-jude al cetății Brașovului, și celelalte], împreun[ă]
cu totu ci[n]stitul Sfat a cetății dumnevoastră, pac[e] și
săn[ă]tate și buc[u]riia rugăm pre milostivul Dumnezău
să dăruiască dumnevoastră. Cătră aciasta, ci[n]stită scrisore
dumnevoastră, care ne'ț scris la Septevrie 29 dni, venit-au
la mână noastră, și forte cu dragostea primit-o o am, și ne'm
buc[u]ratu înțelegându dă bun[ă] săn[ă]tate dumnevoastră, și
dă toate pre rându înțeles-am ci[n]stitei scrisori a dumnelor
vostre. Dă car[e] lucru ne scriiaț dumnevoastră, pântru rându
veștilor ce să vor mai noi, să vă facem știre, ci, pântru rân-
dul veștilor, să știț dumnevoastră că au venit un sol dă la
Hanul, dănpreun[ă] cu oamenii Domnu nostru, și au trecut dă
s'aū dus la Crăm, și ne aū spus cum Hanul și Căzaciū vin
pren țera noastră; ci păn acum n'aū ajunsu la hotar; iar nu
voru zăbov[i]. Iar, pântru rându acei marhă dobitoc, ci s'aū
luatū dă la oamenii dumnevoastră, nici-un bine n'aū făcut căci
aū luatū ca niște oamen[i] nebuni și fără de mente. Dicī, cătă
vit[ă] aū fost pre aice, toată s'aū luatū cu sem[n] bun și c[u]
scrisore, și s'aū datū pre mână păstorilor, dă le păzescu forte
bin[e] și le vor feri d[e] în cale răutăților: căt[ă]va vit[ă]
iaste pre sam[a] Cuparului, căt[ă]va pre sema noastră, și cu
cinstea să va păzi păn va aduc[e] milostivul Dumnezău pre
Domnu nostru. Dicī Măriia Sa știm că n[u] va f[i] bucuos
la paguba oamenilor dumnevoastră. Domnul Dumnezău să vă

¹ No. 624.

dăruiască cu săn[ă]tate; amin. Pis [= scris] Oc[tomvrie] 1 dni; vl¹ 7167 [1658].

De tot binel[e] dumnil[e] pohtitorū, ca un fiū al dumnil[e]:

Costandin Sălegeanul. Stam[a]tie V[e]l Cupar.

[V^o:] † Întru ci[n]stită mână dumnului jupan Mihail Golotșmitu . . . , împreună cu tot ci[n]stit Sfatul cetății dumnevoastră, cu cinste să s[ă] dea . . .

[Pecete brună, cu semne ¹.]

Gonită din țară de aceeași sfârșimare a hegemoniei lui Rákóczy, dar, nădăjduind într'o întoarcere a soțului ei, Gheorghe Ștefan, care nu izbuti ², Doamna Safta scrie:

10.

† Doamna Safta scrie la a noastră prea-iubit[ă] și bun[ă] voitoare, la dumneai, la giupăneasa Catirina Frăosa, mare-giudeciș[ă] cinstitei cetăț a Brașelului. Poftim pre milostivul Dumnedzău ca să găsească pre dumneata aciaștă puțin[ă] scrisore de la noi cu multă săn[ă]tate și cu bun[ă] voe, depreună cu tot[ă] cinstit[ă] Curtea dumitale. Într'acea, cunoscându noi bun prietșugul dumitale, carele pururea l-ai arătat dumneata spre noi, ce cât și noi cu aciaștă puțin[ă] scrisore de la noi de bun[ă] săn[ă]tatea dumitale. Și trimitem știre dumitale cum ne-au vinit carte de la Măriia Sa, de la Domnu nostru, de veaste bun[ă], astădzî, Marți în 17 [= 18] dzil[e] a lui Mai, scrind-ne Măriia Sa cum milostivul Dumnedzău s'aū milostivit cu bun nărog, după voia Măriei Sale, și ne scrie Măriia Sa cum fără[ă] zăbav[ă] va trimite de vom eși și noi în țar[ă]. Derept aceea și noi, cunoscându atăta libov de la dumneata, într'aciașta parte de loc striin[ă], ce ne-aū adus Dumnedzău, noi încă nu vom putea uita acesta bine a dumitale în tote dzilele vieței nostre, cât ne va spodobî milostivul Dumnedzău, și vom nevoi ca să ne întărim bun prietșu[gu]l nostru. De

¹ No 601.

² V. *Studii și doc.*, IV, la această dată.

aciasta ne închinăm dumitale. Să fii dumneata săn[ă]tos wt
ră ăa, amin. U Oșearheaiu, Mai 17 [1658].

[V^o:] La a noastră bun[ă]voitoare, la dumneaei la giupă-
neasa Catirina Frăosa, mare-giudecias[ă] a cinstitei cetăț a
Brașeului, să s[ă] dea cu mare cinste și cu multă săn[ă]tate.

[Pecete mică roșie, cu o inimă din care iese o coroană
între două stele și inscripția ¹: *castra*.]

În lupta de la 22 Maiu 1660 cădea Rákóczy al II-lea, și încă
înainte de aceasta Turcii, prin Vizirul Budei, îndemnau
Ardealul să se supuie lui Acațiu Barcsai.

Proclamația, care era să rămîie fără folos ², a fost redac-
tată și în românește așa :

II.

† Acelor căr[î] (cărți) pario ³, cariî au scris Șăst-Mahamet-
Pașa, Vizirul dă la Buda, la 3 limbi țărăi Ardelului, la anul
1660, 6 dni [I]un[ie]. Noi dăm știre raaoi ⁴, carei ascultați lege lui
H[risto]s, carei santeț 3 Ținuturi, marilor și mic[i]lor, domnilor
celorū mari, spanilor, judeților, marilor și micilor, cu un cu-
vântu, carei ascultaț porânca cinstitului Împăratu și a c[in]sti-
tului Crai al Ardelului Barcei Iacoș, cum cinstitul Împăratu
noao au porăncitu cariî sântem prepusiî sār[ă]s[ă]cari ⁵ acestor
oști, cu carel[e] să batem pre vrăjma(ma)șul cinstitului Îm-
părat. Cu oaste a lui cē luminată sosit-am, și pre cetăț pre
cariî au biruitu vrăjimașul Împăratului, Racoț, le-am arsu, și
oaste lui o am tăiat. Dup[ă] aceia am venit la Cluj, fost-am
tăiatu și pre Racoț cu câteva tă[e]turi, apoi au scăpatu. Acum
dinnainte, cine nu va asculta de cinstitul Crai al Ardelului,
Barcei Iacoș, și cine nu va pleca capul lui la Măriia Sa, noi
pentru acela am venitū să robim pre dinșii și să pustiim orū-

¹ N° 560.

² V. *Studii și doc.*, IV, p. CCCVII și urm.

³ Copie.

⁴ «Kaiaučy», raleleî.

⁵ Serascher

saguril[e]¹ lor și să-î ștergem pre dinșii din în pământ, și pre fâmeile lor să le robim cu totul, carei nu vor asculta pre Măriia Sa Crai Barcei Iacoș. Pentru aci[a]sta porâncim și vă dăm știre și învățatur[ă] bun[ă]: ascultaț porânca cinstitului Împărat și vă arătați și închinați-v[ă] la cinstitul Crai Barcei Iacoș, și cunoșteț pre Măriia Sa că vă iaste Crai, și vă lipiț de Măriia Sa, și, de veț asculta învățatura acesta a noastră, să știț cu bun[ă] sam[ă], și ne jurăm pre marel[e] Dumnezeui carel[e] aū făcutū cerul și pământul și pre profita al nostru cel mar[e] Muhamet, cum acelura carei vor asculta porânca cinstitului Împărat și vor asculta pre cinstitul Carei [= Crai] Barcei Iacoș, acelura nu va fi nicî-o băntuial[ă], nicî în bucatel[e] lor, nicî femeile lor, nicî nu să vor robi, nicî nu să vor arde, nicî nu veț avè nicî-o băntuial[ă]. Ci s[ă] știț, pân nu vă veț lipi la polele Măriei Sal[e] lui Crai Barcei Iacoș, carei l-aū rădicatū cinstitul Împărat, noi din țara Arudelului nu vom eși, nicî nu ne vom duce. Iară carel[e] vor fi dintru voi neascultători porâncăi a cinstitului Împărat, să știț cu bun[ă] samă că vă vom arde și vă vom arunca pre sabie, precum iaste porânca cinstitului Împărat, și vă vom prăda și vă vom robi. Acesta să știț, de nu veț asculta porânca cinstitului Împărat, așa veț și păți. Să fiț cu Dumnezeui. Aū scris Șadri-Mahamet-Bașa, la tabor, carei aū pus la Cluj².

În toamna anului 1664, Stroe Leurdeanu era în Ardeal ca pribeag, căci Domnul, ocrotitorul său, fugise și Tatarii amenințau să prade țara. Aflînd că un Agă de Scaun a sosit cu veste de Domnie nouă, el se încumetă a se întoarce, neașteptîndu se ca Domnul cel nou, Grecul Radu Leon, să sprijine pe dușmanii săi, Cantacuzinii³.

¹ *Ország*, țară.

² Urk. No 783.

³ Așa trebuie să se schimbe ce am zis la pp. LXXXII-III din *Despre Cantacuzinii*.

12.

† La al nostru cinstit și prea-iubit frate și bun priiatin, jupan Hărjăl Lucaci, pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeu să dăruiască dumital[e] bun[ă] săn[ă]tate și lin[ă] pac[e], dinpreun[ă] cu tot binele și cu toat[ă] cinstita cas[a] dumital[e]. Alta, facem știre dumnital[e] pântru că ne era să venim și noi pân la cetatea dumneavoastră, dar, neavându prileju, că ne venir[ă] cărți din țară, — decî nu mai putum fac[e] zăbav[ă], că Schimni-Ceaușu sosi în Buc[u]reșt[i]: decî ne va f[i] a mearge și noi de aici în țar[ă]. Decî pohtim pre dumneata să ne fie zioa bun[ă] luat[ă] de la dumneta și foarte mulțemescu dumnital[e], ca unui iubit al nostru și bun priiatin, dă liubov ce ai arătat dumneata cătră noi: cari și pre noi de ne va ținea Dumnezeu cu zil[e], fi, vom datorî a plăti osteneala ce ai arătat dumneata cătră noi. Și tot mă rog dumnital[e] să nu fim uitat de cătră dumneata. Așăjderea și noi tot vom ajunge pre dumneata cu scrisoar[e] a cerca de bun[ă] săn[i]tatea dumneavoastră. Și m[i]l[o]stivul Dumnezeu să vă dăruiască tot binel[e], dup[ă] pohta dumneavoastră, amin. Noem[vrie] 13 dni, l' 7173 [1664].

Al dumnital[e] bun priiatin și de bine voitor :

Stroe Vornicul.

[V°:] La al nostru cinstit și prea-iubit bun priiatin și vec[i]nu de aproape, dumnealui jupan Hărjăl Lucaci, din cinstită cetatea Brașovului, cu bun[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea acest[ă] carte ¹.

[Pecetea galbenă cu un coif, un boi înaripat și cu inițialele р... wт.]

Cu nouă zile mai târziu însă, Logofătul Șerban Cantacuzino nu știa încă nimic despre Domnul ce era să fie ales. El vorbește astfel Brașovenilor :

¹ No 634.

13.

† La al nostru bun prietîn și mai mare și dă bine voitor dumnealui Hărl[ă]l Lucaciū, s[ă]n[ă]taate toate și tot binele de la Dumnezeu pohtemu ca să dăruiască dumnetal[e] și a toate cinsti[a] casa dumnetal[e]. Întâmplându-se a veni cestu fecior într'acolo, n'amu putut lăsa ca să nu scriu dumnetale. Fi-s'am căzut a scrie dumnetal[e] și mai de mult, dar, avându bogate valuri, n'amu putut scrie dumnetal[e]; ce dumnetane veî crede, și, ce aru fi trebil[e] dumnetal[e] cătră acîast[ă] parte de loc, dumnetane scrii că, ce ar fi la puțin[ă] noastră, noi gata vomu fi a sluji dumnetal[e]. Pentru puțin[ă] fâg[ă]-duial[ă] ce amu fâg[ă]duit dumnetal[e], tremite dumnetă omul dumnetal[e]. Dănr'acoac[e] n'avemu a scrie dumnetal[e] nemic dă rău, numai dumnealor toț boiarîi s'au dus la cinstita Portă, împreunându se cu alaltă boerime: acolo voru rădica Domnu, care să ne fie Domnu și stăpân. Și, pre ce s'aru mai înțelege de acum, scrii-vom dumnetal[e]. Și Dumnezeu cu dumnetă. Noem[vrie] 22 dni, vt. 7173 [1664].

Al dumnetal[e] voitoriū de bine:

Șerban Log[o]f[ă]t[ul]¹.

Dumnisale jup[ă]neasă dumnitale, mă închin cu s[ă]n[ă]tate, și m[ă] rog să nu te mai lase să joci, că iar te'î betejă la picioare.

[V⁰:] La al nostru bun prietîn și dă bine voitor, ca un frate mai mare, dumnealui Hărl[ă]l Lucaciū, cu cînste și cu s[ă]n[ă]taate să să dea.

[Pecete neagră².]

În 1696, August de Saxonia era rege al Poloniei. Între alte gînduri, el avea și pe acela al cuceririi amînduror țerilor noastre, și se știe că el a făcut propunerî pentru acesta Brîncoveanului la 1697³.

¹ Cautacuzino.

² No. 635.

³ V. Iorga, *Doc. Brîncoveanu*, p. 3 și urm.

14.

Cinstit și al nostru bun priiaten, și de aproape megiaș și vecinu dumnialuî gîupănuî Ioan Mancheș, gîudeșul de Brașev, se fiî dumn[e]ta s[ă]nătos. Dumnital[e] cu s[ă]n[ă]tate și cu bun priițișug ne închinăm și poftim de la tot țiiutoriul Dumn[e]dzeu pacia și s[ă]n[ă]tate și viață fericit[ă] ca se trimiț[ă] puternicul și milostivul Dumn[e]dzeu dumitale. înpreun[ă] cu toți aî dumitale bunî și dragî priiatin[i]. Cinstit[a] și a dumitale scrisoare ni-aû vinitu, și pe răndu am înțiales: întăi, ni-am bucurat de a dumitale bun ă s[ă]n[ă]tate; a doo, pentru toate căte ni aî scris dumn[ea]ta, înțeliasem, precum aî trimis dumn[ea]ta pre dumn[ea]luî gîupănuî Marco Sasol de Brașov, ca s[ă] cercia cai de treba dumisal[e], omuluî a Craiuluî de Sacsonia. De caria lucru venit-aû dumn[ea]luî aici, și, co noi înpreunădu-se, și poftindu-ni ca se-î slujim cu slujbă prietiniasc[ă] și veciniasc[ă], precom ne însemnedzî dumn[e]ta, așa s'aû făcot tocmal[ă], precom scrie și carte noastră ce-î la gîupănuî Marcu. De caria acmu ne însemnedzî dumn[e]ta, precom pār în tomnă nu s[ă] pote astepta, ce ni poșteșî se fie pār în 4 septămăni după Paști. De caria bucuroș am fi, pentru priițișugul, se slojim dumilurvostre, dar no se pote nicî a dzice ș[i] a prindia bucurușî, com că va fi, și apoi se nu fie; este acelia lucruri la ciaî oameni prostî și de necinste. Decî dar, iat[ă] se-s trimiță zapisul nostru, carel[e] este dat de noi la gîupănuî Marcu și să s[ă] dè baniî cariî i-aû dat la noi gîupănuî Marcu, 20 ugh[i] veneticî, căcî un locru ce cunosc că nu-î, nu poču zic[e] că yoî face. Mai gîos ne însemnedzî dumn[e]ta, precum se fim nevoitori măcar caî de călărie, de vom potè găsi: aciae, viindu omul dumilurvostre, voi da și eû un om al meû și va porta pe acel om al dumnilurvostria pe la frațiî și priiatiniî nostri, unde vom ști căte vr'un cal, și va viadia de va socoti că va fi de acia trabă: precum s'a putè, s'a neguța cu stăpănuî caluluî. De acesta locru agîogăndu dumniavoastră la noi, ca unuî megiașî și vecin de aproape, bucuroșî sintemu a-ț sluji. De acesta facem dumitale în șt[i]re,

și rugăm pre Dumn[e]dzeu ca aciasta puțin[ă] scrisoare se vă afle întru bun[ă] s[ă]n[ă]tat[e]. Și mila lui Dumn[e]zeu să fie cu dumn[e]ta, amin. Pis u [= scris în] Ias, lt. 7204 [1696], Ap[rilie] 19.

† Al dumnitale de bine voitor priiatin și megiiăș și gata spre slujba dumnitale:

Ilie Enache Vel Stolnic.

[V^o :] Cinstitului și de bine voitor, bunului priiatin și megiiăș de aproape, dumisale gîupănuului Ioanăș Mancăș, gîo-dețului de Brașov, cu cinste și cu mălt[ă] s[ă]n[ă]tate să s[e] dè.

[Pecete negrie, cu o pasere și patru inițiale latine, dintre care se pot ceti: C. R.¹.]

B. Scrisori domnești și boierești de conveniență.

Cei ce scriu răvașele ce urmează, pentru prea puțin și mai nimica, sînt următoarele persoane:

a) Munteni.

1. Matei-Vodă Basarab;
2. Ghiorma. Scrisoarea lui e din 1653. El era să mai trăiască până în 1655, la 27 Februar, cînd îl uciseră Seimenii răsculați². El era atunci Ban al lui Constantin-Vodă Șerban. Ghiorma lăsă un fiu, Dumitrașco Căpitanul³;
3. Gheorghe Bunevici sau Bunevsinovici e «fiul lui Bunea». Cred că era fiul lui Bunea I-ii Grădișteanu, frate cu Grigore Șătrarul din 1659 și cu Vîlcul⁴;
4. Gherghe Băleanu, vestitul Ban și căpetenie a luptătorilor împotriva preponderenței cantacuzinești⁵;
5. Constantin-Vodă Brîncoveanu, prietenul tuturor judeților din Brașov;

¹ No 653.

² *Studii și doc.*, IV, p. CCLXII.

³ *Doc. Cantacuzinilor*, pp. 23, 34.

⁴ *Ibid.*, p. 10; *Studii și doc.*, IV, pp. 64-5, n° LXI; Constantin Căpitanul ed. Iorga, pp. 197-8.

⁵ *Cronicele muntene*, p. 37 și urm.

6. Mihai Spătarul, unchiul acestui Domn ;
7. Rada, văduva cronicarului Constantin Căpitanul Filipescu ¹;
8. Un județ al Craiovei din vremea cînd Oltenia era austriacă.

b) **Moldoveni.**

Gheorghe Ștefa ¹, din timpul cînd era Spătar. In această dregătorie-l găsim însă la 1648 ².

I.

[Matei-Vodă către Mihail Eötvös. Cartea Domniei Tale, de la Pătru sluga Dumnelor Voastre, datu-ne-se-au ; cu carea dumneata ne pohteșt[i] la veselii cocoanei Domniei Tale. De care lucru foarte ne-aū părut bine, și de pururea cînd vedem pre Domniele Voastre pohtindu-ne la veseliele cuconilor Dumnelor Voastre, foarte cu bucurie priimim, și ne pare bine de toț, de la mare pînă la mic, ca de nește priiatenū, vecinu bunū. Dea Dumnezeū mi[lo]stivul bl[ago]s[lo]venia Sfinției Sale întru veselii cuconelor, ginerilor ce se împreu neazî, ca cu tot bunul noroc să petreaceț dumneavoaștrî. Foarte bucuroș sântem a trimeate omul nostru la vreame, ca să poarte fața și cinstea noastră întru cinstita veselii Dumnilor Voastre, cum se cade vecinilor de aproape și priiatenilor. [Tîrgoviște, 7152 [1644], Aprilie 17. — Către «Mihailu Etveșu».]

[Pecete mică ³.]

2.

[Matei-Vodă către Mihail Eötvös.] Dup[ă] aciasta-ț facem știre[e] domnetal[e] pentru rîndul cestui spiciiar (списки) anum[e] Avram, carel[e] aū venit încă de an ca s[ă] meargă la T[a]rigrad ; dec[i] el s'aū bolnăvit aic[i], ci n'aū putut merge. Dec[i] iat[ă] că acum s'aū sîn[ă]toșit și aū pohtit să vie

¹ V. prefața mea la Constantin Căpitanul.

² *Studii și doc.*, IV, p. CCXXIV, nota 1

³ N° 332.

iar acii la domneata. Decî să nu te scărbeașt[i] domneta pre dinsul căc[i] au făcut zăbav[ă], că aū fost bolnav, ce n'aū putut veni. Dec[i] iat[ă] că acum va veni la domneta; ci să nu te scărbeșt[i] domneta pre dinsul, ce să aib[ă] cinste și socotință, cum aū avut și mai nainte vream de la domneta. De aciasta pohtim pre domneta. Să fi domneta sãn[ă]tos. [Iulie 27, 7159 [1651].

Adresa slavă: «Golotșmit Mihaî».

Pecete mare¹.]

3.

† De la m[i]l[o]stivul Dumnezeu scris-am cu mare buc[u]rie la al nostru cinstit și socotit bun priiatin și ca un părinte [frate, *șters*] și vecin de aproape, dumnealui jupănul Mihaiū Golșmitu, județul cel mare al cinstitei cetaatea Brașovulu; pac[e] și sãn[ă]taate pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeu să dăruiască dumital[e], denpreun[ă] cu tot binele a toat[ă] c[i]nstit[ă] casa dumital[e]. Așijderea, de vei pohti dumneata a știria și bun[ă] sãn[ă]taatea Mării Sal[e] Domnu nostru, iaste Măriia Sa sãn[ă]tos și veasel și întru bună pac[e]; noi încă ne aflăm cu sãn[ă]taate pre lângă c[i]nstitute spatel[e] Mării Sal[e] Domnu nostru. De rândul veștilor, pac[e] și bine despre toate părțile; nemic de rău n'avem a-ț scrii dumital[e], ce tot de bine. Cinstit[ă] scrisoarea dumnital[e], car[e] o'î tremes pre omul dumetal[e] la Domnu nostru și la noi, venitu-ne-aaū, și d[e] toate am înțelesu. Înțelegându de bun[ă] sãn[ă]taatea dumnital[e] și d[e] petreacerea dumital[e], foarte ne am buc[u]rat, și mea aū părut bine de bun[ă] sãn[ă]taatea și d[e] petreacerea dumital[e], și dăm laud[ă] m[i]l[o]stivului Dumnezeu. De care lucru și cea-au fost pohta dum[ne]tal[e], și noi încă am nevoit cu toat[ă] inima, cum ți va spune și omul dumital[e] și d[en] gură, și dē toate aū făcut Domnu nostru pre voia dumital[e], și d[e] acum noi sântem gata în toată vreama a sluji dumital[e]. Așijderea și dumneata încă nu ne pregeta cu c[i]nstit[ă] scrisoare dumital[e], ci ne scrii, ca s[ă] slujim și noi dumital[e]. M[i]l[o]stivul Dumnezeu dăruiască

¹ N° 346.

acîast[ă] puțin[ă] scrisoare a noastră să te afle săn[ă]os și veasel și întru bun[ă] pac[e] OT XE AMHN [=de la Hristos, amin].
Dech. 20 dn., lt 7161. [1652].

† Bun priiatnicul dumital[e] și în toat[ă] vream[ea] gata a sluj[i] dumnital[e], și ca un fecior: Radul V[e]l Com[is].

Întru cinstit[ă] mîna părintelui nostru dumn[ealu]i jupănului Mihaiu Goltșmit, marele-jud[e]țu al c[i]nstitute cetaatea Braș[o]vului.

[Pecetea obișnuită¹].

4.

† De la m[i]l[o]stivul Dumnezeu cu bun[ă] buc[u]rie scriem la cinstitul și prea-iubit și mai mare fratel[e] nostru și bun priiatin și vecin de aproape, dumnealui jupan Mihaiu Goltșmit, județul cel bătrîn de la cinstită cetatea Brașovului, pac[e] și bun[ă] săn[ă]tat[e] să-ț dăruiască m[i]l[o]stivul Dumnezeu dumnetal[e]. Se verî osteni a întreba dumnetă și d[e] bun[ă] săn[ă]tat[e] Mării Sal[e] Dom[nul] nostru, iaste Măriia Sa săn[ă]tos și întru bun[ă] pac[e]. Așjderea și noi încă ne aflăm dup[ă] cinstite spatel[e] Mării Sal[e] Dom[nul] nostru cu săn[ă]tat[e]. Alta, întămplându-se a venirea acî acest om bun den Țănutul domneavoastră, n'am putut lăsa ca să nu scriu dumnetal[e], să știu de bun[ă] săn[ă]tat[e] și de viața dumnetal[e], că, fiind noi vecin[i] supt păreatel[e] dumneavoastră—fi-se aru căzut să fim tot scris pururea, să fim cercat ca s[ă] știm de bun[a] s[ă]n[ă]tate și d[e] viaț[a] dumnetal[e]. Ce s[ă] fii dumnetă ertător pentru acestu lucru, iar de acum pohtescu pre dumnetă, ca pre un mai mar[e] frat[e] și bun priiatel, să nu fim uitat cu scrisoarea de cătră dumnetă, și, ce va fi porunga și treaba dumnetal[e] aici la Măriia Sa, la Domn[ul] nostru, și la țeară, noi gata vom fi a sluj[i] dumnetal[e] în toat[ă] vream[ea]. De acîasta pohtescu, acîastă puțin[ă] scrisoare să afle pre dumnetă cu săn[ă]tat[e] și vease[
 OT XE [=de la Hristos], amin. Oct[omvrie] 15 d., lt. 7162 [1653].

¹ Data germană: 1652.—No 622.

† Bun cugetătoru și vecin de aproape[e]: pan Ghiorma Vel Cluc[er].

[V°:] La cinstit și de m[i]l[o]stivul Dumnezeu dăruit, mai mare fratele[e] nostru și vecin de aproape[e], dumnealui jupan Mihaî Goltșmit, județul cel bătrân чичо на дѣтѣсѣ [= să se dea cu cinste].

[Pecete brună, cu o coroană, vulturul cu două capete și inițialele: r[iwɔ]ma¹.]

5.

† Cinstite și iubite și de m[i]l[o]stivul Dumnezeu cinstite, mai mare frate, jupănul Herjăl Lucaci, pohtescu pre m[i]l[o]stivul Dumnezeu ca să tremit[ă] dumnitale bună pace și săn[ă]tate, denpreună cu toț ai dumneavoastră. Alta, să verî pohti dumneata a ști și de sănătatea noastră, mulțumim m[i]l[o]stivului Dumnezeu, săntem săn[ă]toș. Alta, să ver[i] pohti dumneata a ști și dă rândul veștilor dentr'acoace, n'am a scrie dumnital[e] nimic de rău; numai tot de bine. Alta, pentru rândul ogarului, să știî dumneata că am tremes să-l aduc[ă]; iar, aducându-l feciorul de la sat, el aŭ greșit de l-aŭ călcat cu calul, ce i-aŭ frânt un picior. Ce am eu și alții, dară sănt proști: nu-s de dumneata. Ce mă îngădue dumneata ceva, păn voi dobândi unul bun, ce la dumneata va veni. Alta, mă rog dumnital[e] să nu fim uitaț de cătră dumneavoastră, să nu cu alt, măcaru câte cu un răvășăl, ca s[ă] putem ști și noi de bun[ă] săn[ă]tatea dumnital[e]. De aceasta fac știre dumnitale, și s[ă] fiî dumneata săn[ă]tos. Pis Iul[ie] 17 dni, 1^r 7165 [1657].

Al dumnitale mai mic frate: Ghiorghe Bunevsinovicî.

† Dumneaei surori meal[e] Catrinii încă mă închin cu multă săn[ă]tate.

[V°:] La al meu cinstit și socotit și mai mare frate, dumnealui jupănul Herjăl Lucaci².

[Pecete verde, ruptă.]

¹ N° 630.

² N° 632.

6.

† La al nostru ci[n]stit și soc[o]tit și de Dumnezeu cu bun dar dăruit și noao mai mare frate, dumnealui jupan Lucaci Vel Fălnogi, cu mult[ă] dragoste și cu mult[ă] săn[ă]tate mă închin dumital[e]. Alta, să veî osteni dumniata a ști și de noi, cu mila lui Dumnezeu și cu fericit norocul Mării Sal[e] Domnu nostru, săntem sănătos și întru bună pac[e] pân acum, și de acum nainte iarăș precum va fi voia lui Dumnezeu. Alta, mă rog dumital[e] să fii dumiata ertător căci n'avem vrem[e] a cerceta pre dumneata cu câte o scrisoar[e], că să știî dumneata că ast[ă] var[ă] fum tot în oaste. După ce ne scoas[e] Dumnezeu și venim, ni s[ă] întâmplă cu Domniia de umblăm toat[ă] țara, precum veî fi înțeles și dumneavoastră. Ci n'am putut, iar acum, întâmplându-se a veni jupânul Dumitru, n'am putut lăsa a nu cerca pentru bun[ă] viața și s[ă]nătatea dumital[e], și noi încăș ne rugăm dumital[e] să nu fim uitaț de cătră dumniavoastră, câte cu o scrisoare, ca să ne putem buc[u]ra și noi pentru bun[ă] viaț[a] și năpatea (*sic* = sănătatea) dumital[e]; amin.

Al dumnital[e] mai mic și neîdoit frate :

Gheorghe Buneavici.

[V°:] La al nostru ci[n]stit și de milostivul Dumnezeu cu bun dar dăruit și noao mai (mai) mare frate, dumnialui jupan Hărjăl Lucaci Vel Fălnogi....

[Pecete brună, ruptă, cu semne¹.]

7.

† Cinstit și de bun[ă] rudă și noao priiaten și ca un frate și vecin de aproape, de la cinstit[ă] cetatea Brașovului, dumnealui jupânul Herjel Lucaci, pohtim de la m[i][o]stivul Dumnezeu pac[e] și bun[ă] săn[ă]tate să dăruiască dumnetal[e], împreună cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumnetal[e] și cu toț priiatenie dumnetal[e]. Să veî întreba dumneata și de noi, cu mila lui Dumnezeu și cu norocul Marie Sal[e] Domnul

¹ N° 517.

nostru ne aflăm cu săn[ă]tate. Alta, cinstit[ă] scrisoarea dumnetal[e], care ne-ai trimes cătră noi, ne veni, și ne'i semnat dumneata pentru făgăduiala ce am făgăduit dumnetal[e] și dumnealui jupănu lui Andreiaș Șăpun și dumnealui jupănu lui Lurinți meșterul argintarul. Decî, cându aū venit scrisoarea dumnetal[e], nu ni s'aū întămplat a firea la București, ce fumu aicea acas[ă] la Băleanî, la sat; numai nu avum pre cene-î trimeate, că oam[e]ne ce avem, sântu toț la un lucru, dă ne lucreaz[ă], ci-î grăbim cu lucrul, să lucrez[e], că iaste vreamă dă iarnă. Iar dumneavoastră să trimeateț doi oam[e]ne ai dumneavoastră aicea la Băleanî, să dăm răm[ă]torie, făgăduiala ce am făgăduit dumneavoastră, — că un omu sânguru nu-î va putea aduc[e] la dumneavoastră. Și acesta puțin[ă] scrisoar[e] să afe pre dumneata săn[ă]tos. Pis [= scris] Dech[emvrie] 11 d., v[elea]t 7168 [1659].

Al dumnital[e] de bine voitor, vecin și frate :

Gheorghie Băleanul biv Vel Ban.

[V^o:] La cinstit și de bun[ă] rudă și noao priiaten, ca un frate, dumnealui jupănu lui Herje Lucaci, de la cinstit[ă] cetat[e] Brașovului, чини датице [= cu cinste să se dea].

Des Schessburger Procurator Briff, so er denen Czajdtner Bindern geschriben.

[Pecete obișnuită, ruptă¹.]

8.

Cinstitului, de neam bun și alesului întru destoinicie și noao de bine voitoriū, și bun priiaten, dumnealui jupănu Hanăș Mancăș, marel[e]-județ al cinstitii cetății Brașovului, săn[ă]taate și mult bine pohtim dumital[e] de la Dumnezeū să-ț tremiț[ă], înpreună cu toat[ă] cinstit[a] familia dumitale.

Scrisoarea dumital[e], înpreună cu slugile dumital[e] ce ne ai tremis, venitu-ne-aū, și, înțelegând de bun[ă] săn[ă]tatia dumitale[e], foarte ne-am buc[u]rat. Pohtind și dumneata a ști de noi, den mila lui Dumnezeū ne aflăm săn[ă]toș, iar

¹ No 646.

c: destulă inimă] rea pentru răposatul soțul nostru, priiatenul dumneavoastră, Dumnezeu să-î iarte sufletul; care nu a venit ce fac[e], fără cât mulțămim lui Dumnezeu. În cât ne-ai scris dumneata pentru un cal negru ce am avut de vânzare, adăvărat aū fost că, până' trăia dumnealui, nu s[ă] îndura de acel cal, ca de mare lucru, fiindu cal bun, frumos, mare cu fântrăbul (*sic*), ce-l ținea pentru dumnealui, încât, văzându-l neg[u]țătorii, venea de cerca pre dumnealui ca să-l vândă, și să m[ă] crez[î] dumneata că i-au dat și mai bine de lei 100 și nu aū vrut dumnealui să-l dea. Iar acum, după petrecaniia dumnealui, noi l-am făcut vânzătoriu, și de adăvărat la alții mai jos de lei 100 nu l-aș fi dat, iar pentru preiteșugul ce ai avut dumneata cu dumnealui, și gândim, și de acum înaintea să aibi dumneata cu feciorii miei, și pentru voia vătafului Ghierghe, îl lăsasem dumital[e] lei 80; iar dumneata ne scrii că ne ai tremis numai lei 70; ce noao prea ne-aū părot eftin, că cai plătește mult. Ci, pentru voia dumital[e], am mai lăsat: lei 76,33 bani, și ne-au dat lei 76,33 oam[e]niū dumital[e]. Ce să fie dumitale de bine; să trăești dumneata și să trăiască și calul, ca să avem mulțimit[ă] pre urm[ă], și priiteșug despre feciorii miū să s[ă] înnoiască, — că noi pă dumneata foarte priiaten bun te ținem. Iar, pentru vinur[i], ce am zis că voi să tremiți, și dumneata îm[i] scrii ca să tremiți, că, plătind, le veți lua toat[e] dumneata în prețul ce va fi acol[o], — de care bine foart[e] mulțămim dumital[e]. Și să știți dumneata că voi să tremiți 10, 12 buți. Ci pohtim pre dumneata, că vin bun voi tremiți[e], și în vase bune; ci, de veți vrea dumneata să iați tot, mai bine va fi; iar, de nu v'o trebui dumital[e], foarte pohtim pre dumneata să le slobozi; să le vând[ă] und[e] vor găsi, și vom mulțami dumital[e]; făcându-ne dumneata aciașt[ă] slujbă, feciorii miei încă, den ce le va fi pren putință, gata vor fi spre slujba dumital[e]. Numai te pohtescū pentru vinur[i], neluundu-le dumneata, să fii nevoitoriū ca să s[ă] dea la oameni de isprav[ă], să s[ă] ia băni gata. Iar eū mai bucuroas[ă] aș fi să le iați toate dumn[ea]ta. Că pentru băni gata le tremiți eū pă acol[o], iar nu le-aș tre-

mit[e]. De acġasta avum a scrie dumital[e], și mila lui Dumnezeu pururea cu dumneata, amin. Oct[omvrie] 1 dni, l[ea]t 7205 [1696].

† A dumital[e] de bine voitoare, dentru vechiū priiaten[ă]:

Rada Filipeasca.

[V°:] Cinstitului și al nostru bun priiaten și de bine voritorū, dumnealui jupānul Hanăș Mancăș, mare[e]-județ al cinstitei cetății Brașovului, cu cinste și cu multă săn[ă]taate să s[ă] dea.

[Pecete brună, cu o pasăre și и... и в(?)¹.]

9.

† Io Costandin Voevod bj. mlstiiū gsdnū zeml[i] vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voritor, dumnealui jupānul Hanăș Mancăș, marele-județ ale cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot binele poftim dumital[e] de la Dumnezeu. Cinstită cartea dumital[e] de la logofătul dumital[e] cu dragoste o am luat, și, înțelegānd de bun[ă] sănătatea dumital[e], ne-aū părut bine, și mulțumim dumital[e] de cercetarea ce cercetezi, și iar mulțumim dumital[e] și de poclonul ce ne-ai trimis. Dumneata încă, ce trebī veī avea într'acoace, ne poștește, și iar gata vom fi a sluji dumital[e]. Și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata.

Ot Târgovișt[e], Oct[omvrie] 14 d., l^a 7206 [1697].

De bine voritor dum[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

Iat[ă] că am înnoit cartea dumital[e] de oerit.

[V°:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voritor, dumnealui jupānul Hanăș Mancăș, mare[e]-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea².

[Pecete mare, rotundă.]

¹ N° 663.

² N° 357.

10

Cinstit și al nostru vechiū priiaten, de bine voitoriū și de aproape vecin, de la puternicul Dumnezeū bună sănătate, fericită norocire pohtim și rugăm ca să triimiță dumitale, înpreună cu toat[ă] familiia dum[i]tale.

Cinstită cartea dum[i]tale cu căzută cuviință o am priimit. Dētru carea bună sănătate dum[i]tale adevărându, nū cu puțină bucurie am dat laudă luī Dumnezeū, pre carele iar rugăm ca să ne invredniciască de pururea a o auzi, să ne putem veseli. Mulțămim dragostiī dum[i]tale, den car[e] cunoaștem că curge neuitata cercetare. Pre noi încăș, aseamene cătră dumneata cu neînmutată dragoste să ne știī. A dum[i]tale pohtă ce aū fost, care și pren scrisoare, și de la log[ofătul] dum[i]tale mai pre largu înțelegându, cât aū fost pren putința mea cătră Măria Sa Vodă am nevoit și am făcut treaba dum[ne]tale. Așijdirea și de acum înnainte, ce veī cunoaște dumneata că voī putea, și va treace pren părlejul mieū, scriindu-mī, voī sluji dum[i]tale. Și, cu aciasta sfârșindu, mila luī Dumnezeū pururea să fie cu dumneata. Oct[omvrie] 16 7206 [1697].

Al dumitale de bine voitoriū și gata a sluji :

Mihaī Cantacuzinō.

[V°:] Cinstituluī și al' nostru vechiū priiaten, de bine voitoriū și de aproap[e] vecin, dumnealuī jupānuluī Haneș Mancăș, județul cinstitiī cetăț a Brașovuluī, cu cinste și cu multă sănătate să să dea.

[Pecetea cunoscută, cu negru¹.]

11.

† Io Costandin Voevod bj. mlstiiū gsdnū zeml[i] vlahiiscoe.

† Bunuluī nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitorū, dumnealuī jupānul Hanăș Mancaș, marele-județ al cinstitei cetăț Brașovul. Sănătate și tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeū. Carte dumital[e]

¹ N° 664.

ce ne-ai trimis cu omul dumitale, ne-au venit, și de a dumital[e] sănătate ne-au părut bine. Alalte scrisesele dumital[e] le-am înțeles: păstrăviile ce ne-ai trimis dumneata, 17, tot mari, ni s-au adus, cu cariile ne-ai cercetat dumneata, bucurându-te căci ne-am apropiat cu vecinătatea; și mulțumim dumital[e]. Noi încă, cercetând săn[ă]tatea dumital[e], iarăș rugăm pe Dumnezeu ca să te păzească pre dumneata întru bună sănătate. Oct[omvrie] 21 d., 7207 [1698].

De bine voitor dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V^o:] Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupânul Hanăș Mancăș, marele[județ] al cinstitei cetăți Brașovul.

[Pecete mare, rotundă¹.]

12.

Io Costandin Voevod bj. mlstiiu gsdnū zeml. vlahiscoe.

† La al nostru bun priiaten și de bine voitoriū, dumnealui jupânul Ghiorghe Țaco, sănătate și tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeu. Cu trimiterea acestui neguțător al nostru, jupânul Manul², nu putem lipsi a nu cerceta și bun[ă] sănătate dumitale. Pe carel[e] cu ce trebii l-am trimis acolia, am scris și dumisal[e] județului, și vei înțelege dumneata și de la dănsul mai pe largu. Ce pohtim și pe dumneata să fii nevoitoriū, ca să ni să caute trebile acestea, și vom mulțumi și dumisale județului, și vom mulțumi și dumital[e]. Și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumnezeu să fie cu dumn[ea]ta.

Ghen[arie] 26 d., l^e 7216 [1708].

De bine voitor dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V^o:] † La al nostru de bine voitoriū, dumnealui jupânului Ghiorghe Țaco, la Brașov, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă³.]

¹ N° 367.

² Apostolo.

³ No. 412.

13.

Cinstitului și prè-cinstitului și înțeleptului Sfatu.

Cu căzuta prè-plec[ă]ciune daū mare rug[ă]ciune la aciastă grè neputința mè, carea me aū venitu din tănplare vremi; de aceia, dup[ă] cum mulți aū pătimitu, n'avemu ce face: să mulțumimu lui Dumnezeu. A doao, din fapta vrăjmașiloru, nu nedreptaate mè aū venitu asupra mè, de amu fostu la areștu 10 lunī, și cu aceste 2 întâmplări mi s'aū făcutu mare pagubă, de amu rămas la lipsă în locu streinu, și cu mare neputință îmu chivernisescu viața, — că cele trebuincioase îmu lipsescu: întâiū, lemnele, grăulu, verdețurile de grădină. Și eū, cu mare rușine, închizându ochiī, daū rug[ă]ciune prè-cinstitului Sfatu ca să mă auză la aciastă grè neputința mè, ca s[ă] mă ajute cu de aceste, — că va rămănè prè-cinstitului Sfatu mare pomană în ceriū, nesfârșită, și de laude de la unul care aū avutu și acumu aū lipsitu. Că, întâiū, eū sintu, și nu vōi uita aciastă milă și facere de bine, care va arăta prè-cinstitului Sfatu cu săraca casa mè, mulțimind înnainte prè-cerescului Dumnezeu și rugându de sănătaate a tootului prè-cinstitului Sfatu. Și cu totă prè-ple[că]ciune rămăiū prè-plecată slug[ă]:

Ion Rante, județul Craiovei.

[Pe plic:] Cinstitului și prè-cinstitului, la totu mare Sfatu al Scaunului Brașovului, cu toată cinste și cu căzuta mie ple-căciun[e] să să închine, la totū prè-în[na]lt Sfatu.

[Pecete roșie, cu: A. A.¹.]

14.

[Formulă slavonă.] Într'aciasta pohtescu pre puternicul Dum-nădzăū, cum aciastă puțin[ă] scrisoare să aple pe dumn[e]ta întru bun[ă] pace, împreun[ă] cu toat[ă] cinstit[a] casa dumnitale. Alta, știindu mai denainte vreame, arătându dragoste cătră noi, drept aceia voia m'aū îndemnatu, prietesugul dumnitale a cerca, de bun[ă] sănătaate dumnitale, ca de pururea să ți o

¹ No. 588.

ție Dumnădzău, precum toată cinstit[ă] casa dumitale. Așijderile poftim pre dumn[ea]ta să ne fii dumn[ea]ta un priiatin cum ni aũ fostu și dumnealuĩ giudețul cel bătrân, iar acmu, după moarte dumisale, vădzându noi că oaricum să impuținiadză și casa dumisale, nooi încă priiatini ne trebuescu să avem acolo, într'acĩa lature de țar[ă], la dumneavoastră, — decĩ noi într'acela chip poftim pre dumn[ea]ta, să nu te lepedzi de priateșugul nostru. Iar noi încă, din ce vor hi treabel[e] dumitale într'acoace, într'acĩastă lature de ț[a]ra cătră noi, și ce va vini poronca dumitale, co o scrisoare căt de puțineà, la noi, foarte vom nevoi să putem sluji dumitale, ce va fi pofta dumitale. Noi încă, din ce vom agiunge, căte cu puținè scrisoare, la dumneata, poftim să nu te apere de priateșugul nostru. De acĩasta poftescu pre dumn[e]ta cu acĩastă puțin[ă] scrisoare.) Să fii dumn[ea]ta sănătos **ѠѢ, АМІНН** [= de la Hristos, amin].

U [= în] Ias, Ghen[arie] 8.

Al dumital[e] bun prietin și voitor de bin[e]:

Ghiorghe Ștefan, Vel Spătaru.

[V°:] Adresa slavonă către judele Mihaĩ.

Pecete brună, cu semne și inscripția: **ГОРГИ Ц[ѢДАНЬ]**¹.]

CAP. IV.

Supușii Brașovului.

I. Șcheii sau Șcheienii.

Din sus de Brașov, către muntele de graniță, apropiindu-se de zidul tăiat drept al Tîmpei (tîmpă=tîmplă, de biserică, catapiteazmă), se întinde Șcheiul. O stradă, mai nouă, urcă între case clădite săsești, cu intrare boltită și un rînd sau două cu ferești oblonite. Apoi de la o vreme ulicioare aleargă în dreapta, în stînga, între zăplazuri negre, pe lingă mari porți țerănești. săpate. De-asupra caselor ce se ridică pătrate, trainice, în curtea pietruită se vede crucea răsăriteană, care mărturisește că acolo stă un *creștin*. Una din strădițele din stînga duce la o piață, pe care se vede încă o cruce de piatră săpată cu slove, ca pe drumurile muntene de la Buzău până în Mehedinți; ea pomenește că a fost așezată prin anii 1730, fiind Împărat Carol al VI-lea¹; acolo se face la 6 Ianuar din fiecare an «botezul Domnului»: în margene curge o gîrliță prinsă, după obiceiul Sașilor, în jghiaburi de lemn. În stînga iarăși, din mijlocul unui cimitir, unde, pături, pături, zac oasele grămădite în curs de jumătate de mie de ani, sticlesc la soare coperemintele și multe turnuri ascuțite, de «bleh», ale bisericii Sf. Nicolae, mare, bogată și vestită. Până departe în sus, spre munte, și pe amîndouă laturile

¹ Pentru neplăcerea cu care vedeau Șașii ridicarea de astfel de cruci, prin care părea că se crează drepturi asupra pămîntului, v. Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, II, p. 575. — Inscripția de pe această piatră și de pe altele din Ardeal, în al doilea volum al Inscripturilor.

sînt risipite casele negustorilor, meșteșugarilor de odinioară, în care acum mai stau și profesori, funcționari, rentieri, ba nu arare ori străini, cari au venit la deal în Șchei, pe cînd Șcheienii s'au coborî și ei pe încetul la vale, în cetate.

Aici era odată un sat sau un tîrgușor (i se zicea de străini *platea*, fiindcă acest cuvînt latinesc înseamnă și tîrgul-piață și tîrgul-*Marktflecken*, *bourg*). Romîni îl numiseră și «Șchei», pentru că, pe cînd ei fuseseră totdeauna locuitorii în Brașov, satul vecin îl primiseră de la Slavi, mai vechi decît dîșii. Dintre Slavi, Ungurii din veacul al XIII-lea, acei cari pătrunseră în Ardeal, cunoșteau mai mult pe Bulgarii Împărăției asanești de peste Dunăre. Ei traduseră deci «Șchei» prin *Bolgárszék*, Scaunul, așezarea Bulgarilor. Pentru Sașii din Brașov, «Șcheiul» e un «Bulgar», un *Belger*, iar locul unde el e așezat se chiamă de obicei numai sub-urbia, *forștatul* (din *Vorstadt*), dar une ori și *Belgerei*.

Chiar Romîni aveau, și au păstrat încă și pînă astăzi, tradiția unei origini bulgărești. O cronică a Șcheilor, redactată în veacul al XVIII-lea, începe prin afirmația că Bulgarii au venit în Șchei la anul 1392, dar autorul ei o spune așa, încît se vede lesne că el a fost înrîurit de numele unguresc: «*Bolgárszék*»: «Anul 1392 (6900) au venit Bulgarii într'acesta loc, care să zice Bolgarsec»¹. În 1392, în adevăr, Țaratul bulgăresc se zbătea în chinurile morții, dar locuitorii fugari n'aveau de ce să ajungă tocmai lîngă Brașov, atunci cînd ei se puteau oploși foarte bine în Țara-Românească, bucuroasă de cît mai mulți oaspeți. Și, iarăși, un Domn muntean ca Mircea n'ar fi lăsat pe acești muncitori de ispravă să-i iasă din țară, unde apucaseră a intra.

Șcheiul își avea în secolul al XV-lea căsuțele de sat, și în mijlocul lor biserica de lemn. La aceasta slujia un singur preot; epitropie la așa un lăcaș sărac firește că nu era de nevoie. Cunoaștem un preot din această vreme, Costea din

¹ Stinghe, *Istorița besearecei*, p. i. Cf. același, *Documente*, I, p. 30 și cercetările d-lui Stinghe asupra Șcheilor, în Anuariul Institutului pentru limba românească al d-lui Weigand, an. 1902.

«platea Bulgarorum», pe care Basarab-cel-bătrîn îl recomandă în 1477 județului brașovean¹. Pe la 1532 era popa Petru, pe care-l trimiteau Sașii cu solii în Țara-Românească². El era fiul popei Bratul și nepotul de fiu al popei Petru celui d'întăiu. Acesta din urmă a fost adevăratul întemeietor al bisericii Șcheilor: despre dînsul se spune că a făcut-o de piatră la 1494-5, cu ajutorul lui Neagoe Basarab. Ajutorul muntean e sigur, pe o vreme cînd Șcheienii, încă numai Romîni și numai sătenii, erau un biet norod sărac. Dar Domnul cel darnic pentru clădirea dumnezeiască n'a fost Neagoe — căruia gîndul poporului ajunsese să-i puie în samă orice puternică biserică de piatră —, ci acel care domniă în Țara-Românească la 1494-5, adică Vlad Călugărul. Acesta fusese pribeag odinioară în Brașov, Dumnezeu îi scăpase viața din mîna ucigașilor, și el, evlaviosul călugăr saș «popă românesc», cum îi zice odată un dușman, va fi mulțămît astfel. Aceasta s'ar potrivi mai bine și cu întregirea și înfrumusețarea bisericii de Petru-Vodă Cercel, care nu era din neamul lui Neagoe, ci din al lui Vlad, fiind răstrănepotul acestuia.

Toma, fiul și urmașul lui Petru al doilea, era întrebuințat și el de Sași pentru adunarea de știri. În vederea acestui lucru, el primia de la Sfat leafa de 12 florini pe an și o haină de cînste, în valoare de alți doi³. Era un om cunoscut dincoace, și vedem că Mircea Ciobanul îl cere odată, la 1548⁴.

Popa Dobre, nepotul de soră al lui Toma și tatăl învățatului popă Miha saș Mihaî, duce mai departe vechea *dinastie* a popilor din Șchei. Cîțiva din alt neam, unul Grec, Iani, adus din Țara-Românească, se întîmpină în aceeași vreme. Acum erau doi preoți, unul «mare» și altul «mic»: după obiceiul grecesc — introdus poate de Iăni saș împrumutat

¹ Bogdan, ed. a 2^a, I, pp. 334-5, n^o CCLXXXI.

² *Quellen*, II, pp. 251, 270

³ *Ibid*, III, p. 452.

⁴ *Ibid.*, p. 443.

din principate, unde el era foarte vechi — cel mare purta titlul de protopop, adică «preotul cel d'întăiu» (πρωτοπαπᾶς). Această împărțire a dreptului de păstorire, această ivire a unui titlu de cinste, care aducea și venituri mai multe, era să stîrnească foarte dese ori mari lupte de preoți în Șcheii Brașovului.

În a doua jumătate a veacului al XVI-lea, Brașovul cîștigă și o însemnătate *culturală* pentru Romîni. Popa muntean Coresi, fugăr înaintea lui Mircea Ciobanul — acel care doria pe părintele Toma din Șchei — intră ca tipograf de cărți sfînte, slavone și românești, în slujba Sașilor, cari vedeau, astfel deschizîndu-li-se o nouă ramură de cîștig negustoresc. Învățatul în «sîrbie» Miha protopopul se apucă acum de tîlmăcit pentru meșterul Coresi, și el e adevăratul traducător al *Cazaniei* de la Orăștia, din 1581 ¹. Lîngă Miha și ajutorul său, un Muntean de la Tîrgul-de-Floci, Neagoslav, se întîlesc la începutul veacului al XVII-lea și doi dascăli ². Astfel avem cunoștința desăvîrșită a personalului bisericesc din Șchei pe vremea luptelor pentru dulcele rod al Ardealului, pe care le poartă Miha Viteazul — la care a mers în solie Miha, în acea glorioasă toamnă de năvălire a anului 1599 — și Radu Vodă Șerban.

Numărul Șcheienilor se înmulțise foarte mult pe această vreme; satul creștea către munte și se revărsa spre Brașov, ajungînd de fapt un «forștat», un suburbiu al acestuia. Încă de prin anii 1530, cînd fierbea lupta între partida lui Ioan Zapolya și a lui Ferdinand de Austria, ce-și smulgeau cîroana Ungariei, Sașii se uita cu oarecare frică la acești străini și oameni de altă lege, protivnici vechiului catolicism și, în curînd, și protestantismului celui nou, cari se întăria în coasta lor. Un prieten ungar îi sfătuiește pe atunci să bage bine de seamă la mișcările acestor supuși, cari ar putea

¹ *Ist. literaturii bisericești*, pp. 92-4.

² *Ibid.*, p. 122.

să întrebuințeze vâlmășagurile timpului pentru cine știe ce lovitură asupra cetății¹. Șcheiul se înfrumuseța: meșteri plătiți de Cercel lucraseră la altar și puseseră sfinți noi în locul celor vechi de aproape o sută de ani, cari, se vede, începuseră să cadă de pe părăți. Aron-Vodă Moldoveanul, contemporanul și aliatul lui Mihaî Viteazul, — ctitor și în Moldova al unei mănăstiri lângă Iași — porunci să se urmeze lucrul pe socoteala lui, făcîndu-se și în «paraclisul și pridvorul cu stîlpî», «zugrăvelî minunate». El mai hotărî și un venit de 12.000 de aspri pe an și cite un rînd de haine la toți slujbașii Sf. Nicolae, cari sînt arătați, pentru acest an 1594, ca fiind: doi popi, doi «diaconî», împlinind sarcina de dascăli, la biserică și la școala de psaltichie, și patru slugi. Tot atunci se făcu și turnul, — un singur turn, după datina arhitecturii de biserică, și muntene și moldovenești, de pe acea vreme².

În această biserică isprăvită acum așa încît putea sta alături cu bisericile domnești de dincoace, în ctitoria lui Vlad Călugărul, lui Petru Cercel și lui Aron-Vodă, în anul 1613, cînd oștile turcești și românești pătrunseră iarăși în Ardeal, ca să gonească pe Gavril Báthory, Radu Mihnea, Domn muntean, și Ștefan Tomșa, bătrînul Domn al Moldovei, stătea unul lângă altul, în strana Vlădicăi, la 5/15 Novembre³. Șcheienii nu se vor fi mirat însă prea mult, căci din vechi timpuri încă ei erau deprinși să vadă Domni și Doamne pribege, luîndu-și locul, în zilele de Duminecă și serbătoare, printre poporenii romîni din suburbia Brașovului. Nici Radu Șerban, în cuceririle lui din 1603 și 1610, după lupte ce s'au purtat amîndouă supt zidurile Brașovului, nici Mihaî, în cele două șederî ale sale la Brașov⁴, nici fiul lui, Nicolae Pătrașcu, în zilele cite le-a stat aici ca pribeag⁵, nu vor fi lăsat necercetată frumoasa biserică nouă a Șcheilor.

¹ Inedit, în Arch. Brașovului. Cf. memoriul mieu citat din *An. Ac. Rom.* pe 1905.

² Stinghe, *Ist. bisericești*, pp. 4-5 și apendicele slaven.

³ *Socotelile Brașovului*, p. 30.

⁴ În 1599, Octombrie, și în 1600, Maiu.

⁵ Papiu, *Tesauru*, I, pp. 385-7.

Petrașcu dăruie chiar bisericii Sf. Nicolae¹, amintind și evlavlia ce a avut Mihaï-Vodă față de acest lăcaș, satul Micșuneștii din Ilfov, înaintea a «mulți Șcheaî, mai multu de o sută de bărbați și mueri»². Trebuie să se spuie însă că biserica n'a putut păstra această danie, și nici măcar venitul de 150 de ughî ce i se lăsase acolo de Matei Basarab³.

Istoria *politică* — să zicem așa — a Șcheilor, până dincolo de 1700, e foarte puțin interesantă: ea e alcătuită din schimbarea preoților și din luptele între dinșii. În aceste lupte se amestecă Vlădica și Sfatul cetății, pentru împăcarea lor se țin «soborașe» ale preoților din Țara Birsei. Opriri de la slujbă, opriri ale veniturilor, jalbe la cele patru stihii ale lumii, amestec al tuturora, și chiar al «Domnilor de afară», Vodă și boierii de peste munți, scandaluri cu preoții, cari «umblă de pururea pe la cărciume de să îmbată⁴» sau țin pe lingă sine femeii cu faimă rea, cercetare a «catastiselor» de socotelii și găsirea de lipsuri sau neorînduieii, cîte o împotrivire față de «domnii Sașilor», cari sînt aduși să ieă măsuri pentru păstrarea liniștii, din cînd în cînd o foamete, o ciumă, — acestea sînt întîmplările, care se pot povesti pe zeci de pagine, dar nu merită nici una⁵.

În afacerile politico-religioase, trebuie să se însemne îndărătnica împotrivire a Șcheienilor, față de orice încercare de a-i cîștiga pentru Unire. Ocrotitorii lor din Țara-Românească, Domnul, boierii cei mari din neamul Cantacuzinilor, respectatul Mitropolit Teodosie, el însuși un Ardelean, îi întăriră

¹ Hramul era îndoit — ca în multe alte biserici românești: Uspenia (Adormirea Maicii Domnului) și Sf. Nicolae.

² Papiu, *l. c.*

³ *Ibid.*, pp. 387-8.

⁴ Stinghe, *Documente*, I, p. 48.

⁵ Certe de preoți, *Sate și preoți*, pp. 102-3; *Ist. lit. romîne în sec. al XVIII-lea*, I, pp. 155-6. Pentru ciumă și foamete. Stinghe, *Ist. beseariceș*, pp. 54-5: «era găleata de grîu fl. 8, mălăii tot așa, turta de uleiă banî 10, și în postul cel mare minca creștinii sînge de vită cu tărîțe, și minca rinsă, și atît să făcuse oamenii negri ca tăciunii și mieuna ca pisicii» (*sic*).

în această hotărîre. Ei rămaseră deci până la sfîrșit în acea credință veche, pe care o împărtășiau cu conlocuitorii lor, Grecii și Bulgarii, negustori mari în Șcheii veacului al XVIII-lea¹. Supuși, cînd Mitropolitului, cînd episcopului de Rîmnic, cînd cutăruî arhieru sîrb, ei nu se plecară nicîdată înnaintea Făgărașului său Blajului, unde erau încredințați că domnește legea «stricată», erezia.

Așezămintele se dezvoltă și se adaug foarte puțin. Încă din veacul al XVII-lea însă, Șcheiul are, ca și Sașiî Brașovului ori Cîmpulungului muntean chiar, epitropiî săî bisericești, avînd grija «venitului», «adetiului» Sfîntului Nicolae, *gocîmanii* (Gottesmänner). Ei se aleg printr'o adunare «de obște», dintre fruntași: căpitanî, vătavî de hotare, său negustori, meșteșugari de tot felul. La alegere ieau parte și ctitorii, chiar și străini, cari pot să-și exercite dreptul printr'un delegat: astfel votează pentru «gocîmanî» său «năstavnici» un Mihaî Cantacuzino, un Toma Cantacuzino, Spătari ai Țerîi-Românești. Un gocîman al Șcheiului a fost la 1659 tatăl poetului Toader Corbea, — Ioan, apoi dascăl și la sfîrșit călugăr într'o mănăstire de dincoace². Numărul preoților era, cînd de doi, cînd de trei și chiar patru. Ei erau supuși cercetării și supravegherii «gocîmanilor» și a «bătrînilor» — cîrmuitorii după datină ai satului românesc —, cari se aleg și ei ca și «gocîmanii» dintre oameni «tocmiți la fire, cu frica lui Dumnezeu» și fac jurămint că se vor purta cu cinste și cu rîvnă, și nu vor căuta numai «de ospete, primblări, său de băuturi fără de treabă și fără de socoteală»³. Preoții, din partea lor, se îndatoresc de la o bucată de vreme «să se ferească, de beție, de sumeție», și să nu răspundă tare, înnaintea fruntașilor, — numindu-și și chezași pentru aceasta⁴. «Nameznicî, gucîmanî, campenatori (*sic*), ju-

¹ Sate și preoți, p. 133 și urm.; Lăpădatu, *Pater Ianoș*, în *Prinosul Stur-dza*, p. 303 și urm.

² Stinghe, *Documente*, I, pp. 39, 45-6, 240; *Istoria besericeî*, pp. 8, 11, 45.

³ *Documente*, I, p. 246, n^o CVII.

⁴ Stinghe, *Doc.*, I, pp. 63, 255; *Ist. besericeî*, pp. 16, 61-2. Un preot e

ra¹ bătrînî se găsesc, de alminterea, și în alte părți unde pătrunde înrîurirea Șcheilor: la Brașov ei funcționează până târziu în veacul al XIX-lea ¹. O hotărîre de la 1682 stabili că vor fi pentru preoți — cel mai nou se chema preotul «mic» și, firește, i se dădea grijile cele mai grele, precum îngroparea ciumașilor —, doi gocîmanî, unul zis «bătrîn» sau «mare» — și zece bătrînî ². De la un timp se întîlnește, după exemplul Sașilor, și «tatăl de vecinî» (*Nachbarvater*), avînd răspunderea pentru un număr dintre gospodarii cari-l încunjura³.

O veche școală de cetire, scriere și cîntări ființa în Șcheiu pe la 1750: dascălii de biserică erau, ca în atîtea alte locuri românești, și dascălii de școală ⁴. Preoții învățau, firește, aiurea; de de mult ei mergeau și în Serbia ⁵, cînd nu veniau învățați gata din Țara-Românească. Popa Statie Grid își dădu însă băiatul, Dimitrie, în Rusia, la Moscova, unde încă din 1685 mersese un preot șcheian pentru a cere ajutor de la acel «Împărat creștin» a cărui faimă începea să se întindă asupra întregului Răsărit ⁶. Dimitrie a scris, precum se știe, o gramatică românească, întâia printre cîte se cunosc pînă acuma, și alte lucruri. Pentru a-l duce la școală pe copil, plecă decî la Petersburg în 1743 protopopul Statie fiul lui Vasilie Grid, și tipărim aici o scrisoare a lui către niște Sași, pe care o iscălește supțire, după moda muscălească, Efstatie Vasilievici (fiul și-a zis Dimitrie Efstatievici) ⁷. Protopopul șcheian găsi aici un sprijin la «prințipul Costandin Antohie», adică la Constantin fiul lui Antioh-Vodă Cantemir. Pe atunci nu va mai fi fost în viață Teodor Corbea, ajuns

caracterizat de «om deli^u și prea-bețiv» (*ibid.*, p. 90). Preoții primiau aici și aiurea, în Ținuturi românești, «poclonul preoțesc» (*ibid.*, p. 88)

¹ Stinghe, *Doc.*, III, p. 271.

² Stinghe, *Ist. beseariceș*, pp. 18, 54, 93.

³ Stinghe, *Doc.*, III, pp. 127, 200.

⁴ Andrei Bărseanu, *Istoria școalelor centrale române gr.-or. din Brașov*, Brașov, 1902, pp. 4-5.

⁵ Stinghe, *Ist. beseariceș*, p. 3.

⁶ *Ibid.*, p. 20.

⁷ *Ist. lit. romîne în secolul al XVIII-lea*, II, p. 271 și urm.

la Ruși «pisariu» și «canțeleariu»¹. Pentru a fi bun de o treabă ca aceasta, Teodor trebuie să fi primit o bună învățatură, slavonească și latinească, de care s'a împărtășit și fratele său David, omul cantacuzinesc și brîncovenesc, de la care se publică mai departe un lung răvaș, original și cuminte.

Pe la 1761, poate supt înrîurirea învățatului fecior de popă, o nouă școală se întemeiază, într'o bună clădire de piatră². E însă tot școala parochială. Preoții sînt datorî să predea catechismul un ceas pe zi; ei nu vor putea să dea lecții cu plată copiilor de oameni cu stare. La 1779, odată cu aceste măsuri, se ieia și aceia ca să se facă un «examen, care cî-au învățat și cum să poartă, în scris, cu catastif», și anume «la un fîrtal de an» odată³.

Urmară apoi planuri de școală *laică*, împărătească. Eustatievici era directorul acestui nou fel de școli românești; ele nu fură îndeplinite decît în veacul al XIX-lea, dincolo de marginile de timp fixate pentru cercetările acestea⁴.

Pe acest timp Șcheienii ajunseseră oameni bogați. Îi îndemnaseră la cîștigarea de bogăție prin negoț Grecii și cei cîțiva Bulgari, cari, venind din Albania, din Macedonia, se așezară în mijlocul lor încă înaintea de cucerirea Ardealului de către Austriaci. Aceștia găsiră «Companii» și «companiști» la Sibiiu, la Făgăraș, la Brașov⁵. Privilegiul Companiei brașovene e din anul 1678; el fu înnoit de cîrmuirea cea nouă la 1701, rămîind ei și de aici înaintea cu judecata lor, cu duhovnicul lor, și legați de-a dreptul cu Camera fiscală a țerii. Deocamdată însă, companiștii n'aveau voie a-și aduce și familiile din «Țara Turcească», nici a vinde cu mărunțișul; prăvălii deschise spre stradă nu li erau îngăduite⁶.

¹ *Ibid.*, I, pp. 436-7.

² Bârseanu, p. 4 și urm.

³ Stinghe, *Doc.*, I, p. 287.

⁴ V. cartea citată a d-lui Bârseanu.

⁵ *Archiv f. siebenbürgische Landeskunde*, XXX, p. 178 și urm.

⁶ Herrmann, I, p. 406 și urm.

În curînd, și, an de an, tot mai mult, oaspeții din Balcani se împrietenesc, se înrudesc, se unesc în afacerile de negoț și în revendicațiile politice cu Șcheienii mai înstăriți¹. Cărașii din Șchei duceau pe la 1709 până la Graz sute de capete de boi, pe care le cumpărau din Ploiești și alte ținuturi ale Țerii-Românești². Negustorii meraseră și ei până prin Saxonia, Venetia, Sliven, Constantinopol, de o potrivă cu «compa-niștii». În curînd ei putură să se laude că în Șchei sînt la o mie de case și că tricesima împărătească primește de la dînșii în fiecare an 20.000, ba chiar 30.000 de florini. Atunci ambiția libertății de comerț, a neatîrnării politice încolți în inimile acestor oameni harnici și de ispravă.

Ajutați și de Sîrbi, cu cari erau uniți în ierarchia religioasă, atîtați de lupta cu Sfatul pentru protopopul Radu Tempea și în potriwa protopopului Tudor, ei încep cu tînguirile la 1735³. O lungă jalbă arată Curții care sînt nedreptățile ce îndură ei și piedecile ce se pun negoțului lor cu vinuri din viile muntene și cu mărfuri turcești. Ei sînt pedepsiți aspru la orice prilej, Sașii se amestecă în afacerile bisericesti ale Șcheiului, hotărînd în procese de căsnicie și schimbînd popii; văduvele preoților, casele bisericii sînt puse la dajde, clădirii bisericesti nouă sînt oprite; slujba împărătească se cere de la ei fără despăgubire; dările sînt fără măsură; Șcheienii n'au voie să vîndă vin, nici bere, nici pine, nici fierturi; bolțile lor din cetate nu pot fi deschise pentru vînzarea cu mărunțișul; ei nu pot intra în *țehiuri* sau corporații

¹ Scrisorî de la începutul veacului al XVIII-lea sînt iscălite de «toți Grecii și Rumîni cari lăcesc în forștatul Șchieailor Brașovului» sau «toți Șchiei de la Brașov, împreună cu alai neguțătorî ce lăcesc aici» (Stinghe, *Doc.*, I, pp. 22-3, 28).

² Act din 11 Februar 1709, în Arch. Brașovului, Protocolul I, p. 1: procesul lui Iordachi cu Neagul și Dima, «seine gewesene Viehetreiber... Ich habe mit praedictis gedinget 114 Stück Ochsen bis nacher Grätz zu treiben... Es ist dem also: wir haben gedinget auss dem Plojest biss hinauss in Grätz soviel Ochsen zu treiben».

³ După ce întâi se încercase prin Franciscanî, cari aveau o fabrică de postav pentru Ordinul lor și luau lina de la ei, în 1728 (Herrmann, I, pp. 186-7).

și n'au putința să vadă la ce se întrebuițează banii ce plătesc. În puterea vechiului drept de a opri în Brașov negoțul străinilor, ei plătesc la porți dări nouă, când își duc marfa la bilciuri, și aceasta de câte ori iese din oraș sau se întorc cu dînsa înapoi; de la turmele ce pasc peste hotar li se iea brînză, lapte acru, miei, pe cînd și pentru mărfuri, și pentru turme ar ajunge numai tricesima Împăratului. În puterea numărului, bogăției, muncii lor harnice, în puterea unei credințe dovedite și la anexare și în lupta cu Ungurii răsculați, Curuții, ar trebui să li se dea drepturi cetățenești ca în Buda, în Pesta, sau o organizare deosebită, cu jude și jurați românești. În 1751, în 1761, altă generație aduce înaintea aceleași plîngerii și aceleași dorințe; fără folos iarăși, căci Sașii, de punga cărora era vorba, se împotriviau cu învîrsunare. Și o cerere din 1761 a companiștilor, cari iscăliau «toți negustorii din Brașov», fu răspinsă. Totuși în 1766 taxele la poarta cetății căzură, și la 1777, supt înrîurirea lui Iosif al II-lea, se îngădui acestora a-și strămuta familiile la Brașov, a face comerț cu mărunțișul, a deschide bolțile din cetate, a nu fi supărați cu sarcini împărătești și a-și alege un jude. La această dată alegerea era aproape cu neputință între *adevărații* companiști și ceilalți, așa încît Romîni se bucurară și ei de aceste drepturi. Ei încetară astfel de a fi *inquilini* și prinseră a se apropia de condiția orășenească ¹.

În 1781, Șcheienii cereau iarăși un pristav anume pentru ei. Nu treceau decît trei ani, și, la 17 Octombrie 1784, li se făceau de către Împăratul drept și dușman al privilegiilor cele mai întinse concesi: ei putură vinde vin, măcelarii romîni vor putea vinde carne în suburbiile lor și chiar în cetate (ei cerură îndată să poată vinde și în celelalte două suburbii); libertatea de a exercita orice meserie în cuprinsul Șcheiului, li fu acordată; ei puteau neguța cu fabricatele așezămintelor de industrie împărătești și, în sfîrșit, și ei puteau să aibă parte la dregătorii. Se văzură atunci măcelarii șche-

¹ Herrmann, I, p. 188 și urm., pp. 404-5.

ienii făcînd zgomot înaintea Sfatului pentru a fi primiți și în țehiuri. Încă din 1782, și Compania căpătase aceste drepturi¹. Pe același timp, Românii din Șchei cereau și dreptul de a-și mai face o biserică, potrivit cu decretul lui Iosif al II-lea, care înlăturase piedecile puse în această privință². În anii următori, și anume la 1787, Costa Țăranli, întemeie biserică Sf. Treimi din cetate, cu bani strînși de pe la boierii noștri³.

Dar această zidire stîrni certe între Romîni și Greci, cari, aceștia din urmă, aveau acum pe Riga, cîntărețul și în curînd martirul cauzei naționale, și începeau a se simți deosebiți ca sînge de tovarășii lor de lege, de ocupație și de lupte. O nouă epocă, *românească*, nu *șcheiană*, se începe cu aceasta în viața Romînilor din suburbiul de sus al Brașovului. Ei căpătaseră *concivilitatea* cu Sașii, și scăpau acum de *connaționalitatea* cu Grecii. Se știe că, în anii din urmă, o frumoasă biserică românească s'a clădit în piața cetății înaintea Sfatului, pe cînd într'un colț vegetează biserica Grecilor, mai mult pustie, școala Grecilor, abia vizitată, biblioteca Grecilor, închisă. Căci timpurile Companiei lor comerciale s'a dus, cum s'a dus timpul cetăților cu drepturi închise, și astăzi numărul, aliat cu cultura și bogăția, biruiește. Măsurile de îngustare a drepturilor de vînzare, greutățile în căpătarea dreptului de cetățenie, ofensele și certele de vorbe ce se făcură Șcheienilor după moartea lui Iosif al II-lea, în timpul reacțiunii absolutiste, de la 1795 înainte⁴, nu folosiră la mare lucru. Discuția dacă ei erau o «comunitate» orî ba, era zădarnică; ei erau o *putere*, care trebuia să se impuie, și s'a impus.

I.

Adec[ă] eū Șărban, dinpreun[ă] cu cumnatu-mieu Radul, dat-am zapisul nostru la mîna Mării Sale Tiză Hanoș precum

¹ Herrmann, II, p. 224 și urm.

² *Ibid.*, pp. 249-50.

³ *Ibid.*, p. 331 și urm.; Baiulescu, *o. c.*, *passim*.

⁴ Herrmann, II, p. 570 și urm.

să s[ă] știe că ne au dat Măria Sa flor. 100, și i-am pus casa din Șchei zălog, însă casa care iaste alături cu casa lui Matei Sasul, și zioa am pus la Crăciun, să avem a-i darea banii, și dobânda banilor flor. 10. Și pintru mai adevarat[ă] credință ne am pus degetel[e] și iscăliturile mai jos, ca să s[ă] creaz[ă]. Și am scris eu Rad[u]l oroșanul, cu mănă mea. Lt. 1695.

M[e]s[i]ța Ghenar 3 dni.

† Eu Șarban oroșanul.

† Eu Rad[u]l oroșanul¹.

2.

† Adecă eu jupân Tanasiia neguțătorul, carele sânt de la oraș de la Filebe², carele am fost soția cu dumnealui jupânul Vlăcul, care i s'au tămplat de au murit la cetate Brașovului, carele au fost soția și cu alt neguț[ă]tor, anume Iliia, feciorul lui Hator Armanul, carele i s'au tămplat de au fost în Țara Leșască, când au murit Vlăcul la Brașov.

Dat-am aciast[ă] credincioas[ă] cartea mea la mănă Măria Sal[e] jupan Hanăș Mancăș, județului cetăței Brașovului, și la tot cinstitul Svatul Brașovului, precum să s[ă] știia că, după moarte soția mele, răposatului Vlăcului, cătă negoț am avut noi în cetate Brașovului, tot l-am luat eu la mănă mea, ca să dau eu sam[ă] la rudele mortului: n'au rămas la cetate Brașovului nimic din negoțul nostru. Pentru aciasta am dat acest[ă] credincioas[ă] carte mea la mănă Măria Sale ca să fiia de mare credință. Și, pentru credința, întărit-am aciast[ă] carte a mea cu iscalitura și cu peceate mea. Și alți neguțători cu iscăliturile care au fost de față martori. Și am scris eu, Costantin Țarbingă, și mărturisesc. Pis [=scris] m[esi]ța Fevruari, 21 dni, wτ χα [=de la Hristos] 1699.

Eu jupan Tănasiia cupeț [pecete roșie din 1695]. Eu Stația sãn Mane, martor.

Ἰὸ Παραισκαίβα μάρτυρας. Θεοδόσης μάρτυρας. Ἀτόννης μπατηροῦ

¹ No. 652.

² Filibe, Filipopol.

τὰ ἄ[νω]θεν. Mircea ot Nicopolea mărtorescū. Ἐγὼ Χατζῆ
'Ἡγνάτης ἀπὸ τὰ Νηρόπολη μαρτηρῶ¹.

3.

Cînstite dumneata Marcăs. De la milostivul Dumnăzău
poftescu plecatî scrisoare a mē să afle pe dumneata cu s[ă]-
n[ă]tate.

Pricina scrisorii mel[e] cătră dumneata în iastă dată nu
este alta, făr de căt să-ți aducî dumneata aminte că, viind
dumneata de la Brașău, mergănd la Bistriță, te'î înpreunat
cu mine în cetate la Coluș, și te 'î rugat de ță'am făcut bine
cu șese florinți, și ai zis că mi-î da acasă la Brașău. Și, mer-
gănd eū la Brașău, n'am găsit pe dumneata acas[ă], și de
atunce nu m'am mai tălnit cu dumneata. Acmu, tămplăndu-s[e]
de aū mersu acolo giupănul Gheorghe Hărțu, mă rog dumi-
tal[e] să mi-î trimiț pe dumnealūi giupănul Ghiorgghi Hărțu.
De aciasta foarte poftescu pe dumneata, și să fiū dumneata
s[ă]n[ă]tos.

† Al dumital[e] mai mic :

Mihaī Țitromașul, care am șăzut
la Petecărie de la Lanțu².

[V :] Cînstitulūi dumisale giupănulūi Marcăs, procator ce-
tății Brașeulūi, cu bun[ă] s[ă]n[ă]tate să s[ă] dē³.

4.

Adec[ă] eū Petru săn Văsiī Cur Negru, dărstarul ot Schiaī,
dat-am credincī[oa]sa cartia noastră ca s[ă] fie de bun[ă] și
mar[e] credință la mănă dumnialūi jupănulūi Andriiaș Hianeg,
pre[cum] să s[ă] știe că am tocmīt cu dumnialūi de i-am vān-
dut dărstă mia, car[e] dărstă iaste din sus de (de) toat[ă], și
din jos iaste vecin Radul ginerel[e] lūi Văsiī Văltură, anum[e]
Radul, și tomala [= tocmeala] ni-aū fostū f. 110, cu banī gata, și
mi aū dat și pământul schimbu, 3 oholde (*sic*), și așa i-am

¹ No 678.

² Adecă : *apotecăria* (farmacia) «la lanț» (*zur Kette*).

³ No 586.

vândut de a mia bun[ă] voe, ca s[ă] aibă a o stăpăni cu pac[e], și de nimia nici-o sup[ă]rar[e] să n'aibă. Așîșderia, și dumnialui mi-eu dat voe și slobozenie, căt[e] zil[e] voi avia, să șez la dărstă, și ce va fi venitul de la dărstă dup[ă] strae, să fie al mieu, și eu să dau dumnialui pe an căt[e] 6 orț, iar alt nimic, să nu dau. Și acial[e] 3 old[e] s'aū prețuit la banī cari sântu scriș mai sus, pentru schimbū. Și, pentru mai mar[e] și adevărat[ă] credință, mi-am pus mai jos și diage-tel[e] în loc de peciat[e], ca s[ă] criez[ă] în tot locul și la fieștece judecat[ă]. Și, când s'aū făcut scrisorea aciasta, fost-aū de faț[ă] mulți omenī bun[i], care mai josū să vor iscăli, anum[e].

Iun[ie] 4 z[ile].

Eū Petru.

Eū Mariia, femiaia lui Petru.

Eū Petcul Mortco, martor.

Și am scris eū Ortia Log[o]fet, cu zisa lor, și sântū și martor.

[V^o:] Anno 1700 ist dise Theilung vorgangen wegen der Derste¹.

5.

Io Costandin Basarab Voevod bjiū mltiū gspdrū zemle vlah[i]scoe.

† La al nostru cinstit, bun priiaten și de bine voitor, vecin de aproape, dumnealui jupănului Ghiorghe Irimiia, marel[e]-județ al cinstiții cetăț Brașovului, s[ă]n[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeu poftim dumital[e]. Pricina cărții nu iaste alt[a], făr de căt facem dumital[e] știre că aici la noi ne spuse sluga noastră Davidu Cîauș², cum mai nainte vreame tată-său popa Ion aū fost acolo la bisearică gočman, și el încă aū fost den cei jurați ai bisearicii. Decī, având între dănșii socoteală de ale bisearicii, de multe orī ni s'aū rugat ca să-l lăsăm să vie acolo, să-ș caute, precum și alți juraț de acol[o] ne-a și scris ca să-l lăsăm. De care acum

¹ N° 579.

² Corbea.

lăsându-l ca să vie acol[o], poftim pre dumneata, ca pre un vechiū priiaten, și de acīasta și de altel[e] ce va avea și va fac[e] știre dumital[e], să fie supt protexiia dumital[e], ca să-ș poat[ă] căuta trebile ce va avea. Și noi vom rămănea a mulțumi dumital[e]. Și, cu acīasta sfârșindu, mila lui Dumnezeuū fie pururea cu dumneata. Fev[ruarie] 23 d., l^e 7208 [1700].

De bine voitoriul dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

† [V^o:] La al nostru cinstit, vechiū priiaten și de bin[e] voitoriū, vecin de ăproape, dumnealui jupănului Ghiorghe, marel[e]-județ al cinstitiț cetăț Brașovului, cu căzută cinste să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

6.

† Eū Nicula Veaveriț[ă] den Șcheaī dat-am zapisul mieū ca s[ă] fie de bun[ă] credință la cinstit[ă] mănă Măriei Sal[e] domnului județului Ghiorghii Draot, precum să s[ă] știe că am luat eū Necula pe chezășie mea de la Mărie Sa Domnul pe Roman Peapin[e], de l-am scos din prenoare, și[i] așa l-am luat în chizășie, pe om, iar nu pe ban[i]. Și, cândū îl va pohti Mărie Sa, să aibū a-l dar[e] pe om de faț[ă], că așa m'am legat cu scrisoar[ea] mea. Și pentru credința mi-am pus și deagitul mai jos, ca s[ă] să creaz[ă]. Sep[temvrie] 20 dni, l^e 7227 [1718]².

Eū Nicula Veaveriț[ă], chizaș pe om.

Și am scris eū, Oancea Log[o]f[ă]t[ul], cu zis[a] lui.

7.

† Adec[ă] eū Stoian Z[g]ra[n]t[ă], împreună cu fāmuiia meah Mariia dat-am acīastă scrisoare a noastră la mănă dumnialui

¹ N° 379.

² N° 709.

Radu Burghez, precum să s[ă] știe că ni-am învoit noi cu Radu Burghez, de am schimbat cu niște case: eu Stoian împreună cu Mariia i-am dat noi dumnealui o casă care au fost a lui Ion Tampa, și, murind Ion Tampa, împreună cu familia și cu copiii care au avut, și, murind ei, au rămas casa soacră-mea. Murind și soacră-mea, au rămas noao, lui Stoian și Mariei. Și eu Radu i-am dat o casă care iaste din sus de aceia, care am f[ă]cut eu din ceput, și i-am mai dat și ban[î] gata 522, și, cându am făcut această tocmală, adec[ă] schimb, au fost și oamen[i] bun[î], care să vor iscăli mai jos. Și noi am întărit aciașă scrisoare cu deagetele, mai jos, ca să s[ă] crează în tot locul și la fieștece judecat[ă]. 1720, F[e]v[ruarie] 26 dni

Eu Stoian Zgranță, cu voia mea.

Eu Mariia, femeia lui Stoian, cu voia mea.

Eu Radu Burghez, cu voia mea.

Și am scris eu Mătei sn[ă] pop[a] Radul das[căl], cu voia dumnealor, și mart[ur].

Georgius Repser.

Eu, Văsiî, martor¹.

[V⁰:] Stojan Flajuráss, Resst noch fl. 10.

8.

Anul 1720, Iun[ie] 24. Să.să știi că au luat Paraschiva lui Leondari din boltă de la Pătru Bibosul o ladă și un sipet și o șcatulcă cu sticle, care au avut foiță cum că sînt ale lui Leondari, și o plapomă și un covor vechi și o față de perină cu puțintică pînză, și niște dăsağı cu alte unealte, ale Stancăi, sora lui Pătru, și un straî și o perină veache.

Aceaste unealte le au luat Paraschiva la mîna ei, cînd s'ar mai căuta, și-ș va cunoaște ceva, iar să-ș iă, fiind de față.

Pis az [= scris eu] pop[a] Radul Teamp[ea].

¹ N° 712.

1720, Iul[ie] 24. Să să știe că au luat chir (κῆρ) Dumitru din marfa ce au avut la Pătru :

2 ștuc[ă] de tulpan.

11 litre mătase cărmizie.

Διμήτροις Ζεῦστα ἔλαβα τὰ ἄνοθεν.

ἴριρα καὶ δίδον ῥήσουρα χαρτῆα χοντρά¹.

9.

Adec[ă] eu Radul Căciul[ă], împreun[ă] cu Radul Panciova, dat-am al nostru credincios zapis ca s[ă] fie de bun[ă] credință la cinstit[ă] mână Mării Sale domnului județului Ghiorghe Draot al cetății a Brașovului, precum să s[ă] știe că ne-am pus nooo chizaș la Mărie Sa, pântru Enache croitoru și pentru fâmeaia lui, Sora, de o am scos din prinsoar[e]. Și așa ne-am pus noi chiezaș pe aceș[t]i oameni[î], când îi va pohti Mărie Sa, să avem a-î da de faț[ă], iar, nefindă 'oam[e]niî de faț[ă], să avem noi chizașii a da sam[ă] di dinșii. Și, pentru credința, ne-am pus și deagitle, mai jos, în loc de peceate, ca s[ă] să crează[ă] or[î] la ce judecat[ă].

Ap[rilie] 3 dni, 7231 [1723].

Eu Radu Căciul[ă], chizaș. Eu Radu Panciova, chizaș. Și am scris eu, Oancea Log[o]f[ă]l[ul] cu zis[a] lor, și mărturisescu².

10.

Pontorile care poftescu și mă rog la cinstitul Sfat ca să facă bine să me să de cumm arat' în jos ; 1728, Fev[ruarie] 1 dni.

1. Pentru cartea de afurisanie, să fie slobod ca să s[ă] citească dup[ă] obiceiul nostru.

2. Să să scrie o carte la Nedelco pentru un zapis dă 1000 dă lei, care i-au dat Pană fratele Mihalciî, ca să iă bani dă la Dumitru Ghizdavețu, dă la București, să să protăștăluiască cu tărie la Nedelco, ca să aducă zapisul, iar aici, la cetaate, și să-l dea la mână jupânului Mogoș Vasilie, și să-ș iă bani

¹ N° 710. — Dimitrie arată în grecește că a luat și două risuri de hîrtie ordinară.

² N° 713.

căți va fi dat la Mihalcea pentru acelu zapis, și săntu suptu peceate, pân o veni poruncă dă la Măriia Sa ghinărarul.

3. Să mi să dea un adistațion pecum Pană aū mărturisit pecum acelu zapis iaste dat la Nedelco Bunbacarul, și tot la acest adestațion să-m mai adevereaze și

4. pentru 2 cărți ce scriu dă la Cernavod[a] pecum mă-se diiat[ă] nată (*sic*) n'aū făcut, numaī la duhovnic a zis să spue a feciori pentru t¹ 1000, ce aū avut cu dobândă, bani ai ei, la Istratie Liptcanul și la frate-său, să fie ai fetei cei mai mici, care o aū căutat-o la bola ei ani 6 p[o]l [=jumătate], iar frații să n'aibă treabă cu acești bani.

4. Pentru memoria mea (*sic*), jupăneasii popii Alexe, precum aici acum n'are cu cine să i să caut[e] dreptatea, p[ă]ntru zăstrile ei, care jăluește că Mihalcea aū murit, și Pană aū fugit, și, unde va fi luminat[ă] porunca Mării Sale, să fie și frații, ca să i să caute dreptatea ei,—rugându-se ca să i să dea și un cinstit adistațion dă la cinstitul Sfat, precum i s'aū găsit și lăzile stricate, dup[ă] ce s'aū făcut Mihalcea, frate-său, stăpân la bolta lui Enache Papa Alexe, unde era lăzile ei, cu hainele și cu arginturi și scule dă auru. Ce or mărturisi cu sufețele lor că aū avut la aceale lăzi ce s'aū găsit stricate.

5. Pântru cărți, deac'a fi cu voia cinstitului Sfat, ce să mi să dea, să le ducu mai curându, dup[ă] cum și Măriia Sa ghenăralul aū scris.

[V°:] [Șters:] Pontorile care mă rog Mării Sale județului și la tot cinstitul Sfat.

Mă rog Mării Tale doamne Andreiaș, ca să faci bine să isprăvești scrisoarea lui Nedelco și adestaționurile care semnez înlăuntru, și pentru mine, și pentru lăzile dumneaei jupăneasii a jupânului Enache, pentru dășchisul lăzilor; și pentru câte mă am rugat, sileaste dă-m isprăveaste ca să mă ducu, că sântu trei luni dă cându lipsescu dă acasă, și eu voi forte mulțumi, și voi plăti Mării Tale, și voi rămănea gata spre slujba dumitale.

Al dumitale plecat și gata spre slujbă:

Radul Drăgoi Găleşăscul¹.

¹ N° 711.

11.

† 1728, Mai 24. Fost-am noi aceștia care mai jos să vor iscăli, anume la socoteala lui Ion Stoenel, din preună] cu Văsiș Romcea și Vlad Țiganul. Așa am aflat noi prin spusese lor: întâi, au rămas Vlad ca să dea 552 bani o[rți?], și iar lei 2 pentru o cheltuială, în Iaș, iar, al doilea, pentru o Țigancă care o a dus aceștii mai sus zis, au rămas să jure Vlad că n'au zis că le va plăti, să-ș aleagă cu Țiganca care o a dus, iar, pentru nește împrumutări ce au dat Vlad, t[a]-l[er]jū 1, ban[i] 58, să aibă Vlad a-i dearea.

Eū Radul Dumei acīasta am aflat. Eū Dumitru Ionașu, mart[ur]. Eū Ion Grid, mart[ur]. Eū Stancīul Șetrarul am aflat¹.

12.

Și eū Todoran Zelinca dat-am acestū zapis al mieū la cīstit[ă] mânia dumisale jupānului Morcăș Vognărū, precum să s[ă] știi că eū așa m'am prinsū īnnaintea dumisal[e], īntr'un an să nu beaū vin, nicī rachiū, nicī miedū, ci, viīndu-m betejal[ă], de la Dumnezăū, la betejal[ă] să beaū cu socoteală, câte pățānelū, iar, afar[ă] din betejal[ă] nicī de cum. Iar, de m'ar afla dumnealū ca s[ă] beaū vin, rachiū, miedū, dumnealū să fie volnicū cu acīastă scrisoare a mea, fār de nicī-o judecat[ă] să mă bage īn obeade, și să m[ă] bage și īn temnița cea rea, și 100 de lopățū la cur, și dumnealū să aibă a mă țānea īn temniță numai cu pit[ă] și cu apă, un anū. Pentru că eū așa m'am legat īnnaintea dumisale și īnnainte la oameni bun[i] care mai jos să vor iscāli anume, ca s[ă] fie zapisul mieū īn tot locul și la fieștece judecat[ă] credincīos. Și am pus eū degetul mieū mai jos, īn loc de peceate.

1730, 17—.

¹ No 719.

Eû Todoran Zalinca m'am prins pre ce scrie mai sus, și am voitû.

Eû Todor Nan (?), mar[tur].

Și am scris eû, Radu Log[fât], cu voia lui,
și sânt și mar[tor].

[V°:] Des Todoran Sellincka Schein, 1730, die 27 Juli, hab im die 2 Gulden gelihen, welche seiner Mutter gezahlt hate ¹.

13.

† Dumital[e] jupun Moarcăș, sãn[ă]tate și tot binele poftescû de la miloștivul Dumnezeû ca să-ț dăruiască, împreun[ă] cu toat[ă] cinstită casa dumital[e]. De vei osteni dumneata a întreba și de noi, cu mila lui Dumnezeû ne aflămû sãn[ă]-toș. Altă, nu avuseiû a lungi a scrie dumital[e], făr cât mă rog dumital[e] pentru baniî de la Ion Grid, să-m[i] isprăvești, cum va face, să-mi dea baniî, să nu mai umble cu alte vorbe; că eû, cât va veni aici în țar[ă], nu-l voiû aștepta nici-o zi, ci-l voiû apuca cu mar[e] strânsoar[e], deaca nu faci dumneata de aciia, să scoț[ă] baniî, — că ajungă de cându mă poartă tot cu vorbe! Ci de aciasta mă rog dumital[e], să-m trimiț răspunsul cât de curândû, că dumneata mă minț că no pot să-m scoț baniî, și im scrie nepotul Stae că, ce aû fostû, țe-aû plătit tot, și înc[ă] im scrie că am rămas domnelor de la împărțeală fl. 85, și zice că vor să-m vânză sculile de aciia, să dea baniî; și aceșt[i] ban[i] ai miei stau jos! Ci de aciasta, cum zicu, să-m trimiț răspunsul, și așa să-i spoî lui Ion, să nu-i pae glumă, cândû va veni în țar[ă]; iat[ă] și dumneata să faci bine, să spuî dumnelor, să nu-m[i] vânză sculile, pân voiu scoate baniî de la Ion. Aciasta am scris. Și fiî dumneata sãn[ă]tos wr Xē [= de la Hristos], amin. Sep[temvrie] 7, 1^e 7240 [1731].

A dumital[e] de bin[e] voitoare: eû, Anușca.

[V°:] Întru cinstită mâna dumnealui jupânului Moarcăș de la Brașov, cu multă sãn[ă]tate să se dea.

[Pecete galbenă, ruptă ².]

¹ N° 723.

² N° 724.

14.

De D[umne]zău înălțatului și prea-cinstului, depreună a tot Sfatului, m[i]l[o]stivilor miei cinstiți domni, cu mare plecăciune și cu multă cinste mă închin Mărilor Voastre.

De vreme ce, cu m[i]la lui D[umne]zeu și a prea-cinstului Sfat, am fost miluiți și rânduiți la acăstă slujbă a protopopiei după petreacerea din lume a părinților noștri, și acum foarte mă rog Mărilor Voastre ca să nu fiu uitat de cătră bunătate și bun ajutoriul cinstului Sfat, ca, după înțelepciunea și buna chivernisire a Mărilor Voastre, să să isprăvască și acest lucru al protopopiei.

Că iată ce răspand oam[en]i noștri, cățva protivnici, de zic așa : că, de ar avea cinstitul Sfat v'o putere, ar pune în Scaun pre cel ce l-au rânduit a fi protopop ; iară să cunoaște cum că nu poate cinstitu Sfat : de aceia nu puneț în Scaun pre cari Măria Voastră l-ați ales.

Și așa zic că ei au putere a pune pre al lor protopop, pe popa Radu, și multe cuvinte protivnice îm zic mie, nu de față, ce pe de latură, — nu numai popa Radu și popa Petcu, Mogoș, Duma, Radu Pricop, Costandin Dan, Petcu Inașu, goci-manul, Enachi Calabreză, Dumitru Hărsă, ce și muerile lor, încă și Toma, cumnatu popei Rad[u].

Aceastea îm zic, că sânt protopop săsescu, și eă am vândut cinstitul Sfat biseareca lor și pe Romăni (*sic*) din Șchea, și, toate căte nu pot ei isprăvi, eă le stric.

Până și la Țar[a]-Rumăntescă (*sic*), la D[o]mnii și la Vlădicii și la boiară, astă vară m'au părăt acei mai sus ziș, căt era să-m pierz puțină milă ce am de acolò ; dară, astă toamnă, mergând eă înaintea acelor mară la Bucureș[i], și cunoscând adevărul și puterea stăpăniei Mărilor Voastre, minciunile lor s'au astupat, și toată cinstea și m[i]la ce am avut, o am dobândit iarăș.

Așijderea iarăș, având mare nădejde de sumeție cu Climent Ribniceanul, și lui au scris acea pără, ce e zisă mai sus, și el încă are gând rău asupra mea, după ce să va face episcop și va apuca să ne stăpânească, și în tot chipul și acum să

silescu, neputând cu Măria Voastră să-m[i] facă mie afurisanie și răutate.

Nici popă, nici dascal, nici ai bisearecii, nici cei de afară nu-m dauă nici-o ascultare, și în slujbele biserecești ale protopopiei tot pop[a] Radu face și să amestecă; încă cu mare sumeție, și el învață pe toț, nici cum de mine să nu asculte niminî.

Să adună ei, acei mai sus ziși, sânguri, și să închid în sf[ă]nta bisearecă, și să sfătuescū ei acolo, sânguri.

Ce faceț Măria Voastră? Bine să scrie cinstitul Sfat la Sibii, la cei mai mari d[o]mnî, unde va socoti cinstitul Sfat, încă și la Măria Sa D[o]mnii grofu Nogagheșu de Ghebernie, marele-județ d[o]mnului Samuil Herbetu, ca să să isprăvască acest lucru al protopopiei, la un feali, ca să nu să laude protivnicii în sumeția lor.

De aceastea avui a mă jălui cinstitului Sfat, și m[i]la lui D[umne]zeu fie cu Măria Voastră, cu tot cinstitul Sfat, spre ajutori și întărire, și spre surparea a tot protivnicul, văzut și nevăzut.

Smeritul și plecatul a tot cinstitul Sfat:

Luna Mart 10 dni, anul 1737.

Popa Theodor de la Șcheaî.

† Veți a ști Măria Voastră că, după ce să va hirotonisi episcop Climent Răimniceanu, apoi îș va lua slobozenie și voe cu scrisoare de la Măria Sa cinstitul director comendiri-ghe-neralu, ca să ne fie și noao Vlădică, după pofta Șcheailor, și să silescu cu toți ca să să facă și pe aici obiceiuri preoților, cum sânt la Munteanî, și ne vor strica foarte rău. Ci să apucați Măria Voastră, mai nainte să isprăviți cu d[o]mnii directoru, fiind țara aciasta a Măriilor Voastre, mai mult să nu-î dea episcopului voe și slobozenie; numai aceaste trei să aibă slobozie (*sic*):

- 1) Să iă un taler poclonul vlădicescū, de popă.
- 2) Când va lipsi v'un popă, să-l hirotonească Sf[i]nția Sa.
- 3) Și să-l pomenească bisearecele după legea noastră.

Cum aū fost obiceiul din bătrânî la toț Vlădicii.

† Măcar că auz că vin uniî, de să fac a să pleca Măriilor

Voastre, dară să nu-î priimiți cu tot dinnadinsu, că cu mare fățarie vin, și acel gând aū, cum, prin zăbava uitării lucrând ei, să vă pomeniți Măriile Voastre biruiți, — că nu încetează, și cei de aici, și cei de acolò, a nu lucra.

Acum s'aū apucat de lucrează cu Mitropolitul Sărbilor, prin Cămara cea noao a Beligradului și a Timișvarului, ce să zice: jiliriko napcione (*cu litere, așa!*).

[V°:] Prea-înnălțatului, prea-cinstitului Sfatū, cu multă plecăcune și cu mare cinste să să închine¹.

15.

Luminate și înnălțate prințipe a Țării-Rumăneșt[i], D[oa]mne, D[oa]mne, al nostru de bine făcătorī.

Omenia și îngăduința acelor vreadnici măi de aduce îndrăznire și leanievie celo[r] datornici. După care, necum să-ș plătească datoria cea d'intăi, ci iară alte capete de iznoavă încarcă. Așijderea facem și noi, care avem să mulțemim și și să ne plătim de multe faceri de bine care am avut întru anii trecut, și de la luminata fața Mării Tal[e], și de la răposaii D[o]mnii ai țării D[o]mnii Tal[e]. Nemulțemind și neplătind, pentru neputința noastră, ne plecăm de iznoavă și încărcăm datorie cu datorie, foarte bine văzând că mărirea și grația Mării Tale pe a celor răposaii cu mult va să întreacă nevrednicia noastră, ca acelor datornici ai Mării Tale, și ne foarte rugăm să nu te înduri de cetatea noastră și de vecinătatea. Bine ne aducem aminte ce ne-ai răspunsū de curând; iară ne iaste în ștință marea vrednicie cu care Măria Ta ești un D[o]mnū (vreadnic) (*sic*) cinstit, nici ne rugăm de alt[ă], fără să ne laș Măria Ta, din vinuril[e] țării, pe banī gata, atăta făr cât vor putea fi și oaminilor celor supuș ai Mării Tale. Că nici nă stă, de spre partea noastră, de acīasta nimic înpotrivă, și ne ajunge atăta facere de bine, măcarū numai de s'ar măi lărgi de spre Măria Ta opreala cea foarte strămtă. Acīastă plecăcune a noastră și rugă-

¹ N° 726.

minte va da înaintea Mării Tale, după zisa noastră, din cuvinte, preotu Todor, pe care ne rugăm cu plecăciune să-l ascuți după grația Mării Tale, și să nu-l laș fără de ispravă, den luminata față. Ne foarte rugăm. Acăsta acum. Lăsăm pe m[i]la lu D[u]m[ne]zău să păzească D[o]mnia Mării Tale.

A dooa, în știința facem luminatei fețe Mării Tal[e] pentru ceale ce s'aū primejdut acel smerit preot, anum[e] popa Todor, de aici, de spre preoții și norodu său, de s'aū lipsit de un an de bisearca lui și de venitu lui, și nu putem priceape pe alt mai pe largă a știință pre Măriia Ta, fără pentru pizma, că el, ticălosul, destul îl știm, că cu dreptate le-aū slujit și legii în multe rînduri le-aū ajutorit, și nici-un lucru prost de dănsu nu putem afla. Din tinerețele lui până la bătrânețe, de când slujește, sânt mai bine de 30 de ani; și noi ce le poruncim, pentru pacea, nu vor să ne asculte. Ci păcat iaste, Măria Ta, a lipsi de aici un om harnic ca acesta; numai ne rugăm foarte Mării Tal[e] să nu te îndur[î] de el, ci s[ă] le porunceșt[î] acestora, ca să fie preotu odihnit și în pace la biseareca lui, fiind Măriia Ta și titor aceștii sf[i]nte biseareci, că iaste zidită de la înălțatu Scaunu D[o]mniei Mării Tal[e]. Făcând Măriia Ta și acest bine, pentru rugăciunea noastră, vom mulțami Mării Tale, că și ei acolo să rănescă, în țara Mării Tal[e], și, aū cu voe, aū fără voe, le cată să asculte. Iar și pricina cestui lucru al Șcheilor, bine îl știe și d[u]mnealui Dudescu Vel Log[ofăt], și mai bine va înștiința pe Măria Ta¹.

[Concept. Pe altă foaie, întâiul concept, cu litere latine și ortografia ungurească².]

16.

Cumnate Opro. Să ostenești să te duci cu acăstă țuduliță la feciorii Volfoae în Tărgul Grăului, să le spuî că mu-

¹ Teodor a fost făcut preot la 1721 (Stinghe, *Ist. bisericești*, p. 56). Dar aici e vorba de «gîlceville ce s'aū făcut de popa Todor» (*ibid.*, p. 110 și urm.). Scrisoarea trebuie pusă apoi în legătură cu documentul precedent.

² N° 578.

mă-sa aū murit la Iunie 15 zile, și eū am fostū atuncī, am fostū la Pătruburg (*sic!*), și aū murit în casa prințipulū Costandin Antohie, și la moarte eī aū chiebat pe un popă săsescu, și aū venit și un notareș înpărateșcu, și aū scris tot ce s'aū aflat: banī, scule și altele, și li-aū pecetluit cu pecetea înpăratească, dāndu-le în samă Mării Sale, și scriind, cānd va veni vre un fecior, să le deah. Ci să le zică să vie mai în grab[ă], că așa aū lāsāt și mumă-sa, ca să le iā feciorī și fete, că mulți s'aū ispitit să le iā de la prințipul, darā nicī cum n'aū vrut să le dia. Căci Măriia Sa știe familiia dumealor. Ci pot face să mulțamiască, că, de ar fi murit airea, nu s'ar fi ales nimic.

Iul[ie] 5, 1743. Prot[o]prez[viter] Efstatie Vasilievici,
manu propria¹.

17.

† Dat-am carte noastră dā judecatā luī Petco Eneșoiu ot Brașov, avānd întrebăciune de faț[ă] înaintea noastră cu fie-săū Petco, care Petco fie-săū a fost dat jalbā la Măriia Sa Vod[ă] pentru zestrile mume-siī, zicānd că, însurāndu-s[e] tatā-săū a doara, i-ar fi prăpădit zestrile mumă-siī, și Măriia Sa Vod[ă], după jalba luī, aū rānduit pā Tudor Slăvesc[u], copilul din cas[ă], și cu luminat[ă] cart[e] Mării Sal[e], și i-aū adus pā amāndoī de fațā înaintea noastră, și așa s'aū învoit eī între dānșī, și aū dat Petuco (*sic*) Eneșoiul fie-săū vie p[o]g[on] p o[l] [=jumătate], cea aū în dealul Cernăteștilor, și i-aū dat și o păreche de pistoale cu tocūrī, și aū dat și zecfuiul[a] și trepădul copilulū den casā. Drept aciia, am dat aciasta cartea de judecat[ă] luī Petuco Braș[o]vean[ul], ca de acum înaintea să aibā pace de cătrā fie-săū, Petco. Aciasta scriem².

Ap[rilie] 21 dni, 1753.

A. biv Vel Sārd[ar].

† Dup[ă] cum am văzut și scrisoare fie-săū de așăzământu.

¹ N° 727.

² N° 731.

† Scrisoar[e] car[e] mi-ai trimis, o am priimit, şi toate am înţeles pentru fratel[e] nostru, că au avut necazū multū, şi l-au oprit pentru ca s[ă] nu meargă la Țarigrad, şi dumniata te-ai făcut chezaş pentru el, şi ai dat şi zapis. Noi foarte îť mulţămim de dragostia şi de fac[e]ria de bine car[e] o faci, şi ai scris că îť este mar[e] frică ca s[ă] nu super[i] capuchael[e]le. Dar noi cu capuchiaael[e]le nu avem nimica, nici la lucrurile domneşti nu n[e] amestecăm, ci el merge după cum ți-am scris; că avem acolo bani de pe un brău, care ştii, lei 1000, şi aparte avem, de pe zăblae, car[e] am trimis, lei 4.000, şi, mai având încă din marfa car[e] am dat-o la Slivin, la un Armian, anum[e] Hasân Hămi, lei 3.000, şi de pe altă marfă încă vr'o 2.000 de lei; car[i] fac cu toť lei 10.000, şi să o iaū de acolo, şi de acolo, dacă va găsi nescăiva coade de samur bun, la chir Cîuboř, să ia vr'o 5.000, şi apoi, cât îi va rămănia, să-i dia la omul dumital e], acolo. Şi, dacă-i va loa, ni-i vei da dumniata aciia, dar, dacă nu va găsi co aciastă marfă, nu va loa, ci, cât ban[i] va avia, așa am dat noi ordin ca să-i dia pă toť acolo, la omul dum[itale]. Şi, ar[e] socotială cu Hagi-Costanda, de 7 an[i], apoi, or[i] să fac[ă] tocmeală cu negustor[i] car[e]le duc marfă la Slivin şi la Țar[i]grad, ca la cătă sumă le va tribui, că eu de aici o gătescu. Asta este toată triaaba lui acolo, apoi, dacă ar fi pentru pricin[ă] de capuchiael[e], au l-o i triimite eu în vederia tuturorŭ omen[i]lor? Căzū şi noi încă mănăcăm sār . . . , l-o i triimite cu altă socotială, dă ne-ar (nu) putea căuta de negoțbriia noastră, dar să umblăm în alte ellia!? Şi zic că eşti la mar[e] ipopsia, ce . . . vorbi nimica; dar acumŭ noi amŭ intrat la mai mare ipopsie, la car[e] nici că ştim ce fac[e]mŭ. Căci ne scrie că, încă după plecăria fratelui nostru, au venit mulți omin[i] de au pohtit chezaşie de l[a] dumniata pentru el. La car[e] multu ne mirămŭ noi, că noi nu ştimŭ acolo, ca s[ă] fie el dator cuiva nici-un ban măcar; că cătă sum[ă] de marfă am loat, toată am plătitu-o cu ban[i] gata. Noi, ştim că numai dum[i]tal[e] îť sintem datorŭ.

Și așa mă rog să-î ție Dumnezeu pă nenumiț[i]. Să-m[i] scrii, cin[e] l-au oprită, și cin[e] au mai pohtit chizășie pentru el. Că noi sintem forte supăraț,— că el poate au loatu de la cin[e]vaș nescaiva ban[i] cu dobândă sau împrumut, și noi nu știm, și el poate că i-au măncat, sau i-au prăpădit, sau au dat cuiva, și s'au măncat, și noi n'avem la știria noastră nimica. Căci că, încă eă fiindu acolo ast[ă] prim[ă]vară, nu mi-au zis nimin[i] pentru el că este cuivaș dator; ci iată că triimetem un omă dinnadinsu cu scrisor[e] asta; să-mi faci bine să-m scrii pă largu toată pricina, că săntem forte supăraț tare. Că noi acum toată taina noastră o dăm cătră dumniata: nu n[e] păzim de nimica ca s[ă] nu-ț[i] spun[e]mă. Apoi, fiinducă au plecat cu chir Enia al dum[i]tal[e], îț va scrie chir Enia, ce triaabă am acolo, daca nu n[e] veî crede pă noi¹.

19.

1759. Sept. 15 ... și tocmire de datorii...

1762, Δεκεμβρίου 18.

† Mergând la Caț:, să mergă la gazdă la Estărgar Ianoș, lângă casă Nemților, în măn[a] dereaptă.

[Socoteală în zloț].

La Țița Pănoe... Baci Coifănar... La Ion Giuvelcă...

1760, Ghen[arie] 26.

Cu ajutor[iul] lui D[u]m[ne]zeu mă am socotit cu taica, și din tot[ă] socotiala au rămas să mai iaă eu de la dum[n]ialui lei noi 1000, adecăte lei o mie tocma.

Și am loat eă de la dum[nea]lui vin buț 9 și butoe 2; căț banî vor prinde la măsur[ă]tor[e] lor, să aibă a-î scădia din suma de sus; apoi, cât va fi preț[ul] vin[u]lui, pă cum l-oî vinde, tot așa să s[ă] socotiască, tot, nici mai sus, nici mai jos; 1760, Ghen[arie] 26.

... Ne am mai dat la Țar[i]gradu lei 26. Am mai dat maicăi, cândă am plecat la Slivin, tl. 200. La chir Dimitrul

¹ Registrul de negustor din 1759. V. n¹ următor.

Vlad, pă ploșce... La ciubuc, la hărtie... Zăblău, coț... Ploșce de 3 cof[e]... La ploșca înșelător...

1760, Ghen. 16. Cu ajutor[iul] lui Dumnezeu avem cu chir Enia în tovărășie bumbac, saci 15¹...

20.

Prea-cinstiților celor de bune și fericite neamuri și ai noștri mai mari poruncitori, Măriia Voastră cinstiț domni ai cinstitului Maestrăt, cu lacrimi și cu multă plecăciune Măriia Voastră ne închinăm.

Noi, eu Dumitrul Hărsu, dinpreună cu feciorul mieu, anume Dumitru, cădem la mila și dreptatea Măriia Voastră, ca să vă aduceți aminte și de noi, de vreme ce am ajunsu la atăta năcaz și pedeapsă, și, cui sântem datorî noi, ne dăm platnicii cu toată bunătatea noastră ce avem, ca să plătim la toți, cine sântem datorî. Dară și dumnealor datornici, la cine sântem noi datorî, să-și aducă aminte și de Dumnezău în ce fel să vinde bunătatea noastră, și pe noi ne ține la închisoare, și pă semne ne poștește toată paguba noastră, cătă să face de toate părțile.

1. Marfa din boltă să va mucezi și să va strica; pagubă va fi.
2. Venitul moșilor acum este și să prăpădește de streini.
3. Fămeile noastre umblă pe ușile altora, fiind lipsite de toate părțile, pecum sântem și noi aici la închisoare.

Pentru aciasta ne rugăm Măriilor Voastre, să vă milostiți pre noi, că și noi sântem de aici, și totu vom să rămănem iar totu suptu ascultarea Măriilor Voastre ca și până acum, după cum am fostu supuși la toate poruncile.

De vreme ce s'aū luotū în samă toată bunătatea noastră ce am avutū, atătū cātū am rămas numai cu trupurile și cu sufletele, păcatū ar hi să ne mai păgubim peste toate și de la marfă și de la moși și de la toate; ci ne rugăm să ne lăsaț afară, și poftim un cinstitū comision, și să ne socotim, și să ne plătim cu toate ce avem, de datornicii, dar să nu perim de toată lipsa, noi aici în chisoare și fămeile și copii

¹ *Ibidem.*

noștri afară, pe ușile altora. Acîasta, și mila lui Dumnezeu să se milostivească cu gândul cel bun spre noi.

Și rămănem mai mici ubligaț ai Măriilor Voastre:

Dumitru Hertă, dinpreună cu feciorul, Dumitru.

Av[gus]tă 14 dni, 1761¹.

21.

1764. Ghen[a]rie. Anum[e] cî-am cheltuit eă de la min[e] pentru Chivuț[a].

... 1 cheptar, f. 6. 1 tivilichie verde, f. 10. 1 deto pes-triț[ă], f. 12. 1 deto belicos[ă], f. 20. 2 rochi cutnie, f. 33, 86. 1 șurț bun, f. 22. 3 deto carton, f. 5, 32. 1 roche șa-malagîa, f. 13, 23. 10 coț belacos[ă]... 10 coț atlază... 2 părechî cizăme roș... 3 părechî condurî, f. 3. 1 colan bun, f. 2, 18. 1 mintie, f. — Cheltuiala la rochi, f. —

1760, Av[gust] 20, datoriia gostinar[i]lor din an[ul] trecut... Blan[ă] de pisic[ă]... La mătăș... La 10 povăr[i] de bum-bac... Arnicî sac 1, cu lei 73...

1761, Mai 7.

Am trimis lui Tudor marfă de l[a] Giurgîul, anume:

Cos[e] lungi 194, căte 33 lei

Cos[e] scurte 100 » » »

Pănză coț 52, căte 8 »

Coț 101, căte 7 »

Coț 282, căte 9 »

Coț 342, căte 10 »

Coț 200, căte 7 »

Mătasă 2, cu lei 22 »

Castar (*sic* = astar) 1 pes. (*sic*) 45².

22.

Eă cel mai jos cu numele iscălit daă scrisoare mea de bună încredințare la mână Mării Sale domn sicritar Marcus Tartlăr, precum ca să știe că am luat în sam[ă] pe fe-

¹ N° 745.

² Ms. IV, U. 3.

cîorul mieu Gheorghe, carele l-am trimis cu neguțătorie la Moldova, la Iaș, și, fiind vr'o poruncă, or pentru dajde, or pentru altele să am a răspunde pentru fecîorul mieu, Ghiorghie. Și, pentru credință, m'am iscălit mai jos, ca să să crează¹.

Brașov, 1788, Oc[tomvrie] 21.

Ioan Vladu.

23.

No. 1. Catastivu de datori ce mi să află la Ardalū, la fitește niguțător, anume de anume, sup număre lui.

1801. Am dat lá kir Georgize Marinovits, am dat la Klus ánúme marfa.

181/3 ólá arnitsi ross, 67, 10 tórt, 6 tzóluri.

1802, Mătoov 19. Am primit din summa, din suma din de-rept, de la kir Scaadrutz, ku kalu din preuna, deplin, f. 443, 40 d.².

Ștucor[i] pânză..., 1 tonă pește³....

24.

Mă închin cu sănătate dumitale, chir Șendruț, și la tot cuprinsu dumitale, vă poftescu fericită sănătate; 819, 13 Oc-tomv[rie].

De alta n'am, fără mă rog să faci bine, să dai la omu meu acesta, acei 14 #, ce am rămas de la Tanciu Aghel Abotă..., că am forte lipsă mar[e] acúma, și, de astă dată, orce mi-î porunci, bucuros voi sluji. Așa mă rog.

Cu acíasta rămân al dumitale de bine voitor și bun prietin, ca unuî frate:

Nicolae Badiu⁴.

¹ No 750.

² De la «1801», cu litere latine în original.

³ Ms. IV, U. 68.

⁴ *Ibidem*.

II. Sătenii Ținutului.

Ar trebui multe cercetări în Arhivele, încă neîndestulător orînduite și catalogate, ale Brașovului pentru ca să se poată înfățișa o icoană ceva mai bogată și felurită a vieții ce du ceaș sătenii din «olat». Așa cum se află însă materialul până astăzi, se poate spune numai puținul ce urmează :

În cele mai vechi timpuri, Ungurii abia dacă se vor fi găsit în aceste sate, și Secuții nu vor fi ajuns încă până la ele. Numărul străinilor a crescut însă foarte răpede în veacul al XIX-lea, și astfel la 1839 erau în cele Șapte Sate 10.218 Români și 9.006 Unguri, iar în 1864, pe lângă Brănenii, 15.191 de ai noștri față de 13.190 de Unguri. Toate încercările făcute în cele mai vechi timpuri de a scăpa de Români din aceste sate, se dovediseră zădarnice¹. Ba încă în unele localități cu poporație săsească, precum era odată Rîșnovul, înmulțirea Românilor puse pe gînduri, și se luă măsuri foarte aspre și nedrepte pentru a împiedeca trecerea pe încetul a pămîntului în minile acestui neam desprețuit, care înainta cu obișnuita lui stăruință tăcută². Dar în cele Șapte Sate nu era nevoie de o astfel de înaintare cuceritoare, căci ele rămaseră până acum vre-o sută de ani ceia ce fuseseră de la început și cum le numiseră totdeauna stăpîinii veniți mai târziu, *Bleschdörffer*, «sate românești», sau, cum se zicea în epoca de limbă oficială latină a evului mediu : *villae olachales*.

Cîrmuirea asupra celor Șapte Sate o are un *șpan*, trimis din Brașov. Altui *șpan* îi sînt supuse alte două sate, așezate unul lângă altul, la o parte : Apața și Crizbavul. Branul atîrna de comandantul cetății. Aceștia sînt dregătorii *domnilor*. Afară de dînsii, vameșii aū drepturi în ceia ce privește alegerea, supravegherea, pedepsirea plăiașilor, ce se alege, în număr de vre-o 60 de oameni, pentru a îndeplini în această parte slujbele la care sînt ținuți, după aceiași veche datină românească, plăiașii de dincolo, ai Țerii-Românești.

¹ *Die Rechtslage des ehemaligen Törraburger Dominiums*, pp. 32-3.

² *Sate și preoți*, p. 104 și urm. Cf. Herrmann, *Das alte und neue Kron-*

În sfârșit Scaunul judecătoresc al *Stadthannului* din Brașov; al judeului chiar, «marele-județ», sînt deschise acelora dintre Romîniî supuși pe cari nu-î mulțamește hotărîrea șpanului. Pentru Zîrnești și Tohanî, altă «insulă», trebuie să se admită împrejurări întocmai ca acestea ¹.

Afară de această cîrmuire adusă prin hotărîrile regale, care, în deosebite timpuri, au dat acest pămînt și acești oameni în puterea Sașilor, trăiesc încă vechile noastre obiceiuri, aceleași în tot cuprinsul Romîniimî. Fiecare sat își are un număr de «dregători» sau «jurați» romîni — odată numărăm cinci — și sfatul «bătrînilor». Ei au dreptul a face unele judecăți, și de la dînșii pornesc toate adeverrile și mărturiile. Cel mai mare din dregători e birăul, numit și aici, ca și în Ținutul bistrițean și în unele locuri din Ungurime, cu acest cuvînt unguresc, ce ținea locul celui vechi de jude, păstrate în Siliștea Sibiiului, de pildă. Poate și aici birăul, judele se alegea în biserică, după o anumită rînduială. El e întărit de «domniî» din Brașov, «Măriile Lor» (acest atribut se întrebuițează mai des și mai jos de Romîniî de dincolo, cari se ieau în această privință după Unguri). Birăul are și dreptul de a hotărî cercetări, care au în vedere alcătuirea mărturieî ².

Cîte un preot, doi, neuniți, stau în fiecare sat. Afară de cunoașterea unui număr de rugăciuni și regule, afară de oarecare știință a cetitului și scrisului, ei nu se deosebesc prin nimic de țărănimea, a căreia păstorire sufletească o au. În fruntea lor stă protopopul brașovean, de care mai ascultă însă și alte parochii: Țințarii, Bodul, Feldioara (în schimb însă, unele sate brașovenesti se pare că nu-î sînt supuse). Dascăl este sau nu-î. Pe alocurea, oamenii au la îndămină și cîte un logofăt, meșter de condei, care face scrisorile, pe care s'ar întîmpla că părintele să nu le poată

stadt, I, p. 128 (an. 1709): Sașii au voie a întoarce prețurile pămînturile cumpărate de Șcheî sau de săteni romîni pe teritoriul lor.

¹ Broșura germană citată; Herrmann, I, p. 64 (an. 1709)

² *Rechtslage* și actele ce urmează.

duce la capăt bun. El strînge veniturile sale, ține pămîntul bisericii și trimete Vlădicăi, — care este une ori cel din Rîmnic, alte ori Mitropolitul muntean sau cine știe ce Sîrb, până, la urmă, după potolirea furtunilor Unirii, rămîne episcopul neunit din Rășinari și Sibiiu, — «banii vlădicești».

Sătenii romîni ai «Ținutului» privesc pe Brașoveni ca pe «domnii lor de pămînt» și pe represintanții regelui. Decî ei li datoresc multe de toate. Anume: dijma sămănăturilor, a albinelor, o dajde pentru oi, alta pentru vițeii, o a treia pentru cășării. Pentru judecăți se răspunde *birșagul*. Se duc la Brașov cară cu lemne. Judele care stăpînește și judele ce a fost, aū dreptul la anumite slujbe. Moara, cîrciuma, muntele, pășunea sînt adesea ale Sașilor, cari le arendează. În sfîrșit, se adaoge un număr de zile de muncă, statornicite de la o vreme la două pe săptămînă, fie cu minile, fie cu cîți boi are fieștecare ¹.

Aceasta e starea locuitorilor vechi și statornici. Ceî cari se așează abia în «Ținut», au altfel de sarcini, plătind birul nunții, cînd se însoară în vre un sat al Brașovului, birul «vaganților», cînd vin ca fugari în ele. Locuitorii așezați în colibe risipite, și nu în sate, de jur împrejurul cetății Branului, pe munte, și numiți pentru aceasta *colibași*, au anumite taxe și datoria de a tăia și duce lemne stăpînilor. Colibașii aceștia sînt mulți: prin 1860, vre o 2-3.000, astăzi ei se ridică la peste 8.000 de locuitori. Dar, fiind mai săraci de cît ceilalți, ei hrăneau mai puțin decît dînșii Vistieria Brașovului. Odată, între 1711 și 1732, se făcuse decî planul de a-i strînge într'un singur sat, sau de a-i da afară.

Mai ales în veacul al XVIII-lea, sătenii aceștia nu sînt ușor de stăpînit. Răscoalele religioase din vremea Unirii, conștiința, pătrunsă până la dînșii, că Împărăția e cu priință față de oamenii săraci și apăsati și dușmănoasă puternicilor cari storc și împilează, îndemnurile ce li vin chiar de la agenții ai Curții, cari merg mai departe decît instrucțiile lor, bucuria cu care Guvernul primește pe cine vrea să fie ostaș,

¹ *Ibid.*, p. 40 și urm.

cătană sau *grănicer*, — toate acestea țin pe oameni într-o neconținută fierbere. Ei nu se mai tem și îndrăznesc orice împotriva unei dominații, care vădit se apropie de sfârșitul ei.

Astfel pe la 1750 Vlădenii, Zîrneștii, Tohani, Satu-noș se privesc ca sate libere și nu vrea să plătească bani, nici să dea dijmă. Sfatul îi silește a se ținea de obicei. Aceasta aduce o răscoală în toată forma. Trebuie să se trimeată împotriva lor o ceată de slujitori ai cetății pentru «a pedepsi pe răsculați cu 25-30 de bețe și a aduce pe căpeteniile legate în oraș». Și istoricul sas de pe acele timpuri urmează astfel: «Aceasta se îndeplini întocmai. Doi dintre cei mai de frunte turburători fură mînați la temniță, osîndiți a primi 25 de bețe și a lucra o lună de zile în contumația sanitară de la Timiș. În acest chip, și Vlădenii și celelalte sate care făceau greutăți, își veniră în minți»¹.

În aceste împrejurări de vălmășaguri, în care se trag clopotele și se aleargă cu furcile pentru a scoate pe arestați, se deosebește mai ales ca ațîțător un anume Pavel Molnar. Pe lângă zgomot, lovituri, opriri a dăjdiilor și dijmilor, țăranii noștri trimet jalbe la Viena tuturor îndurărilor, cerînd a li se da munți și pășuni și a li se ierta taxele, — cum ar fi fost mai bine. Trimeșii lor merg cu această nădejde la Sibiu, la Viena chiar. Nici-o asprime nu-i face să-și piardă încrederea în bunătatea împărătească, și doar li se aruncă în față petecile jalbei rupte și li se făgăduiește regala milostivire a 100 de bețe de fiecare!

Cînd agentul Ștefan Enyedi vine în 1774 cu vești de cătanie, satele se mișcă iarăși, scuturîndu-și lanțurile. Vreau să fie ostași ai Împăratului, numai să scape de domni! O sută șezeci de săteni din Apața cer într'un singur avînt ranița și pușca.

La 1780, în sfîrșit, vechea lor dorință de a se hotări măcar sarcinile, e îndeplinită. *Urbariul* cel nou apare, dar Romîni, îndîrjiți și deprinși acum cu lupta, nu se mulțămesc cu ce scrie în el, și încă mai puțin cu felul cum se aplică aceste

¹ Herrmann, I, pp. 204-5, 207.

scrise de acei cari aveau tot interesul să nu le ție în samă. Șarlatani se mai amestecă, făgăduind să facă jălbi cu izbîndă sigură, și cerînd pentru o binefacere ca aceasta numai suma mică de 1000 de florini. Se reclamă, în 1781, de toate satele la un loc, dreptate, voie de a-și vinde singure rachiul și tot lucruri de acestea. Apața-și alege un jude și doisprezece jurați pentru a o cîrmi neatîrnat; cei din Crizbav încep cu împărțirea pămînturilor, cunoscutul vis de fericire al țeranilor noștri ¹.

Dar peste cîțiva ani, cînd Horia apăru în depărtații munți ai Apusului, Craiul nou de sînge, aici fu liniște. Sașii lăsaseră frîul mai ușor. În curînd, odată cu desființarea iobăgiei, întâia și a doua oară, el cădea cu totul din minile lor slăbite.

I.

† Adec[ă] eū Mărtin dat-am zapisul mieu la mănă cumna-
tului Gherghi văt[afu]l precum să s[ă] știe că-î sântu eū dum[i]-
sal[e] dator f. 150, și mi-aū dat dumnealui aceșt[i] ban[i] toț
gata, și, cîndu s'aū făcut aciastă scrisoare, fost-aū mulți oa-
min[i] bun[i] de faț[ă], car[i] să vor și iscăli mai gîos. Iar
eū Mărtin, pentru mai mare și adevărată credință, mi-am pus
deagetul în loc de peciate, ca s[ă] crează în totu locul și la
fieștece judecată, și locul casî pe sama dumnialui iaste.

Pis [= s'a scris] Fev[ruar] 27 dni, lt. 7203 [1695].

Eū Stoica postăvariul mart[ur].

Eū Rad[ul] Tohaul, mart[ur].

Eū Ianu Soltanul, mart[ur].

Și am scris eū Ion, și sânt mart[ur].

Eū Mărtin snă [= fiu lui] Mărtiniță.

† Pre acest zapis sântu chizaș Ion și eū Dumitru, feciorii
lui Mărtin, ca s[ă] slujim cînd ne va pohti dumnealui, să
plătîm acești bani cu cujba [= slujba?], și bani făr[ă] do-

¹ Herrmann, pp. 450-1; II, p. 261 și urm.

bândă. Și să fim în sama dumnealui. Martor[i] cariî vor iscăli.

Pis az [= am scris eu] diiacon Radu.

Pis Fev[rUAR] 1 dni, 1696 [cifre].

Protopop Văsi, mărt[urIE].

Eu Ion, eu Dumitru Șimanul Oana¹.

2.

† Cinstitu mare[e]județ Andriiaș Reaităr dintru cinstită cetatea Brașovului și a tooată Țara Bărsei, adecă noi bătrăniî den Zrăneștă, înpreună cu deregătorii, scriind cartea Mării Tal[e] ca să vie rudele acestuî omă Vladu Căprițoiului aicea, înaintea Mării Tal[e], iată că, neputând veni, pentru nevoile noastre, iată că ne-amă scris careș pre nume, și mărturisim cu sufletele noastre înna(na)ntea Mării Tal[e]: întâi Radu vătafu iaste verî primariî, feciori din frați, și Dan al lui Coșotă, verî primariî, feciori din frați, și Micu al lui Coșotă, verî primariî, feciori din frați, și Aldimiru Căprițoe, verî primariî, feciori din fraț[i], și Stanciu Căprițoe, verî primariî, feciori din fraț[i], și Oancea Căprițoe, verî primariî, feciori din frați, și Stan Ciocanea, verî primariî, feciori din frați, și Oprea Ciocani, verî primariî, feciori den frați, și Radu Neagăi, văr primare, fecior den fraț, și Vlad Bercea, văr primar, fecior din frați, și Vlad al lui Plumbotă, văr primare, fecior din fraț, și Aldimiru Bucuru lui Dan, văr primare, fecior din fraț, Ionu Bucuru lui Dan, verî primariî, feciori din frați. Și așa mărturisim noi deregători Vlădușcă Sindel, Bucur Dan, Manea Alduli, Stoica Gîrgea, Vlad Barna, și înpreună cu toți bătrăni, precum scrie mai sus, precum sintă rudă acești oameni și alți mulți după aceștea.

Pis m[e]s[i]ța M[a]rț, 11 dni, leat 7210 [1702]².

¹ N° 650.

² Stenner, II, la n° 204.

3.

† Cinstitului și al nostru mai mare și bun priiatin Măria Sa Boartăș Seăiler, marele-giudeț al cinstitei cetăți a Brașovului și a toat[ă] țara Birsei, de la prea-putearnicul și a-toate-țiitoriul Dumn[e]dzău pohtescu să trimită Măriei Tale bun[ă] și fericită săn[ă]tate, întru cinstit și luminat Scaunul Măriei Tale pur[u]rea rog.

După aceasta mă rog Măriei Tale pentru cest voinic al nostru, anum[e] Florea, care i-am dat o fată din casa mea, mă rog Măriei Tale să faci bine pentru cea curvă care a umblat cu dînsul, să trimeț un portari la dînsa, să nu măi meargă la dînsul, că el i-a plătit tot ce a avut la dînsul. Acum tot merge la dînsul de cere banî pentru copil. Ce mă rog Măriei Tale, pentru voia mea, să faci atăta bine, să dai poruncă acei curve să nu măi meargă mai mult la dînsul, ce să-ș caute treaba ei; că ia numai ce s'au legat de dănsul, — că el s'au prins înaintea mea că n'au avut treabă cu dînsa. De aceasta mă rog Măriei Tale. Mila lui D[umne]dzău să fie pur[u]rea cu Măria Ta. Pis [= scris] Ap[rilie] 5 dni, 1709.

Măriei Tale în toat[ă] vreamea gata spre slujbă:

Gheorghită Obrăștin ¹.

4.

Eă popa Stoica dăn Țăntar[î], împreună cu Lupu Boiaru Cămlitu, și cu Bucur Vlădău, și cu Ion Munteanu, și cu Bucur Călător, și cu Mihăil[ă] Glegoț, și cu Șerbu Vadră, și cu Sămion Răducan, și cu Oprea Mihaî.

Dat-am a noastră credincioș[ă] cartea noastră, ca s[ă] fie de bun[ă] și de mar[e] credință la cinstite mănecile Mării Sal[e], cinstiților județ din censtit[ă] cetatea Brașovului, precum să s[ă] știa că am luat noi pe chez[ă]șie noastră de la Mărie Lor pă Stan Bărco și pe Marin Bălcăsoe, de s'au slobozit din prinsoar[e], păn când îi va pohti Mărie Sa ghinăraru și Mării[le] Lor domniî județiî, să fie de față când îi vor pohti la judecat[ă], dar, nefiind de faț[ă] acei oamen[î], să avem noi, chizași lor, a darea sam[ă] de dunșii, și burșag

¹ N° 695.

cu fr. 210. Și, pentru mai mar[e] și adev[ă]rat[ă] credință, ne-am pus mai jos și deagetul, în loc de peceate, ca s[ă] să creaz[ă] în tot locul, la fiice judecat[ă].

Ap[rilie] 24 dni, l' 7217 [1709].

Eū pop[a] Stoica, chezaș.

Eū Lupu Boiar, chezaș.

Eū Bucur Călător, chezaș.

Eū Șerb, Vadră, chezaș.

Eū Semion Răducan, chezaș.

Eū Oprea Miha, chezaș.

Eū Bucur Vlădău, chezaș.

Eū Ion Munteanu, chezaș.

Eū Mihail Gligoț, chizaș.

Ș'am scris eū, Oancea Log[o]f[ă]t, cu zisa lor, și sănt și martur.

[Punere de degete¹.]

5.

† Cînstitului și marel[e]-județ al cînstitiț cetății Brașovului și preaste toată Țara Bărsii, rugăm pre m[i]l[os]t[i]vul Dumnedzeū de s[ă]n[ă]tatea Mării Tal[e], și de toat[ă] cînstit[ă] casa Mării Tale. Dăm știre Mării Tal[e] pentru un om al nostru, t[ă]npl[ă]ndu-s[ă] de aū fost fugit în Țara-Rum[ă]nească, și aū dorit să-ș vie acas[ă], și, neav[ă]nd f[ă]n, să-ș dia vitelor, s'aū dus p[ă] otarul Șinci și au ernat astă iarnă acolo. După aceeaia aū dorit ca s[ă] vie acas[ă], și aū trecut cu vitel[e] p[ă] otarul nostru; dup[ă] aceeaia s'aū sculat Poenari dă ne-aū călcat otarul, și l-aū legat, și l-a dus în Poiana Mărului, și-l țin prinsu, ca să-l ob[ă]giască, și l-aū bătut, dă es[e] mai pre moarte. Și am m[ă]nat 2 bătr[ă]nii ai satului acolo, ca s[ă] vază pentru ce l-aū loat din marginea satului; și l-aū dus legat acolo birăul, și aū dat sama așa, precum căce aū ernat el pre otarul Șinci, va să iă el dă oae căte 5 ban[ă]. Oamenii noștri aū zis așa, că ei bani nu-ī vor da: nu sintem obagi Mării Sale lui Vod[ă], ci sint al cînstitului Svat. Pentru aceeaia, vom da știr[e] Mării Sal[e] județului. Ei aū zis, ce bagă ei samă de Măria Sa județul! Că, d'ar aduc[e] 10 cărți, nu le бага samă. După acia, de pizmă, s'aū sculat de aū făcut toege ca să-l bată. Bătr[ă]nii s'aū rugat să nu-l bat[ă] nejudecat; ei n'aū băgat sam[ă] de aceeaia, ci l-a pus la bătae, de n'o mai fii de vac. Ci-ț dau știr[e] Mării Tale,

¹ No 697.

cu[m] n'eî învăța de acest sărac de om. Mila lui D[u]mneazău cu M[ă]riia Ta, amin.

Al M[ă]rii Tal[e] mic[ă] slug[ă]: Dan, birău, din preun[ă] cu bătrâni din Zrăneșt[i].

A[prilie] 29 dni, l^e 7217 [1709].

[V^o:] Cinstuluî și marelui județ, cu cinste și cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mică, neagră.]

6.

Azū eū popa Matei Tămpia din Turchiși, împreun[ă] cu Ion Văltoar[e] dăn Staril[e], dup[ă] porânca Măriei Sale v[e]l județ Ștefan Filiștah, dăm noi aciastă scrisoare a noastră la mănă dumisale jupănului Gligorie Lazul precum să s[ă] știe că, tâmplându-s[ă] moarte Voicăi Corciuleț, la moartea eiî aū lăsat ia cu sufletul eiî precum să [să] știe că are ia o sum[ă] de bani la jupănul Gligorie. Decî, tâmplându-i-s[ă] ei moarte, și neavând cu ce să o grijască, am mers eū popa Matei la dumnealui jupănul Gligorie și mi i-aū dat dumnealui mie în mănă mea zloți rumănești 10, și, în urmă, neajungând acești ban[i] de pomenă și de serendare, am mersū eū popa Matei, denpreun[ă] cu Ion, la dumnealui jupănul Gligorie, și noi am cerut la dumnealui ca s[ă] ne mai dea bani, ca s[ă] fac[ă] poman[ă] la 6 săptămăni, și să s[ă] plătească serindariul. Iar dumnealui, nevrând ca s[ă] mai dea bani, l-am chemat înaintea Măriei Sale județului, și l-am apucat pe dumnealui pentru toț banii care aū grăit ia la moartea iî, și dumnealui s'aū jurat cu jurământū înaintea Măriei Sale județului și înaintea noastră, precum la dumnealui mai mult decăt 10 zlot, car[e] i-aū dat, și mai sânt la dumnealui 10 lei și 1 zlot, iar dăn porânca Măriei Sale ne-aū dat dumnealui la mănile nostre și acei 10 lei și 1 zlot, ca s[ă] să plătească serindariul și s[ă] să fac[ă] poman[a] de 40 de zile. Iar, adevărat, jupănul Gligorie aū jurat cu juratū (*sic*), precum înaintea Măriei Sale județului, precum aū mai avut la dumnealui mai mulți ban[i] de cum scrie mai sus, și i-au dat dumnealui în mănă eiî, lei 18, și iar s'aū mai jurat înaintea noastră pre-

cum la dumnealui, din ce scrie mai sus, n'aū avut nici-un ban. Acest jurământ s'aū jurat înnaintea mea popei, lu Matei, duhovniceaște. Pentru aciasta am întărit aciastă carte cu pecețele noastre, ca s[ă] crează în tăt locul, și la fieștece judecat[ă].

Eu Pop Matei ot Turchiș { [pun degetele].,
Eū Ion Văltoare
Protopop Florea Băran, iscal [=iscălește].

Și am scris eū log[ofătul] Radu al cinstului Sfat, cu zisa dum[neal]or, și și martor ¹.

7.

† Răjnovū: pop[a] Stoica, pop[a] Lupu, f. 6.

† Tohanu: pop[a] Ion star[ețul], f. 1, pop[a] Brat, f. 1.

Pop[a] Radu Găbănea, f. 1.

† Pop[a] Andre[i]; pop[a] Burcu, pop[a] Radu snă [fiū]
pop[a] Ion, câte b[a]n[i] 50.

Zărnești: pop[a] Vlădușcă, f. 1, pop[a] Mănăil[ă], f. 1.

Popa Dobri, f. 1, pop[a] Vlăduț, f. —, pop[a] Zmădu, bani 50, popa Vlad Dobre[s]cu, ban[i] 50, pop[a] Comșa, ban[i] 50.

Pop[a] Ion Baiu, ban[i] 50, pop[a] Ioniț[ă], ban[i] 50, pop[a] Mănăil[ă], Iun[ie], f. 50, pop[a] Ion zet [=ginere] pop[a] Vlăduț, b[an]i 50.

† Vlădeani: pop[a] Ion star[i = cel bătrîn], f. 1, pop[a] Burcu, f. 1.

† Țânțari: pop[a] Burcă star[i], f. 1, pop[a] Stoica, f. 1.

† Feldioara: pop[a] Ionașcū, f. 1.

† Bodu: pop[a] Marcu, f. 50.

Preajmărū: pop[a] Oprea, f. 1.

† Târlugeani: pop[a] Stan Breace, f. 1.

† Pop[a] Rad[u] Verzea ot Satulungu, f. 1.

† Turchișu: pop[a] Gheorghe, f. 1.

Acești bani, f[lorin] 28, cari săborul nostru cu protopopul chir Florea, ca să dea preotului Statie, și așa aū poruncit

părintele Vl[ă]d[i]ca, să aveț a da aciastă veachie rămășiță, să nu faceț într'altu chipu. În Braș[ov, l¹ 1736, Ghen[arie] 16 dni.

Iereî Radul Team[pea],
prot[opop] al Braș[ovului].

Manu propria.

Acești bani i-au dat părintele protopop Florea în mână popei lui Statie, fr. 28, ce s'au cheltuit pe sama Vl[ă]d[i]căi de la Rămnici.

Popii din Tohan, pop[a] Rad[u] Tătulea de 10 ani, nu dăi dajdea vlădiciască și frate său pop[a] Andrei, iar (?) de 3 ani¹.

8.

Rămășițele ce s'au scos din catastigul prot[o]popi Flori, care preot ci-au rămas dator de bani vladicești, așijderea și de bani de cheltuiala, ce s'au dat lui popi Eustatie, precum le înșămnamu toate pă rend.

Zernești.

Popa Dobra, 1 flor[in], 40 de ba[ni].

Popa Smadul, 1 flor[in], 20 de b[an]i.

Popa Vladuța, 1 fl[orin], 20' de b[an]i.

Popa Vlad Dobrescu, 1 fl[orin], 20 de b[an]i.

Popa Comșa, 1 fl[orin], 20 de ban[i].

Popa Ioan B[]la, 1 fl[orin], 20 de ban[i].

Popa Ionița, 1 fl[orin], 20 de b[an]i.

Popa Emanuil Iuni, 1 fl[orin], 20 de ban[i].

Popa Ioan, ginere lui pop[a] Vladuța, 1 fl[orin], 20 de b[an]i.

Tohani.

Pop[a] Andrei, pop[a] Radul, pop[a] Bucur de patru an n'au plat[it].

Terlungeni.

Pop[a] Stanu, 2 flor[in], 40 de ban[i].

¹ No 481.

Și iare fl[o]r[in]i] 28, ce s'aũ dat la popa Statie, acește restanție trebuie să plătiț voi preoț, cari sãnteț dãtori, cã-s bani vledicești.

Zernești: pop[a] Dobre, zlot 6.

Nicanor Miletcevič,
episcop cruședolschi¹.

[Pecete roșie².]

9.

Prea-cinstiților cei de bune neamuri, Măriia Voastră prea-cinstiț Domni ai prea-cinstitutului maestratũ și ai noștri mai mari stãpãnitori, cu plecãciune Măriia Voastră ne închinãm, noi toți numiți mai jos, și ne rugãm Măriilor Voastre, și poftim ca să ne rânduiț birãu pe Aldimir, iar pe altul noi sãteni nu poftimũ.

Eũ Ion Strãvoiul Zãrnescul.
Eu Stan Tãrãtul.
Eũ Vlad Noghiia.
Eu Aldea Mãrtoiul.
Eu Ion Pãrșoiul.
Eũ Ion Popoceã.
Eũ Ion Dobre.
Eu Dobre sin Dobre.
Eu Dușea Mihaĩ.
Eũ Bucur Gãrnițã.
Eũ Oprea Clincĩ.
Eũ Voina Mãnãilã.
Eũ Toader Mõrariũ.
Eũ Bucur Pitea.
Eũ Vlad Jinga.
Eũ Ilie al Babi.
Eũ Vlad Buzã.
Eũ Gheorghe Munteanul.
Eũ Dobre Neagũ.

Eũ Toader Munteanul.
Eũ Vlad Stroe.
Eũ Stoica Drãgoeseĩ.
Eũ Stanciul Cãprițoiul.
Eũ Enea Nãmãescul
Eã Radu Voiculeț.
Eũ Toma Budia.
Eũ Bucur Pepelea.
Eũ Vlad Coșotoiul.
Eũ Baiũ Șusu.
Eũ Nistor Șerban.
Eũ Mariian.
Eũ Ion Tatu.
Eu Vlad Buzãrlan.
Eũ Ilie Buzãrlan.
Eu Radu Paraschivu.
Eũ Vlad Buzãrlan.
Eũ Radu Buzãrlan.
Eũ Bratu Picicu.

¹ De Cruședol.

² N° 589.

Eû Radu Olteanul.
 Eû Ivan Vîlsan.
 Eû Radu Olteanul.
 Eû Vlad Țenșul.

Eû Ion Zmedu.
 Eû Radu Bădilă.
 Eû Vlad Voicul.
 Eû Alde Voicul.'

Și am scris eû Radul Turcul grămăticul, iar căce am scris aciastă carte, și dacă aû aflatû birăul, au vrutu să mă ucigă de totû, să stric cartea, dar eû am scris cu voia sătenilor ce sânt numiș. Și, aflând săteni, aû sărit cu toți ca să mă scoașă de la bătae. Iar eû, văzând că va să-m iă Ion birău cartea, o'm ruptû, iar săteni de iznoavă aû făcut aciastă carte, și, de-î va pofti cinstiși Domni pe săteni, vor veni și de fașă. Aciasta, și mila lui D[u]mn[e]zău să fie cu cinstiși Domni.

Micî și plecaș noi: Zărnești¹.

10.

Facem știi[n]tare M[ăr]jiilor Voastre, păntu ahest omu, anume Stoica din Cumătra [=dinnu Mă[n]tra?] că mult[ă] gâlceav[ă] face: închide vite din hotarul nostru, și le duce în că[r]cima Cotli, și nu aduce vite din hotarul nostru la noi, ce le ba[gă] în cărcima Cotli și el iă trăsura, și să adun[ă] oameni strein[i] pe lângă el. Și ne-ar fi voia să vie în sat cășaș, să nu mai facă gâlceavă [șters: că aû închis un ștucû de pământ] al satului fără știrea noastră. Noi am rumpt gardul, și noi ne-amû ruga Măriilor Voastre, să aduceșû M[ăr]jiile Voastre pe ahei oameni în sat, căci multă pagubă facu la hotar[u]lu nostru.

Eû birău din Vlădeanî, împreun[ă] cu jurați și cu bătrâni.
 Lun[a] Iun[ie] zil[e] 20, 1761².

11.

Ai Mării Tale mai micî și plecaș. Alta, pen oameni[î] avem pace, iar vite s'aû mai beategit 3, tot la oameni ahei opriș, iar la alți sânt boi, vacile sãn[ă]toase toate.

¹ N° 733.

² N° 742.

Ni-am ruga miliî Mării Tale, oameni cariî sânt sãn[ă]toș, să s[ă] sloboz[eas]că: n'au ce mânca. Porțiounul pocî scoate, ci mar[e] năcaz avem.

Că oameni carele le iaste vitele beteașe, staū departe : cari-s cu boî, cu vacî, cu tot, no-s amestecă c'alte vite.

Luna Iunie zi 20, 1761.

Eū birău din Vlădeanî¹.

III. Bîrsaniî păstorî.

De sigur că din cele mai vechî timpurî păstorîi din Țara Bîrsei treceaū dincoace de munți, pentru a căuta pășune bogate în văile munților și în toată întinderea șesului, până la stufurile «bălțiî» dunărene. Țeraniî noștri îi numiau Bîrsaniî, după numele apei Bîrsa, precum locuitoriî de la Olt erau numiți de ceilalți Romîni Olteni, cei de la Jiiū Jieniî, și așa mai departe. Drumul Bîrsanilor era mai ales prin Țara-Românească, și numai arare ori, prin Secuime, în Vrancea, unde erau alți păstorî, sau prin munțiî Bacăuluî, de unde se putea merge și până 'n Basarabia de astăzi.

Pomenire despre păstorîi bîrsaniî nu se face însă în timpurile mai vechî. Bîrsaniî, lină bîrsană, «oițe bîrsane» — ca în balada Mioriței — nu se înseamnă în răvașele ce trimet Domniî și boierîi noștri la Brașov în veacurile al XV-lea și al XVI-lea.

La începutul celui de al XVII-lea însă, aflăm că Bîrsaniî aveaū toată voia de a colinda și locui plaiurile și cîmpia de la picioarele lor și că pentru această întrebuințare a bogăției țeriî Domniî munteni le luaū o dajde anume. Principiî ardelenî, la cari se plîneră Brașoveniî, nu voiau să recunoască acest drept, de alminterea foarte firesc, și înainte de Domnia prietenească a lui Mateî Basarab se ajunsese la învoiala ca darul în bani, pe care, pentru ocrotire și asigurare, Țara-Românească îl răspundea «Craiuluî» vecin, în sumă de 5-6.000 de galbenî, să fie socotit ca o despăgubire pentru dajdea luată de la Bîrsaniî. Astfel rămîneaū cu paguba, ce e drept, și Bîrsaniî înșiî și stăpîniî lor, Brașoveniî².

¹ No 741.

² *Studî și doc.*, IX, p. 11 și urm. și izvoarele citate acolo.

De la Matei însuși nu ni-a rămas nici-un privilegiu pentru Bîrsanî, cu toate că el trebuie să li fi dat unul.

Se pomenește odată hrisovul pentru Bîrsanî al lui Antonie-Vodă din Popești, al lui Șerban Cantacuzino și al lui Ioan Mavrocordat, pierdute și ele. Numai de la Domnia lui Brîncoveanu, începută în 1688, pornesc știri neconținute și sigure asupra păstoritului în Țara-Românească a ciobanilor supuși Brașovului. Până atunci găsim doar vre-o scutire de bir și de sarcini — ca aceea de la Duca-Vodă, care se tipărește aici, — pentru oamenii de la oile, păscînd în țară, ale vre unui prieten brașovean.

După vechiul așezămînt, care n'a suferit pînă după moartea lui Nicolae Mavrocordat (1730)¹, decî în curs de vre-o sută de ani, nici-o schimbare însemnată, primind numai cîte un adaos întîmplător, iată care era situația Bîrsanilor veniți cu oile pe pămîntul muntean :

Ei pot sta în voie tot timpul ce trece de la Sîmpietru pînă la Sf. Gheorghe, fiind deci îngăduiți ca locuitori aproape statornici ai țerii. În munte, ei nu plătesc nimănuî nimic pentru pășune. Nu se dă nici oierit, nici ierbărit, nici chiar vamă pentru brînză, lîna ce se aduc înapoi în Țara Birsei. Numai cît, atunci cînd păstorii vînd din oile lor la tîrgurile din josul muntelui, ei plătesc vama vînzării în țară (care e în Moldova mortasipia). Stînila de căpetenie le avea acești Bîrsanî pe muntele Buceciului și pe al lui Leaotă (sau Laiotă).

Cu totul altele, mai grele, potrivit cu folosul, sînt îndatoririle Bîrsanilor ce se coboară la baltă. Întăi, ei trebuie să se înțeleagă cu stăpîniî de moșii, în ceia ce privește *adetiul*, prețul pentru pășune. Apoi ei răspund stăpînirii darea pe capetele de oi, oieritul : suma e statornicită de de mult, 10 bani vechi de vită, ceva mai mult de trei parale ; oierul care face numărătoarea și strînge banii, primește și el pentru muncă 10 bani de fiecare turmă. Cînd turmele pleacă în primăvară la munte înapoi, se mai dă un miel de fiecare și cîte 2 bani de cal, — ca despăgubire, ziceau păstorii, pentru că «dă-

¹ Urechiiă, în *An. Ac. Rom.*, XV, p. 817.

rîmă păduri de salcie în bălți pentru hrana oilor lor»¹. Vitele mari și caii sînt scutite de ierbăritul, care apasă asupra «bucatelor» pămîntene. Ciobanii, dacă sînt străini, n'au nici-o sarcină. Brînză nu plătește la plecare, dar cașcavalele ce se vînd, în tîrgurile de la Cîmpina și Văleni mai ales, dau obișnuită vamă a vînzării. Cînd, pentru o pricină oarecare, tunsul oilor se face în țară, la popasurile din Breaza, din Comarnic, vama lînei la ieșire e de 40 bani pentru vechea măsură a povereî. Nu se ia vamă însă pentru pieile oilor sau vitelor moarte. Alte măsuri și scutiri nu se prevăd.

Dar viața țărilor noastre era pe atunci prea zbuciumată ca să se poată ținea în samă toate aceste asigurări. Chiar un Domn bogat, cinstit și omenos, ca Brîncoveanu, era silit une ori să calce pe alături, fără a se mai vorbi de păcatele slujbașilor, care de altminteră nu rămîneau nepedepsite. Astfel vedem că ierbăritul se culege de la turmele ce s'au coborît la baltă. Cei cu scutiri generale plătesc totuși oieritul la trei ani cînd, după o datină ce se întîlnește și în Moldova, chiar boierii erau supuși la dijme ca aceasta. Cînd în 1707, începe a se strînge văcăritul, pe vitele mari și pe cai, Bîrsanii nu pot fi scutiți. Cînd Turcii fac o mare cerere de oi pentru Constantinopol, pentru tabără, pentru cetăți, se ia și de la păstoriî Brașovului a douăzecea parte din turmele lor, și ei trebuie să adauge și cîte trei bani de cap de oaie pentru dusul acelor oi la locul de cuviință. Cînd vin beglicii, oamenii trimiși de Casap-bașa, starostele măcelarilor constantinopolitani, Bîrsanii sînt și ei siliți a li vinde lor întăi, cu un preț statornicit de mai înainte. Scrisorile de plîngerî nu ajută mult. Județul Brașovului, cutare om de cinste și vechi prieten de acolo e scutit, dar ceilalți trebuie să se supuie.

După Nicolae Mavrocordat, Brașovenii se mai putură înțelege trainic și cinstit numai cu Grigore Matei Ghica-Vodă. El apucă însă oieritul crescut — dacă nu-l crescău chiar în-

¹ Privilegiul e păstrat în forma întăririi lui Brîncoveanu, 12 Ianuar 1712 (*Studii și doc.*, V, pp. 351-2) și a lui Nicolae Mavrocordat, 15 Novembre 1719 (documentele ce urmează). Cf. și *Studii și doc.*, V, p. 344.

suși — la 15 bani. După sfârșitul Domniei lui celui d'întăiū, Mihaî Racoviță și chiar Constantin, fiul lui Nicolae Mavrocordat, întrecură marginile privilegiului. Oieritul se ridică la 10 parale sau treizeci de bani, fiindcă era strîns acum de două ori pe an. Și văcăritul fu îndoit, supt Racoviță. Din partea lor, păstorii ardeleni născociră mijloace de a scăpa de sarcini, și ei sînt învinovați că pleacă din țară încă de la începutul iernei, până nu veniaū la turme oierii și cei laltî implinitori de dădii¹.

În 1751-2, Grigore Ghica, întors în Domnie, orînduiește lucrurile, și pentru Bîrsani, și pentru Romîni de lîngă Sibiiū, după vechiul obiceiū. Va fi numai un oierit de 15 bani și numai un văcărit; pe acesta nu-l poate coborî la jumătate de taler, cum i se ceruse, dar îl înjumătățește față de ce se plătise pe tot anul până atunci, hotărîndu-l la 1 «zlot vechiū» sau 22 de parale. Ierbăritul e desființat. Pentru celelalte puncte, privilegiul de la început nu suferă nici-o atingere².

Cînd țara căzu însă pe mîna fiilor lui Grigore-Vodă și, încă mai rău, pe mîna fiilor lui Mihaî Racoviță și a lacomilor Greci țarigrădeni, cari-i stăpîniau și pe uni și pe alții, năpăstuirile crescū răpede și mult. Supt Constantin Racoviță oieritul era în adevăr numai de 16 bani și jumătate, și, la plîngerile din Brașov, se întîmpina că, plătind Bîrsaniū numai 10 bani, Turciū, cari aveau tot mai multe stîne și cișle la Dunăre, nu vor voi să dea decît 8. Suma rămăsese adecă tot cea din privilegiul lui Grigore Ghica, pentru că 1 ban și jumătate era «poclonul de nume». Dar văcăritul ajunsese la nu mai puțin decît 66 de parale, pe cînd trebuia să se dea 66 de *bani*. Stăruințele Brașovenilor aduseră statornicirea din nou a acestei din urmă sume. Ba încă se iertă ierbăritul, în sumă de 40 de bani pe capul de vită sau de cal, și vama de

¹ Obiceiul s'a păstrat însă și mai departe pentru păstorii sibieni, cari veniaū prin Vlcan și mergeaū până la Vodița, lîngă Virciorova, iar «despre toamnă se trag înapoi fără a nu plăti oieritul». La 1784 se hotărește că li se va lua o oaie la sută (Urechia, în *An. Ac. Rom.*, XII, p. 1108, nota).

² Cf. *Studii și doc.*, V, pp. 157-8, n° 105, și documentul din 1752 al lui Ghica. ce urmează.

vînzare, care făcea doi bani de oaie. De văcărit fură iertați doi cai de fiecare turmă, acei cari «poartă odaia dupe oi». Se făgădui o plată bună și dreaptă din partea beglicgiilor.

Ștefan Racoviță, copleșit de datoriile sale și de cele pe care i le lăsase fratele, crește oieritul la 17 bani și jumătate, decî cu un ban, scutind în schimb a zecea parte din oi. El hotărăște chiar că, la *beilic*, se vor da de acum înaintea numai 7 la sută din oile Bîrsanilor, și nu 13¹.

După reforma generală din 1774, se alcătui alt așezămînt, de către Alexandru Ipsilanti; el fu cuprins în condica Vistieriei, dar nu ni s'a păstrat. În el se cuprindeau fel de fel de măsuri, după cele vechi. Dar privilegiul de oierit și văcărit scăzut nu se mai întîlnește. Ipsilanti unificase oieritul tuturora, în sumă de 12 bani numai (120 bani = 1 taler), fără «poclon». Văcăritul rămîne în suma de 66 bani pentru alți «străini», dar se vede că Bîrsaniî izbutiseră a-l scădea pentru dînșii la 33 de bani numai².

Aceasta fu, de acum înaintea, starea de lucruri, căci de la Alexandru Ipsilanti înaintea nu s'a mai făcut nici-o reformă.

În Moldova, datoriile și scutirile Bîrsanilor erau altele. Nu le putem cunoaște după scrisori brașovenești, dar avem alte izvoare la îndemînă.

La începutul veacului al XVIII-lea, cînd putem cerceta și rostul Bîrsanilor în Țara-Românească, erau în Moldova două feluri de Bîrsani, afară de grupe de Mocani care stăteau pe lîngă dînșii. Unii erau adevărații Bîrsani, cari petreceau pe plaiurile Putnei și Bacăului numai nouă din cele douăsprezece luni ale anului și-și aveau gospodăria, familia, neamurile pe pămîntul brașovenesc. Și ei erau scutiți de sarcinile personale ale țerii, ca și Bîrsaniî munteni; pentru oi, ei aveau să răspundă goștina de oi sau oieritul moldovenesc. Această dajde era socotită «de la dzeace bucate un leu» sau 2 parale ori 6 bani de oaie, pe lîngă 1 leu și jumătate

¹ Documentele ce u. mează.

² Urechia, *l. ult. cit.*, p. 395, nota. Cf. *ibid.*, p. 646, nota.

pentru o stîină întreagă. Această «gorștină» și «gorștinarii» ei erau numiți, în deosebi de ceilalți, «bîrsănești»; a plăti numai atît, se chema a plăti «bîrsănește». Adeviul său despăgubirea pentru pămînt se dădea în natură: un miel de turmă. Și încă acest adevi se dădea numai pentru locul pe care se ridica, pentru o vară întreagă, stîina, căci vara li era îngăduit a merge în voie «pe locuri slobode», unde nu puteau face nici-o pagubă¹.

Alți Bîrsani erau așezați numai în anumite locuri, la Soveja, la Răcoasa în Ținutul Putnei, la Cașin, în Ținutul Bacăului; lîngă ei la Bîlca erau Mocani². Aceștia nu mai erau priviți ca «Bîrsani străini», ci ca «birnici pămîntului» pe care fuseseră colonizați, ca «slobozieni»³. În frămîntările ce zguduiau atunci Ardealul, ei socotiseră că e mai priincios și mai sigur a trăi pe pămîntul moldovenesc al lui Vodă. Ei se bucurau de toate drepturile celorlalți Bîrsani, dar aveau și îndatoriri deosebite, pentru folosul mai mare ce scoteau din țară. Printr-o învoială încheiată din capul locului, o *rumpitoare*, ei se învoiseră a da cu toții, în locul birului, suma de 3.000 de lei vechi pe an. Ea se împărția, se cislua între păstori de către Vornici lor: unul la Soveja, cellalt la Cașin. Acești Vornici aveau și putere de a judeca, afară de întîmplări de furt și de omor, cînd hotărîrea și pedeapsa o hotăria de-a dreptul Domnul.

Bîrsanii de țară erau scutiți de podvoade, de cai de olac — de toată slujba drumurilor, musafirilor, dregătorilor în călătorie și ștafetelor, decî —; dar, în schimb, trebuiau să gătească vestitele lor «care mocănești» pentru nevoia Domnilor: cînd veniau, cînd plecau, cînd se strămutau sau făceau trimeteri. Țiganii lucrau neconținut la aceste care, și Soveja se certa adesea cu Cașinul în ceia ce privește datoria fiecărei așezări în această privință. Alte ori erau gilcevi pentru oi

¹ *Studii și doc.*, VI, p. 313, n° 714; p. 333, n° 876; p. 334, n° 882; p. 388, n° 1347-8; p. 436, n° 1638; pp. 440-1, n° 1659; p. 443, n° 1672. Cf. situația păstorilor din Cîmpulung, *ibid.*, p. 434, n° 1635.

² *Documente Callimachi*, II, p. 88.

³ *Studii și doc.*, VI, p. 441, n° 1659.

furate. În sfârșit, nu lipsia la Cașin neînțelegerile cu egumenul mănăstirii lui Gheorghe Ștefan, pe pământul căreia se așezaseră.

*

Acești coloniști ardeleni, cu zeghe albă și căciulă pătrată, mare, cari nu s'au schimbat ca îndeletnicire, port și datini până în ziua de astăzi, își treceau vremea și-și câștigau hrana numai cu păstoria de oi, cu îngrășatul porcilor, cu căraușia poate. Bîrsanul și Mocanul vindea oi, brînză, cașurî, lînă, cergî, burcî. Se coborau călări cu aceste mărfuri până la Galați chiar, și ei neguțau de o potrivă pe un mal și pe altul al Milcovului; Turcii din Focșani, salhanagii în legătură cu Constantinopolea, cumpărau foarte mult de la dînșii ¹

Și Domniî moldoveni se înfruptau, ca și cei din Țara-Românească, la cîștiguri în afară de îndatoririle scrise. Astfel, pe la 1740, Constantin Mavrocordat făcu gorștina Bîrsanilor tot de 4 parale de oaie, ca și a celorlalți locuitori, și mai impuse și o răsură — pentru strîngători —, și anume 10 bani. Goștina ajunsese pe la 1780 a fi numai 10 bani de oaie. Dar plîngerile judeului și Sfatului din Brașov nu ni s'au păstrat și pentru aceste încălcări ².

*

Între anii 1761 și 1767, Curtea imperială stăruia cu cea mai mare energie pe lîngă Turci pentru ca, atît în Moldova, cît și în Țara-Românească, să nu se mai facă greutăți «Bîrsanilor străini». Se pare că, și de o parte, și de alta, Domniî îi cam năcăjiau la vămî, «adetiuri» și dăjdi pentru a-î face să se așeze în țară. Porunci se căpătau, dar ele nu folosiră mare lucru.

Cînd, după pacea din 1774, Împăratul își avu agenții sta-

¹ *Ibid.*, p. 212, p. 231, n° 190; p. 294, n° 592; p. 313, n° 708-9; p. 322, n° 790; p. 333, n° 876; p. 334, n° 879; p. 334, n° 881; p. 363, n° 1134; p. 369, n° 1188; p. 381, n° 1296; p. 385, n° 1326; p. 388, n° 1346; p. 389, n° 1352. 1354; p. 389, n° 1355. 1359; p. 400, n° 1488; p. 401, n° 1493; p. 405, n° 1530.

² *Ibid.*, p. 340, n° 936.

tornici, cu caracter consular, în amîndouă principatele, cel d'întăiū dintre dînșii, Raicevich, înnoiește după douăzeci de ani plîngerile de altă dată. El izbuti să înlătore în Moldova abuzurile cu adetiul, pe care-l luaū și beșleaga de Fălciū, și Vlădica de Huși, și toți moșierii prin pămîntul cărora treceaū păstorii, unele vămî nedrepte, ca aceia pe hainele Bîrsanilor, precum și cumpărătura cu de-a sila a beglicgiilor. Austriacii nădăjduiau chiar să capete de la Poartă de-a dreptul scăderea oieritului și gorștinei de oi pănă la 8 bani pre oaie. Privilegii solemne din partea amînduror Domnilor hotărîră lucrurile în dezbatere, la 1785³. Dar multă vreme încă asuprirea Bîrsanilor fu unul din punctele de plîngere cele mai obișnuite ale Puterii ce stăpînia dincolo de munte.

Pe vremea cînd Știrbei-Vodă era Domnul muntean, deci prin anii 1850, păstorii ardeleni plătiaū Vistieriei oierit și, pe lîngă el, *cornăritul*, care făceaū la un loc 80 sau chiar 100.000 de lei pe an. Mai tîrziu numele vechi dispărură, și darea pentru folosirea pămîntului de pășune ajunse o simplă taxă modernă. Ea se hotărește și astăzi în tarifele sau învoielile de vamă cu Austro-Ungaria.

I.

[Matei-Vodă către județul Mihaî.] Cătră aceasta-ți dau știre Domnia Mea pentru cinsti[a] carte ce mi-ai trimis dumneata, dă toate înțeles-am Domnia Mea pre rîndu, și foarte-ți mulțemescu domnetal[e], căcî nu sântem uitaț cu scrisoarea puerura de cătră dumniata. Alta, pentru obagie dumnetal[e], Bucuru, cu frate-său Stoea, făcut-le-am Domnia Mea cartea Domnie Meal[e], și l'am dat și omulu Domnie Meal[e], să lă iă toate oile de la Pan[ă] Căpitanul, carel[e] au fostu oiar, păn la un miel. Altu, nici-o pag[u]bă să n'aebă dă cătră

³ Hurmuzaki, VII, pp. 26-7, 37, 39, 41, 426, 435, 437, 444, 448-9; Raicevich, *Osservazioni intorno la Valachia e Moldavia*, Napoli, 1788, Appendice. Cf. și Hurmuzaki, *Fragmente*, V.

nimenea. Aceasta-ți facu știre Domnia Mea. [7152 [1644],
Februarie 12.]

[Pecete rotundă ¹.]

2.

† La al nostru cinstit și de m[i][o]stivul Dumnezeu dă-
ruit vecin de aproape și ca un părinte, jupan Mihaiu biv județ
a marelui cetății a Brașovului, pac[e] și săn[ă]tate pohtescu
dumnital[e] și a toat[ă] cinstit[a] casa dumnital[e]. Alta, să verii
pohti dumneata aștirea dentr'acoc[e], cu mila lui Dumnezeu
Măria Sa Domnu nostru iaste săn[ă]tos și veasel; noi încă
ne aflăm cu săn[ă]tate pre lângă cinstite speatel[e] Mării
Sal[e]. Alta, de scrisoare ce ne-ai trimis dumneata, cu dragă
inemă o'mu priimitu, și de tooate amu înțeles, scriindu-ne
dumneata pentru rândul oilor dumnital[e]. Decî, cu scrisoarea
nu putem lungi, ce vei înțelege dumneata den cartea Mării
Sal[e] Domnu nostru și den omenii dumnital[e]. Decî, nici de
acuma înaintea să nu fim uitați de scrisoarea dumnital[e].
Iar noi încă, de ce vom putea, vom fi gata a sluj[i] dum-
nital[e], ca unui priiaten al nostru. Acîastă puțin[ă] scrisoare
a noastră să aile pre dumneata săn[ă]tos... Pis [= scris] Maî
1 dnă, v^t 7161 [1653].

† Maî mic fratel[e] dumnital[e] și vecin de apropiat[e]:

Radul Vel Com[i]s.

[V°:] † La al nostru bun priiaten și vecin de aproape și
ca un frate, dumnealui jupan Mihaiu biv județ Brașovului,
често дати еѣ [= cu cinste să se dea.]

[Pecetea obișnuită ².]

3.

Mlstiiu bjiu Io Duca Voevod i gspru zemli vlahiscai. Да
даѣт ѣѣѣѣѣѣѣѣ ѣѣѣѣѣѣѣѣ ѣѣѣѣѣѣѣѣ [= am dat Domnia Mea
această poruncă a Domniei Meale] lui Hărman Mihaiu, Bra-
șoveanul de la cetatea Brașovului, de la Șchiai, ca să aib[ă]

¹ N° 335.

² N° 629.

a-ș ținearea la oile lui, aici, în țeara Domnii Meal[e], șapte cîobani; însă să fie oameni striini, bărseani, den Țeara Ungurească, făr[ă] bir și fără nici-o gălciavă. Iar omenî de țeară să nu fie nici-unul. Dup[ă] cum s'aũ adevărit cu bună adevărință și cu mare prinsoare dennaintea Domnii Meal[e], cum să-i fie cîobaniî lui toț streini, iar de cătră Domnia Mea să fie aceștî cîobaniî în pac[e] de bir, și de seamă și de alte dăjdî, căte sânt preste an în țeara Domnii Melea, de nimic să n'aibă nici-un val și nici-o băntuial[ă], de cătră nimenea. Așijderea, poruncescu Domnia Mea și voao, slugilor Domnii Meal[e], cariî veț fi semaci într'acel județ, și voao altor slugî, cariî cu ce slujbe veț umbla, deaca veț vedea aciasta carte a Domniî Meal[e], iar voi toț să vă feriț de aceșt[i] cîobani, să le daț bun[ă] pac[e] de toate, cum scrie mai sus. Că, cine le-ar fac[e] vre un val preste cartea Domnii Meal[e], rea scărbă și certare vor petreace de cătră Domnia Mea. Iar, de nu s[ă] va ținea precum s'aũ adevărit și se-au prinsu denaintea Domniî Meal[e], ci s'ar afla între cîobaniî lui vre unul să fie om de țeară, pentru unul ca acela să nu fie scutiț nici ciialaltî, ci să dea și seamă, și oile lui încă să nu le aducă în țeara Domnii Meal[e], ci să lipsească den țearî. Pentru că așa s'aũ prinsu dennaintea Domnii Meal[e]. Иѣсѣааи рѣкѣ сѣрѣмѣи [=s'a scris cu mîna Domniei Mele]. Pis Noem[vrie] 26 dni, 1° 7184 [1675].

[Pecete octogonală.]

[Monograma.]

[V^o.] Hărman Mihaiu¹.

4.

Io Costandin Voevod bj. mlstiũ gsdnũ zemle vlahiiscoe.
† Cinstișilor și ai noștri de bine voitori, dumnealor tot Sfatul cinstitei cetăți Brașovul. Sănătate și tot binele poftim dumneavoastră de la Dumnezeu. Cartea ce aț trimis dumneavoastră, ne-au venit, și, de săn[ă]tatea dumneavoastră înțelegând, ne-aũ părut bine. Alalte căte ne-ați scris dumneavoastră,

¹ N° 347.

am înțeles, cum că au venit oamenii dumneavoastră, cari
sânt cu oi, aici în țara noastră, de s'au jăluit cum că li s'au
luoat acum cîtăva sumă de oi. De aciasta veți ști dumnea-
voastră, că noi n'am fi poftit să să iă de la nimeni nici-o
oae, numai de mare nevoe și de mult păs ce au fost asupra
țărăi, n'am avut ce face. Că ne-au venit poruncă de la În-
părăție ca să dăm 20.000 de oi de treaba Înpar[ă]ții. Care
puteți socoti dumneavoastră, că 20.000 de oi nu iaste puțin
lucru și, cunoscându că nu iaste cu puțință ca să să poată
plini aceaste oi numai de la țar[ă], pentru mare păs s'au so-
cotit ca să facă ajutor și oamenii de țara dumneavoastră,
pentru ca să să rădice acest greu. Măcar că nici atâtea oi
de multe de la dănșii nu s'au luoat, ce de la toți oamenii
țărăi Ardealului, căți sânt cu oi aici în țara noastră, s'au
luoat 1000 de oi, adecă după scrisoarea oiarilor de astă
iarnă, cătă sumă de oi s'au aflat peste tot hotarul țărăi
dumneavoastră, așa s'au socotit, de s'au rănduit să dea pentru
o sută de oi o oae. Care ce să cunoaște, și ce lucru mare
iaste, căce au dat la o sută o oae?! Măcar că nici de atăta
n'ar fi mai avut nici-o supărare, ce, de mult păs ce venise
asupra țărăi ne miram ce vom să facem! Ce ne-au că-
utat a pune de au ajutat cu toții, căți au avut dobitoace
pe locul țărăi. Iar pentru aciasta ce s'au mai jăluit oamenii
dumneavoastră, cum că le-au luoat și 5 banî de oae, de
aciasta veți ști dumneavoastră, că porunca noastră au fost
să iă numai căte 3 banî de vită, pentru plata banilor celor
ce au dus oile până le-au dat în seama Casap-bașii. Iar ca
să iă cate 5 banî, n'au fost cu știrea noastră, ce iat[ă] că
acei 2 banî ce au luoat mai mult, am pus de au apucat de
Ivan Căp[i]t[anul], care au strănsu oile, de i-au întorsu înapoi.
Care s'au făcut t' 15, și iat[ă] că s'au trimis cu omul dum-
nealui județului. Ce dumneavoastră îi veți lua, și veți da
oamenilor de la cine s'au luoat, iar pe acesta, pe Ivan Că-
p[i]t[anul], nu numai căci l-am scos den Căpităniia ce era,
ce încă va păți și mare nevoe, căci au făcut peste porunca
noastră. Însă dup[ă] fapta lui el pedepsa îș va lua. Iar
oile ce au luoat, a să mai întoarce înapoi nu să pot, că

s'au dat de cătăva vream[e] în seama oamenilor Casap-bașii. și s'au și dus cu dănsle; ce n'avem ce face. Iar pentru Drăghici Spătariul, câte ne mai scrieți dumneavoastră și pentru dănsul, cum că face multe supărări oamenilor de țeara dumneavoastră, și au mult val, făcându-le feliu de feliu de obiceiuri, — de aciasta deaca am înțeles den cartea dumneavoastră, unele că aceastea, iat[ă] că am rădicat și pre Drăghici Spăt[ariul], să nu mai fie nici-un ispravnic la Cămpina, și de acum nu vor mai avea oamenii dumneavoastră nici-o supărare. Că noi unile ca aceastea nici de cum nu le suferim, ce pururea poftim ca să avem cu dumneavoastră bună vecinătate și priitinească dragoste, și așa voim, că și oamenii dumneavoastră să aibă bun traiu în țara noastră, și ni să pare că nu vor mai avea de aceaste supărări. Ce înțeleasem acum că au avut aciasta. Și fiț dumneavoastră sănătoși.

Ap[rilie] 17 d., 7204 [1696].

De bine voitor dumneavoastră :

Io Costandin Voevod.

[V:] † Cinstiților și ai noștri de bine voitori, dumnealor cinstitul Sfatul al cinstitei cetăți Brașovului, cu săn[ă]tate să să dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

5.

Cinstite al nostru bune vecine și priiatnice, dumneata ju-păne judeațe, sănătate și tot binele de la a tot putearnicul Dumnezeu poftescu dumitale.

Cartea dumitale de la sluga dumițale, cu cinste și cu dragoste o am luat, și, de bună sănătatea dumitale înțelegând, ne-am bucurat. Caria în lungă vreamă a fi întreagă și cu norocir[e] de la Domnul Dumnezeu poftim. Alalte câte dumneata ne mai scrii, încă am înțeles. De care lucru foarte ne-au părut și ne pare rău de supărările și nedreptățile oamenilor dumneavoastră ce au avut aici, de unii și de alții: unii tră-

¹ No 352.

gându-le bucatele, alții luându-le bani afară den socoteală și den obiceiul. Însă, săvâi că dumneata, acestea ce ai os-tenit de mi-ai scris mie, și Mării Sale lui Vod[ă] încă ai scris, de ai dat în știre, iar încăș și mie, mi-au fost pren puțință, n'am pregetat a nu grăi Mării Sale. Care lucru nici Mării Sale nu i-au părut nici un bine de unele ca acestea ce să fac. Pentru că porânca Mării Sale, nici au fost, nici iaste să să facă unele ca acestea, să să iă cel[e] ce nu iaste obiceiul și direptatia; ce n'avem ce face deaca vreame ce așa sânt slugile! Măcaru că mi să pare că ca acestea nici într'o țeară, nici la un loc nu lipsescu: jafuri și mănăcături de oameni răi ca aceia. Unde și aici, că nu sânt de aceia, nu tă-găduim. Derept aceia, unii ca aceia cine au fost de au um-blăt într'acest chip, înțelegându Măriia Sa Vodă, și necinstei cum li s'au cuvenit au luat, unii încă și den deregătoria lor au scăzut și, cui ce au luat fără cale, ca să întoarcă înapoi, au porâncit Măriia Sa. Iar, precum am zis, ca aceia răi, ni-căiri în lume nu lipsescu. Că iată și vremile și oamenii acum s'au iuțit foarte: poate fi căci și stăpânitorii și putearnicii cei mai mari cer mai mult și afară din obiceiul și socoteală vor să iă, și așa urmează și alalte necuvioșințe și pagube mai multe la norod. Însă, cât dară pentru aciașta cu oa-menii domneavoastră, mai multe nu lungescu, de vreame ce den cartea Mării Sale lui Vodă, ce răspunde dumitale, mai pre largu vei înțelege dumneata, și de la sluga dumitale așij-deria. Și iarăș și de acum înnainte, întru ceale ce ne vei pofti dumneata și va fi pren puțința noastră, în lucruri cu-vioase și direapte, gata sântem pururea a sluji dumneavoastră, ca unor buni vecini și buni priateni. Și mila lui Dumnezeu să fie tot cu dumneata den toată voința poftim.

Al dumitale de bine voitori priatin și vecin, și gata pu-rurea a sluji:

Constantinus Cantacuzenus.

[V^o.:] Cinstitului și noaă bun priatinului și de aproape vecin, dumnealui jupânului Ioanes Mancoș, marelui-județ al cinstitei cetăți ai Brașovului, cu cinste și cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

Anno 96, die 2 Maj, Stolnikul Koztandin Schreiben wegen unser Wallachen.

[Pecete neagră, octogonală, cu vulturul bicefal, coroana împărătească și literile : «C[on]st[antin] C[an]t[acuzino]¹.».]

6.

Cinstit al nostru bună vecin și priiaten, domneata ju-păne judeațe, sănătate și tot binel[e] de la puternicul Dum-nezeu pohtimu dumitale.

Cartea dumitale de la slug[a] dumitale cu dragoste o am luat și, de bună s[ă]n[tă]tatea dumital[e] înțelegându, ne-am bucurat. Carea în lungă vream[e] a fi întreagă și cu norocire de la Dumnezău pohtim. Alalte încă, câte dumneata ne mai scrii, am înțeles. De car[e] lucru foarte ne-aș părut și ne pare rău de supăr[ă]ril[e] și nedreptățile oamenilor dumneavoastră ce au avut aici, dă unii și dă alții,—unii trăgându-l[e] bucatel[e], alții luundu-le banii, afară den socoteală și den obicei. Însă, săv[ă]i că acestea ce ai ostenit dumneata de mi-ai scris mie, și Mării Sal[e] lui Vod[ă] încă ai scris și ai dat în știre, iar încăș și mie, cât mi i-au fost pren puțință, n'am pregetat a nu grăi Mării Sale. Care lucru nici Mării Sal[e] nu i-au părut nici, etc. [Întocmai ca a lui Constantin.] Ap[rilie] 19, 1^a 7204 [1696].

Al dumital[e] de bine voitori și gata a sluji :

Mihai Cantacuzinò.

[Pe o foaie adausă:] 2 ban[i] ce s'au luat mai multu de la oamenii dumneavoastră, care au făcut t¹ 15, scoțându-i duple porunca Mării Sal[e] lui Vod[ă], i-am dat în m[â]na omului dum[i]tal[e], ca să-i aducă la dumneat[a].

[Adresa ca la aceiași scrisoare.

Pecete ca aceia, brună, cu inițialele : «Miha Ca[n]ta[cuzino]².».]

¹ N° 656.

² N° 660.

7.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnu zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vrea-mea de bine voitoriū, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeū. Cinstită cartea dumital[e] o am luat — și de săn[ă]tatea dumital[e] ne-au părut bine. Alalt[e] ce ne scrii dumneata, pentru oile dumital[e], cum că au apucat oiarii pe oamenii dumital[e] de le-au plătit de oerit, de aciasta vei ști dumneata, că, estimpu fiind al treilea an, și pentru mare păs al săracii de țări, s'au socotit cu tot Sfatul nostru ca să dea cu toți oerit estimpu, și așa și sfeat-nicii, cinstiți boiari noștri, toț au dat oerit, ce s'au socotit, și pentru alți priiaten[i] cari au cărți, să fie în pac[e] de oerit, ca să dea estimpu, să ajute pe săraca de țar[ă], iar la anul și la celalalt an vor avea oile dumital[e] pac[e]. Aciasta, și[i] mila lui Dumn[e]zeū să fie cu d[u]mn[ea]ta. Dech[emvrie] 30 d., lt. 7207 [1698].

De bine voitor dum[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu mult[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, roșie ¹.]

8.

Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zemle vlah[i]scoe.

† Cinstitului și al nostru vechiū priiatin, dumnealui jupănul Ghiorghe ce au fost județ la cetatea Brașovul, săn[ă]tate și tot binel[e] pohtim dumital[e] de la Dumnezeū. Cinstit[ă] cartea dumital[e] ce ne-ai trimis cu gineril[e] dumital[e], jupănul Țaco Gheorghe, ne-au venit, și de sănătatea dumital[e] ne-am bucurat. Alalte ce ne-ai scris dumneata și ne pohtești ca să nu uităm prieteșugul cel vechiū ce am avut cu dum.

¹ N° 360.

neata, de aciasta nicî am uitat, nicî vom uita prieteșugul dumital[e], că dumneata ești al nostru vechiu și bătrîn priiatin. Pentru vitel[e] dumital[e] ce ai aici în țar[ă], oi, te rogî ca să ți le ertăm de oerit. De aciasta vei ști dumneata că oerituril[e] s'au vândut de iaste acum o lună; de ne-ai fi pohtit dumneata mai de nainte, am fi făcut dumital[e]. Iar încăși iat[ă] că am făcut dumitale carte, de acum înaintea să aibă oile dumital[e] câte scri în carte, bună pace de oerit. Aciasta, și[i] mila lui Dumnezeu să fie cu dumn[ea]ta. Dech[emvrie] 4 d., 1° 7214 [1705].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V^o.:] † Cinstitului și al nostru vechiu priiatin, dumnealui jupănul Ghiorghe, ce au fost județ la cetatea Brașovului, cu multă săn[ă]tate să dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

9.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnu zeml. vlahiscoe.

† Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealui jupănul Andreiași Reiter, marel[e]-județ al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate pohtim dumital[e] de la Dumnezeu. Cartea ce ai trimis dumneata, au venit, și de sănătatea dumital[e] ne-au părut bine. Alalte ce ne-ai scris, am înțeles, pentru bucatele Șcheailor, ce au aici în țar[ă], cum că au băntuială de erbari și de vameși, și zici dumneata că n'au fost obiceiău. De aciasta noi atăta știm că numai Șcheaii carii ș'au ținut dobitoacele în munte, la stăni, de le-au îngrășat și iar le-au dus înapoi, aceia ș'au plătit numai adetul muntelui, precum s'au putut tocmi la stăpăni moșii, iar erbărit și vamă n'au dat. Iar cei ce le-au coborât la vale, la câmpu, de la aceia au luat și vameșii vamă, și erbarii erbărit. Și[i] așa am poruncit și acum, și vameșilor, și erbarilor, pentru bucatele Șcheailor ce vor fi în munți, să le dea pac[e], precum au fost obiceiăul; însă numai

¹ N° 392

ce vor fi ale Șcheailor, iar nu și ale altor oameni de acolo den Țara Ungurească. Iar pentru cei ce-și vor fi coborât vitel[e] de la munți mai la vale, aceia-și vor da și vama și erbăritul: precumu-și plătescu oile de oerit, își vor plăti și alalte dobitoace de erbărit, fie Șcheau, fie cine va fi. Iar cui nu va plăcea așa, iaste pe lesne să nu-și mai aducă bucatel[e] să le hrănească aici în țară, ce să și le ție acolo. Aciasta acum, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Iul[ie] 9 dni, lt. 7214 [1706].

De bine voitor dum[i]tale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupânul Andreiaș Reiter, marel[e]-județ al cinstitei cetăț Brașovul, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

10.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zemle vlah[i]scoe.

† Cinstiților și ai noștri bunî priiatenî și vecinî de aproape, în toată vremea de bine voitorî, dumnealor tot cinstitul Sfat al cinstitei cetățî Brașovul, sănătate și tot binele pohtim dumneavoastră de la Dumn[e]zeu. Cinstită cartea dumneavoastră, ce ați trimis, ne-aū venit, și, de a dumneavoastră întreagă săn[ă]tate înțelegând, bucuratu-ne-am și am dat laudă lui Dumn[e]zeu. Alalte ce ați scris dumneavoastră, am înțeles, cum că ați înțeles dumneavoastră că aici în țara noastră au eșit o dajde pe dobitoace, ca să dea tot omul, și ne pohtiți dumneavoastră, pentru oamenii de țara dumneavoastră ce aū dobitoace aici în țară, ca să nu să supere. De aciasta creadeți-ne dumneavoastră că cu tot adevărul zicem că noi sântem ceia cariî mai mult am vrea și am pohti să nu să supere, necum aceia ai țării dumneavoastră, ce s'ar fi aflându aici, ce nici pământeanii noștri; dar ce să facem? Pentru multele păsuri și mari cereri și greale porunci ce avem de la cei ce ne stăpănescu, care unul Dumn[e]zeu știe în ce greu ne aflăm și

* N° 393.

cu câtă datorie s'au încărcat cîastă biată țară, pentru aceia s'au făcut socoteală cu tot Sfatul boerimeî țării noastre, de s'au scos aciastă dajde de dobitoace, găsindu-să cu socoteala ca aciasta iaste și bună dreptate la toți, nu să face nimănuî nici-o strămbătate, făr căt, cine căt dobitoc va avea, să și-l plătească, precum s'au rănduit. Și așa s'au socotit tot omul, orî pămăntean, orî striin, căț să vor afla ca să aibă dobitoace în pămăntul acesta, să ajute cu toțiî la aciasta, ca să să poată rădica păsurile și poruncile stăpănilor ce ne sânt asupra: începând întăi de la noi înșine, vitele noastre ce avem, domnești, le plătim, și toți boiarîi cei mari, și mănăstirile toate, și arhieriei, și toți, de la mare până la mic, cum am zis dumneavoastră mai sus, nimănuî măcar o vită nu să scutește. Însă, măcar că însuși noi ne plătim dobitoacele noastre ce avem, și alalți boiarî toți, iar încăș pentru dobitoacele ce sânt ale dumnealor judeților și ale dumnealor fălnogilor, am poruncit să le dea pace, de vream ce așa s'au socotit, ce vor fi dobitoace boerești, cum ale gubernatului și ale altor boiarî, neamiși mari, să nu să supere. Și așa împreună vor fi nesupărate și ale dumneavoastră, judeților și ale fălnogilor, iar alalți mai prostime, căți să vor afla în pămăntul nostru cu dobitoace, vor să dea toți: nu să poate într'alt chip. Căci nu doar că sânt trecuți dencoace acum de curănd, ce de cătăva vream să află veniți și așazați aici în țară, și să hrănescu și ei bine, ca și cești pămănteanî. Ș[i] veți ști dumneavoastră și aciasta că cei ce ne stăpănescu, ne și mustrează, și ne zice că aici în țara noastră s'au strănsu atăta sumă, și den Țara Ungurească, și den alte părți, și, pentru acest nume mare ce s'au făcut că e țara aciasta plină de om, cu atăta mai mult și stăpăniî cer căt nu iaste pen puțință, și obiceiaiurile ce aveam mai denainte, de să știia ce da țara pe an, le-aū stricat pe toate și le-aū înălțat, — căt numaî Dumnezeu cel milostiv să dea puteare săracilor pămăntului acestuia! Pentru aceia s'au socotit, la un păs ca acesta să ajute cu toțiî. Și, după aciasta, dănd Dumn[e]zeu să mai răsflăm, nu vor mai avea de aceaste supărări, nici aceștea de țara dumneavoastră, nici pămănteanî noștri. Ș[i],

cu acîasta sfârşind, mila lui Dumn[e]zeu să fie cu dumneavoastră.

Pis u [= scris la] Târgovişte, Ghen[arie] 13, lt. 7215 [1707].

De bine voitor dumneavoastră: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Cinstiţilor a noştri bunî priiatenî şi vecinî de aproape, în toată vremea de bine voitori, dumnealor tot cinstitul Sfat al cinstitei cetăţi Braşovul, cu multă sănătaate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

II.

Mlstiu bjiu Nicolae Alexandru Voevod zemli ungrovlahiscoe ДАКАТ ГСКАМИ [= am dat Domnia Mea] tuturor Şcheailor de la Braşov ca să fie volnicî cu acîastă carte a Domnii Meale de să aibă aici în ţara Domnii Meale a ţinerea oilor căte vor vrea şi să le pască de toamna până primăvara, la Sf[ă]ntul Gheorghe, cînd şi ducă ei la munte în Țara Ungurească, orî pe moşia le domnească, orî boerească, orî megieşască, şi să n'aibă nici-o opreală de niminea. Numai şi ei să aibă a-ş păzirea vitele, să nu strice niscai pînî sau livezî sau alte bucate ale cuiva. Şi, pentru adetul moşii unde-ş vor băga oile în baltă, sa aibă a să tocni cu stăpănul moşiei după cum le va fi obiceiul. Şi, cînd i-ar lovi vremea rea de iarnă primejdioasă, să aibă a-ş băgarea oile în baltă, orî pre a cuî moşie s'ar întâmpla, şi să nu aibă nici-o opreală de niminea; numai să aibă a-ş darea oeritul domnescă după obiceiul lor, de oae căte bani 10, şi de numărătoarea oiarilor, de turmă par[ale] ban[î] 10, iar de altele de toate să fie în pace. Şi ciobaniî carii vor avea pre la oile lor, fiind oameni strein[î], din ţara lor, încă să fie în pace de Vel Seamă şi de toate dăjdiile şi orânduialele, orî căte vor eşi peste an de la Visteriia Domnii Meale, de nici-unele, nici-un val şi nici-o băntuială să nu aibă, — după cum scrie şi hrisovul răposatului Antonie-Vod[ă] şi hrisovul răposatului Costandin-Vod[ă] Brăncoveanu, şi hri-

¹ N° 394.

sovul răposatului fratelui nostru Ion-Vod[ă], care le-am văzut Domnia Mea la mâinile Șcheailor. Așijderea și pentru vitele lor de oi și de berbeci, care vor fi ale lor bucate de casă, când vor vrea să și le ducă la casele lor, în Țara Ungurească, de acealia să nu dea vamă. Și care dintr'acești Șcheeni ar ținea stîni vara pre munții cariî cumpără dupre la boeri, de vor face totu cașcavele (*sic*), iară nu brănză, acealia cașcaveale de le vor vinde în târg la Cămpina, aū la Văleani, sau măcar ori în ce târg, să-și dea vama. Iară, făcându-să totu brănză, și vor vrea să o ducă la case[le] lor, în Țara Ungurească, de acealia să nu dea vamă. Și, pentru turmele de oile lor, cînd vin primăvara de la cîmpu și trec la munte, să aibă a da vameșilor câte un miel de turmă, și să-și iă răvașul de seamă, să-și treacă oile cu pace. Și pe căți cai vor avea la turmă, să aibă a darea de cal par[ale] bani 2. Iar, de s'ar întâmpla vre unora dintr'aceștea a le fi oile șchiope sau beteage, aū vor fi apele mari, de nu le vor putea trece în sus, ci le vor tunde aici în țară, la Breaza aū la Comarnicū, sau măcarū unde s'ar întâmpla, acea lână, de vor vrea să o ducă la casele lor, în Țara Ungurească, să dea vamă de povara de cal ban[i] 40, după obiceiău. Iar, pentru pieile oilor celor ce le vor muri de iarnă aici în țară, și vrînd să și le ducă la casele lor, în Țara Ungurească, de aceale piei să nu dea vamă. Însă, care vor fi din bucatele lor, iară nu de la alții luate, ca să facă meșteșug, să nu dea vamă. Și pentru Șchei cariî tăn stăni în munții Buceciului și în Muntele lui Leaotă, în hotariu Dămboviți, și-ș vor pogorî bucatele lor, de le vor vinde, — de aceale bucate cînd să vor tocni cu negușitorii, de vor da vama cei ce cumpără, Șchiei să aibă pace. Iar, de nu vor da vama cei ce cumpără, atunci să dea vama Șchei. Și în ce județ să vor vinde aceale bucate, la târgul acela ce va fi într'acel județu, să dea vama. Numai Șchei să poarte grija, să facă știre vameșilor, ca să știe de la cine vor lua vamă. Și pentru buțile cu vin, care es de la viile lor de aici din țară la Cîmpina, și din Cămpina pun vinul prin burie, de-l duc în Țara Ungurească, să aibă a darea vamă, de calul împovăratu cu vin, câte breni

10, iar de bute să nu dea nimic. Iară, de nu vor fi din vilelor, și vor fi luate de la alții, să aibă a-ș darea vamă după obicei. Și, pentru vitele lor, de boi i vaci, ce au în Țara Ungurească și le ducă de le pască pe pământul Țării, și iar le ducă înapoi, acealia încă să aibă pace la erbărit. Așijderea și pentru Șcheaii cari cară pește cu carul de la baltă, au de prin târguri, și-l ducă în Țara Ungurească, să aibă a darea vamă, de caru cu pește bani 70, și de calul în-povărat cu pește, câte ban[î] 7, iar mai mult, nu. Și de fumărit încă să aibă pace, după cum au avut ei obicină și cărți de la răposatul Șerban-Vod[ă] și de la alți răposați Domni. Iară mai mult val sau băntuială, afară din obiceiurile ce s'au zis mai sus, să nu aibă. Așijderea și în urma Domniei Miale, pre care va aleage D[o]mnul D[u]m[ne]zeu a fi Domn și stăpănitoriu țării aceștia, încă îl poftim și-l rugămu întru numele Domnului și Măntuitorului nostru Iisus Hristos, ce iaste întru Troiță slăvit, ca să înnoiască și să întărească cartea aciasta, pre tocmealele și așezământurile ce s'au zis mai sus, ca și a Domniei Sale mile și drease încă să fie bine cinstite și în samă ținute, și D[o]mnul D[um]ne[zeu] să-l ție și să-l păzească într'a sa Domnie cu lină pace și fericită viață. Și am întărit cartea aciasta cu totu Sfatul cinstiților și credincioșilor boerilor celor mai mari ai Divanului Domniei Meale. Pan — Vel Ban, i pan Radu Popescul Vel Vornic, i pan Iordache Crețulescul Vel Log[ofăt], i pan Dumitrache Ram[a]dan Vel Spătar, i pan Grigorie Vel Vistier, i pan Manulache Vel Clucer, i pan Iordache Stama[ti] Vel Postelnic, i pan Nicolae Ruset Vel Păh[arnic], i pan Matei Crețulescul Vel Stolnic, i pan Costandin Băleanul [Vel Comis, i pan — Vel Slugeari, i pan Barbu Merișanul Vel Pitar, și ispravnic Costandin Văcărescul] Vel Log[ofăt]. Și s'au scris cartea aceasta, în anul al doilea din Domnia a doao, aici în orașul Scaunului Domniei Meale, în București, de Anghelache Logofețelul ot Târgoviște, mesița Noem[vrie] 15 dn., vleit 7228 [1719].

Io Nicolae Voevod, mlstiiu bjiu g[o]sp[o]daru.

Iordache Crețulescul Vel Log[ofăt]

ИОРДЪ ТЪН [ПРОЧТОХ = a cetit].

Costandin Văcărescul Vel Log[ofă]t, procît. [=am cetit].
[Copie contemporană, cu literele inițiale cu chinovar ¹.]

12.

† Cinstiți ai noștri priateni și vecini de aproape, dumneata Herbet, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, împreună cu tot Maistratul, de la milostivul Dumnezeu sănătate întreaga și tot fericitul bine poftim să trimiță dumneavoastră. Cartea ce ne-ați trimis dumneavoastră, ne-a venit, și, pentru bună sănătatea dumneavoastră, ne-a părut bine. Ceale ce ne scrieți dumneavoastră, am înțeles, și, căt pentru oiritul oilor lăcuiitorilor acei părți cari vor erna aici în țară, mai mult nu avem aici a lungi, de vream ce s'au dat răspunsul la trimisul dumneavoastră, și de la dănsul veți înțeleage dumneavoastră. Aciasta, și fiți dumneavoastră săn[ă]toși.

Av[gust] 3 d., lt. 7253 [1745].

Al dumneavoastră de bine voitoriu și vecin de aproape:

Io Costandin Voevoda.

[Pe plic:] † Cinstiților ai noștri priateni și vecini de aproape, dumnealui Herbetu, marele județ al cinstitei cetăți Brașovul, și cu tot Maistratul, cu bună sănătate să să dea.

[Pecete cu bour și cu vultur și legenda: «Io C[ostandin] M[avrocordat] V[oevod], 1733².»]

13.

Io Grigorie Ghica Vvd. bj. mlst. gspdaru zeml. vlah.

† Cinstitului și al nostru de bine voitoriu, domine Closios, județ al cetăți Brașovului, și la a tot cinstitul Sfat, dă la milostivul Dumnezeu sănătate pohtim dumneavoastră. Cartea ce ați trimis, ne-a venit, și ceale ce scrieți, am înțeles, pentru Bărseani cari vin dă ernează cu oile aicea în țară. Ce ne pohtiți ca să dăm poruncă să nu să supere dă cătră saigii înpărătești, ca să le iă oile în sălă, ci să să tocmească cu

¹ Stenner, V. — După altă copie, în Stinghe, *Ist. besearicet Șcheailor*, p. 165 și urm.

² Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 250-1.

preț, să cumpere numai oile ce vor avea dă vânzare. Dă aciasta veț ști că, încă până a nu ne scrie dumneavoastră cartea, am poruncit la toți ispravnicii, ca să le aibă grijă și să nu îngăduască ca să le iă cinevași oile în silă, ce cu bună tocmeală; dar și acum de iznoavă am dat poruncă ca să aibă purtare de grijă și să nu îngăduiască pe saigii să le iă oile cu sila și fără dă tocmeală, iar, dă le va face cinevași din saigii vre-o supărare, să nu-î îngăduiască, ci să-î trimiță aicea la noi la Divan, ca să-și afle dreptatea, scriind pentru aciasta și vechilul dumnealui Casab-Bași Agăi la toți saigii, ca să să ferească să nu iă nimănuî oile cu sila, ci cu preț și cu tocmeală. Dar și dumneavoastră să dați poruncă oamenilor dumneavoastră, Bărseanilor, ca să nu tănuiască oile ce vor fi având dă vânzare, să le vânză la alții neguțtori mai în urmă, pentru că, din poruncă împărătească, toți alți neguțtori sânt opriți, nimeni să nu cumpere oi, până nu să va împlini suma oilor câtă iaste a să cumpăra pentru treaba împărătească. Și, urmând într'acestași chip, nimeni nu vor avea nici o supărare, iar, dă va avea vre unul vre-o supărare, de către cinevași, să vie să dea jalbă la Divan, și-și vor afla dreptatea. Aciasta, și fiți dumneavoastră sănătoși.

Mart 11, 7257 [1749].

Al dumneavoastră dă bine voitoriū:

Io Grigorie Ghica Voevod.

[V°:] Cinstitului și ai noștri dă bine voitori, dumnealui Closios, județul cetăți Brașovului, și a tot cinstitului Sfat, cu sănătate să să dea.

[Pecete cu boul, vulturul și Io G[rigorie] Gh[ica]¹.]

14.

† Cinstiților și ai noștri buniprietenî și vecinî de aproape, dumn[e]ta domne Closius, județul c[i]nstitei cetăți a Brașovului, și la tot cinstitul Sfat, dumneavoastră de obște, cu mult[ă] săn[ă]tate închinându-mă, rog pre atot puternicul

¹ Bibl. Ac. Române, documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, p. 251.

Dumnezeu ca să v[ă] dăruiască în viață întreagă și fericită săn[ă]tate, învrednicindu-vă a prăznui Învierea Domnului nostru Is[us] H[ri]s[os] într[u] mulți ani. Prietinească cartea dumneavoastră bucurându-mă am luat, și ceale ce scrieț dumneavoastră, am înțeles. Cartea ce aț scris dumneavoastră către Măria Sa Vod[ă], prea-înnălțatul mieu stăpân, însumi eu o o am dus Înălțimei Sale, și, de vreme ce Măria Sa iaste pornit spre faceri de bine și spre apărarea tuturor celor ce să umbresc supt aripile stăpânirii sale, îndată mi-au dat poruncă de s-au scris porunci de iznoavă către toți ispravnicii judeațelor, pentru oamenii dumneavoastră carii pogoară cu oile aici în țară, ca să-i apere și să-i păzească de către toți, carii s'ar îndrăzni să le facă vre o supărare. Și încă ș[i] de către saigii împărătești, la cumpărătoarea oilor, să nu le facă silă sau să le iă fără de voia lor oile ce le vor fi având de prăseală, ci numai ceale stearpe, ceale ce au de vânzare, și și acestea iarăș cu prețul lor și cu bună tocmeală, scriind pentru acăsta către saigii și vechilul dumisale Casap-bașii Agăi, ca să nu-i supere,—dupe cum și din luminată cartea Înălțimei Sale, ce scrie către dumneavoastră, vă veț îndăstula. Iar, de vor avea vre o supărare de către cineva, numai de cât să le porunciți dumneavoastră să vie să dea jalbă la Măria Sa Vod[ă], la Divan, și fără de îndoială să fiți dumneavoastră că-ș va afla dreptatea fieștecarele, și acel ce să va îndrăzni a-i supăra, iș va lua căzuta pedeapsă. Și iarăș la ceale ce mă veț cunoaște dumneavoastră vreadnic a vă putea sluji, cu îndrăzneală să-m scrieț, că nu mă feresc a sluji dumneavoastră la ceia ce-m va fi prin putință. Și într'acestaș chip să va păzi buna vecinătate și prieteșugul nostru; de care mai de treabă nu poate fi altul lucru asemenea. Și eu pururea rămăi al dumneavoastră bun prieten, vecin de aproape și gata slug[ă]:

Barbul Văc[ărescu] Vel Vist[ier].

Mart 13 d., 1749.

[V^o:] Cinstîtului și ai noștri bunî prietenî ș[i] vecinî de aproape, dumisale Closius, județul cetății Brașovului, și la tot

c[i]nstitutul Sfat, cu întreagă săn|ă|tate și cu toată fericirea să s|ă| dea, la Brașov.

[Pecete roșă cu coroană, trei flori ieșind dintr'o inimă și jos laurî: inițialele B. V. latine¹.]

15.

Io Grigorie Ghica Vvd. bj. mlst. gspdrū zeml. vlahi.

† Cînstitului Maghistrat aî cetății Brașovului, aî noștri bunî prietini și vecini de aproape, de la milostivul Dumnezeu săn|ă|tate întreagă și tot binele poftim dum[neavoastră] ca să v[ă] dăruiască. Priitenească cartea dum[neavoastră] ce ne-ați trimis cu acestu om al dumneavoastră, anume Bratul de l[a] Săceale, am luat, și, ceale ce ne scrieți dum[neavoastră], am înțeles. Ne scrieți întâi pentru oierit, rugându-vă ca, când vor pogoră oameni țării dumneavoastră aici în țara noastră, să ne arătăm cu milă asupra lor, ca să rămăe să plătească oeritul precum era mai înaintea în zilele Domnilor celor bătrâni, saū, când nu să va putea într'acestași chip, să rămăe încaî a plăti precum au plătit în trecutul an. Căt pentru aciasta, după ce am luat scrisoarea dumneavoastră, ne-am mirat de unde aū eșit vorbile acestea, cum că oamenii dumneavoastră să vor mai încărcă la oierit, dup[ă] cum aū plătit an, și cum de ați putut dum[neavoastră] a vă încredința la niște vorbe deșarte ca acestea, pentru că dum[neavoastră] bine știți că noi ceale ce le legăm și le hotărăm, p[u]r[u]rea le păzim nestrămutat, și într'acestaș chip p[u]r[u]rea să fiți încredințați că să vor păzi. Pentru că în Domniia ceaialaltă a noastră prea bine știți dum[neavoastră] că noi oieritul mai multu decât căte 15 bani de oae nici-odată nu l-am scos, până în căt milostivul Dumnezeu ne-aū ținut întăriți în Scaunul țării aceștiia. Acum iarăși, dup[ă] ce milostivul Dumnezeu ne-aū adus cu a doao Domnie, găsind Domniia Mea un obiceiū făr de cale, ce să făcuse, adec[ă] a să plăti oeritul, la oae căte 10 parale, și cunoscând Domnia Mea că iaste un lucru făr de socoteală și cu mare nedreptate, atât pămăntenilor cestor de aici, căt și omenilor dum-

¹ N° 730.

neavoastră, cariî pogorăia cu oile aici în țară, ne-am milostivit Domniia Mea și am hotărât, mai bine să fie cu a noastră pagubă și să păzească dreptatea și adevărul, ca să-ș plătească oieritul, de oae câte 15 banî vechî, dup[ă] cum și în ceialaltă Domnie a noastră asemenea s'aû urmat. Care altul nu ar fi făcut aciasta nici-odată. Așijderea și pentru văcărit, încă am văzut în ce chip vă rugați dumneavoastră: adică ca să nu să supere oamenii dumneavoastră nici de cum. La aciasta iarăș dumneavoastră] știți prea bine în ce chip aû fost obișaiu și pentru văcărit, când să scotea văcărit aici în țară: cum plătea țaranii, asemenea plătea și oamenii țării dumneavoastră, încât atunci, fiindcă era doao văcărituri într'un an, plătiia și ei ca și oamenii țării noastre, de 2 ori. Iar Domniia Mea, în ceialaltă Domnie, am rădicat, de rămăsese numai un văcărit, iar, când nu au fost trebuință de a să scoate văcărit, nici oamenii dum neavoastră] nu s'aû supărat nici-odinioară; estimpu numai, fiind mare trebuință, și scoțându-să văcăritul în țară, au plătit și ei văcărit, fiindcă ei dobitoacele lor le aû totdeauna aici în țară, și vara și iarna, de le hrănesc pe pământul țării. Numai, de vreme ce trimisul acesta al dum[neavoastră] ne-au spus cum că ne poștiți și dum[neavoastră], și ei să roagă, la vremea văcăritului să nu plătească și ei văcărit, dup[ă] cum plătesc lăcuiitorii țării aceștia, ci să facem o milă, să fie cu deosebit nartu, mai jos din ceia ce plătesc oamenii țării noastre, zicând ca să rămăe să plătească de vită câte t[a]l[er] jumătate, — dar, fiindcă într'acestaș chip nu ne-aû fost prin puțință a hotără, dar ca să nu rămăe cererea dum[neavoastră], pentru vecinătatea și priiteșugul dum[neavoastră] am socotit și am hotărât un lucru care să fie de măsură, încât și ei să rămăe mulțumiți: adec[ă] să plătească de vită câte un zlot vechiû, scăzând jumătate, după cum aû plătit la văcăritul de astă iarnă, și vitele acestea ale lor să aibă a și le plăti la vremea oieritului: verî să fie văcărit în țară cu nartu mai mare decât acesta, verî să nu fie nici de cum, ei totdeauna să aibă a-ș plăti vitele lor, și erbăritul să lipsească, să nu-l mai plătească, precum nici est-timpu n'aû plătit, fiindcă aû plătit astă iarnă văcărit. La care hotărâre și milă ce am arătat Domniia

Mea cu dănșii, pentru vecinătatea și priiteșugul dum[neavoastră], însuși trimisul acesta al dumneavoastră s'au mulțumit și i-au părut bine de un bun așăzământu ca acesta ; care să știți dum[neavoastră] că de acum înaintea într'acestaș chip nezmintit să va păzi. Ci acum, după ce veți lua dum[neavoastră] cartea acîasta a noastră, veți da în știre la aceia care veți socoti de ai dum[neavoastră] a fi mai de ispravă, ca să facă un zapis asupra așăzământului acestuia, după cum s'au hotărât, în care zapis să scrie și acîasta cum că la vremea văcăritului să nu iă niscareva vite de ale oamenilor cestor de țara noastră, să le bage între vitele lor, ca să le plătească cu nartu mai mic, fiindcă la țăraniî noștri poate să să întămplă să iasă văcăritul cu nartu mai mare, — ca să nu ni să pricinuiască Visteriei vre o pagubă, — legându-să într'acel zapis, ca, oricarele va face un lucru ca acesta, ca să ficlenească Visteriia, să i să iă toate dobitoacele aceleia pă seam[a] Visteriei. Și, făcând zapisul într'acestaș chip, fiind întărit cu iscăliturile tuturor acelor ce veți socoti dum[neavoastră] a fi mai de ispravă, ni-l veți trimite dumneavoastră aici la noi, iarăși cu trimisul acesta, sau și cu altul, cu cine veți socoti, ș[1] atunci vom da și Domniia Mea carte iscălită de Domniia Mea, ca să o aibă la mîna lor, ca să fie p[u]r[u]rea păzit și neștrămutat așăzământul acesta. Și iarăș, la cele ce ne veți pofti dum[neavoastră] și ne va da îndămănă, nu vom lipsi Domniia Mea a vă păzi priiteșugul cel megieșăscu al dumneavoastră. Acîasta, și fiți dumneavoastră săn[ă]toși. Avg[ust] 14 d., 1752.

Al dumneavoastră de bine voitoriū și bun prietin :

Io Grigorie Ghica Voevod.

[V°:] † Cînstitului Maghistrat ai cetății Brașovului, buniilor ai noștriî priietini și vecini de aproape, cu bună sănătate să să dea, la Brașov¹.

16.

Prea-cinstiților și prea-înțelepților și dintru cei vrednici alesh, Măriilor Voastre cînstiților d[o]mnii a cînstitului Maistrat a cînstitei cetăți a Brașovului și a toată Țara Birsii.

¹ Bibl. Ac. Rom., documente ; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 2-2-3.

Cu plecăciune jăluim Măriilor Voastre pentru pricina cărților ce s'aũ adus de la București, cînd s'aũ făcut așază-măntu pentru văcărit, și v'aț așăzat ca să dăm noi streini de vită mare cîte parale 22, și s'aũ adus o carte de la Vodă și o carte de la Brîncoveanu și o carte de la Barbu Văcărescu, fiind Ban-Mare, și o carte de la Ștefan Văcărescu, fiind Vistieriu, și s'aũ dat la mânia Mării Sal[e] d[o]mnului Zivolt județului, și acum cărțile nu ni să dau afară, ca să putem merge la Vodă și la boeri cei care s'aũ așăzat la noi, să dăm cîte părale 22, ci acum dăm cîte parale 66, și în anul trecut și acum, și boieri zic să aducem cărțile și nu vom da mai mult decît cum ne-aũ fostu tocmiala. Și acum Măriia Voastră cereț, chielt[uiala] ce s'aũ făcut atuncea, noi să dăm, că sîntem bucuroș toată chieltuiala ce s'aũ făcut atuncea, numaĩ să ni să dea cărțile înnainte. Pentru că așa ne zic boeri cei cari iaũ văcărit, să mergem cu cărțile la Măria Sa Vod[ă], să ne îndireptăm, să nu mai dăm peste cele 22 de parale. Ci noao aũ să ne iasă cărțile, aũ nu vom da baniĩ la chieltuială, că va fi păcat să dăm cheltuială și să ne prăpădim și cu văcăritul cel mare. Ci ne rugăm miliĩ și bunătății Măriilor Voastre, cinstiți D[o]mnĩ, să avem direptate de la Măriia Voastră.

Plecații Măriilor Voastre, noi toți oeri cei din Țara Bîrsiĩ.

Prea-cinstiților domni ai cinstitului Maistratũ, cu plecăciune să să închiine¹.

17.

Mlstiiu bjiu Io Costandin Mihail Gehan Racoviță Voevod gospodar zemli vlahiscol, ДАКАТ ГЕДАНН СИН ПОР[Е]ЛЕНІЕ ГЕРМН [= am dat Domnia Mea această poruncă a Domniei Mele]. De vreme ce de spre partea Maistratului a cinstitei cetăți Brașovului și a toată Țara Bîrsi aũ venit aici la Domnia Mea pentru dajdea oeritului la oile lor și pentru dajdea văcăritului, cînd să va întămpla să fie să [se] facă așezământ cu Domnia Mea și să știe fieștecarele din Bărseni câte cât să dea oerit de oae și câte cât să dea văcărit pentru

¹ N° 584.

vitele lor, când s'ar întâmpla a fi dajdea văcăritului, — deci Domniia Mea, căt pentru dajdea oeritului, am făcut așezământ pentru toți cei den Țara Ungurească, de spre partea Brașovului și a Țări Bîrsi, care vor veni cu oile aici în țara Domnii Meale la pășune și la ernatec, să dea oerit de oae câte banî 16 p¹, adecă 15 banî vechî și poclonul de nume după obicei, iar mai mult dintr'atât să nu s[e] supere a da măcar un ban, și, măcar că de la alți Domni să obicinuisse pentru oile lor care scobora vara pin munți, de le pun la stăni și fac cașcaval, și apoi iarăși le trec în Țara Ungurească, de dă vamă, pentru acele oi, de oae câte 2 banî, așijderea și pentru vitele și caii lor, carele vara îi pasc pe munți, și apoi iarăș îi trec în Țara Ungurească, pentru pășunea vitelor acestora dau de vită, de cal, câte banî 40, Domniia Mea m'am milostivită de am iertată și acei doi banî de oae și acei 40 de banî pentru pășunea vitelor și a cailor, de vreme ce de spre oile și vitele acestea să face bișug și adaos la malimiri¹. Pentru dajdea văcăritului, iarăși, de să va întâmpla vre odinioară să fie văcărit la țară, să aibă pentru dereptatea bucatele lor de cal, de boi, de vacă, să dea numai câte banî 66, iară mai mult să nu să supere, fără pentru câte doi cai de odae care poartă odăile dupe oile lor, acei doi cai dupe la toate odăile lor nice de cum să nu fie supărați de văcărit, ci să fie scutiți. Însă dumnealui județul cinstitei cetăți a Brașovului să aibă a da pașuse la toate turmele, în care să scrie numele și polecrele ale stăpânilor oilor și ale ciobanilor lor, anume, așijdirea și câte oi și câte vite să află la fiștecarele turmă, ca să nu înșeale vre unii din Bîrseni, a mesteca vitele peminteanilor pentr' ale lor. Căci, când să va dovedi vre unii din Bîrseni că au cutezat a face un lucru fără de cale ca acesta, bine să știe că toate vitele aceluia le va plăti dupe regula ce va ieși la pemintiani, și să va da pricină de a să strica și acest așezământ. Și, pentru ca să fie bine încredințat că de către Domniia Mea toate acestea câte să cuprind mai sus vor fi pururea păzite și nestrămutate, le-am dat cartea

¹ Vistierie.

aciasta a Domnii Meale, ca să să păzască nestrămutată.
 CAT PAM PCDKMH [=cu însăși mîna Domniei Mele].

Septemvrie 26, l^a 1753.

Io Costandin Mihaî Racoviță Voevod. — Noi Costandin Voevoda.

[Copie cu chirilice și alta cu litere latine, în ortografie ungurească; resumat german¹.]

18.

Io Costandin Mihail Gehan Racoviță Voevod bojiu milostiu gospodarū zemli vlahiscol.

Cinstiților și ai noștri de bine voitori și vecinî de aproape, dumnealui județu[l] și dumneavoastră maghistrați ai preacinstitei cetăți Brașovului, sănătate și tot binele vă poftesc de la milostivul Dumnezeu ca să vă dăruiască. Vecineasca dumneavoastră scrisoare am luat, și cele ce scrieți dumneavoastră, am înțeles. Cât pentru dajdea oeritului și a văcăritului, ce vă rugați dumneavoastră și ne poftiți, încă am văzut. Ci, pentru dajdea oeritului, veți ști dumneavoastră că mai jos decât bani 16 p[ol] adecă 15 bani vechi de oae, nu ne dă mîna a lăsa, nici într'un chip, dară nici mai mult decât 15 bani vechi nu vor avea supărare Bărsani. Iar, pentru dajdea văcăritului, de să va întâmpla vre odată să fie, iată că, pentru prieteșugul și vecinătatea ce avem, și rugându-ni-să și uniî din cinstiți și credincioși boeri Domnii Meale, am lăsat Domniia Mea să dea Bărsani cei de spre parte țării Brașovului și a Țării Bărsei, de cal, de bou, de vacă numai câte bani 66 și le-am dat Domniia Mea și câte doi cai de fieștecare odae, cu care cai își poartă odăile lor dupe oi. Și osebit i-am ertat Domniia Mea și de alte angariî ce da pentru pășunea dobitoacelor lor, câte bani 40, și vama de oae câte 2 bani, care de la alți Domni să obicînuise. Dupre cum mai pre largu [se] cuprinde în cartea Domnii Meale cea slobodă și iscălită de Domniia Mea, de așezămîntul ce

¹ Stenner, IV, la n° 39.

s'aũ făcut. Ci dumneavoastră să îndemnați pe Bârsaniî și pe alții toți a dumneavoastră, ca să nu meargă într'altă parte cu oile, ci să vie aici în țară să erneze, că de cătră Domniia Mea vor fi păziți și apărați de toate alte nedreptăți și asuprelî ce vor avea, verî de cătră cine, și, mai mult decît cuprinde în cartea Domniî Meale, de așezămănt, nu vor da măcar un ban, ci-ș vor avea odihna lor. Acîasta, și fiți dumneavoastră sănătoși.

Septemvrie 27 d., l^e 1753.

Al dumneavoastră de bine voitor și vecin de aproape :

Io Costandin Voevod.

[Copie cu chirilice și alta cu litere latine, în ortografie ungurească ¹.]

19.

Cinstiților și ai noștri de bine voitori și bunî prietini, dumneavoastră Maistraț ai prea-cinstitei cetăți Brașovului, cu prietenească dragoste și cu sănătate mă închin dumneavoastră.

Prieteneasca dumneavoastră scrisoare o am luatũ, și cele ce scrieți dumneavoastră, am înțeles. Cătu pentru dajdea oeritului și a văcăritului, ce mă poștiți dumneavoastră ca să fiũ mijlocitori cătră Măriia Sa Vod[ă], încã am înțeles cele ce-m scrieți dumneavoastră, și, căt pentru dajdea oeritului, veți ști dumneavoastră că, pentru dragostea dumneavoastră și vechiul prieteșug ce avem, amũ stătutũ la Măriia Sa Vod[ă], dar mai jos decăt bani 16 p[o]l de oae, nu s'aũ pututũ. Pentru care pricinã nu s'aũ pututũ, iatã că vã arãt dumneavoastră. Când Măriia Sa Vod[ă] ar hi lãsatu să plăteascã Bârseni de acolo oeritul cãte zece bani de oae, și ar fi vãzutũ vecini noștri turci de pã la margine și alți, putea să dea pricinã să cearã ca să plăteascã și ei oeritul încã numai cãte 8 bani, și s'ar fi pricinuit mare pagubã la Cãmara Mării Sale lui Vod[ă]. Ci pentru una ca asta nu s'aũ putut lãsa oeritul mai jos decăt bani 16 p[o]l. Iar, pentru dajdea văcări-

¹ Stenner, V, la n° 39.

tului, de care cumva și de să va întâmpla să fie vre odată, iată că, pentru prieteșugul dumneavoastră, am mijlocit la Măriia Sa Vod[ă] de s'au făcut așezământu, să dea Bârseni cei ce să vor scoboră cu vitele aici în țară, de cal, de boi, de vacă, numai câte bani 66, și încă și câte doi cai care poartă odaia dupe oi, și acei câte doi cai dupe la toate odăile să fie ertați de văcăritu. Și, osebitu, și pentru alte angarii care să obicinuise, de plătiia Bârseni erbăritu a toate vitele, de vaci și de cai, câte bani 40, și vamă de oae, câte bani 2, încă am stătitu la Măriia Sa Vod[ă] și am mijlocit de aș ridicatu Măriia Sa și acestu obicei duple cum mai pre largu veți vedea dumneavoastră și cartea Mării Sa[le] lui Vod[ă] cea slobodă, de așezământul ce s'au făcutu. Ci dumneavoastră îndemnați pe toți Bârsenii dumneavoastră din Ținutul Brașovului și din Țara Bârsei ca să nu meargă cu oile lor în țara Moldovei sau la altă parte, ci toți să vie aici cu oile lor. Încă să faceți dumneavoastră în știre și la cei de spre partea Sibiiului, ca să trimită și ei oameni de acolo, să-ș facă așezământu, și să aibă a plăti și aceia totu cu un așăzământu și cu orânduială, că toate acestea câte vă adevărez dumneavoastră, să știți că de către Măriia Sa Vod[ă] vor fi păzite și nestrămutate. Ci încă și pentru begligii, la vremea primăveri, iarăș s'au făgăduitu Măriia Sa Vod[ă] că nice de cum begligii nu-i va îngădui să facă sălnicii și să iă oi fără de tocmeală. Ci va face Măriia Sa bun așezământu, de-ș va vinde fieștecă Bârsean oile la begligii cu voe și tocmeală, după prețul ce să va putea așeza. Ci toți fără de nice un fel de sfială să să scoboare și să vie cu oile aici în țară, că vor fi păziți de către Măriia Sa Vod[ă]. Și cu aciasta rămăi iarăș porurea. Sept[embrie] 27 dn., l^e 1753.

Al dumneavoastră de bine voitori și bun prietin :

Costandin Văc[ăres]cu Vel` Spat[ar] ¹.

¹ Stenner, V.

20.

Prea-cinstituluî Maghistrat, ai noștri bunî prietini, dă tot binele voitorî și vecini de aproape, de la milostiv Dumnezeu întreagă săn[ă]tate și tot binele pohtescu dumneavoastră să vă dăruiască.

Priiteneasca noastră scrisoare cătră dumneavoastră de alt nu iaste fără numai să înștiințăm pă dumneavoastră că, viind Tudor Zalomit, trimis de cătră dum[neavoastră] cu carte cătră Măria Sa prea-înnălțatul nostru Domnu, pentru oarecare așă-zămănt ce aț pohtit dumneavoastră ca să să facă pentru dobitoacile oamenilor dum[neavoastră] ce să pogoară aici în țara noastră acum la vreme dă iarnă, dă iarnează aici, și, viind și la noi, de ne-aū pohtit de spre partea dum[neavoastră] ca să grăimu Mării Sale și să fim dumneavoastră de ajutor la treaba aciasta, veț ști dum[neavoastră] că, ceale ce ni s'aū părut a fi cu cale, am grăit împreună cu dum[nealor] ceilalți frați boeri, și s'aū făcut dum[neavoastră] bun așăzămănt, cu care socotim că veț rămănea dum[neavoastră] mulțamiți și noi odihniți, — după cum pe largu veți fi înțeles dum[neavoastră] din lunatele cărți ale prea-înnălțatuluî nostru Domnu și stăpăn, ce aū trimis, atât cătră dum[neavoastră], cât și cătră toți oameni dum[neavoastră], întru care adeverează Măria Sa așăzămăntul acesta în ce chip să să păzească. Care să fiți dum[neavoastră] bine încredințați că neclintit și fără de nici-o zmințeală să va păzi nestrămutat de cătră Măria Sa, și oameni dumn[eavoastră], atât cei ce obicînuise a pogoră cu oile până acum aici în pământul țării noastre, cât și alții ce vor vrea să mai vie să pogoare, cât de mulți, fără nici-o îndoială, că așăzămăntul ce aț cerut dum[neavoastră], s'aū făcut după pohta dum[neavoastră] cu multă ușurință, însă cam cu pag[ubă] a noastră. Numai pentru dragostea dum[neavoastră] și vecinătatea am îndemnat și noi, și s'aū făcut după cererea dum[neavoastră], și să va păzi fără de zmințeală. Pentru că Măria Sa Vodă, prea-milostiv[ul] nostru stăpăn, ceale ce făgăduște și hotărăște, pururea va să păzească neclintite și nestrămutate. Ci așa să fiți dum[neavoastră]

încredințați, și pă noi încă să știți dum[neavoastră] că totdeauna, ori la ce ne veți pohti dumneavoastră, cu cât ne va fi prin puțință vom rămănea datorî a slujă d[u]m[neavoastră]. Acîasta, și iarăș rămăi al dumneavoastră de tot binele voitorî și spre slujbe p[u]r[u]rea gata :

Șt. Văcă[rescu] Vel Log[o]f[ă]t.

[V^o :] Prea-cînstîtului Maghiistrat, ai noștri bunî prietenî, de tot binele voitorî și vecinî de aproape, cu întreag[ă] săn[ă]tate să să dea la Brașovu.

[Pecete neagră cu scut, purtînd dungî și stele, și inițialele *u. R.¹.*]

21.

«Frățîlă Vătavul de Plaiu din Prahova» vestește Brașovenilor că va veni în munte, cu plăiașii, după porunca Domnului, spre a vedea ca la stîne să nu fie decît cei doi cai slobozi prevăzuți în așezămînt.

Traducere germană².

22.

Prea-cînstîtului Maghiistrat cu plec[ă]ciun[e] mă închin și sărut cînstitele mîni ale Mărilor Sale.

Cu acîast[ă] smerit[ă] și plecat[ă] scrisoar[e] nu est[e] de alt, fără de cît mă rog cu plec[ă]ciun[e] cînstîtului Maghiistrat ca să aibă ertăciun[e] pentru căci fac sup[ă]rare pentru pricina cășăriilor, pentru că am venit cu cartea ce mi s'au trimis; acum am fost înnaintea dumnealor ispravnicului de la Tărgoviște, și el au zis că nu scrie nimic pentru pricina cășăriilor, și ne-au trimis la București, și acolo am eșit la jud[e]cat[ă] la Divan, și am arătat și eu cărțile și Ovreaui, și era forte bun[ă] cartea cînstîtului Maghiistrat, și era bun[ă] jud[e]cata mea; dară atăta au stricat un cuvânt ce scrie în carte, că scrie ca s[ă] stăpănescu eu la vara viitoar[e], și acel cuvântu em stric[ă] dreptatea mea. Că cartea care mi s'au

¹ Stenner, V.

² No. 732.

trimis acum pe urmă de scriie la dumnealui Vornicul din Târgovișt[e], nu aũ vrut sã mi o dea Vornicul sã o duc sã o arãt la Divan, cã cu aceã carte s'ar fi îndereptat lucru : acuma mi-aũ dat zi pãn în 5 zile, ca s[ã] trimiț eũ la cins-titul (ma) Maghiistrat, sã scrie, pe aciast[ã] var[ã] ce au trecut, am cumpãrat noi, aũ pe vara ce va sã vie acum. Acuma Mãriia Vostrã mã rog sã scrieț la dumnealui Dudescu Vornicul cel Mar[e], pecum cã noi am lot pe vara ce au trecut, și am plãtit și ærenda și cașiul, și sãntem noi stãpãn[i], iar Ovreiu s'aũ pus pest[e] porãnca și pest[e] cartea ce mi s'aũ dat noo de la luna lui Mart. Iar Ovreaiu aũ umblat cu min-ciun[i] mult[e] de aũ scos cartea de la Mãriia Sa Domnul județii, cã aũ zis cã are în hotãr 5 pungĩ de ban[i] : așã s'aũ lãudat, și cu aceaia i-aũ dat Mãriia Sa cartea. Și mã rog Mãriilor Sale cinstitului Maghistrat sã scrie cã Ovreaiu nu au fãcut bin[e] de nu aũ ascultat cartea noastrã cea d'intãl, ci s'aũ pus cu sila în hotar, ca cum ar fi hotariul Ovreaiului. Mã rog cinstitului Maghistrat, fãr zãbavã sã s[ã] dea luminat[a] carte, cã mar[e] pagubã mi s'aũ fãcut mie, cã nu am putut sã-m caute de vii, — cã alți au cules acum, iar eũ pãn[ã] acum nu am cules, și am mult[ã] pagubã și cheltuial[ã], cã, ce am fi cãștigat de la caș, acum am pãgubit mai mult cu viile și cu cheltuial[a] și jud[e]cat[a], și est[e] pãcat niște orici ca noi (?) sã-ĩ mai stricãm. Cu aciasta rãmãĩ mic și plecat ă slug[ă] :

Oct[omvrie] 19 dni, 1760.

Oprea Floroiu.

[V°:] Prea-cinstitului Moghiistrat al cinstitei cetãț a Brașovului, cu plec[ã]ciun[e] și cu feriiicit[ã] sãn[ã]tat[e] sã sã închin[e].

[Pecete roșã, ruptã ¹.]

23.

Innaintea noastrã viind Avram Ovreaiu, aũ arãtat o cart[e] a dumnealui județului de la Brașov, cu care ei dã voe ca

¹ N° 738.

să țânie (?) la Bran 2 cășării, acolo, pă pământul hotariului Țărăi Ungurești, iar Oprea Floroiu și cu tovaroși lui nu l-au îngăduit pe dănsul. Ți (*sic*) le-au ținut ei acele cășării, luundă tot cașul ce s'au strânsă acolo. De care întrebând noi pe Oprea Floroiul, au arătat și el cărți, atât de la dum[nea]lui județu, cât și de la cinstitul Sfat de acolo de la Brașov, întru care ei volnicește pe dănsi ca să țină cășăriile, și stăm la mirare, în ce chip va rămănea hotărârea judecătii, de vreme ce la amândoa părțile vedem cărți de volnicie, tot pentru acest[e] cășării. Dar acum de iznovă, s'au dus Floroiu de a adus și alt[ă] osebit[ă] carte, de la cinstitul Sfat al Brașovului către Vornicul de Târgoviște, scrisă fiind de acum de la 7 zile ale trecut[ei] lun[ei] a lui Oct[o]mbrie, întru care serie omul Oprei, Stanciul Mogoș, să fie slobod de la închisoare, pentru că acele cășării supt stăpânirea lor s'au dat, iar Ovreaiul treabă nu are, — arătând că pe Ovreaiu s-a dovedit, cum că numai t¹ 80 au avut dat la acei de la cășării, și i-au și luat. Deci, într'acestaș chip fiind pricina, lă cunoște că Ovreaiul treabă nu are la cășării, dară, de va mai avea niscaiva datorii acolo, sau de va vrea el să mai cate jud[e]cat[ă] pentru aciasta, după cum scrie și Sfatul, va merge acolo în Țara Ungurească, unde-s cășăriile și cașul, și cei cu oile, și stăpâni care le-aș dat cășăriile și unuia și al-tuia, săntă acolo, și de acolo să va face izbrăniire desăvârșit[ă]. Aciasta scriem.

No[e]m[vrie] 5 dni, 1760.

Cos[ta]n din Dudescu Vel Vor[ni]c, Șt[efan] Văc[ărescu] biv Vel Ban, B[arbu] Șt[irbe]i biv Vel Stol[nic], Vornic za Târg[oviște]¹.

24.

† Cu mila lui Dumnezeu, dentru cel mai bun și fericit neam, Mariia Vostră, pria-cinstiț și luminaț domni ai cinsti-tului Maghistrat al cetății Brașovului, cinstiț domni și poruncitori. Prea-plecata scrisoare nu este altă jalbă, fără de

¹ No 739.

cât mă rog miliî şi bunătăţii Mariilor Vostre, eă mic şi plecat Badea Tercŭ, să mi să iă sama cu dreptate, că în anul trecut au pohtit birău de la Zărneşti 25 de zloţ de la Avram Ovreiul, pentru arănda căşării care este pe hotarul satului, şi, neputându-să întâlni Aldimir birăul cu Ovreiul, aū zis birău să iaū eu de [la] Ovreiū aceştî ban[î] şi să-î daū eū, şi eū am cerut la Ovreiū şi mi-aū dat Ovreiul zloţ 25. Şi, viind birăul la Bran, ni-am întâlnit amăndoî, şi i-am dat aceştî ban[î] mai sus numiţi birăului, şi acum m'aū apucat Ovreiul pe mine, cu mare strânsoare, ca să-î daū aceştî ban[î], şi, neavând eū, mi-au căutat de am luat aceştî ban[î] cu dobândă, de unde am găsit, şi am dat toţ aceştî ban[î] Ovreiului, şi eu, pria-luminaţi Domni, nicî-un ban n'am oprit la casa mia, şi fără dreptate port eū aceştî banî cu dobândă. Şi acum am trimis în trei rânduri răvaşe ca să vie la răzloj, să stăm de faţă, şi nicî de cum n'aū venit. Ci de aciasta mă rog miliî Mariilor Voastre, să faceţi mile cu mine, să aibă porunca cinstitului Sfat a veni înaintea Mariilor Vostre, să diă aceştî ban[î] toţ la mănă dumnialui jupăn Petcu Pelicî, şi să-î aducă dum[nialui], aū să trimiţă pe alt cineva să mă plătescă de unde i-am luat. De aciasta cu plecăciune mă rog Mariilor Vostre, şi rămăiu mic şi plecat al Mariilor Vostre: Fev[ruarie] 8, 1761.

Eū Bad[ea] Tercŭ.

[V°:] Întru cinstit şi luminat Maghiştratul cetăţii Braşovului cu multă plecăciune şi smerenie să se plece ¹.

25.

Mlstiu bj. Io Ştefan Mihaî Racoviţ[ă] Vvd. i gsdnŭ нѣах гсдми [= am scris Domnia Mea] voaoă, tuturor Bărsanilor i altor streini din Ţara Ungurească şi duprintr'alte părţi streine, ce santeţ obicînuiei a eşi cu oile în pământul ţării, a le paşte şi a le erna, cât şi voi, lăcuiitorilor pământeni, vă facem Domnia Mea în ştire tuturor de obşte, că în anul acesta, de al doilea al Domnii Domnii Meale, hotărât-am ca toate dăjdile să ias[ă] după orăn-

¹ N° 744.

duiala lor, cum și oeritu să ias[ă] câte 17 bani de oae, iar nu mai multu. Pentru că, în anul trecut, fiind Domnie noaoă și cu grele datorii, atât ale Domnii cei nooă, cât și cu rămășițele Domnii răposatului prea-iubit fratelui Domnii Meale, de mare nevoe, neavând alt mijloc ca să putem ridica însărcinarea greotăț[i] și a datorii, ce cu grele dobânzi era însărcinat asupra-ne, și pentru ca să nu crească dobânzile ca să covârșască puțința răspunderi, de mare nevoe am fost îngreuiat Domniia Mea dăjdile. Iar în anul acesta, pe toț vă încredințăm printr'aceste cărți, întărite cu pecete și cu iscălitura Domnii Meale, ca mai mult decât 17 p¹ bani de oae nu veț da oerit, încă și hatăr veț avea de la Domniia Mea, la zece, una, și, pentru alte dobitoace ce veț aduce aici în țară, cum cai, boi, vaci, să știț și pentru acestea, că mai mult decât bani 66 pe vită nu veț da. Așăjderea și pentru saegii vă poruncim Domniia Mea ca, de unde era obiceiū de daț dintr'o sută 13 oi, iar în anul acesta nu veț da mai mult decât la 100 7, adic[ă] cine va avea o sută de oi va da la beilic numai 7 oi, iar nu mai mult, și și acelea să vor plăti cu preț mai bun decât să plătea până acum, însă lătrătorii dup[e] la oi nu vă vor lua, nici vasele de la hodăi, dup[ă] cum obicīnuia de lua, estimpu nu vor lua. Pentru că nu-î vom mai îngădui Domniia Mea nici de cum: saū la oi vă vor lua mai mult piste cât vă hotărām Domniia Mea, saū la preț vă va asupri. Decī dar și voi cu toț, și streinī, și pământeni, să credeț cu[m] acestea toate să vor păzi nestrămutate de către Domniia Mea, și, cu toț cei streinī, să vă îndemnaț și cu veselă inimă, și cu îndrăzneaal[ă], și făr de nici-o îndoiial[ă], să eșăț cu toate oile și dobitoacele voastre în țară, spre a le erna, atât cei ce aț fost obicīnuiț de a eși alte dăț, cât și voi care n'aț fost obicīnuiț a eși, și acum, fiindcă iaste vreme de a vă cosi și a vă face fânețe pentru ernaticul oilor, nu pierdeț vremea, și, cum zicem, eșiț cu toț[îi] unde vă va fi voia și va va plăcea locul, învoiți-vă cu stăpāni moșilor, și vă faceț fânețe din destul, ca să fie pentru trebuința voastră. Pentru că Domniia Mea, ca unul ce cu hotărāre de a le păzi toate vă făgăduim și, încredințāndu-vă, vă ho-

tărâm ca toate câte mai sus vă le arătăm, să știți și să fiți bine încredințați că le vom păzi Domniia Mea neclintite și nestrămutate, și pentru voi, streini, am dat Domniia Mea tare poruncă, atât pe la isprav[ni]cî, cât și pe la căp[i]t[an]i i alt dreg[ă]torî ce sânt pe afară, pe la județe, ca să vă apere și să vă păzească pe tot și să nu îngăduie pe nimea a vă asupri, sau a vă bântui cu cât de puțin, și să vă caute, ca să aveți toată odihna și dreptatea voastră. Толко писах рѣкми [=aceasta am scris Domnia Mea]. Iun[ie] 16 d., 1765.
[Monogramă.]

Io Ștefan Voevod.

Biv Vel Ag[a]¹.

IV. Brașovenii negustorî din principate.

În secolul al XV-lea nu se pomenia, pe lângă vechii oaspeți săsești de la început, de Brașoveni așezați în București, în Iași sau în orașele mai mici ale Țerii-Românești și Moldovei. Vremile erau strașnice, și nu odată flăcările războiului sau răscoalei au cuprins mahalale întregi ale celor două reședinți. Țara era și puțin locuită pe atunci, și n'avea decît într'o măsură foarte slabă nevoia luxului. Boierii se mulțâmiau cu cumpărături făcute din vreme în vreme la Brașov sau din mîinile unor negustorî cari stăteau numai scurtă vreme în țară. Negustorime era de tot puțină. Țeranul lucra acasă la el tot ce-i trebuia în afară de uneltele de metal, pe care încă putea să i le facă și meșterul Țigan.

Așezarea de negustorî brașoveni nu s'a petrecut nici în veacul al XVII-lea până către sfîrșitul lui. Avem mărturia unui boier muntean că meșteri din cetatea săsească trecuseră în vremea lui Brîncoveanu cu totul la noi. Pe atunci căpătarăm și vînzători în detaliu de marfă brașovenească.

Mai târziu s'a vorbit de oprirea veche ce împiedeca pe Frînci de a desface cu mărunțișul în Împărăția turcească. Dar nu trebuie să se uite că noi n'aveam legăturile tratatelor, încheiate de Turci, ale capitulațiilor, ci vechile noastre datine

¹ Stenner, V.

deosebite, care nu opriau așa ceva. Pe urmă Brașovenii nu erau Frînci, supt care cuvînt se înțelegeau negustori apusenî veniți pe mare. Ca situație de drept și fiscală, ei trebuiau puși alături cu Chiproviceni din Bulgaria, cu Grecii din toate părțile, cu Armenii galițieni și cu Armenii turcești,—cu Evreii mai târziu. Aveau deci toată voia să vîndă în orice împrejurări.

Alt ceva a zăbovit însă întemeierea negoșului de brașovenie prin Brașoveni. Sași nu ne-au iubit mult nici odată, ne-au desprețuit totdeauna și n-au putut înțelege obiceiurile și purtările noastre. Negustorul din cetate, mîndrul cetățean, nu voia să se coboare într'atîta încît să-și lase civilizația și să se cufunde, pe lungi ani de zile sau pe viață, în barbaria valahă. Căci pentru el ca și pentru alții cari au învățat de la dînsul, peste munți se întindea «die wilde Walachei», cu urși, cu boieri cari nu plătia, cu țeranî proști și sălbateci. În chezașiile ce le dădea Domnul, Sasul n'avea încredere. Negustorii ardeleni din neamurile privilegiate n'au venit nici după ce s'a făcut mai multă rînduială în viața noastră și Austria și-a avut consuli, agenții, și pentru apărarea Ardelenilor, ajunși acuma supuși împărătești.

Altfel era însă cu Șcheii. Romîni, ei trăiau bucuroși în mijlocul Romînilor de dincoace și se împăcau răpede cu însușirile și defectele țerii celei nouă. Ocrotiți în deosebi de la Matei Basarab încoace, ei și-au luat în arendă sau și-au cumpărat chiar vii, mai ales în dealul Piteștilor, trimețînd buțile și buriile în cară, dar mai ales pe spinarea cailor, la Brașov. În privilegiul lui Nicolae Mavrocordat se hotăresc și vămî scăzute pentru aceste vinuri, care contribuiau la bogăția noilor orașeni romîni ai cetății de la hotar.

Tot dintre Șchei s'au ales și Brașovenii de dincoace de munți.

Brîncoveanu îi definește astfel în hrisovul său pentru dînsii: cei «cari s' hrănesc cu negoț brașovenesc aici în tîrgu în București și prent' alte tîrguri și sate, cu prăvălii și cu altă hrană». Scutirea lor era foarte întinsă: ei nu dădeau

nicî acel «bir slujitoresc», mai mic, care se îngăduia une ori, după cerere, negustorilor, nicî cheltuielile neobișnuite, Sama a treia, birurile pentru oști, pentru lefi, pentru Han și Sultaniî lui tătarești, nicî prestațiile: sursaturî (transporturî), zaherea (provisii), nicî «carele de oaste», nicî «caii împărătești și domnești», nicî «rînduiala vacilor și a oilor», nicî podvoadele, merticele, conacele și caii de olac. Erau apărați și de sarcinile ce apăsa în deosebî asupra negustorilor: schimbul banilor străini și rîi în bani buni de argint, primiți la Vistieria turcească, plata pentru prăvălie în calitate de casă, sau *fumul*; și în calitate de prăvălie chiar, de cotărie (în Moldova se zicea *cotărit*), pentru măsurat buțile, de împrumuturî silite, care se făceau Vistieriei, de veniturile ce le lua de la negustori starostele lor și județul fiecărui oraș, de pocloanele ce se făceau la deosebiți dregători, precum covoarele, rîși (blăni), păharele. Ei nu plăteau nicî vamă pentru vinurile lor, afară de plata «buriilor» în care el era cuprins.

Ei aveau în schimb o *rumptoare* și plătia o *ruptă*, dare hotărîită în înțelegere cu Vistieria. Brîncoveanu o hotărî la suma de 1000 de taleri pe an, cari se plătia în patru so-roace, cînd se strîngea Sama cea Mare, a doua, a treia și haraciul de la locuitorii de țară sau «pămîntenii»¹.

Ca toți străinii, ei forma o *breslă* deosebită. Bresla avea căpetenia sa și un om cu plată care făcea împărțirea dăjdiî între membrii comunității, după averea și greutățile casnice ale fiecăruia. Cred că și anumite drepturi de judecată erau lăsate în mîna căpeteniei breslei. În bresle intra de o potrivă meșterul și negustorul, și zaraful chiar. Ba se vede că Brașovenii cari ajungeau în fruntea trebilor ca județi ai vre-unui oraș, Pitești de pildă, sau ca gocimanii în Cîmpulung, rămîneau cuprinși în breslă și se bucurau de privilegiile ei. Și biserica din Șchei, care avea vii prin aceste părți, era iertată de dăjdi și vămî în aceiași măsură cu breslași. Dar Sașii, cînd veniau, se țineau de-o parte și nu voiau să ajute la dajde².

¹ *Studii și doc.*, V, pp. 349-50.

² *Ibid.*

Rupta Brașovenilor nu era o sumă mare, dar ei nici nu erau mulți, așa încît să-și poată avea măcar o stradă, ca să nu zicem o biserică, a lor. În 1707, încă supt Brîncoveanu, ei făceau arătare că nu mai au decît șese prăvălii, așa încît ar fi drept să li să scadă dajdea; ceia ce nu se făcu, de alminterea. Ei mai aduceau înaintea și paguba ce li se aduce de negustorii din țară, cari, în potriua privilegiului de monopol, își însușesc dreptul de a vinde marfă brașovenească. Ei aveau apoi neplăceri cu vameșii de la Cîmpina, pe unde li veniau acum mărfurile, și cu cărăușii: ei ar fi vrut să întrebuițeze numai Prahoveniî, de la hotar până la București, dar alții, din Comarnic, din Cîmpina, năvăliau în drum și luaă cu de-a sila pe carele lor, marfa Șcheilor.

Înnainte de războiul din 1768, Scarlat Ghica fu silit să scadă dajdea Brașovenilor până la 300 de taleri. La reorganizarea țerii după războiu, Îpsilanti hotărî suma la 400, făgăduind însă că nu va mai supăra pe negustori cu nici-un fel de adausuri, încărcături și năpăști. El învoi vechile scutiri de bir, care se chema acum șfeturî, de «așternuturi», ce se dădeau la musafirii turci, de «podini» și de cîte mai rămăsese dintre vechile sarcini; ei nu vor da văcăritul pentru «bucate», nici pogonăritul pentru vii. Orice vamă pentru vin dispare, cînd vinul va fi scos din viile brașovenești. Veniturile vameșilor din Cîmpina — o pară de marfă și alta de cal —, veniturile ce se luaă de Agă la intrarea în București — 40 de bani, dintre cari jumătate plătiți la *carvasară* sau vamă —, sînt desființate. Prahoveniî rămîn cu monopolul cărăușiei. În sfîrșit, pentru ușurarea negoțului, Brașoveniî vor plăti numai pe povară, orî de ce fel ar fi marfa: 1 leu la intrarea în țară sau la trecerea Dunării, 3⁰/₁₀ la ieșire. Șezeci și șese de gospodării se folosiră de aceste drepturi ¹.

De acum înaintea, ele rămaseră neschimbate.

*

Mult mai puține sînt știrile ce pot strînge, fără cercetăr mai îndelungate, cu privire la Brașoveniî din Iași. Ei erau

¹ Urechîă, în *An. Ac. Rom.*, XII, p. 859 și urm.

Romîni, dar și Bulgari, Greci, din Companie. La 1795 se numărau 28 de oameni. Pe lângă dinșii însă, și cîte un negustor pămîntean vindea brașovenie. Cei mai mulți Brașoveni păstraū sudiția austriacă, și în 1795 și 1796 se duce o luptă de pîrî împotriva «aghentului» împărătesc Timoni.

Afară de Brașovenii ce-și păstraū locuințele acasă, afară de cei cari se statorniciaū cu totul în Moldova, mai erau alții cari veniaū numai pe la bîlciuri. Iar unul mai îndrăzneț decît toți, Panaiot Conducî, prin urmare un Grec, veni de la Viena la Galați cu o corabie încărcată cu mărfuri apusene, la 1796. El se opri fără sfială la Vidin, unde stăpînia atunci, răsculat împotriva Sultanului, temutul Pazvantoglu, și-l împacă prin darul a trei scaune de lux, doi cîni de vînat, două puști și doi canari. Iar cea d'întăiū și cea de pe urmă corabie brașovenească pe Dunăre pluti în liniște mai departe și-și atinse scopul¹.

Cum se vede, Brașovenii represintaū mult mai puțin, și într'un principat și în altul, decît Birsanii, cari aveau la pășune prin 1780 până la 500.000 de oi².

I.

† Cînstitului ales întru vrednicie și cu darul lui Dumn[e]-zeū învrednicit Măria Sa Hanăș Mancășu, mare[e]-județ al cînstitei cetăți a Brașovului.

De la prea-puternicul și a toate țiitoriul Dumnezău poh-tim să dăruiască Măriei Tal[e] viață fericit[ă] și bună sănătate, împreun[ă] cu toat[ă] cînstit[ă] fameliia Măriei Tale.

Pricina scrisorei cătră Măria Ta nu iaste de alt, fără căt, tîmplându-să a veni acest fecior al nostru, că eū nu putui să viu, că avem cîte ceva trebî, ce am trimes Măriei Tal[e] cei banî care mi i-au dat Măria Sa Vod[ă] pentru oile cîte au ertat, însă oi 600, care fac t¹ 45. De aciasta avui a scrie Măriei Tal[e], și mila lui D[umne]zău să fie pururea cu Mă-

¹ Cf. locurile arătate în tablă din *Documentele Callimachi*.

² Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, III, Viena, 1782, pp. 446-7.

riia Ta $\omega\tau\chi\epsilon$ [= de la Hristos], amin. Ghen[arie] 1 2, vlt. 7204 [1696].

Mic și plecat și de bine voitor și gata spre slujbă în toat[ă] vreamea: Stan Brașovean[ul].

[V°:] Cinstitului ales întru vrednicie și cu darul lui Dumnezeu învrednicit, Măriia Sa Hanăș Mancăș, marele județ al cinstitei cetăți a Brașovului, Măriei Sale cu plecăciune să s[ă] dea.

[Pecete brună cu cuvîntul: $\Gamma\Lambda\text{H}\text{H}^1$.]

2.

† Cinstitul ales întru vrednicia, de bună rud[ă], de H[ris-tos] iubit și cu darul lui Dumn[e]zău norocit, Măriia Sa Hanăș Mancăș, marel[e]-județ al cinstitei cetăți a Brașovului. De la prea-putearnicul și a toate țiiitoriul Dumn[e]zău pohtim să dăruiască Măriei Tale viață fericit[ă] și bună săn[ă]tatea împreun[ă] cu toat[ă] cinstit[a] fameliia Măriei Tale.

Cu tămplarea venirei acestor duvalmi aici, anume Nedelcu i Drag[o]mir, care a venit dup[ă] Necula Hagiul, pentru un cal ce l-a fost greșit de l-a luat hagiul și a luat al lui acolo, de care lucru venind hagiul și mărturisind cum că și el a fost cumpărat calul numai de o săptămân[ă], și, fiind tot într'un păr, a socotit că va fi acela, și, fiind și Bucur duvalmul de față, nici el nu l-a cunoscut. Deci venind hagiul până aici la București, și venind duvalmi ce scrie mai sus, cu cinstit[ă] cartea Măriei Tale, a dat calul și s'a luat al lui. Ce de aciasta facem știre Măriei Tale cum că nu sânt alte meșteșugur[i], numai greșala amânduror, căci n'au cunoscut nici hagiul calul, nici duvalmul care au fost atuncea la cai. Cu atăta sfrășind, mila lui Dumn[e]zău să fie pururea Măriei Tale de ajutor. Iul[ie] 18 dni, vlt. 7204 [1696].

Al Măriei Tale mai mic slugi și plecatu și de bine voitor[i]: Brașoveanii din București.

[V°:] † Cinstitului ales întru vrednicie și cu darul lui

¹ N° 654.

Dumn[e]zău norocit Măriia Sa Haneș Mancăș, marele-județu al cinstitei cetăț a Brașovului, Măriei Sal[e] cu plecăciun[e] să să dea¹.

[Pecete ruptă.]

3.

† Cinstitului, alesului de Dumnezeu învrednicit și noao bun priaten și vecin de aproape, Măriia Sa Domnul Anăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăț Brașovul și într'alte împrejurure, de la m[i]l[o]stivul și a tot țiitoriul Dumnezeu pohtim ca s[ă] dăruiască Mării Tale bună săn[ă]tate întru mulți ani întru cinstit Scaunul Mării Tale, împreună cu toată cinstită casa Măriei Tale. Întrebându Măriia Ta și de a noastră săn[ă]tate, lăudat numele lui Dumnezeu, ne aflăm săn[ă]toș. Pricina aceștii scrisori nu iaste de altă, numai cercetând de bună săn[ă]tatea Mării Tale. Alta, am înțiles precum să fie adus jupânul Florea Șcheaul pe jupânul Pătru, care iaste cu gocimanul Gherghe Șcheaul, la Măriia Ta pentru prăv[ă]liile care sânt aicea pe moșiia sv[i]ntei mănăstirî, aicea, la Câmpul lungu, zicând Florea înaintia Mării Tal[e] precum că-l scoate Pătru și [=pe] Florea den prăvălie. Veî ști Măriia Ta că nu-l scoate Pătru pe Florea den prăvălie, ce s'aũ mutat târgul, și ș'aũ prinsu jupânul Gherghe cu Pătru prăv[ă]lie lângă jupânul Dumitru, și aũ dat bani de i-am dat noi acea prăvălie, de a noastră voe, că a noastră iaste și moșiia și prăvăliile, și nu s'aũ căzut să aducă Florea pe Pătru la judicată, că n'aũ avut de ce. Pentru aciasta facem știre Mării Tale. Și mila lui Dumnezeu să fie de ajutor Mării Tale. Iul[ie] 21 d., 1^a 7207 [1699].

Al Mării Tale bun priaten și vecin de aproape:

Ieromonah Vasilie, igumen ot Dolgopol [=Cîmpulung].

[V^o:] Cinstitului, alesului Măriia Sa Domnul Anăș Mancăș, mar[e]le-județul al cinstitei cetăței Brașovul, cu cînste să s ă dea, la Brașov².

¹ No. 662.

² No 676.

Anno 99, die 4 Aug[usti]. Des Igumen Schreiber auss Compelung. Wegen der Privelij des Vattaff Giergie Knecht. [Pecete brună, cu : «Vasilie ermonah».]

4.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zeml. vlah[i]scoe.
 † Bunului priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Echel Ghiorghe județul și la alalt cinstit Sfat al cetății Brașovul, sănătate și tot binele poftim Dumneavoastră de la Dumnezeu. Cartea ce aț trimis dumneavoastră, aū venit, și, ce ați scris, am înțeles, pentru un Brașovean Dumitru Albețu, ce aū făcut unor oameni de aī dumneavoastră la Câmpul lungu, am văzut, și poftiț dumneavoastră ca să aveț răspunsu de la noi, iaste acest lucru cu știrea și porunca noastră, au nu iaste. De aciasta, cum că sânt și acolo la dumneavoastră, asupra oamenilor, păsuri și nevoi, știm și creadem, iar și aici la noi mai multe și mai cumplite nevoi sânt, cât sânt foarte încărcat și înpresurat oamenii cu pășurile. Pentru aceaia, de multele păsuri ce sânt, căț sânt aici în țara noastră, și striinī, și de alte neamuri, orī de acolo, orī dentr'alte părți, cum am zice și Brașoveanī, și Chiproviceanī, și Armeanī, și Jidovī, făr dajde nu pot fi, ce aceștea toț aū fieștecăre cu răfetul lui legăturī cu Vistiriia țărāi, de să știū ce daū pe an. Care având și Brașoveanī osebītă rumtoarea lor, cum am zis, pe căt s'aū legat cu Vistiriia, de-și daū numaī legătura lor, aū de la noi și poruncă ca aciasta și carte dată la mână lor, ca, orī-unde și ver pe cine ar găsi cu marfă ca aceaia de a lor, brașovenească, văzându, pe toți să-ī apuce, să-ī ajute la rumtoarea lor, cu ce le-ar fi putearea. Iar apoī, aū poruncă deregătorī noștri, cariī umblă cu dăjdī, pre uniī ca aceia să nu-ī supere la nimicū. Ce dară, cum zicem dumneavoastră, că, având Brașoveanī acea por ncă și volnicie dată la mână lor, nu doar că Dumitru Albețu den capul lui și dentr'a lui obrăznicie aū făcut aciasta, ce cu cartea noastră s'aū tinsu și la acei oameni aī dumneavoastră. Care de acum înnaite, duple

cum ne și poftiți, trăindu-ne .Dumnezeu, când va fi la vremea aceeaia a bulciului, ne veți aduce domneavoastră aminte, și atunci poruncă ca aceeaia vom fac[e] și Brașoveanilor, și de-gătorilor ce vor fi cu dăjdî, ca nimeni de oamenii dumnea-voastră, căți sânt Sași, să nu se atingă, pentru a dumnea-noastră vecinătate și dragoste. Iar, de aciastă dată, deaca s'aũ întâmplat așa, n'avem ce fac[e], și așa veți ști dumnea-voastră, că Dumitru Albețu, nu den capul lui aũ făcut aciasta, saũ fără] porunca noastră, ce, precum am zis mai sus, că cu cartea noastră i-aũ apucat, iar de acum înainte nu vor mai avea nici-o supărare. Aciasta acum, și mila lui Dumn[e]zeu să fie cu dumn[ea]voastră.

Av[gust] 21 d., 1^a 7208 [1700].

De bine voitor d[u]mn[ea]voastră :

Io Costandin Voevod.

[V^o:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Echel Ghiorghe, marel[e]-județ, și la tot Sfatul cetății Brașovul, cu sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

5.

† Cu săn[ă]tate și cu plecăciune mă închin dumitale, ju-păne Morcăse. Și mulțămescă dumitale căce nu m'ai uitatu. Și răvașă ce mi ai trimis, mi aũ venitũ, și, de mărsũ în Țara Nemțască, nu să știea cine va merge până la București. Și eu încă voi veni până la Brașovũ, și, cine să va găti să margă în sus, voi da dumitale știre, și veți ști dumüneta că sintemũ forũte cu inima rě, că amũ avut și eu 2 sute de lei în sus, și acumũ eară am rămas în pagubă și dator, și nu mi aũ ajunsũ atăta inimă rě, ci aũ venit 2 jupănese pentru ce amũ rămas pa (*sic*) preotesa, și m'aũ băgat în gros, și mi aũ făcut mar[e] rușine, păn mi aũ făcut neguțatori bine de mi aũ strănũsũ lei 15, de emũ dat, și aũ zis că aũ zis Măriea Sa județul că, dacă voi veni la Brașovũ, mă va în-

¹ N° 378.

chide, și mă rogu dumitale, ca unui părinte, să-mi trimiț[ă] un răspuns, și sărut cinstită mână Măriea Sale părintelui, cinstitului județu, cu plecăciune.

Că eu ți-am trimis dumitale 6 răvașă, ca să știu de sănătate dumitale, și dumnuneta nu mi ai trimis nici-odat[ă] un răvaș, fără acumu acestu răvaș, și forute m'am bucurat de sănătate dumitale. Și mă rog să-mu trimițu o carte, ca să știu, de la Brașov, cine merge în susu. Așa mă rog dumitale.

Al dumitale de bine voitor și plecat :

Eu Barbul Marcia.

C[u] [p]lecăciune mă închinu dumnitale.

[V°:] Cu sănătate să să dă aceiustă carute întru cinstită mână dumisale jupânului Morucos Votunăr, să s[ă] dea.

[Pecete neagră cu coroană și litera C.¹]

6.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnu zeml. vlahiiscoe.

† Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toată vreamă de bine voitor, dumnealui jupânul Andreiaș Reitel, marel[e]-județ al cetății Brașovul, sănătate pohtim dumital[e] de la Dumn[e]zeu. Cartea ce ne-ai trimis dumneata, a venit, și de sănătatea dumital[e] ne-au părut bine. Poclonul ce ne-ai trimis dumneata, ca de la un bun priiatin și vecin, l-am priimit, și mulțumim dumitale de osteneală. Pentru Șcheai Brașoveanî ce să hrănescu aici în țară, ne scrii dumn[e]ta, pohtindu-ne ca să-i căutăm, să le fie mai pe ușor. De aciasta, ce vom putea, îi vom căuta. Măcar că și aici la noi destul greale sânt, mai vartos în anul acesta. Crez, mulțumim lui Dumn[e]zeu, că niscai oști n'au fost, iar alte păsurî ce avem, și supărări, știe Dumnezeu că ne iaste mai cu greu decât ar fi fost niscai oști. Ce numai Dumnezeu, ca un putearnic, să facă milă, ca să mai răsuflăm den păsurile ce avem; însă, pentru voia dumital[e], cât vom putea, tot îi vom mai ușura. Ne scrii dumneata și pentru oamenii den Țara Bărsei

¹ No. 595.

cariî aû trecut dencoac[e], ca să poruncim, cariî ar vrea să să întoarcă la pământul lor, să nu-î oprească. De aciasta noi și mai denainte acea poruncă am dat, iar și acum de iznoavă am poruncit ca să nu-î supere, ce, care vor vrea să meargă, să-î lase să treacă fără de nici-o opreală. Aciasta acum, de cîastă dată, și mila lui Dumnezeu să fie pururea cu dumneata. Fev[ruarie] 26 d., l^e 7212 [1704].

† De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V^o:] Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealui jupănul Andreăș Reitel, marel[e]-județ al cetățîi Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea. [Pecete mare, rotundă¹.]

7.

Cinstite și de Du[mne]zău alease, întru vreadnicie dumneata jupăne, al mieu patron și de mult bine făcător.

Vreadnică cartea dumitale am luat, din care înțelegând buna și 'ntreaga dum[ital]e] sănătate, am slăvit pre Împăratul milelor, mulțămind dragostei și bunătaței ce pururea cătră sluga dum[i]tal[e] ai arătat și arăți, cu cercetarea scrisorii. Cărțile ce mi-ei trimis, care unde aû fost rânduite, le-am dat, și cu gura, cât s'aû căzut, doară și mai mult, am grăit. Pentru care ce să zic? Ceî ce iaû și vor să iă, mai nainte, ce aû știut și ce aû vrut cătră Măria Sa Vodă aû jăluit, zicând precum oamenii de acîi nu trec prin vamă, adecă pre drumul cel mare, pre unde iaste obiceiul țarei, ci umblă pre alte poteci, ocolind, iprocî, iprocî. Și așa și Măria Sa, duple jalba lor, le-aû porăncit să iă, iară nu atât cât să întindu d[u]mnelor cum auz. Ci de aciasta nu vă miraț, căci iaste poveaste mujiciască, deac'aû ajunsu Țiganul Crai, întâi au spănzurat pre tată-său: așa și acel jupănul Dumitru Brăilă, ajungănd vameș, s'aû nevoit și să nevoeste să-î rămăe obicei bun în urmă, să-l poată nărodul ferici; numai D[umne]zău să dea viață prietinelor și dumisale fărășit bun! Socotind cum nu desăvârșit nici cu acel mijloc vor săvârși. Duple cum can știu că li s'aû zis de la oarecare prietin, și aice mă ței

¹ N° 389.

prietin și de bine voitor, ci, de vor fi înțeles, bine, de nu, iară, când D[o]mnul D[umne]zău vă va limpezi și prilej veți avea, veți trimite un om de cinste; și, cu banii ce mai d'înainte s'aũ scos, am bonă nădejde să să scoată și aceaste. Încă și mai cu lesne, căci aceșt jupan Dumitru ne va zice că n'aũ știut că face strămbătate: căruie văzându-ı Măria Sa Vodă fapta de fața, nu va răbda. Numai mai lăsaț ceva să mai treacă, căci Măria Sa acum nu să află la Bucureșt[ı]. Și aciasta într'altă parte nu să poate căuta. Așa mi să pare, și așa și grăescũ.

Iară, de banii ce i-am fost luat eu în trecuți anı, ce s'aũ scos de la vameș, nu socotească cineva, precum ca să-ı cheltuescu în treaba mea ıı țiũ, sau cu acest gând am fost, să nu-ı dau: să nu dea D[umne]zău cel sfânt aceia să fie în proastă mintea mea, precum nici până acum aũ fost, pãrundu-ni-să, de când D[umne]zău te-aũ dăruit cu deregătorie judecii, să nu fie venit nici-un sărac până acum ınnaintea dumatle, să să jeluiască precum l-am jefuit măcarũ cu preț de un ban. Nu numai aici, ci și aici așa m'am nevoit, și m'am nevoit și mă voi nevoi, rugănd pre D[umne]zău să mă păzească de acest fial de agonisit[ă]. Iară cei ce aũ fost lătrat cătră dumneta oarecând, pentru care te-ai fost și pornit a scrie dumneta la mine, las să latre cum aũ fost învățați; eu, cum zic, ce am luat, sint gata: măcarũ de arũ scoate și cei ce s'aũ luat până acum, să fie mai mulți! Și iară zic: la aceale ce s'aũ zis, nu mă uitũ, ci tot acea slugă ce m'am știut că am fost, sint și voi fi, și pre cât mica m[è] puțină ım va da, mă voi nevoi fiștecuı cu dreptate și 'n adevăr a sluji. Numai nu-m porănciț, și aceia norocire voi avè-o, precum fapta va arăta. Aciasta aciasta dată săvârșind, mă răcomendeluescũ dragostiı dumatle.

Sept[emvrie] 16 dni, lt. 7213 [1704].

Tot acel gata și nemutat spre slujba dum[i]tal[e]:

David Corbea.

[V°:] Cinstitului și de D[umne]zău alesului, dumnelui jupanului Răităr Andriiaș, marele-județ al cinstitei cetăț Brașovului și a toatei Țării Bãrsei, cu cuvioasă cinste să să dea.

Anno 1705, d. Septembris, vom Czauss David, gibt dem Albetz ein Repriment wegen einiger Sachen.

[Pecete neagră, cu semne ¹.]

8.

Io Costandin Voevod bjiu mltiü gspdrü zemle vlahiscoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreama de bin[e] voitoriü, dumnealui jupănul Ghiorghe Fetchiel, mare[e]-județ al cinstiți cetățî Brașovul, săn[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeü poftim dumital[e]. Pricina cărți cătră dumneata nu iaste alt[a], făr de căt facem știre dumital[e] că aici, înaintea noastră, făcu jalbă Gherghe vâtaful de Brașoveanî cum că, având la prăvălia lui den Bucureșt[i] o calfă ce-l chieama Dumitru, și fiindu acea prăvălie dată pe seama lui an, la care prăvălie fiindu-să strănsu cătăva sumă de ban[i] domnești dup[ă] la răfeturi, până la 700, 800 de talere, și întâmplându-să an boala cîumei acol[o] în Bucureșt[i], pecum veț fi înțeles dumneavoastră, aü fost lăsat oamenii domnești care strănsease banii, în seama celui Dumitru calfa, ca să-i păstreaze el, necutezându să-i iă den prăvălie, pentru acea cumplită moarte. Decî, întâmplându-să de aü murit și Dumitru calfa de ciumă, dup[ă] ce s'aü ostoiat moartea, aü fost mersu slugil[e] noastre care strănsease banii, de aü luat acei ban[i] den prăvălie și i-aü dus la Cămara noastră, fiind ban[i] domnești. Iar, când iaste acum, să scoală muma celui Dumitru calfa, fiind acol[o] în Brașov, de apucă pe Gherghe vâtaful pentru acei ban[i], să-i dea, zicându că aü fost ai fiü-săü, și aü fost domnești, și așa pe'ntreg i să pune în spinare și să nevoiașt[e] ca să-l prade. De care lucru poftim pe dumneata, cu dreapt[ă] judecata dumital[e] să-l îndreptezi și să-l mântuești[i] de acea fămeae, să nu-i fac[ă] supărare făr de cale, de vreama ce, pecum arătămu și dovedimu dumital[e] mai sus, că acei ban[i] n'aü fost ai fiü-săü, ce aü fost domnești, și iar Domniia i-aü luat, numai doar căt au stătut în prăvălia lui. Ce' să-i faci

¹ N° 688.

dumneata dreptate, ca să nu ni s[ă] mai jăluiască. Aciasta, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata.

Iun[ie] 22 d., l^e 7215 [1707].

De bine voitorul dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

† [V^o:] Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupânului Ghiorghe Fetchiel, marel[e]-județ al cinstiții cetățî Brașovul, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

9.

Cinstitului și al nostru vechiului și bun priiaten, dumnealui jupânului Ghiorghe, marel[e]-județ al Brașovului, împreun[ă] cu tot cinstitul Sfatul dumneavoastră, de la Dumnezeu îndălungată viaț[ă], lină pace, întreagă săn[ă]tate rugăm ca pururea să auzim.

Cinstită scrisoarea dumneavoastră, ce ne-ați trimis, cu drag luându-o, am mulțumit lui Dumnezeu, slăvind numele Sfinții Sale, ca unui milostiv stăpân, pentru a dumneavoastră bun[ă] și fericită săn[ă]tate. Alalte câte dumneavoastră ne-ați scris, pentru păsurile săracilor de Șchea, oamenii dumneavoastră, toate bine le-am înțeles. Care alt ce să zicem, fără cât rugăm pe m[i]lostivul Dumnezeu ca să aducă pe Măriia Sa Vodă săn[ă]tos, și, cât vom putea, ș[i] ceaia ce ni să va treace, foarte vom sta ș[i] vom nevoi ca să li să facă dreptate, cum au fost și mai înainte, pe la strămoșii noștri, măcar că am scris ș[i] la dumnealui taica Constandin ² și la alalt[i] ai noștri ca să stea ș[i] să nevoiască, cât să va putea să să facă. Care iară zic, vind Măriia Sa Vodă săn[ă]tos, ce vom putea, în tot felul vom nevoi, pentru dragostea dumneavoastră, ca pentru ai noștri bun[i] priiaten[i] și de aproape vecin[i], ș[i] pentru sărăciia bieților Șchea, ș[i] pentru altele ce ar mai fi, dupe cum și ei însuș știu că, dupe'ncât ne-ați fost pen puțință

¹ N° 395.

² Stolnicul.

ș[i] pen mână noastră, n'am lăsat a nu căuta. Așa și acum, cum zic, cât vom putea, pentru toate vom sili, ș[i] pentru vameș, ca să să facă obiceiul cel vechi, care au fost mai nainte, — măcară că vameșilor le-am scris osebit o scrisoare a noastră, dentru care veți înțelege dumneavoastră că mult să vor mai scoboră de obiceiul ce au făcut dumnealor. Care noi iară mulțumim dumneavoastră pentru dragostea ce ați arătat către noi ș[i] plocon[ul] ce ne-ați trimis, — nu atât pentru plocon, încât pentru dragoste ș[i] neuitare ce ați arătat dumneavoastră către noi. Întru care ș[i] noi pohtim pe dumneavoastră, ca pe niște ai noștri buni și vechi priiateni și de aproape vecini, ca, ceaia ce ar fi pohta dumneavoastră și ar fi pen puțința noastră, ne faceți dumneavoastră știre, și neapărat vom slui[și] dumneavoastră cu dragă inimă. Și iară, cine s'ar întâmpla a veni într'acoace, tot ne scrieți dumneavoastră, ca să ne bucurăm, lăudând numele milostivului Dumnezeu pentru bun[ă] săn[ă]tatea dumneavoastră. Și, cu această sfărșind puțină-ne scrisoare, rog pe Dumnezeu ca să afle pe dumneavoastră întru bun[ă] săn[ă]tate.

Sept[emvrie] 14 dni, 1^a 7216 [1707].

Tot al dumneavoastră pururea de bine voitor :

† Șerban Cantacuzino V[e]l Vor[nic].

[V^o:] Cînstitului și al nostru vechiului și bun priiaten, dumnealui jupănul Ghiorghe, marele-județ al cetății Brașovului, împreună cu tot cînstitul Sfat al dumnealui, cu cînstie și cu fericire și cu mult[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete neagră, cu vulturul bicefal și inițialele: M. A. K. K¹.]

10.

Cînstite al nostru vechiū și bun priiaten, dumneaata mare-judeate, împre[un]ă cu alt tot cînstitul Sfat al cînstiții cetăți a Brașovului, noă de bine voitori și vecini de aproape, de

¹ N° 694.

la Domnul Dumnezeu (Dumnezeu) a tot țiitoriul, dumnea-voastră sănătate și alte fericite și norocite sucțesuri rugămu și pohtimu.

Cinstită scrisoarea d[u]m[n]eavoastră de la dumneaalui cre-dinciosul dumneaavoastră și noă bun priiaten, jupănul Ghiorghe Țaco, cu căzută dragoste o'mu priimit-o. Dentre care de a dumneaavoastră bună și întreag[ă] sănătate adevărând, nu cu puțan[ă] bucurie am, lăudat și am slăvit pre Dumnezeu. Alalte căte dumneaavoastră ne scrieți și în carte au cuprinsu, încă toate pre amăruntul bine am înțeles, atăta din cartea dumneaavoastră, cât mai pre largu și de la dumneaalui mai susul numit jupănul Ghiorghe Țaco, pentru bieții de Șchiai, carele s'ar hi hrăninda aici, pre locul țării noastre, cum că nu să pot hrăni cu paace, precum hrisovul Mării Sale lui Vodă scrie, ce, mai mult de[n]tr'acea orânduială scoțându-î, le fac mult val și supărare; cum și de vameși de la Cămpina, carele cu vama și cu alte obiceiuri ce n'au fost nici-odat[ă], acum aseamene îi adaogă și-î supără, iprocî. De toate acestea să zic ale lor jalbe le-am adevărat, cum și mai sus am zis. De care lucru foarte rău în pare, când noi vomu și am vrea al lor folos și bine de obște și buna odihnă, ca să fie și să trăiască, să să hrăneaască întru toate în paace și în odihna lor, și să nu să adaog[ă] obiceiuri noă, care n'au fost. Pentru care și gata am fost și sântem în spre a dumneaavoastră pohtă a slujă. Numai atăta foarte rău ni au părut întâmplându-mi-se de nu sânt acum și eu la Curte, ci sânt aicea în București. De unde iar, șă cu ceia ce pren mică putința mea au fost, nu m'amu apărat a nu slujă, pentru aciastă treaabă a dumneaavoastră, ci la mai marele, mie cinstit frate, dumneaalui neaniî lui Costandin Stolnic[ul], fiind lângă Măriia Sa, toate ale dumneaavoastră scrie. Aseamene le-aam dat dumneaalui în știre; carele nu mă îndoescu că dumneaalui să va lenevi, au va lăsa lucrul în slab, a nu slujă dumneaavoastră, ca unor adevărați bunî priiatenî și ai noștri vechî de bine voitori și de aproape vecinî, cât să poată face ceale ce sânt de folos și de binele bieților Șchiai, și altora aseamene. Și iar și de acuma înaintea în spre ceale ce vor fi

trebile dumneavoastră într'acoace, și care veți cunoaște că trec pren puțința noastră, scriindu-ne dumneavoastră, nimic nu ne vomu ap[ă]ra, ce cu ceaia ce ne va fi pren puțință nemutați și neschimbați în spre a dumneavoastră slujbă ne vom afla. Și, cu aciasta de aciastă dată sfârșând, de iznoav[ă] rugăm ca mila lui Dumnezeu pururea cu dumneavoastră să fie.

Sept[emvrie] 16 dni, lt. 7216 [1707].

Al dumneavoastră vechiū de bine voitor și gata a slujă:

Mihaî Cantacuzinò.

[V^o:] Cinstiților și vreadnicilor ai noștri bunî priiatenilor și de aproape vecinilor vechi, dumneaaluî marelui-județ și alaltui cinstit Stat a cinstitiî cetăți ai Brașovuluî, cu mult[ă] săn[ă]tate și și norocire să să dea¹.

[Pecetea neagră cunoscută.]

II.

Cinstiților și de Dumnezeu iubitor[i] și ai noștrii bunî priiateni și de tot bin[e]le voitor[i] și vecin[i] de aproap[e], dumneavoastră fălnogî a tot cinstitul Sfat al cinstite și mareî cetăţ Braşov[u]luî, săn[ă]taat[e] și tot fer[i]citul bin[e] de la Dumnezeu poftim dumneavoastră ca să vă trimiţ[ă] și a v[ă] păzi supt mila Sfinţii Sal[e] întru toat[ă] pofta dumneavoastră.

Cinstita a dumneavoastră carte, ce aţ tremis către noi, ne-aū venit, și cu lebov o am priimit, carea și cetind-oo, și întîi de a dumneavoastră săn[ă]taat[e] auzind, ne-am bucurat. Altel[e], câte dumneavoastră ne scrieţ, de toate pre rând am înţeles. Pentru oamenii dumneavoastră brașoveani, car[i] sântu de să hrănescu aici în țară, ne scrieţ dumneavoastră de ziceţ cum că aū sărăcit și s'aū și înpuţinat, că numai 6 prav[ă]lii sântu, și birul tot acelaş de'ntăi dau. De carea scrieţi dumneavoastră ca să s[ă] mai scaz[ă], să poat[ă] birui și ei. Dar ei dumneavoastră nu v[ă] spun că nu sânt numai dumnealor

¹ N° 692.

așa, de trag bir greu, ce și sărac[i] de negoțător[i] cari sânt aici ai noștri, să întrebaț pe oameni dumneavoastră, cum aũ rămas de săraci, și mai nemen[i] aũ rămas dentru ei, și câte nevoi trag, precum văd și oa[me]nei dumneavoastră. Care trebue să creaz[ă] ei, că văd cu ochii lor. Ce dup[ă] putinț[a] lor tot să vor mai scădea, precum veț înțeleag[e] dumneavoastră den cart[e] Mării Sal[e] lui Vod[ă]. Iar pentru vămă ce scrieț dumneavoastră, cum că le-aũ luat vaam[ă] de lăna și de pieil[e] de la oil[e] lor, ce le-aũ fostu murit, — așa va fi. Numai acum Măriia S[a] Vod[ă] va să pue un boiar la Cămpina, pentru jafuril[e] acestea ce fac uniș și alți, ca acestea, să l[e] iă seaam[a]; ce de acum înainte așa socotim că nu să vor mai fac[e] acestea jafur[i], luindu-l[e] seaama. Pe cin[e] ar pune Măriia S[a] acolo, iar și noi, dup[ă] pofta dumneavoastră și sărăcia lor, decî, cât vom putea, tot îi vom căuta. Acum Măriia S[a] Vod[ă] așa zic[e] că va mănă un om domnescu, denpreun[ă] și cu un om al lor, pen toat[e] tăr-guril[e], ca să vaz[ă] și aciasta ce zic că vând toți marfă brașovenească, ca să l[e] dea porăncă ca aciasta, să nu mai vānză de acum nainte de acestu fel de marfă, nici să mai meargă cin[e]va să-ș scoat[ă] marfă brașovenească dintr'acolo, de spre dumneavoastră, încoac[e], — fără căt numai Brașoveanii, oameni dumneavoastră. Și, cu aciasta acum sfârșănd, Dumnezeu să v[ă] păzească tot cu a Sfenții Sal[e] măn[ă], întru fer[i]cit[ă] sãn[ă]taat[e].

Sept[emvrie] 21 d., lt. 7216 [1707].

Al dumneavoastră bun priiaten și gata spre slujbă și de tot binel[e] voitor :

Asani V[e]l Căm[inar].

[V°:] † Cinstiț[i]lor și a tot Sfatul ai cinstiț și marii cetăț ai Brașovului și noao bun preiaten și de tot bin[e]le voitor și bun vecin de aproap[e], dumnealor fălnogî, cu cinste și cu multă sãn[ă]taat[e] să s[ă] dea.

[Pecete neagră, cu inițialele: N. N.¹]

¹ No 691.

12.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnu zemli vlah[i]scoe.

† La ai noștri cinstiți și de bine voitori, de aproape vecini, dumnealor județii, dumnealor fălnogii, părgarii și alalte tot Sfatul al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot binele pohtim dumneavoastră de la Dumnezeu. A dumneavoastră cinstită carte de la credinciosul dumneavoastră dumnealu jupănul Gheorghe Țaco, cu dragoste o am luat, și, de săn[ă]tatea dumneavoastră înțelegând, ne-au părut bine. Alalte ce ne-ați scris dumneavoastră, toate bine am înțeles. Pentru Șcheai de la cetatea dumneavoastră, cari să hrănescu aici în țară, ne scrieți dumneavoastră și ne pohtiți ca să-i mai căutăm, de vreme ce au slăbit foarte, și mulți s'au și scăpat de tot, de au ajunsu la lipsă. De aciasta creadem că așa va fi precum ne scrieți dumneavoastră, că într'aceast[ă] vreme, nu numai acei ce sânt de țara dumneavoastră au ajunsu la slăbiciune, ce și țara noastră, să creadeți dumneavoastră, că foarte tare au slăbit și în multă neputință să află și pământeanii noștri, că, de iaste și țara în pace de alte oștiri, iar poruncile și cererile stăpânilor, cari ne stăpănescu, sânt mari și greale, cât s'au îndoit și s'au întreit dările de cum era mai nainte, și nu gândim să fie mai fost vre odată greu pământului acestuia ca acum. Însă noi pre Șcheai aceia tot i-am păzit, i-am căutat, că aici în țar[ă] la noi sânt și altfelu de breasle de oameni striini, și toate breaslele s'au mai adaos la dări, iar ei den legătura lor ce au fost mai denainte nu s'au mai sporit, ce tot pe acea s'au ținut. Iar iat[ă] că și acum, după pohta dumneavoastră, ce s'au putut, tot s'au mai ușurat, precum veți înțelege dumneavoastră de la credinciosul dumneavoastră, jupănul Ghiorghe Țaco. Iar pentru vameșii de la Cămpina, ce ne-ați scris dumneavoastră, încă am înțeles. Ce de aciasta iat[ă] că am rânduit acum un boiar al nostru ispravnic la Cămpina, și-i vom porunci ca să iă seama pentru aceastea toate; ce să meargă și Brașovenii de aceia, Șcheai de ai dumneavoastră, acolo la Cămpina, să fie cu vameșii de faț[ă], înaintea acelu boiar, și, de să va adevăra

că le au făcut vameșii alte obiceiuri noao, — ce vor fi luat fără de cale, vor da; numai ni să pare că și Șcheaii dumneavoastră să vor fi purtând cam rău, că nu vor să umble pe drumul cel mare al vămii, pe unde aū umblat și mai nainte, ce fieștecă pe unde-î voia, pe alte poteci ș'aū făcut drumul, de umblă, și, vameșii neputând îngădui, ei apoi bagă iar vina vameșilor, de zic că le fac alte obiceiuri; însă acel boiar, ce va afla dreptatea, va face și va isprăvi. Și iarăș, ce vor fi pohtele dumneavoastră către noi, nu ne vom apăra de ceale ce ne va fi pen puțină. Și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumnezeu să fie cu dumneavoastră.

Sept[emvrie] 22 d., lt. 7216 [1707].

De bine voitoriū dumneavoastră :

Io Costandin Voevod.

[V°:] † Cinstiților și ai noștri de bine voitori, dumnealor judeților, fălnogilor și alalt tot Sfatul al cinstitei cetăți Brașovului, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

13.

† Cinstiților și aleșilor cu vrednicia ai noștri bun[î] priia-tenî și de aproape vecinî, dumneavoastră boiarî al marelui Sfat al slăvitei cetăți a Brașovului, de la Domnul D[u]m-nezeu vă pohtim dumneavoastră bună săn[ă]tate cu viață îndelungată și cu tot binele. Cinsti[ă] scrisoarea dumneavoastră ce ne-ați trimis cu dumnealui jupănul Țaco Gheorghie, ne aū venit, întru carea de a dumneavoastră bună săn[ă]tate înțelegând, foarte ne-am bucurat. Pentru ce ne-ați pohtit dumneavoastră, ca să grăim Măriei Sal[e] Vod[ă], pentru acei săraci de oameni ai dumneavoastră, Șchiai, ca să facă Măria Sa milă cu dănsii pentru rumtoarea dăjdilor lor să-î lase mai pe ușor, să poată trăi în țara Măriei Sale. De aciasta veți ști dumneavoastră că noi, după cum ne-ați pohtit, bucuroși am

¹ N° 410.

fost ca să grăim Măriei Sale, și să silim să vă facem folos, și
și am mersu de am grăit Măriei Sale foarte cu nevoință.
Dară, ce au răspunsu Măriia Sa, veți înțelege mai pe largu
de la dumnealui jupănul Țaco Gheorghie. Ci așa veț ști
dumneavoastră, că noi am silit pentru voia și bun priiteșugul
dumneavoastră, de am grăit Mariei Sale. Dară, deaca nu
s'aũ putut face aciastă ispravă de la Măriia Sa, n'avem ce
face. Aciasta, și mila lui D[u]mnezeu să fie cu dumneavoastră.

Sept[emvrie] 22 dni, 7217 [1708].

† Theodosie Mitropolitul, al Ugrovlahiei,
al dumneavoastră bun priiatin și de aproape vecin.

[Vº:] † Cinstiților și aleșilor cu vrednicia, dumnealor bo-
iarilor al marelui Sfat al cetății Brașovului, ai noștri buni
priiateni, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecetea obișnuită¹.]

14.

Cinst[itului] și al nostru bun priiaten, vecin de aproape, în
toată vremea dă bine voitoriu și ca un patron, dumneata
V[e]l Județ dă cinstită cetate Brașovului, împreună cu tot
cinstitul tanaci al dumneavoastră, cu plec[ă]ciun[e] mă închin
dumneavoastră.

Rog pre puternicul Dumnezeu ca să ție și să păzească
pă dum[neavoastră] supt mila Sfinții Sale și întru fericită
săn[ă]tate, împreună cu tot cinstitul Sfatu. Cinstita scrisoare
dum[itale] ce mi-ați trimes, cu dragoste o am luat, și, întâi
dă dragoste sănătății dumneavoastră înțelegând, foarte m'am
bucurat. Alalte ce ne scrieți dum[neavoastră] am înțeles.
Ne scrieți dum[neavoastră] cum că au venit oameni dum[nea-
voastră] care aveți aici supt stăpânirea dum[neavoastră],
Șchiei, dă să jăluiră zicând la tot cinst[itul] Sfat cum că
ar fi venit Cărste Țop dă ar fi făcut foaia la noi, dă toți
Brașovenii căți au prăvălii aici în țară, ca să aibă pace dă

¹ N° 693.

vama vinurilor și dă altele. Iară acei ce sânt lăcuiitori acolo, să-ș dea vama dăplin. Eū dă aciasta nu știu nemica, dă Cărste Țop, nici în ochi nu l-am văzut dă este acuș o jumătate dă anū, nici foiță nu mi-aū dat; poate că va fi dat la alții. Și, cum ziceți dum[neavoastră] cum ca să s[ă] strice mila cea este făcută dă fericiți Domni, pentru doi-trei oameni, dă aciasta nu să va strica, că nu li să ascultă cuvintele lor, fără cât trebue și dumnealor, pă către (*sic*) bucate fac păn vile lor, să și le treacă cu pace, iară să nu cumpere bucatele altora, să zică că sânt dăn vile lor și să le treacă păn vama domneaască, înșălând vama, și și alții care n'au vii, încă cumpără vinuri streine și le trec păn vamă, dă înșală și zic că aū vie. Ce, dă aciasta dac[ă] va înțelege Măriia Sa Vodă, li să va strica mila dă tot. Iară, cât pentru Sava Marcea, care ziceți că i-am arătat foaia dă Brașoveni care aū prăvălii aice, dă aciasta așa este, că foaie i-am arătat-o, iară, cât pentru Cărstea Țop, dă zice că el mi o aū dat-o, rău zice; poate că l-aū dus fire lui până într'atăta a grăi. Ne mai scrieți dum[neavoastră], dă nu ne va hi scris Cărstea Țop aū alții. Dă aciasta staū dă mă mir dă dum[neavoastră], că dumn[neavoastră] santeți înțelepți, cu ce socoteală aș putea eū să vă scriu dum[neavoastră] pă acela ce mi aū dat foaia, — care nici nu să cade, nici nu să cuvine. Eū poruncă am avut și am scris la dumnealui județul Dragot Gheorghie, și am luat și răspunsu, și așăzământ s'au făcut pentru toți Șchiei, atăta dă cei dă acolò, cât și cei dă aice, carele aū vii aice pe pământul țării, ca să-ș treacă vinurile lor pă la care vamă le dă îndămână. Iară, cât pentru burie, dă vor trece, să plătească ca toată țara. Și iată că voiū trimite foiță, dă veți vedea dumneavoastră carele câte buți are la vile lui, și încă la uni s'aū pus și mai multe, și în tot chipul am silit pentru dragostea dumneavoastră, ca să nu li să facă nici-un obicei, cât vor fi vămile în mână mea. Că acest lucru era încă an să s[ă] strice, numai nu știu, înțeles-ați dumneavoastră aū n'ați înțeles că eū am stătut dă aū rămas; așăjderea și estimpu. Să dea Dumnezeu să petreceți sfintele Paște cu bine, cu săn[ă]tate și cu veselie, și să dea Dum-

nezeu să ajungeți și la anul și la mulți ani cu săn[ă]tate.
Cu aciasta sfârșând, mila lui Dumnezeu să vă păzească pă
dumnevoastră cu bună săn[ă]tate.

Dăn Buc[u]rești, lt. 7223 [1715], Mart 10 d.

Al dumneavoastră bun priatenu și dă bine voitoriū,
gata spre slujbă :

Pantazi biv Vel Căp[i]t[an].

[Intercalat :]

Foiță dă buțile ce s'ao aflat la viile Brașoveanilor anumea,
Mart 5 d., 7235 [1727]

Drag Gheorghe, județ la Pitești, buți 8.

Tănasie zaraf la Pitești, buți 2.

Gociġman Petco ot tam, buți 2.

Bucur Fuște ot tam, buți 3.

Gheorghe Șneaal, buți 10.

Gociġman Petru Lacer, buți 12.

Dumitru Ciurcul, buți 10.

Sava Marciġ, buți 10.

Costand[in] i Daan Lacer, buți 17.

Dumitru i brat Petco Lacer, buți 18.

Gheorghe Lebul în Vale Popi, buți 5.

Manole cel bătrân, buți 5.

Ivan snă Stoica Inașu, buți 5.

Nelva al Oprii Floroiul, buți 6.

Radul Precup Lacer, buți 9.

Stan i Mihaġ Lacer, buți 5.

Stoica Manole, buți 8.

Șandru la Orlea, buți 3.

Pop Tudor, buți 13.

Stanciul Șătrar, buți 10.

Cărstea Țap, buți 12.

Văsiū Găureanul i Radul, buți 8.

Văsiū Grid i brat ego Ion, buți 7.

Ion Tomițco, buți 9.

Gheorghe Stoia, buți 10.

Voico Criștov, buți 5.

Toader, buți 2.

Ivan Grec, buți 2.

Radul Bulz, buți 2.

Biserica Șchieilor, buți 15.

Mogoș, buți 2.

† Dintr'acestu noi am pus mai mult, și cine aū făcut mai mult, să ne facă știre: dă să va fi făcut mai mult, să avem știrea.

[Adresa:] Cinstiților ai noștri bunī și vechī priiatenī, în toată vremea dă bine voitori, dumisale cinstitul județu dăn cetate Brașovului, împreună cu tot cinst[itul] Sfat, cu cinste și cu bună săn[ă]tate să s[ă] dea, la Brașov.

[Pecete neagră, cu coroană.]

[Foița are această adresă:] † Cinstitului, al nostru bun și vechiū priaten, în toată vremea dă bine voitoriū și ca' un patronu, dumisale marelui-județu al cinstităi cetetī Brașovului, și la cinstitul Sfat, ai noștriī dă bine voitori, cu cinste și cu bună săn[ă]tate să s[ă] dea.

La *Coróne* [acest cuvīnt cu litere latine].

[Aceași pecete¹.]

15.

Cinstitului și mie bun și adevărat priaten, dumneata jupăne Marcoș, procatorul al cinstitului Sfatul al Brașovului, dă la Dumnezeū cel multu milostivu îți poftescu multă și fericit[ă] săn[ă]tate, împreună cu toată familiia dumitale. Cu părlejul și plecatei scrisorī ai meale nu-m[i] iaste de altu făr decât întâi ca să cercetez dă bună și fericit[ă] săn[ă]tea dumitale. Al doilea, aici am înțeles dăn neguțătorī, păcum că Pană s'aū fost gătindu ca să ducă la partea turcīască cu jupăn Nedelco, pă la Cămpina. Care Nedelco aū fost purces Mercurī, la Ghen[arie] 3 dni, și i-aū lăsat cuvāntu și pă un Ghiorghe Catană, care aū fost și slugă la Mihalache Condoiane, ca să ducă și pă Pană dup[ă] dānsul, dup[ă] cum și dumitale îți va spune acestu neguțătoru, care îți va aduce cartea, că aū fost adevărat. La care eū mă rog dumitale, să fīi ostenitoru,

¹ N° 714.

ca să protăștăluiești, dup[ă] cum știî obiceaiul cinstîtului Sfatu, ca să fie Pană oprit, până își va da Pană chezași buni, ca, lipsindu el, Pană, să aibă chizași să plătească t^l o mie și cu dobănda lor. Care are Pană să răspunză, dup[ă] cum și cărți s'au găsit dup[ă] moartea frățini-său Mihalcii Condoiane, scrise pântru astă mie dă lei, care i-au lăsat răposata maica lor ficăi dumneaei cei mai mici, anume Chirața, iar arbă-nășaste îi zicu Țana, fata lui Condoiano cea mai mică, care au căutat pe maica-sa cât au zăcut pă așternut, ani 6 p[o]l, și, pântru multă căutare ce au cunoscut, i-au dăruit acele 2 zapise cu o mie dă lei, fiindu banî dreptî ai mă-sii, dă la părinți dă zeastre, iar nu dă casă dă la bărbatul dumneaei Condoiane, pecum va mărturisi și soră-sa cea mai mare și mulți neguțători dă cînste, că iaste lucru adăvărât, iar ei, ca niște frați fără doru și netemători dă Dumnezeu, s'au sculat cu silă turciască, și au luat zapisile acealea dă la sora lor cea mai mică, Țana, și au apucat pă acei neguțători dă i-au închis, și au luat toți banii cu dobănda lor. Care soră-sa au trimis aici, la marele nostru derec[ă]toru, jalbă și pântru zestrele cele mai multe, dă are să iă dă la frate-său Mihalache și Mihalcea, Condosiești, și pântru Pană, frate-său, pântru ce scriu mai sus. Ci, până va își răspunsul, să vedem unde va porânci Măriia Sa să-i scoată acești banî și să caute dă dreptate, Pană să fi oprit și el, și toate scrisorile câte scriu pântru partea surorii lui, Țaniî, împreună și partea lui Pană dă argintu și alte scule și haine, ce au avut Pană, lă-sate la bolta jupânului Hristii, feciorul Ceșmegiului, care cânta acîi la bisearică. Care mi le au mărturisit și mie astă primăvară, la luna lui Aprilie, la 1727, cându știî dumneata că am trecut la București, și sântu și până acum tot la dă[n]sul. Și mai protăluiești (*sic*) dumneata, iar mă rog, și pântru un zapis dă t^l o mie, care i-au avut dați Miha[l]cea frate-său la jup[ă]nul Dumitru Ghizdavețu, cu dobăndă, iar ai surori-sa Țaniî, dup[ă] cum i-au mărturisit și frate-său Mihalache, la soră-sa Țana. Care zapisu, mai în trecut[e] zile au fost trimis Mihalcea pă un Costandin, care au fost vameș la Ocna Moldovei, la jupân Dumitru, la București, ca să-i

dea baniî, și, fiindu jup[ănul] Dumitru dus la Țarigradu, aû adus zapisul iar îndărătu la Mihalcea, precum iar acestu neguțătoru, anume jup[ănul] Damian, îți va spune și dumitale și la alte obraze dă cinste. Numai mă rog să-l întrebî, și să le iaî în scris. Așijderea mă mai rog și pântru alte zapise și scule, ce aû avut frate-său Pană, să le dea toat[e] față și să se pue suptu peceate, să stea la cinstitul Sfât, aû la vre-un neguțătoru de cinste, unde ai socoti dumneata, iar nu la frate-său Pană, să le mănânce, că apoi n'are cu ce să plăteaască atăta sumă dă bani ai surori-sa. Și mai tare să silești dumneata pântru zapisul lui Ghizdavețu, să s[ă] găsească, aû să-l mărturisească unde iaste dat, că să știî și aciasta, că Nedelco m'aû dat bani acum la moarte. Care așa socotescu că vor fi dat acel zapis, la dănsul, să iă bani de la Dumitru Ghizdavețu. Ci, dă să va adevăra, să vedeți căți bani le aû dat, să să iă în scris cu bune mărturiî, și să protăstăluiți la bolta lui Nedelco, să aducă zapisul și să-și caute bani la cine i-aû dat, că apoi va umbla rău și va păgubi mai multu. Și așa să i să scie, să nu zică că n'aû știut, și să s[ă] pue la protocolul cinstitului Sfât, și, ce veî cheltui dumneata pentru aciaastă osteneaală ce te puiû, foarte cu mare mulțumită voî plăti. Și, dă nu te veî încreade dumneata, mă rog să te încredințeaze dumnealui jupăn[u] Mogoș, priiatenul dumitale. Care cu multă să[nă]tate mă închin dumnealui, rugându-l și pă dumnealui, ca tot să fie dă ajutoru la ce ar fi bună socoteala dumnealui, și asupra dreptății, atăta pântru această, care mai sus mă rog, atăta cât și pântru ticălusul dă jupăn Enache. Care mă rog să iaî și dă aciî mărturiî dup[ă] cum și eû am trimes, și iat[ă] că ș[i] mie îm[i] mărturisiră că dă gura Mihalciî aû auzit zicându, că el iaste un procatoru, numai Pană frate-său iaste daugiû, pecum și la zapis îl arată. Ci sileaste dă-l puneți să răspunză și făr dă voe, că și mie mi-aû zis aici sicitarul, daca i-am spus dă Mihalcea, să răspunză Pană, și să să sfârșască odată, — că poate să moară și ticălosul dă bătrân, și va rămănea lucrul neisprăvit, și vor avea păcatu, și va rămănea judecata neisprăvită, și veî rămănea și dumneata păgubitu. Ce trebuie dă

atâta vreme să să și sfârșască, că să miră și dă aici, ce poat[e] fi atâta lungă judecată: cine aud, să miră; și să va duce veasta și pă la alte țări și crăii, dă lungime multă ce facu la un lucru bagdatelu, care o cumpanie neguțătorească o ar fi putut isprăvi în trei zile, iar cinstitul Sfat o ținu trei luni și mai 4; care își sfârșăscu cineva și cheltuiala, și viața, și le s'au urât și dă aici tot scriindu-le. Care în scrie jupân Enache, să mai trimiță poruncă, dar Măriia Sa în zice că au trimis dăstule porunci. Care aici așteptă să le vie sfârșitul dă judecată, și apoi atunci să le mai dea poruncă, iar pă Pană să pue să răspunză. Că dintr'un început tot el au tras pă jupân Enache la judecăți, pecum știu și or mărturisi mai mari și mici. Și alta, el iaste un *șeghinleghi*¹, nu poate ca să găsească vre o pricină cu Mihalcea, să zică că ar avea vre-o iștanție undeva; ce mai bine siliți ca, până nu ar veni Mihalache, că el mi să pare ca să aibă vre un dres dă cându au fost la Beciu, și să nu răzvrătească judecata, și să o rădice și dă aici, la altă parte. Ce numai roagă-te și dă domnul județul, și le spune toat[e], și să-și facă aciaștă pomană cu acelu ticălosul de bătrân. Și n'aș socoti ca să facă altu bine mai mare pă aciaștă lume. Și știu că-i va fi dă multu ajutoru la viața cea dă veci, și, făcându pomană ca să isprăvească la un felu, și luindu și eu răspunsu, iar la dumneata și la Măriia Sa voi năzui. Care cu plecăciune închinându-mă, sărut cinstit[ă] mână Mării Sale, și la mine nu iaste încurcătură multă, numai tărie să jure, ca să-m scoată arei banî dă la Pană, și va cunoaște Măriia Sa omenia și mulțumita, împreună și dumneata. Numai si-leaște dă toate câte mă rog, și Pană să nu vă înșale să fugă, că el acel gându au pus adăvărat. Numai fără dă chizaș bun, au arestu să nu fie. Mă rog, ca să aibu cinstit răspunsul dum[i]tale dă toate cu ce ne ar veni mai curându, au cu poșta, ca să știu încăt'o oi pleca, că dăn zi în zi în iaste răspunsul, ca să-m iasă negreșit. Și, să să nu dea Dumnezeu, iar, mai rămăindu jup[ânului] Enache Popa Alexe ceva, ca să mai dea

¹ Sărac.

lui pac[e], și, dându-i dreptatea, ca să-i dea negoțul. Iar mă rog dumitale să protăștăluiești și să oprești și acel negoțu tot pentru bani Țanii, sora lui Pană Condoiane, care Dumnezeu a miluitu și a vrut să-m fie mie soție adevărată. Care cu multă plecăciune să roagă dumitale, puind și peceatea la aciastă scrisoare care scriu dum[i]tal[e], ca să fie mai adăvărat[ă] și mai întărită și încredințat[ă] oriunde o ai arăta dumneata. Și, cu aciasta sfârșind, iar pă putearnicul Dumnezeu rog să fie dumitale pururea păzitoru dă toate ceale reale, 1728, Ghen[arie] 10 dni.

Dă la Sibii.

Al dumitale de bine voitoru și încredințat priiaten :

Radul Drogoi Găleşăscul, neguțătorul dăn Craiova.

Țana a lui Condoiane fată mai mică, decât toți feciorii și fete a lui Condeiane.

[Pecete roșie, cu «K. S. K...¹»]

Și mă rog dumitale, jupăne Morcoș, că să-m scoți paria dă la cărțile Mihalci, care s'au găsit, și scriu pântru soră-sa Țana și pântru zăpisul lui Ghizdavețu, cu o mie dă t¹: să apucați pă Pană, să-l puneți la jurământu, că-l va mărturisi că el au mărturisit la bola lui că, ce va avea, nu va mărturisi la duhovnicu, numaî la Pană și la Nedelco va mărturisi tot ce va avea el, adecă Mihalcia, și Nedelco le a dat și bani. Ci mă tem, zăpisul să nu fie la el.

16.

† Jupăne Nădelco. Săn[ă]tate-ț pohtim de la Dumnezeu. Cu scrisoarea nu-ț lungimu, fără cătū îț facem știre că aicea, înaintea noastră a mărturisit Pan[ă] fratele Mihalcei, dup[ă] ce a vrut să-l pue la jurământu, pentru un zăpis de lei o mie, că s[ă] află la mănă dumitale, — ca s[ă] ia bani de la jupănul Dumitru Ghizdavețu, de la București. Care pentru acestu zăpis a venit înaintea noastră jup[ă]nul Radul Drogoi Goleșescu, cumnatul jupănului Mihalcei, cu cărțu de la Măriia Sa Ghenăra-riul, protoștoluind și pohtindū ca s[ă] să pecetluiască bolta

¹ No. 718.

dumitale, pân veî aduce zăpisul aicia în mână Sfatului și să-țu iaî baniî carele ai dat, tl. 100. De care noi nu ți'am pohtit paguba ca s[ă]-țu pecetuluiiască bolta. Ce iaat[ă] că-ț scriemū, în cîas ce veî luaa scrisoarea noastră, să cauțu cum mai curândū să viî, să aducî zăpisul, aū să-l trimiț pă om de isprav[ă], să ni-l aduc[ă] aicea, să-țu iaî baniî care i-ai datu împrumut, și într'alt chip să nu faci, aū alte meșteșuguri, ca s[ă]-țu pohtești singur paguba. Că, ne ascultându de porânca ce-ț facem și nu veî aduce zăpisul, bine să știi că-țu va pecetlui și bolta, și veî avea și altă nevoe și pagub[ă] mai mare. Și te fereaste de gâlcevi, nu le cumpăra singur cu bani, că și Moarcăș procatorul ți'aū zis ca s[ă] te ferești, să nu iaî vre o scrisoare de ale Mihalcei și n'aū băgat în sam[ă]. Care, de nu va veni zăpisul pân —, bin[e] să știi că adevărat ță s[ă] va pecetlului bolta. Și, cătă pagub[ă] îț va curge, nu veî mai avea dereptat[e] ca s[ă]-țu cauți dup[ă] dereptate ce s'aū căzutū. Și i-am făcutū datoriia, și te înștiințăm. Care veî țănea și scrisoarea noastră pentru credințarea. Și fără de zăbavă să avem răspunsul înpun[ă] cu zăpisul. Și într'altū chip să nu faci. Și Dumnezău să-ți fie de ajutor. De la Brașov, 1728, Ghen[arie] 14 d[n]i.

[Concept ¹.]

17.

† 1728, F[e]v[ruarie] — dni. Precum să s[ă] știe că m'am tocmit eū Radul Lobonțu cu Ștefanū, fratele Nedelcul, ca s[ă] mă duc cu nește cărți cu poruncă de la cinstitul Sfat la jupân Nedelcul Agi Hristia la București: de-l voi găsiî la București, ca s[ă]-i dau cărțile, bin[e], iar, de nu, să mă duc pela Zimnicia, și, de-l voi găsi și acolò, bin[e], iar, de nu, să gălescū un neguțător și să trimiț cărți[e] la Alvantahor ², si să șezu la Zemnicia pân va veni cărți și răspuns de la jupân Nedelcul, și fără răspunsū să nu viū. Iar, de s'ar înt[ă]mpla ca s[ă] triac[ă] vria[me] mult[ă] și, nevenind nici-un răspuns de la

¹ No 722.

² Arvanitochori.

jupân Nedelcul, să iaū carte de la vameș de acolo, și să aduc răspunsū la cinstitul Sfat. Și tocma la mi-aū fost zloț 3 p¹, și mi-aū dat acum zloț 2, și, viind eū aicia, să-mi dia și ceialaltī. Iar, negăsindu-s[ă] neguțător de acolo, să trimit[ă] vameșiū om cu plat[ă] la jupân Nedelcul, ca s[ă] aduc[ă] răspunsū. Și, pentru mai mar[e] credință, mi-am pus i diagetul mai jos, ca s[ă] creaz[ă] în tot locul și la fieștece judecat[ă]. Și am scris eū Todoran cu dzisa dumnialor, și săntū martor. Și, neștiind eū, Radul Brașovianul, carte, m'am rugat la Todoran, de mi-aū scris cu voia mia ¹.

18.

Cu aciastă scrisoare a mea adeverez care sânt mai jos iscălit căci, de vreme ce iaste din fire lucru moarte, și nu iaste cu minune, precum gândim oarecare, numaī iaste drept și sfânt fieștecine, și să-ș aducă aminte de moarte. Pentru aciasta și eū ticălosul că, de vreme ce nădăjduescū cu ajutoriul lui Dumnezeu ca să călătorescū în cale unde am socotit, mi am adus aminte de moarte, și, vrând ca să fac îndreptare la mine, că, de vreme ce sînt strein și neavând unde să mergū, am mersū la bisearică, adică la iubitoriul de Dumnezeu și sfânt episcop, la al nostru moșneaș, chirie chir Misail [de Buzău], și am însemnat ca, ce-m[i] va rămănea aici, că, de vreme pecum am zis și mai sus, iaste călătoria mea la loc departe, numaī, de mi să va întâmpla moartea, il las epitrop la mult-puțin ce-mī va rămīnea aici, ca la un doftor și chivernisitor sufletelor și trupurilor noastre. Carele însemnez pre anume ce-m rămăne : întâi, am marfă la București de . . . sumă t¹ 3.700 și, aici iaste marfă t¹ 1000 și 9 sute. Și aciastă marfă care iaste la București, și care iaste asupra lui Theodor, iaste socotită pecum aū fost cumpărată; carele iaste peste tot sumă 5.000 miī și 600 sute ban[i] sănătoș. Și capete dintr'aciastă are parte feciorul lui Pogoian t¹ 1000 și 200, și sînt datoriū la unchiū-mieū chir Nica t¹ 3.000 și cinzeci, iar patru

¹ La n° 722.

mii și cinci sute, ban[î] ai miei. Numai las pe Ștefan feciorul la București, ca să plătească lui chir Ion Log[o]f[ă]t, care iaste la Brâncoveanul, t¹ 500, dar pentru acești bani am lăsat marfa mea afară: mîrgăritar[e], mutcaluri 20 și 6, mutcalul t¹ 10, și o brățare cu 40 de diiamanturi, de sumă t¹ 240. Cu aceștea voi plăti datoriia mea. Așijdirea, am trei lăz cu haine și cu arginturi, carele las pecetluite și încuiate, cărți de sumă t¹ 210, la Lipsca și la Vineție, cumpărate. Iaste și aici, la Theodor, o ladă cu 2 dulăm[i] și cu patru conteșă mahut, toate nuao: dulămile mă țin pe mine câte t¹ 25. Și, de mi să va întîmpla moarte, pe altul nu-l las, numai pe iubitoriul de D[umne]zeu sfântul episcop, să facă cum va vrea. Numai den a patra parte să dea suroru-mea o parte den hainele mele, și lui Caloian, și la altă parte, unde va vrea, că sînt multe. Cărțile și alelalte toate las epitrop care am zis mai sus, și, pecum îl va lumină Sfântul D[u]hū, așa să facă. Așijderea, sînt 10 bucăț, postav pentru datorie sfântului episcop, care sînt toate de la Radul Munteanul; care am zis feciorilor ce sînt la boltă, și acestea nu sînt ale mele, ci să le iă, când va fi voia părintelui. Toț copii care sînt la prăvălie, sînt cu simbrie și cu răvășalele mele, care adeverează fieștecăruia simbria lui. Acestea adeverez și hotărăscu de bună voia mea. Iar, de să va scula cineva din rudeniile mele și din priiatini, să stea în potrivă la acialea care le-am făcut și le-am hotărît eu, să aibă blestemul Domnului Nostru Isus H[risto]s și al tuturor Sf[i]nților, căci eu cu sudoarea mea am câștigat și de la nimin[i] nu mi aū rămas nimic, un ac, ci pecum am vrut, așa am făcut. Iar, pentru bună adeverință, m'am iscălit, pecetluind cu pecetea mea, cum să veade. Fev[ruarie] 10 dni, 1734.

Adeverez și mă făgăduesc.

[Neiscălit; copie.]

[V°:] Copie des Testamentes des Andra, welches er dem Bischoff aus Buszou gegeben: ist mir 1735, die 28 Augusti, übergeben worden¹.

¹ N° 725.

19.

Prea-cinstit și de bun neam și al nostru vecin de aproape, Măriia Ta Vel Județu, cu multă plecăciune și cu săn[ă]tate ne închinăm Măriei Tale.

Prea-cinstită scrisoarea Măriei Tale cu Petre, trimisul Măriei Tale, cu plecăciune o am luat-o, și, toate câte ne scrii Măriia Ta, am înțeles. Pentru pricina lui Necolae văt[avul] de Țiganî, vei ști Măriia Ta că l-am adus de față aici, fiind și omul Mării Tale, și l-am întrebat toat[e] cu amăruntul, și, pentru acel zapis care l-au făcut Necolae aci cu Ștefan, dovedind în zapis că s'ar fi împăcat unul cu alt[ul], și, cine s'ar mai scula, să dea gloabă,—acel zapis când s'a făcut, n'a fost în știrea Măriei Tale, ci numai judii aceia de Țiganî, fiind pă Nicolae la opreală, au făcut zapisul, precum le-au fost lor voia, după cum ne-am adevărat de la Necolae, aducând și mărturiile de față, fiind și omul Măriei Tale. Că judii aceia trebuia să facă acest fel de zapis, ca să nu să mai scole Nicolae, fiindcă l-au prădat cu 37 de zloți, pentru t^l 10, care să oprișe ai lui Ștefan, pentru pricina ca să aducă necovalna (*sic*). De care lucru noi am scris atuncea cărți la Măriile Voastre pentru dreptatea lui Nicolae, și, aducând cărțile aci un Petco, le-au dat la judii aceia, și, ce le-au făcut, nu știm, că la Măriia Voastră nu le-au dat, și să cunoaște că au umblat tot pentr' ascunsu și cu vicleșug, iar nu în știrea Măriilor Voastre. Deci Nicolae, trecând în țară cu vreamă, au găsit pe acel Ștefan Log[ofătul], și, fiind la Buc[u]rești, au mersu înaintea dum[isale] Armașului celui Mare, și s'a judecat, și l-au dat judecata și dreptatea ca să plătească, făcându-i și zapis la mână lui Necolae, de plată, tot acolea de față, după cum l-am văzut și noi și omul dumatăle. Iar, pentru prada care s'a făcut lui Ștefan, nu s'a făcut atunci, ci pe urmă, fugându el cu o vară a lui, de aci din Brașov, și mergând la București, vrând să să cunune cu dânsa. [Pe margene: Aș mai luat Dumitru judele 2 tipsii ale lui Nicolae, ci mă rog să le luați Măriia Ta, să să trimită.] Și, aflând dumnealui Aga din păra Țiganilor care sânt acolo, iar nu, cum zice Ștefan, că din păra lui Nicolae îi s'ar fi

întâmplat acea pradă, că pe acea vreme Nicolae nici nu era în București,—i-au bătut și le-au luat acea gloabă, aflând că este vară, și nu dă pravila să o iă. După cum și Măriia Voastră știți că, vară fiind, nici într'u[n] chip nu dă pravila să o iă, și, așa globindu-l, s'aù întorsu iarăși acoloa în Brașov, și aù prepus pă Ion Stângă, zicând că pentru dănsul s'aù prădat. Ci la acăastă rău zice, ca un mincinos, că el s'aù prădat pentru blestemăția lui, iar nu pentru Stângă; ci, de voa (*sic*) fi la opreală acel Ion, nu este cu dreptate, Măriia Ta, ca să șază la opreală pă bună dreptate, cu prepunerea lui Ștefan, că s'ar fi prădat pentru dănsul, că el, cum zicem, s'aù prădat pentru blestemăția lui, iar nu pentru Ion, și pentru faptele cele necuvioase care le-aù făcut, după cum te vei adevăra și Măriia Ta. Acăasta, și iar rămănem

Ai Măriei Tale plecați și gata spre slujbă :

Costea Vam[eșul], Gheorghea Vam[eșul].

[V°:] Prea-cinstitului și de bun neam Măriei Sale Vel Județu al cinstitei cetăți Brașovului, cu multă plecăciune să să dea, la Brașov.

[Pecete neagră, ruptă¹.]

¹ No 729.

Anexe.

Fără legătură cu Braşovul, din întâmplare se păstrează în Archivele oraşului două acte interne româneşti, pe care le dau aici, la sfîrşit :

I.

Adec[ă] noi care mai jos ne vom isc[ăli], încredinţăm cu zăpisul nostru la mănă jup[ănu]lui Diicului Moşoi precum să s[ă] ştie că, având la unchiul nostru Mihaî jud[e]ţul Pri-săcean[u] datorie cu zăpis de anii trecuţi, tl. 55, ban[i] 40, adecă cinzeci cinci, ban[i] 40 tocma, şi, nedându-î ban[i], aū stătut multă vreme la mijloc, ş[i] întâmplându-s[ă] de aū murit toţi ai mei, ş[i] apucându-ne pe noi nepoţii cu jud[e]-cată, ca să-î arătăm de ale lui ce i-aū rămas, noi am arătat partea lui de moşie din Prisaca, şi, întrebându ne la jud[e]cată, la dumnealui Banu Enacachie Hrisosculeos, i-am dat partea lui de moşie, de aū stăpănit-o mult[ă] vreme. Apoi ne-am împăcînit de a noastră bun[ă] voe, de am dat capetele toate pe deplin. Dară, pentru dobândă, ne-am aşezat de i-am dat, locul de vie înfundată, unde are dumnealui, la dealul Prisaca ; care loc iaste măsurat în lung stănj[eni] 60 şi în lat stănj[eni] 45, dar, pentru stănj[eni] 20 lungul i latul 28, ce va avea cu Căloianu¹ egum[enul], de să va putea împăca cu el, ş[i] acei stănj[eni] să fie dup[ă] cum să va împăca cu el, şi de cătră noi să fie totu aşa. Pentru aceea i-am dat să aibă a ţinea dum-nealui şi copii dum[isale], nepot de strenepot căţ D[umne]zeu va dăru, moşie în veac nestrămutată, să nu fim slobozi a ne mai scula. Şi ne-aū dat zăpisăle de datorie şi cartea dum[isale]

¹ De la Călinu.

Ban[u] Enache. Pentru aceea ne-am împăcat de a noastră bun[ă] voe. Și, când s'aū făcut acestū zăpis, fost-aū mulți oameni[i] mar[i], care mai jos să vor is[căli]. Ș[i] noi, pentru mai adev[ă]rat[ă] credința. ne-am is[călit] mai jos, puindu-le și degetul, în loc de peceate, ca să s[ă] creaz[ă].

Eū Costandin Pisăn (!).

Vasile sin Ion Prisăcean adev[er]ez.

Pop Costandin mart[or].

Eū Preda Gărlăștean[u] mart[or].

... dasc[al] scris, martor.

2.

«Adec[ă] eū Parthenie ermona[h], eg[u]menul de la sf[ă]n[ta] măn[ă]stire de aici, den oraș den Buc[u]rești, unde iaste hramul Sf[ă]n[ta] Troiță, împreună cu tot săborul sf[i]ntii măn[ă]stiri», arată lui «pan Costandin Cior[o]gărlăneanul, V[e]l Slugear», că, «fiindu dumnealui Oprea V[e]l Șătrar, cu rânduiala haraci[u]lui, ispravnic și strângător de bani[le] aceștea la toat[e] breslele[e] ot sud El[hov], încă anțartu, și fiind Radul cu fraț[i]i lui, Caloian, i Paraschiva, i Stan și Mihăilă, feci[o]rii lui Stan copilul, de la Terceani[le] duple Mostiște, la slujbă la sutaș, cu suma lor de bir ug[h] 100, și, eșindu-le lor birul de la Vistiire ban[i] de harac, și neavându ei bani[le] atunce să i dea, precum aū dat și alți sluj[i]tori, le-aū fostu pus Oprea V[e]l Șătrar zi dup[ă] zi, ca să-ș aducă ei bani[le] lor aici la Vistiire, și, istovindu-s[ă] toate breslele[e] de bani[le] lor de haraci, iar Radul cu fraț[i]i lui, Caloian, și Paraschiva, i Stan și Mihăilă, feci[o]rii lui Stan copilul, ei bani[le] ce le-aū făcut birul lor, n'aū avut să dea, și, avându Oprea Șătrariul strănsoare de la Vistiire (*sic*), pentru istovul acestor ban[i], aū fostu venit Oprea Șătrariul împreună cu acești sluj[i]tori ce scriū mai sus, de aū zălojăt lat (*sic*) den partea lor de moșie, de acol[o] de la Tărceani, stănjăn[i] 570, de priste tot hotarul, dereptu t¹ 165, și cu acești ban[i] s'aū plătit ei de

¹ No 747.

banii lor de haraci, și iar cu zi, de nu ne va da banii la zi, să fie aciașă moșie stăt[ă]toare; și de atunci pân acum au trecut 2 ani.» Se vinde Ciorogîrleanuluî. «M[e]s[i]ța Fev[ruarie] 5 dni, vl' 7201 [1693].»

Marturî: Παρθένιος ἡγούμενος τοῦ Ῥάντουλα Βοηδόντα βεβαί-
ονω τὰ ἄνωθεν.

Șerban V[e]l Vistiar,
mărturie.

Oprea V[e]l Șătrar,
mart[ur].

† Radul Log[o]f[ă]t Greceanul,
mărt[u]rie ¹.

¹ N° 648.

TABLA NUMELOR GEOGRAFICE ȘI ISTORICE

A

Adrianopol, 14, 17, 20, 54.
 Akkerman (convenția de la), 247.
 Alba-Iulia, 176 (3), 177 (5).
 Albanesi, 416 și urm.
 Alep (Pavel de), 201 (6).
 Alexandru-Aldea (Domn muntean),
 231.
 Andronie (Vornic muntean), 175 (2).
 Antiohia (patriarhul Macarie de,
 201 (6).
 Antonie-Vodă (Domn muntean), 116,
 356, 373 (11).
 Apafy (Mihael I-ii), 117, 155 (9), 235.
 (al II-lea), 117.
 Apața, 114, 342, 345.
 Ardeal, 167 (21), 341 (23), 365. (gu-

vernator), 372. (episcopie și epis-
 copii români), 267, 344. V. și
 Teofil.
 Argeș (oraș), 5. (mănăstire). 91. (e-
 piscopul Ilarion de', 245-6. (epis-
 copul Iosif), 244.
 Armeni, 89-90 (2), 323-4 (2), 337,
 400 (4). (din Galiția și Iurcești),
 394.
 Arnăuți, 248.
 Aron-Vodă (și mănăstirea lui), 315.
 Arvanitochori, 421-2 (17).
 Asaici (Cămarășul), 409-10 (11).
 Asia-Mică, 52.
 Austria, 361-2.

B

Bacău (județ), 355, 359. (plăcături),
 120.
 Bacîfalău (sat), 114.
 Badica Voevod (Radu), 230.
 Bălăceanu (familia), 233-4, 239-40,
 246.
 Băleanu (Constantin), 375. (Gher-
 ghe), 154-5 (8), 159 (12), 160-1
 (14), 298, 303-4 (7).
 Băleni (sat), 304 (7).
 Balș (Tudorachi și soția lui), 240.
 Banat (Camera—ului), 334 (14).
 Bánffy (Gheorghe), 235.
 Barbului (Reda-moșie), 240.

Barcsai (Acațiu), 56 (1) și n. 2, 84
 n. 1, 293 și urm.
 Basarab (-Vodă, cel Bătrîn), 11, 230-1.
 313. (-Vodă, cel Tânăr), 88, 231.
 Bătean (sat), 208 (14).
 Báthory (Gavril, principe al Ardea-
 lului), 286 și urm., 315.
 Báthory (Ioan), 289 (7).
 Beldy (familie), 123 (1).
 Berca (mănăstire), 164 (18).
 Berindești (sat), 124 (2).
 Berivoescu (munte), 151-2 (6), 158,
 160 (13).
 Berivoesii (sat), 156 (10), 181 (10).

- Besembav (sat), 235.
 Bethlen (Gavril), 117.
 Bialis (căpitanul Francisc), 234-5, 250-1 (1-2), 279-80 (3-4).
 Bibescu (Gheorghe-Vodă), 249.
 Bîrsanî (păstorî), 46, 355 și urm.
 Bistrița (din Ardeal), 324 (3), 343.
 Bîțfalău (sat), 172 (26).
 Bod (sat), 343, 351 (7).
 Bogdan Orbul (Domn al Moldovei), 145-6.
 Boiar (István), 109, 195 (1).
 Bosnia, 17, 19, 20.
 Boțulescu (Vlad), 238.
 Boul (Dumitrașco), 30-1 (2).
 Brăila, 7-10.
 Bran (cetate), 4, 9-10 și 9 n. 2, 11, 50-1 (1), 114 și n. 1, 137, 150 (5), 201 (16), 222 (2), 225-6 (6), 288-9 (5-6). (colibașii din), 344.
 Brașov (Tîrgul Grîului), 335-6 (16). (biserica Sf. Treime), 246-7, 255. 267-8 (17: și preotul Teodosie), 322. (fălnogî), 39-40 (8: Andreiaș), 68, 171, 251 (2), 260, 411, 413 (14).
 Brașov (județ al -ului):
 Bengner (Hannes), 283 4 (1). Draut (Gheorghe), 49 (4), 259-60 (10-1), 326 (6), 328 (9), 414. Draut (Ioan), 286-7 (3), 288-9 (5). Filstich (Ștefan), 201-2 (7), 204, 262-4 (14-5), 350-1 (6). Goldschmidt (Eötvös; Mihai), 29-30 (1), 46-9 (1-3), 51-2 (2), 56-7 (1), 58 și urm., 79 (1), 92-3 (1-2) și urm., 79 (1), 92-3 (1-2) și urm., 108-9, 109-10 (1-4), 112 (5), 122 și urm., 131-2 (9), 146 și urm., 174 și urm., 194-5 (1), 217, 220-1 (1), 290-1 (80), 292 și urm., 299 și urm., 309-10 (14), 362-3 (1-2). Hirschel (Cristofor), 94 (3), 179 (8). Hirschel (Luca), 198 (4), 295-6, 302 și urm.
 Jekelius (Gheorghe), 33-4 (4), 34 și urm. (5), 37 (6), 39-40 (8), 67-8 (13-4), 69-70 (14), 71-5 (15-7), 76 și urm., 84 și urm., 96 și urm., 140 (17-8), 166 și urm., 171-2 (25), 197 (3), 198 și urm., 254-5 (6-7), 280 (4), 325 și urm., 369-70 (8), 400-1 (4), 405-6 (8). Klosius, 376 și urm. Mangesius (Hannes), 60 (7), 61 și urm., 80-1 (2), 133 și urm., 161-2 (15) și urm., 185 și urm., 195-6 (2), 205-6 (11), 278-9 (2), 297 și urm., 304 și urm., 366-7 (5), 369 (7), 397 și urm. Reiter (Andreiaș), 66-7 (12), 67-8 (13), 169-70 (23-4), 171, 250-1 (1), 252-3 (3-5), 370-1 (9), 402-3 (6). Sauler (Barteș), 86 și urm., 102 și urm., 172-4 (26), 259-61 (11-2), 348 (3). Zivolt, 382 (13). (judeceasa Catrina), 47-8 (2), 52, 110-1 (3), 131 (9?), 292-3 (10), 302. (judeceasa Marghita), 57 (3).
 Brașov (generalul-comandanți), 36 (Kriegbaum), 55, 66-7 (12), 217-8 (23: Stentsch), 226 (7), 242 (Eichholz), 319, 420 (16).
 Brașov (revisorat), 269 și urm. (procuratorî), 42 (10), 416 și urm., 421 (16).
 Brașov (Franciscanî), 320 n. 3.
 Brașov (tehurî), 75, 99-100 (7).
 Brașov (Grecî și Bulgarî din), 21, 77 (18) 246. V. și Șcheî. (Compania lor), 53-4 (2), 397, 419.
 Brașov (negoțul în veacul al XIV-lea), 10-1. (al XV-lea), 12. (al XVII-lea), 13-4. (al XVIII-lea), 16 și urm. (al XIX-lea), 21 și urm.
 Brașovenî (negustorî; breaslă), 393 și urm. V. și Bucureștii (Brașovenî din).
 Breaza (sat), 224-5 (5) 244, 357, 374.
 «Brîcica» (localitate), 22.

Brîncoveanu (Constantin-Vodă), 13-4, 28-9, 32 și urm., 42 și urm., 50 (1), 51-2 (2), 60 și urm., 81 (4), 82-3 (5), 84-5, 86-7 (4), 91, 116, 118, 120, 133 și urm., 142-3, 161 și urm., 168, 169-70 și urm. (23), 190 și urm., 197 și urm., 201 și urm. (7), 205 și urm., 211, 212-3 (18), 234 și urm., 250 și urm., 298, 306 și urm., 316-7, 325 și urm., 334-5 (15), 349-50 (5), 357, 364 și urm., 373 (15), 395-6, 400 și urm., 405 și urm. (Doamna lui, Marica), 237, 261-3 (13-4).

Brîncoveanu (Constantin, nepotul de fiu al Domnului), 423 (Grigore și o soră a lui), 246-7. (Manolachi și soția), 240-1, 246-7, 265. (Nicolae și soțiile lui), 240-1, 243. (Preda), 235.

Brîncoveanu (casele lui Constantin-Vodă în Brașov și Șchei), 34 (4), 35-6 (5), 37 (6), 75, 77 (18), 99-100 (7), 101, 105-6 (12), 234 și urm., 250 și urm., 275 și urm.

Brînn, 12, 25, 28.

Brusa, 14, 17, 21.

Buceciul (munte), 356, 374.

Bucov, 265.

București, 12, 33-4 (2), 55, 81 (4), 88-9 (1), 113 (7), 136, 215 (20), 227 (9), 243 4, 266, 270 (20), 273-4 n. 1, 304 (7), 328 (10), 332, 375, 382 (13). 388 (22, 394, 396 (2), 398, 401 (5), 404, 408, 415, 417, 421-3 (17-8). (biserica Radu-Vodă), 427-8 (2). (Brașovenii din), 65, 89 (2), 159 (12), 160-1 (14), 192-3 (20-1). (staroste de negustori), 60. (judecata negustorilor), 136, 177 (5). (școala grecească), 246.

Buda (Vizirul de), 293 și urm.

Buda și Pesta, 321.

Budila (sat), 238.

Bulgaria și Bulgari, 7, 119, 312.

Buzău (oras), 4, 46, 115. (județ), 238. (pas), 115. (rîu), 8. (episcopii: Costandie), 246. (Misail), 422-3 (18).

C

Cacalețul-Vechiul (moșie), 240.

Căldărușani (mănăstire), 122-3 (1).

Callimachi (Ioan-Vodă), 21 n. 1.

Căluș (sat), 420.

Cantacuzino (familie), 233, 294, 316-7. (Constantin Postelnicul și al săi), 23. (Constantin Stolnicul), 135 (13), 142, 366-7 (5), 368 (6), 406 (9), 408. (Gheorghe-Vodă), 87, 231, 233, 236, 278-9 (2). (Maria Doamna), 233-4. (Mihail Spătarul), 135-6 (13), 142, 187-8 (16), 238-9, 277, 299, 307 (10), 368 (6), 407-9 (10). (fiul), 238-9. (Șerban-Vodă), 116, 295-6, 356. (Șerban Vornicul), 406-7 (9). (Ște-

fan-Vodă și familia lui), 237-9. (Toma), 113 (7), 259-61 (11).

Cantemir (Constantin principele), 318, 336 (16). (Dimitrie-Vodă), 196.

Căpitanii: Mustață, 218-9. (24). (Pantazi), 413-5. (Sinapu), 219 (24).

Capuchehăi, 337.

Caragea (Ioan-Vodă), 247-8.

Carol al VI-lea (Împărat), 311.

Cașin (sat), 360. (mănăstire). 361.

Catargiu (Necula), 92 n. 1, 92-3 (2).

Cazaci, 84 n. 1, 292 (9).

Ceaușul (Husein), 286-8 (3-4).

Cercel (Petru-Vodă), 313, 315.

Cernat (sat), 114.

Cernătești (deal), 336 (17).

- Cernavoda, 329.
 Cetatea-Albă, 8.
 Cetățuia (mănăstire), 91.
 Chiaro (del), 29.
 Chilia, 8.
 Chioajde (sat), 172 (26).
 Chios, 20-1.
 Chiproviceni (negustori), 394, 400.
 Cimpina, 11, 71, 150 (5) și urm.,
 244, 357, 396 (4), 374, 396, 408,
 410-1, 416 (15). (ispravnic), 66-7
 (12). (Luca Logofătul din), 125 (3)
 Cîmpulung, 9, 32, 39-41 (8-9), 46,
 160 (13), 165 (19), 169 (23),
 178 (7), 189, 199-200 (15), 317,
 399 (3). (mănăstirea; egumenul
 Dionisie), 29-30 (1). (egumenul
 Melchisedec), 129-31 (7-8). (călu-
 gări), 399 (3). (județul Radu),
 39-40 (8). (Stanciul), 198-200 (5).
 (pîrgari), 184 (13). (ispravnic),
 159-61 (12-4), 194. (Hrizea Lo-
 gofăt, ispravnic de), 188-9 (17).
 (preot), 171. (negustori), 21. (Neac-
 șul Lupa din), 282, 283-4 (1).
 (băcan), 39 (8).
 Ciorgăreanu (Constantin), 427-8 (2).
 Cluj, 11, 281, 293-4 (11) 324 (3),
 341 (23).
 Codlea (sat), 26, 28, 114, 304 (7),
 354 (10).
 Colintina (sat), 244.
 Colonia, 10.
 Comănești (sat), 120.
 Comarnic (sat), 244, 357, 374, 396.
 Comisul Radu, 300-1 (3). Stoian,
 234, 236, 255 (7 : și fiul, Istrati).
 Teodorachi, 225-6 (6-7).
 Condoiani (familie), 416 și urm. (15).
 Constantin-Vodă Basarab, 112 (5)
 116, 298.
 Constantinopol, 7, 14-5, 17-8, 20-1,
 54, 237, 284 (1), 299-300 (2),
 320, 337-8 (18-9). (ambasadorul
 german la), 192 (20). (oț pentru),
 357, 361, 364-6 (4 : și Casap-
 Bașa). (Casap-Bașa), 377 (13).
 Corbea (David), 235, 237, 250 (1),
 318-9, 325-6 (5), 403-5 (7). (Ioan),
 235, 317, 325-6 (5). (Teodor),
 235, 280 (4), 318-9.
 Coresi (tipograf), 314.
 Corfești (Stanciul), 44-6 (2).
 Corfii, 17, 21.
 Corvinul (Ioan), 13, 230.
 Cotmeana (mănăstire), 91.
 Cotnari, 30 (2), 239.
 Cozia (mănăstire), 6 n. 2, 91.
 Cozliceanu (familie), 241 n. 3.
 Cracovia, 5 6.
 Craiova, 299, 420 (15). (județul
 Ioan Rante), 309 (13).
 Crețulescu (Iordachi și Matei), 375.
 Crimeea, 291 (9).
 Cristian (sat), 3, 114.
 Crizbav (sat), 114, 342, 346.
 Cruședol (episcopul Nicanor de),
 352-3 (8).
 Csáky (Ladislav), 196.
 Cupariul (Radu), 199-200 (5). (Sta-
 mati), 291-3 (9).
 Curuș, 32 și n. 1, 118, 321.
 Cuza (Alexandru Ioan I-ii), 249-50.
 Cuznești, 44 și urm. (2).
 Czako (Gheorghe), 32, 33-4 (3-4),
 36, 73, 77 (18), 103, 113 (7), 308
 (12), 369-70 (8), 408, 412-3 (13).

D

- Dan al II-lea, 11-3, 145.
 Dan (pretendentul), 230.
 Danzig, 64, 90. (clopotari din), 91.
 Debrețin, 91.

Dietrich (Gheorghe, din Brașov), 236-7, 258-60 (10-1).
 Diicul (Spătar și Agă), 46-7 (1), 123-4 (2), 220-1 (1).
 Dîmbovița (județ), 115.
 Dosoftei (Psaltirea în versuri), 157.
 Drăghici (Spătarul), 62, 63-4 (10), 80-1 (2), 81-2 (4), 366 (4).
 Dragomir (Vornicul), 108, 110 (2), 176-7 (3-5).
 Dragoslave, 10-1, 55, 76, 122, 133 (11), 137-9, 141 (18), 147-8 (3), 153-4 (7), 167 (21), 168, 202 (7),

205-6 (11-2). (pîrcălabi), 50-1 (1), 138, 154 (7). (preoți și bătrîni), 154 (7), 168. (vameși), 209 și urm.
 Duca-Vodă, 91, 116, 154-5 (8-9), 156 (10), 157-9, 356, 363 (3) și urm.
 Duca (Neofit, dascăl), 265.
 Dudescu (familia), 240, 335 (15), 389-90 (22-3).
 Dunăre, 9, 10, 283-4 (1), 396. (navigația pe), 397.

E

Egipt, 52.
 Eliad (Rădulescu; Ioan), 249.
 Elina (Doamna lui Matei Basarab), 109, 110-1 (3).

Enyedi (Ștefan), 345.
 Eperies, 23.
 Eustatievic (Dimitrie), 318.
 Evrei, 388-90 (22-3), 394, 400 (4).

F

Făgăraș, 8-9, 23, 229-30. (Campania din), 319.
 Fălciu (beșleaga din), 362.
 Fălcoianu (familia), 241 n. 3.
 Feldioara, 4, 230, 343, 351 (7).
 Ferdinand (rege al Ungariei), 314.
 Filipescu (Constantin Căpitanul), 304-6 (8). (alt Constantin), 243. (Dumitrașco), 182-4 (11-2). (Matei),

141-4 (19). (Pană al II-lea), 240. (Rada și fiul ei), 299, 304-6 (8).
 Filipești (tîrg), 211 (16).
 Filipopol, 323-4 (2).
 Floci (oraș), 8, 314.
 Focșani, 199, 361.
 Fotinó (Dionisie), 243-4.
 Franța, 19, 24, 26, 28.
 Fronius (familie), 40 (9), 241.

G

Galați, 8, 361, 397.
 Găleşcul (Radu Drăgoiu), 329, 420 și urm. (5-6).
 Gheorghe Ștefan-Vodă, 299, 309-10 (14).
 Ghica (familia), 241 n. 3. (Alexandru Scarlat-Vodă), 192, (20). (Gri-gorașcu-Vodă), 116. (Grigore Matei-Vodă, și fiul), 357-8, 376 și

urm. (Grigore Dimitrie-Vodă), 246. (Scarlat - Vodă), 396. (generalul Costachi), 246, 265-6. (Dumitrachi Banul), 244. (Mihael Scarlat beizadea), 248-9. (Scarlat, boier), 243.
 Ghimbav, 172 (25).
 Ghiorma (Banul), 298, 301-2 (4).
 Gîlanț (Costa), 322.
 Gilău, 281.

Gîrlîșteanu (familie), 427 (1).
 Giurgiu, 7, 54, 192 (20). 340 (21).
 Golescu (Radu Comisul), 38 (7), 96-7
 (5), 167-9 (21-2), 196-7 (și fami-
 lia sa).
 Grădișteanu (Bunea), 185. (Gheorghe,
 fiul lui), 298, 303 (6). (Vîlcu),
 159 (12), 160-1 (14).

Graf (familie din Brașov), 40-1 (9).
 Graz, 12, 320.
 Greceanu (Radu), 428. (Șerban), 86
 (3), 428.
 Grecî, 257. (negustori), 199-200 (5).
 Gulianò (familia), 241 n. 3. (Toma),
 216-7 (21).

H

Hakenau (Agent austriac la Bucu-
 rești), 274 n. 1.
 Harar (țară), 19.
 Hașeg, 5, 9, 233 n. 1.
 Heineccius (filosof), 246.
 Hennig (Andrieș, din Brașov), 324-5
 (4).
 Herbert (Samuil), 216-7 (21), 333,
 376 (12).
 Herrmann (Mihaî, din Brașov), 151-3
 (6), 154-6 (8-9), 157-9 (11-2),
 159-61 (13-4), 290-1 (80), 363-4 (3).

Himesch (din Brașov), 16.
 Hirscher (Luca, din Brașov), 198 (4)
 Horez (mănăstire), 234.
 Horia, 346.
 Horváth (Gheorghe), 287 (3)
 Hrisoscoletî (Banul Ienachi), 426-7
 (1).
 Hriza (Vistier și Vornic), 159 (12),
 160-1 (14), 179-80 (8).
 Hușî (episcopî de), 362.

I

Ialomița (rîu), 8 și n. 1, 225 (5).
 Ianovicî (Teodor), 94 (3).
 Iașî, 83 (6), 92-4 (1-2), 111 (4),
 297-8, 330 (1), 341 (22), 396-7.
 Ibașfalău (sat), 235.
 Iemen, 17.
 Ienachi (Ilie, Stolnic), 298.
 Ienișer, 17, 21.
 Ierusalim (Dosoftei, patriarh de), 136.

Ilfov (județ), 422 (2)
 Ilie (Medelnicerul), 159 (11).
 Iosif al II-lea (împărat), 241-2, 321-2.
 Ipsilanti (Alexandru - Vodă), 192-3
 (21), 242-3 (și fiil), 359, 396.
 (Constantin - Vodă), 245.
 Isac (Logofăt moldovean), 145-6.
 Italia, 20, 238.

K

Kalnoky (Petru, șef de Curuți), 32.
 Katzendorf (Cața), 222 (2).

Kemény (Ioan, principe al Ardea-
 lului), 117.

L

Laico-Vodă (Domn muntean), 8 și
 urm., 114.

Laiotă (sau Leaotă; muntele lui),
 356, 374.

Lambrinò (Manolachi și soția sa),
234.
Lăpușneanu (Alexandru-Vodă), 108.
Lemberg, 5-6, 145-6.
Leurdeanu (Stroe), 294-5.
Linz, 12.
Lipsca, 20, 423. (-an), 329.
Lobonji, 118.

Louvain, 10.
Ludovic-cel-Mare (rege al Ungariei),
9 și n. 1, 114 n. 1.
Lupu (Gavril Hatmanul), 92 (1), 93.
(Maria, fiica lui Vasile-Vodă), 79 n. 2
93 și n. 1. (Vasile-Vodă), 56 (1)
și n. 2, 90-1, 95 (4), 111 (4).

M

Maghiaroglu (Ali-Pașa), 286 și urm.
Mai (Gheorghe, din Brașov), 35, 69
(13), 87, 98, 101, 102-3 (9-11).
Manu (Apostolo), 73. 74 (17), 76,
78 (19), 237, 308 (12). (soția și
fiul), 237, 239-40, 264.
Marcășulu (pădurea), 227 (8).
Mărgineni (mănăstire), 190 (18).
Maria-Teresa (impărăteasă), 227 (8).
Matei Basarab, 57 și urm., 88-9 (1),
108, 110-1 (2-3), 116-7, 119, 122 și
urm., 146 (1), 147 și urm., 174 și
urm., 195 (1), 217 (22), 233, 257,
298 și urm., 316, 355, 362-3 (1-2).
Mavrocordat (Constantin-Vodă), 216,
358, 361, 374, 376 (12). (reforma
lui), 193.
Mavrocordat (Ioan Alexandru-Vodă),
356.
Mavrocordat (Nicolae - Vodă), 356,
373-5 (11), 394.
Mavrocordat (Scarlat, fratele prece-
dentului, și soția lui, Ilinca), 65
și n. 1.
Mavrogheni (Nicolae-Vodă), 241, 243.
Mega-Spileon (mănăstire), 267.
Mehemed-beg (de Nicopol), 233,
284 (1).
Melenic (localitate), 18.
Merişanu (Barbu), 375.

Micșunești (sat în jud. Ilfov), 316.
Mihail-Vodă (fiul lui Mircea), 11, 145.
Mihael-Vodă Viteazul, 116, 119, 314-5.
Mihalce (Stolnicul), 164 (18).
Mihalcea (negustor), 112 (6).
Mihaloglu (familia), 245.
Mihnea-cel-Rău, 91, 232.
Mikes (contele Mihai), 238-9.
Mindra (?; sat), 354 (10).
Mircea-cel-Bătrîn, 6 n. 2, 9-10 și 9
n. 2, 10, 13, 118-9, 145, 229, 312.
Mircea-Vodă Ciobanul, 232, 313-4.
Mitropoliei muntenii, 245, 266-7, 273-4
n. 1. Dionisie Lupu, 245-6, 265,
272-4. (Logofătul Mitropoliei),
270-1 (20) și 271 n. 1. Dosoftei
Filitis, 246-7. Nectarie, 247-8,
266 și urm. Teodosie, 186-8 (15-6),
316, 412-3 (13).
Moise-Vodă, 230-1.
Moldova, 56, 184 (13), 229, 359 și
urm.
Molnar (Pavel), 345.
Moruzi (familie), 241 n. 3. (Cons-
tantin-Vodă și fratele, Alexandru),
243.
Moscova, 318.
Mosul, 21.
Movilă (Ieremia-Vodă), 3 n. 1, 120
Muscel (județ), 34 (4), 115.

N

Naláczy (Andreï), 254 (6).

Neagoe Basarab. 11, 90-1, 232, 313.
236, 256-8 (9).

Nicolae-Vodă (Pătrașcu), 315-6.

Negoiță Comisul, 150-1 (5).

Nica Hoge (din Brașov), 35-6 (5),

Nicopol, 53 (1, 175-7 (3-4), 177,
283 (1), 324 (2).

O

Ocna (din Moldova), 417. Cămărași :

Dumitrașco Boul, 30-1 (2), Gher-
ghe, 94-5 (3). Iane, 94-5 (3), 83
(6). Ienachi, 56-7 (1). Miron,
30-1 (2), 95-6 (4) Stan, 79 (1)
și n.

Ocna (din Ardeal), 192 (20).

Olanda, 17, 19, 20.

Olbav (sat), 184 (13).

Oltenia, 9.

Oprisanț, 120.

Oradea-Mare, 11, 290 (8).

Orghidan (Brașovean), 26.

Orlea (sat), 415.

Oșorhei, 292-3 10).

P

Păharnicul Gheorghe, 92 (1), 93.

Papa Sachelarie (Serdarul Nicolae),
272-4.

Pavay (Tamaș, vameș), 150 (4).

Pazvangi, 243-4.

Pazvantoglu, 397.

Pecenegii și Cumanii, 4.

Pernambuco, 18, 20, 22.

Perși, 6 n. 2.

Petersburg, 335-6 (16).

Petrașcu-cel-Bun, 232, 282.

Petru-Vodă Șchiopul, 84.

Piatra Craiului, 244.

Pietroșița (sat), 175 (2).

Piscuț (sat), 208-9 (14).

Pitarul Nicolae, 267, 268-9 (18).

Pitești, 38-9 (7), 394. (județul din),
415. (vin de), 28, 37 (6).

Ploiești, 320.

Pogoiani (familie), 422 (18).

Pogoniana (Dionisie episcop de),
265.

Poiana (sat), 244.

Poiana Mărluș, 235, 247, 249-50
(5), 254 (6).

Polonia, 53 (1, 236, 323 (1). (re-
gele August), 296 și urm.

Popescu (Radu, cronicar), 375.

Prahova (județ), 34 (4), 115. (is-
pravnicul de), 216 și urm.

Prahova (râu), 8. (plai), 242-3.

Prahova (drum), 29, 182 (11).

Prahoventi (cărăuș), 22, 396.

Predea Vel Spătar și Vel Vornic,
123-4 (2), 220-1 (1).

Predeal, 4, 66 (12), 115.

Prejmer, 114, 351 (7).

Prisaca (deal), 426.

Purcăreni, 114, 122-3 (1).

Putna (județ), 359.

R

Răcoasa (sat), 360.

Racoviță (familie), 246 n. 4. (Con-
stantin-Vodă), 358-9, 382-5 (18),

392. (Mihail-Vodă), 358. (Ștefan-
Vodă), 358-9, 391-3 (25).

Rácz (István), 151-3 (6-7), 154 (8),
155-6 (9-10), 157, 159, 160 (13).
Radila (munte), 190 (18).
Radu-Vodă Praznaglava, 11, 145.
Radu-cel-Mare, 91.
Radu de la Afumaș (și Doamna),
230, 232.
Radu Paisie, 231.
Radu Iliș, 231.
Radu Șerban, 285, 314.
Radu Mihnea, 116, 283, 284-6 (2),
315.
Radu Leon, 116, 294.
Radu Vel Agă, 51-2 (2), 127-9
(6), 146-7 (1).
Radu Vel Comis, 150-1 (5), 363
(2). (altul), 197-8 (4).
Radu Cupariul, 184 (13), 195.
Radu Vel Logofăt, 159 (11).
Răghiniște, 54.
Raicevich (Agent austriac), 362.
Rákóczy I-ii, 57 (2), 117, 119, 126,
127 (5), 128, 176 (3), 177.
Rákóczy al II-lea, 117, 149, 150 (4),
292 și urm.
Rákóczy (Francisc), 118, 239.
Rákos, 26, 28.
Rall (de), 243.
Ramadan (Dumitrachi), 375.
Recea (moșie), 238-9.
Reichenberg, 24, 28.

Riga, 322.
Rîmnic (episcopii), 266, 344, 352
(Climent), 332-3.
Rîmnicul-Sărat (județ), 238.
Rîșnov, 3, 11, 21, 114 și n. 2, 132-3
(10), 147 (2), 149, 178 (7), 342,
351 (7).
Rodna, 90.
Rucăr, 4, 10-1, 48 (2), 55, 68, 72
(16), 76, 80 (2), 84, 107 (13),
109, 114 n.1, 115, 119, 122, 133-4
(11-2), 137, 139, 141 (18), 151-4
(6-7), 154-6 (8-10), 162-4 (16-7),
167 (21), 168, 178 (7), 195-6
(2), 202 (7), 204, 205-6 (11-2),
208-9 (14), 210 (1). (ptrcălabi),
50-1 (11), 154 (7), 161 (15-6),
191, 203 (8), 204, 205. (110),
208-9 (13-4). (preoți), 154 (7),
159-60 (13), 168. (Căpitanul Vasile
din), 200-1. (bătrîn), 154 (7),
159-60 (13).
Rucăr (în Țara Făgărașului), 119.
Rudca (Aga), 127 (5).
Rumelia, 14, 19.
Rușava, 290 (8).
Ruset (Iordachi Postelnicul), 158-9
(11-2), 160-1 (14). (Luxandra și
mama ei), 233-4. (Nicolae, soția
întîia și a doua; fetele), 234,
239, 375.

S

Săcele, 3, 26, 142, 379 (15).
Sadova (Iosif, egumen de), 274 și
n. 1.
Safta (Doamna lui Gheorghe Ștefan),
292-3 (10).
Sălăgeanu (Constantin), 291-2 (9).
Salonic, 20.
Sănătescul (Radu Cămarăș), 41-2 (10).
Șăpun (Andreiaș), 304.
Sașii, 4 și urm., 22, 54, 169 (23),

171, 172-3 (26), 297, 323 (1),
332, 395, 401 (4).
Satulung (din Șapte-Sate), 114,
135-6 (13), 138, 351 (7). (preo-
tul din), 186-8 (15-6).
Saxonia, 320.
Șcheia, 3 n. 1.
Șcheii (Brașovului), 3, 54-5, 77 (18),
161-2 (15), 171-2 (25), 202 (7),
281, 311 și urm., 317, 319 și

- urm., 369-70 (9). 373-5 (11), 399 (3), 402, 406-7 (9). (biserica Sf. Nicolae), 234, 265, 267, 311 și urm., 416 (14). (preoți: Florea), 189, 351 (6-7). (Simion), 267, 269 (18). (Statie), 238, 351-2 (7-8). (Tempe), 332 și urm., 327 (8). 351-2 (7). (Teodor), 332, 335 (15). (Văsiu), 347 (1). (alți), 327 (7), 332 și urm. (cîntăreți), 417. (dascăli), 327 (7). (școala), 318-9. (gocî-man), 239. (măcelari), 207-8 (13).
- Schemni-Ceauș, 295.
- Secu, 4, 22, 114, 172 (26), 342, 355.
- Secuien, 240.
- Șelcerași (sat), 181 (10)
- Senius (dascăl). 249.
- Șapte Sate. 114, 342.
- Serbia, 318.
- Serdar: Barbu, 221 (2). Ilie, 267, 270-1 (20-2), 273. (Profira), 269-70 (19).
- Seres, 16-7, 19, 21.
- Severin, 8, 9.
- Sf. Mormînt (călugări de la —, la Brașov), 238.
- Sibiiu, 26, 28, 34 (4), 36, 73, 91, 106 (13), 119, 121, 226 (8). 229, 231, 233, 245 și n. 1, 345. (Compania din), 319. (Tuțien de lîngă), 358, 386.
- Siegburg, 245.
- Sighișoara, 13, 22, 24-6, 28, 229, 288 (4), 304 (7).
- Sigismund (rege al Ungariei), 9 și n. 1, 12-3, 115, 229.
- Silesia, 10.
- Siliște (lîngă Sibiiu), 343.
- Sîmbăta-de-sus (sat), 34-6 (5), 235-7, 247.
- Sinaia (mănăstire), 216 (21), 220, 244.
- Șinca (sat), 147 (2), 154 (7), 349 (5).
- Șîrbî, 119, 185, 211-2 (17), 257. (Mitropolit), 334.
- Siria, 21, 52.
- Slatina (din Țara-Românească), 9.
- Sliven, 15, 19, 20, 52, 54, 320. 337, 338 (19).
- Smirna, 21.
- Socol (Clucerul), 58 (4), 109-10 (1), 132-3 (10), 149-50 (4), 194-5 (1), (Ienachi, fiul său), 132-3 (10).
- Sofia, 14, 283 (1).
- Sohodol (sat), 191.
- Soliman-cel-Mare, 283-4 (1).
- Soveja (sat), 360.
- Stainville (general), 235.
- Stamati (Mitropolitul Iacob), 249.
- Stamati (Iordachi), 375.
- Ștefan (Gheorghe-Vodă), 112 (5), 292-3 (10).
- Ștefănești (în Țara-Românească; vin de), 29.
- Știrbei (Barbu-Vodă), 362. (Barbu Stolnicul), 390 (23). (Constantin), 38-9 (7).
- Stiria, 26, 28.
- Stolnicul Grigore, 246 n. 4.
- Stratonichia (Ioanichie, Mitropolit de), 267.
- Sturdza (Dumitrașco), 241 n. 3.
- Sultan, 284-5 (2).
- Sușu (Alexandru Nicolae-Vodă; și Doamna lui), 246. (beizadelele Grigore și Ioan, ale precedentilor), 244. (Mihael Constantin-Vodă și familia lui), 244. (Nicolae fiul lui Alexandru), 247 și urm. (Ruxanda), 249.
- Székel (frați), 235, 254 (6).

T

- «Țara-Muntenească», 184 (13).
 Tărlungeni, 114, 251 (7).
 Tariler (Marcus), 340-1 (22)
 Tatarî, 10, 115-7, 288-9 (5-6), 290-1 (8-9), 294.
 Teleajin (cale), 182 (11).
 Tell (generalul), 249.
 Tepeș (Vlad), 11, 230-1.
 Terceanî (sat), 427 (2).
 Teșilă (mănăstire), 135-6 (13), 180 (9).
 Teutonî (cavaleri), 4.
 Țiganî, 20, 110-1 (3), 122, 124 (2), 126, 177 (5), 129 32 (7-10), 146 (1), 150 (5), 179 (7), 244, 361, 403 (7). (vătăfi de), 424.
 Țimîș, 15, 211, 218 (23), 227 (9), 243, 248, 345.
 Timișoara, 11, 290 (8c).
 Timoni (Agent austriac), 397.
 Țințari (sat), 131 (9), 343, 348-9 (4), 351.
 Țirgoviște, 10, 46, 48 (2), 55, 57 (2), 91, 99 (7), 116, 125 (3), 171, 299 (1), 306 (9), 373 4 (10-1), 388-9 (22) (biserica Curpii), 91. (Mitropolia), 91. (Vornici de), 390 (23).
 Țîrnova, 14, 19.
 Țîrșor, 10, 46.
 Tocat, 16-21.
 Tököly (Emeric), 116-7.
 Tohanî (sat), 3, 44 și urm. (2, 115, 120, 133-4 (11-2), 151-2 (6), 154-6 (8-10, 221 (1), 343, 345, 346 (1), 351 (7), 352.
 Tohanî (sat în jud. Buzău), 120.
 Tokay (vameș), 222-3.
 Tomșa (Ștefan al II-lea), 315.
 Trausch (senator sas), 271 n. 1.
 Trestianî (sat), 122-3 (1).
 Tricala, 17.
 Triest, 17.
 Tripoli, 18, 21.
 Turchiș (sat), 114, 350-1 (6-7).
 Turci, 32, 50, 52, 115-6, 229, 319, 385 (19). (negustori în Ardeal), 54. (marfă—ească), 10-2, 14, 24, 27, 282, 320.

U

- Udriște (boier), 231.
 Ungaria (regi ai—ei), 119. V. și Ludovic, Sigismund.
 Unguri, 172-3 (26).
 Unirea (Ardelenilor cu Roma), 118, 316-7. 344.

V

- Văcărescu (Barbu I-fiu), 377-9 (14), 382 (17) (Barbu al II-lea), 246. (Constantin), 375, 376 (11). (Gheorghe), 246 n. 4. (Ienachi), 240-3. (Ștefan), 382 (13), 387-8 (20), 390 (23).
 Vadnicul (sat), 180 (9).
 Valea Popei, 415.
 Văleni-de-Munte, 34 (4, 148, 244, 357, 374.
 Vassan (profesor), 249.
 Veneția, 14, 18, 20, 22, 28, 90 320, 423. (banî din), 13.
 Vidin, 397.
 Viena, 12, 18-20, 24, 26, 28, 36, 117, 246, 345, 397, 419. (trășuri), 84.

Vilatta (colonel), 249.
 Vlcan (sat), 3, 254 (6), 358 n. 1.
 Viștea (sat), 235.
 Vistierul Iorga, 79 și n. 1, 92 (1),
 93.
 Vizirî (Marî-), 290 (8).
 Vlad Dracul, 13, 145, 230, 313.
 Vlad Călugărul, 232.
 Vlad Țepeș. V. Țepeș.
 Vlădenî, 115, 345, 351 (7), 355.

Vlădescu (Șerban Comisul), 39-40
 (8), 134-5 (12), 165 (19), 195-7,
 205 (10).
 Vladimirescu (Tudor), 245.
 Vladislav Dan (Domn muntean), 13,
 230.
 Vlăduș (Domn muntean), 11.
 Vodița (sat), 358 n. 1.
 Vornicul (Costanda), 131-2 (9).
 Vrancea, 355.

W

Wagner (Marcus, din Brașov), 41-2
 (10), 112 (6), 191, 330-1 (12-3),
 402 (5), 416 și urm., 420-1
 (16).

Weiss (Mihail, jude brașovean), 284-5
 (2).
 Wolf (familie brașoveană), 335-6
 (16).

Y

Ypres, 10.

Z

Zápolya (Ioan), 314.
 Zeiden. V. Codlea.
 Zilot (Romînul), 245.
 Zimnicea, 421-2 (17).
 Zlnești, 3, 25, 27-8, 44 și urm. (2),

115, 233, 343, 347 (2), 349-50
 (5), 351 (7) 352, 353-4 (9), 391
 (24).
 Zizin, 114.
 Zota (cojocar), 211 (16).

TABLA DE LUCRURI

A

Abă, 52-3 (1).	90 și urm., 234, 304 (7), 329, 423.
Adetii, 356, 360-2.	Armaș (judecata lui), 424.
Adopțiunii, 240.	Arnici, 340 (21).
Afurisanie (carte de), 136, 264.	Arvună, 45, 60 (7) 89 (2).
Anafornițe, 91, 103 (10).	Aspri, 13, 15, 315.
Apotecari, 324 (3).	Astare, 340 (21).
Arest, 309 (13).	Atlas, 340 (21).
Argintării, 35, 69 (13), 75, 78 (19),	

B

Baci, 142, 225 (5).	Boari, 142.
Baluri, 249.	Boboi, 56 (1).
Bani, 10, 12-3, 30 (1), 44 (2), 151 (5), 305, 330 (11), 351 (7), 352-3 (8), 365, 368 (6), 373 (11), 374-5, 379 (15), 380, 383, 384-5 (18-9), 392, 426.	Bogasie, 52, 53 (1), 224.
Basmale, 224.	Boi, 50, 91, 172-3 (26), 320, 392.
Bătrini (de sate), 343, 349 (5).	Brăjară, 423.
Beilic și beglicgi, 357, 359, 362, 386, 392.	Bresle, 427 (2).
Belacoasă, 340 (21).	Brinză, 211 (16).
Beivii, 210, 316-7, 330 (12).	Brîu, 224, 337.
Bir, 138, 427 (2). (anume), 395.	Brutării, 108.
Birău, 254 (6), 343, 349 (5).	«Bucate» (de vite), 50 și urm.
Birșag, 344, 348 (4).	Bumbac, 52 și urm., 205 (5), 339 (19), 340 (21).
Bisericească (judecată), 186-8 (15-6).	Bumbăcari, 329.
Blănurii, 267, 269 (19), 340 (21).	Burci, 361.
	Burii, 374, 414.
	Burlinci, 15.
	Buși, 34 (4).
	Butuci (a pune în), 210.

C

Căciulă, 224.
 Cadelnițe, 102-3 (10).
 Cafea (prăjitor de), 239.
 CaI, 112 (5), 147 (2), 148-9, 153 (7), 164 (18), 178-9 (6-7), 181-2 (9), 182-3 (11), 202 (7), 209 (14), 218 (23), 227-8 (9), 305-6 (8), 341 (23), 383, 384 (18), 392.
 Căldărar, 40-1 (9).
 Calește, 265.
 Calfe, 405 (8).
 Cămăș, 56 (1), 224.
 Candele, 91, 103 (10).
 Cantare, 224.
 Căpitan, 89-90 (2), 217 (22), 362 (1), 393.
 Cară, 33-4 (4), 36, 44 și urm. (2), 54-5, 63-4 (10), 65, 68, 70, 72 (16), 84 și urm., 98, 107 (13), 120, 199. (mocănești), 360.
 Carătași, 84 și urm.
 Căraș, 210, 320.
 Cărți, 25, 237. (de soroc), 160-1 (14).
 Carton, 340 (21).
 Căruță nemțească, 86 (3).
 Cășării, 225 (5), 390 (23).
 Cașcavale, 225 (5), 374.
 Cătane și cătănie, 118, 218-9 (24).
 Ceară, 41 (10), 224, 234
 Ceauș, 181 (10).
 Cerce, 225 (5).
 Cerg, 361.
 Cest, 237.
 Chizeș, 326 (6), 328 (9), 337-8 (18), 346-7 (1).
 Cîneș, 62.
 Cingători, 224.
 Cioareci, 224.

Ciorap, 10.
 Circiumar, 77 (18).
 Cireșe, 36.
 Cislă, 121.
 Cișmegii, 417.
 Ciubuce, 339 (19).
 Ciumă, 316, 405 (8).
 Ciuoșie, 105.
 Cizme, 88, 225 (5), 340 (21).
 Clondire, 47 (1), 49 (3).
 Clopote și clopotari, 70, 71-2 (15), 90-1, 98, 105, 106 (13).
 Coase, 340 (21).
 Coifănar, 338 (19),
 Cojocar, 99 (7), 211 (16).
 Colac (răsplată), 226 (7). — cași
 186. (colăci, a), 180 (9).
 Colane, 340 (21).
 Comănace, 56 (1).
 Condu, 340 (21).
 Conteșe, 423.
 Copii de casă, 78 (19), 336 (17).
 Cornărit, 362.
 Coroane, 327 (8).
 Corturi, 44 (2).
 Cosoale, 88.
 Costande, 15, 29 (1), 47 (1), 79 (1).
 Covrig, 282.
 Cratițe, 224.
 Croitor, 99 (7), 278, 328 (9).
 Cupe, 91.
 Curele, 224.
 Curvă, 348 (3).
 Cutia Milelor, 267.
 Cuștar, 236-7, 260.
 Cușite, 282.
 Cutnie, 340 (21).

D

Dăjd (muntene), 32-3 (3),
 Dărbăniș, 178 (6), 288 (5).
 Dascăl, 427 (1).

Datori feudală, 344.
 Datorii (închisoare pentru), 176-7 (3-4)

Daugi, 418.	Dijme, 344.
Degete (în loc de peceți), 160 (13), 346, 348-9 (4).	Dirste, 324-5 (4).
Desagi, 327 (8).	Dobindă, 236.
De zi (a rămînea), 176 (3).	Ducați, 12-3.
Diate, 189, 199, 422 și urm. (18).	Dulame, 224, 423.
Dichei, 123 (1).	Dutce, 40 (9).
	Duvalm, 398 (2).

E

Evangelie, 91, 102-3 (10).

F

Fertun, 13.	324 (4), 331 (13), 347 (1), 349 (4), 352-3 (8).
Fete de pernă, 224.	Fluturi, 49 (3).
Fier, 90.	Foamete, 316.
Filer, 224.	Foarfec, 224.
Fin, 46 (1), 349 (5).	Foișor, 164 (18).
Flintinar, 107 (13).	Frine, 88, 224.
Flori (semințuri de), 111 (3).	Fugar, 80-1 (2), 349 (5).
Florinți, 13, 52-3 (1), 79 (1), 147 (2), 169 (23), 171, 183 (11), 203 (8), 259 (10), 269 (18), 322 (1),	Furci, 83 (6).
	Fustaș, 54.

G

Galben, 14-5, 64, 151 (5), 341 (24), 355.	Grădinar, 95-6 (4), 111 (4).
Gălete (de grîu), 43, 45.	Grămătic, 354 (9).
Gazde, 41 (9), 160 (13).	Gresla (ban), 15.
Girbace, 225 (5).	Grine, 42 și urm.
Gloabe, 424. Globnic, 132 (9).	Grîu, 43, 195-6 (2), 202-3 (7-8), 205 (10), 206, 309 (13).
Goștine de oi, 259-60. (-ar), 340 (21).	Grivne, 75, 93, 95 (4).
	Groși, 15.

H

Hagi, 49 (4), 267, 269 (18), 274, 398 (2).	Hirși, 224.
Hamur, 88-9 (1), 239.	Ilrtie, 339 (19). (risur de), 328 (8).
Haraci, 427 (2).	Holde (măsură de pămînt), 324-5 (4).
Hereghii, 13.	Hoți, 219 și urm., 263 (15), 264.

I

Iarbă de pușcă, 285.
Icoane, 237.
Ierbărit, 357 și urm., 375, 386.
Ii, 224.
Împletitoare, 110-1 (3).
Încălțăminte, 10.
Închisoare, 191.

Inele, 224.
Iobagîi, 123 (1), 142, 167 (21), 254
(6), 349-59 (5), 362 (1).
Îspravnicîi, 193-4.
Iuzbașîi, 146 (1).
Izvoade, 110-1 (3).

J

Jimble, 282.
Jitarîi, 147 (2), 210.
Judecări și dezbătăute, 173 și urm.

Jurașîi, 343.
Jurătorîi, 172-3 (26), 181-2 (10),
213.

L

Lăcătușîi, 38 (7).
Lăzîi, 327 (8).
Leîi, 64, 207-8 (13), 224, 237, 270-1
(20, 22), 305, 328 (10), 337,
338 (19), 350 (6), 401 (5), 417.
(turceștii), 224.
Lină, 46 și urm., 153 (7), 320 n.
3, 357. (țigăie), 48 (2). (de Do-
brogea), 49 (4).

Linte, 54.
Litere latine, 416 (14).
Logofeșii (pisari), 286 (2)
Lopeșii, 230 (12).
Loșii, 93.
Lotri, 18 (10), 284 (1).

M

Măcelari, 321-2.
Mălăi, 44 și urm. (2) (și gropi de).
Mănăstiri, 31.
Mărmuri, 224.
Mardă, 47 (1).
Mărgăritare, 423.
Mărgelari, 53-4 (2).
Măriași (banii), 15.
Măsarîi, 261 (12).

Mătasă, 224, 328 (8), 340 (21).
Mei, 43.
Mied, 330 (12).
Miere, 41 (10), 234.
Mintii, 340 (21).
Mișei (săraci), 56 (1), 95 (4),
Modă, 26-7.
Musalari (turci), 396.
Mutcalari, 423.

N

Negustorii munteni, 40-1 (9). (Pir-
van), 52.
Nemeși, 140 (17), 167 (21), 207
(13), 213, 372.

Nicovală, 424.
Notari, 336 (16).
Nuntă, 299 (1).

O

Oale de aramă, 91.
 Obezî, 330 (12).
 Ocnă, 56 (1).
 Odăi de oi, 383, 384 (18).
 Ogarî, 302 (5).
 Oi, 50-1 (1), 128, 146 (1), 151-3
 (6-7), 159, 161-4 (15-7), 167 (20).
 168, 174-5 (1-2), 198 (4), 202
 (7), 207 (13), 216 (21), 251 (3),
 331, 349 (5), 362 și urm., 392.
 Oierit și oierî, 72-3 (16), 204, 357
 și urm.

Operă, 249.
 Opriri, 123 (1), 126, 128, 131-3
 (9-10), 144 și urm., 174 (1).
 Orez, 54.
 Orgănașî, 261 (12).
 Orî, 15, 33 (3), 325 (4), 330 (11).
 Orz, 43.
 Oțel, 190
 Ovăz, 30 (1).

P

Păcurarî, 153 (7).
 Păhare, 93.
 Paie, 46 (1).
 Pălării, 282.
 Parale, 379 (15), 382 (13).
 Păstorî, 291 (9).
 Păstrăvî, 307-8 (11).
 Peceșî, 91. (pecetarî), 96-7 (6).
 Peceșî (=porunci pecetluite), 45.
 Perdele, 282.
 Perperî, 13.
 Pește, 341 (23), 375.
 Peteare, 108-9, 110-1 (3).
 Piatră acră, 54.
 Pief, 224. (argăsite), 49 (4). (de boi),
 89 (2).
 Pielănî, 88 și urm.
 Pieptare, 340 (21).
 Pietrarî, 143.
 Pinză, 10, 225 (5), 327 (8), 340
 (21), 341 (23). (de masă), 224,
 271 n. 1.
 Pistoale, 336 (17).
 Pitașî, 15.
 Pitarî, 174 (1).
 Plăiașî, 120-1, 222 (3), 342-3.

Plaiul (spartul—uî), 153-4 (7).
 Plapomă, 327 (8).
 Ploște, 339 (19).
 Plumb, 90, 285.
 Podinî, 396.
 Polturacî, 15.
 Porci, 50, 51-2 (2), 304 (7).
 Portarî, 348 (3).
 Porumb, 42, 247.
 Posadă, 153 (7). (posădarî), 218 (23).
 Postav, 10, 12, 47 (1), 49 (3), 54
 și urm., 98, 121, 194, 282, 423.
 (postăvarî), 189, 346 (1).
 Potorî, 208 (13).
 Potronicî, 40 (9).
 Poverî, 14, 49 (4).
 Povodnicî, 295.
 Pravile, 425.
 Preoișî, 147 (2).
 Pribegî, 229 și urm.
 Pristavî, 321.
 Provocov (= procov), 44 (2).
 Pungî de bani, 389 (22).
 Pușcărie, 176 (4).
 Puști, 224.

R

Răchiarî, 184 (13).
 Rachiu (hătlag de), 199.
 Rozmarin, 143.

Rumîni (=șerbî), 121, 128-9 (6),
 132-3 (10), 135-6 (13), 142-3,
 149, 183-4 (12), 276.

S

Săbii, 237, 282.
 Sacî, 224.
 Saigî, 376-7 (13), 392.
 Șaluri, 267, 269 (19).
 Sălcî, 357.
 Salhanagî, 361.
 Sămile (Visteriei muntene), 33 (3),
 204.
 Șamalagea, 340 (21).
 Samurî, 337.
 Săpun, 224.
 Sărindare, 350 (6).
 Șătrarî, 330 (11), 427 (2).
 Scatulcă, 327 (8).
 Scule, 165 (19).
 Seimenî, 55, 116, 298.
 Șele, 88.
 Șervete, 271 n. 1.
 Sfeșnice, 47 (1), 49 (3), 90-1, 106 (13).
 Sfoarș, 62, 64, 65, 78 și urm. 121,
 Șindrilă, 90, 164 (18).

Sipete, 327 (8),
 Slujitori, 60 (7), 68, 154 (7), 428 (2).
 Sodașî, 145.
 Șofrangî, 255 (7).
 Șorș, 340 (21).
 Șpanî, 147 (2), 342.
 Spătăreî, 209 (14), 221 (1).
 Spînzurătorî, 131 (9), 227-8 (9).
 Spioni, 282.
 Spițerî, 299-300 (2).
 Spoitori, 113 (7).
 Stema (munteană), 6 și n. 2.
 Ștergare, 224.
 Sticlărie, 107 și urm.
 Straie, 324-5 (4).
 Strajă și străjerî, 120, 213.
 Streașinî, 164 (18).
 Stucatori, 113 (7).
 Stuparî, 180 (9).
 Sulinare, 107 (15).
 Șuștacî, 15.

T

Talerî, 34 (4), 36, 53 (1), 62, 64,
 69 (14), 71, 74-5 (17), 84, 89
 (2), 164 (18), 171, 176, 185, 189,
 190 (18), 192 (20), 202 (7), 207-8
 (13), 214 (19), 219 (24), 227 (8),
 255-6 (8), 261-2 (12-3), 282, 329,
 333, 365, 368 (6), 380, 390 (23),
 395, 397-8 (1), 420 (15), 422
 (18), 423-4, 426.
 Tecî, 224.
 Țehurî, 253 (5), 320-1. V. Brașov.
 Tinichea, 31.

Tipsî, 47 (1), 49 (3), 51-2 (2),
 62-3 (9), 64-5, 90-1, 224, 424.
 Tivilichie, 340 (21).
 Toiege, 210.
 Tonă, 341 (23).
 Țörturî, 224.
 Traiste, 10.
 Trăsurî. V. oprîrî.
 Tulpane, 328 (8).
 Turte-dulcî, 282.
 Tutun, 49 (4), 239.

U

Ughî, 58 (4), 79 (1), 95 (4), 120,
179 (7), 427 (2). (venetic), 297. | Unt, 211 (16).
Urbariî, 345-6. |
|---|-----------------------------------|

V

Văcărit, 33-4 (3-4), 68, 372.	(20). (Leca), 83 (5). Lupul), 108,
110 (2).
Vacî, 123 (1), 153 (7), 202 (7).	Vătăşesc (birul), 120.
Vadra (ungurească şi românească),
40-1 (9).	Verdeţurî, 309 (13).
Vămî şi vameşî, 321, 342-3, 404,
407 (9), 408, 410, 412 (12), 414,
424-5.	Viclenc (cărî), 160 (3).
Vămî (la poduri), 44 şi urm. (2).	Vinurî, 28 şi urm., 68, 72 (16),
199, 234, 250 (1), 338 (19), 396,
414, 415-6 (14).
Vătafi, 125 (3), 174 (1), 179-80
(8), 305, 346 (1), 405 (8). (de
plaiu în Prahova), 227-8 (9), 388
(21). (Drăghicî), 212 3 (18), 215	Vite închise, 354 (10). (boală de),
354-5 (11).
	Vlădesc (poclon), 333.

Z

Zăblău, 66 (12), 70, 337, 339 (19)	Zeciuală, 336 (17).
Zăbor. V. oprire.	Zestre, 336 (17),
Zăbrance, 224.	Zidarî, 113 (7), 142, 164 (18).
Zălog, 427 (2).	Zlofi, 45, 380, 391 (24), 422 (17),
424. («rumăneşti»), 350 (6).
Zarafi, 415.	

ONOMASTIC

A

*Abotș, 341 (24).
 *Abra, 82 (5).
 Alba, 172 (25).
 *Albeș, 400 (4).
 *Albușoiu, 242-3 (3-4).

Aldea, 153 (7), 355 (9).
 Aldimir, 347 (2), 353-4 (9), 391 (24).
 *Alduleș, 222 (3), 347 (2).
 Avram, 191.

B

*Bădilă, 354 (9).
 *Badiu, 341 (24).
 *Baiu, 351 (7), 353 (9).
 *Bălcăș, 348-9 (4).
 Balea, 225 (5).
 *Bărco, 348-9 (4).
 *Barna, 347 (2).
 *Beanghia, 189.
 *Beaștea, 276-7.
 Bene, 54.
 Bercea, 347 (2).
 *Bibosul, 327 (8).
 Bibul, 124 (2).
 Bîrsan, 154 (7).
 *Blegul, 216 (21).
 *Boghean (Boghina), 161-2 (15-6),
 207 (13).
 *Boghic, 161-2 (15-6), 207 (13).

*Boiaru, 348 (4).
 Bonciul, 179-82 (8-10).
 *Brăilă, 403 (7).
 *Breace, 351 (7).
 *Brincea, 161 (15).
 *Buburuzea, 210-1, 212-3 (18), 214
 (10), 215.
 *Bucur, 116.
 Budea, 353 (9).
 *Bulz, 416 (14).
 Burcu, 351 (4).
 *Burghes, 326-7 (7).
 *Burtuș, 225 (5).
 *Buză, 353 (9).
 *Buzărlan, 353-9.
 Buzălaș, 147-8 (3).

C

*Căciulă, 219 (24), 328 (9).
 *Calabrezu, 332.
 *Călător, 348-9 (4).

Caloian, 423, 427 (2).
 *Căpățoiu, 347 (2), 353 (9).
 *Cașcambă, 192-3 (21).

* înseamnă nume întrebuițate ca nume de familie.

*Cătană, 416 (15).
 Chirața, 417.
 *Cioarș, 89 (2).
 *Ciocanca, 347 (2).
 *Ciuboia, 337.
 *Ciurcul, 415.
 *Clinciă, 353 (9)

Comșa, 190 (18), 351-2 (7-8).
 *Corciuleț, 350 (6).
 Coșotă, 347 (2).
 *Coșotoiu, 353 (9).
 *Crețul, 227 (8).
 *Cur-Negru, 324-5 (4).
 *Cur-Roșu, 204.

D

*Dobrescu, 351-2 (7-8)
 Drăgulin, 172 (26).
 Drăguna, 180 (9)
 Drăguș, 235.
 Duca, 208 (14).

Dudui, 208 (13).
 *Dulamă, 162 (16).
 Duma, 330 (11), 332.
 Dușca, 353 (9)

E

*Eneșoiu, 336 (17).

F

*Făgurel, 192 (20).
 *Floroiu, 389-90 (22-3), 415.
 *Fluieraș, 327 (7).

Frățilă, 169 (23), 179 (8), 180-1
 (9-10), 388 (21).
 *Fuste, 415.

G

*Găbănea, 351 (7).
 *Găureanu, 415.
 Ghidici, 44 și urm. (2).
 *Ghizdaveț, 328 (10), 417-8.
 *Gîrniță, 353 (9).
 Giurca, 147 (2).

*Giurgea, 347 (2).
 *Giuvelcș, 338 (19).
 *Glegoș, 348-9 (4).
 *Greul, 416 (14).
 *Grid, 330 (11), 331 (13), 415.

H

*Hîrsu, 332, 339-40 (20)
 *Hîrțu, 324 (3).

*Huia, 216 (21).

I

*Igoiul, 254 (6)
 *Înașul, 330 (11), 332, 415.

Iuga, 175 (2)

J

Jinga, 138-9, 353-9.

L

*Lacer, 415.
 *Lazul, 350 (6)
 *Lebul, 415.

Leondari, 327 (8).
 *Lobonțul, 421-2 (17).

M

*Mănăilă, 353 (9)
 Marcea, 211-2 (17), 402 (5), 414-5.
 Mareș, 49 (4)
 Marian, 353 (9).
 Marta, 185.
 Mărtiniță, 346 (1).
 *Mărtoiu, 353 (9)
 Micăuș, 48 (3)
 Mihil, 208 (13)

Milea, 255 (7).
 Mogoș, 42 (10). 328 (10). 332, 390
 (23), 416 (14).
 *Moldoveanu, 210-1, 212-3 (18)
 214-5.
 *Morașul, 353 (9)
 *Mortco, 325 (14).
 *Moșoiu, 426.
 *Munteanu, 348-9 (4), 353 (6).

N

*Nămădescu, 353 (9).
 Nan, 156 (10), 331 (12).
 Neaga, 347 (2).

Neagoe, 284 (1).
 *Noghea, 353 (9).

O

Oană, 347 (1).
 Oancea, 326 (6), 328 (9), 347 (2),
 349 (4).

Obrăștiu, 348 (3).
 *Olteanu, 354 (9).
 *Ortea, 325 (4).

P

Palco, 171.
 *Panciova, 328 (9).
 Papă, 44 și urm. (2)
 Pardol, 231.
 *Pârșoiu, 353 (9).
 *Pelici, 391 (24).
 *Pepelea, 353 (.)

*Pepene, 326 (6)
 *Picău, 353 (9)
 *Pitea, 353 (9).
 Plumbotă, 347 (2)
 *Popoce, 353 (9).
 Precup (Pricop), 332, 415.
 *Prisăcuanu, 426.

R

Răceală, 205 (10).
 Racoș, 161-2 (15).
 Radomir, 162 (16), 208 (13).
 *Răduț, 172 (25).
 Rante, 219 (24).

*Raț, 219 (24)
 *Răuț, 190 (16).
 *Reanțea, 179 (8), 180-1 (9-10).
 *Romcea, 330 (11).

S

Șandruț, 341 (23-4).
 Savul, 171.

Șerbu, 348-9 (4).
 *Sfantu, 112 (6).

*Simanul, 347 (1).
 *Sindel, 347 (2).
 *Slăvescu, 336 (17).
 *Soltanul, 346 (1).
 Sora, 216 (21), 328 (9).
 Stac, 331 (13).

Stănimir, 171.
 *Stingă, 425.
 *Stoia, 415.
 Stoichina, 132 (9).
 Stoienei, 330 (11).
 Şuşu, 353 (9).

T

*Tampa, 327 (7).
 Tana, 417.
 Tanciu, 341 (24).
 *Tapul, 161-2 (15-6), 207 (13), 415
 *Tarbingă, 323 (2)
 *Tatu, 353 (9).
 *Teajiul, 178 (7)
 Temelie, 95 (4).
 *Tempea, 320.
 *Tenşul, 354 (9).
 *Terciū, 390-1 (24).

*Tiganul, 330 (11).
 *Timpea, 350-1 (6).
 *Tîrlitul, 353 (9).
 Tiţa, 338 (19).
 *Titromaşul, 324 (3).
 Todoran, 189.
 *Toflan, 153 (7).
 *Tomişco, 415.
 *Topul, 413-4 (14)
 Turia, 205 (10).
 *Turcul, 354 (9).

V

*Vadră, 348-9 (4)
 *Văltură, 324 (4).
 *Varză, 227 (8).
 *Verzea, 351 (7).
 *Veverişă, 326 (6).
 *Vilcol, 323 (2).

*Vilsan, 354 (9).
 *Viltoare, 351 (6).
 *Vlădău, 348-9 (4).
 Vlăduşcă, 347 (2), 351 (7).
 Vlăduşă, 352 (8).
 *Voiculeţ, 353 (9).

Z

*Zelince, 330-1 (12).
 *Zgranţă, 326-7 (7).

Zmadul, 252 (8), 351 (7), 354 (9).

LEXIC

A

Abănat, 128.

Adistațion, 329.

B

Bagdadel, 419.

C

Comăndaș, 219 (24).

Comisar, 205 (10), 226 (7)

Comision, 226 (8), 339 (20).

Contromaș, 223 (4).

D

Director, 222 (3).

F

Famelie, 49 (4), 397 (1)

Fășișat (hoț), 147 (3).

G

Gros (temniță) 401 (5).

I

Iștație, 419.

L

Lască, 327 (8).

Lehăti (a), 258 (10).

M

Maistrat (maghistrat), 225 (6), 226-7
(8), 376 (12), 379 (15), 381 (16),
387, 388-9 (22), 391 (24).

Memorie, 329.

Mumăni, 175 (2).

N

Năemă, 31.
Născut (= Crăciun), 94 (3).

Năstăvi (a), 181 (10).

O

Obicyna, 375.
Obirși (a), 260.

Ostoia (a), 405 (8).

P

Paradie, 265.
Pașuși, 383.
Polecră (= poreclă), 383.
Ponturi, 328 (10).
Porțion, 355.

Profasisi (a), 193 (21).
Protăștălui (a) 328-9 (10), 420 (16).
Protexie, 326 (5).
Protocol, 418.

R

Răfet, 400 (4)

Răzlog, 391 (24).

S

Sicritari, 418
Șocodolom, 31.
Soție (tovarăș), 214.

Ștuc, 328 (8), 354 (10).
Stupaiu, 54.

T

Taxie, 192 (20).

Z

Zalud, 48 (2).

ERATA

A se ceti la p. 11, r. 6 de sus: «Dan al II-lea», în loc de: «Dan I-ă»
La p. 13, r. 12 de sus: «monetă polonă (*feriones*)», în loc de: «monetă de
aur bizantină». La p. 116, r. 19 de sus: «Mihnea Radu», în loc de: «Radu
Mihnea». La p. 108, r. 3 de jos: «XVII-lea», în loc de: «XVI-lea». La p.
197, n. 5 de jos: «alt Radu», în loc de: «Radu». La p. 351, n 7, r. 2 de
sus: «star[i]», în loc de: «star[e]ul».

TABLA CUPRINSULUI

	<u>Pag.</u>
Introducere	3
CAP. I. Negoțul Brașovului cu Romîniî	8
I. Vinuri	28
II. Grîne	42
III. Lînă	46
IV. «Bucate» (oî, boî, rîmătorî)	50
V. Bumbac	52
VI. Orez	54
VII. Postav	54
VIII. Sfoară	78
IX. Cară, căruți	84
X. Pielăriî	88
XI. Argintăriî și lucrări de metal	90
XII. Sticlă	107
XIII. «Peteare», flori și mărunțișuri	108
CAP. II. Afaceri de hotare	114
I. Fugariî	114
II. Opriri	144
III. Judecăți dezbătute	173
IV. Legături cu dregătoriî de hotare	193
V. Hoțiî	219
CAP. III. Legăturile politice dintre Brașov și Țara-Românească	229
I. Pribegiî	228
Aduș la actele pribegilor	275
II. Alte legături politice	281
A. Scrisori de vești politice	284
B. Scrisori domnești și boierești de conveniență	298
a) Munteni	298
b) Moldoveni	299
CAP. IV. Supuși Brașovului	311
I. Șcheiî său Șcheieniî	311
II. Săteniî Ținutului	342
III. Bîrsaniî păstoriî	355
IV. Brașoveniî negustoriî din principate	393
Anexe	426

